

Holy Bible

Aionian Edition®

Leuvense Bijbel
Leuvense Bible
New Testament

Holy Bible Aionian Edition ®

Leuvense Bijbel

Leuvense Bible

New Testament

Language: Dutch

Netherlands, Belgium (Flanders)

Creative Commons Attribution 4.0 International, 2018-2025

Source text: Crosswire.org

Source version: 8/15/2025

Source copyright: Public Domain

Dr. Nicoline van der Sijs, Utrecht (NL), 1548, 2025

Formatted by Speedata Publisher 5.3.10 (Pro) on 12/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously and <https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language

Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Volunteer help and comments are welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Voorwoord

Nederlandse at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Nederlandse at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoa Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 06/21/25 - 468 translations now available in 230 languages.
- 09/01/25 - 538 translations now available in 291 languages.

Inhoudsopgave

NIEUWE TESTAMENT

Mattheüs	1
Markus	33
Lukas	54
Johannes	89
Handelingen	115
Romeinen	149
1 Corinthiërs	162
2 Corinthiërs	175
Galaten	184
Efeziërs	189
Filippenzen	194
Colossenzen	197
1 Thessalonicenzen	200
2 Thessalonicenzen	203
1 Timotheüs	205
2 Timotheüs	209
Titus	212
Filémon	214
Hebreeën	215
Jakobus	225
1 Petrus	229
2 Petrus	233
1 Johannes	236
2 Johannes	240
3 Johannes	241
Judas	242
Openbaring	243

BIJLAGE

- Leidraad voor Lezers
- Woordenlijst
- Kaarten
- Bestemming
- Illustraties, Doré

NIEUWE TESTAMENT

Maer Iesus seyde, Vader vergheuet hen, want sij en weeten niet wat sij doen.

Maer sij deylende sijn cleederen hebben loten gheworpen.

Lukas 23:34

Mattheüs

1 DEN boeck der generatien lesu Christi des soons Dauid, des soons Abraham, 2 Abraham heeft ghegenereert Isaac, Ende Isaac heeft ghegenereert Iacob, Ende Iacob heeft ghegenereert Iudam ende sijn broeders, 3 Ende Iudas heeft ghegenereert Phares ende Zaram van Thamar, Phares heeft ghegenereert Esron, Ende Esron heeft ghegenereert Aram, 4 Ende Aram heeft ghegenereert Aminadab, Ende Aminadab heeft ghegenereert Naasson, Ende Naasson heeft ghegenereert Salmon, 5 Ende Salmon heeft ghegenereert Booz van Rahab, Ende Booz heeft ghegenereert Obed wt Ruth, Ende Obed heeft ghegenereert lesse, Ende lesse heeft ghegenereert Dauid den coninck, 6 Ende Dauid die coninck heeft ghegenereert Salomon wt haer die Vrias huysvrouwe was gheweest, 7 Ende Salomon heeft ghegenereert Roboam, Ende Roboam heeft ghegenereert Abiam, Ende Abia heeft ghegenereert Asa, 8 Ende Asa heeft ghegenereert Iosaphat, Ende Iosaphat heeft ghegenereert Ioram, Ende Ioram heeft ghegenereert Oziam, 9 Ende Ozias heeft ghegenereert Ioatham, Ende Ioatham heeft ghegenereert Achaz, Ende Achaz heeft ghegenereert Ezeciam, 10 Ende Ezecias heeft ghegenereert Manassen, Ende Manasses heeft ghegenereert Amon, Ende Amon heeft ghegenereert losiam, 11 Ende losias heeft ghegenereert Ichoniam ende sijn broeders in die Babilonische gheuanghenisse, 12 Ende nae die Babilonische gheuangenisso heeft Ichonias ghegenereert Salathiel, Ende Salathiel heeft ghegenereert Zorobabel, 13 Ende Zorobabel heeft ghegenereert Abiud, Ende Abiud heeft ghegenereert Eliacim, Ende Eliacim heeft ghegenereert Azor, 14 Ende Azor heeft ghegenereert Sadoc, Ende Sadoc heeft ghegenereert Achim, Ende Achim heeft ghegenereert Eliud, 15 Ende Eliud heeft ghegenereert Eleazar, Ende Eleazar heeft ghegenereert Mathan, Ende Mathan heeft ghegenereert Iacob, 16 Ende Iacob heeft ghegenereert Joseph den man van Maria vander welcker is geboren Iesus die ghehoemt wort Christus. 17 Ende aldus sijn alle die generatien van Abraham tot Dauid veerthien generatien, ende van Dauid tot die Babilonische gheuanghenisse veerthien generatien, Ende van die Babilonische

gheuanghenisse tot Christum veerthien generatien, 18 Ende Christus gheboorte was aldus. Als sijn moeder Maria ten houwelijcke ghegheuen was Ioseph, eer sij versaemden, soo is sij gheuonden beurucht vanden heylighen gheest 19 Maer Ioseph haer man (want hy rechtuerdich was ende haer niet en wilde openbaerlijck bescamen) soo heeft hy haer heymelijck willen verlaten, 20 Ende als hy dese dinghen dachte, siet soo heefter een Enghel des Heeren hem gheopenbaert inden slaep segghende. Ioseph Dauids sone en wilt niet vreesen te nemen Mariam v huysvrouwe, want dat in haer ghebornen is, dat is vanden heylighen gheest, 21 ende sij sal eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Iesus, want hy sal sijn volck salich maken van haren sonden. 22 (Ende dit is altemale ghedaen, om dat coninck volbracht soude worden datter gheseyt is vanden Vrije door den propheet segghende. 23 Siet een maghet sal beurucht sijn ende baren eenen sone, ende sij sullen sijnen naem noemen Emmanuel, dwelc is te segghen God met ons) 24 Ende Ioseph vanden slaep opstaende heeft ghedaen als hem die Enghel des Heeren gheboden hadde, ende hy heeft sijn huysvrouwe ghenomen, 25 Ende hy en bekende haer niet tot dat sij ghebaert heeft haren iersten ghebornen sone, ende sij heeft sijnen naem ghehoemt Iesus.

2 ALs dan Iesus ghebornen was in Bethlehem Iude, in die daghen van Herodes den coninck, siet doen sijn die wijse wt den oosten lande ghecomen te Ierusalem 2 segghende. Waer is hi die ghebornen is der loden coninck? want wij hebben sijn sterre ghesien inden oosten, ende wi sijn ghecomen om hem te aenbidden, 3 Dit hoorende die coninck Herodes is ontstelt gheweest ende gheheel Ierusalem met hem, 4 Ende vergaderende alle die princen der priesteren, ende die scriben des volcks heeft van hen ondersocht, waer Christus soude ghebornen worden, 5 Ende sij hebben hem gheseyt. In Bethlehem Iude, Want alsoo isser ghescreuen door den propheet. 6 Ende ghy Bethlehem lant van Iuda, in gheender manieren en sijt ghy die minste onder die princen van Iuda, want wt v sal gaen een vorst die regeren sal mijn volck Israel, 7 Doen heeft Herodes die wijse stillijck tot hem gheroepen ende van hen naerstelijc vernomen den tijt vander sterren die hen gheopenbaert hadde, 8 ende sendende hen in Bethlehem heeft hi gheseyt.

Gaet henen ende vraecht naerstelijc vanden kinde, int lant van Israel, 22 Maer hoorende dat Archelaus in ende als ghijt vonden hebt soo bootscapt my dat Iudeen regneerde voor Herodes sijnen vader, soo wederom, op dat ick ooc comende dat aenbidde, heeft hy ghevreest daer te ghaen, ende vermaent 9 Die welcke als sij den coninc ghehoort hadden, sijnde inden slaep, is hi gheweken in die landen van sijn wech ghegaen, ende siet die sterre die sij Galileen, 23 Ende comende heeft hy ghewoont in ghesien hadden int ooste, ghinck voor hen, tot dat een stadt die ghenoeamt is Nazareth om dat volbrocht sij comende, stont bouen daer tkint was, 10 Ende soude worden datter gheseyt is door die propheten. sij die sterre siende sijn verblijt gheweest met een Hy sal Nazareus ghenaemt worden.

seer groote blijscappe, 11 Ende ghaende int huys, hebben sij tkint gheuonden met Maria sijn moeder, ende nederuallende hebben si dat aenbeden, ende als sij hen scatten open ghedaen hadden, so hebben sij hem gauen gheoffert, gout, wierooc, ende myrrhe, 12 Ende antwoorde ontfanghen hebbende inden slaep dat si niet wederkeeren en souden tot Herodem, soo sijn si door eenen anderen wech wederghikeert in hen lantschap. 13 Ende als die wech gherest waren, siet so heeft die Enghel des Heeren gheopenbaert Ioseph inden slaep, segghende. Staet op ende nemet tkint ende sijn moeder, ende vliedt in Egipten, ende weest daer tot dat ick v segghen sal, Want het sal sijn, dat Herodes tkint soeken sal om dat te dooden, 14 Die welcke opstaende heeft dat kint ende sijn moeder ghenomen des nachts ende hy is wten weghe ghegaen in Egipten, Ende hy was daer tot die doot van Herodes 15 om dat volbracht soude worden tghene datter gheseyt is vanden Heere door den propheet segghende. Wt Egipten heb ick mijnen sone gheroopen, 16 Herodes siende doen dat hy bedroghen was vanden wijsen, is seer gram gheweest, ende sendende heeft hy ghedoot alle die kinderen die in Bethlehem waren, ende in alle sijn palen van die ouderdom van twee iaren ende daer beneden, nae den tijt den welcken hy onderuraecht hadde vanden wijsen, 17 Doen is veruult gheworden datter gheseyt is door Ieremias den propheet segghende, 18 Een stemme is in Rama ghehoort, een groot gheweent ende ghehuyl Rachel beweenende haer kinderen, ende sij en heeft niet willen vertroost sijn om dat die niet en sijn. 19 Ende als Herodes doot was, siet soo is die Enghel des Heeren gheopenbaert Ioseph inden slaep in Egipten 20 segghende. Staet op ende neemt dat kint ende sijn moeder, ende gaet henen int lant van Israel, want sij sijn ghestoruen die des kints ziele sochten, 21 Die welcke opstaende heuet tkint ghenomen ende sijn moeder, ende hy is ghecomen

3 Ende in dien daghen is ghecomen Iohannes die dooper prekende in die woestijne van Iudeen 2 ende segghende. Doet penitencie, want het rijck der hemelen sal naken, 3 Want dit is die ghene die gheseyt is door Isaiam den propheet segghende. Die stemme des gheens die roepende in die woestijne. Bereyt den wech des Heeren, maect recht sijn paden, 4 Ende dese Iohannes hadde een cleedt van kemels hayr, ende eenen leren gordel aen sijn lendenen, ende sijn spijse was sprinckhanen ende wilt honich, 5 Doen ghanghen wt tot hem die van Ierusalem ende tgheheel landt van Iudeen, ende alle dlantschap omtrent die lordane, 6 ende sij worden van hem ghedoopt in die lordane belijdende hen sonden. 7 Ende siende veel vanden Phariseen, ende Saduceen comende tot sijn doopsel heeft hy hen gheseyt. Ghy ghebroetsele deraderen, wie heeft v bewesen te vlieden van die toecomende gramschap? 8 Daerom doet weerdighe vrucht der penitencien, 9 Ende en wilt niet segghen in v seluen, Wij hebben eenen vader Abraham, want ick segghe v lieden, dat Godt machtich is van desen steenen te verwecken Abrahams kinderen, 10 Want het bijl is nv aen die wortel der boomen ghestelt, Daerom alle boom die gheen goede vrucht voorts en brengt, sal wtghehouwen worden, ende int vier gheworpen, 11 Ick doope v voorwaer int water tot penitencien, maer die nae my comen sal (die is stercker dan ick, wiens schoenen ick niet weerdich en ben te draghen) dese sal v doopen in den heylighen gheest ende den viere, 12 Wiens wan in sijn hant is, ende hy sal sijnen dorschuloer heelsuyueren, ende sijn terwe verghaderen in tschuere, maer dat caf sal hy verbranden met eenen onblusschelijcken viere. 13 Doen quam Iesus van Galileen aen die lordane tot Iohannem om dat hy van hem soude ghedoopt worden, 14 Maer Iohannes verboot hem, segghende. Ic moet van v ghedoopt worden, ende coemt ghi tot my? 15 Ende Iesus antwoordende heeft tot hem

gheseyt. Latet nv ghescieden, want alsoo betamet ons te volbringhen alle rechtuerdicheyt, Doen heeft hijt hem toeghelaten, **16** Ende Iesus ghedoopt sijnde ter stont opgheclommen wt dat water, ende siet die hemelen sijn hem gheopent, ende hy heeft ghesien den gheest Godts nederalende als een duyue, ende op hem comende, **17** Ende siet een stemme wten te segghen. Dit is mijnen bemanden sone, inden welcke ic my wel behaecht hebbe.

ende dlant Nephthali den wech der zee ouer die lordane van die heydensche Galilee, **16** Het volc dat in duysternissen sadt heeft ghesien een groot licht, ende den ghenen die sittende waren int lantscap van die scaduwe des doots, dien is een licht opghegaen, **17** Van dien tijt heeft Iesus begonst te preken ende hemelen sal naken. **18** Ende Iesus wandelende by die zee van Galileen, heeft ghesien twee ghebroeders, Simon die ghenoemt wort Petrus ende Andreas sijnen broeder worpende het net in die zee (want het waren visschers) **19** ende hy seyde tot hen. Coemt nae my, ende ick sal v doen werden visschers der menschen, **20** Ende sij ter stont verlatende die netten, sijn hem gheulcht, **21** Ende voortgaende van daer, heeft hi ghesien twee ander ghebroeders Iacobum Zebedeus sone, ende Iohannem sijnen broeder int scip met Zebedeus haren vader, vermakende hen netten, ende hy heeftse gheroepen, **22** Ende sij ter stont verlatende die netten ende haren vader sijn hem gheulcht. **23** Ende Iesus ghinck om gheheel Galileen, leerende in hen Sinagogen, ende prekende dat euangelie des rijcs, ende ghenesende alle siechten ende crancheden onder tvolck, **24** Ende sijnen naem is voortghegaen tot in gheheel Sirien, ende sij hebben voor hem ghebracht alle die qualijck te passe waren, met verscleyden crancheden ende pijnen beuanghen, ende die de tuyuelen binnen hadden, ende die maensuchtighe, ende die ghichtich waren, ende hy heeftse ghenesen, **25** ende hem sijn gheulcht veel scaren van Galileen ende van dlantscap der thien steden, ende van Iherusalem, ende wt Iudeen, ende van ouer die lordane.

4 DOen werde Iesus gheleydt in die woestijne vanden gheest om dat hy ghetempteert soude worden van den tuyuel, **2** Ende als hi gheuast hadde veertich daghen ende veertich nachten, daer nae heeft hy hongher ghehad, **3** Ende siet die tempteerde aencomende heeft tot hem gheseyt. Eest dat ghy Godts sone sijt, soo segt dat dese steenen brooden worden, **4** Die welcke antwoordende heeft gheseyt. Daer is ghescreuen, die mensch en leeft alleene van den brooden niet, maer van allen woerde datter voort coemt wten monde Godts, **5** Doen heeft hem die tuyuel opghenomen tot in die heylige stadt, ende heeft hem ghestelt op die tinne vanden tempel, **6** ende hy heeft hem gheseyt. Eest dat ghy Godts sone sijt, soo worpt v nederwaerts, Want het is ghescreuen. Dat hy sijnen enghelen van v beuelen sal, ende in hen handen sullen sij v draghen, op dat ghy by auontueren uwen voet niet en stoot aenden steen, **7** Iesus seyde hem wederom daer is ghescreuen. Ghy en sult den Heere uwen Godt niet tempteren, **8** Wederom heeft hem die tuyuel mede ghenomen op eenen seer hooghen berch ende heeft hem ghehoont alle die rijcken der werelt, ende haer glorie, **9** ende hy hem gheseydt. Alle dese dinghen sal ick v gheuen eest dat ghy nederuallende my aenbiddet, **10** Doen seyde hem Iesus. Ghaet hen en Satana, want tis ghescreuen, Den Heere uwen Godt suldy aenbidden, ende hem alleene dienen, **11** Doen heeft hem die tuyuel gheleaten, ende siet die Enghelen sijn by hem comen, ende hebben hem ghedient. **12** Ende als Iesus ghehoort hadde dat Iohannes gheleuert was, soo is hy gheweken in Galileen, **13** ende verlatende die stadt Nazareth is hy ghecomen ende heeft ghewoont in Capharnaum aan die zee gheleghen, in die palen van Zabulon ende Nephthali, **14** om dat volbracht soude worden datter geseyt is door Isaiam den propheet, **15** Dlant van Zabulon

ende dlant Nephthali den wech der zee ouer die lordane van die heydensche Galilee, **16** Het volc dat in duysternissen sadt heeft ghesien een groot licht, ende den ghenen die sittende waren int lantscap van die scaduwe des doots, dien is een licht opghegaen, **17** Van dien tijt heeft Iesus begonst te preken ende hemelen sal naken. **18** Ende Iesus wandelende by die zee van Galileen, heeft ghesien twee ghebroeders, Simon die ghenoemt wort Petrus ende Andreas sijnen broeder worpende het net in die zee (want het waren visschers) **19** ende hy seyde tot hen. Coemt nae my, ende ick sal v doen werden visschers der menschen, **20** Ende sij ter stont verlatende die netten, sijn hem gheulcht, **21** Ende voortgaende van daer, heeft hi ghesien twee ander ghebroeders Iacobum Zebedeus sone, ende Iohannem sijnen broeder int scip met Zebedeus haren vader, vermakende hen netten, ende hy heeftse gheroepen, **22** Ende sij ter stont verlatende die netten ende haren vader sijn hem gheulcht. **23** Ende Iesus ghinck om gheheel Galileen, leerende in hen Sinagogen, ende prekende dat euangelie des rijcs, ende ghenesende alle siechten ende crancheden onder tvolck, **24** Ende sijnen naem is voortghegaen tot in gheheel Sirien, ende sij hebben voor hem ghebracht alle die qualijck te passe waren, met verscleyden crancheden ende pijnen beuanghen, ende die de tuyuelen binnen hadden, ende die maensuchtighe, ende die ghichtich waren, ende hy heeftse ghenesen, **25** ende hem sijn gheulcht veel scaren van Galileen ende van dlantscap der thien steden, ende van Iherusalem, ende wt Iudeen, ende van ouer die lordane.

5 ENde siende die scaren is hy gheclommen opden berch, ende doen hy gheseten was so sijn tot hem comen sijn discipelen, **2** ende opendoende sijnen mont leerde hy hen, segghende. **3** Salich sijn sij die arme van gheeste sijn, want het rijck der hemelen behoort hen toe, **4** Salich sijn die saechmoedighe, want sij die aerde besitten sullen, **5** Salich sijn sij die droeuich sijn, want sij sullen ghetroost worden, **6** Salich sijn sij die hongher ende dorst hebben nae die rechtuerdicheyt, want sij sullen versaetd worden, **7** Salich sijn die bermhertighe, want sij sullen bermherticheyt verweruen, **8** Salich sijn die suyuere van herten, want sij sullen Godt sien, **9** Salich sijn

die vreedtsamighe, want sij sullen Gods kinderen den outaer, ende gaet ierst v versoenen met uwen ghenoemt worden, **10** Salich sijn sij die veruolghinghe broeder, ende dan comende suldi v ghifte offeren. **25** lijden om die rechtuerdicheyt, want hare is trijck der Weest ouer eencomende met uwen teghenpartijder hemelen, **11** Salich sijt ghy alsmen v vermalendijt, ter stont die wijle dat ghy met hem sijt inden wech dat ende men v veruolcht ende seyt alle quaet teghen die wederpartijder by auontueren v niet en leuere den v lieden lieghende, om mijnen wille, **12** verblijt v richtere, ende v die richter leuere den dienaer, ende ende verhuecht v, want uwen loon is seer groot in dat ghi inden kerker gheworpen worpt, **26** Voorwaer die hemelen. Want alsoo hebben sij die propheten ick segghe v ghy en sult daer wt niet comen, voor dat veruolcht die gheweest hebben voor v **13** Ghy sijt het ghy betaelt sult hebben den wtersten penninck, **27** sout der eerden, Maer eest dat het sout sijn cracht Ghy hebt ghehoort dat gheseydt is den ouderen, Ghy verliest, waer mede salt ghesouten worden? ten en sult gheen ouerspel doen, **28** Maer ick segghe v, dooch voorts nerghers toe, dan datment buyten worpe dat so wie een vrouwe aensiet om haer te begheren, ende dattet vanden menschen vertreden worde, **14** die heeft met haer ouerspel bedreuen in sijn herte, Ghy sijt het licht der werelt, gheen stadt en can **29** Ende eest dat v rechte ooghe v verarghert, soo verborghen worden die opden berch ghestelt is, keertse wt ende worptse van v, want het is v beter **15** noch men en ontsteect gheen licht ende stelt datter een van uwen ledien verloren gae, dan dat alle dat onder een corenvat, maer op eenen kandelaer v gheheel lichaem gheworpen worde in die helle, op dattet lichten soude allen den ghenen die int **(Geenna g1067)** **30** Ende eest dat v rechter hant v huys sijn, **16** Alsoo laet v licht schijnen voor die verargert, so snijtse af ende worptse van v, want het is menschen, op dat sij sien moghen v goede wercken v beter datter een van uwen ledien verloren gae, dan ende glorificeren uwen vader die in die hemelen is. **31** Daer is ooc gheseyt. Soo wie sijn huysvrouwe dat v gheheel lichaem in die helle gae. **(Geenna g1067)**

17 En wilt niet meynen dat ic ghecomen ben om te breken die wet ende die propheten, Ick en ben niet verlaet, die gheue haer eenen sceybrief, **32** Maer ghecomen om die te breken, maer te veruullen, **18** ick segghe v lieden dat so wie sijn huysvrouwe Want voorwaer ick segghe v lieden, tot dat vergaet verlaet, wtghenomen die sake der oncuyescheyt, die hemel ende aerde, soo en sal een die minste letter oft doet haer ouerspel doen, ende so wie een verlaten een stipken niet voorby ghaen van die wet, tot dat alle wijf trouwet die doet ouerspel, **33** Wederom hebdii dinghen ghescien sullen, **19** Daerom so wie breect ghehoort hoe dat gheseyt is den ouders. Ghy en sult een van desen minsten gheboden, ende leert alsoo gheenen valschen eedt sweren, maer ghy sult den die menschen, die sal die minste ghenoemt worden Heere uwe eeden voldoen, **34** Maer ick segghe v int rijck der hemelen, Maer diese doet, ende leeret lieden niet met allen te sweren, noch by den hemel, voorts, dese sal groot ghenoemt worden int rijck der want het is Godts throon, **35** noch by die eerde, want hemelen. **20** Want ick segghe v dat, ten sij dat v tis een bancxken sijnder voeten, noch by Ierusalem, rechtuerdicheyt oueruloedigher sij dan der Scrijben want tis een stadt des groten conincks, **36** noch ende der Phariseen, soo en suldy niet comen int rijck by v hooft en sweert niet, want ghy en moecht niet der hemelen, **21** Ghy hebt ghehoort dat den ouderen een hayr wit oft swert maken, **37** Maer v woort sij gheseyt is, Ghy en sult niet dootslaen, ende so wie ia ia, neen neen, Ende wat daer ouer is dat coemt dootslaet, die sal sculdich wesen des ordeels, **22** wt quaet, **38** Ghy hebt ghehoort dat gheseydt is, Maer ick segghe v lieden, soo wie gram is op sijnen Ooghe om ooghe, ende tant om tant, **39** Maer ick broeder, die is sculdich des ordeels, Maer so wie segghe v, niet te wederstaen den quade, maer eest sijnen broeder seyt raca, die sal sculdich wesen des dat v iemant slaat aen v rechte wanghe, soo biedt raets, Maer so wie seyt dwaes, die sal sculdich hem die andere, **40** ende den ghenen die met v int wesen des helschen viers. **(Geenna g1067)** **23** Daerom recht wilt dinghen, ende uwen rock nemen, laet hem eest dat ghi offert uwe ghifte aenden outaer ende dat oock uwen mantel, **41** ende so wie v dwinghet te ghy daer ghedachthich wort, dat v broeder iet heeft ghaen duysent screden, ghaet met dien twee ander teghen v wtstaende, **24** soo laet daer v ghifte voor duysent, **42** Soo wie van v iet begheert, gheuet hem,

ende van den ghenen die van v iet ontleenen wilt, en ons onze sculden, ghelyck wij oock vergheuen onsen keert v niet af. **43** Ghy hebt ghehoort datter gheseyt sculdenaren, **13** Ende en leydt ons niet in becoringhe, is. Ghy sult lief hebben uwen naesten ende haeten Maer verlost ons van tquaet, Amen. **14** Want eest dat uwen viant, **44** Maer ick segghe v lieden, hebt lief ghi den menschen vergheeft hen sonden, soo sal v uwe vianden, doet hen wel die v haeten, - en-de hemelsche vader v oock vergheuen uwe sonden, **15** bidt voor die ghene die v veruolghen ende tonrecht Maer eest dat ghi den menschen niet en vergheeft, quellen **45** op dat ghi moecht kinderen sijn ws vaders soo en sal v hemelsche vader v sonden v oock die in die hemelen is, die sijn sonne doet orgaen, niet vergheuen. **16** Ende als ghy vastet, soo en wilt ouer die goede ende die quade, ende reghent op niet droeueich worden als die hypocrijten, want sij die rechtuerdighe ende onrechtuerdighe, **46** Want ontstellen hen aensichten, om dat sij den menschen eest dat ghy hen lief hebt die v lief hebben, wat loon souden scijnen vastende, Voorwaer ick segghe v, dat suldi hebben? en doen die openbaer sondaers dat sij haren loon ontfanghen hebben, **17** Maer als ghy oock niet? **47** Ende eest dat ghy alleen uwe broeders vast, soo salft v hooft, ende wascht v aensicht, **18** groetet, wat doet ghy meer? en doen die heydenen dat ghi den menschen niet en scijnt vastende, maer dit oock niet? **48** Daerom weest ghy lieden volmaect, uwen vader die int verborghen is, ende v vader diet ghelyc v hemelsche vader volmaect is.

6 Slet toe dat ghy uwe rechtuerdicheyt niet en doet voor die menschen, om dat ghi van hen soudt ghesien worden, oft anders soo en suldy gheenen loon hebben by uwen vader die in die hemelen is, **2** Daerom als ghi aelmoessen doet, so en wilt met gheen trompet voor v blasen, ghelyck die hypocrijten doen in die Sinagogen ende wijcken, op dat sij souden gheeert worden vanden menschen, voorwaer ick segghe v sij hebben haren loon ontfanghen, **3** Maer als ghy aelmoessen doet, soo en laet v slincke hant niet weten wat v rechte hant doet, **4** op dat v aelmoesse int heymelicjc sij, ende v vader die int heymelicjc siet salt v loonen, **5** Ende als ghi bidt soo en suldi niet sijn als die hypocrijten, die beminnen in die Sinagogen ende in die hoecken der straten staende te bidden, op dat sij souden ghesien worden vanden menschen, Voorwaer ick segghe v, sij hebben haren loon ontfanghen, **6** Maer als ghy bidt, soo gaet binne v slaepcamer, ende met gheslotender doeren soo bidt uwen vader int heymelicjck, ende v vader diet siet int heymelicjck salt v loonen, **7** Ende biddende en wilt niet veel spreken ghelyck die heydenen want sij meynen dat sij door hen veel sprekens verhoort worden, **8** Daerom en wilt henlieden niet ghelyck wesen, want v vader weet wel wat v van noode is, eer ghy hem bidt, **9** Daerom sult ghy aldus bidden. Onse vader die in die hemelen sijt, gheheylicht sij uwen naem, **10** laet toecomien v ryc, gheschieden moet uwen wille opder eerden als inden hemel, **11** gheeft ons heden ons ouerweselijck broot, **12** Ende vergheeft ons onze sculden, ghelyck wij oock vergheuen onsen keert v niet af. **43** Ghy hebt ghehoort datter gheseyt sculdenaren, **13** Ende en leydt ons niet in becoringhe, is. Ghy sult lief hebben uwen naesten ende haeten Maer verlost ons van tquaet, Amen. **14** Want eest dat uwen viant, **44** Maer ick segghe v lieden, hebt lief ghi den menschen vergheeft hen sonden, soo sal v uwe vianden, doet hen wel die v haeten, - en-de hemelsche vader v oock vergheuen uwe sonden, **15** bidt voor die ghene die v veruolghen ende tonrecht Maer eest dat ghi den menschen niet en vergheeft, quellen **45** op dat ghi moecht kinderen sijn ws vaders soo en sal v hemelsche vader v sonden v oock die in die hemelen is, die sijn sonne doet orgaen, niet vergheuen. **16** Ende als ghy vastet, soo en wilt ouer die goede ende die quade, ende reghent op niet droeueich worden als die hypocrijten, want sij die rechtuerdighe ende onrechtuerdighe, **46** Want ontstellen hen aensichten, om dat sij den menschen eest dat ghy hen lief hebt die v lief hebben, wat loon souden scijnen vastende, Voorwaer ick segghe v, dat suldi hebben? en doen die openbaer sondaers dat sij haren loon ontfanghen hebben, **17** Maer als ghy oock niet? **47** Ende eest dat ghy alleen uwe broeders vast, soo salft v hooft, ende wascht v aensicht, **18** groetet, wat doet ghy meer? en doen die heydenen dat ghi den menschen niet en scijnt vastende, maer dit oock niet? **48** Daerom weest ghy lieden volmaect, uwen vader die int verborghen is, ende v vader diet int verborghen siet salt v loonen, **19** En wilt voor v gheen schatten vergaderen in die eerde, daert den roest ende die motten verderuen, ende daert die dieuen wtgrauen ende stelen, **20** Maer vergadert voor v scatten inden hemel, daert den roest noch die motten niet en verderuen, ende daert die dieuen niet wt en grauen noch en stelen, **21** Want daer uwen scadt is, daer is oock v herte. **22** Dat licht ws lichaems is v ooghe, Eest dat v ooghe simpel is, soo sal v gheheel lichaem claer wesen, **23** Maer eest dat v ooghe quaet is, soo sal alle v lichaem duyster wesen, Daerom eest so dat het licht dat in v is, duysternisse is, hoe groot sal dan die duysternisse wesen. **24** Niemand en can twee heeren ghediennen, Want hy sal den eenen haten ende den anderen lief hebben, oft hy sal den eenen verdraghen ende den anderen versmaden, Ghy en cont Gode niet ghediennen ende den Mammon, **25** Daerom segghe ick v lieden, en sijt niet sorchuuldich voor v ziele wat ghy eten sult, noch voor v lichaem wat ghy aendoen sult, En is die ziele niet weerdigher dan die spijse, ende dlichaem weerdigher dan het cleed? **26** Aensiet die voghelen des hemels, want si en sayen noch en maeyen niet, noch sij en vergaderen in die scueren niet, ende v hemelsche vader voedtse, En sijdi niet veel weerdiger dan die? **27** Ende wie isser van v lieden die al denckende mach tot sijnder lengden eenen cubitus doen? **28** Ende waerom sijdi om die cleedinghe oock besorcht? Aenmerct die lelien des veits hoe sij wassen, sij en arbeyden noch en spinnen niet, **29** Maer ick segghe v dat Salomon in alle sijn glorie niet

ghecleedt en is gheweest als een van desen? **30** breedt is die poorte, ende ryum is den wech die daer Maer eest dat Godt het gras des velts dwelc heden leydt ter verdoemenissen, ende veel isser die door is, ende morghen inden ouen gheworpen wort alsoo dese in gaen, **14** Hoe enghe is die poorte ende hoe cleedt, hoe veel te meer v, ghy van seer cleynen nauwe is den wech die ten leuen leydt? ende luttel ghelooue? **31** Daerom en wilt niet sorchuuldich sijn, isser die dien vinden. **15** Wacht v voor die valsche segghende. Wat sullen wij eten oft drincken, oft waer propheten die tot v comen in scapen cleederen, mede sullen wij ghedect worden? **32** want alle dese maer binnen sijnt grijpende woluen, **16** van haren dinghen soeken die heydenen, Want v hemelsche vruchten suldise kennen, Vergadertmen dryuyen van vader weet wel dat ghy alle dese dinghen behoeft, dornen, oft vijghen van distelen? **17** Alsoo alle goede **33** Daerom soect ierstmael trijc des hemels ende boom brengt goede vruchten voorts, maer eenen sijn rechtuerdicheyt, ende alle dese dinghen sullen quadan boom brengt quade vruchten voorts, **18** v toegheworpen worden. **34** Daerom en wilt niet Eenen goeden boom en mach gheen quade vruchten sorchuuldich sijn voor den morghen, want den dach voorts brengen, noch eenen quadan boom goede van morghen sal voor hem seluen sorghen, want den vruchten, **19** Alle boom die gheen goede vrucht voorts dach heeft ghenoech met sijn eyghen quaetheyt.

7 EN wilt niet ordeelen op dat ghy niet gheordeelt en wort, **2** want met wat ordeel dat ghy ordeelt, daer mede suldi gheordeelt worden, ende met wat maten dat ghy metet, daer mede sal v ghementen worden, **3** Maer waer toe siet ghy een splinterken in ws broeders ooghen, ende en mercet niet den balck die in v ooghe is? **4** Oft hoe segdi uw en broeder latet gheschieden dat ick dat splinterken wt uwer oogken trecke, ende siet daer is eenen balck in v ooghe? **5** Ghy hypocrijt worpt ierstmael den balck wt v ooghe ende dan suldy sien dat splinterken wt te worpen wt ws broeders ooghe, **6** En wilt dat heyligh den honden niet gheuen, noch en worpt v peerlen niet voor die verkenen, op dat sij by auontueren die niet en vertreden met haren voeten, ende dat sij hen omkeerende v niet en verscoeren, **7** Begheert, ende v sal ghegheuen worden, soect, ende ghy sult vinden, clopt ende, v sal open ghedaen worden, **8** Want alle die begheert die ontfaant, ende wie dat soect die vint, ende den cloppende sal gheopent worden, **9** Oft wat mensch isser van v lieden, eest dat sijn sone broot van hem begheert, sal hy hem eenen steen bieden? **10** Oft eest dat hy eenen visch begheert sal hi hem een serpent gheuen? **11** Daerom eest sake dat ghy, die doch quaet sijt, wel weet goede gauen uwen kinderen te gheuen, hoe veel te meer sal v vader die in die hemelen is, goede gauen gheuen den ghenen diese van hem begheren? **12** Daerom alle dinghen die ghy wilt dat die menschen v doen, doet ghi hen dat ooc, want dat is die wet ende die propheten, **13** Ghaet in door die enghe poorte, want

propheten die tot v comen in scapen cleederen, mede sullen wij ghedect worden? **32** want alle dese maer binnen sijnt grijpende woluen, **16** van haren dinghen soeken die heydenen, Want v hemelsche vruchten suldise kennen, Vergadertmen dryuyen van vader weet wel dat ghy alle dese dinghen behoeft, dornen, oft vijghen van distelen? **17** Alsoo alle goede **33** Daerom soect ierstmael trijc des hemels ende boom brengt goede vruchten voorts, maer eenen sijn rechtuerdicheyt, ende alle dese dinghen sullen quadan boom brengt quade vruchten voorts, **18** v toegheworpen worden. **34** Daerom en wilt niet Eenen goeden boom en mach gheen quade vruchten sorchuuldich sijn voor den morghen, want den dach voorts brengen, noch eenen quadan boom goede van morghen sal voor hem seluen sorghen, want den vruchten, **19** Alle boom die gheen goede vrucht voorts en brengt, sal afghehouwen worden ende int vier gheworpen, **20** Daerom wt haren vruchten suldise kennen. **21** Sij en sullen alle int ryc der hemelen niet comen die my segghen Heere Heere, maer die mijn vaders wille doet die in die hemelen is, die sal int ryc der hemelen comen. **22** Vele sullen tot my segghen op dien dach Heere Heere, en hebben wi in uwen naem niet ghepropheerteert, ende in uwen naem duyuels wtgheworpen, ende in uwen naem veel crachtige wercken ghedaen? **23** Ende dan sal ick hen openlijc segghen. Ick en hebbe v noyt ghekent, gaet van my ghi die onrechtuerdicheyt doet. **24** Daerom een ieghelyc die dese mijne woorden hoort ende die doet, sal gheleken worden bi eenen wijsen man die sijn huys ghetimmert heeft op eenen steen, **25** ende daer is eenen reghen nedergheuallen, ende daer sijn vloeden ghecomen, ende daer hebben winden ghewaeyt ende die sijn gheuallen op dat huys, ende ten is niet gheuallen want het was ghefundert opden steen, **26** Ende een ieghelyc die dese mijne woorden hoort, ende die niet en doet sal sijn ghelyc eenen dwasen man, die sijn huys ghetimmert heeft opt sandt **27** ende daer is reghen nedergheuallen, ende daer sijn vloeden ghecomen, ende daer hebben winden ghewaeyt, ende die sijn op dat huys gheuallen, ende het is geuallen ende sijnen val was groot, **28** Ende tis ghesiet doen Iesus dese woorden voleynt hadde, soo verwonderden haer die scaren van sijnder leeringhen, **29** want hy was hen leerende als macht hebbende, ende niet ghelyc hen Scriben ende Phariseen.

8 ENde doen hy vanden berghe nedercomen was soo sijn hem veel scaren gheulcht, **2** ende

siet een melaetsch mensch comende aenbadt hem onse cruncheden ontfanghen, ende onse siecten segghende. Heere eest dat ghy wilt, ghy moecht ghedraghen. **18** Ende iesus siende veel scharen my reynighen, **3** Ende iesus wtstekende sijn hant rontsomme hem heeft gheboden dat sij ghaen souden heeft hem ghenaect segghende. Ick wille, wert reyne, ouer die zee, **19** Ende een Scribe tot hem comende Ende ter stont is sijn melaetscheyt ghesuyuert, **4** heeft gheseydt. Meester ick sal v volghen al waer Ende iesus seyde tot hem. Siet dat ghijt niemant ghy henen gaen sult, **20** Ende iesus seyde tot hem. en segghet, maer gaet henen ende vertoont v den Die vossen hebben holen ende die voghelen des priester, ende offert die ghifte welc Moyses gheboden hemels nesten, maer die sone des menschen en heeft tot haren ghetuygenis. **5** Ende doen hy in heeft niet daer hi sijn hoof op neder legghen mach, Capharnaum comen was, so is tot hem comen een **21** Maer een ander van sijnen discipelen seyde tot honderste man biddende hem ende segghende. **6** hem. Heere laet my eerstmael gaen ende begrauen Heere mijn knecht leghet in mijn huys ghichtich, ende mijnen vader, **22** Ende iesus seyde hem volcht my, wort swaerlijck ghepijnicht, **7** Ende iesus heeft tot ende laet die dooden hen dooden begrauen. **23** Ende hem gheseyt. Ick sal comen ende hem ghenesen **8** als hy in een sceepken opclam, soo sijn hem sijn Ende die honderste man antwoordende heeft gheseyt discipelen gheuolcht, **24** ende siet een groote beroerte Heere ick en bens niet weerdich dat ghy binnen gaen is in die zee opghestaen, alsoo dat het sceepken soudt onder mijn dack, maer segghet alleen met metten baren ouerdet worde, maer hy sliep, **25** eenen woerde, ende mijn knecht sal ghesont worden, Ende si sijn tot hem ghegaen, ende hebben hem **9** Want ick ben ooc een mensch onder eens anders ghewect segghende. Heere behoudt ons, wij vergaen, macht ghestelt hebbende onder my crijschknechten, **26** Ende hy seyde hen. Waerom sijdi veruaert, ghy ende ic segghe desen gaet henen, ende hi gaet, ende van cleynen ghelooue? Doen heeft hy opstaende den anderen coemt hier, ende hy coemt, ende mijnen gheboden den winden, ende der zee, ende daer dienaer doet dat, ende hy doet dat, **10** Ende iesus is een groote stillicheyt gheworden, **27** Maer die hoorende heeft hem verwondert, ende den ghenen menschen hebben hen verwondert seggende. Wie is die hem nae volchden heeft hy gheseyt, Voorwaer dese, dat die winden ende die zee hem onderdanich ick segghe v, ic en hebbe soo groeten ghelooue niet sijn? **28** Ende als hy ghecomen was ouer die zee int gheuonden in Israel, **11** Maer ick segghe v datter veel lantscap vanden Gerasenen, soo sijn hem twee te van oosten ende westen somen sullen, ende rusten ghemoete ghecomen die duyuels binnen hadden wt met Abraham, ende Isaac, ende Iacob int rijck der die grauen comende bouen maten seer wreet, also hemelen, **12** maer die kinderen des rijcs sullen daer dat niemant en mocht passeren door dien wech, **29** wtgeworpen worden in die wterste dysternisse, Ende siet sij riepen segghende. Wat hebben wi met daer sal gheschrey sijn ende crijselinghe van tanden, v te doene lesu Godts sone? Sijdi hier comen om **13** Ende iesus heeft tot den hondertman gheseyt. voor den tijt ons te pijnighen? **30** Ende niet verre van Gaet henen, ende ghelyck ghy ghelooft hebt alsoo hen was een cudde van veel verkenen weydende, ghescie v, Ende die knecht is ghesont worden op die **31** Ende die duyuelen baden hem segghende. Eest vre. **14** Ende als iesus comen was in Petrus huys, dat ghy ons wtworpt, soo sendt ons int cudde der soo heeft hy sijns wijfs moeder ghesien liggende verkenen, **32** Ende hy seyde hen. Gaet henen, Ende ende die cortse hebbende, **15** ende hy heeft haer sij wtgaende sijn wech gheuaren in die verkenen, hant gheraect, ende die cortse heeftse verlaten, ende siet met eenen ghedruyssche is alle dat cudde ende sij is opghestaen, ende heeft hem ghedient. **16** wech gheloopen steylijck neder in die zee, ende sij Maer alst auont gheworden was, soo hebben si voor sijn ghestoruen in die wateren, **33** Ende die herders hem ghebrocht veel die duyuelen binnen hadden sijn gheuloden ende comende in die stadt, hebben ende hy wierp die gheesten wt metten woerde, Ende sij alle die dinghen vercondicht, ende van die ghene alle die qualijck te passe waren heeft hy ghenesen, die duyuels binnen ghehadt hadden, **34** Ende siet **17** om dat volbracht soude worden datter gheseyt die gheheel stadt is wtghecomen iesu te ghemoete, is door den propheet Isaiam segghende. Hy heeft

Ende doen sij hem ghesien hadden, soo baden sij dat hy voorts wech gaen soude van haren palen.

9 ENde lesus opclimmende in een sceepken is ouer de zee gheuaren ende is ghecomen in sijn stadt, **2** Ende siet sij hebben voor hem ghebracht eenen ghichtighen mensche ligghende in een bedde, Ende lesus siende hen ghelooue heeft gheseyt totten ghichtighen mensch. Betrouw sone, v sonden worden v vergheuen, **3** Ende siet sommige vanden scriben seyden in hen seluen. Dese blasphemeeert, **4** Ende als lesus hen ghedachten ghesien hadde, soo heeft hy gheseyt. Waerom dencte ghy quaet in v herten? **5** Wat is lichter om segghen. V sonden worden v vergheuen, oft te segghen. Staet op ende wandelt? **6** Maer op dat ghi wetet dat die sone des menschen macht heeft op die eerde die sonden te vergheuen, doen seyde hi den ghichtighen mensch. Staet op, ende neem op v bedde, ende gaet in v huys, **7** Ende hy is opghestaen ende in sijn huys ghagaen, **8** Ende die scaren dit siende hebben ghevreest ende Godt gheglorificeert die sulcke macht den menschen ghegheuen heeft. **9** Ende doen lesus van daer voorts ghinc, soo heeft hy ghesien eenen mensche sittende int tolhuys Matheus ghenaemt, Ende hy seyde hem. Volcht my, Ende hy opstaende heeft hem gheulcht, **10** Ende tis ghesciet doen hy ter tafelen sadt int huys, siet soo hebbender veel Publicanen ende sondaers comende ter maeltijt gheseten met lesu ende met sijnen discipelen, **11** Ende die Phariseen dit siende seyden tot sijnen discipelen. Waerom eedt v meester met die Publicanen ende sondaers? **12** Maer lesus dit hoorende heeft gheseyt. Den ghesonden en is die medecijn van gheenen noode, maer den ghenen die qualijck te passe sijn, **13** maer gaende leert wat dat is. Bermherticheyt wil ic ende niet sacrificie, Want ick en ben niet ghecomen om die rechtuerdighe te roepen maer die sondaren. **14** Doen sijn tot hem ghecomen Iohannes discipelen segghende. Waerom vasten wij ende die Phariseen dicmael, ende v discipelen en vasten niet? **15** Ende lesus seyde tot hen. Moghen des brudegoms kinderen rouwiche sijn so langhe als die brudegom met henlieden is? Maer die daghen sullen comen als die brudegom hen afghenomen sal worden, ende dan sullen sij vasten, **16** Niemand en stelt een stuck van een nieu laken in een out cleede, Want het neemt wech sijn volheyt vanden

cleede, ende het wort een argher scoere, **17** Noch men en doet gheenen nieuwen wijn in oude leren flesschen, Anders soo bersten die flesschen, ende den wijn wort wtgheststort, ende die flesschen vergaan, Maer nieuwen wijn doetmen in nieuwe flesschen ende die worden beyde behouden. **18** Die wijle dat hi dese dinghen tot hen sprack, siet soo is daer een prince tot hem comen, ende aenbadt hem segghende. Heere mijne dochter is nv ghestoruuen, maer coemt legt v hant op haer, ende sij sal leuen, **19** Ende lesus opstaende volchde hem ende sijn discipelen, **20** Ende siet een vrouwe die den vloet des bloets gheleden hadde twaelf iaren lanck, is van achter een hem comen, ende heeft gheraeckt den wtersten boort van sijnen cleede, **21** want sij seyde in haer seluen. Eest dat ic alleenlijc sijn cleedt gherake ick sal ghesont sijn, **22** Maer lesus ommeghekeert sijnde ende haer siende heeft gheseyt. Betrouw dochter, v ghelooue heeft v ghesont ghemaect, Ende die vrouwe is ghesont gheworden van dier vren, **23** Ende doen lesus comen was in des pricen huys, ende ghesien hadde die pijpers ende die scharen gherucht makende, **24** soo seyde hy. Ghaet wech want die ionghe dochter en is niet doot, maer sij slaept, ende si bespotten hem, **25** Ende als die scare wtgheworpen was soo is hy daer inghegaen, ende heeft haer haut ghenomen, Ende die ionghe dochter is opghestaen, **26** Ende dese fame is wtghagaen in alle dat lant. **27** Ende als lesus van daer ghinck, soo sijn hem twee blenden gheulcht roepende ende segghende. Ontfermt v onser Dauids sone, **28** ende doen hy in huys ghecomen was, soo sijn die blenden by hem comen, Ende lesus seyde tot hen. Gheloofdi dat ick v dit doen mach? Sij seyden hem lae wij immer Heere, **29** Doen gheraechte hy hen ooghen segghende. Nae v ghelooue ghesciede v lieden, **30** ende hen ooghen sijn gheopent, Ende lesus heeftse ghdreycht segghende. Siet toe dat niemant en wete? **31** Maer sij wtghaende hebben hem vermaert ghemaect in alle dat lant, **32** Ende als die wtghagaen waren, siet soo hebben sij voor hem ghebracht eenen stommen mensch eenen duyuel binnenghebende, **33** Ende als die duyuel wtgheworpen was, soo heeft die stomme ghesproken, ende die scaren hebben hen verwondert segghende. Noyt en was desghelijcs ghesien in Israel, **34** Maer die Phariseen seyden. Door den prince der duyuelen,

worpt hy die duyuelen wt, **35** Ende Iesus ghinck salt den lande der Sodomiten ende der Gomorrithen alomme die steden ende casteelen, leerende in hen sijn inden dach des ordeels dan dier stadt. **16** Siet Sinagogen ende prekende het euangeli des rijcs, ick seynde v ghelyck scapen int midden der woluen, ende ghenesende alle siecete ende alle crunchede, **36** Daer om sijt voersienich als serpenten ende simpel Ende siende die scaren, heeft hy haerder ontfermt, ghelyck duyuen, **17** Maer wacht v van die menschen, want sij waren ghequelt, ende ligghende als scapen Want sij sullen v leueren in die raethuyzen, ende in gheenen herder hebbende **37** Doen seyde hy tot hen synagogen sullen sij v ghesseelen, **18** ende tot sijnen discipelen. Den oochst is voorwaer vele, maer presidenten ende coninghen suldi gheleydt worden die werckluyden sijn luttel, **38** Daerom biddet den om mijnen wille, tot eenen ghetuyghenishe hen ende Heere vanden oochst dat hy werckluyden wtsende in den Heydenen. **19** Ende als sij v leueren sullen, soe sijnen oochst.

10 ENde tsamen gheroepen hebbende sijn twaelf discipelen, heeft hy hen macht ghegheuen ouer die onsuyuer gheesten, dat sij die wtworpen souden, ende ghenesen alle sieceten ende alle cruncheden, **2** Ende der twaelf apostelen namen sijn dese, Dierste was Simon die ghehoemt wort Petrus, ende Andreas sijn broeder, **3** Iacobus Zebedeus sone, ende Iohannes sijn broeder, Philippus, ende Bartholomeus, Thomas, ende Matheus die publicaen, ende Iacobus Alpheus sone? ende Thadeus, **4** Simon die Cananeus, ende Iudas die Iscarioter die welcke hem ooc verraden heeft. **5** Dese twaelue heeft Iesus ghesonden, ghebiedende hen, segghende. Inden wech der heydenen en gaet niet, ende in die steden der Samaritanen en coemt niet binnen, **6** Maer lieuer gaet tot die scapen die verloren ghegaen sijn des huys van Israel, **7** Ende gaende preect seggende. Dat het ryc der hemelen is bi ghecomen, **8** Die cranche maect ghesont, die dooden verwecht, die melaetsche suyuert, worpt wt die duyuelen, Om niet hebdijt ontfanghen, gheuet om niet, **9** En wilt niet besitten gout, noch siluer, noch ghelt in v borsen, **10** noch male opden wech, noch twee rocken noch scoenen, noch roede, want een werckman is sijnen cost weerdich, **11** Maer in wat stadt oft casteel dat ghi in coemt, soo vraecht wie daer binnen weerdich is, ende aldaer blijft tot dat ghi daer wt gaet, **12** Ende in huys comende soo groet dat segghende. Vrede sij desen huyse, **13** Ende eest alsoo dattet huys weerdich is, soo sal uwen vrede daer op comen, Maer eest des niet weerdich soo sal uwen vrede weder tot v keeren, **14** Ende soo wie v niet en ontfanghet, nocht v woorden en hoort, wtghaende buyten van dien huyse oft stadt, scuddet dat stubbe af van uwen voeten, **15** Voorwaer ick segghe v. Verdrachelijcker

Want sij sullen v leueren in die raethuyzen, ende in gheenen herder hebbende **37** Doen seyde hy tot hen synagogen sullen sij v ghesseelen, **18** Ende tot sijnen discipelen. Den oochst is voorwaer vele, maer presidenten ende coninghen suldi gheleydt worden om mijnen wille, tot eenen ghetuyghenishe hen ende den Heydenen. **19** Ende als sij v leueren sullen, soe en wilt niet dencken, hoe ende wat ghy spreken sult, Want het sal v liedien ghegeheuen worden op die vre wat ghy spreken sult, **20** Want ghy en sijt niet die ghene die daer spreet, maer tes den gheest ws vaders die in v liedien spreet, **21** Ende deen broeder sal den anderen broeder leueren in die doot, ende die vader sijnen sone, ende die kinderen sullen opstaen teghen hen ouders, ende sij sullen hen die doot aendoen, **22** Ende ghy sult van allen menschen ghehaet worden om mijnen naem, maer soe wie volherdet totten eynde toe die sal salich wesen. **23** Ende als sij v veruoighen sullen in dese stadt, soe vliet in dandere, Voerwaer ic segghe v, ghi en sult die steden van Israel niet voleynden die sone des menschen en sal comen. **24** Gheen discipel en is bouen sijnen meester, noch knecht bouen sijnen Heere, **25** tes eenen discipel ghenoch dat hy sij ghelyck sijn meester, ende eenen knecht, ghelyck sijn heere, Eest dat sij den vader des huysghesins, Beelzebub ghenaemt hebben, hoe veel te meer sijnhuysghenooten? **26** Daeromme en vreest hen niet, Want daer en is niet bedect dat niet en sal ondect worden, ende verberghen, dat niet en sal gheweten worden. **27** Dat ick v int doncker segghe, segt dat int licht, ende dat ghy in die oore hoort, Preect dat op die daken, **28** Ende en wilt hen niet vreesen die dlichaeem dooden, maer die ziele niet en connen dooden, maer veel meer vreest hen die die ziele ende dlichaeem mach verdoemen in die helle. (**Geenna g1067**) **29** En worden twee musschen niet vercocht om eenen cleynen penninck ende een van dien en valt op die aerde niet sonder uwen vader? **30** Maer oock die hairen ws hoofts sijn al ghetelt. **31** Daer om en wilt niet vreesen, ghy sijt beter dan veel musschen. **32** Hier om alle die my belijden sal voer die menschen, dien sal ick oock belijden voor

mijnen vader die inde hemelen is, **33** maer soe wie eenen mensch die met saechten cleederen ghecleedt my loochent voer die menschen, dien sal ick oock is? Siet die met saechten cleederen ghecleedt sijn loochenen voor mijnen vader die in die hemelen is. **34** die sijn in der coninghen huyzen. **9** Maer wat sijdi wt En wilt niet meynen dat ick ghecomen ben om vrede ghegaen te sien? eenen Propheet? lae ick segghe v te seynden op die aerde, Ic en ben niet ghecomen ooc meer dan eenen propheet. **10** Want dese is die om vrede te seynden, maer tsweert, **35** want ick ghene daer af ghescreuen is, Siet ick seynde mijnen ben ghecomen om te sceyden den mensch teghen Enghel voor v aensicht, die uwen wech bereyden sijnen vader, ende die dochter teghen haer moeder, sal voor v. **11** Voerwaer ick segghe v, daer en is ende die behoude dochter teghen haer behoude gheen meerder opghestaen onder die kinderen der moeder, **36** ende des menschen vianden sullen sijn vrouwen, dan Iohannes die dooper, maer die die huysghenooten sijn, **37** Wie vader oft moeder bemint minste is int rijck der hemelen is meerder dan hy. **12** meer dan mij die en is mijns niet weerdich, ende soe Ende van die daghen Iohannis des doopers tot nu wie sone oft dochter lief heeft bouen my, die en is toe, soe lijdt het rijck der hemelen ghewelt, ende die mijns niet weerdich, **38** Ende wie sijn cruyis niet en gheweldighe nemen dat gheweldelijck. **13** Want alle neemt ende my volcht, die en is mijns niet weerdich, die Propheten ende die wet tot Iohannes toe, hebben **39** Wie sijn ziele vint die salse verliesen, ende wie ghepropheeteert, **14** ende eest dat ghijt gheloouen wilt, sijn ziele verliest om mijnen wille, die salse vinden. hy is Elias die comen sal. **15** Die ooren heeft om **40** Die v lieden ontfanc, die ontfanc my, ende die te hooren die hoore. **16** Wien sal ick dit gheslachte my ontfanc, die ontfanc hem die my ghesonden verghelijcken? Het is ghelyck den kinderen sittende heeft, **41** Die eenen Propheet ontfanc inden naem op die merc, die tot haers ghelycke roepende **17** van eenen propheet, die sal den loon eens propheets segghen, Wy hebben v ghesonghen ende ghy en ontfanghen, ende wie eenen rechtuaerdighen ontfanc heft niet ghespronghen, wi hebben v claghelycken inden naem van eenen rechtuaerdighen, die sal den sanck ghesonghen, ende ghy en heft niet ghescreyt. loon van eenen rechtuerdighen ontfanghen, **42** Ende **18** Want Iohannes is ghecomen, noch etende, noch soe wie te drincken gheeft yemanden van desen drinckende, ende sij segghen, Hy heeft den duyuel alderminsten eenen croes couts waters, alleenlijck binnen. **19** Die sone des menschen is ghecomende, inden naem van eens discipels, voerwaer ick segghe etende ende drinckende, ende sij segghen, Siet den v, die en sal sijnen loon niet verliesen.

11 ENde het is ghesciet nae dat Iesus voleynt hadde ghebiedende sijnen discipulen, dat hy voerts is doer ghegaen van daer, om dat hy preken ende leeren soude in hen steden. **2** Maer als Iohannes in die banden ghehoort hadde Christus wercken, sendende twee van sijnen discipulen heeft hy hem gheseyt, **3** Sijt ghi die comen sal, oft verwachten wy eenen anderen? **4** Ende Iesus antwoerdende heeft hen gheantwoert, Gaet henen bootscapt Iohanni wederom tghene dat ghy ghehoort ende ghesien hebt, **5** Die blinde sien, die crepele wandelen, die melaetsche worden ghesuyuert, die dooue hooren, die doode verrijsen, den armen wort het Euangelie vercondicht, **6** ende salich is hy die niet verarghert en wort in my. **7** Ende als sij wech ghanghen begonste Iesus tot die scaren te segghen van Iohannes. Wat sijdy wt ghegaen te sien in die woestijne? een riet metten winde beroert? **8** Maer wat sijdi wt ghegaen te sien?

ende sondaren vrient. Ende die wijsheit is gherechtuerdicht van haren kinderen. **20** Doen begonste hy te verwijten den steden waer in dat veel sijnder mirakelen ghedaen sijn, om dat sij gheen penitencie ghedaen en hadden. **21** Wee v Corozain, wee v Bethsaida, want waren in Tyro ende Sydon die mirakelen ghedaen die in ghedaen sijn, sij souden hier voermaels in een hairen cleedt ende in dasschen penitentie ghedaen hebben. **22** Maer nochtans ick segghe v, Tyro eu Sydon sal verdraghelycker gheschieden in den dach des ordeels, dan v lieden. **23** Ende ghy Capharnaum suldi totten hemel verheuen worden? tot inder hellen suldi nederdalen. Want haddi in die Sodomiten die mirakelen ghedaen gheweest die in v ghedaen sijn, sij souden by auontueren ghebleuen hebben tot op desen dach. (*Hades* g86) **24** Maer nochtans ick segghe v, dat den lande der Sodomiten verdraghelycker gheschieden sal in den dach des ordeels dan v. **25** Op

dien tijt heeft Iesus antwoerdende gheseyt, Ick belijde Sabboth daghen wel te doen. **13** Doen seyde hy v vader Heere des hemels ende der aerden, dat ghy totten mensche, Steect wt v hant. Ende hy heeftse dese dinghen verborghen heft voor die wijse ende wtghesteken, ende sij is weder ghesont gheworden voersienighe, ende die gheopenbaert den cleynen ghelyck die andere. **14** Ende die Phariseen wt gaende kinderen, **26** lae voerwaer vader. Want het heeft aldus hielen raet tseghen hem, hoe dat sij hem dooden behaghelyck gheweest voer v. **27** Alle dinghen sijn souden. **15** Ende Iesus dit wetende is wten weghe my ghegheuen van mijnen vader. Ende niemant en van daer ghegaen, ende hem isser vele gheuolcht, kent den sone dan die vader, noch den vader en kent ende hy heeftse alle ghenesen, **16** ende hy heeft hen niemant dan die sone, ende dien die sone dat wilt beuolen datse hem niet melden en souden, **17** op openbaren. **28** Coemt tot my alle die arbeydet ende dat volbrocht soude worden datter gheseyt is door belast sijt, ende ick sal v vermaaken, **29** Neempt mijn Isaiam den Propheet segghende, **18** Siet mijn kint iock op v, ende leert van my dat ick saechmoedich den welcken ick vercoren hebbe, mijn beminde in ben ende ootmoedich van herten, ende ghy sult ruste den welcken mijn ziele goet behaghen heeft. Ick vinden uwe zielen, **30** want mijn iock is suet, ende sal mijnen gheest stellen op hem ende hy sal het mijnen last is licht.

12 IN dien tijt is Iesus wech ghegaen doert coren op eenen Sabbath ende sijn discipulen hongher lijdende hebben begonst die aren te plucken ende te eten. **2** Ende die Phariseen dit siende hebben hem gheseyt, Siet v discipulen doen dat hen niet gheorloft en is te doen op die Sabbothen. **3** Maer hy seyde hen, En hebdi niet ghelesen wat Dauid ghedaen heeft, doen hy hongher hadde ende die ghene die met hem waren. **4** Hoe dat hy inghegaen is in Gods huys, ende heeft die brooden der voorlegginghen gheten die welcke hem niet gheorloft en was te eten, noch den ghenen die met hem waren, dan alleen den priesteren? **5** Oft en hebdi niet ghelesen in die wet, dat die priesters op die Sabbothen in den tempel den sabbath breken, ende sijn sonder sonde? **6** Maer ick segghe v datter een meerder dan den tempel hier is. **7** Maer waert alsoe dat ghy wist wat dat is. Bermherticheyt wil ick, ende niet sacrificie, soe en soudi noyt die onnosele verdoemt hebben. **8** Want die sone des menschen is een heere oock ouer den sabbath. **9** Ende doen hy van daer ghegaen was, soe is hy comen in hen Synagoge. **10** Ende siet daer was een man hebbende een dorre hant, ende sij vraechden hem segghende, Eest oock gheorloft op die Sabbothen te ghenesen? om dat sij hem besculdighen souden. **11** Ende hy seyde hen, wat mensch sal daer sijn van v liedien die een scaep hebbe, ende eest dat dit valt in een grachte op die Sabbothen, en sal hy dat niet nemen ende opheffen? **12** Hoe veel te meer is een mensch beter dan een scaep? Hier om soe eest gheorloft op die

des gheests en sal niet vergheuen worden. 32 Ende soe wie een woert seyt teghen den sone des menschen, dat sal hem vergheuen worden, maer die seyt teghen den heyleghen gheest, dat en sal hem niet vergheuen worden, noch in dese werelt, noch in die toecomende. (aiōn g165) 33 Oft maect den boom goet ende sijn vrucht goet, oft maect den boom quaet ende sijn vrucht quaet. Want voer waer wt die herten spreect den mont. 35 Een goet mensch wten quaet mensch wten quaden scat, brengt voerts quade dinghen. 36 Maer ic segghe v, dat alle ydel woert dat die menschen ghesproken hebben, daer af sullen sij reden gheuen inden dach des ordeels. 37 Want wt uwen woerden suldi ghorechtuerdicht worden, ende wt uwen woerden suldi ghedoemt worden. 38 Doen hebben hem gheantwoert sommighe van den Scriben ende Phariseen segghende, Meester wy willen van v een teeken sien. 39 Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt, Dit quaet ende ouerspelich gheslachte soect een teeken, ende hem en sal gheen teeken ghegeheuen worden, dan het teeken van Ionas den Profeet. 40 Want ghelyck Ionas gheweest heeft inden buyck vanden walvisch drij daghen ende drij nachten, alsoe sal die sone des menschen wesen int herte der aerden drij daghen ende drij nachten. 41 Die mannen van Ninie sullen opstaen int ordeel met desen gheslachte, ende sij sullen dat verdoemen, om dat sij penitencie ghedaen hebben, doer die predicatie van Ionas, ende siet hier is meer dan Ionas. 42 Die coninghinne van zuyden sal opstaen int ordeel met dit gheslachte, ende sij sal dat verdoemen, want sij is ghecomen van die eynden der aerden om te hooren die wijsheyt van Salomon, ende siet meer dan Salomon is hier. 43 Ende als den onsuyueren gheest vanden mensche wtgegaen is, soe wandelt hy doer die drooghe plaetsen soeckende ruste, maer hy en vintse niet. 44 Dan seyt hy, Ick sal wederkeeren in myn huys daer ic wt ghegaen ben. Ende comende soe vint hy dat ledich, met bessemen ghekerijt, ende verciert. 45 Dan gaet hy ende neemt tot hem seuen ander gheesten argher dan hy is, ende inghaende woonen sij daer, ende dies menschen laetsten worden argher dan sijn ierste. Alsoe sal oock desen alderquaesten gheslachte ghescieden. 46 Doen hy noch sprack tot die scaren, siet soe stonden sijn moeder ende sijn broeders buyten, begerende hem te spreken. 47 Ende een seyde tot hem, Siet v moeder ende v broeders staen daer buyten begherende v? 48 Ende hy antwoerdende den ghenen diet hem seyde heeft gheseyt, Wie is mijn moeder, ende wie sijn mijn broeders? 49 Ende wtstekende sijn hant tot sijnen discipelen, heeft hy gheseyt, Siet hier mijn moeder ende mijn broeders. 50 Want soe wie doet den wille mijns vaders, die in die hemelen is, dese is mijn broeder, ende suster, ende moeder.

13 OP dien dach Iesus wtgaende wt den huyse sadt omtrent die zee. 2 Ende daer sijn tot hem vergadert veel scaren, alsoe dat hy in een sceepken climmende sadt, ende alle die scare stont op den oeure, 3 ende hy heeft hen vele ghesproken in parabelen segghende. Siet hy is wtghegaen die daer saeyt om te sayen, 4 Ende als hy saeyt, soe sijn die sommighe saden gheuallen by den wech, ende die voghelen des hemels sijn comen ende hebben die gheten. 5 Ende die andere sijn gheuallen in steenachtighe plaetsen, daer sij niet veel aerden en hadden, ende sij sijn ter stont wtghesproten, om dat sij gheen diepte vander eerden en hadden. 6 Maer als die sonne opghegaen was, soe sijnse verscout, ende om dat sij gheen wortel en hadden soe sijnse verdroocht. 7 Ende die andere sijn gheuallen onder die dornen, ende die dornen sijn ghevassen, ende die hebbense versmacht. 8 Maer die andere sijn gheuallen in goede eerde, ende sij gauen vrucht dat eene hondertfout, dat ander tsestichfout, het andere dertichfout. 9 Die ooren heeft om hooren, die hoore. 10 Ende sijn discipelen by hem comende, hebben tot hem gheseyt, Waer om spreect ghy hen in parabelen? 11 Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt. Om dat v liedien ghegheuen is te kennen dieverborghentheden van dat rijck der hemelen, maer hen liedien en eest niet ghegheuen. 12 Want die ghene die heeft, dien salmen gheuen, ende hy sal oueruloeden. Maer soe wie niet en heeft, oock tghene dat hy heeft sal van hem wech ghenomen worden. 13 Daer om spreke ic tot hen liedien in parabelen, want sij siende niet en sien, ende hoorende niet en hooren, noch en verstaen, 14 ende in hen wort volbracht die

prophetie van Isaias segghende, Metten ghehoor suldi ghedaen, ende die knechten hebben hen gheseyt wildi hooren, ende niet verstaen, ende siende suldi sien, dat wy gaen ende dat vergaderen? 29 Ende hy heeft ende niet aenmercken. 15 Want het herte van desen gheseyt, Neen, op dat ghy het oncruyt vergaderende, volcke is grof gheworden, ende metten ooren hebben by auontueren oock die terwe daer mede niet tesamen sij swaerlijck ghehoort, ende hen oogen hebben sij metten wortelen wt en trect. 30 Laetse beyde wassen toe ghesloten, dat sij te gheenen tijde en souden sien totten ochst, ende ten tijde vanden ochst, sal ick metten oogen, ende hooren metten ooren, ende den mayers segghen, Vergadert ierstmael dat oncruyt metter herten verstaen, ende alsoe bekeert worden, ende bindet in bondelkens om te verbranden, maer ende dat icse ghenase. 16 Maer v oogen sijn salich die tarwe vergadert in mijn schuere. 31 Een ander om dat sij sien, ende v ooren om dat sij hooren. 17 parabel heeft hy hen te voren gheleyt seggende, Het Want voerwaer ick segghe v, dat veel propheten ende rijcke der hemelen is ghelyck den mostaert sade, rechtuerdige hebben beghert te siene dat ghy siet, dwelck een mensch nemende ghesaeyt heeft in sijnen ende sij en hebbens niet ghesien, ende te hooren acker, 32 het welck emmer het minste is van allen dat ghy hoort, ende sij en hebbens niet ghehoort. saden, maer alst ghewassen is, soe eest meerder 18 Daer om hoort ghy die parabel vanden sayere. dan alle die cruyden, ende het wort eenen boom, 19 Soe wie het woert des rijcs hoort ende niet en alsoe dat die voghelen des hemels comen ende verstaet, daer coemt die quade, ende hy neemt wech woonen in sijn tacken. 33 Een ander parabel heeft datter ghesaeyt is in sijn herte, dit is die ghene hy hen gheseyt, Het rijck der hemelen is ghelyck die by den wech ghesayet is, 20 Maer die op die den heue, den welcken een vrouwe nemende heeft steenachtiche plaetsen ghesaeyt is, dit is die ghene gheborghen in drij maten meels tot dat gheheel die dwoert hoort, ende ter stont ontfanct hy dat met versuert worde. 34 Alle dese dinghen heeft Iesus in blijscappen, 21 maer hy en heeft in sij seluen gheen parabelen ghesproken tot die scaren, ende sonder wortele, maer hy is eenen cleynen tijt duerende, Maer parabelen en sprack hy hen niet, 35 om dat volbracht alsser tribulatie ghebuert ende veruolghinghe om soude worden datter gheseyt was door den Propheet dwoert, soe wort hy ter stont verarghert. 22 Maer die segghende, Ick sal in parabelen mijnen mont open in die doornen ghesaeyt is, dat is dese die dwoert doen, ick sal op worpen verborghen dinghen van dat hoort, ende die sorchfuldicheyt van deser werelt, ende beghinsel der werelt. 36 Doen hy die scaren ghelaten die bedrieghelycheyt der rijcdommen versmachten hadde, soe is hy in huys ghecomen, ende sijn dwoert, ende het wort sonder vrucht. (aïōn g165) 23 discipelen sijn tot hem comen segghende, Verclaert Maer die in goede aerde ghesaeyt is, dit is die ghene ons die parabele vanden oncruyde des ackers. 37 Die diet woert hoort, ende verstaet ende brengt vrucht welcke antwoerdende heeft hen gheseyt, Die tgoet voerts, ende doet het eene honderfout, het ander saet sayet dats die sone des menschen. 38 Ende tsestichfout, ende het ander dertichfout. 24 Een ander den acker is die werelt. Maer tgoet saet dat sijn die parabel heeft hy hen te voren gheleyt seggende. kinderen des rijcs. Maer dat oncruyt sijn die quade Het rijck der hemelen is ghelyck gheworden eenen kinderen. 39 Ende die viant diese ghesaeyt heeft, mensch die goet saet ghesaeyt heeft in sijnen acker, dat is die duyuel. Maer den ochst dats tvoleynden 25 maer doen die menschen sliepen, soe is sijn viant der werelt. Ende die maeyers dat sijn die enghelen. comen, ende hy heeft daer oncruyt op ghesaeyt (aïōn g165) 40 Aldus ghelyc die oncruyden vergadert intmidden der terwen, ende hy is wech ghegaen. worden, ende metten viere verbrant, alsoe salt wesen 26 Ende doent cruyt ghewassen was, ende vrucht int voleynden der werelt, (aïōn g165) 41 die sone des voerts ghebracht hadde soe openbaerde hem oock menschen sal sijn enghelen seynden, ende die sullen dat oncruyt. 27 Ende die knechten van den vader des vergaderen van sijnen rijcke alle argher-nissen, ende huysghesins tot hem comende hebben hem gheseyt. die ghene die boosheydt doen, 42 ende sij sullen die Heere en hebdi niet goet saet ghesaeyt in uwen worpen inden ouen des viers. Daer sal ghescrey acker? Waer af heeft dien dan oncruyt? 28 Ende hy sijn ende crijselinghe der tanden. 43 Dan sullen die heeft hen gheseyt, Die viandelijcke mensch heeft dat rechtuerdige blincken als die sonne in haers vaders

rijck. Die ooren heeft om te hooren die hoore. 44 heeft Iohannem gheuanghen ende hem ghebonden, Het rijck der hemelen is ghelyck eenen scadt die ende ghestelt inden kerker, om Herodias wille sijns verborghen is inden acker. Den welcken een mensch broeders huysvrouwe. 4 Want Iohannes seyde hem, (dien vonden heeft) verborghende wt blijscap van Ten is v niet gheorloft die te hebben. 5 Ende willende dien soe gaet hy, ende vercoopet al dat hy heeft, ende hem dooden heeft hy tvolck ghevreest, want sij coopt dien acker. 45 Wederom is het rijck der hemelen hadden hem als eenen Propheet. 6 Ende op den ghelyck eenen coopman, soekende goede peerlen. dach van Herodes gheboorte, soe heeft Herodias 46 Ende gheuonden hebbende een costeliche peerle, dochter ghedaanst int midden, ende theeft Herodi soe is hy wech ghegaen, ende heuet al vercocht dat behaecht. 7 Waer om dat hy met eenen eede haer hy hadde, ende heeft die ghecocht. 47 Wederom is beloeft heeft te gheuen wat sij van hem begheren dat rijck der hemelen ghelyck een visschers net dat in soude. 8 Ende te voren vermaent wesende van haer die zee gheworpen is, ende van alle manieren van moeder. Gheeft my (seyt sij) hier in een scotel thooft visschen vanghende is. 48 Het welck alst vol was van Iohannes den doopere. 9 Ende die coninck is wtreckende, ende omtrent den oeuer sittende hebben bedroeft gheweest, maer om den eedt, ende om sij die goede visschen wtghecoren in hen vaten, maer die ghene die tsamen ter tafelen saten, soe heeft die quade hebben sij wech gheworpen. 49 Alsoe hy gheboden datment gheuen soude. 10 Ende hy salt wesen in dat voleynden der werelt, die enghelen heeft ghesonden ende Iohannem onthooft inden sullen wtgaen, ende sij sullen die quade wtscyden, kerker, 11 ende sijn hooft is ghebracht in een scotele, wt dat midden der rechtuerdigher, (aiōn g165) 50 ende ende is der longher dochter ghegheuen, ende sij die worpen inden ouen des viers, daer sal ghescrey heeft dat haerder moeder ghedraghen. 12 Ende sijn sijn ende crijselinghe der tanden. 51 Hebd alle dese discipelen daer comende hebben dlichaem ghehaelt dinghen verstaen? Sy segghen hem lae wy, 52 Hy ende dat begrauen, ende comende hebben sij Iesu seyde hen, Daerom een ieghelijck gheleert scribe int dat ghebootscapt. 13 Dwelc als Iesus ghehoort hadde, rijck der hemelen is ghelyck eenen mensch die een soe is hy van daer gheweken in een sceepken, vader des huysghesins is, die wt sijnen scadt voerts tot een woeste plaatse wten weghe. Ende alst die brengt oude dinghen, ende nieuwe. 53 Ende het is scaren ghehoort hadden, soe sijn sij hem te voete ghesiet doen Iesus dese parabele voleyndt hadde gheulcht van die steden. 14 Ende wtcomende heeft dat hy van daer is doer ghegaen. 54 Ende comende in hy die groote scare ghesien, ende hy heeft haerder sijn lant leerde hy hen liedien in hen sinagogen, alsoe onfermt, ende hen ziecken ghenesen. 15 Ende alst dat sij hen verwonderden ende seyden. Van waer auont gheworden was, soe sijn zijn discipelen tot hem comen desen dese wijsheit ende crachtige wercken. ghecomen segghende, Die plaatse is woest ende 55 En is dit niet eens timmermans sone? En heet die vre is nu ouerleden. Laet die scaren gaen, dat sij sijn moeder niet Maria? ende sijn broeders Iacobus gaende tot die casteelen moghen spijse voer hen ende Ioseph ende Simon ende Iudas, 56 ende sijn seluen coopen. 16 Maer Iesus seyde hen. Ten is hen susters en sijn die niet allegader by ons? Van waer gheen noot te gaen, gheeft hen ghy teten, 17 Sy comen dan desen alle dese dinghen? 57 Ende sij hebben hem gheantwoert, wy en hebben hier maer vijf worden in hem verarghert. Maer Iesus seyde hen, brooden ende twee visschen. 18 Die welcke heeft hen Gheen propheet en is sonder eere dan in sijn lant, gheseyt, Haelt my die herwaerts. 19 Ende als hy der ende in sijn huys. 58 Ende hy en heeft daer niet veel scaren gheboden hadde te sitten opt hoy, ghenomen mirakelen ghedaen om haerlieder onghelouicheyt hebbende die vijf brooden ende twee visschen, siende wille.

14 IN dien tijde heeft Herodes, een vanden vier vorsten, ghehoort die fame van Iesus, 2 ende hy seyde sijnen knechten. Dit is Iohannes die doopere, hy is van die dooden opghestaen, ende daer om wercken die crachten doer hem. 3 Want Herodes

ten hemelwaerts heeft hy die ghebenedijt, ende ghebroken, ende heeft sijnen discipelen die brooden ghegheuen, ende die discipelen der scaren. 20 Ende sij hebben alle gheten ende sijn versaeft gheworden. Ende sij hebben die bleuelingen opghenomen twaelf coruen vol brockelinghen. 21 Ende der gheender die

daer aten was tghetal vijf duysent mans, wtghenomen vader ende moeder, ende soe wie vader oft moeder die vrouwen ende cleyn kinderen. 22 Ende ter stont vermalendijt die sterue die doot. 5 Maer ghy lieden gheboordt Iesus sijnen discipelen dat sij opgaen segghet, Soe wie vader oft moeder seyt. Soe wat gauwe souden in een sceepken, ende voer hem varen ouer van my coemt dat sal v baten, 6 ende hi en sal sijnen die zee, tot dat hy die scaren verlaten soude. 23 Ende vader ende sijn moeder niet eeren, ende ghy hebt te als hy die scare ghelaten hadde, soe is hy op eenen niet ghedaen het ghebodt Godts om uwe insettinghe. berch gheclommen alleen om te bidden. Ende alst 7 Ghy ypocrijten wel heeft van v ghepropheteert Isaias auont gheworden was, soe was hy daer alleen, 24 die Propheet segghende, 8 Dit volck eert my metten ende dat sceepken worde int midden der zee metten lippen, maer hen herte is verre van my. 9 Maer baren gheworpen, want den wint was contrarie. 25 sonder sake dienen sij my leerende die leerlingen Maer in die vierde wake des nachts, soe is hy tot hen ende gheboden der menschen. 10 Ende als hy die ghecomen wandelende op die zee. 26 Ende sij siende scaren tot hem gheroopen hadde, soe heeft hy hen hem op die zee wandelen sijn verbaest gheweest gheseyt, Hoort ende verstaet. 11 Dat inden mont gaet segghende, Het is een Phantasie. Ende van vreesen en besmet den mensche niet, maer dat wten mont hebben sij gheroopen, 27 Ende terstont heeft Iesus tot coemt dat besmet den mensche. 12 Doen hebben sijn hen ghesproken segghende, Hebt betrouwien, ic bent, discipelen tot hem comende, hem gheseyt, Weet ghy en wilt niet vreesen. 28 Ende Petrus antwoerdende wel dat die Phariseen dit woert ghehoort hebbende heeft gheseyt, Heere eest dat ghijt sijt, soe ghebiet veraghert sijn gheweest? 13 Ende hy antwoerdende dat ick tot v come opt water. 29 Ende hy heeft gheseyt, heeft gheseyt, Alle plantinghe die mijn hemelsche Coemt. Ende Petrus nedergaende wten sceepken vader niet gheplant en heeft, sal wtgheroyt worden. wandelde opt water om dat hy comen soude tot 14 Laetse gheworden, sij sijn blent, der blinden Iesum, 30 Maer siende eenen stercken wint heeft leytsmannen. Maer eest dat een blinde eenen blinden hy ghevreest, ende als hy begonst te sincken soe leyt, soe vallen sy beyde in die grachte. 15 Ende heeft hy gheroopen segghende, Heere behoudt my. Petrus antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Verclaert 31 Ende Iesus ter stont sijn hant wtreyckende heeft ons dese parabele. 16 Ende hy heeft gheseyt, Sijt hem ghegrepen, ende tot hem gheseyt. Ghy van ghy lieden noch sonder verstant? 17 En verstaedi cleynen ghelooue waerom hebdi ghetwijfelt? 32 Ende niet, dat alle dat inden mont coemt, inden buyck gaet, als sij opgheclommen waren int sceepken soe heeft ende doer den natuerlijcken wtganc wt gheworpen den wint opgehouden. 33 Ende die int sceepken wort? 18 Maer die dinghen die wten mont gaen, die waren sijn ghecomen, ende hebben hem aenbeden comen wter herten, ende die besmetten den mensch segghende, Voerwaer ghy sijt Gods sone. 34 Ende 19 Want wter herten comen die quade gheachten, als sij ouersghesceopt waren, soe sijn sij ghecomen dootslaghen, ouerspelen, oncuyshedien, dieuerien, int lant van Genesar. 35 Ende als die mannen van valsche ghetuyghenissen, Gods lasteringhen. 20 Dit dier plaetsen hem bekent hadden, soe hebben sij sijn die dinghen die den mensch besmetten. Maer met ghesonden in alle dat lantschap, ende sij hebben voer onghewasschen handen eten en besmet den mensch hem ghebracht alle die qualijc te passe waren, 36 niet. 21 Ende Iesus van daer wtghegaen sijnde is ende sij baden hem dat sij te minsten die vesen van wten weghe ghegaen in die palen van Tyrus ende sijnen cleede souden raken, ende alle diese raecten, Sydon. 22 Ende siet een Chananeussche vrouwe sijn ghesont gheworden.

15 DOen sijn tot hem comen van Ierusalem die

Scriben ende Phariseen segghende, 2 waer om ouertreden v discipelen die insettinghe der ouders? want sij en wasschen hen handen niet als sij broot eten. 3 Ende hy antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Waer om ouertreedt ghi Gods gebot om uwe insettinghe? Want God heeft gheseyt. 4 Eert

des huys van Israel. 25 Maer sij is comen, ende hem ghebeden dat hy hen een teeken vanden hemel heeft hem aenghebeden segghende, Heere helpt toonen soude. 2 Maer hy antwoerdende heeft hen my. 26 Die welcke antwoerdende heeft gheseyt. gheseyt, Alst auont worden is soe segdi. Tsal claeer Ten is niet goet te nemen der kinderen broot, ende weder sijn, want den hemel is root. 3 Ende des worpen dat den honden. 27 Maer sij heeft gheseyt, smorghens. Heden salt tempeest sijn, want den Tes emmer Heere, want die hondekens eten oock droeuighen hemel is root schijnende. 4 Aldus weet van die brokvens die van haerder heeren tafel vallen. ghy die ghedaente des hemels te onderkennen, ende 28 Doen heeft Iesus antwoerdende haer gheseyt, O en condic die teekenen der tijden niet onderkennen? vrouwe groot is v ghelooue, v ghesciede ghelyck ghy Dit quaet ende ouerspelich gheslachte begheert een wilt. Ende haer dochter is ghenesen van dier vren. 29 teeken, ende hem en sal gheen teeken gegheuen Ende doen Iesus van daer doerghegaen was, soe is worden, dan het teeken van Ionas den Prophete, ende hy ghecomen omtrent die zee van Galileen, ende als hy die verlaten hadde, soe is hy wech ghegaen. 5 climmende op eenen berch heeft hy daer gheseten. Ende doen sijn discipelen ghecomen waren ouer die 30 Ende veel scaren quamen tot hem, hebbende zee, soe hebben sij vergheten brooden te nemen. 6 met hen stomme, blinde, crepele, crancke ende veel Die welcke heeft hen gheseyt, Siet aen, ende wacht andere, ende sij hebben die gheworpen aen sijn v voer den heue der Phariseen ende Sadduceen. voeten, ende hy heeftse ghenesen, 31 alsoe dat 7 Ende sij dachten in hen seluen segghende. Wy die scaren hen verwonderden, siende die stomme en hebben gheen brooden ghenomen. 8 Ende sprekende, die crepele wandelende, die blinde siende, Iesus dit wetende heeft gheseyt. Wat dencti onder ende sij loofden grootelijck den Godt van Israel. v lieden ghy van cleynen ghelooue dat ghy gheen 32 Ende Iesus sijn discipelen tsamen gheroepen brooden en hebt? 9 En verstadi noch niet, noch hebbende heeft gheseyt, My onfermt der scaren, en sijdi niet ghedachtich der vijf brooden onder die Want sij nu drij daghen by my ghestadelijck blijuen, vijf duysent menschen, ende hoe veel coruen dat ende sij en hebben niet dat sij eten moghen, ende ghy opnaemt? 10 noch der seuen brooden onder ick en wilse niet vastende laten gaen, dat sij onder die vier duysent menschen, ende hoe veel manden weghen niet flau en worden. 33 Ende die discipelen dat ghi opnaemt? 11 Waer om en verstaedi niet segghen hem, Van waer sullen wy dan soe veel ick v vanden broode niet gheseyt en hebbe. Wacht brooden moghen hebben in die woestijne, dat wy soe v vanden heue der Phariseen ende Sadduceen? groote menichte mochten versaden? 34 Ende Iesus 12 Doen hebben sij verstaen dat hy niet gheseyt seyde tot hen. Hoe veel brooden hebdii? Ende sij en hadde datmen wachten moet vanden heue der antwoerden, Seuen, ende een luttel vischkens. 35 brooden, maer van die leerlinghe der Phariseen ende Ende hy heeft der scaren gheboden dat sij souden Sadduceen. 13 Ende Iesus is comen in die palen van neder sitten op die aerde. 36 Ende nemende die Cesarien Philippi, ende hy vraechde sijn discipelen seuen brooden ende visschen, ende danckende heeft segghende, Wien segghen die menschen te sijn den hy die ghebroken ende sijnen discipelen ghegheuen, sone des menschen? 14 Ende sij hebben gheseyt, ende die discipelen hebbent den volcke ghegheuen. Die sommighe Iohannem den dooper, die ander 37 Ende sij hebben alle gheten ende sijn versaeft Eliam, maer die an-dere Ieremiam, oft een vanden gheworden. Ende van datter gheouert was vanden Propheten. 15 Ende Iesus seyt to hen. Maer wie segt brockelinghen hebben sij opghenomen seuen volle ghi my te wesen? 16 Simon Petrus antwoerdende manden. 38 Ende die daer gheten hadden waren heeft gheseyt, Ghy sijt Christus die sone des leuende vier duysent menschen, sonder die vrouwen ende Gods. 17 Ende Iesus antwoerdende heeft hem cleyn kinderen. 39 Ende als hy die scare ghelaten gheseyt, Salich sijdi Simon Bariona, want vleesch hadde, soe is hy in een sceepken opghegaen ende is ende bloet en heuet v niet gheopenbaert, maer mijn ghecomen in die palen van Magedan. vader die in die hemelen is. 18 Ende ic segghe v dat ghy Petrus sijt, ende op desen steen sal ick timmeren mijn kercke, ende die poorten der hellen

16 ENde die Phariseen ende Saduceen sijn tot hem ghecomen temptende. Ende sy hebben

en sullen tseghen haer niet verwinnen. (Hades g86) hen ouer lommert. Ende siet een stemme vander
19 Ende v sal ick gheuen die slotelen van dat rijck wolcken segghende. Dit is mijn beminde sone inden
der hemelen. Ende al wat ghi bindt op die eerde, sal welcken ic my wel behaecht hebbe, hoort hem. 6
oock ghebonden sijn in die hemelen. Ende al wat Ende die discipelen dit hoorende sijn op hen aensicht
ghi ontbint op die eerde, dat sal ontbonden sijn ooc gheualen, ende hebben seer ghevreest. 7 Ende Iesus
in die hemelen. 20 Doen heeft hy sijnen discipelen is by hen comen, ende heeftse gheraect ende hen
gheboden dat sij niemanden segghen en souden dat gheseyt, Staet op, ende en wilt niet vreesen. 8 Ende
hy Iesus Christus was. 21 Van doen begonste Iesus opheffende hen oogen en hebben sij niemanden
sijnen discipelen te toonen, dat hy soude moeten ghesien dan alleen Iesum. 9 Ende als sij vanden
gaen te Ierusalem, ende veel lijden vanden ouders berch neder ghinghen, soe heeft hen Iesus beulen
ende Sriben ende princen der Priesteren ende segghende, Niemanden en segt dit visioen tot dat die
ghedoot worden, ende ten derden daghe verrijsen. 22 sone des menschen van die dooden opstae. 10 Ende
Ende Petrus hem te hemwaerts nemende heeft hem die discipelen hebben hem gheuraecht segghende,
begonst te straffen segghende. Verre sij dat van v Wat eest dan dat die Sriben segghen dat Elias ierst
Heere, dat en sal v niet ghescieden. 23 Die welcke mael comen moet? 11 Ende hy antwoerdende heeft
hem ommekeerende heeft Petro gheseyt. Gaet achter hen gheseyt, Elias sal sekerlijck comen ende alle
my sathana, ghi sijt mij tot verarghenisse. Want ghi en dinghen weder te recht breghen, 12 maer ick segge
smaect niet dat goddelijck is, maer dat menschelijck. v lieden dat Elias nu comen is, ende sij en hebben
24 Doen seyde Iesus tot sijnen discipelen. Isser iemant hem niet ghekent, maer sij hebben in hem ghedaen
die na my comen wilt, die verloochene sij seluen, alle dat sij ghewilt hebben. Ende alsoe sal die sone
ende neem sijn cruys, ende volghe my nae. 25 Want des menschen van hen lijden. 13 Doen hebben die
soe wie sijn ziele wilt behouden die salse verliesen, discipelen verstaen dat hy hem van Iohannes den
maer die sijn ziele om mijnen wille verliest dat salse dooper gheseyt hadde. 14 Ende doen hy by die
vinden. 26 Want wat batet den mensche eest dat scare ghecomen was, soe is tot hem comen een
hy alle die werelt wint, maer sijn der zielen verlies mensch op sijn knyen voor hem nedergheualen,
lijdet? Oft wat manghelinghe sal een mensch gheuen segghende, Heere ontfermt v mijns soens, 15 want
voor sijn ziele? 27 Want die sone des menschen sal hy is maensuchtich, ende is qualijck te passe, want
comen in die glorie sijns vaders met sijnen enghelen, dicmael valt hy int vier, ende dicmael int water, 16
ende dan sal hy eenen ieghelycken weder gheuen ende ic hebben voer v discipelen ghebracht, ende
nae sijn wercken. 28 Voerwaer ick segge v lieden, sij en hebben hem niet connen ghenesen, 17 Iesus
daer esser sommighe vanden ghenen die hier staen, antwoerdende heeft gheseyt, O ghy onghelooouch
die die doot niet smaken en sullen tot dat sij sien ende verkeert gheslachte, hoe langhe sal ick met v
sullen den sone des menschen comende in sijn rijck. lieden wesen? Hoe langhe sal ick v lijden? Brengt
hem her waerts tot my. 18 Ende Iesus heeft dien
ghestrافت, ende die duyuel is daer wtghegaen ende
tkint is ghenesen gheweest van dier vren, 19 Doen
sijn die discipelen secretelijck ghecomen tot Iesum
ende hebben gheseyt, Waer om en hebben wy dien
niet connen wtworpen? 20 Iesus heeft hen gheseyt,
Om uwer onghelooicheyt wille. Want voerwaer ick
segge v lieden, eest dat ghi ghelooue hebt als
een mostaerts saet, soe suldi segghen tot desen
berch, gaet van hier ouer derwaerts ende hy sal daer
ouergaen, ende niet en sal v onmoghelyck sijn. 21
Maer desen aert en wort niet wt gheworpen dan doer
bidden ende vasten. 22 Ende doen sij verkeerden

17 ENde nae ses daghen soe neemt hy tot hem
Petrum ende Iacobum ende Iohannem sijnen
broedere, ende hy leytse op eenen hooghen berch
besijden, 2 ende hy is in een ander ghedaente
verandert gheweest voer hen. Ende sijn aensicht
heeft claer ghescenen als die sonne, ende sijn
cleederen sijn wit gheworden ghelyck sneu. 3 Ende
siet hen hebben gheopenbaert Moyses ende Elias
met hem sprekende. 4 Ende Petrus antwoerdende
heeft tot Iesum gheseyt. Heere het is ons goet hier te
sijn, eest dat ghy wilt, soe laet ons hier maken drij
tabernakelen V een, Moysi een, ende Elie een. 5
Doen hy noch sprack, siet soe heeft een claer wolcke

in Galileen, soe heeft Iesus tot hen gheseyt. Die in die helle des viers. (**Geenna g1067**) 10 Siet dat ghi sone des menschen sal gheleuert worden in die niet en versmaet een van deser cleynen. Want ick handen der menschen, 23 ende sij sullen hem seghe v, dat hen enghelen in die hemelen altijt sien dooden, ende ten derden daghe sal hy verrijsen. daenschijn mijns vaders die in die hemelen is. 11 Ende sij sijn seer bedroeft gheworden. 24 Ende doen Want die sone des menschen is ghecomen salich te sij te Capharnaum ghecomen waren, soe quamen maken tghene datter verloren was. 12 Wat dunct v tot Petrum die den tolpenninck ontfanghen ende sij lieden? eest dat iemant hondert scapen heeft, ende hebben tot hem gheseyt, V meester en betaelt hy datter een van dien verdoelt is, en laet hy niet die den tolpenninck niet? 25 Hy seyde, lae hy. Ende neghen ende neghentich op die berghen, ende gaet doen hy in huys ghecomen was, soe voerquam hem soeken tghene datter verdoelt is? 13 ende eest dat Iesus segghende, Wat dunct v Simon? Die coninghen ghebuert dat hijt vint, voerwaer ick seghe v, dat hy der aerdien van wien nemen sij tribuyt oft chijns? daer af hem meer verblijdt, dan van die neghen ende Van haren kinderen oft van die vreemde. 26 Ende neghentich die niet ghedoelt en hebben. 14 Alsoe hy seyde, Van die vreemde, Iesus seyde tot hem. en eest ooc den wille niet voor uwen vader die in Soe sijn die kinderen dan vrij. 27 Maer op dat wy hen die hemelen is, datter een van deser cleynen sal niet en verargheren, gaet hen en ter zee ende worpt verloren gaen. 15 Maer eest dat v broeder teghen eenen henghel wt, ende den visch die ten iersten op v sondicht, soe gaet ende straft hem tusschen v coemt, dien neemt, ende sijnen mont openghedaen ende hem alleen, eest dat hy v hoort, soe suldi uwen hebbende suldi eenen stater penninck vinden, dien broeder ghewonnen hebben, 16 Maer eest dat hy v nemende gheeft hen lieden voor my ende v.

18 IN die vre sijn die discipelen tot Iesum ghecomen segghende, Wie meyndi dat die meeste is int rijck der hemelen? 2 Ende Iesus tot hem roepende een cleyn kindeken heeft dat ghestelt int midden van hen, ende hy heeft gheseyt. 3 Voerwaer ic seghe v, ten sij dat ghy bekeert wort, ende wort als cleyn kinderen, soe en suldi int rijck der hemelen niet comen. 4 Daer om soe wie hem verootmoedicht ghelyck dit cleyne kindeken, die is die meeste int rijck der hemelen. 5 Ende soe wie een sulck cleyn kindeken ontfant in mijnen naem die ontfant my, 6 maer soe wie een van deser cleynen, die in my ghelouuen verarghet, Het waer hem orbaerlijck dat eenen molensteen aen sijnen hals ghehanghen worde, ende dat hy verdroncken worde in die diepte der zee. 7 Wee der werelt van die verarghernissen. Want het is van noode datter verarghernisse comen. Maer noctants wee dien mensch doer den welcken die verarghernisse coemt. 8 Maer eest dat v hant oft uwen voet v verarghert, soe snydt dien af ende worpten van v, tes v beter int leuen te gaen cranck oft crepel, dan twee handen ende twee voeten hebbende gheworpen te worden int ewich vier. (**aiōnios g166**) 9 Ende eest dat v ooghe v verarghert, soe trectse wt, ende worpse van v, tes v beter een ooghe hebbende int leuen te gaen, dan twee ooghen hebbende, gheworpen te worden

in die helle des viers. (**Geenna g1067**) 10 Siet dat ghi sone des menschen sal gheleuert worden in die niet en versmaet een van deser cleynen. Want ick handen der menschen, 23 ende sij sullen hem seghe v, dat hen enghelen in die hemelen altijt sien dooden, ende ten derden daghe sal hy verrijsen. daenschijn mijns vaders die in die hemelen is. 11 Ende sij sijn seer bedroeft gheworden. 24 Ende doen Want die sone des menschen is ghecomen salich te sij te Capharnaum ghecomen waren, soe quamen maken tghene datter verloren was. 12 Wat dunct v tot Petrum die den tolpenninck ontfanghen ende sij lieden? eest dat iemant hondert scapen heeft, ende hebben tot hem gheseyt, V meester en betaelt hy datter een van dien verdoelt is, en laet hy niet die den tolpenninck niet? 25 Hy seyde, lae hy. Ende neghen ende neghentich op die berghen, ende gaet doen hy in huys ghecomen was, soe voerquam hem soeken tghene datter verdoelt is? 13 ende eest dat Iesus segghende, Wat dunct v Simon? Die coninghen ghebuert dat hijt vint, voerwaer ick seghe v, dat hy der aerdien van wien nemen sij tribuyt oft chijns? daer af hem meer verblijdt, dan van die neghen ende Van haren kinderen oft van die vreemde. 26 Ende neghentich die niet ghedoelt en hebben. 14 Alsoe hy seyde, Van die vreemde, Iesus seyde tot hem. en eest ooc den wille niet voor uwen vader die in Soe sijn die kinderen dan vrij. 27 Maer op dat wy hen die hemelen is, datter een van deser cleynen sal niet en verargheren, gaet hen en ter zee ende worpt verloren gaen. 15 Maer eest dat v broeder teghen eenen henghel wt, ende den visch die ten iersten op v sondicht, soe gaet ende straft hem tusschen v coemt, dien neemt, ende sijnen mont openghedaen ende hem alleen, eest dat hy v hoort, soe suldi uwen hebbende suldi eenen stater penninck vinden, dien broeder ghewonnen hebben, 16 Maer eest dat hy v niet en hoort, soe neemt met v noch eenen oft twee, op dat inden mont van twee oft drij ghetuyghen, mach alle woert staen. 17 Maer eest dat hy die niet en hoort, soe segghet der kerken, maer eest dat hy die kercke niet en hoort, soe laet hem v wesen als een heydene ende een publicaen. 18 Voerwaer ick seghe v, al wat ghy bindt op die eerde, dat sal ghebonden sijn oock inden hemel, ende al wat ghy ontbindet opder aerdien, dat sal ontbonden sijn oock inden hemel. 19 Wederom seghe ick v lieden dat, eest sake datter twee van v lieden ouer een comen opder eerden. Van alle dinck wat sij begheren sal hen gheschieden van mijnen vader die in die hemelen is. 20 Want waerder erghens twee oft drij vergadert sijn in mijnen naem, daer ben ick int midden van hen. 21 Doen heeft Petrus tot hem comende gheseyt, Heere hoe dicmael sal mijn broeder in my sondighen, ende dat ict hem vergheuen sal? tot seuenmael? 22 Ende Iesus heeft hem gheseyt, Ick en seghe v niet tot seuenmael, maer tot tseuentich werf seuenmael. 23 Daer om is trijck der hemelen ghelyc eenen mensch wesende coninck, die rekeninghe houden wilde met sijnen knechten. 24 Ende doen hy begonste te rekenen, soe is hem een voerghebracht die hem sculdich was thien duysent ponden. 25 Ende doen hy niet en hadde daer af dat hijt betalen mochte, soe heeft die heere gheboden dat men hem vercoopen soude,

ende sijn huysvrouwe ende kinderen, ende alle dat dan gheboden eenen sceybrief te gheuen, ende te hy hadde ende betalinghe doen. **26** Maer die knecht verlaten? **8** Hy heeft hen gheseyt, Moyses heeft om nederuallende heeft hem ghebeden seggende, Hebt die hartheyt uwer herten v lieden toeghelaten van v patiencie met my ende ick salt v al betalen. **27** Ende huysvrouwen te sceyden, maer vant beghinsel en die heere ontfermende dies knechts heeft hem laten heuet alsoe niet gheweest. **9** Maer ick seghe v, dat gaen, ende die scult heeft hy hem quijt ghescouden. soe wie van sijn huysvrouwe sceyt (ten ware om **28** Ende die selue knecht wtghegaen sijnde heeft ouerspels wille) ende een ander trouwet, die doet gheuonden een van sijnen mede knechten die hem ouerspel, ende soe wie een verlatene trouwet, die sculdich was hondert penninghen, ende houdende doet ouerspel. **10** Sijn discipelen segghen tot hem, Es heeft hy hem gheworcht segghende, Betaelt dat ghy des menschen sake alsulck met sijnder huysvrouwen, sculdicht sijt. **29** Ende sijn medeknecht nederuallende soe en eest niet orberlijck te trouwen. **11** Die welcke badt hem segghende, Hebt patientie met my, ende heeft hen gheseyt, Sij en vaten alle dit woert niet, ick salt v al betalen. **30** Maer hy en wildet niet, maer maer die vatent den welcken dat ghegheuen is. **12** hy is wech ghegaen, ende heeft hem in den kerker Want daer sijn sommige versnedene die van haers gheworpen tot dat hy die scult betalen soude. **31** moeders lichaem alsoe gheboren sijn, ende daer sijn Maer sijn mede knechten siende datter ghesciedde, versnedene die ghemaect sijn vanden menschen, sijn seer bedroeft gheweest, ende sij sijn ghecomen ende daer sijn versnedene die hen seluen versnedene ende hebben haren heere vertelt al datter ghesciet hebben om trijck der hemelen. Diet vaten mach was. **32** Doen heeft hem sijn heere gheroopen, ende die vatet. **13** Doen sijn hem cleyn kinderkens aan hem gheseyt. Ghy boose knecht, alle v scult heb ic v ghebracht, dat hy sijn handen op die legghen soude quijt ghescouden om dat ghy my ghebeden hebt, **33** ende bidden. Ende die discipelen strafte, **14** maer en moeste ghy daer om oock ws mede knechts niet Iesus seyde hen, Laet toe die cleyne kinderkens, ontfermen, ghelyck ick ws onfermt hebbe? **34** Ende ende en wiltse niet verbieden tot my te comen. sijn heere gram wesende heeft hem den pijnighers Want alsulcken behoort het rijck der hemelen toe. gheleuert, tot dat betalen soude alle die scult. **35** **15** Ende als hy hen sijn handen opgheleyt hadde, Alsoe sal oock mijn hemelsche vader v lieden doen, soe is hy van daer wech ghegaen. **16** Ende siet een eest dat ghy een ieghelyck sijnen broeder niet en vergheeft van uwen herten.

19 ENde tes ghesciet doen Iesus dese woerden voleynt hadde, dat hy is vertrocken wt Galileen, ende ghecomen in die palen van Iudeen ouer die lordane, **2** ende hem sijn veel scaren gheulcht, ende hy heeftse daer ghenesen. **3** Ende die Phariseen sijn tot hem ghecomen hem tempterende ende segghende, Eest eenen mensch gheorloft sijn huysvrouwe te verlaten om alderley saken? **4** Die welcke antwoerdende heeft hen gheseyt, En hebdi niet ghelesen dat die ghene die van tbeginsel den mensche ghemaect heeft, heeftse ghemaect eenen man ende een vrouweEnde hy heeft gheseyt? **5** Daer om sal een mensch vader ende moeder verlaten, ende sijnder huysvrouwen aencluen, ende sij sullen twee in een vleesch zijn. **6** Hier om en sijn sij nu niet twee, maer een vleesch. Daer om wat Godt versaeht heeft, dat en sceyde die mensch niet. **7** Sij segghen hem, Waer om heeft Moyses

tot hem comende seyde tot hem, Goede meester, wat goets mocht ic doen, dat ic het eewich leuen mocht hebben? (āionios 9,166) **17** Die welcke heeft hem gheseyt, Wat vraechdi my vant goet? Een esser goet, dats Godt. Maer wilt ghi tot dat leuen ingaan, onderhoudt die geboden. **18** Hy seydt hem, Welcke? Ende Iesus heeft gheseyt, Ghy en sult gheenen dootslach doen. Ghy en sult gheen ouerspel doen. Ghy en sult gheen dieuerie doen. Ghy en sult gheen valsch ghetuyghenis gheuen, **19** Eert uwen vader ende uwe moeder, Ghy sult uwen naesten lief hebben als v seluen. **20** Die ionghelinck seyde tot hem, Alle dese heb ick bewaert van mijnder ioncheyt af, wat ghebreect my noch? **21** Ihesus heeft hem gheseyt, Eest dat ghy wilt volmaect sijn, soe gaet, vercoopt dat ghi hebt, ende gheuet den armen, ende ghy sult eenen scadt hebben inden hemel, ende coemt, volcht my. **22** Maer doen die ionghelinck dit woert ghehoort hadde, is hy droeuich wech ghegaen. Want hy hadde veel besittinghen. **23** Ende Iesus

seyde sijnen discipelen, Voerwaer ick segghe v, dat vanden laetsten totten eersten. **9** Als sij dan quamen een rijck mensch niet lichtelijck en sal int rijck der die omtrent der elfster vren ghecomen waren, hebben hemelen comen. **24** Ende weder om segghe ick v, sij elck eenen penninck ontfanghen. **10** Ende die lichtelijcker eest eenen kemel doer eender naelden ierste oock comende hebben ghemeint dat sij meer ooghe te gaen, dan den rijcken mensch te comen ontfanghen souden, ende sij hebben ontfanghen elck int rijck der hemelen. **25** Ende die discipelen dese eenen penninck. **11** Ende ontfanghende hebben sij dinghen ghehoort hebbende, sijn seer verwondert ghemurmureert teghen den vader des huysghesins gheweest segghende, Wie sal dan moghen salich **12** segghende, Dese alder laetste en hebben maer wesen? **26** Ende Iesus aensiende heeft hen gheseyt, een vre ghewracht, ende ghy hebt die ons ghelyck By die menschen eest onmoghelyck, maer by Gode ghemaect, die den last van den daghe ghedraghen sijn alle dinghen moghelyck. **27** Doen heeft Petrus hebben ende die hitte? **13** Ende hy antwoerdende antwoerdende tot hem gheseyt, Siet wy hebben alle heeft tot eenen van dien gheseyt, Vrient ick en dinghen achterghelaten, ende sijn v gheuolcht. Wat doe v gheen onghelyck, en sijt ghy niet om eenen sal ons dan worden? **28** Maer Iesus heeft tot hen penninck met my ouercomen? **14** Neemt dat uwe gheseyt, Voerwaer ick segghe v lieden, dat ghy die is, ende gaet henhen, ick wil oock desen laetsten my gheuolcht sijt, in die wedergheboerte (als die sone gheuen ghelyc v. **15** Oft en eest my niet gheroft des menschen sitten sal inden stoel sijnder maiesteyt) te doen dat ic wille? Es v ooghe quaet om dat ick ooc sitten sult op twaelf stoelen, ordeelende die twaelf goet ben? **16** Alsoe sullen die laetste dierste wesen, gheslachten van Israel. **29** Ende alle die achterlaet ende dierste die laetste. Want veel isser gheroopen, huys, oft broeders, oft sisters, oft vader, oft moeder, ende luttel wtuercoren. **17** Ende Iesus opwaerts oft huysvrouwe, oft kinderen, oft ackerlanden om gaende nae Ierusalem, heeft tot hem ghenomen mijnen naem, die sal hondertfout ontfanghen, ende die twaelf discipelen secretelijck, ende heeft hen het ewich leuen besitten. (al^onios g166) **30** Maer veel gheseyt, **18** Siet wy gaen opwaerts nae Ierusalem, vanden eersten sullen die laetste wesen, ende veel ende die sone des menschen, sal gheleuert worden vanden laetsten dierste. den princen der Priesteren, ende den Scriben, ende

20 HEt rijck der hemelen is ghelyc eenen mensch
die vader des huysghesins is, die wtghegaen is
ten iersten morghenstont, om werckluyden te hueren
in sijnen wijngaert. 2 Ende als hy ouercomen was
metten wercluyden om den daghelycschen pennink,
heeft hy die ghesonden in sijnen wijngaert. 3 Ende
wt ghegaen sijnde omtrent der derder vre, heeft
hy ander ghesien op die mercet ledich staende, 4
en hy heeft dien gheseyt, Gaet ghy oock in den
wijngaert, ende wat recht is dat sal ick v gheuen. 5
Ende sij sijn wech ghegaen. Ende wederom is hy
wtghegaen omtrent der sester ende neghenster vren,
ende heeft desghelycs ghedaen. 6 Maer omtrent
die elfste vre is hy wtghegaen, ende heefter ander
staende gheuonden, ende hy seyt tot die, Waer om
staedi hier alle den dach ledich? 7 Ende sij segghen
hem, Om dat ons niemant ghehuert en heeft, Hy
seyt dien, Gaet ghy liedien ooc in den wijngaert. 8
Ende alst auont gheworden was, soe seyt die heere
vanden wijngaert tot sijnen huysmeester, Roep die
wercluyden, ende betaelt hen haren loon, beginnende

vanden laetsten totten iersten. **9** Als sij dan quamen die omrent der elfster vren ghecomen waren, hebben sij elck eenen penninck ontfanghen. **10** Ende die ierste oock comende hebben ghemeynt dat sij meer ontfanghen souden, ende sij hebben ontfanghen elck eenen penninck. **11** Ende ontfanghende hebben sij ghemurmureert teghen den vader des huysghesins **12** segghende, Dese alder laetste en hebben maer een vre ghewracht, ende ghy hebt die ons ghelyck ghemaect, die den last van den daghe ghedraghen hebben ende die hitte? **13** Ende hy antwoerdende heeft tot eenen van dien gheseyt, Vrient ick en doe v gheen onghelyck, en sijt ghy niet om eenen penninck met my ouercomen? **14** Neemt dat uwe is, ende gaet henen, ick wil oock desen laetsten gheuen ghelyc v. **15** Oft en eest my niet gheorloft te doen dat ic wille? Es v ooghe quaet om dat ick goet ben? **16** Alsoe sullen die laetste dierste wesen, ende dierste die laetste. Want veel isscher gheroepen, ende luttel wtuercoren. **17** Ende Iesus opwaerts gaende nae Ierusalem, heeft tot hem ghenomen die twaelf discipelen secretelijck, ende heeft hen gheseyt, **18** Siet wy gaen opwaerts nae Ierusalem, ende die sone des menschen, sal gheleuert worden den princen der Priesteren, ende den Scriben, ende sij sullen hem ter doot verwijzen, **19** ende sij sullen hem den Heydenen leueren om te bespotten, ende te gheesselen, ende te cruycen, ende opden derden dach sal hy weder opstaen. **20** Doen is tot hem ghecomen die moeder van Zebedeus kinderen, met haren sonen, aenbiddende ende begherende wat van hem. **21** Die welcke heeft haer gheseyt, Wat wildi? Ende sij seyde hem, Segt dat dese mijnen twee sonen sitten deen aen v rechte hant, ende dander aen v slincke hant in v rijck. **22** Ende Iesus antwoerdende heeft gheseyt, Ghy en weet niet wat ghy begheert. Moechdi drincken den kelck den welcken ick drincken sal. Sy hebben hem gheseyt, lae wy. **23** Hy heeft hen gheseyt, Mijnen kelck suldi voerwaer drincken, maer te sitten aen mijn rechte hant, ende slincker hant, dat en behoirt my niet v liedien te gheuen, maer den ghenen diet bereydt is van mijnen vader. **24** Ende dit hoorende die thiene hebben hen verbolghen van die twee broeders. **25** Maer Iesus heeftse tot hem gheroepen ende gheseyt, Ghy weet wel dat die Princen der heydenen heerscappie ouer hen hebben,

ende die de meeste sijn ghebruycken macht ouer hoochste. **10** Ende als hy in Ierusalem comen was, hen, **26** Maer alsoe en salt niet wesen onder v lieden, soe is alle die stadt beroert gheworden segghende, maer soe wie dat onder v lieden wilt die meeste Wie is dese? **11** Ende die luyden seyden, Dit is Iesus worden, die sij v lieder dienaer, **27** ende die onder die Propheete van Nazareth Galilee. **12** Ende Iesus is v lieden wilt dierste sijn sal v lieder dienaer sijn, **28** binnenghegaen inden tempel Godts, ende hy dreef ghelyck die sone des menschen niet comen en is om wt alle die vercoopers ende coopers inden tempel, ghedient te worden, maer om te dienen, ende sijn ende die tafelen der wisselaers, ende die setelen ziele te gheuen tot een verlossinghe voor vele. **29** der tuyuen vercoopers heeft hy om gheworpen, **13** Ende als sij van Iericho ghenighen, soe is hen een ende hy seyt hen, Tes ghescreuen. Mijn huys sal een groote schare gheuolcht, **30** ende siet twee blenden bede huys ghenoeamt worden, ende ghy hebt dat een sittende by den wech hebben ghehoort dat Iesus moerdernaers speluncke ghemaect. **14** Ende tot hem voerby ginck, ende sij hebben gheroepen segghende, sijn ghecomen blinde ende crepele inden tempel, Heere ontfermt v onser Dauids sone. **31** Ende die ende hy heeftse ghenesen. **15** Maer die princen der scare strafte se dat sij swijghen souden, Maer sij Priesteren ende die Scriben siende het wonder dat hy riepen te meer segghende, Heere ontfermt v onser ghedaen hadde, ende die kinderen roepende inden Dauids sone. **32** Ende Iesus heeft ghestaen ende tempel, ende segghende, Hosanna den sone van hy heeftse gheroepen ende gheseyt. Wat wildi dat Dauid, sijn verbolghen gheweest, **16** ende hebben tot ick v doe? **33** Sij segghen tot hem, Heere dat onse hem gheseyt, Hoordi wat dese segghen? Maer Iesus ooghen gheopent worden. **34** Ende Iesus haerder heeft tot hen gheseyt, la ic voerwaer, en hebdi noyt ghelesen, dat wten mont der onmondigher kinderen stont hebben sij ghesien, ende sijn hem gheuolcht. **17** Ende der suyghelinghen hebdi den lof volmaect?

21 ENde als sij Ierusalem ghenaecten ende comen waren tot Bethphage totten berch van Oliueten, doen heeft Iesus twee discipelen ghesonden, segghende tot hen, **2** Gaet int casteel dat teghen v lieden ouer is, ende ter stont suldi vinden een ezelinne ghebonden, ende een vuelen met haer. Ontbintse ende brenchtse tot my, **3** ende eest dat v iemant iet seyt, segt dat die Heere dese van doene heeft, ende ter stont sal hy die laten gaen. **4** Ende dit is ghedaen om dat volbracht soude worden, datter gheseyt is door den Propheet seggende, **5** Segt der dochter van Sion. Siet v coninck coemt v saechtmoedich, ende sittende op een ezelinne ende op een vuelen het lonck van een iocdraghende beeste. **6** Ende die discipelen gaende hebben ghedaen, alsoe hen Iesus gheboden hadde. **7** Ende sij hebben die ezelinne ende dat vuelen tot hem ghebracht, ende sij hebben daer op hen cleederen gheleyt, ende hebben hem daer op doen sitten. **8** Ende een seer grote scare hebben hen cleederen in den wech ghespraeyt, die andere hebben tacken vanden boomen ghehouwen, ende stroydden die inden wech, **9** ende die scaren die voere ghenighen, ende die nae volchden riepen al segghende, Hosanna den sone van Dauid, ghebenedijt sij hij, die daer coemt inden naem des Heeren, Hosanna in dalder

ende hem latende is hy buyten wter stadt ghegaen in Bethanien, ende aldaer is hy ghebleuen. **18** Maer des morgens nae die stadt keerende, heeft hy hongher ghehad. **19** Ende siende eenen vigheboom omrent den wech, is hy tot dien ghegaen, ende en heeft daer niet in gheouden dan alleen bladeren, ende hy heeft tot dien gheseyt, Nemmermeer en wasse van v vrucht inder ewicheyt. Ende den vijchboom is terstont drooghe gheworden. (*aiōn g165*) **20** Ende die discipelen dit siende hebben hen verwondert segghende, Hoe is dien terstont verdroocht? **21** Ende Iesus antwoerdende, heeft hen gheseyt, Voerwaer ick segghe v, eest dat ghy ghelooue hebt, ende niet en twijfelt, soe en suldi dit niet alleen vanden vigheboom doen. maer ooc eest dat ghi desen berch segt. Neemt v op, ende worpt v in die zee, het sal gheschieden. **22** Ende al wat ghy begheert, int ghebedt gheloouende dat suldi ontfanghen. **23** Ende als hy inden tempel comen was, soe sijn tot hem (daer hy was leerende) ghecomen die princen der Priesteren, ende die ouders segghende, Doer wat macht doedi dese dinghen? Ende wie heeft v dese macht ghegeue? **24** Iesus antwoerdende heeft hen gheseyt, Ick sal v lieden oock een reden vraghen, eest dat ghy my die segghet, soe sal ick v lieden

oock segghen, doer wat macht dat ick dese dinghen ontseen. **38** Ende die lantluyden den sone siende, doe, **25** Iohannes doopsel van waer was dat, vanden hebben gheseyt onder hen. Dit is die erfghename, hemel oft vanden menschen? Ende sij dachten in coemt ende laet ons hem dooden, ende wy sullen sijn hen seluen segghende, Eest dat wy segghen vanden erffenisse hebben. **39** Ende dien aengripende hebben hemel, soe sal hy ons segghen, Waerom en hebdij hem wtgheworpen buyten den wijngaert, ende dan hem niet gheloof? **26** Maer eest dat wy segghen ghedoot. **40** Hier om als die heere des wijngaerts vanden menschen, soe vreesen wy die scare, want sij sal ghecomen sijn, wat sal hy dien lantlieden doen? houden Iohannem allegader als eenen Propheet. **27** **41** Ende sij segghen hem, Die quade sal hy qualijck Ende sij antwoerdende lesu hebben gheseyt, Wy en verdoen, ende sijnen wijngaert sal hy anderen weetens niet. Ende hy heeft hen oock gheseyt, Noch lantluyden verhueren, die hem vruchten sullen betalen ick en segghe v lieden oock niet doer wat macht dat te sijnen tijden. **42** Iesus seyt tot hen, En hebdij noyt ick dese dinghen doe. **28** Maer wat dunct v lieden? ghelesen in die scriptueren. Dien steen den welcken Een man hadde twee sonen, ende gaende totten die timmerlieden verworpen hebben, es gheworden iersten heeft hy gheseyt, Sone gaet heden wech ende tot dat hoof van eenen hoecke. Vanden Heere is dit werct in mijnen wijngaert. **29** Ende die antwoerdende gheseyt, ende tes wonderlijck in onsen ooghen? **43** heeft gheseyt, Ic en wils niet doen. Ende namaels Daer om segghe ick v lieden, het rijk Godts sal van v doer berouwe beweecht sijnde, is hy daer henhen ghenomen worden, ende tsal ghegeuen worden den ghegaen. **30** Ende gaende totten anderen heeft hy heydenschen volcke sijn vrucht voertbreghende. **44** des ghelycs ghedaen. Ende die antwoerdende heeft Ende soe wie op desen steen valt die sal ghebroken gheseyt, Ick gae Heere, Ende hy en heefter niet worden. Maer op den welcken hy valt, dien sal hy ghegaen, **31** wie vanden tween heeft des vaders wille al te male in cleyne stukken breken. **45** Ende doen ghedaen? Sij segghen hem dierste, Iesus seyde hen, die princen der Priesteren ende Pharisseen ghehoort Voerwaer ick segghe v lieden, dat die Publicanen hadden sijn ghelyckenisse, soe hebben sij verstaen, ende ghemeyn vrouwen gaen voer v lieden int rijcke dat hy van haerlieden seyde. **46** Ende soeckende Godts. **32** Want Iohannes is tot v lieden comen in hem te vanghen hebben sij die scaren ghevreest. den wech der rechtuaerdicheyt, ende ghy en hebt Want sij hielen hem als eenen Propheet.

hem niet gheloof, maer die publicanen, ende die ghemeyn vrouwen hebben hem gheloof, maer ghy dat siende, en hebt namaels gheen berou ghehadt dat ghy hem gheloouen soudt. **33** Hoort noch een ander ghelyckenisse. Daer was een mensch een vader des huysghesins die eenen wijngaert gheplant hadde, ende hy heefter eenen thuyn ommegheleydt, ende een persse in ghegrauen, ende eenen torre op ghericht, ende hy heeft dien den lantlieden verhuet, ende hy is buytens lants ghereyst. **34** Ende als den tijt der vruchten aenghecomen was, soe heeft hy sijn knechten ghesonden tot die lant lieden, dat sij die vruchten van dien onfanghen souden. **35** Ende die lantlieden sijn knechten gripende, hebben den eenen gheslaghen, den anderen ghedoot, maer den anderen hebben sij ghestoent. **36** Weder om heeft hy ander knechten ghesonden, meer in ghetale dan dierste waren, ende sij hebben dien desghelycs ghedaen. **37** Maer ten laetsten heeft hy tot hen sijnen sone ghesonden, segghende, Sij sullen mijnen sone

22 ENde Iesus antwoerdende heeft hen wederom in gelijkenissen gesproken segghende. **2** Het rijck der hemelen is ghelyck gheworden eenen mensch wesende een coninck, die sijnen sone een bruloft bereyt heeft. **3** Ende hy heeft sijn dienaeren ghesonden om te roepen die daer ghenoydt waren ter bruloft, ende sij en wilden niet comen, **4** Wederom heeft hy ander knechten ghesonden segghende, Segghet den ghenoodden. Siet ick heb mijnen maeltijt bereyd, mijn stieren ende ghemeste beesten sijn ghedoodt, ende alle dinghen sijn bereedt, coemt ter bruloft. **5** Maer die en hebbens niet gheacht, ende sij sijn wech ghegaen die eene in sijn lanhuys, ende die andere in sijn neringhe. **6** Maer die andere hebben sijn knechten ghenomen, ende als sij hen versmaetheden aenghedaen hadden, soe hebben sij die ghedoodt. **7** Ende doent die coninck ghehoort hadde, soe is hy gram gheworden, ende sijn heyren wt seyndende heeft hy die dootslaghers ghedoodt ende hen stadt verbrant. **8** Doen seyde hy sijnen knechten. Die

bruloft is emmers bereyt, maer die ghenoodt waren en Desghelijcs die tweede, ende derde totten seuensten hebben dies niet waerdich gheweest, **9** daer om gaet toe. **27** Ende ten alderlaetsten, soe is die vrouwe tot die wtganghen der weghen, ende alle die ghi vint ooc ghestoruen, **28** aldus in die verrijsenisse wiens die roeft ter bruloft. **10** Ende sijn knechten wtghegaen huysvrouwe sal sij wesen van dien seuenen? Want sijnde in die weghen hebben vergadert alle die sij sij hebbense alle gader ghehadt. **29** Ende Iesus vonden hebben, goede ende quade, ende die bruloft antwoerdende heeft hen gheseyt, Ghy doelt, niet is vol gasten gheworden. **11** Ende die coninck is in wetende die scriptueren, noch die cracht Godts. **30** ghecomen dat hy sien soude die gasten die daer Want in die verrijsenisse en sullen sij niet trouwen ter tafel saten, ende hy heeft daer eenen mensch noch ghetrouw worden, maer sij sijn als enghelen Gods ghesien, niet gheleedt wesende met een bruloft inden hemel. **31** Ende en hebdi van die verrijsenisse cleedt. **12** Ende hy seyde tot hem, Vrient, hoe sijdi der dooden niet ghelesen, datter gheseyt is van hier inne comen sonder bruloft cleedt? Ende hy werde Gode tot v lieden segghende, **32** Ick ben die Godt stom. **13** Doen seyde die coninck den dienaeren, van Abraham, ende die Godt van Isaac, ende die Met ghebonden handen ende voeten worpt hem in Godt van Iacob? Hy en is gheen Godt der dooder, die wterste duysternissen, daer sal screyninghe ende maer der leuender. **33** Ende die scaren hoorende crijselinghe der tanden sijn. **14** Want veel esser verwonderden hen in sijn leerlinghe. **34** Maer die gheroepen, maer luttel wtuercoren. **15** Doen hebben Phariseen hoorende, dat hy die Saduceen hadde die Phariseen, wechgaende, raet ghehouden, dat doen swijghen, sijn te samen ouercomen **35** ende sij hem vanghen souden in sijn woerden. **16** Ende een van haerlieden een leeraer der wet heeft hem sij seynd tot hem haer lieder discipelen metten. ghevraecht, hem tempterende. **36** Meester welc is Herodianen segghende, Meester wy weeten dat ghy tgroot ghebodt in die wet? **37** Ende Iesus heeft hen warachich sijt, ende den wech Gods inder waerheyt gheseyt, Ghy sult den Heere uwen Godt liefhebben, leert, ende ghy en vraecht nae niemanden, want ghy wt v gheheel herte, ende in v gheheel ziele, ende en neemt gheenen persoon der menschen wt, **17** in v gheheele verstandenisse. **38** Dat is dmeeste daer om segt ons wat dunct v, eest gheorloft den ende dierste ghebodt. **39** Ende het tweede is desen cijnspenninck den Keyser te gheuen oft niet? **18** ghelyck. Ghy sult uwen naesten lief hebben, als Ende Iesus kennende hen valscheyt, heeft gheseyt. v seluen. **40** In dese twee gheboden hanghet die Wat tempteerde my ghi hypocrijten? **19** Toent my die gheheel wet, ende die Propheten. **41** Ende als die munte vanden chijns penninck ende sij hebben hem Phariseen vergadert waren, soe heeft hen Iesus voert bracht eenen Penninck. **20** Ende Iesus heeft tot ghevraecht **42** segghende, Wat dunct v van Christus? hen gheseyt. Wiens is dit beelt, ende dit opscript? Wiens sone eest? Sij segghen tot hem Dauids. **43** Hy **21** Sy segghen hem, Des keyzers. Doen seyde hy seyt tot hen, Hoe noemt Dauid hem dan inden gheest. tot hen. Daer om gheeft den keyser dat den keyser Heere, segghende, **44** Die Heere heeft tot mijnen toebehoert, ende dat Gode toebehoert gheeft Gode. Heere gheseyt, sijt tot mijnder rechter sijden, tot dat **22** Ende dit hoorende hebben sij hen verwondert, ende ick v vianden stelle tot een voetbancke uwer voeten? hem verlatende sijn sij wech ghegaen. **23** Op dien **45** Eest dat hem Dauid dan Heere noemt. Hoe eest dach sijn tot hem comen die Saduceen, die segghen sijn sone? **46** Ende niemant en conste hem een woert datter gheen verrijsenisse en is, ende sij hebben hem gheantwoerden, noch niemant en heeft hem verstout gheuraecht **24** segghende, Meester Moyses heeft van dien dach voerts hem meer te vraghen?

23 DOen heeft Iesus ghesproken tot die scaren, ende tot sijn discipelen **2** segghende, Op den stoel van Moyses hebben gheseten die Scriben ende Phariseen. **3** Daer om al wat sij v ghebieden dat bewaert ende doet, maer nae hen wercken en wilt niet doen, want sij segghent ende sij en doens niet. **4** Want sij binden te samen sware ende

onuerdrachelijcke lasten, ende legghen die op der thiende van munte, ende anijs, ende camijn, ende ghi menschen scouderen, maer met haren vingher en heft achter ghelaten dalder swaerste vander wet, willen sij die niet roeren. 5 Maer alle hen wercken doen als dat recht ordeel, ende die bermherticheyt ende sij, dat sij ghesien souden worden van die menschen. tgheluue, dese haddi moeten doen, ende die andere Want sij verbreyden hen ghedenck cedullen, ende niet achterlaten. 24 Blende leytsluyden, wt siftende maken hen zoomen der cleederen groot. 6 Ende sij een mugghe, ende eenen keme doerswelgende. hebben lief dierste sitplaetsen in die auontmalen, 25 Wee v ghy Sriben ende Phariseen Hypocrijten, ende dierste setelen in die synagogen, 7 ende die want ghi maect suyuer dat buytenste vanden croes, groetenissen op die merc, ende vanden menschen ende scotele, maer van binnen sijdi vol roofs ende ghenoemt te worden Rabbi. 8 Maer ghy lieden en onsuyuerheden. 26 Ghy blende Phariseus, suyuer wilt niet Rabbi ghenoemt worden. Want v meester is ierstmael dat binnenste vanden croes oft scotele, een, ende ghy sijt alle gader broeders. 9 Ende en wilt op dat het buytenste oock suyuer mach worden. v gheenen vader noemen op die eerde. Want een 27 Wee v ghy Sriben ende Phariseen Hypocrijten, is v vader die in die hemelen is. 10 Noch en wort want ghy sijt ghelyck die ghewitte grauen, die van gheen meesters ghenoemt, want een is v meester buyten den menschen schoone schijnen, maer binnen Christus, 11 Soe wie die meeste is van v lieden, sijnse vol van der dooden beenderen, ende van alle die sal v lieder dienaer sijn. 12 Ende soe wie hem onreynicheyt, 28 alsoe schijndi oock den menschen verheft die sal vernedert worden, ende soe wie hem van buyten rechtuerdich, maer binnen sijdi vol vernedert die sal verheuen worden. 13 Maer wee v ghi gheueynstheyt ende boosheyt. 29 Wee v ghi Sriben Sriben ende Phariseen hypocrijten, want ghy sluyt ende Phariseen Hypocriten, want ghi timmert op die dat rick der hemelen voer die menschen, want ghy grauen der propheten, ende ghi verciert die grauen en gaet daer niet inne, ende die daer inne gaen en der rehtuerdigher, 30 ende segt. Hadden wy gheweest laet ghy niet inne gaen. 14 Wee v ghy Sriben ende in die daghen onser vaderen, wy en souden haer Phariseen hypocrijten, want ghi eet die huysen der ghesellen niet gheweest hebben in der propheten weduwen, biddende langhe ghebeden, daer om suldi bloet. 31 Daer om sijdi v seluen tot een ghetuyghenis swaerder ordeel ontfanghen. 15 Wee v ghy Sriben dat ghy kinderen sijt der gheender die die Propheten ende Phariseen hypocrijten, want ghy gaet die zee ghedoot hebben. 32 Veruult ghy oock uwer vaderen ende die aerde al omme dat ghy eenen nieuwen lode mate. 33 Ghy serpenten der aderen ghebroetsele, hoe maken soudt, ende als die ghemaect is, soe maect suldi vlieden van dat ordeel der hellen? (*Geenna g1067*) hem een kint der hellen tweemael meer dan ghy sijt. 34 Daer om siet ick seynde tot v Propheten, ende (*Geenna g1067*) 16 Wee v ghy blinde leytsluyden die wijse, ende Sriben, ende van dien suldi dooden ende segghet. Soe wie dat sweert byden tempel, dat en is cruycen, ende van dien suldi sommighe gheesselen niet. Maer soe wie sweert by dat gout des tempels, in v synagogen, ende veruolghen van deen stadt in die eest sculdich. 17 Ghy dwase ende blende, wat dander stadt, 35 op dat op v come alle dat rechtuerdich is doch meerder, tgout oft den tempel die dat gout bloet datter wt ghestort is op die eerde, van dat heylich maect? 18 Ende soe wie sweert by den outaer bloet des rechtuerdighen Abels, tot dat bloet van dat en is niet, Maer soe wie sweert by die ghitte die Zacharias den sone van Barachias, den welcken ghi daer op is, die is sculdich. 19 Ghy blende, wat is doch ghedoodt heft tusschen den tempel ende den outaer. meerder, die ghitte, oft den outaer die de ghitte heylich 36 Voerwaer ick segghe v, alle dese dinghen sullen maect? 20 Daerom soe wie by den outaer sweert die comen op dit gheslachte, 37 Ierusalem Ierusalem die sweert by dien, ende by alle tghene dat daer op is, dootslaet die Propheten, ende steent die ghene die 21 ende soe wie sweert by den tempel, die sweert tot v ghesonden sijn, hoe dicmael heb ick v kinderen by dien, ende by hem die daer in woont, 22 ende willen vergaderen, ghelyck een hinne vergadert haer soe die by den hemel sweert, die sweert by Gods kieken onder haer vloeghelen, ende ghi en hebbes throon, ende by hem die daer op sidt. 23 Wee v ghi niet ghewilt? 38 Siet v huys sal verwoest verlaten Sriben ende Phariseen Hypocrijten, want ghy gheeft worden, 39 Want ick segghe v, ghi en sult my voerts

niet meer sien tot dat ghi segghet, Ghebenedijt is hy die daer coemt inden naem des Heeren.

24 ENde Iesus wten tempel ghegaen sijnde ghinc wech. Ende sijn discipelen sijn tot hem ghecomen, om dat sij hem toonen souden die timmeringhe des tempels. **2** Ende hy antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Siedi alle dese dinghen? Voer waer ick segghe v, hier en sal den eenen steen op den anderen steen niet ghelaten worden, die niet en sal verdoruen worden. **3** Ende als hy sittende was op den berch van Oliueten, soe sijn tot hem sijn discipelen al heymelijck ghecomen segghende, Segt ons wannewer sullen dese dinghen sijn? ende welck is het teeken van uwer toecoemst ende van die voleyndinghe der werelt? (*aiōn g165*) **4** Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Siet toe dat v niemant en verleyde, **5** want daer salder veel comen in mijnen naem segghende, Ick ben Christus, ende sij sullender veel verleyden. **6** Want ghi sult orloghen hooren, ende gheruchten van orloghen. Siet toe dat ghi niet verslaghen en wort, want dese dinghen moeten gheschieden, maer noch en eest het eynde niet. **7** Want dat een volck sal teghen dander volck opstaen, ende deen rijck teghen dander rijck, ende daer sullen wesen wesen pestilencien ende diere tijden, ende aertbeuinghen op sommighe plaetsen, **8** ende alle dese gheschiedissen sullen die beghinselen der droefheden wesen. **9** Dan sullen sij v leueren in tribulatien, ende sij sullen v dooden, ende ghi sult ghehaet sijn van allen luyden om mijnen naem. **10** Ende dan salder vele verarghert worden, ende sij sullen malcanderen verraden, ende malcanderen haten. **11** Ende daer sullen veel valsche propheten opstaen, ende die sullender vele verleyden. **12** Ende aenghesien dat die boosheyt oueruloedich wesen sal, soe sal die liefde van veel menschen vercouden, **13** maer die volstandich blijft totten eynde toe, dese sal salich wesen. **14** Ende dit Euangelie des rijcs sal ghepreect worden in die gheheel werelt, tot een ghetuyghenis alle den volcken, ende dan sal die vol eyndinghe comen. **15** Daer om als ghi sien sult, die afgris selijcheyt der verwoestinghen, die gheseyt is van Daniel den Propheet, staende in die heyleghe plaatse (diet leest die verstaet dat) **16** soe wie dan in Iudeen is die vliede tot die berghen, **17** ende die opt dack is, die en come niet af om iet te halen van sijnen huyse,

18 ende soe wie int velt is die en keere niet wederom om te halen sijnen rock. **19** Ende wee den ghenen die kinderen draghen, ende voesteren, in die daghen. **20** Maer biddet dat v vluchte niet en ghesciede in den winter oft op den sabbath dach. **21** Want tsal dan sulcke groote tribulacie wesen, dat sulcke niet gheweest en heeft, van tbeghinsel der werelt, tot nu toe, noch ghescieden en sal. **22** Ende ten ware dat die daghen ghecort waren, soe en soude alle vleesch niet salich worden, maer om die wtuercoren sullen die daghen ghecort worden. **23** Eest dat iemant dan v segghen sal. Siet hier is Christus, oft daer, soe en willet niet gheloouen, **24** want daer sullen opstaen valsche christen ende valsche propheten, ende sij sullen groote teekenende ende wonder wercken gheuen, alsoe dat in dwalinghen gheleyt souden worden (waert moghelyck) ooc die wtuercoren. **25** Siet ic hebt v te voren gheseyt. **26** Daer om eest dat sij v lieden segghen, siet hy is in die woestijne, soe en wilt niet wtgaen, siet hy is int binnenste des huys, soe en wilt dat niet ghelouen. **27** Want ghelyck den blixem wtcoemt vanden oosten, ende schijnt totten westen, alsoe sal oock wesen die toecoemst van den sone des menschen. **28** Soe waer een lichaem es, daer sullen die aerents vergaderen. **29** Ende ter stont nae die tribulacie van die daghen, sal die sonne verduystert worden, ende die mane en sal haer licht niet gheuen, ende die sterren sullen vanden hemel vallen, ende die crachten der hemelen sullen beroert worden, **30** ende dan sal het teeken van den sone des menschen ghesien worden inden hemel, ende dan sullen alle die gheslachten der aerden groot ghescrey maken, ende sij sullen sien den sone des menschen comende in die wolcken des hemels, met grooter cracht ende maiesteyt. **31** Ende hy sal sijn enghelen seynden met een trompet, ende met een groote stemme ende die sullen sijn wtuercorenen vergaderen van die vier winden, van die wterste der hemelen, tot haren eynden toe. **32** Ende vanden vijgheboom leert die ghelyckenisse, als sijn tacken teer sijn ende sijn bladeren voert ghecomen, soe weeti dat den somer by is. **33** Alsoe oock wannewer ghy lieden siet alle dese dinghen, soe weet dattet by is in die doore. **34** Voerwaer ick segghe v dat dit gheslachte niet en sal voerby gaen, tot dat alle dese dinghen gheschieden sullen. **35** Hemel ende aerde sullen voerby gaen,

maer mijn woerden en sullen niet voerby gaen. 36 brudegom vertoefde, soe hebben sij alle ghesluyment Maer van dien dach ende vre en weet niemant, noch ende gheslapen. 6 Ende inder middernacht isser een die enghelen der hemelen, dan die vader alleen. 37 gheroep ghesciedt. Siet die brudegom coemt, gaet Maer alst was in die daghen van Noe, alsoe sal oock wt hem te ghemoete, 7 doen sijn alle die maechden wesen die toecoomst van den sone des menschen. opghestaen ende hebben hen lampen bereyt. 8 Maer 38 Want ghelyck sij waren in die daghen voer den die dwase hebben tot die wijse gheseyt, Gheeft ons ouervloet, etende ende drinckende, houwende ende van uwer olien, want ons lampen gaen wt. 9 Die ten houwelijcke bestedende, tot op dien dach dat wijse hebben gheantwoert segghende, Op dat by Noe in die arcke ghinch, 39 ende sij en hebbens niet auontueren v ende ons die niet ghenoch en sij, soe bekent tot dat den ouervloet quam, ende hen allen gaet lieuer tot die vercoopers ende coopter voer v, wech nam, alsoe sal sijn die toecoomste van den 10 Maer doen sij ghinghen om te coopen soe is die sone des menschen. 40 Dan salder twee inden acker brudegom ghecomen, ende die bereedt waren sijn wesen, die eene sal op ghenomen worden ende die met hem inghegaen totter bruloft, ende die dore is andere achterghelaten, 41 twee malende in eene ghesloten, 11 maer ten laetsten soe comen die ander molen, die een sal opghenomen worden, ende die maechden seggende, Heere, Heere, doet ons open. andere achterghelaten. 42 Daer om waect, want ghi 12 Ende hy antwoerdende heeft gheseyt, Voerwaer en weet niet wat vre v heere comen sal. 43 Ende ick seg v ic en kenne v niet. 13 Daerom waect, want weet datte, waert sake dat die vader des huysghesins ghy en weet den dach niet noch die vre. 14 Want wist wat vren dat die dief comen soude, hy soude ghelyck een mensch buytens lants reysende, heeft voerwaer waken, ende en soude sijn huys niet laten gheropen sijn knechten, ende heeft hen sijn goeden doergrauen. 44 Daer om soe weest ghy lieden ooc gheleuert. 15 Ende den eenen heeft hy ghegheuen vijf bereedt, want in die vre die ghy niet en weet, sal die ponden, ende den anderen twee, maer den anderen sone des menschen comen. 45 Wie meyndi datter is een, eenen ieghelicken nae sijn eyghen vermoghen, een ghetrouwe ende voersienich knecht, den welcken ende hy is ter stont ghereyst. 16 Ende die vijf ponden sijn heere ghestelt heeft ouer sijn huysghesin, dat hy ontfanghen hadde is wech ghegaen, ende heeft hen spijke gheue ten tijde? 46 Salich is die knecht daer mede ghecomenscapte ende ghewonnen noch den welcken sijn heere (als hy sal comen) bevint ander vijue. 17 Desghelijcs ooc dier twee ontfanghen alsoe doende, 47 Voerwaer ick segge v dat hy hem hadde, heefter ander twee ghewonnen. 18 Maer ouer alle sijn goet stellen sal. 48 Maer eest dat die die een ontfanghen hadde wechgaende heeft dat quaden knecht seyt in sijn herte. Mijn heere vertrect in die aerde ghegrauen, ende sijns heeren ghelt langhe te comen, 49 ende dat hy beghint te slaen gheborghen. 19 Ende nae veel tijs soe is die heere sijn mede knechten, ende dat hij etet ende drincket van dien knechten ghecomen, ende heeft rekeninghe met die dronckaerts. 50 Soe sal die heere van dien ggehouden met hen lieden. 20 Ende by hem comende knecht comen op den dach, opden welcken dat hy die vijf ponden ontfanghen hadde, heeft voertsbracht niet en hoopt, ende op die vre die hy niet en weet, 51 die ander vijf ponden segghende, Heere ghy hadt my ende hy sal hem deylen, ende sijn deel sal hy stellen vijf ponden gheleuert, siet ander vijf ponden heb ick met die Hypocrijten daer sal weeninghe sijn ende daer bouen ghewonnen. 21 Sijn heere syde tot hem, cryselinghe der tanden.

25 DAn sal het rijck der hemelen ghelyc sijn
thien maechden die haer lampen nemende
wtghegaen sijn te ghemoete den brudegom ende
der bruyt. 2 Ende vijue van die waren dwaes, ende
vijue wijs, 3 maer die vijf dwase, als sij haer lampen
ghenomen hadden, soe en hebben sij gheen olie
met hen ghenomen, 4 Maer die wijse hebben olie in
hen vaten ghenomen metten lampen. 5 Ende als die

Wel aen goede knecht ende ghetrouwe, want ghy
ouer luttel goets ghetrouwe hebt gheweest, soe sal
ick v ouer vele stellen, gaet binnen in die blijscap
ws heeren. 22 Ende hy is oock by comen die twee
ponden ontfanghen hadde ende hy heeft gheseyt,
Heere twee ponden hebdi my gheleuert, siet twee
ander heb ick ghewonnen. 23 Sijn heere seyde tot
hem, Wel aen goede knecht ende ghetrouwe, want
ghy ouer luttel hebt ghetrouwe gheweest, soe sal ick

v ouer vele stellen. 24 Maer oock by comende die hen segghen. Voorwaer ick segghe v lieden, soo een pondt ontfanghen hadde heeft gheseyt, Heere langhe als ghijt eenen van desen mijnen alderminsten ick weet wel dat ghy een straf mensch sijt, ghy maeyt broederen ghedaen hebt, soo hebdijt my ghedaen, 41 daer ghy niet ghesaeyt en hebt, ende ghy vergadert Dan sal hy ooc segghen den ghenen die aan sijn daer ghi niet ghestroeyt en hebt, 25 ende vreesende slincke hant wesen sullen, Gaet wech van my ghy ben ick wech ghegaen, ende ick heb v pondt in die aerde gheborghen, siet ghy hebt dat uwe is. 26 Ende vermalendijde int eewich vier, dat bereydt is den sijn heere antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Ghy duyuel ende sijnen enghelen, (aiōnios g166) 42 want ick daer ick niet en saye, ende vergadere daer ick niet ben hongherich gheweest, ende ghy en hebt my niet quade ende traghe knecht ghy wist wel dat ick maye tenen ghegheuen, Ick heb dorst ghehad, ende ghy daer ick niet en saye, ende vergadere daer ick niet en hebt my niet te drincken ghegheuen 43 Ick was ghestroyt en hebbe. 27 Daerom haddi mijn ghely een pelgrim ende ghy en hebt my niet gheherbercht, moeten beuelen den wisselaers, ende ic comende naect, ende ghy en hebt my niet bedect, Ick was soude emmer dat mijn is ontfanghen hebben met sieck ende inden kerker, ende ghy en hebt my niet winninghe. 28 Daer om neempt van hem dat pondt, besocht, 44 Dan sullen hem oock die antwoorden ende gheuet den ghenen die thien ponden heeft. segghende. Heere wanneren hebben wij v ghesien 29 Want alle den ghenen die heeft, sal ghegheuen hongher oft dorst lijdende, oft pelgrim, oft naect, oft worden, ende hy sal oueruloedich wesen, maer den sieck, oft inden kerker, ende dat wij v niet ghedient en ghenen die niet en heeft, sal ooc dat hy schijnt te hebben, 45 Dan sal hy dien antwoorden segghende. hebben afghenomen worden. 30 Ende den onnuten Voorwaer ic segghe v lieden, soo langhe als ghijt niet knecht worpt buyten in die wterste duysternissen, ghedaen en hebt eenen van desen minsten, soo en daer sal weeninghe sijn ende crijselinge der tanden. hebdijt my oock niet ghedaen, 46 Ende dese sullen 31 Maer als die sone des menschen comen sal in gaen in die eewiche pijne maer die rechtuerdige int sijn maiesteyt, ende alle sijn enghelen met hem, dan eewich leuen. (aiōnios g166)

26 ENde tis ghesciet, als lesus alle dese woorden voleynt hadde dat hy heeft gheseyt tot sijnen discipelen. 2 Ghy weet dat nae twee daghen sal paesschen worden, ende die sone des menschen sal gheleuert worden om ghercruyst te sijn, 3 Doen sijn verghadert die princen der priesteren ende die ouders des volcks int voorhof vanden prince der priesteren die ghenaeamt was Cayphas, 4 ende sij hebben raet ghehouden dat sij iesum met liste souden vanghen ende dooden, 5 Maer si seyden. Niet opden feestdach, op datter gheenen oploop gheschieden en soude onder tvolck. 6 Ende als Iesus was in Bethanien int huys van Simon den melaetschen, 7 soo is tot hem comen een vrouwe hebbende een busse van Alabasteren met costelijcke salue, ende sij heeft die wtghestt op sijn hooft daer hy ter maeltjt sittende was, 8 Ende die discipelen dit siende werden verbolghen, segghende. Waer toe dient dit verlies? 9 Want dit mocht diere vercocht worden, en den armen ghegheuen, 10 Ende Iesus dit wetende heeft tot hen gheseydt. Wat sijdi deser vrouwen moeyelijck? want sij heeft een goet werck ghedaen aan my, 11 want ghy hebt altijt armen met v, maer my en hebdy altijt niet,

12 Want dese stortende dese salue op mijn lichaem vaders rijck, 30 Ende als den lofsanck gheseyt was, heuet ghedaen om my te begrauen. 13 Voorwaer ic soo sijn sij wtghegaen nae den berch van Oliueten, segghe v, al waer dit euangelie ghepreect sal worden 31 Doen seyde Iesus tot hen. Ghy sult alle gader ouer alle die werelt, daer sal oock gheseyt worden dat verarghernisse lijden in my in deser nacht? Want sij dit ghedaen heeft tot haerder ghedenckenissen, 14 daer is ghescreuen. Ick sal slaen den herder, ende Doen isser wech ghegaen een vanden twaeluen die die scapen van dat cudde sullen verstroeyt worden, ghenoemt was Iudas die Iscarioter tot die princen der 32 maer nae dat ick opghestaen sal sijn, dan sal priesteren 15 en seyde tot hen. Wat wildi my gheuen ick voor v lieden gaen in Galileen, 33 Ende Petrus ende ick sal hem v lieden leueren? Ende sij hem antwoordende heeft tot hem gheseyt. Al waert ooc dat hebben hem gheboden dertich silueren penninghen, si alle in v verarghert worden, ick en sal nemmermeer 16 Ende van dier tijt socht hy bequame gheleghenthethet verarghert worden, 34 Iesus heeft hem gheseyt. om hem te leueren. 17 Ende opden iersten dach Voorwaer ick segghe v, dat ghy eer den haen craeyen der ongheheesder brooden, soo sijn die discipelen sal my drijmael loochenen sult, 35 Ende Petrus seyde tot Iesum comen segghende. Waer wildi dat wij v tot hem. Al moeste ick oock met v steruen, soo en bereyden om het paeschlam te eten? 18 Ende Iesus sal ick v niet loochenen. Desghelycs hebben alle die heeft gheseyt. Gaet in die stadt tot eenen ende segt discipelen gheseyt. 36 Doen is Iesus ghecomen met hem. Die meester seyt. Mijnen tijt is nakende, by v hen in een dorp, dat ghenoemt wort Gethsemani, houde ick mijnen paeschen met mijnen discipelen, ende hy heeft tot sijnen discipelen gheseyt. Sidt hier, 19 Ende die discipelen hebben ghedaen also hen tot dat ic derwaerts gae ende bidde, 37 Ende met Iesus gheboden hadde, ende si hebben tpaesch lam hem genomen hebbende Petrum ende die twee bereydt. 20 Ende alst auont was ghworden, so sadt hi sonen van Zebedeus heeft hi begonne droeuich ende ter tafelen met sijnen twaelf discipelen, 21 Ende doen truerich te worden, 38 Doen seyde hy tot hen. Mijn sij aten heeft hy gheseyt. Voowaer ick segghe v dat ziele is bedroeft totter doot toe, Verbeyt hier, ende een van v lieden my sal verraden, 22 ende sij seer waect met my, 39 Ende een luttelken voorts ghegaen bedroeft sijnde hebben elck begonst te segghen. Ben sijnde, is hi op sijn aensicht nedergheuallen biddende ict Heere? 23 Ende hy antwoordende heeft gheseydt. ende segghende. Mijn vader, eest moghelyc laet Die met my die hant dopt in die scotole, dese sal my van my wech gaen desen kelc, maer noch tans niet verraden. 24 Die sone des menschen ghaet voorwaer alsoo ick wille, maer soo ghy, 40 Ende hy is tot ghelyck van hem ghescreuen is, maer wee dien sijn discipelen ghecomen, ende heeftse slapende mensche door den welcken die sone des menschen gheuonden, ende hy seyde tot Petrum. Alsoo en sal verraden worden, het waer hem beter dat die hebdi niet een vre met my moghen waken? 41 Waect mensch niet gheboren en ware, 25 Ende Iudas die ende bidt dat ghy in gheen becoringhe en valt, Den hem verraden heeft antwoordende seyde. Ben ict gheest is voorwaer bereedt, maer tvleesch is crancck. Rabbi? Hy seyde hem Ghy hebbet gheseyt. 26 Ende 42 Wederom is hy ten tweede male wech ghegaen, doen sij den auontmael aten, soo heeft Iesus tbroot ende heeft ghebeden segghende. Mijn vader, en genomen ende ghebenedijt ende dat ghebroken, mach desen kelc niet voor by gaen ten sij dat ick dien ende heeft dat sijnen discipelen ghegheuen ende drincke, soo laet uwen wille gheschieden, 43 Ende gheseydt. Neemt ende etet, dit is mijn lichaem, 27 hi is wederom ghecomen ende heeftse slapende Ende nemende den kelc heeft hy ghedancet ende gheuonden, want hen ooghen waren beswaert, 44 heeften hen ghegheuen segghende. Drinct hier wt Ende die verlaten hebbende, is hy wederom wech alle gader, 28 Want dit is mijn bloet des nieuwen ghegaen ende heeft ten derden male ghebeden dat testaments, het welck voor vele sal wtghestort worden selue woort segghende. 45 Doen is hy ghecomen tot verghiffenis der sonden, 29 Ende ick segghe tot sijnen discipelen, ende seyt tot hen. Slaept nv v lieden. Ic en sal voortaan niet meer drincken van ende rust, siet die vre is by ghecomen ende die dit ghewas des wijnstruycs, tot op dien dach toe als sone des menschen sal gheleuert worden in die ick dat sal met v lieden nieuwe drincken in mijns handen der sondaren, 46 Staet op laet ons gaen,

siet hy is by ghecomen die my leueren sal. **47** Als daghen dien weder optimmeren, **62** Ende die prince hy noch sprekende was, siet Iudas een van den der priesteren opstaende heeft tot hem gheseyt. twaeluen quam, ende met hem een groote scare En antwoordi niet op tghene dat dese teghen v met zweerden ende stocken ghesonden van die ghetuyghen? **63** Maer Iesus sweech. Ende die prince princen der priesteren, ende van die ouders des der priesteren heeft tot hem gheseyt. Ick beswore volcs, **48** Ende die hem verraden heeft, heeft hen v by den leuenden God, dat ghy ons segt oft ghy een teeken ghegheuen segghende. Den welcken Christus sijt Godts sone, **64** Iesus seyde hem. Ghy ick cussen sal, die eest, houdt hem. **49** Ende ter hebbet gheseyt, maer nochtans ick segge v lieden, stont tot Iesum comende heeft hi geseyt. Weest voortaen suldi sien den sone des menschen sittende ghegroet Rabbi, Ende hy heeft hem ghecust, **50** ter rechter hant van die cracht Godts, ende comende Ende Iesus heeft tot hem gheseyt. Vrint waer toe in die wolcken des hemels, **65** Doen heeft die prince sijdi ghecomen? Doen sijn sij aenghecomen ende der priesteren sijn cleederen ghescoert segghende. hebben hen handen aan Iesum gheslaghen ende hem Hi heeft gheblasphemeert, wat behoeuen wi noch gheuanghen ghenomen, **51** Ende siet een vanden ghetuyghen Siet nv hebdi blasphemie ghehoort **66** wat ghenen die met Iesu waren, sijn hant wtstekende dunct v? Ende sij antwoordende hebben gheseyt. Hi is heeft sijn sweert wtgetrocken, ende slaende den die doot sculdich, **67** Doen hebben sij in sijn aensicht knecht vanden prince der priesteren heeft hem sijn ghespoghen, ende hem gheslaghen met halslaghen, oore afghehouwen. **52** Doen seyde Iesus tot hem maer die andere hebben hem met platte handen Keert v swaert weder in sijn plaatse, want alle die in sijn aensicht slaghen ghegheuen **68** segghende. tswaert nemen, sullen metten swaerde vergaan, **53** Propheeteert ons Christe, wie eest die v gheslaghen Oft meyndi dat ick niet en mach mijnen vader bidden heeft? **69** Maer Petrus sadt buyten int voorhof, ende ende hy sal my nv toe scicken meer dan twaelf een dienstvrouwe is tot hem ghecomen segghende. Legioenen der Enghelen? **54** Hoe sullen dan die Ende ghi waert met Iesu den Galileusschen **70** Ende scriptueren volbracht worden? want het moet alsoo hy heuet gheloochent voor hen allegader segghende. gheschieden, **55** In die vre heeft Iesus gheseydt tot Ick en weet niet wat ghy segt, **71** Ende als hi ter doeren den scaren. Sijdy als eenen moordenaer wtghegaen wt ghinck soo heeft hem een ander dienstvrouwe met swaarden ende stocken om my te vanghen? ghesien, ende seyde den ghenen die daer waren. Daghelycs sadt ick by v lieden leerende inden tempel, Dese was ooc met Iesu van Nazareth, **72** Ende ende ghy en hebt my niet gheuanghen **56** Maer hy heuet wederom gheloochent met eede. Ick en dits al ghesciet om dat volbracht souden worden heb den mensch niet ghekent, **73** Ende nae een die scriptueren der propheten, Doen sijn alle die luttelken sijn sij aencomen die daer stonden, ende discipelen hem verlatende gheuloden, **57** Maer dese hebben tot Peeteren gheseyt. Voor waer ghy sijt oock Iesum gheuanghen houdende hebben hem gheleyt een van dien want v sprake maect v openbaer, **74** tot Caipham den prince der priesteren, daer die Doen begonste hy te veruloecken ende te sweren scriben ende ouders tsamen ghecomen waren, **58** dat hy den mensch niet ghekent en hadde, Ende ter Ende Petrus heeft hem gheulcht van verre, tot in dat stont heeft den haen ghesonghen, **75** ende Petrus voorhof vanden prince der priesteren, Ende binnen is ghedachtich worden Iesus woort dat hy gheseyt ghegaen sijnde sadt hy metten dienaers, om het hadde. Eer den haen singhen sal, soo suldy my eynde te siene, **59** Ende die princen der priesteren drijmael loochenen, Ende wtghegaen sijnde heeft hy ende alle den raet sochten valsche ghetuyghenis bitterlijck gheweent.

teghen Iesum, dat sij hem ter doot leueren souden, **60** ende sij en hebben gheen vonden al waert datter vele valsche ghetuyghen bi comen waren, Maer ten laetsten sijnder twee valsche ghetuyghen comen, **61** ende hebben gheseyt. Dese heeft gheseyt. Ick mach den tempel Godts verderuen, ende nae drij

27 ENde alst morghenstont ghevorden was, soo hebben alle die princen der priesteren, ende die ouders des volcs eenen raet ghehouden teghen Iesum, dat sij hem souden ter doot leueren, **2** Ende si hebben hem ghebonden ghebracht, ende gheleuet Pontio Pilato den president, **3** Doen siende Iudas

die hem verraden hadde dat hy verwesen was, door Maer die princen der priesteren ende die ouders berouw beweect sijnde heeft die dertich silueren hebben die luyden onderwesen dat sij Barabban penninghen wederom ghebracht tot die princen der souden begheren, maer lesum dooden, 21 Ende priesteren ende die ouders des volcs 4 segghende. die president antwoordende heeft hen gheseyt. Den Ick heb ghesondicht verradende dat onnoosel bloet, welcken wildi vanden tweent dat v vrij ghelaten worde? Maer sij hebben gheseyt. Wat leyt ons daer aen? Ende sij hebben gheseydt Barabban, 22 Ende Pilatus Siet ghy toe, 5 Ende die silueren penninghen inden seyt hen. Wat sal ic dan doen van Iesu die Christus tempel wech worpende is hy van daer ghegaen, ghenaemt wort? Sij segghen alleghader. Laet hem ende wechgaende heeft hy sij seluen met eenen ghecrust worden 23 Die president heeft hen geseyt. strick verhanghen, 6 Ende die princen der priesteren Maer wat quaet heeft hy ghedaen? Ende sij riepen nemende die silueren penninghen hebben gheseyt. noch meer segghende. Laet hem ghecrust worden, Ten is niet gheorlooft die te worpen in die offerkiste 24 Ende Pilatus siende dat hy niet en vorderde maer want tis bloet gelt, 7 Ende hebbende raet ghenomen dattet meerder oploop worde, so heeft hy water hebben sij daer mede ghecocht eens potbackers ghenomen ende sijn handen voor tvoel ghewasschen acker tot een begrauinghe der pelgrims, 8 Daerom seggende. Ic ben ontsculdich des bloets van desen soo is dien acker ghenoemt Hacel-dama, dat is rechtuerdighen, siet ghi lieden toe, 25 Ende alle dat eenen acker des bloets tot opden dach van heden tvoelk antwoordende heeft gheseyt. Sijn bloet sij op toe, 9 Doen was volbracht datter gheseyt is door ons ende op onse kinderen, 26 Doen heeft hy hen Ieremiam den propheet segghende. Ende sij hebben Barabban laten vrij gaen, Ende lesum heeft hy hen ghenomen dertich silueren penninghen, die weerde ghegeeselt gheleuert dat hy soude gecryst worden, vanden ghener die daer mede vercocht was den 27 Doen hebben die ruyters des presidents lesum welcken sij ghecocht hebben van die kinderen van int recht huys nemende tot hem verghadert den Israhel, 10 Ende sij hebben die ghegheuen tot des gheheelen hoop 28 ende ontcleedende hebben sij potbackers acker, alsoo nu die Heere ghestelt heeft, hem eenen purpuren mantel omghehanghen, 29 ende 11 Ende Iesus heeft ghestaen voor den president, vlechtende een croone van dornen hebben sij die op ende die president heeft hem gheuraecht segghende. sijn hooft ghestelt, ende een riet in sijn rechter hant, Sijt ghy die coninck der loden? Iesus seyt hem. Ghy Ende met gheboochde knien voor hem hebben sij segghet, 12 Ende doen hi besculdicht worde van die hem bespot segghende. Weest ghegroet coninck der princen der priesteren ende ouders, soo en heeft hy loden, 30 Ende wtspouwende op hem, hebben si een niet gheantwoort, 13 Doen seyde hem Pilatus. En riet ghenomen ende sloeghen op sijn hooft, 31 Ende hoordi niet hoe veel ghetuyghenis dat sij teghen v nae dat sij hem bespot hadden, soo hebben sij hem segghen? 14 Ende hy en heeft hem niet gheantwoort den mantel afghenomen, ende hem ghecleedt met op eenich woort, alsoo dat die president hem seer sijnen cleederen ende sij hebben hem gheleydt dat verwonderde, 15 Ende inden hooghen feestdach soo sij hem cruycen souden, 32 Ende wtgaende hebben plach die president den volcke vrij te laten eenen si eenen Cyreneusschen mensche gheuonden Simon gheuanghenen, den welcken sij wilden, 16 Ende ghenaemt, desen hebben sij ghedwonghen dat hy hy hadde doen eenen vermaerden gheuanghen die sijn cruys draghen soude, 33 Ende sij sijn ghecomen Barabbas ghenaemt was, 17 Daerom als sij vergadert ter plaatzen die ghenaemt is Golgatha, welck is die waren, soo heeft Pilatus gheseydt. Welcken wildy dat plaatse van Caluarien, 34 Ende sij hebben hem ick v vrij laet gaen Barabbam oft lesum die ghenaemt wijn te drincken ghegheuen met gallen ghemenghet, is Christus? 18 Want hy wist wel dat sij hem door Ende als hijt ghesmaect hadde, soo en wilde hijt nijdicheyt gheleuert hadde, 19 Ende als hy sadt niet drincken, 35 Ende nae dat sij hem ghecrust inden rechter stoel, soo heeft sijn huysvrouwe aen hadden, soo hebben sij sijn cleederen gheudeelt het hem ghesonden segghende. En hebt doch niet te lot worpende, om dat volbracht soude worden datter doene met dien rechtuerdighen want ick heb heden gheseyt is door den propheet segghende. Sij hebben veel gheleden door een visioen om sijnen wille, 20 voor hen mijn cleederen gheudeelt, ende op mijn

cleedt hebben sij dlot gheworpen, 36 Ende sittende Gods, 55 Ende daer waren vele vrouwen van verre die hebben sij hem bewaert 37 Ende sij hebben op sijn Iesum gheulcht waren van Galileen, hem dienende, hooft ghestelt sijn sake ghescreuen. Dit is Iesus 56 onder die welcke was Maria Magdalene, ende Maria die coninc der Ioden, 38 Doen sijnder met hem Iacobi, ende Iosephs moeder, ende die moeder van ghecruyst twee moordenaren, die een ter rechter Zebedeus kinderen, 57 Ende alst auont gheworden sijden, ende dander ter slincker sijden, 39 Ende die was, soo issen een rijck man ghecomen van Arimathea voorby ghenghen blasphemeren hem scuddende Ioseph ghenoemt, die welcke selue ooc was Iesus hen hoofden ende seggende. 40 Tfij v die den tempel discipel, 58 dese is tot by Pilatum ghegaen ende heeft Godts verderft ende binnen drij daghen dien wederom Iesus lichaem begheert. Doen heeft Pilatus gheboden optimmert verlost v seluen, eest dat ghy Gods sone datmen lichaem wederom gheuen soude, 59 Ende als sijt, so coemt af vanden cruyce, 41 Desghelijcs ooc Ioseph dichaem ontfanghen hadde, so heeft hy dat die prinden der priesteren hem bespottende metten in een suyuer lijnen cleedt ghewonden, 60 ende dat scriben ende ouders seyden. 42 Ander menschen gheleydt in sijn nieu graf dat hi wtghehouwen hadde heeft hy ghesont ghemaect, sij seluen en can hy niet in een steenrootse, Ende hy heeft eenen grooten verlossen, eest dat hy coninc van Israel is come nv steen aen ghewentelt voor die doere des graefs, af vanden cruyce, ende wi gheloouen hem. 43 Hy ende is wech ghegaen, 61 Ende Maria Magdalene heeft in God betrout die verlosse hem nv eest dat was daer ende die ander Maria sittende teghen ouer hy wilt, want hi heeft gheseyt. Ic ben die sone Gods dat graf, 62 Maer des anderen daechs welck is nae 44 Ende het selue hebben die moordenaers die met den parasesues dach sijn die prinden der priesteren hem ghecruyst waren, hem oock verweten, 45 Ende ende Phariseen tsamen ghecomen tot Pilatum 63 van die seste vre sijnder duysternissen gheworden segghende. Heere wij sijn ghedachtich gheworden, ouer alle dat eertrijck tot die neghenste vre, 46 Ende dat die verleyder gheseyt heeft noch leuende. Nae drij omtrent die neghenste vre heeft Iesus gheroepen daghen sal ick weder opstaen 64 Daerom ghebiedt met een groote stemme seggende. Eli Eli lamma datmen tgraf beware tot opden derden dach, dat by sabachthani? Dat is, mijn Godt, mijn Godt, waerom auontueren sijn discipelen niet en comen ende hem hebdi my verlaten? 47 Ende die sommighe daer stelen, ende seghen den volcke. Hy is van der doot staende, ende hoorende seyden. Dese roept Eliam, opghestaen, Ende die laetste dwalinghe sal argher 48 Ende ter stont een van dien loopende heeft een wesen dan dierste, 65 Ende Pilatus heeft tot hen spongie ghenomen ende die gheuult met edic, ende gheseyt. Ghy hebt bewaringhe, gaet henen bewaert ghesteken op een riet, ende gaf hem te drincken 49 dat alsoo ghy condt, 66 Ende sij wechgaende hebben Maer die andere seyden. Ontbeyt, laet ons besien dat graf bewaert metten wachters seghelende den oft Elias comen sal hem verlossende, 50 Ende steen.

Iesus wederom roepende met een groote stemme heeft sijnen ghegheuen, 51 Ende siet het voorhancsel des tempels is ghescoert in twee stukken van bouen tot beneden toe ende die aerde heeft ghebeeft, ende die steenen sijn ghescoert, 52 ende die grauen sijn open ghegaen, ende veel lichamen der heylighen die ontslapen gheweest hadden sijn opghestaen, 53 Ende gaende wt die grauen nae sijn verrisenesse sijn sij ghecomen in die heylige stadt, ende hebben hen vele menschen gheopenbaert, 54 Maer als die honderste man ende die met hem waren Iesum bewarende ghesien hadden die eertbeuinghen ende tghene dat daer gheschiede, so hebben sij seer gheureest segghende. Voorwaer dese was die sone

28 MAer opden sabbath auont den welcken begint te schijnen ten iersten daghe vanden sabbath so is ghecomen Maria magdalene ende die ander Maria om te besien het graf, 2 Ende siet daer is een groote eertbeuinghe ghesciet, want een Enghel des Heeren is nedercomen vanden hemel, ende aencomende heeft hy den steen weder afgewentelt ende sadt op dien, 3 ende sijn aensicht was ghelyck eenen blixem ende sijn cleedt ghelyck sneeu, 4 Ende wt die vrees van hem, soo sijn die bewaerders verscrift gheweest, ende sijn gheworden als dooden, 5 Maer die Enghel antwoordende heeft gheseydt tot die vrouwen. En wilt ghy niet vreesen, want ick weet wel dat ghy Iesum soect die ghecruyst is, 6 Hy en is

hier niet, want hy is opghestaen ghelijck hi gheseyt heeft, Coemt ende besiet die plaecke daer die Heere gheleydt was, 7 Ende haestelijck gaende segghet sijnen discipelen dat hy opghestaen is, ende siet hy gaet voren in Galileen, daer suldi hem sien, siet ick hebt v te voren gheseyt. 8 Ende sij sijn haestelijck ghegaen wten graue met vreesen ende met grooter blijscappen loopende om die bootschap te dragen sijnen discipelen, 9 Ende siet Iesus is hen te ghemoeete ghecomen segghende. Weest ghegroet, Ende si sijn by hem ghecomen ende hebben sijn voeten ghehouden ende hem aenghebeden, 10 Doen seyde Iesus tot hen. En wilt niet vreesen gaet hen ene ende bootscapt mijnen broeders, dat sij gaen in Galileen daer sullen sij my sien, 11 Ende als sij wech ghegaen waren, siet soo sijnder sommighen vanden bewaerders ghecomen in die stadt, ende hebben ghebootscapt den princen der priesteren alle die dinghen die daer ghesciet waren, 12 Ende sij vergadert sijnde metten ouders als si raet ghenomen hadden, soo hebben sij seer veel ghelts den ruyters ghegheuen 13 segghende. Segt sijn discipelen sijn des nachts ghecomen, ende hebben hem ghestolen, die wijle dat wij sliepen, 14 Ende eest sake dat dit ghehoort wort vanden president, so sullen wi hem dat wijs maken, ende wij sullen v versekeren. 15 Ende als si het ghelt ontfanghen hadden soo hebben sij ghedaen ghelijck sij onderwesen waren, Ende dit woort is al om verbreydt gheweest by die loden tot opden dach van heden toe. 16 Ende die elf discipelen sijn wech gheghaen in Galileen opden berch daert hen Iesus ghestelt hadde, 17 Ende sij hem siende hebben hem aenbeden, maer die sommighe hebben ghetwijfelt, 18 Ende Iesus naerder comende heeft hen aenghesproken segghende. My is alle die macht ghegheuen inden hemel ende inder eerden, 19 daerom gaende leert alle tvolck doopende die inden naem des vaders, ende des soons, ende des heyluchs gheests, leerende hen bewaren alle die dinghen die ick v lieden beuolen hebbe, 20 ende siet ick ben met v lieden tot allen daghen, tot die voleyndinghe der werelt. Hier voleyndt S. Matheus Euangelie. (aiōn g165)

Markus

1 DAT beghinsel van dat Euangeliu Iesu Christi
des sone Gods 2 Ghelyck ghescreuen is in Isaia
den propheet. (Siet ick sende mijnen Enghel voor
v aensicht die uwen wech bereyden sal voor v) 3
Een stemme des ghenen die daer roepende is in
die woestijne. Bereyt den wech des Heeren, maect
recht sijn voetpaden, 4 Iohannes heeft gheweest
doopende ende prekende tdoopsel der penitencien
tot verghiffenis der sonden, 5 Ende tot hem is
wtghegaen alle dat lantscap van Iudeen, ende alle
die Ierosolymites ende sij worden van hem ghedoopt
inden vloet der lordanen belijdende hen sonden, 6
Ende Iohannes was ghecleedt met kemels hayre,
ende eenen leren riem omtrent sijn lendenen, ende hy
adt sprinchanen ende wilt honich 7 Ende hy preecte
segghende. Daer coemt een nae my die stercker is
dan ick, van wiens schoenen ick nederghebuycht niet
weerdich en ben den riem te ontbinden, 8 Ick heb v
met water ghedoopt, maer die sal v doopen door den
heylyghen gheest. 9 Ende het is ghesciet in die daghen
dat Iesus is ghecomen van Nazareth wt Galileen,
ende hy is van Iohannes ghedoopt in die lordane,
10 Ende ter stont opclimmende wten water heeft hy
die hemelen open ghesien, ende den gheest als een
duyue nederdalende ende blijuende in hem, 11 Ende
daer is een stemme ghesciet van die hemelen. Ghi sijt
mijn beminde sone, in v heb ick behaghen, 12 Ende
ter stont heeft hem den gheest wtghedreuen in die
woestijne, 13 Ende hy was in die woestijne veertich
daghen ende veertich nachten, ende hy worde van
satanas ghetempteert, ende was met die beesten,
ende die Enghelen dienden hem, 14 Ende nae dat
Iohannes gheuanghen was, soo is Iesus in Gali-leen
ghecomen prekende dat Euangeliu van Godts rijk,
15 ende segghende. Den tijt is veruult, ende het rijk
Gods is by ghecomen, doet penitencie ende gheloof
dat Euangeliu, 16 Ende hi gaende voorbi die zee
van Galileen heeft ghesien Simon ende Andream
sijnen broeder worpende netten in die zee (want het
waren visschers) 17 ende Iesus heeft hen gheseyt.
Coemt nae mi, ende ick sal v doen worden visschers
der menschen, 18 Ende ter stont achterlatende
die netten sijn sij hem gheulcht, 19 Ende van
daer een luttelken voorts ghegaen sijnde heeft hi

ghesien Iacobum Zebedeus sone ende Iohannem
sijnen broeder, ende dese hermakende netten int
scip, 20 Ende ter stont heeft hi die gheroepen,
Ende sij verlatende haren vader Zebedeus int scip
metten huerlinghen, sijn hem gheulcht, 21 Ende
sij sijn ghegaen in Capharnaum, ende ter stont in
die sabbath daghen gaende in die Sinagoge leerde
hi henlieden, 22 Ende sij verwonderden hen seere
van sijnder leeringhen, want hi was hen leerende als
macht hebbende ende niet als die Scriben, 23 Ende
als in hen Sinagoge was een mensch met eenen
onsuyueren gheest, ende die heeft luyde geroepen
24 seggende. Wat hebben wi met v te doene Iesu van
Nazareth? Sijdi gecomen om ons te verderuen? Ic
weet wel wie ghy sijt, Die heylige Gods 25 Ende
Iesus heeft hen ghedreycht segghende. Wert stom
ende gaet wt den mensch, 26 Ende den onsuyueren
gheest hem verscorende ende hooghe crijschende
met luyder stemmen is van hem wtghegaen, 27 Ende
sij hebben hen alle verwondert, alsoo dat si onder
malcanderen vraechden segghende. Wat is dit? Wat
is dese nieuwe leeringhe dat hi ooc met machte den
onsuyueren gheesten ghebiedt, ende dat sij hem
onderdanich sijn? 28 Ende sijn fame is ter stont voorts
verbreyt in alle dlantscap van Galileen, 29 Ende
ter stont gaende wter Sinagogogen sijn sij ghecomen
in Simons ende Andreas huys met Iacobus ende
Iohannes, 30 Ende Simons huysvrouwe moeder lach
te bedde sieck van die febris, ende ter stont segghen
si hem van haer, 31 Ende hi bi haer comende heeft
haer op ghehauen nemende haer hant, ende ter
stont heeft haer die febris ghelaten, ende sij diende
henlieden, 32 Maer alst auont gheworden was doen
die sonne onderghegaen was, soo hebben sij tot
hem ghebracht alle die qualijck te passe waren, ende
die duyuels binnen hadden, 33 ende alle die stadt
was vergadert aen die doere, 34 Ende hy heefter
vele ghenesen die ghequelt worden van verscheyden
crancheden ende veel duyuelen wierp hy wte, ende
hy en lietse niet spreken om dat sij hem kenden, 35
Ende seer vroech opstaende is hi wtgaende wech
ghegaen in een woeste plaetse, ende daer badt hi,
36 Ende Simon is hem naegheulcht, ende die met
hem waren, 37 Ende als sij hem gheuonden hadden
hebben sij tot hem gheseyt. Sij soeken v alle, 38
Ende hy heeft tot hen gheseyt. Laet ons gaen in die

naeste dorpen ende steden, dat ic daer oock preken ghi weten moecht dat die sone des menschen ooc mach, want daerom ben ick ghecomen, **39** Ende hy macht heeft opder eerden die sonden te vergheuen was prekende in hen Sinagogen, ende in gheheel (soo seyt hy tot den ghichtighen mensch) **41** ick seg Galileen ende wtworpende die duyuelen, **40** Ende v. Staet op, ende neemt op v bedde, ende ghaet in tot hem is ghecomen een melaetsch mensch hem v huys, **42** Ende ter stont is die opghestaen ende biddende, ende met gheboochder knien seyt hi tot opnemende dat bedde is hi wech ghegaen voor hem. Eest dat ghi wilt ghy moecht my suyueren, hen allegader, alsoo datse hen alle verwonderden **41** Ende iesus sijs ontfermende heeft sijn hant ende eerden God segghende. Noyt en hebben wij wtghesteken, ende hem rakende heeft hi tot hem sulcs ghesien, **43** Ende hi is wederom wtghegaen gheseyt. Ick wilt, wert suyuer, **42** Ende als hijt gheseyt ter zee, ende alle die scare quam tot hem, ende hy hadde, soo is ter stont die melaetscheyt van hem leerderse. **44** Ende doen hi voorby ghinck soo heeft hi ghegaen, ende hy is suyuer gheworden, **43** Ende ghesien Leui Alpheus sone sittende aen het tolhuys, hi heeft hem ghedreycht, ende ter stont heeft hi ende hy heeft tot hem gheseyt. Volcht my, Ende hy hem wech ghestiert, **44** ende seyt tot hem. Siet toe opstaende is hem gheulcht, **45** Ende het is gheschiet dat ghi dit niemant en segghet, maer gaet henen, doen hy ter maeltijt sadt in sijn huys datter veel ende verhoont v den prince der priesteren, ende publicanen ende sondaren tsamen ter tafelen saten offert voor v suyueringhe die dinghen die Moyses met lesu ende sijnen discipelen, want daer wasser gheboden heeft hen tot eenen ghetuyghenis, **45** Ende vele die hem ooc volchden, **46** Ende die Scriben die wtghegaen sijnde heeft beghinnen te preken, ende Phariseen siende dat hy adt met die publicanen ende te verbreyden dit woort, alsoo dat iesus nv ende sondaren seyden tot sijnen discipelen. Waerom niet en mocht openbaerlijck in die stadt ghaen, maer eedt ende drinct v meester met die publicanen ende was buyten in die woeste plaetsen, ende sij quamen sondaren? **17** Doen iesus dit ghehoort hadde heeft tsamen tot hem van allen sijden.

2 ENde hy is wederom in Capharnaum ghegaen nae sommighe daghen, **2** ende tis ghehoort dat hy in huys was, ende daer isser vele tot hem vergadert, also dat die plaatse oock tot die doere die niet begrijpen en mocht, ende hi sprack hen dwoort, **3** Ende sij sijn tot hem ghecomen brenghende eenen ghichtighen mensch, die van vier menschen ghedraghen worde, **4** Ende doen sij dien voor hem niet ghebrenghen en consten om der scaren wille, hebben sij tdack ontdeck daer hi was, ende een gat open doende hebben sij tbedde neder ghelaten daer die ghichtige mensch in lach, **5** Ende doen iesus ghesien hadde hen ghelooue, seyde hy tot den ghichtighen mensch. Sone v sonden worden v vergheuen, **6** Ende daer waren sommighe van die Scriben sittende ende denckende in hen herten, **7** Hoe spreect dese also? hy blasphemeeert. Wie mach die sonden vergheuen dan alleene Godt? **8** Dwelc als iesus ter stont ghekent heeft in sijnen gheest dat sij also dachten in hen seluen, soo seyt hi tot hen. Waerom dencti dese dinghen in v herten? **9** Wat is lichter om segghen den ghichtighen, Die sonden worden v vergheuen oft te segghen. Staet op, draecht v bedde, ende wandelt? **10** Ende op dat hi tot hen gheseyt. Die ghesonde en hebben den medecijn niet van noode, maer die qualijc te passe sijn, want ic en ben niet ghecomen om te roepen die rechtuerdighe, maer die sondaren. **18** Ende Iohannes ende der Phariseen discipelen waren vastende, ende sij comen ende segghen tot hem. Waerom vasten die discipelen Iohannis ende der Phariseen, maer v discipelen en vasten niet? **19** Ende iesus seyde tot hen lieden. Moghen die bruloft kinderen soo langhe als die brudegom met hen is vasten? Soo langhen tijt sij den brudegom by hen hebben, en moghen sij niet vasten, **20** maer die daghen sullen comen dat die brudegom hen sal afghenomen worden, ende dan sullen sij vasten in die daghen, **21** Niemand en naeyt een stuck nieu lakens aen een oudt cleedt, oft anders soo neemt dat nieuwe stuck die volheyt af van dat oude cleedt ende het wort alsoo een meerder schoere, **22** Ende niemant en gheit nieuwen wijn in oude flesschen, oft anders soo schoort den wijn die flesschen, ende den wijn sal wtghestort worden ende die flesschen verdoruen Maer nieuwen wijn moet in nieuwe flesschen ghegoten worden, **23** Ende het is wederom gheschiet doen hy op die sabbath daghen wandelde doort coren ende sijn discipelen begosten

voorts te gaen ende die aeren af te plucken, **24** maken en souden, **13** Ende climmende op eenen Ende die Phariseen seyden tot hen. Siet wat sij berch heeft hi tot hem gheroepen die hi selue wilde, doen in die sabboth daghen dat niet ghearloft en ende sij sijn tot hem ghecomen, **14** Ende hi heeft is, **25** Ende hy heeft hen gheseyt. En hebdi noyt ghemaect datter twaelue met hem sijn souden ende ghelesen wat Dauid dede als hy noot hadde ende dat hi hen soude senden te preken, **15** Ende hi heeft dat hy ende sijn knechten hongher hadden? **26** Hoe hen macht ghegheuen siecken te ghenesen, ende dat hy gheghaen is int huys Gods onder Abiathar duyuelen wt te worpen, **16** Ende hy heeft Simon den den prince der priesteren, ende heeft die brooden naem Petrus ghegheuen, **17** ende Iacobum Zebedeus der voorlegghingen gheten, die welcke niet en was sone, ende Iohannem Iacobus broeder, ende hy heeft ghearloft te eten dan den priesteren, ende hy heeftse hen namen ghegheuen Boanerges, dat is kinderen ghegheuen den ghenen die met hem waren? **27** des donders, **18** ende Andream, ende Philippum, Ende hy seyde henlieden. Den sabboth is om des ende Bartholomeum, ende Matheum, ende Thomam, menschen wille ghemaect, ende niet den mensch om ende Iacobum Alpheus sone, ende Thaddeum, ende den sabboth. **28** Daerom is die sone des menschen oock een Heere vanden sabboth.

3 ENde hi is wederom in die Sinagoge ghegaen ende daer was een man hebbende een dorre hant, **2** Ende sij sloeghen hem gade oft hi op die sabboth daghen ghenesen soude, om dat sij hem souden besculdighen, **3** Ende hy seyde totten mensch die die dorre hant hadde. Staet op int midden, **4** Ende hy seyde tot hen. Eest ghearloft op die sabboth daghen wel te doen oft qualijck? een ziele te behouden oft te dooden? Maer sij sweghen, **5** Ende hen rontsomme aensiende met gramscappen bedroeft wesende van die blentheyt haerder herten heeft hy gheseyt totten mensche. Steect v hant wt, Ende hi heeftse wtghesteken, ende die hant is hem wederom ghesont ghegheuen. **6** Ende die Phariseen ter stont wtghaende metten Herodianen hielden eenen raet teghen hem, hoe si hem dooden souden, **7** Maer Iesus met sijnen discipelen is gheweken ter zeewaerts, ende een groote scare van Galileen ende Iudeen is hem gheuolcht, **8** ende van Ierusalem, ende van Idumeen, ende van ouer die lordane, ende die omtrent Tyrus ende Sidon waren een groote menichte hoorende wat hi dede, sijn tot hem ghecomen, **9** Ende hy heeft sijnen discipelen gheseyt dat hem tsceepken dienen soude om der scaren wille, dat sij hem niet verdringhen en souden, **10** want hi maecter veel ghesont, al soo dat sij hem ouerliopen om hem te ghenaken alle die eenighe siecten hadden, **11** Ende die onsuyuer gheesten als sij hem saghen soo vielen sij voor hem neder, ende riepen segghende. **12** Ghy sijt die sone Gods, Ende hi dreychdese seer dat sij hem niet openbaer
ende daer is wederom een scare vergadert, alsoo dat sij ooc gheen broot eten en mochten, **21** Ende doent die sijne ghehoort hadden, soo sijn sij wtghaen om hem te houden, Want sij seyden. Hy is in een rasernie verkeert, **22** Ende die Sriben die van Ierusalem nederwaerts comen waren seyden. Hy heeft Beelzebub in hem, ende door den prince der tuyuelen worpt hi die tuyuelen wt, **23** Ende als hy hen te samen gheroepen hadde, so seyde hy hen in ghelyckenissen, Hoe mach Satanas Satanam wtworpen? **24** Ende eest sake dat een rijck in sij seluen ghesceyden wort dat rijck en mach niet staen, **25** Ende eest dat een huys teghen sij seluen ghedeylt wordt, so en mach dat huys niet staen, **26** Ende eest dat Satanas opstaet teghen si seluen, soo is hi ghesceyden, ende hy en mach niet staen, maer hy heeft een eynde, **27** Niemant en mach die ghereetscappen van eenen stercken, in sijn huys ghegaen sijnde, roouen, ten sij dat hy ierstmael den stercke binde, ende dan sal hy sijn huys beroouen, **28** Voorwaer ic segghe v lieden dat den kinderen der menschen alle sonden sullen vergheuen worden, ende die blasphemien waer mede sij gheblasphemert hebben, **29** maer soo wie blasphemert inden heyleghen gheest, die en heeft gheen verghiffenisse inder eewicheyt, maer hy sal schuldich sijn des eewighen misdaets, (*aiōn g165, aiōnios g166*) **30** Om dat sij seyden, Hy heeft eenen onsuyueren gheest, **31** Ende sijn moeder ende broeders comen, ende buyten staende hebben sij ghesonden aan hem, roepende hem, **32** Ende daer

sadt rontsomme hem een scare, ende sij segghen tot
hem. Siet v moeder ende v broeders daer buyten
begheren v, 33 Ende hy hen antwoordende heeft
gheseyt. Wie is mijn moeder ende mijn broeders? 34
Ende rontsomme aensiende die ghene die rontsomme
hem saten heeft hi gheseyt. Siet hier mijn moeder
ende mijn broeders, 35 Want wie Godts wille doet,
dese is mijn broeder ende suster ende moeder.

4 ENde wederom heeft hy begonst te leeren aen die
zee, ende daer is tot hem vergadert een groote
scare, also dat hy in een scip climmende sadt in
die zee, ende alle die scare was by die zee op die
eerde, 2 ende hi leerde hen vele met ghelyckenissen,
ende hi seyde hen in sijn leeringhe. 3 Hoort, siet die
sayere is wt ghegaen om te saeyen, 4 Ende als hi
saeyt, soo is deen saet gheuallen omtrent den wech,
ende die voghelen des hemels sijn ghecomen ende
hebben dat gheten, 5 maer het ander is gheuallen
op steenachtighe plaetsen, daert niet veel eerden
en hadde, ende het is ter stont voorts ghecomen
om dat gheen diepte der eerden en hadde, 6 ende
als die sonne opghestaen is, soo eest verbrant
gheweest, ende om dat gheen wortel en hadde, soo
eest verdrocht, 7 Ende dander is gheuallen onder
die dornen ende die dornen sijn opghescoten ende
sij hebben dat versmacht, ende ten heeft gheen
vrucht ghegheuen, 8 Ende dander is gheuallen in
goede eerde, ende tgaf vrucht opscietende ende
wassende, ende bracht voorts dat een dertich, dat
een tsestich, ende dat een hondert, 9 Ende hy seyde
die ooren heeft om te hooren die hoore, 10 Ende
als hy alleen was, soo hebben hem dese twaelue,
die met hem waren gheuraecht die ghelyckenisse,
11 Ende hy seyde henlieden, het is v ghegheuen te
kennen die verborghenthetyt van Gods rijck, maer den
ghenen die buyten sijn, gheschieden alle dinghen in
ghelyckenissen, 12 op dat sij siende sien souden ende
niet sien, ende dat sij hoorende hooren souden ende
niet verstaen, op dat sij niet eens bekeert en worden
ende hen sonden hen vergheuen worden, 13 Ende hi
heeft tot hen gheseyt, En verstadi dese ghelyckenisse
niet? ende hoe suldi alle die ghelyckenissen verstaen?
14 Die daer saet, die saeyt het woort, 15 Ende dese
sijnt die byden wech sijn, daert woort ghesaeyt wort,
ende als sij dat ghehoort hebben soo coemt ter stont
Satanas ende hi neemt dat woort wech dat ghesaeyt

is in hen herten, 16 Ende dit sijnse desghelijcks die op
die steenachtighe plaetsen ghesaeyt sijn, Die welcke
als sij dwoort ghehoort hebben, soo ontfanghen sij
dat ter stont met blijscappe, 17 ende si en hebben
gheen wortel in hen seluen, maer si sijn luttel tijs
duerende Daer nae alsser tribulatie oft veruolginghe
opghestaen is om dwoort, soo worden si ter stont
verargert 18 Ende die ander sijn die ghene die in
die dornen ghesaeyt worden, Dit sijn die ghene die
dwoort hooren, 19 ende die allendicheden deser
werelt, ende tbedroch der rijcdommen, ende die
begheerlijcheden van anderen dinghen incomende
versmachten dwoort, ende het wort sonder vrucht,
(aiōn g165) 20 Ende dit sijnse die op die goede eerde
gesaeyt sijn die dwoort hooren ende ontfanghen ende
vrucht voorts brenghen, Het een dertich, het een
tsestich, ende het een hondert, 21 Ende hi seyde
hen. Coemt dat licht om dat onder een coren vat
soude ghestelt worden? oft onder tbedde? en coemt
dat niet om dat soude opden candelaer ghestelt
worden? 22 Want daer en is niet verborghen dat niet
en sal gheopenbaert worden, noch daer en is niet
heymelijc gesciet, maer om dat int openbaer comen
soude, 23 Eest dat iemant ooren heeft om te hooren
die hoore, 24 Ende hi seyde tot hen. Siet wat ghy
hooret, Met wat mate dat ghy ghemeten hebt, daer
mede sal v wederom ghemeten worden, ende tsal
v toegheworpen worden, 25 Want soo wie iet heeft
dien sal ghegheuen worden, ende soo wie niet en
heeft, dien sal ooc tgheen dat hi heeft afghenomen
worden, 26 Ende hi seyde. Alsoo is trijck Gods als
oft een mensch saet saeydde in deerde, 27 ende
sliupe, ende dat hi opstont des nachts ende des
daechs, ende dat het saet groeydde ende opwies
als hy dat niet en weet, 28 Want die eerde brengt
vrucht voorts van selfs, ten iersten tcruyt, daer nae
die aere, daer nae volwassen tarwe in die aere,
29 Ende als die vrucht haer seluen voortgebracht
heeft, soo sendt hy die seysene daer inne, want
den ochst is teghenwoordich, 30 Ende hy seyde.
By wien sullen wij trijck Gods ghelycken? oft by wat
parabel sullen wij dat ghelyck maken? 31 Ghelyc dat
mostaert saet dwelc alst ghesaeyt is in die eerde,
soo eest dminste van allen saden die in deerde sijn,
32 ende alst ghesaeyt is, soo comet op, ende dwort
meerder dan alle die spijscruyden, ende het maect

groote tacken, alsoo dat onder sijn scaduwe die vele dat hi hem niet en soude wechdrijuen wt dat voghelen des hemels moghen woonen, **33** Ende met lantscap, **11** Ende daer omtrent eenen berch was vele alsulcken ghelyckenissen sprac hi hen dwoort na een groot cudde verkenen weydende, **12** Ende die dat sijt hooren mochten, **34** Maer sonder parabele gheesten baden hem segghende. Sendt ons in die en sprac hi henlieden niet, Maer besijden alleene verkenen dat wi daer in moghen gaen, **13** Ende Iesus soo leyde hy die alle sijnen discipelen wte, **35** Ende heuet hen ter stont toeghelaten, Ende die onsuyuer hi heeft hen gheseyt op dien dach, doent spade gheesten wt gaende sijn in die verkenen ghegaen, gheworden was. Laet ons daer teghen ouer gaen, ende met eenen grooten ghedruysche is dat cudde in **36** Ende verlatende die scare hebben si hem mede die zee van bouen nedergheualen tot twee duysent ghenomen alsoo ghelyc hi was int scip ende noch toe, ende sij sijn versmacht in die zee, **14** Maer ander scepden waren met hem, **37** Ende daer is eenen diese hoedden sijn wech gheuloden, ende si hebbent grooten storm van winde opghestaen, ende die wierp ghebootscapt in die stadt ende op die velden, Ende sij die baren int scip also dat het scip vol worde, **38** Ende sijn wtghegaen om te besien watter ghesciet was, **15** hi was int achterste vanden scepe op een oorcussen Ende si comen tot lesum, ende hebben dien mensch slapende, ende si wecken hem, ende segghen hem. ghesien die vanden duyuel ghequelt was gheweest Meester en leyter v niet aen dat wij verloren ghaen? sittende ghecleedt ende gansch van sinnen, ende **39** Ende opstaende heeft hy den wint ghedreycht, si hebbent ghevreest, **16** Ende diet gesien hadden ende heeft der zee gheseyt. Swijcht weest stom, hebbent hen vertelt hoe dat hem ghesciet was die Ende den wint heeft opghehouden ende daer is den duyuel binnenghehadt hadde, ende vanden een groote stilte gheworden, **40** Ende hi heeft tot verkenen, **17** Ende si begonsten hem te bidden dat hi hen gheseyt. Waerom sijdi bevreest? en hebd noch wech gaen soude wt haren palen, **18** Ende doen hi gheen ghelooue? Ende sij hebbent ghevreest met een int scip clam so begonste hem te bidden die ghene groote vreese ende si seyden tot malcanderen. Wie die vanden duyuel ghequelt gheweest hadde, dat hy meyndi dat dese is, want den wint ende die zee hem niet toegelaten, maer hi seyde tot hem. Gaet in v onderdanich sijn?

5 ENde sij sijn ghecomen ouer die enghicheyt der zee in dat lantscap der Gerasenen, **2** Ende als hy wten scepe ghinc, soo is hem ter stont te ghemoete comen wt die grauen een mensch met eenen onsuyueren gheest, **3** die sijn wooninghe hadde in die grauen, ende niemant en mocht hem ooc voortaen met ketenen binden, **4** want hi dickmael met veteren ende ketenen ghebonden sijnde die ketenen ghebroken hadde ende die veteren gheheel vernield, ende niemant mocht hem temmen, **5** ende hi was altijt nacht ende dach in die grauen ende op die bergen roepende ende met steenen si seluen quetsende, **6** Ende siende lesum van verre quam hi gheloopen ende heeft hem aenghebeden, **7** ende roepende met luyder stemmen heeft hi gheseyt. Wat heb ic met v te doene lesu des alderhoochsten Godts sone? Ick besweere v by God dat ghi mi niet en pijnicht, **8** Want hi seyde tot hem. Gaet wt ghi onsuyuer gheest vanden mensch, **9** Ende hi vraechde hem. Wat is uwen naem, Ende hi seyt tot hem Legioen is mijnen naem, want wi sijnder vele, **10** Ende hi badt hem seer

ende heeft beginnen te preken int lantscap der thien steden, hoe groote dinghen dat hem Iesus ghedaen hadde, ende sij verwonderden hen allegader. **21** Ende doen Iesus ouergetrocken was in een scip wederom ouer die zee, soo isser een groote scare tot hem vergadert, ende hy was omtrent der zee **22** Ende daer is ghecomen een vanden ouersten der Sinagogen ghenaemt lairus, ende hem siende is hi neder gheualen aen sijn voeten, **23** ende hy badt hem seere segghende. Mijn dochter is in haer wterste. Coemt legt v handen op haer dat si mach ghesont worden ende leuen, **24** Ende hy is met dien wech gheghaen, ende hem volchde een groote scare, ende sij dronghen hem, **25** Ende een vrouwe die inden vloet des bloets was twaelf iaren lanck, **26** ende hadde veel gheleden van seer veel medecijn meesters ende hadde allen haer goet daer aen ghehanghen, ende en hadde met allen gheen bate gheuonden maer was

noch qualijcker te passe, 27 als si gehoort hadde dit weten en soude, ende hy heeft gheseyt datmen van Iesu, so is si comen in die scare van achter, haer teten soude gheuen.

ende heeft sijn cleedt ghenaect, 28 want sij seyde. Eest dat ick soo vele als sijn cleedt gherake, soo sal ick ghesont sijn 29 Ende ter stont is verdroocht den oorspronc haers bloets ende sij gheuoelde in haer lichaem dat sij ghenesen was van die siekte, 30 Ende Iesus ter stont in hem seluen kennende die cracht die van hem wtghegaen was keerende hem omme totter scaren seyde. Wie heeft mijn cleederen gheraect? 31 Ende sijn discipelen seyden tot hem. Ghi siet die scare v dringhende, ende ghi segt. Wie heeft my gheraect? 32 Ende hi sach al rontsomme om haer te siene die dat ghedaen hadde, 33 Maer die vrouwe (vreesende ende beuende wetende wat in haer ghesciet was) is ghecomen ende voor hem nederghueallen, ende heeft hem gheseyt alle die waerhelyt, 34 Ende hi heeft haer gheseyt. Dochter v ghelooue heeft v ghesont ghemaect. Gaet in vreden ende weest ghesont van uwer siechten, 35 Ende als hy noch sprekende was, soo sijnder ghecomen totten ouerste der Sinagogen segghende. V dochter is doot wat queldi voorts meer den meester? 36 Maer Iesus (ghehoort hebbende dwoort datter gheseyt worde) heeft gheseyt totten ouersten der Sinagogen. En wilt niet vreesen alleenlijck soo ghelooft, 37 Ende hi en heeft niemanden toeghelaten hem te volghen, dan Petrum ende Iacobum ende Iohannem Iacobus broedere, 38 Ende si comen int huys vanden ouerste der Sinagogen, ende hi siet daer een beroerte des volcs ende die weenende ende seer iammerlijc screyende, 39 Ende als hy inghegaen was so heeft hi tot hen gheseyt. Waerom sijdi verslaghen ende weent ghi? die ionghe dochter en is niet doot, maer sij slaeft, 40 Ende sij begeeten hem, Maer nae dat hijse allegader hadde wtghedreuen, soo neemt hy tot hem den vader ende die moeder van die ionghe dochter, ende die met hem waren ende sij gaen binnen daer die ionghe dochter ligghende was, 41 Ende houdende die hant vander iongher dochter heeft hy tot haer gheseyt. Talitha cumi, Dwelc is te segghen. Ionghe dochter (ick segge v) staet op, 42 Ende ter stont is die ionghe dochter opghestaen ende wandelde, ende sij was van twaelf iaren, ende sij sijn seer verwondert gheweest met een seer groote verbaesthelyt, 43 Ende hy heeft hen seer neerstelijck gheboden dat niemant

6 ENde van daer wtghegaen sijnde, is hi wech ghegaen in sijn lant, ende sijn discipelen volchden hem, 2 ende als den sabbath ghecomen was, soo heeft hi begonnen in die Sinagoge te leeren, ende veel hoorende hebben hen verwondert in sijn leeringhe, segghende. Van waer comen desen, alle dese dinghen? ende wat wijsheyt is dit die hem ghegheuen is, ende sulcke mirakelen die door sijn handen ghewracht worden 3 En is dit niet die timmerman Marien sone die broeder van Iacobus ende Ioseph ende Iudas ende Simon? en sijn ooc sijn susters hier by ons niet? Ende sij worden verargert in hem, 4 Ende Iesus seyde hen. Datter gheenen propheet en is sonder eere, dan in sijn lant ende in sijn huys, ende in sijn gheslachte, 5 Ende hi en mocht daer gheen mirakel doen, dan een luttel siecken die hi sijn handen oplegghende ghenesen heeft, 6 ende hi verwonderde hem om hen onghelooicheyt, ende hi ghinc die casteelen alomme leerende, 7 Ende hi heeft die twaelue gheroepen ende die begonst te senden twee tsamen, ende hi gaf hen macht ouer die onsuyuer gheesten, 8 Ende hi heeft hen beuolen dat si niet met draghen en souden ouer den wech, dan alleen een roede, Noch male, noch broot, noch gelt in haren buydel 9 maer gescoeyet met solen, ende dat sij niet met twee cleederen en souden ghecleedt sijn, 10 Ende hi seyde hen. Soo waer ghi gaet in een huys blijft daer tot dat ghy daer wt gaet, 11 ende so wie v niet en ontfanghen, nocht v en hooren, van daer wt gaende scuddet dat stof van uw en voeten dien tot een ghetuyghenis, 12 Ende wtgaende hebben sij ghepreect dat sij penitencie doen souden, 13 ende sij wierpen veel duyuels wt, ende sij salfden met olie veel siecken ende sij ghenasen die, 14 Ende die coninc Herodes heuet ghehoort (want sijnen naem was openbaer gheworden) ende hi seyde. Iohannes die dooper is van die dooden opghestaen, ende daerom werken die crachten in hem, 15 Ende dandere seyden. Tis Helias, Maer dander seyden. Tis een propheet als een van den propheten, 16 Dwelc als Herodes ghehoort hadde, soo seyde hi. Iohannes den welcken ic onthalst hebbe, die is van die dooden opghestaen. 17 Want die selue Herodes heeft ghesonden ende Iohannem gheuanghen ende

hem inden kerker ghebonden, om Herodias sijns ende wederom keerden, ende sij en hadden gheenen broeders Philippi huysvrouwe wille, want hi hadde ledighen tijt om teten, **32** Ende climmende in een die ten wijue ghomen, **18** Want Iohannes seyde scip, sijn sij wech ghegaen in een woeste plaatse tot Herodes. Ten is v niet ghearloft te hebben ws alleene, **33** Ende sij hebben hem ghesien wech gaen, broeders huysvrouwe **19** Ende Herodias leyde hem ende veel hebbent gheweten, ende sij sijn te voete laghen, ende sij wilde hem dooden, maer sij en van allen die steden derwaerts tsamen gheloopen mochts niet, **20** Want Herodes ontsach Iohannem ende voor henlieden daer ghecomen, **34** Ende Iesus wetende dattet een rechtuerdich, ende heylich man wtgaende heeft die groote scare ghesien, ende hi was, ende hi bewaerde hem, ende hem ghehoort heeft op hen bermherticheyt ghehad, want si waren hebbende soo dede hi vele, ende hi hoorde hem ghelyc scapen gheenen herder hebbende, ende hi gheerne, **21** ende alsser eenen bequamen dach heeft hen begonnen veel te leeren. **35** Ende alsser ghecomen was, so heeft Herodes een auontmael nv veel vren ouerleden waren, soo sijn tot hem van sijnder gheboorten ghegheuen den princen ende ghecomen sijn discipelen segghende. Dese plaatshooftmannen ouer duysent ende den principaelsten se is woest, ende die vre is ouerleden, **36** laetste van Galileen, **22** ende doen die dochter van die selue ghaen op dat sij gaende in die naeste lantwooninghen Herodias binnen ghecomen was, ende ghedaanst ende dorpen voor hen spijse coopen die sij eten hadde, ende dat Herodi behaecht hadde, ende ooc moghen, **37** Ende hi antwoordende heeft tot hen mede den ghenen die daer ter maeltijt saten, so gheseyt. Gheeft hen ghy teten, Ende sij hebben hem heeft die coninc totter iongher dochter gheseyt. gheseyt. Laet ons gaen coopen om twee hondert Begheert van my dat ghi wilt, ende ic salt v gheuen, penninghen broot, ende wij sullen hen teten gheuen, **23** ende hi heuet haer ghesworen. Alle tghene dat **38** Ende hi seyt tot hen, Hoe veel brooden hebdi? gaet ghi begheren sult, dat sal ick v gheuen al waert henen ende besieghet, Ende als sij dat wisten soo die helict van mijnen rijcke, **24** Die welcke als sij segghen sij. Vijue ende twee visschen **39** Ende hy wtgheghaen was heeft tot haer moeder gheseydt. heeft hen gheboden dat sijse alle souden doen sitten Wat sal ick begheren? Ende sij heeft gheseydt. Het by gheselscappen opt groene gras, **40** Ende sij sijn hooft van Iohannes den doopere, **25** Ende als sij gheseten by deelen by honderden, ende vijftigen, **41** binnenghecomen was ter stont met haesten totten Ende ghenomen hebbende die vijf brooden ende twee coninck soo heeft sij begheert seggende. Ic wille visschen opsiende inden hemel heeft hy ghebenedijt, dat ghi mi ter stont gheeft in een scoteliethooft van ende die brooden ghebroken, ende hi heeftse sijnen Iohannes den doopere, **26** Ende die coninc werde discipelen ghegheuen dat sij die voor hen stellen bedroeft, nochtans om den eedt ende om die ghene souden, ende die twee visschen heeft hi hen allen die daer tsamen ter maeltijt saten, soo en heeft hi ghedeylt, **42** Ende sij hebben alle gheten, ende sij haer niet willen bedroeuen, **27** maer sendende den versae gheweest, **43** Ende si hebben opghenomen scerpichter heeft hi gheboden dat men sijn hooft die bleuelingen twaelf coruen vol, ende vanden brenghen soude in een scoteliethooft, ende die heeft hem visschen, **44** Ende die daer gheten hadden waren onthalst inden kerker, **28** Ende hi heeft sijn hooft vijf duysent mans. **45** Ende ter stont heeft hi sijn ghebracht in een scoteliethooft ende dat ghegeuen der discipelen ghebewonghen om te climmen in tscip, dat iongher dochter, ende die iongher dochter heeft dat si voor hem gaen souden ouer die zee tot Bethsaida haer moeder ghegheuen, **29** Dwelc als sijn discipelen die wijle dat hi het volc soude laten gaen. **46** Ende ghehoort hebben, soo sijn sij ghecomen ende hebben doen hy die verlaten hadde soo is hi wech ghegaen sijn lichaem gehaelt ende dat geleyt in een graf. opden berch bidden, **47** Ende alst auont was, soo **30** Ende die apostelen tsamen comende tot Iesum was tscip int midden der zee ende hi alleen op hebben hem ghebootscapt alle tghene dat sij ghedaen die eerde **48** ende siende henlieden arbeydende hadden ende gheleert, **31** Ende hi seyde tot hen. int riemen (want den wint was hen tseghen) ende Coemt alleene in een woeste plaatse ende rust v omrent die vierde wake des nachts is hy tot hen een luttelken, Want daer wasser vele die quamen ghecomen wandelende op die zee, ende hy wilde

voorbij hen gaen, **49** Ende als sij hem ghesien hebben ende der croesen ende veel ander der ghelycke wandelende op die zee soo hebben si ghemynt dat doedi, **9** Ende hy seyde henlieden. Ghy breekt wel een phantasie was, ende hebben seer gheroopen, het ghebodt Gods, op dat ghi v insettinghe moecht **50** Want si saghen hem allegader, ende sij waren houden, **10** want Moyses heeft gheseyt. Eert uwen verbaest, Ende ter stont heeft hy met hen ghesproken, vader ende v moeder, ende soo wie sijn vader oft ende hen gheseyt. Betrouw, Ick bent, en wilt niet moeder vermalendijt, die sterue die doot, **11** maer vreesen, **51** Ende hi is tot hen int scip gheclommem, ghy segghet. Eest dat een mensch seyt sijnen vader ende den wint is opghehouden, Ende sij hebben oft moeder Corban (dat is een ghifte) soo wat van noch meer in hen seluen verwondert, **52** want sij en my coemt, dat sal v baten, **12** ende voorts en laet hebben niet verstaen van die brooden, want hen herte ghy hem niet meer doen sijnen vader oft moeder **13** was verblint, **53** Ende als sij ouer die zee gheuaren brekende het woort Godts door v lieden insettinghe waren, sijn sij ghecomen int lant Genezareth, ende si die welcke ghy ingheset hebt, ende deser ghelycke sijn te lande aencomen, **54** Ende als sij wten scepe doedi veel, **14** Ende roepende wederom die scare tot gheghaen waren, hebben sij hem ter stont ghekent, hem seyde hi henlieden. Hoort my allegader ende **55** ende doorloopende alle dat lantschap hebben sij verstaet dit, **15** Daer en is niet buyten den mensch in begonnen in bedden omme te draghen die ghene hem ghaende dat hem mach besmetten, Maer die die qualijc te passe waren daer sij hoorden dat hy dinghen die vanden mensche wt comen die sijnt die was, **56** Ende al waer hi in ghinc in dorpen, oft in den mensch onsuyuer maken. **16** Eest datter iemant lanthuysen, oft in steden, daer leyden sij die siecken oren heeft om te hooren die hoore, **17** Ende doen hy op die straten, ende si baden hem dat die te minsten in huys ghecomen was vander scaren, soo hebben den boort van sijnen cleede soude moghen raken, hem sijn discipelen die parabele gheuraecht, **18** Ende ende al die hem raecten worden ghesont.

7 ENde tot hem vergaderden die Phariseen ende sommighe vanden Scriben comende van Iherusalem, **2** Ende als sij ghesien hadden die sommighe van sijnen discipelen met ghemeynen handen, dat is met onghewasschen handen broot eten, so mispresen sijt, **3** want die Phariseen ende alle die loden en eten niet ten sij dat sij dicmael haer handen wasschen houdende die insettinghe der ouders, **4** ende vander mercr comende en eten sij niet ten si datse ghewasschen sijn, ende veel ander dinghen sijnder die hen ghegeheuen sijn te houden, het wasschen der croesen ende der potten, ende der metalen vaten, ende der bedden, **5** Ende die Phariseen ende Scriben hebben hem ghevraecht. Waerom en wandelen v discipelen niet nae die insettinghe der ouders, maer eten broot met ghemeynen handen? **6** Ende hy antwoordende heeft tot hen gheseyt. Wel heeft Isaiahs ghepropheteert van v hypocrijten ghelyck daer ghescreuen is. Dit volck eert my metten lippen, maer hen herte is verre van my, **7** ende te vergheefs dienen sij my leerende leeringhen der menschen gheboden, **8** Want ghi achterlatende die gheboden Gods houdt die insettinghen der menschen, Dat wasschen der potten

ende der croesen ende veel ander der ghelycke doedi, **9** Ende hy seyde henlieden. Ghy breekt wel een phantasie was, ende hebben seer gheroopen, het ghebodt Gods, op dat ghi v insettinghe moecht **50** Want si saghen hem allegader, ende sij waren houden, **10** want Moyses heeft gheseyt. Eert uwen verbaest, Ende ter stont heeft hy met hen ghesproken, vader ende v moeder, ende soo wie sijn vader oft ende hen gheseyt. Betrouw, Ick bent, en wilt niet moeder vermalendijt, die sterue die doot, **11** maer vreesen, **51** Ende hi is tot hen int scip gheclommem, ghy segghet. Eest dat een mensch seyt sijnen vader ende den wint is opghehouden, Ende sij hebben oft moeder Corban (dat is een ghifte) soo wat van noch meer in hen seluen verwondert, **52** want sij en my coemt, dat sal v baten, **12** ende voorts en laet hebben niet verstaen van die brooden, want hen herte ghy hem niet meer doen sijnen vader oft moeder **13** was verblint, **53** Ende als sij ouer die zee gheuaren brekende het woort Godts door v lieden insettinghe waren, sijn sij ghecomen int lant Genezareth, ende si die welcke ghy ingheset hebt, ende deser ghelycke sijn te lande aencomen, **54** Ende als sij wten scepe doedi veel, **14** Ende roepende wederom die scare tot gheghaen waren, hebben sij hem ter stont ghekent, hem seyde hi henlieden. Hoort my allegader ende **55** ende doorloopende alle dat lantschap hebben sij verstaet dit, **15** Daer en is niet buyten den mensch in begonnen in bedden omme te draghen die ghene hem ghaende dat hem mach besmetten, Maer die die qualijc te passe waren daer sij hoorden dat hy dinghen die vanden mensche wt comen die sijnt die was, **56** Ende al waer hi in ghinc in dorpen, oft in den mensch onsuyuer maken. **16** Eest datter iemant lanthuysen, oft in steden, daer leyden sij die siecken oren heeft om te hooren die hoore, **17** Ende doen hy op die straten, ende si baden hem dat die te minsten in huys ghecomen was vander scaren, soo hebben den boort van sijnen cleede soude moghen raken, hem sijn discipelen die parabele gheuraecht, **18** Ende ende al die hem raecten worden ghesont.

En verstady niet dat alle tghene dat van buyten inden mensch gaet hem niet en can besmetten, **19** want ten gaet in sijn herte niet, maer tgaet in sijnen buyck, ende tghaet wt door den achterganck, reynighende alle die spijsen? **20** Maer hy seyde dat alle die dinghen die wt den mensch gaen die maken den mensche onreyn, **21** Want van binnen wt die herten der menschen comen voorts quade ghechachten, ouerspelen, oncuyscheden, dootslaghen, **22** diefthen, ghericheden, archeden, bedroch, onsuyuerheden, die quade ooghe, blasphemie, houerdicheyt, dwaesheydt, **23** Alle dese quaden comen van binnen, ende maken den mensch onreyn. **24** Ende van daer opstaende is hi wech gheghaen in die palen van Tyrus ende Sidon, Ende als hy in huys ghegaen was, soo en heeft hijt niemant willen laten weten, ende hy en mocht niet verborghen blijuen, **25** Want een vrouwe ter stont als sij van hem ghehoort heeft wiens dochter hadde eenen onsuyueren gheest is daer inghecomen ende gheuallen aan sijn voeten. **26** Want het was een heydensche vrouwe een Syrophenisse van gheboorte, Ende sij badt hem dat hy den duyuel wt'drijuen souden wt haer dochter, **27** Die welcke heeft tot haer gheseyt. Laet ierstmael die kinderen versae worden, Want ten

is niet goet te nemen het broot der kinderen, ende dat een luttel vischkens, ende die selue heeft hi oock den honden te worpen, **28** Ende si antwoorde ende ghebenedijt, ende gheboden datmense voor stellen heeft tot hem geseyt. Tis emmer waer Heere, Maer soude **8** Ende sij hebben gheten ende sijn versaejt, nochtans eten die cleyn hondekens ooc onder die ende sij hebben opghenomen datter ouerbleuen was tafele van die brockelinghen der kinderen, **29** Ende vanden brockelinghen seuen manden, **9** Ende die hi seyde haer. Om die woort, so gaet, den duyuel daer gheten hadden waren bi nae vier duysent, ende is wt uwer dochter ghegaen **30** Ende als si wech hi heeftse laten gaen. **10** Ende ter stont climmende ghegaen was in haer huys, soo heeft si die ionghe in een scip met sijnen discipelen is hi ghecomen dochter gheuonden ligghende opt bedde, ende dat in die contreyen van Dalmanutha. **11** Ende die den duyuel wtghegaen was. **31** Ende hi wederom Phariseen sijn wtghegaen, ende hebben begonnen wtgaende wt die palen van Tyrus is ghecomen door tsamen te bevrachten, begheerende van hem een Sidon tot aen die zee van Galileen tusschen die teeken vanden hemel, hem tempterende, **12** Ende middelste palen van dlant der thien steden, **32** Ende hi versuchtende inden gheest heeft geseyt. Waer si brenghen tot hem eenen doouen ende stommen, toe soect dit gheslachte een teeken? Voorwaer ick ende si baden hem dat hi hem die hant oplegghen seghe v lieden, desen gheslachte en sal gheen wilde, **33** Ende nemende hem wt der scaren besijden teeken ghegeheuen worden, **13** Ende hen verlatende heeft hy sijn vingheren ghesteken in sijn ooren, ende is hi wederom gheclommen in een scip, ende is wech wtspouwende heeft hi sijn ton-ghe gheraect, **34** ende gheuaren ouer die zee, **14** Ende si hebben vergheten opsiende inden hemel heeft hi versucht, ende tot brooden met te nemen, ende sij en hadden maer hem gheseydt. Ephphetha, dat is, wort gheopent, **35** een broot met hen in tscip, **15** Ende hi gheboord Ende ter stont sijn ooren gheopent ende den hen segghende. Siet toe ende wacht v voor den bant sijnder tonghen wert ontbonden, ende hi sprac heue der Phariseen ende van Herodes heue, **16** volcomelijc, **36** Ende hi heeft hen verboden dat sijt Ende sij dachten tot malcanderen segghende. Wij niemanden segghen en souden, Maer hoe hi hen en hebben gheen brooden, **17** Ende als Iesus dat meer verboordt soo sijt meer vercondichden, **37** ende kende soo heeft hi tot hen gheseyt. Waerom dencti soo veel te meer verwonderden sijt hen segghende. dat ghi gheen brooden en hebt? en weet ghy noch Hy heuet al wel ghedaen, ende die dooue heeft hi niet noch en verstaedy niet? hebdij noch v herte doen hooren, ende die stomme spreken.

8 IN dien daghen als daer weder een groote scare was, ende niet en hadden dat sij eten souden soo heeft Iesus sijn discipelen tsamen gheroepen ende gheseyt. **2** My onfermt ouer die scare, want siet sij blijuen by my nv drij daghen ende sij en hebben niet dat sij eten mochten, **3** ende eest dat icse onghespist laet gaen in hen huys, soo sullen sij op den wech flau worden, want die sommighe van henlieden sijn van verre ghecomen, **4** Ende sijn discipelen hebben hem gheantwoort. Waer mede soude iemant dese hier moghen versaden met brooden in die woestijne? **5** Ende hi heeft hen gheuraecht. Hoeveel brooden hebdij? Die welcke hebben gheseyt. Seuen, **6** ende hy heeft der scaren gheboden te sitten op die eerde, Ende nemende die seuen brooden danckende heeft hy die ghebroken, ende hi gafse sijnen discipelen dat sij die voorlegghen souden, ende sij hebben die der scaren voorghestelt, **7** ende sij hadden

verblint? **18** oogen hebbende en siedi niet? ende ooren hebbende en hoordi niet? **19** Noch en sijdi niet gheachtich doen ick vijf brooden brack onder vijfduysent ende hoe veel coruen vol brockelinghen dat ghi daer opnaemt? Sij segghen hem. Twaelue, **20** Ende als ick seuen brooden onder vier duysent brack, hoe veel manden brockelinghen hebdij daer opghenomen? Ende sij segghen hem. Seuen, **21** Ende hy seyde tot hen. Hoe en verstadi dan noch niet? **22** Ende sij comen tot Bethsaidam, ende sij bringhen tot hem eenen blenden, ende sij baden hem dat hy dien soude raken, **23** Ende nemende die hant vanden blenden, heeft hi hem gheleyt buyten dat dorp, ende wtspouwende in sijn oogen legghende sijnen handen daer op heeft hy hem gheuraecht, oft hy iet sach, **24** Ende opsiende heeft hi gheseyt. Ick sien die menschen als boomen wandelende, **25** Daer nae heeft hy wederom sijn handen op sijn oogen gheleyt, ende hi heeft begonnen te sien, ende hi is

wederom wel ghestelt gheworden soo dat hi claeijck Iohannem, ende hy leyt die op eenen hoogen alle dinghen sach, **26** Ende hi heeft hem in sijn huys berch besijden alleene, ende hi werde verandert van ghesonden segghende. Gaet in v huys ende eest sake ghedaente voor henlieden, **3** Ende sijn cleederen dat ghi in een dorp coemt, so en segghes niemanden. sijn gheworden blinckende ende bouen maten seer **27** Ende Iesus is wtgheghaen ende sijn discipelen in wit ghelyck sneeu hoedanighe gheen volder en die casteelkens van Cesarea Philippi, ende onder mach wit blinckende maken op die eerde, **4** Ende weghen heeft hi sijn discipelen gheuraecht hen hen openbaerde Elias met Moyses ende sij waren segghende. Wie segghen die menschen dat ick ben? sprekende met Iesu, **5** Ende Petrus antwoordende **28** Ende sij hebben gheantwoort segghende. Iohannes heeft tot lesum gheseyt. Rabbi tis ons goet hier te die doopere, die andere Elias, maer die andere als sijn, ende laet ons maken drij tabernakelen, Voor v een vanden propheten, **29** Doen seyt hi tot hen. Maer een, ende voor Moyses een, ende voor Elias een, **6** ghy wie segdi dat ick ben? Petrus antwoordende Want hy en wist niet wat hy seyde, want sij waren van seyde tot hem Ghy sijt Christus, **30** ende hi heeft hen vreesen seer veruaert, **7** ende daer is een wolcke ghedreycht dat sij niemant segghen en souden van ghecomen hen ouerlommerringende ende een stemme hem, **31** Ende hi heeft hen begonnen te leeren dat die is van der wolcken ghecomen segghende. Dit is sone des menschen soude veel moeten lijden, ende mijnen alderliefsten sone, Hoort dien, **8** Ende ter stont versmaet moeten worden van die ouders ende van rontsomme siende soo en hebben sij niemanden die opperste priesteren ende Scriben ende ghedoot meer ghesien dan alleen lesum met hen, **9** Ende worden, ende nae drij daghen weder opstaen, **32** als sij vanden berch quamen soo heeft hy hen ende hi sprack dat woort openbaerlyc Ende Petrus gheboden dat sij niemande tghene datse ghesien hem aenveerdende, heeft hem begonnen te straffen, hadde en souden vertellen, dan als die sone des **33** Die welcke omghekeert sijnde ende siende sijn menschen van die dooden soude verresen sijn, **10** discipelen heeft Petrum ghedreycht segghende. Gaet Ende sij hebben dit woort bewaert bi hen seluen achter my Satana, want ghi en smaect niet dat onder malcanderen ondervraghende wat dat was, Godlijck is, maer dat menschelijck is, **34** Ende als Als hy vanden dooden sal verresen sijn, **11** Ende sij hi tsamen gheroepen hadde die scare met sijnen vraechden hem segghende. Wat segghen dan die discipelen, soo heeft hi hen gheseyt. Eest dat iemant Pharisseen ende Scriben dat Elias ierst comen moet? mi volghen wilt, die verloochene sij seluen, ende **12** Die welcke antwoordende heeft tot hen gheseyt. neme op sijn cruyt ende volghe mi, **35** want soo wie Elias als hi sal ghecomen sijn, ten iersten sal hy alle sijn ziele wilt behouden die salse verliesen, maer dinghen weder oprechten, ende ghelyckerwijs datter soo wie sijn ziele verliest om mijnen wille ende om ghescreuen is vanden sone des menschen, dat hy dat euangelie, die salse behouden, **36** Want wat salt veel lijden soude, ende versmaet worden, **13** Maer ick eenen mensch baten eest dat hi die gheheel werelt seghe v lieden. Dat Elias oock ghecomen is, ende sij wint, ende dat hi sijnder zielen scade doet? **37** Oft hebben hem ghedaen al dat sij ghewilt hebben, alsoo wat manghelinghe sal een mensch gheuen voor sijn ghescreuen is van hem, **14** Ende comende tot sijn ziele? **38** Want soo wie hem mijns scaemt, ende discipelen heeft hy ghesien een groote scare omrent mijnder woorden in dit ouerspelich ende sondich haerlieden, ende die Scriben disputerende met hem, gheslachte, diens sal die sone des menschen hem **15** Ende ter stont alle tvolck lesum siende is seer oock scamen, als hi comen sal sijn in die glorie sijns verwondert gheworden, ende sij verscrichten hen, ende vaders metten heylighen Enghelen.

9 ENde hi seyde tot hen. Voorwaer ick segge v lieden, datter sommighe sijn vanden ghenen die hier staen die den doot niet smaken en sullen, tot dat sij ghesien hebben het rijck Gods comende met crachte, **2** Ende nae ses daghen heeft Iesus met hem ghenomen Petrum ende Iacobum, ende tot hem loopende hebben sij hem ghegroet **16** Ende hy heeft hemlieden ghevraecht. Wat disputeerde onder v lieden. **17** Ende een wter scaren antwoordende heeft gheseyt. Meester ick heb mijnen sone tot v ghebrocht hebbende binnen eenen stommen gheest **18** die welcke waer hy hem aenueert so stoot hy hem erghers teghen ende hy scuymt ende crijselt

metten tanden ende hy verdorret, ende ick heb uwen soude, **35** Ende nedersittende heeft hi die twaelue discipelen gheseyt dat sij dien wtworpen souden, gheroopen ende seyde tot hen. Eest dat iemant wilt ende sij en hebbens niet connen ghedoeden, **19** Die dierste sijn, die sal die laetste van allen ende die welcke antwoordende heeft tot hen gheseyt. O ghi dienaer van allegader sijn, **36** Ende nemende een onghelooich gheslachte, hoe langhe sal ic bi v sijn? kint heeft hi dat ghestelt int midden van henlieden, hoe langhe sal ic v lijden? brengt dien tot my, **20** het welcke als hi omhelst hadde soo heeft hi tot Ende sij hebben dien by ghebracht, Ende als hy hen gheseyt. **37** Soo wie een van desen kinderen dien ghesien hadde ter stont soo heeft den gheest ontfanghet in mijnen naem, die ontfanct my, ende soo hem ghequelt ende ghestooten sijnde teghen der wie my ontfanghet, die en ontfanct mi niet, maer hem eerden wentelde hy al scuymende, **21** Ende hy die mi ghesonden heeft. **38** Ende Iohannes heeft hem heeft sijnen vader ghevraecht, Hoe veel tijs eest gheantwoort segghende. Meester wij hebben eenen voorleden van dat hem dit ghebuert is, Hy seyde. ghesien door uwen naem duijuelen wtworpende, die Van sijnder kintscheyt, **22** ende hy heeft hem dicmael ons niet en volcht, ende wij hebbent hem verboden, int vier ende int water gheworpen, om dat hy hem **39** Maer Iesus seyde. En wilt dien niet verbieden, Want dooden soude, Maer eest dat ghy iet vermoecht, soo niemand en issen die cracht doet door mijnen naem, helpt ons doch onser ontfermende, **23** Ende Iesus ende haest soude moghen qualijck spreken van my, seyde tot hem. Moechdi gheloouen, alle dinghen sijn **40** Want soo wie niet en is teghen v lieden, die is voor moghelyck den gheloouende. **24** Ende ter stont die v, **41** want soo wie v te drincken gheeft eenen croes vader des kints luyde roepende, seyde met tranen. waters in mijnen naem om dat ghi Christo toebehoort, Ick ghelooue Heere, helpt mijn onghelooicheyt, **25** Voorwaer ick segghe v die en sal sijnen loon niet Ende als Iesus sach die scare te hoope loopende, verliesen, **42** Ende soo wie veraghert een van desen soo heeft hy den onsuyueren gheest ghedreycht cleynen die in my gheloouen, het waer hem beter segghende tot hem. Ghy dooue ende stomme gheest, datter eenen molenstein om sijnen hals ghebonden ic ghebiede v gaet wt hem, ende coemt voorts aen ware, ende dat hy in die zee gheworpen worde, **43** niet meer in hem, **26** Ende seer crijschende, ende Ende eest oock dat v hant v veraghert snijtse af, tis hem seer scorende is hy van hem wtghegaen, ende v beter dat ghi met eender hant ghaet int leuen, dan hi is gheworden als een doode, also datter veel seyden. Hy is doot **27** Maer Iesus nemende sijn hant dat ghi twee handen hebbende ghaet int die helle, in heeft hem opghehauen, ende hi is opghestaen, **28** worm niet en sterft, ende tvier niet wtghebluscht en Ende als hi in huys ghecomen was, soo hebbent sijn wort, **45** Eest ooc dat uwen voet v veraghert snijt discipelen hem heymelicke gheuraecht, Waerom en dien af want tis v beter cruepel te ghaen int ewich hebben wij dien niet connen wtgheiaghen? **29** Ende leuen, dan twee voeten hebbende gheworpen te hy heeft hem gheseyt dien aert en mach nerghers door wtgaen, dan door bidden ende vasten. **30** Ende worden in die helle des onblusschelijcs viers, (Geenna g1067) **46** daer haren vier niet wtghebluscht en wort, **47** Maer eest dat v van daer ghereyst sijnde ghinghen sij voorbi Galileen ende hi en wilde niet dat iemant wiste, **31** Ende ooghe v veraghert soo worpt die wte, tis v beter leerde sijn discipelen, ende seyde tot hen. Die met eender oogen te gaen int rijck Godts, dan twee sone des menschen sal gheleuert worden in der oogen hebbende gheworpen te worden in die helle menschen handen, ende sij sullen hem dooden ende des viers, (Geenna g1067) **48** daer haren worm niet en hi ghedoot sijnde sal verrijsen ten derden daghe, sterft, ende tvier niet wtghebluscht en wort. **49** Want **32** Maer sij en verstanden dat woort niet, ende sij een ieghelyc sal door tvier ghesouten worden, ende vreesden hem te vraghen, **33** Ende sij sijn ghecomen alle slachofferande sal met sout ghesouten worden, in Capharnaum, Die welcke als hi thuys was so Tsout is goet, maer eest dat het sout crachteloo is vraechde hi hen. Wat disputeerde ghi opden wech, waer mede suldy dat souten? Hebt in v lieden sout, **34** Maer sij sweghen, want sij hadden opden wech ende hebt vrede onder v lieden. ghidisputeert wie van henlieden die meeste wesen

10 ENde van daer opstaende is hy ghecomen in antwoordende heeft tot hem gheseyt Meester alle die palen van Iudeen ouer die lordane, ende dese heb ick onderhouden van mijnder ioncheyt, **21** die scaren vergaderen wederom tot hem ende ghelyc Ende lesus hem aensien hebbende heeft hem bemint, hi plach heeft hi die wederom gheleert **2** Ende die ende tot hem gheseydt. Een dinck ghebreect v, gaet Phariseen aencomende hebben hem gheuraecht. Oft vercoopt al dat ghy hebt ende gheuet den armen, eenen man gheorlooft is sijn huysvrouwe te verlaten? ende ghy sult eenen scadt hebben inden hemel, ende tempterende hem, **3** Ende hy antwoordende heeft tot coemt volcht my, **22** Die welcke bedroeft sijnde in dat hen gheseyt. Wat heeft v Moyses gheboden? **4** Die woort is droeueich wech ghegaen, want hy hadde veel welcke hebben gheseydt. Moyses heeft toeghelaten besittinghen, **23** Ende lesus rontsomme siende heeft eenen scheybrief te scrijuen ende te verlaten, **5** tot sijnen discipelen gheseyt. Hoe swaerlijcken sullen Den welcken lesus antwoordende heeft gheseyt. sij die ghelyt hebben int rijck Godts gaen, **24** Ende Om die hartheyt uwer herten heeft hy v lieden dit die discipelen verwonderden hen seere van sijnen ghebodt ghescreuen, **6** maer van tbeghinsel der woorden, Maer lesus wederom antwoordende heeft sceppinghen soo heeftse Godt ghemaect, een man hen gheseyt. Kinderkens hoe swaer om doen eest, ende een vrouwe, **7** Daerom sal een man sijnen dat sij die betrouwuen op ghelyt hebben, souden int vader ende moeder verlaten, ende aencleuen sijnder ryc Gods gaen, **25** Tis lichter om doen eenen kemel huysvrouwen, **8** ende sij twee sullen in een vleesch te ghaen door die ooghe van eender naelden, dan wesen, Aldus en sijn sij nv gheen twee, maer een eenen rijcken te gaen int ryc Gods, **26** Die welcke vleesch, **9** Daerom wat Godt versaeamt heeft, dat verwonderden hen noch meer segghende tot hen en sceyde die mensch niet, **10** Ende in huys soo seluen. Ende wie mach salich worden? **27** Ende lesus hebben hem sijn discipelen we-derom van tselue hen aensiende heeft gheseyt. By die menschen eest gheuraecht, **11** Ende hy heeft hen gheseydt. Soo ommoghelyc, maer niet bi Gode, want alle dinghen wie sijn huysvrouwe verlaet ende een ander trouwet, sijn moghelyc bi Gode, **28** Ende Petrus heeft hem die doet ouerspel ouer haer, **12** Ende eest dat een begonnen te segghen. Siet wij hebbent al verlaten huysvrouwe haren man verlaet ende eenen anderen ende sijn v gheulocht, **29** lesus antwoordende heeft trouwet so doet sij ouerspel. **13** Ende sij brochten gheseyt. Voorwaer ick segghe v, daer en is niemant tot hem cleyn kinderkens dat hy die raken soude, die verlatet huys, oft broeders oft susters, oft vader, Maer die discipelen dreychden die ghene diese oft moeder, oft kinderen, oft ackerlanden om mijnen aenbrochten, **14** Die welcke als lesus ghesien heeft, wille ende om dat Euangelie **30** die niet ontfanghen soo heeft hijt onweerdelijc ghenomen, ende hy seyde tot henlieden. Laet die cleyn kinderkens tot my comen, ende en verbietse niet, want alsulcken behoort dat rijck Gods toe, **15** Voorwaer ic segghe v soo wie trijc Gods niet en ontfanct als een cleyn kindeken, **16** Ende omhelsende die laetste sijn, ende die laetste dierste, **32** Ende die kinderkens ende legghende sijn handen op hen sij waren op den wech opghaende nae Ierusalem ghebenedijde hy die. **17** Ende doen hy wtghegaen ende sij waren op den wech opghaende nae Ierusalem, ende lesus ghinc voor hen, ende sij waren verbaest, was op den wech, soo isser een aan ghelopen ende ende volghende vreesden sij, Ende wederom tot hem met gheboochde knien voor hem badt hy hem. Goede nemende die twaelue heeft hy dien begonnen te meester wat sal ick doen, op dat ick deewich leuen segghen wat dinghen hem toecomende waren, **33** ontfanghen mach, (*aiōnios g166*) **18** Ende lesus seyde Want siet wij climmen op nae Ierusalem, ende die hem. Waer toe noemdi mi goet? Niemant en is goet, sone des menschen sal gheleuert worden den princen dan een God, **19** Ghi weet die gheboden, En doet der priesteren ende den Sriben ende den ouders, gheen ouerspel, En slaet niet doot, En steelt niet, ende sij sullen hem verdoemen totter doot, ende En segt gheen valsche ghetuyghenis, En doet gheen sullen hem leueren den Heydenen, **34** ende die sullen bedroch, Eert uwen vader ende moeder, **20** Ende hy hem bespotten ende bespouwen, ende gheesselen,

ende dooden hem, ende ten derden daghe sal hy verrijsen, **35** Ende tot hem comen Iacobus ende Iohannes Zebedeus sonen segghende. Meester wij willen dat ghy ons doet alle tghene nat wij begheren sullen, **36** Ende hy seyde hen. Wat wildi dat ick v doe? Ende die blende heeft v
hem gheseydt, Rabboni dat ick sien mach, **52** Ende Iesus seyde tot hem. Gaet hen en ghelooue heeft v
gesont ghemaect, Ende ter stont heeft hy ghesien,
ende hy volchde hem inden wech.

37 Ende sij hebben gheseyt. Gheeft ons dat wij sitten moghen die eene aen v rechte hant, ende dander aen v slincke hant in v glorie, **38** Ende Iesus seyde tot hen. Ghi en weet niet wat ghy begheert, moechdi den kelck drincken die ick drincke, oft metten doopsel ghedoopt worden, daer ick mede ghedoopt worde? **39** Ende sij hebben gheseyt. Wij moghent, Ende Iesus seyde tot hen. Mijnen kelck die ick drincke suldi voorwaer drincken, ende metten doopsel daer ick mede ghedoopt worde, suldy ghedoopt worden, **40** maer te sitten aen mijn rechte hant oft aen die slincke en behoort my niet v te gheuen, maer den ghenen diet bereydt is, **41** Ende die thien dit hoorende hebben hen begonnen te veronwaerdighen van Iacobus ende Iohannes, **42** Maer Iesus hen roepende heeft hen gheseydt. Ghy weet wel dat die ghene die scijnen douserheyte hebben van den heydenen heerscappie ouer hen ghebruycken, ende hen princen hebben macht ouer hen, **43** Maer ten is also niet onder v lieden, Maer soo wie wilt die meeste worden, die sal v lieder dienaer sijn, **44** Ende soo wie wilt onder v lieden dierste sijn, die sal die knecht van alle gader sijn, **45** Want oock die sone des menschen en is niet ghecomen om datmen hem dienen soude, maer om dat hy dienen soude, ende gheuen zijn ziele tot een verlossinghe voor veel menschen, **46** Ende sij comen te lericho, ende doen hy vertrock van lericho ende sijn discipelen ende een seer groote meniche, soo sadt die sone van Thimeus Barthimeus die blende by den wech om aelmissie biddende, **47** Die welcke doen hy ghehoort hadde dattet Iesus Nazarenus was, soo heeft hy begonnen te roepen ende te segghen. Iesu Dauids sone ontfermt v mijner, **48** Ende vele dreychden hem dat hi swijgen soude, Maer hy riep noch veel te meer Dauids sone ontfermt v mijnder, **49** Ende Iesus staende heeft gheboden datmen hem roepen soude, Ende sij riepen den blenden seggende tot hem. Weest wel ghemoet, staet op, hy roept v, **50** Die welcke als hy sijn cleedt wechgeworpen hadde soo is hy opspringhende tot hem ghecomen, **51** Ende Iesus antwoordende heeft tot hem gheseyt.

11 Ende doen sij by Ierusalem quamen ende Bethanien, aen den berch der olif boomen, soo sendt hy twee van sijnen discipelen, **2** ende seyt tot hen. Ghaet hen en in dat casteel dat teghen v is, ende ter stont daer inne comende suldy vinden een vuelen ghebonden, waer op dat noch gheen mensch gheseten en heeft, Ontbint dat, ende brenghet hier, **3** Ende eest dat v iemant seyt. Wat doedy? segt dat die Heere des te doene heeft, ende ter stont sal hy dat laten ghaen herwaerts, **4** Ende wech ghaende hebben sij gheuonden dat vuelen ghebonden voor een doere buyten op eenen tweesceydighen wech, ende sij ontbinden dat, **5** Ende sommighe van den ghenen die daer stonden seyden tot hen. Wat maecti ontbindende dat vuelen? **6** Die welcke hebben hen gheseyt ghelyc hen Iesus beuolen hadde, ende sij hebbent hen toeghelaten, **7** Ende sij hebben dat vuelen tot lesum gheleydt, ende hen cleederen daer op gheleyt, ende hy is daer op gheseten, **8** Maer vele hebben haer cleederen ghespreyt in den wech, ende die andere hieuwen tacken van die boomen, ende stroydense inden wech. **9** Ende die voerghinghen ende die nae volghden riepen segghende. Hosanna ghebenedij moet hy sijn die daer coemt in den naem des Heeren. **10** Ghebenedijt sij het rijck datter coemt ons vaders Dauid. Hosanna in den hoochsten. **11** Ende hy is te Ierusalem inden tempel ghegaen, ende doen hijt al omme besien hadde, alst nu auont was, soe is hy wtghegaen tot in Bethanien metten twaeluen. **12** Ende des anderen daechs als sij wt Bethanien ghanghen, soe heeft hy hongher ghehad. **13** Ende als hy van verre ghesien hadde eenen vijgheboom bladeren hebbende, soe is hy ghecomen oft hy by auontueren daer op iet vinden soude. Ende als hy tot dien comen was, soe en heeft hy daer niet op gheuonden dan bladeren, want ten was der vijghen tijt niet. **14** Ende antwoordende heeft hy tot dien boom gheseyt. Van nu voerts inder ewicheyt en ete niemant meer vrucht van v. Ende sijn discipelen hebbent ghehoort. (aīōn **165**) **15** Ende sij sijn te Ierusalem ghecomen. Ende als hy inden tempel ghegaen was, soe heeft hy

begonnen wt te drijuen die vercoopers ende coopers segghen, vanden hemel, soe sal hy segghen. Waer inden tempel, ende die tafelen der wisselaers, ende om en hebdi dan hem niet gheloof? 32 Eest dat wy die setelen der gheender die tuyuen vercochten, segghen vanden menschen, soe vreesden sij tvolck, heeft hy omme gheworpen, 16 ende hy en ghehangde want sij hielen Iohannem allegader dat hy waerlijcs niet dat yemant eenich instrument door den tempel een Propheet was. 33 Ende antwoerdende hebben sij draghen soude, 17 ende hy leerde segghende tot tot lesu gheseyt. Wy en weetens niet, Ende Iesus hen, En esser niet ghescreuen. Mijn huys sal een antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Noch ic en huys des ghebedts ghenoemt worden alle volcke? segge v lieden ooc niet, door wat macht dat ick dit Ende ghy hebt dat ghemaect een speluncke der doe.

mordeners. 18 Het welck als ghehoort hebben die princen der Priesteren ende die Scriben, soe sochten sij hoe sij hem souden dooden, want sij vreesden hem, om dat alle die scare haer verwonderde van sijnder leeringhen. 19 Ende alst auont gheworden was, soe ghinch hy wter stadt. 20 Ende doen sy des morghens daer voerby ghinghen, soe hebben sij ghesien den vijgheboom dorre gheworden van den wortelen af. 21 Ende Petrus des ghedachtich sijnde, heeft tot hem gheseyt, Rabbi siet die vijgheboom den welcken ghy vermaledijt hebt, is verdrocht. 22 Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Hebt Gods ghelooue. 23 Voerwaer ick segge v, dat soe wie seyde desen berghe, wert opghehauen ende gheworpen in die zee, ende dat hy niet en twijfele in sijn herte, maer ghelooue dat hem al ghescieden sal dat hy seyt, tsal hem ghescieden. 24 Daer om segge ick v lieden, alle dinghen die ghy biddende begheert, ghelouet dat ghy die ontfanghen sult, ende die sullen v gheboeren. 25 Ende als ghy sult staen om te bidden soe vergheeft, eest dat ghi iet hebt teghen iemanden, op dat v vader die in hemelen is v vergheue uwe sonden. 26 Maer eest dat ghy niet en vergheeft, soe en sal v vader die in die hemelen is v lieden uwe sonden oock niet vergheuen. 27 Ende sij comen weder om te Ierusalem. Ende als hy wandelde inden tempel, soe comen tot hem die ouerste Priesters, ende die Scriben ende die ouders, 28 ende sij segghen tot hem. Doer wat macht doedi dese dinghen? ende wie heeft v dese macht ghegheuen dat ghy dese dinghen doen soudt? 29 Ende Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Ick sal v lieden oock een woort vrughen, ende antwoert my, ende ick sal v segghen doer wat macht dat ic dese dinghen doe. 30 Iohannes doopsel waert vanden hemel oft van die menschen? Antwoert my. 31 Ende sij dachten by hen seluen segghende, Eest dat wy

12 ENde hy heeft hen begonnen in ghelyckenissen toe te spreken. Een mensch heeft eenen wijngaert gheplant, ende hy heepter eenen thuyn om gheleyt, ende eenen wijnput in ghegrauen, ende eenen torre ghetimmert, ende hy heeft dien verhuert den lantlieden, ende hy is in vreemde landen gheryest. 2 Ende hy heeft tot die lantlieden alst tijt was eenen knecht ghesonden, dat hy vanden lantlieden ontfanghen soude van die vrucht des wijngaerts. 3 Die welcke (als sij dien ghegrepen hadden) hebben hem gheslaghen, ende ydel laten gaen. 4 Ende weder om heeft hy tot hen ghesonden eenen anderen knecht, ende dien hebben sij in sijn hooft ghewont, ende versmaetheden aenghedaen. 5 Ende weder om heeft hy eenen anderen ghesonden, ende dien hebben sij ghedoot, ende veel meer andere, die sommighe slaende, ende die sommighe doodende. 6 Hier om hy noch hebbende eenen alderliefsten sone, heeft dien oock ghesonden tot hen ten laetsten, segghende, Sij sullen mijnen sone ontsien. 7 Maer die lantlieden hebben gheseyt tot malcanderen. Dit is die erfghenaem, coemt laet ons hem dooden, ende dan sal die effenisse onse sijn. 8 Ende hem aeneuerdende hebben sij hem ghedoodt, ende gheworpen buyten den wijngaert. 9 Daer om wat sal die heere des wijngaerts doen? Hy sal comen ende dooden die lantlieden, ende sijnen wijngaert andere gheuen. 10 En hebdi ooc dese scriptuere niet ghelesen. Dien steen den welcken die timmerluyden verworpen hebben, desen is gheworden tot eenen hoecksteen 11 Vanden Heere is dit ghesciet, ende tes wonderlyck in onse ooghen? 12 Ende sij sochten om hem te vanghen, ende sij hebben die menichte des volcs ghevrest, want sij hebben verstaen dat hy tot henlieden dese ghelyckenisse gheseyt hadde. Ende hem verlaten hebbende sijn sij wech ghegaen. 13 Ende sij seynden tot hem

sommighe vanden Phariseen ende Herodianen, dat der dooden, maer der leuender. Daer om dwaelde sij hem vanghen souden metten woerde. **14** Die ghy seere. **28** Ende daer is een vanden Sriben welcke comende segghen tot hem. Meester wy weten by ghecomen diese ghehoort hadde deen dander dat ghy warachtich sijt, ende dat ghy niemanden en vraghende, ende siende dat hy dien Sadduceen wel ontsiet. Want ghy en siet nae die aensichten der gheantwoert hadde, soe heeft hy hem ghevraecht menschen niet, maer inder waerheit leerdi den wech welck dierste ghebodt was van alle. **29** Ende Iesus Godts, eest gheorlooft tribuyt den Keyser te gheuen, heeft hem gheantwoert. Het ierste van allen gheboden oft niet? **15** Die welcke (wetende hen scalcheyt) heeft is. Hoort Israel. Die Heere uwe Godt is een Godt. **30** tot hen gheseyt, Waer om tempteerd my? Brengt Ende ghy sult beminnen den Heere uwen Godt, wt v my den penninck dat ick dien sien mach. **16** Ende sij gheheel herte, ende wt v gheheel ziele, ende wt v hebben dien tot hem ghebracht. Ende hy seyde hen, gheheel verstant, ende wt alle uwer cracht. Dat is Wiens is dit beelt, ende dat opscript? Sij segghen dierste ghebodt. **31** Ende het tweede es dien ghelyck hem. Des keysers. **17** Ende Iesus antwoerdende Ghy sult uwen naesten lief hebben als v seluen. Daer heeft tot hen gheseyt, Gheeft dan weder tghene en is gheen ander ghebodt meerder dan dese. **32** dat den Keyser toebehoort, den Keysere, ende dat Ende die Scribe heeft hem gheseyt, Meester ghy Godt toebehoort Gode. Ende sij verwonderden hebbet inder waerheit wel gheseyt, datter een Godt haerlieden van hem. **18** Ende hem sijn aencomen die is, ende datter anders gheenen en is sonder hem. Saduceen die segghen datter gheen verrijsenis **33** Ende datmen hem lief hebben sal wt gheheelder en is. Ende sij vraechden hem segghende, **19** herten, ende wten gheheelen verstande, ende wt die Meester, Moyses heeft ons ghescreuen, Waert sake gheheel ziele, ende wt die gheheel stercheyt, ende te dat iemants broeder sterft, ende een huysvrouwe beminnen den naesten als sij seluen, dat is meerder achterlaet, ende gheen kinderen achter en laet, dat dan alle die heelbrantofferanden ende sacrificien. sijn broeder diens huysvrouwe trouwen soude ende **34** Ende Iesus siende dat hij wijsselijck gheantwoert verwecken sijnen broeder saet. **20** Aldus waren hadde, heeft tot hem gheseyt, Ghy en sijt niet verre daer seuen ghebroeders, ende dierste heeft een van trijck Godts. Ende niemant en dorste hem nu huysvrouwe ghenomen, ende hy is ghestoruen gheen voerts niet vragnen. **35** Ende Iesus antwoerdende saet achterlatende, **21** Ende die tweetste heeftse seyde, leerende inden tempele. Hoe segghen die ghenomen ende hy is ghestoruen, ende dese en heeft Sriben dat Christus Davids sone is? **36** Want David oock gheen saet achter ghelaten. Ende die derde des seyt seluer inden heylighen gheest. Die Heere heeft ghelycs. **22** Ende die seuen hebben haer desghelycs gheseyt tot mijnen Heere, sitd aen mijn rechte hant, ghenomen, ende sij en hebben gheen saet achter tot dat ick v vianden stelle tot een voetbancke uwer ghelaten. Ten laetsten van alle es die vrouwe oock voeten. **37** Aldus noemt hem David selue Heere, ghestoruen. **23** Hier om in die verrijsenis als sij ende waer af eest dan sijn sone? Ende een groote sullen verresen sijn, wiens van desen huysvrouwe scare heeft hem gheerne ghehoort. **38** Ende hy seyde sal sij sijn? Want die seuen hebben haer tot een hen in sijn leeringhe. Wacht v van die Sriben die in huysvrouwe ghehad. **24** Ende Iesus antwoerdende langhe cleederen willen wandelen, ende gegroet sijn heeft tot hen gheseyt, En dwaelt ghy niet daer om, op die merct **39** ende op die ierste setelen sitten in niet wetende die scriptueren, noch die cracht Gods? die synagogen, ende die ierste sitd plaeften in die **25** Want als sij vanden dooden sullen opghestaen sijn, auontmaelen, **40** die der weduwen huysen verslinden soe en sullen sij noch trouwen noch ghetrouw worden, onder tdecsel van langhen ghebede, dese sullen maer sij sijn ghelyck enghelen in die hemelen. **26** een swaerder ordeel ontfanghen. **41** Ende Iesus Maer van die dooden dat sij opstaen en hebdi niet sittende teghen ouer die offerkiste aensach hoe dat ghelesen in Moyses boeck, hoe dat Godt hem opden die scare ghelyc wierp in die offerkiste, ende veel rijcke dorenboossche gheseyt heeft, segghende, Ick ben luyden wierpen vele. **42** Maer als daer ghecomen was die Godt van Abraham, ende die Godt van Isaac, een arme weduwe, soe heeft die daer twee cleyn ende die Godt van Iacob? **27** Hy en is gheen Godt penninxkens ingheworpen, welck is een quadrant. **43**

Ende hy tsamen roepende sijn discipelen heeft hen soe wie verdraghen sal totten eynde toe, die sal salich gheseyt, Voerwaer ick segghe v lieden, dat dese arme sijn. **14** Maer als ghy sult sien die afgrisjelicheyt der weduwe, meer gheworpen heeft dan alle dandere die verwoestinghen staende, daert niet en behoort (diet in dofferkiste gheworpen hebben. **44** Want die hebben leest die verstaet dat) soe wie dan in ludeen sijn die allegader gheworpen van tghene dat hen ouerde, vlieden tot die berghen, **15** ende wie opt dack is, die maer dese heeft van haerder armoede gheworpen alle dat sij hadde, haren gheheelen nootdurft.

13 ENde doen hy wten tempel ghinck, soe heeft tot hem gheseyt een van sijnen discipelen, Meester aensiet hoedanighe steenen, ende hoe danighe timmeragien. **2** Ende iesus antwoerdende seyde tot hem, Siedi wel alle dese groote timmeragien? Daer en sal den eenen steen opden anderen steen niet ghelaten worden, die niet en sal verdoruen worden. **3** Ende doen hy sadt op den berch der olifboomen teghen ouer den tempel, soe vraechden hem heymelijcken Petrus, ende Iacobus, ende Iohannes, ende Andreas. **4** Segt ons wannewer sullen dese dinghen ghescieden? Ende wat teeken salt sijn als alle dese dinghen sullen beghinnen volbracht te worden? **5** Ende iesus antwoerdende heeft hen begonst te segghen. Siet toe dat v niemant en verleyde, **6** want daer salder vele in mijnen name comen segghende dat Ict ben, ende sij sullender veel verleyden. **7** Maer als ghy hooren sult orlooghen, ende gheruchten, van orloghen, soe en vreest niet, Want dese dinghen moeten ghescieden, maer ten is noch ghen eynde. **8** Want deen volck sal tseghen dander volck op staen, ende deen rijck op dander rijck, ende daer sullen aertbeuinghen sijn hier ende daer, ende dieren tijt. Dese dinghen zijn tbeghinsel der pijnen. **9** Maer siet aen v seluen. Want sij sullen v lieden leueren in die raetshuysen, ende in die synagogen suldi gheslaghen worden, ende voer Presidenten, ende coninghen suldi staen om my, hen tot eenen ghetuyghenis. **10** Ende onder alle die heydenen moet ierstmael dat Euangeli ghepreect worden. **11** Ende als sij v leyden sullen leuerende, soe en wilt niet te voren dencken wat ghy spreken sult, maer wat v ghegheuen sal worden op die vre, dat spreect. Want ghy en sijt niet sprekende, maer die heyleghe gheest. **12** Ende deen broeder sal den anderen broeder ter doot leueren, ende die vader tkint, ende die kinderen sullen opstaen teghen die ouders, ende sij sullen hen die doot aendoen. **13** Ende ghi sult van allen menschen ghehaet worden om mijnen name. Maer

soe wie verdraghen sal totten eynde toe, die sal salich sijn. **14** Maer als ghy sult sien die afgrisjelicheyt der verwoestinghen staende, daert niet en behoort (diet in dofferkiste gheworpen hebben. **15** Ende wie opt dack is, die en come niet nederwaerts in thuys, noch hy en gae daer binnen niet, om iet te halen wt sijnen huyse, **16** ende soe wie inden acker sijn sal, die en keere niet achterwaerts om sijn cleedt wech te nemen. **17** Maer wee den bevruchten ende sooghenden, in die daghen. **18** Maer bidt, dat in den winter niet en ghesciede. **19** Want het sullen sulken tribulacie daghen sijn, alser niet gheweest en sijn van tbeghinsel der creatueren, die welcke Godt ghescapen heeft tot nu toe, noch ghescieden en sullen. **20** Ende ten waer dat die Heere die daghen ghecort hadde, soe en soude alle vleesch niet salich gheworden hebben, maer om die wtuercorene die hy vercoren heeft, heeft hy die daghen ghecort. **21** Ende eest dat dan v iemant seyt, Siet hier is christus, siet daer is hy, en ghelooft dat niet. **22** Want daer sullen opstaen valsche christen, ende valsche propheten, ende sij sullen teekenende wonderen doen, om te verleyden (eest dat ghescieden mach) ooc die wtuercorene. **23** Daer om siet ghy lieden toe, want siet ick hebt v al te voren gheseyt. **24** Maer in die daghen, nae die tribulatie sal die sonne verduystert worden, ende die mane en sal haer scijnsel niet gheuen, **25** ende die sterren des hemels sullen afvallende sijn, ende die crachten die in die hemelen sijn, sullen beroert worden. **26** Ende dan sullen sij sien den sone des menschen comende in die wolcken, met grooter cracht ende glorie. **27** Ende dan sal hy sijn enghelen seynden, ende vergaderen sijn wtuercorene van die vier winden, van dat wterste der eerden, tot dat wterste des hemels. **28** Maer vanden vijgheboom leert die ghelyckenis. Als nu sijnen tack teer is, ende dat die bladeren voert comen sijn, soe weeti dat den somer seer by is, **29** alsoe ooc ghy lieden, soe wanneer ghy dese dinghen sult sien ghescieden, soe weet dattet seer by is in die dooren. **30** Voerwaer ick segghe v dat dit gheslachte niet voerby gaen en sal, tot dat alle dese dinghen ghescieden. **31** Den hemel ende die eerde sullen vergaen, maer mijn woerden en sullen niet vergaen. **32** Maer dien dach ende die vre en weet niemant, noch die enghelen inden hemel, noch die sone, dan

die vader. **33** Siet toe, waect, ende bidt, want ghy en
weet niet wanneren den tijt is. **34** Ghelyck een mensch
die buytens lants ghereyst is, sijn huys verlaten
heeft, ende heeft sijnen knechten macht ghegheuen
van elcken wercke, ende den doerwaerde heeft hy
beuolen dat hy waken soude. **35** Daer om waect
(want ghy en weet niet wanneren dat die huysheere
comen sal tsauonts spade, ter middernacht, oft in
den hanen craey, oft inden morghenstont) **36** Op dat
hy, als hy omuersienlijck coemt, v niet slapende en
vinde. **37** Ende dat ick v lieden segghe, dat segghe
ick tot allen menschen. Waect.

ten offer doodde, soe segghen tot hem die discipelen.
Waer wildi dat wy gaen, ende voor v bereyden, dat
twee van sijnen discipelen, ende seyt hen. Gaet in die
stadt ende v sal een mensch ontmoeten draghende
flessche waters, volcht hem, **14** ende waer hy
ingaet segghet daer den huysheere dat die meester
seyt, Waer is mijn eetplaetse, daer ict paeschlam met
mijnen discipelen mach eten? **15** Ende hy sal v toonen
een groote eetcamer bereyten, ende aldaer bereydet
ons. **16** Ende sijn discipelen sijn wech ghegaen, ende
sijn in die stadt ghecomen, ende hebbent gheuonden
ghelyck hy hen gheseyt hadde. Ende sij hebben
tpaeschlams bereyten. **17** Ende alst auont gheworden
was, soe is hy ghecomen met die twaelue. **18** Ende
doen sij ter tafelen saten ende aten soe heeft Iesus
gheseyt, Voerwaer ick segghe v datter een van v
lieden my verraden sal, die met my eet. **19** Ende sij
begonsten droeuich te worden, ende hem te segghen
elck besonder, Ben ict? **20** Die welcke heeft hen
gheseyt, Een vanden twaeluen die met my de hant
dopt in die scotel, **21** ende die sone des menschen
gaet voerwaer, alsoot van hem ghescreuen is, maer
wee dien mensch doer den welcken die sone des
menschen sal verraden worden. Het waer hem goet
en waer die mensch niet gheboren. **22** Ende doen
sij aten, soe heeft Iesus tbroot ghenomen, ende
ghebenedijdende heeft hy dat ghebroken, ende hen
ghegheuen, ende gheseyt, Neemt dat is mijn lichaem.
23 Ende als hy den kelck ghenomen hadde danckende
heeft hy hen dien ghegheuen, ende sij hebben alle
daer wt ghedroncken. **24** Ende hy heeft hen gheseyt,
Dits mijne bloet des nieuwen Testaments, dat voer
vele sal wtghestort worden. **25** Voerwaer ick segghe
v, dat ick voertaen niet meer drincken en sal van
tghewas des wijnstruycs tot op dien dach toe, als ick
dat drincken sal (nieu) int rijck Gods. **26** Ende als sij
den lofsanck gheseyt hadden, soe sijn sij wtghegaen
opden berch van den olijfboom. **27** Ende Iesus
seyde hen, Ghy sult allegader in my verargert worden
in desen nacht, want daer is ghescreuen. Ick sal
den herder slaen, ende die scapen sullen verstroyt
worden, **28** maer nae dat ick opghestaen sal wesen,
soe sal ick v voorgaen in Galileen. **29** Maer Petrus
heeft tot hem gheseyt. Al waert oock dat sij alle
veraghert worden, maer ic niet. **30** Ende Iesus seyde

14 ENde het was Paesschen ende den dach vanden
ongheheefden brooden nae twee daghen, ende
die ouerste Priesters ende die Scriben sochten hoe
sij hem met bedroch vanghen souden ende dooden.
2 Want sy seyden, Niet opden feestdach datter by
auontueren gheenen oploop des volcs en ghesciede.
3 Ende doen hy was te Bethanien int huys van Simon
den melaetschen, ende ter tafelen sadt, soe issen een
vrouwe ghecomen hebbende een alabasteren busse
met onghevalsche costelijcke nardus saline, ende die
alabasteren busse ghebroken hebbende heeft sij die
wtgestort op sijn hooft. **4** Maerdaer wasser sommighe
dat onweerdelyck nemende in hem seluen, ende
segghende. Waer toe is dit verlies van deser saluen
ghedaen? **5** Want dese saline hadde moghen vercocht
worden meer dan driji hondert penninghen, ende den
armen ghegheuen. Ende sij grimden op haer. **6** Maer
Iesus heeft gheseyt, laetse gheworden, waer om sijdi
haer moeyelijck? Sij heeft een goet werck aen my
ghewracht, **7** want altijt hebdi arme met v, ende als
ghy wilt soe moechdi dien wel doen, maer my en
hebdi altijt niet. **8** Dat dese ghehadt heeft dat heeftse
ghedaen, sij is te voren ghecomen mijn lichaem te
saluen ter begrauenissen. **9** Voerwaer ick segghe v
lieden, soe waer dit Euangelie sal gheprect worden in
die gantsche werelt, daer salt oock vertelt worden dat
dese ghedaen heeft tot haerder ghedenkenissen.
10 Ende Iudas die Iscarioter een vanden twaeluen
is wech ghegaen tot die ouerste Priesters dat hy
hem lieden dien verraden soude. **11** Die welcke dit
hoorende sijn verblyft gheweest, ende hebben hem
gheloeft ghel te gheuen. Ende hy socht hoe hy hem
bequamelijck soude leuuren. **12** Ende opden iersten
dach van die ongheheefde brooden alsmen tpaeslam

hem. Voerwaer ick segghe v, dat ghy heden in deser daer omtrent stonden een sweert wtreckende heeft nacht (een den haen tweemael sijn stemme gheuen den knecht van den oppersten priester gheslaghen, sal) my drijmael sult verloochenen. 31 Maer hy ende heeft hem sijn oore afghehouwen. 48 Ende sprack noch meer. Al waert oock dat ick met v soude Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt. Sijdi als moeten steruen, soe en sal ick v niet verloochenen. tot eenen moerdenaer wtghegaen met swoerden Desghelijcs seyden sij oock allegader. 32 Ende sij sijn ende stocken om my te vanghen? 49 daghelijcs ghecomen in een lanthof ghenaempt Geth-semanni. was ick by v lieden inden tempel leerende, ende Ende hy seyde tot sijnen discipelen. Sidt hier tot dat ghy en hebt my niet gheuanghen. Maer op dat die ick ghebeden hebben. 33 Ende hy neemt Petrum scriftueren volbracht souden worden. 50 Doen sijn ende Iacobum, ende Iohannem met hem, ende hy zijn discipelen hem verlatende allegader gheuloden. heeft begonst te vreesen ende verdrietich te sijne. 51 Maer een ionghelinck volchde hem, ghecleedt 34 Ende hy seyde tot hen, Mijn ziele is droeuich met lijnwaet op sijn naecte lijf, ende sij hebben hem totter doot, verbeyt hier, ende waect. 35 Ende doen gheuanghen. 52 Maer hi wechworpende dat lijnwaet hy een luttelken voerts ghegaen was, soe is hy is naect van hen wech gheuloden. 53 Ende sij hebben gheuallen op die eerde, ende hy badt, dat die vre Iesum gheleyt totten ouersten priester. Ende alle (waert moghelyck) van hem voerby gaen soude, 36 die priesters ende die Sriben ende die ouders zijn ende hy heeft gheseyt. Abba, Vader, alle dinghen by een ghecomen. 54 Maer Petrus is van verre sijn v moghelyck, neemt desen kelck wech van my, hem gheulcht tot binnen int voerhof des ouerste maer niet dat ick wille, maer dat ghy wilt. 37 Ende priesters, ende hy sadt metten dienaers by twier hy is ghecomen ende heeftse gheuonden slapende. ende wermde hem. 55 Maer die ouerste priesters Ende hy heeft Petro gheseyt, Simon slaept? En ende den gheheelen raet, sochten teghen Iesum hebdi niet een vre met my moghen waken? 38 Waect, ghetuyghenis, dat sij hem ter doot leeueren souden, ende bidt dat ghy niet en coemt in becoringhe. Den ende sij en hebbens niet gheuonden. 56 Want vele geest is voerwaer bereedt, maer tvleesch is cranc. seyden daer valsche ghetuyghenis teghen hem, ende 39 Ende wederom wechgaende heeft hy ghebeden hen ghetuyghenissen waren ombequam. 57 Ende tselue woert segghende. 40 Ende weder keerende eenighe opstaende hebben teghen hem een valsche heeft hy die anderwerf gheuonden slapende (want ghetuyghenis ghegeheuen seggende, 58 Wy hebben hen oghen waren beswaert) ende sij en wisten niet hem hooren segghen. Ick sal desen tempel metten wat sij hem antwoorden souden. 41 Ende hy is ten handen ghemaect breken, ende binnen drij daghen derdenmael ghecomen, ende heeft tot hen gheseyt, sal ick eenen anderen met ghenen handen ghemaect Slaept nu ende rustet, Tes ghenoech, die vre is optimmeren. 59 Ende hen ghetuyghenis en was niet ghecomen, siet die sone des menschen sal gheleuert bequaem. 60 Ende die ouerste priester int midden worden in die handen der sondaren. 42 Staet op op staende heeft Iesum gheuraecht segghende, En ende laet ons gaen, siet, die my leueren sal is hier antwoerde ghy niet op die dinghen die v opgheleyt by. 43 Ende doen hy noch sprekende was, soe is worden van dese? 61 Maer hi sweech ende hy en ghecomen Iudas die Iscarioter een vanden twaeluen heeft niet gheantwoert. Wederom vraechde hem ende met hem een groote scare met swoerden ende die ouerste priester, ende heeft tot hem gheseyt. stocken, van die ouerste priesteren, ende Sriben Sijdi Christus die sone des ghebenedijden Godts? ende ouderen. 44 Ende sijn verradere hadde hen 62 Ende Iesus heeft hem gheseyt, Ick bent, ende een teeken ghegeheuen segghende, Den welcken ghy sult den sone des menschen sien sitten aen ick cussen sal, die eest, vangt dien ende leydt hem die rechte sijde der cracht, ende comende met die behendelijck. 45 Ende doen hy ghecomen was, soe wolcken des hemels. 63 Maer die ouerste priester heeft hy ter stont tot hem aencomende gheseyt, scoerende sijn cleederen heeft gheseyt, Waer toe Rabbi, ende hy heeft hem ghecust. 46 Ende sij begheeren wy noch meer ghetuyghen? 64 Ghy hebt sloeghen hen handen aen hem, ende sij hebben blasphemie ghehoort. Wat dunct v lieden? Die welcke hem gheuanghen. 47 Maer een vanden ghenen die hebben hem alle verdoemt der doot sculdich te

sijne. 65 Ende die sommighe hebben begonnen hen lieden altijt dede. 9 Maer Pilatus heeft hen hem te bespouwen, ende sijn aensicht te bedecken, gheantwoert ende gheseyt, Wildi dat ick v vrij gheue ende met halslaghen hem te slaen, ende tot hem den coninck der loden? 10 Want hy wist wel, dat die te segghen, Propheeteert, ende die dienaers hebben ouerste priesters hem wt nijdicheyt gheleuert hadden. hem gheslaghen met kinnebacslaghen. 66 Ende doen 11 Maer die ouerste priesters verwechten die scare Petrus was in dat voerhof beneden, soe esser een van dat hy hen meer soude Barabbam vrij laten gaen. 12 die dienstvrouwen des ouerste priesters ghecomen, Ende Pilatus wederom antwoerdende heeft tot hen 67 ende doen sij Petrum ghesien hadde hem seluen gheseyt. Wat wildi dan dat ick doen sal den Coninck wermende, soe heeft sij hem besiende gheseyt. Ghy der loden? 13 Ende sij hebben weder om gheroepen waert oock met Iesu van Nazareth. 68 Ende hy heuet Cruyst hem? 14 Maer Pilatus seyde tot hen, Wat gheloochent segghende, Ick en kents niet, noch ick en quaet heeft hy ghedaen? Ende sij riepen noch meer weet niet wat ghy segghet. Ende hy is buyten ghegaen Cruyst hem. 15 Ende Pilatus willende den volcke voer dat voerhof, ende den haen heeft ghecreayet. voldoen, heeft hen Barabbam vrij ghelaten, ende hy 69 Ende als hem wederom die dienstvrouwe ghesien heeft gheleuert Iesum met gheesselen gheslaghen, hadde soe begonste sij te segghen totten ghenen datmen cruycen soude. 16 Ende die ruyters hebben die daer omtrent stonden. Dese is van dien lieden. hem gheleyt in dat voerhof van dat rechthuys, ende 70 Ende hy heuet wederom gheloochent, Ende nae roopen te samen alle den hoop der ruyters, 17 een luttelken hebben sij die daer omtrent stonden ende doen hem een een purpuren cleedt, ende weder om gheseyt tot Petrum. Voerwaer ghy sijt van vlechtende een doorne croone setten sij die op hem. dien lieden, want ghy sijt oock een Galileus man. 71 18 Ende sij hebben hem begonnen te groeten. Weest Maer hy begonste te vervloecken, ende te sweeren. ghegroot coninck der loden. 19 Ende sij sloeghen Ick en kenne desen man niet die ghy segt. 72 Ende sijn hooft met een riet, ende sij bespoghen hem, ter stont heeft den haen wederom ghecrayet. Ende ende booghende hen knien aenbaden sij hem. 20 Petrus heeft ghedachtich gheweest des woerts dat Ende nae dat sij hem bespot hadden, soe hebben sij hem Iesus gheseyt hadde. Eer den haen tweemael hem dat purpuren cleedt wtghedaen, ende hebben craeyen sal, suldi my drijmael loochenen. Ende hy heeft bestaan te weenen.

15 ENde ter stont des morghens die ouerste priesters raet houdende metten ouderen ende Sriben, ende alle den raet, bindende Iesum, hebben sij hem gheleyt ende gheleuert Pilato. 2 Ende Pilatus heeft hem gheuraecht. Sijdt ghy die coninck der loden? Ende hy antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Ghy segghet. 3 Ende die ouerste priesters besculdichden hem in vele dinghen. 4 Maer Pilatus heeft hem wederom gheuraecht segghende, En antwoordi niet? siet van hoe veel dinghen dat sij v besculdighen? 5 Maer Iesus en heeft niet meer gheantwoert, alsoe dat Pilatus hem verwonderde. 6 Ende int hoochtijt soe plach hy hen lieden vrij te laten gaen een vanden gheuanghenen den welcken sij begheerden. 7 Ende daer was eenen die ghenoemt was Barabbas, die metten oproerighen gheuanghen was, die welcke inden oploop eenen dootslach ghedaen hadde. 8 Ende doen die scare op ghecomen was, soe hebben sij begonnen te bidden dat hy doen soude als hij

hem gheleyt in dat voerhof van dat rechthuys, ende 70 Ende hy heuet wederom gheloochent, Ende nae roopen te samen alle den hoop der ruyters, 17 een luttelken hebben sij die daer omtrent stonden ende doen hem een een purpuren cleedt, ende weder om gheseyt tot Petrum. Voerwaer ghy sijt van vlechtende een doorne croone setten sij die op hem. dien lieden, want ghy sijt oock een Galileus man. 71 18 Ende sij hebben hem begonnen te groeten. Weest Maer hy begonste te vervloecken, ende te sweeren. ghegroot coninck der loden. 19 Ende sij sloeghen Ick en kenne desen man niet die ghy segt. 72 Ende sijn hooft met een riet, ende sij bespoghen hem, ter stont heeft den haen wederom ghecrayet. Ende ende booghende hen knien aenbaden sij hem. 20 Petrus heeft ghedachtich gheweest des woerts dat Ende nae dat sij hem bespot hadden, soe hebben sij hem Iesus gheseyt hadde. Eer den haen tweemael hem dat purpuren cleedt wtghedaen, ende hebben craeyen sal, suldi my drijmael loochenen. Ende hy heeft bestaan te weenen.

hem sijn cleederen aenghedaen, ende sij leyden hem wt, dat sij hem cruycen souden. 21 Ende sij hebben ghedwonghen eene daer voer by gaende Simon van Cyrenen, comende wt een dorphuys, den vader van Alexander ende Rufus, dat die sijn cruys draghen soude. 22 Ende sij leyden hem tot op die plaatse Golgatha, dwelck is te segghen, die plaatse der dootshoofden. 23 Ende sij gauen hem te drincken wijn met myrrhen ghemenghet, ende hy en heeft dat niet ghenomen. 24 Ende hem cruycende hebbense sijn cleederen ghedeylt, worpende dlot daer op wie wat wechdraghen soude. 25 Ende het was die derde vre ende sij hebben hem ghecrust. 26 Ende den titel van sijnder saken was daer op ghescreuen. Die Coninck der loden. 27 Ende met hem cruycen sij twee mordenaren, den eenen aen sijn rechte, ende den anderen aen sijn slincke sijde. 28 Ende die scriptuere is volbrocht, die seyt. Ende metten boosen is hy gherenkent. 29 Ende die voerby ghinghen blasphemeerden hem, scuddende hen hooft, ende segghende, Tsij v die den tempel verderft, ende

op drij daghen dien optimmert, **30** verlost v seluen graf gheleyt, dat ghehouwen was wter steenroetsen, comende vanden cruyce. **31** Desghelijcs oock die ende hy heeft eenen steen ghewentelt tot aen die ouerste priesteren spottende tot malcanderen metten doore des graefs. **47** Maer Maria Magdalene, ende Scriben seyden, Ander heeft hy ghesont ghemaect sij Maria Joseph saghen toe waer dat hy gheleyt soude seluen en can hy niet ghesont maken. **32** Christus die worden.

coninck van Israel die come nu vanden cruyce af, dat wy dat sien moghen ende gheloouen. Ende die met hem ghecruyt waren bescimpten hem. **33** Ende alst die sestvre worden was, soe sijnder duysternissen ghecomen ouer alle die aerde tot die neghenste vre. **34** Ende ter neghenster vren heeft Iesus met luyder stemmen gheroepen segghende, Eloi, Eloi lamma sabachthani? Dwelck is te segghen, Mijn Godt, Mijn Godt, waer om hebdi mij verlaten? **35** Ende sommighe vanden ghenen die daer omtrent stonden dit hoorende seyden, Siet hy roept Eliam. **36** Maer een loopende ende vullende een spongie met edick, ende die doende om een riet heeft hem te drincken ghegheuen segghende, Ontbeyt, laet ons sien oft Elias comen sal om hem af te doen. **37** Maer Iesus wtlatende een groote stemme heeft sijnen gheest ghegheuen. **38** Ende dat voerhancsel des tempels is ghescoert in twee stukken, van bouen tot beneden. **39** Ende die honderste man die teghen ouer stont, siende dat hy alsoe roepende sijnen gheest ghegheuen hadde, heeft gheseyt, Voorwaer dese mensche was die sone Gods. **40** Ende daer waren vrouwen van verre aensiende, onder die welcke was Maria Magdalene ende Maria die moeder van Iacobus den mindere, ende die moeder van Joseph, ende Salome, **41** ende doen hy in Galileen was soe volchden sij hem, ende sij dienden hem, ende veel andere die tsamen met hem opwaerts ghecomen waren na Ierusalem. **42** Ende alst nu auont gheworden was (want het was den bereydach die voer den sabbeth is) **43** soe is ghecomen Joseph van Arimathia een edel thiedeman, die selue ooc was verwachtende het rijk Gods. Ende hy is stoutelijck inghegaen tot Pilatus, ende heeft Iesus lichaem begheert. **44** Ende Pilatus verwonderde hem, oft hy nu ghestoruen was. Ende roepende den hondertste man vraechde hi hem oft hi nu ghestoruen was. **45** Ende doen hijt geweten heeft vanden hondertsteman, soe heeft hy dlichaem Joseph ghegheuen. **46** Ende Joseph ghecocht hebbende een lijnen cleedt, ende hem afdoende, heeft hy hem ghewonden in dat lijnen cleedt, ende hy heeft hem int

16 ENde als den sabbeth ouerleden was, soe hebben Maria Magdalene ende Maria Iacobi ende Salome speceren ghecocht, dat sij comende Iesum souden saluen. **2** Ende seer vroech opden iersten dach vander weken comen sij totten graue als die sonne nu opghegaen was. **3** Ende sij seyden tot malcanderen. Wie sal ons den steen af wentelen van die doore des graefs? **4** Ende ommesiente hebben sij ghesien den steen afghewentelt. Want hy was voerwaer seer groot. **5** Ende int graf gaende, hebben sij ghesien eenen ionghelinck sittende ter rechter sijden, ghecleedt met een wit blinckende lanc cleedt, ende sij sijn vervaert gheworden. **6** Die welcke seyt tot hen lieden. En wilt v niet verscricken. Ghy soect Iesum van Nazareth die ghecruyt is, hy is verresen, hy en is hier niet, siet hier die plaatse daer sij hem gheleyt hebben. **7** Maer gaet henen, segt sijnen discipelen ende Petro, dat hy voer v gaet, in Galileen, daer suldi hem sien ghelyck hy v gheseyt heeft. **8** Maer sij vtgaende sijn gheuloden van dat graf, want sij waren beuanghen met beuinghe ende verscritheyt, ende sij en hebben niemanden iet gheseyt, want sij vreesden. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Maer Iesus opstaende des morgens opden iersten dach vanden Sabbath heeft ierstmael gheopenbaert Marie magdalene, wt die welcke hy seuen duyuelen verdreuen hadde. **10** Dese wechgaende heuet ghebootscapt den ghenen die met hem gheweest hadden, die droeuch waren ende weenende. **11** Ende die hoorende dat hy leefde, ende van haer ghesien was, en hebbens niet gelooft. **12** Maer nae desen is hijt zween van haer lieden wandelende verhoont gheweest in een ander ghehaente, gaende nae een lanhuys, **13** ende die gaende hebbent den anderen ghebootscapt. ende sij en hebben die ooc niet ghelooft. **14** Ten laesten heeft hy gheopenbaert den eluen sittende ter tafelen, ende hy heeft hen verweten haer lieder ongheloouicheyt ende die hartheyt haerder herten, want sij niet ghelooft en hadden den ghenen die hem ghesien hadden dat hy veresen was. **15** Ende

hy heeft hen gheseyt, Gaende henen in alle die werelt, vercondicht het Euangeliie allen creatueren.
16 Soe wie ghelooft ende ghedoopt wort die sal salich worden, maer soe wie niet en ghelooft die sal verdoemt worden. **17** Maer dese teekenen sullen hen volghen die gheloouen sullen. Doer mijnen naem sullen sij tuyuelen wt worpen. Met nieuwe tonghen sullen sij spreken. **18** Serpenten sullen sij wech nemen. Ende eest dat sij iet doodelijcs drincken, dat en sal hen niet hinderen. Op die siecken sullen sij hen handen legghen, ende die sullen wel te passe worden. **19** Ende voerwaer die Heere Iesus nae dat hy hen ghesproken hadde, is opghenomen inden hemel, ende hy is gheseten aen die rechte hant Gods. **20** Ende dese wech gheryst sijnde hebbent ouer al ghepreect. Den Heere medewerckende, ende die woerden versterckende doer nauolghende teekenen.

Hier voleynt Sinte Marcus Euangeliie.

Lukas

1 AEnghesien datter vele hen ghepijnt hebben te ordineren die vertellinghe der dinghen die onder ons volbracht sijn, **2** ghelyck sij ons ouerghegheuen hebben diet selue van beghinsel ghesien hebben, ende dienaers des woerts gheweest sijn, **3** soe heuet my ooc goet ghedocht (nae dat ict al vant beghinsel neerstelijck onderuonden hadde) v dat veruolghens te scrijuen o alderbeste Theophile, **4** op dat ghy moecht weten die waerheyt der woerden daer ghi af onderwesen sijt. **5** IN die daghen Herodes des conincs van Iudeen heeft gheweest een priester ghehaemt Zacharias van die buerte van Abia, ende sijn huysvrouwe was van die dochteren van Aaron, ende haren naem was Elizabeth. **6** Ende sij waren beyde rechtuaerdich voor Godt, wandelende in alle die gheboden ende rechtuerdichmakinghen des Heeren omberispelijck. **7** Ende sij en hadden gheen kint, om dat Elizabeth onvruchtbaer was, ende want sij beyde verre comen waren in hen daghen. **8** Maer het is ghesciet als hy t'priesterscap bediende in die ordinacie van sijnder buerten voer Godt, **9** na die ghewoonte des priesterscaps, dat hy by late wtghecomen is dat hy die ruecofferande stellen soude gaende inden tempel des Heeren, **10** ende alle die menichte des volcs was biddende buyten ter vren des ruecoffers. **11** Ende hem heeft gheopenbaert die enghel des Heeren staende ter rechter sijden vanden outaer des ruecoffers. **12** Ende Zacharias was verscrift siende, ende die vreeese heeft hem oueruallen. **13** Ende die enghel heeft tot hem gheseyt, En vreest niet Zacharia, want v ghebedt is verhoort, ende v huysvrouwe Elizabeth sal v eenen sone baren, ende ghy sult sijnen naem noemen Iohannes, **14** ende v sal blijscap wesen ende verhueghen, ende vele sullen hen in sijn gheboerte verblijden, **15** want hy sal groot sijn voor den Heere, ende wijn ende sincere en sal hy niet drincken, ende hy sal vanden heyleghen gheest veruult worden al noch wt sijns moeders lichaem, **16** ende vele der kinderen van Israel sal hy bekeeren totten Heere haren Godt, **17** ende hy sal voer hem gaen inden gheest ende in die cracht van Elias, dat hy bekeere die herten der vaderen tot die kinderen, ende die ongheloouighe tot die wijsheyd der rechtuaerdigher, te bereyden den Heere een

volmaect volck. **18** Ende Zacharias heeft totten enghel gheseyt, Waer doer sal ick dit weten, want ick benoudt, ende mijn huysvrouwe is verre in haer daghen comen. **19** Ende die enghel antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Ick ben Gabriel die stae voer Godt, ende ic ben gesonden om tot v te spreken, ende dese blije bootschap v te vercondighen. **20** Ende siet ghy sult swijghende sijn, ende ghy en sult niet connen spreken tot opden dach toe dat dese dinghen gheschieden sullen, om dat ghy mijnen woerden niet gheloof en hebt, die welcke sullen veruult worden in haren tijde. **21** Ende het volck verbeydde Zachariam, ende sij verwonderden hen dat hy langhe toefde inden tempel. **22** Maer wtghecomen sijnde, en heeft hy tot henlieden niet connen spreken, ende sij hebben verstaen dat hy een visioen inden tempel ghesien hadde. Ende hy was hen by teekenien wijsende, ende is stom ghebleuen. **23** Ende het is ghesciet als die daghen van sijnen dienst volbracht waren, dat hy wech ghegaen is in sijn huys. **24** Ende nae dese daghen soe heeft Elizabeth sijn huysvrouwe ontfanghen, ende sij verberchde haer seluen vijf maenden segghende. **25** Die Heere heeft my aldus ghedaen in die daghen in die welcke hy aenghesien heeft om af te nemen mijn versmaethet onder die menschen. **26** Ende in die seste maent is die enghel Gabriel ghesonden van Godt in een stadt van Galileen der welcker naem is Nazareth, **27** aen een maghet die ten houwelijck ghegheuen was eenen man, die ghehaemt was Ioseph van Dauids huys, ende den naem vander maghet was Maria. **28** Ende die enghel tot haer inghegaen sijnde heeft gheseyt, Weest ghegroet ghy vol van gratien, Die Heere is met v, ghebenedijt sijt ghy onder die vrouwen. **29** Die welcke als sijt ghehoort hadde is onstelt gheweest doer sijn woert, ende sij dachte hoedanich dese groete was. **30** Ende die enghel heeft tot haer gheseyt, En vreest niet Maria, want ghy hebt gracie gheuonden by Gode. **31** Siet ghy sult onfanghen in v lichaem, ende baren eenen sone, ende ghy sult sijnen naem noemen Iesum. **32** Dese sal groot sijn, ende die sone des alderhochsten ghehaemt worden, ende die Heere Godt sal hem gheuen Dauids sijns vaders stoel, **33** ende hy sal regnieren int huys van Iacob inder ewicheyt, ende sijns rijcs en sal gheen eynde wesen. (aiōn g165) **34** Ende Maria heeft gheseyt totten

enghel. Hoe sal dit ghescieden, want ic gheenen man **55** Ghelyck hy ghesproken heeft tot onse vaderen, en bekenne? **35** Ende die enghel antwoerdende heeft Abraham ende sijnen sade inder eewicheyt. (**aiōn** haer gheseyt, Die heyleghe gheest sal van bouen in **g165**) **56** Ende Maria is met haer ghebleuen by na v comen, ende die cracht des alderhoochsten sal v drij maenden, ende sij is wedergekeert in haer ouerlommeren. Ende daer om dat heylich dat wt v huys. **57** Ende den tijt des barens van Elizabeth sal gheboren worden sal ghenoemt worden die sone is veruult gheweest, ende sij heeft ghebaert eenen Gods. **36** Ende siet Elizabeth v nichte dese heeft oock sone. **58** Ende haer ghebueren ende maghen hebbent ontfanghen eenen sone in haer outheyt, ende dit is ghehoort, dat die Heere sijn bermherticheyt groot die seste maent haer die onvruchtbaer ghenoemt met haer ghemaect hadde, ende sij hebben hen wort. **37** Want alle woert en sal niet ommoghelyck met haer verblijdt. **59** Ende het is ghesciet op den sijn by Gode. **38** Ende Maria heeft gheseyt, Siet die achtsten dach dat sij ghecomen sijn om tkint te dienstmaghet des Heeren, my ghesciede nae v woert. besnyden, ende sij noemden hem met sijns vaders Ende die enghel is van haer ghesceyden. **39** Ende naem Zacharias, **60** Ende sijn moeder antwoerdende Maria opstaende in dien daghen is wechgegaen heeft gheseyt, Gheenssins, maer hij sal Iohannes na tgheberchte met haesticheyt in een stadt van ghenaemt worden. **61** Ende sij hebben tot haer luda, **40** ende sij is ghegaen in Zacharias huys, ende gheseyt, Daer en is niemant in v maechscap die met heeft ghegroet Elizabeth. **41** Ende tes ghesciet als sulcken naem ghenoemt is. **62** Ende met teekenien Elizabeth ghehoort hadde die groete van Maria, dat wesen sij den vadere, hoe dat hy dien wilde ghenoemt haer kint wt vruechden opghespronghen heeft in hebben. **63** Ende eysschende een scrijftafelken heeft haren lichaem, ende Elizabeth werde veruult metten hi ghescreuen seggende, Iohannes is sijnen naem. heyleghen gheest, **42** ende sij heeft met luyder Ende sij sijn allegader verwondert gheweest. **64** Ende stemmen gheroopen, ende gheseyt, Ghebenedijt sijdi ter stont is sijnen mont gheopent, ende sijn tonghe, onder die vrouwen, ende ghebenedijt is die vrucht ende hy sprack ghebenedidende Godt. **65** Ende daer ws lichaems. **43** Ende van waer coemt my dit, dat is een vreese worden ouer allen hen ghebueren, mijns Heeren moeder tot my coemt? **44** Want siet ter ende ouer alle die gheberchten van ludeen worden stont als die stemme van uwer groeten is ghecomen alle dese woerden vermaert, **66** ende alle diese in mijn ooren, soe heeft mijn kint van vruechden ghehoort haddebissen in hen herte ghestelt, opghespronghen in mijn lichaem, **45** ende salich is sij seggende, Wat kint meyndi sal dit wesen? Want die die ghelooft heeft, want die dinghen sullen volbrocht hant des Heeren was met hem. **67** Ende Zacharias worden die haer gheseyt sijn vanden Heere. **46** sijn vader is veruult gheweest metten heyleghen Ende Maria heeft gheseyt. Mijn ziele maect groot den gheest, ende hy heeft ghepropheerte seggende, **68** Heere. **47** Ende mijnen gheest heeft hem, verhuecht in Ghebenedijt sij die Heere die Godt van Israel, want Godt mijnen salichmakere. **48** Want hy heeft aensien hy heeft besocht, ende ghedaen die verlossinghe die ootmoedicheyt sijnder dienstvrouwen, want siet sijns volcs. **69** Ende hy heeft ons opgericht eenen van desen tijt voerts sullen my salich noemen alle horn der salicheyt, in Dauids sijns dienaers huys. **70** gheboerten. **49** Want hy heeft my groote dinghen Ghelyck hy ghesproken heeft doer den mont sijnder ghedaen die machtich is, **50** ende heylich is synen heylegher propheten die van tbeghin der werelt sijn. naem. Ende sijn bermherticheyt is van gheslachte (**aiōn g165**) **71** Verlossinghe van onsen vianden ende tot gheslachten, den ghenen die hem vrezen. **51** wt die hant van alle den gheren die ons haten. **72** Hy heeft cracht ghedaen doer sijnen arm hij heeft Om bermherticheyt te doene met onsen vaderen, houerdiige verstroeyt met den sin haers herten. **52** Hy ende te ghedencken sijns heylichs testaments. **73** heeft die machtighe afghesedt wt den stoel, ende hy Den eedt die hy gheswooren heeft tot Abraham onser heeft verhauen die ootmoedighe. **53** Die hongherighe vader, **74** dat hy ons gheuen soude. Dat wy sonder heeft hy met goeden veruult, ende die rijcke heeft vreese verlost wt die handen onser vianden, **75** hem hy ydel ghelaten. **54** Hy heeft ontfanghen Israel sijn dienen souden. In heylicheyt ende rechtuerdicheyt kint, ghedachtich wesende sijnder bermherticheyt. voer hem, alle onse daghen. **76** Ende ghy kint sult

een propheet des alderhoochsten ghenoemt worden, enghelen van hen wech ghegaen sijn inden hemel want ghy sult voer des Heeren aensicht gaen om te dat die herders spraken tot malcanderen. Laet ons bereyden sijn weghen. 77 Om kennisse der salicheyt doer gaen tot Bethlehem, ende laet ons besien dit te gheuen sijnen volcke, tot vergiffenis van haren woert datter ghedaen is het welck die Heere ons sonden. 78 Doer dat binnenste der bermherticheyt ghettoont heeft. 16 Ende sij sijn ghecomen haestelijck, ons Gods, doer die welcke hy ons besocht heeft den ende hebbent gheuonden Mariam ende Ioseph ende opganck wten hooghe. 79 Om te lichten den ghenen tkindeken gheleyt in die cribbe. 17 Ende dit siende die in duysternissen ende in die scaduwe des doot hebben sij kennisse ghehad vanden woerde dat tot sitten, om te bescicken onse voeten in den wech des vredts. 80 Ende tkint wies, ende worde versterct in ghehoort hebben sijn verwondert gheweest oock van den gheest, ende het was in die woestynen tot opden dese dinghen die vanden herders tot hen gheseyt dach van sijn vertooninghe tot Israel.

2 ENDE tis ghesciet in dien daghen datter wtghegaen is een ghebodt vanden keyser Augustus, dat bescreuen soude worden die gheheel werelt. 2 Dese ierste beschrijvinghe is ghedaen van den president van Syrien Cyrino. 3 Ende sij ghinghen alle om te belijden een ieghelyck in sijn stadt. 4 Ende Ioseph es oock opwaerts ghereyst wt Galileen van die stadt Nazareth, int loetsche landt tot Dauids stadt, die ghenoemt wort Bethlehem, om dat hy was vanden huyse ende familie van Dauid, 5 dat hy belijden soude met Maria sijn ghetroude huysvrouwe die bevrucht was. 6 Ende het is ghesciet doen sij daer waren, dat die daghen veruult sijn dat sij baren soude. 7 Ende sij heeft ghebaert haren iersten gheboren sone, ende sij heeft hem in doecken ghewonden ende nedergheleyt in een cribbe. Want sij en hadden gheen plaatse in die herberghe. 8 Ende in die selue contreye waren herders, wakende ende bewarende die wake des nachts ouer hen cudde. 9 Ende siet die enghel des Heeren heeft neffens hen ghestaen, ende Godts claeheydt heeftse omschenen, ende sij hebben ghevreest met grooter vreesen. 10 Ende die enghel heeft tot hen gheseyt, En wilt niet vreesen. Want siet ick vercondighe v lieden een groote blijscappe die alle den volcke sijn sal. 11 Want v lieden is heden gheboren die salichmaker, die welcke is Christus die Heere in Dauids stadt. 12 Ende dit sal v een teeken wesen. Ghy sult een ionck kindeken vinden in doecken ghewonden, ende gheleyt in een cribbe. 13 Ende onuersienlijck esser metten enghel gheweest een menichte des hemelschen heyrs louende Godt ende seggende, 14 Glorie sij int alderhoochsten Gode, ende in die eerde vrede den menschen die van goeden wille sijn. 15 Ende het is ghesciet als die enghelen van hen wech ghegaen sijn inden hemel dat die herders spraken tot malcanderen. Laet ons bereyden sijn weghen. 77 Om kennisse der salicheyt doer gaen tot Bethlehem, ende laet ons besien dit te gheuen sijnen volcke, tot vergiffenis van haren woert datter ghedaen is het welck die Heere ons sonden. 78 Doer dat binnenste der bermherticheyt ghettoont heeft. 16 Ende sij sijn ghecomen haestelijck, ons Gods, doer die welcke hy ons besocht heeft den ende hebbent gheuonden Mariam ende Ioseph ende opganck wten hooghe. 79 Om te lichten den ghenen tkindeken gheleyt in die cribbe. 17 Ende dit siende die in duysternissen ende in die scaduwe des doot hebben sij kennisse ghehad vanden woerde dat tot sitten, om te bescicken onse voeten in den wech des vredts. 80 Ende tkint wies, ende worde versterct in ghehoort hebben sijn verwondert gheweest oock van den gheest, ende het was in die woestynen tot opden dese dinghen die vanden herders tot hen gheseyt waren. 19 Ende Maria bewaerde alle dese woorden ouerlegghende die in haer herte. 20 Ende die herders sijn wederom gekeert glorificerende ende louende Gode, van alle dat sij ghehoort ende ghesien hadden, ghelyck tot hen gheseyt was. 21 Ende nae dat veruult waren die acht daghen dat het kint soude besneden worden, soe is sijnen naem ghenoemt Iesus. Den welcken ghenoemt was vanden enghel eer hi in den lichaem ontfanghen worde. 22 Ende nae dat veruult waren die daghen haerder suyeringhen, nae die wet Moysi, soe hebben sij hem ghedraghen in Ierusalem, dat sij hem souden offeren voer den Heere 23 (ghelyck dat ghescreuen is in die wet des Heeren. Dat alle manlijck persoon des moeders lichaem ierst opendoende sal den Heere heyligh ghenoemt worden) 24 ende om dat sij gheuen souden een slachofferande, nae datter gheseyt is in des Heeren wet, een paer tortelduyuen, oft twee ionghe tuyuen. 25 Ende siet daer was een mensch in Ierusalem, wiens naem was Simeon, ende dese mensch was rechtuaerdich ende Godt vreesende, verbeydende die vertroostinghe van Israel, ende die heyleghe gheest was in hem. 26 Ende hy hadde antwoerde ontfanghen vanden heyleghen gheest dat hy die doot niet sien en soude, ten ware dat hy te voren ghesien hadde Christum des Heeren. 27 Ende hy is doer den gheest ghecomen in den tempel. Ende doen sijn ouders het kint Iesum inden tempel brachten, dat sij doen souden nae die ghewoonte der wet voer hem, 28 soe heeft hy dat in sijn armen ghenomen ende heeft Godt ghebenedijt ende gheseyt, 29 Heere nu laet uw dienaer nae v woert in vrede. 30 Want mijn ooghen hebben ghesien, uw salichmaker. 31 Den welcken ghy bereydt hebt, voer daensicht van allen luyden. 32 Een licht tot een verlichtinghe der heydenen, ende ter glorien ws

volcs van Israel. 33 Ende sijn vader ende moeder niet dat ick sijn moet in die dinghen die mijns vaders waren hen verwonderende van dese dinghen die sijn? 50 Ende sij en hebben dwoert niet verstaen van hem gheseyt worden. 34 Ende Simeon heeftse dat hy tot hen ghesproken heeft. 51 Ende hy is met ghebenedijt, ende hy heeft gheseyt tot Mariam sijn hen nederwaerts ghegaen, ende is ghecomen te moeder. Siet dese is ghestelt tot eenen val, ende Nazareth, ende hy was hen onderdanich. Ende sijn tot een wederopstaen van vele menschen in Israel, moeder, bewaerde alle dese woerden in haer herte. ende tot een teeken daer teghen gheseyt sal worden 52 Ende Iesus nam toe in wijsheyte ende ouderdom, 35 (ende doer ws selfs ziele sal een swaert gaen) ende gratie, by Gode ende die menschen.

op dat ontdeck moghen worden die ghedachten van veel herten. 36 Ende daer was een prophetesse Anna een dochter van Phanuel van Asers gheslachte, dese was voert ghegaen tot veel daghen, ende sij hadde gheleeft met haren man seuen iaren van haren maechdelijken staet. 37 Ende dese was een weduwe gheweest tot vierentachtentich iaren toe, die welcke vanden tempel niet en ghinck met vasten ende bidden Godt dienende nacht ende dach. 38 Ende dese op die selue vre ouer comende beleedt den Heere, ende sij sprack van hem, alle den ghenen die verwachtende waren die verlossinghe van Israel. 39 Ende als sij alle dinghen volbracht hadden nae des Heeren wet, soe sijn sij wederom ghekeert in Galileen in hen stadt Nazareth. 40 Ende het kint wies ende worde versterct, vol wijsheyts, ende die gratie Gods was in hem. 41 Ende sijn ouders ghingen tot allen iaren in Ierusalem, op den hoogen feestdach van Paesschen. 42 Ende als hy out gheworden was twaelf iaren, doen sij opginghen in Ierusalem nae die ghewoonte van den feestdach, 43 ende als die daghen gheeynt waren doen sij weder quamen, soe is het kint Iesus ghebleuen in Ierusalem, ende sijn ouders en hebbens niet gheweten. 44 Maer meynende dat hy int gheselscap was, sijn sij ghecomen tot een dach reyse, ende sij sochten hem onder die maghen ende bekinde. 45 Ende niet vindende sijn sij weder om ghekeert na Ierusalem hem soeckende. 46 Ende het is gheschiedt nae drij daghen dat sij hem gheuonden hebben inden tempel, sittende int midden der leeraers, hen lieden hoorende, ende hen vraghende. 47 Ende sij verwonderden hen alle seere die hem hoorden van sijn wijsheyte ende antwoerden, 48 ende dit siende sijn sij verwondert gheweest. Ende sijn moeder heeft tot hem gheseyt, Sone waer om hebdi ons alduis ghedaen? siet vader ende ick droeueich wesende sochten v. 49 Ende hy seyde tot hen, Waerom eest dat ghy my socht? en wiste ghy

3 Int vijfthienste iaer des keyserijcs van Tiberius den keyser als Pontius Pilatus regeerde dlant van Iudeen, ende Herodes was een vanden vier vorsten regerende Galileen, ende doen Philippus sijn broeder was een van den vier vorsten regerende Itureen, ende dlantscap vanden Trachonitiden, ende Lysanias was een vanden vier vorsten regerende Abilinen, 2 onder die princen der priesters Anna, ende Caipha, is het woert des Heeren gheschiedt op Iohannem Zacharias sone, in die woestijne. 3 Ende hy is ghecomen in alle dlantscap der lordanen, prekende het doopsel der penitencien, tot verghiffenis der sonden, 4 ghelycker ghescreuen is int boeck der woerden van Isaias den propheete. Een stemme des roepende in die woestijne, Bereyt den wech des Heeren, maect recht sijn paden, 5 alle valleye sal gheuult worden, ende alle berch ende hueuele sal vernedert worden, ende dat crom is sal recht worden ende die oneffen weghen sullen effen worden, 6 ende alle vleesch sal sien die salicheyt Godts. 7 Daerom heeft hy gheseyt tot die scaren die wtghinghen om van hem gheidoopt te worden. Ghi ghebroetsele der aderen, wie heeft vlieden ghewesen te vlieden van die toecomende gramscap? 8 Daer om doet weerdighe vruchten der penitencien ende en wilt niet beghinnen te segghen, wy hebben tot eenen vader Abraham. Want ick segghe v, dat Godt machtich is van deser steenen te verwecken Abrahams kinderen. 9 Want dat bijl is nu een die wortel der boommen ghestelt. Daer om alle boom gheen goede vrucht voertbrengende sal wtghewouwen worden, ende int vier gheworpen. 10 Ende die scaren vraechden hem segghende, Wat sullen wy dan doen? 11 Ende hy antwoerdende seyde hen, Soe wie twee rocken heeft die gheue den eenen die gheenen en heeft, ende wie spijse heeft die doe desghelycs. 12 Ende die publicanen sijn oock ghecomen om gheidoopt te worden, ende sij hebben tot hem gheseyt, Meester wat sullen wy

doen? 13 Ende hy heeft gheseyt tot hen, En doet is Iesu Die gheweest is Eliezers Die gheweest is niet meer dan v lieden ghestelt is. 14 Ende die Iorims Die gheweest is Matthats Die gheweest is crijchslieden vraechden hem ooc segghende, Wat Leui 30 Die gheweest is Simeons Die gheweest sullen wy ooc doen? Ende hy heeft hen gheseyt, En is Iuda Die gheweest is Iosephs Die gheweest is doet niemant ouerlast, noch en doet gheen onrecht, Iona Die gheweest is Eliacims 31 Die gheweest is ende weest te vreden met uwe soudye. 15 Ende Melcha Die gheweets is Menna Die gheweest is als dat volck meynde, ende sij alle dachten in hen Matthatha Die gheweest is Nathans Die gheweets herten van Iohannes, oft hy by auontueren soude is Dauids 32 Die gheweest is lesse Die gheweest Christus wesen, 16 soe heeft Iohannes gheantwoert is Obeds Die gheweest is Booz Die gheweest is segghende tot hen allen, Ick doope v voerwaer met Salmons Die gheweest is Naassons 33 Die gheweest water, maer daer sal een comen stercker dan ick, is Aminadabs Die gheweest is Arams Die gheweest van wiens schoenen ick niet weerdich en ben den is Esrons Die gheweest is Phares Die gheweest riem te ontbinden, dese sal v lieden doopen met den is Iude 34 Die gheweest is Jacobs Die gheweest heyleghen gheest, ende met den vier. 17 Wiens wan is Isaacs Die gheweest is Abrahe Die gheweest is in sijn hant is, ende hy sal sijnen dorschvloer suyeren, Thare Die gheweest is Nachors 35 Die gheweest ende sijn tarwe vergaderen in sijn schuere, maer dat is Sarugs Die gheweest is Ragau Die gheweest is caf sal hy verbranden met een omlausschelijc vier. 18 Phalegs Die gheweest is Hebers Die gheweest is Ende veel ander dinghen vermanende vercondichde Sale 36 Die gheweest is Cainans Die gheweest is hy den volcke. 19 Maer Herodes een vanden vier Arpharads Die gheweest is Sem Die gheweest is vorsten doen hy van hem ghestraeft worde, van Noe Die gheweest is Lamechs 37 Die gheweest is Herodias sijns broeders huysvrouwe, ende van alle Mathusale Die gheweest is Henochs Die gheweest is den quaden die Herodes ghedaen hadde, 20 soe Iareds Die gheweest is Malaleels Die gheweest is heeft hy dit ooc bouen alle daer toe ghedaen, ende Cainans 38 Die gheweest is Henos Die gheweest is heeft Iohannem ghesloten in den kerker. 21 Ende tes Seths Die gheweest is Adams Die gheweest is Gods. ghesciet als alle tvolck ghedoopt worde, ende doen

4 Ende Iesus vol vanden heylighen gheest is wedercomen vander lordanen, ende hy worde ghedreuen doer den gheest in die woestyne veertich daghen, 2 ende hy worde ghetemptert vanden duyuel. Ende hi en heeft niet gheten in dien daghen, ende doen die ouerleden waren, soe heeft hi hongher ghehad. 3 Ende die duyuel heeft tot hem gheseyt, Eest dat ghy die sone Gods sijt soe segt desen steen dat hy broot worde. 4 Ende Iesus heeft tot hem gheantwoert. Daer is ghescreuen, dat die mensch alleen doert broot niet en leuet, maer doer alle woerde Gods. 5 Ende die duyuel heeft hem gheleydt op eenen hooghen berch ende heeft hem ghetoont alle die rijcken vanden omganc der eerden op eenen oghenblick tijs, 6 ende heeft hem gheseyt, V sal ic alle dese machticheyd gheuen ende die glorie van die, want sij sijn my ouergheleuert, ende wien ic wille dien gheue ic dese. 7 Daerom eest dat ghi aenbiddet voer my, soe sullen die al uwe sijn. 8 Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem gheseyt. Daer is ghescreuen. Den Heere uwen Godt suldi aenbidden, ende hem alleen dienen. 9 Ende hy heeft hem gheleydt

binnen Ierusalem, ende hem ghestelt, op die tinne datter vele weduwen waren in die daghen van Elias des tempels, ende hi heeft tot hem geseyt, Eest dat in Israel, doen den hemel ghesloten was drij laren ghi Gods sone sijt, soe worpt v van hier nederwaerts. ende ses maenden, doender eenen grooten hongher 10 Want daer is ghescreuen dat hy sijnen enghelen opghestaen was in alle dlant, 26 ende tot gheen van van v beoulen heeft, dat sij v onderhouden souden, dien en is Elias ghesonden gheweest, dan in Sarepta 11 ende dat sij v in hen handen draghen sullen, dat van Sydonien, tot een weduwe, 27 Ende daer waren ghi by auontueren uwen voet niet en stoodt aan den ooc veel melaetschen in Israel onder Eliseus den steen. 12 Ende Iesus antwoerdende heeft tot hem propheet, ende gheen van dien en is ghesuyert dan gheseyt, daer is gheseyt, Ghi en sult den Heere uwen Naaman die sirier. 28 Ende sij sijn allegader in die Godt niet tempteren. 13 Ende als alle die temptacie synagoge vol gramscappen gheworden dit hoorende. voleynt was, soe is die duyuel van hem ghegaen 29 Ende sij sijn opghestaen ende hebben hem wter tot een wijle tijts. 14 Ende Iesus is wederghecomend stadt gheworpen, ende hebben hem gheleyt tot op doer die cracht des gheests in Galileen, ende die dopperste vanden berch daer hen stadt opghetimmert fame is wtghegaen in alle dat lantschap van hem. 15 was, dat sij hem van bouen nederwaerts worpen Ende hy leerdese in hen Sinagogien, ende hy worde souden. 30 Ende hy passerende ginck doer dmidden grootelijck ghepresen van hen allen. 16 Ende hy is van hen lieden. 31 Ende hy is nederwaerts ghegaen ghecomen te Nazareth daer hy opgheuoedt was, in Capharnaum een stadt van Galileen, ende aldair ende hy is opden sabbothdach ghegaen nae sijn leerde hijse op die sabbath daghen. 32 Ende sij ghewoonte in die synagoge, ende hy is opghestaen verwonderden hen seere in sijn leeringhe, want sijn om te lesen. 17 Ende hem is ghegheuen den boeck woert was machtich. 33 Ende in die synagoge was van Isaias den propheet. Ende als hy den boeck een mensch hebbende eenen onsuyueren duyuel, opgheslaghen hadde, soe heeft hy gheuonden die ende die heeft gheroepen met luyder stemmen 34 plaatse daer ghescreuen was. 18 Den gheest Gods segghende, Laet ons gheworden, wat hebben wy is op my, daer om dat hy my ghesalft heeft, om met v te doene Iesu van Nazareth? Sijdi gecomen den armen deuangelie te vercondighen heeft hy my om ons te verderuen? Ic weet wel wie ghi sijt, die ghesonden, te ghenesen die bedruct van herten sijn, heyleghe Gods. 35 Ende Iesus heeft dien ghestrafte 19 den gheuanghenen verlossinghe te preken, ende segghende, Wert stom, ende gaet wt van hem. Ende den blenden tghesichte, om die ghebrokene vrij te als hem die duyuel int midden gheworpen hadde, soo laten gaen tot verghiffenis, te preken dat ghenaeem is hi van hem wtghegaen, ende hy en heeft hem niet iaer des Heeren, ende den dach der vergheldinghe. gehindert. 36 Ende daer is een veruaertheyt in hen 20 Ende als hy den boeck toe ghevouwen hadde, soe allen ghecomen ende sij spraken tot malcanderen heeft hy dien den dienaer wederom ghegheuen, ende segghende. Wat woert is dit, dat hi metter macht is gheseten. Ende die ooghen van alle die ghene ende cracht ghebiedt den onsuyeren gheesten, ende die in die synagoge waren merckende op hem. 21 sij gaen wt? 37 Ende die fame worde verbreyt van Ende hy heeft begonnen te segghen tot henlieden, hem in alle die plaatse des lantscaps. 38 Ende Iesus Heden is dese scriptuere volbracht in uwe ooren. 22 opstaende van die synagoge is ghegaen in simons Ende sij gauen hem allegader ghetuyghenis, ende sij huys. Ende die moeder van simons huysvrouwe was verwonderden hen in die woerden der gratien, die beuanghen met groote cortsen ende sij hebben hem wt sijnen mont quamen, ende seyden. En is dit niet ghebeden voor haar. 39 Ende staende ouer haer heeft Iosephs sone? 23 Ende hy seyde tot hen, Voerwaer hi der cortsen beuolen, ende die heeft haer ghelaten. ghy sult tot my segghen dese ghelyckenisse. Medecijn Ende ter stont opstaende diende sij henlieden. 40 meester gheneest v seluen. Hoe veel dinghen hebben Ende als die sonne onderghegaen was, alle die wy ghehoort die ghesciet sijn in Capharnaum, doet siecken hadden van menigherley siechten, leydden die die ooc hier in v lant. 24 Ende hy seyde, Voerwaer ic tot hem. Ende hy ghenas die op elcken die handen segge v, datter gheen propheet aenghenaem en legghende. 41 Ende daer ghinghen duyuelen wt veel is in sijn lant. 25 Inder waerheyt ic segge v lieden menschen roepende ende segghende, Ghi sijt die

sone Gods, ende hy die straffende en lietse niet op sijn aensicht heeft hem ghebeden segghende, spreken, want sij wisten dat hi Christus was. 42 Maer Heere eest dat ghi wilt ghi moecht my suyueren. 13 alst dach gheworden was wtghegen sijnde ghinck hi Ende wtstekende sijn hant heeft hy hem ghenaect in een woeste plaetse, ende die scaren sochten hem, segghende, Ic wilt, Wert suyuer. Ende ter stont is ende sij sijn tot hem ghecomen ende sij hielden hem die lazerie van hem ghegaen, 14 ende hy heeft hem dat hi van hen niet wech gaen en soude. 43 Tot die beuolen dat hijt niemanden segghen en souden. Maer welcke hi seyde, Ic moet ooc den anderen steden gaet henen ende verthoont v den priestere, ende deuangelie preken van dat rijcke Gods, want daer om offert voer v suyueringhe ghelyck Moyses beuolen ben ic ghesonden. 44 Ende hy was prekende in die heeft, hen tot een ghetuyghenis. 15 Ende die sprake synagogen van Galileen van hem ghinck lanck so meer voerts, ende daer vergaderden veel scaren om dat sij hooren souden, ende dat sij souden ghenesen worden van haren siecten. 16 Maer hy ghinck besijden wten weghe in die woestijne, ende badt. 17 Ende het is ghesciet op een van die daghen ende hy sadt leerende. Ende daer waren Phariseen sittende ende leeraers der wet, die ghecomen waren wt alle die casteelen van Galileen, ende Iudeen, ende Ierusalem, ende die cracht des Heeren wasser om hen te ghenesen. 18 Ende siet daer quamen mannen draghende in een bedde eenen mensch die ghichtich was, ende sij begheerden hem binnen te bringhen, ende te legghen voer hem. 19 Ende niet vindende doer wat sijde dat sij hem souden connen binnen ghebrenghen om der scaren wille, soe hebben sij gheclommen opt dack, ende doer die tichgelen hebben sij hem neder ghelaten metten bedde int midden voer lesum. 20 Der welcker ghelooue als hy ghesien heeft soe seyde hy Mensch v sonden worden v vergheuen. 21 Ende die Phariseen ende Scriben begonsten te dencken segghende, Wie is dese die blasphemien spreect? wie mach die sonden vergheuen dan alleen Godt? 22 Als lesus hen ghedachten ghekent heeft, soe heeft hy antwoerdende tot hen gheseyt, Wat denct ghy in uwe herten? 23 Wat is lichter te seggen, die sonden worden v vergheuen, oft te segghen, Staet op ende wandelt? 24 Maer op dat ghy weten moecht dat die sone des menschen macht heeft op die eerde die sonden te vergheuen (seyde hy totten ghichtighen) Ick segghe v staet op, neempt op v bedde, ende gaet in v huys. 25 Ende ter stont opstaende voer hen lieden heeft hy ghomen daer hy op lach, ende hy is wech ghegaen in sijn huys, grootelijck Godt louende. 26 Ende een verscritheyt heeftse alle beuanghen, ende sij loofden Godt grootelijck. Ende sij worden veruult met vreesen segghende, Wy hebben heden wonderlijcke

5 ENde tis ghesciet als die scaren hem ouerdronghen om te hooren het woert Gods, ende dat hi stont by dat water van Genesareth. 2 Ende hy heeft twee scepen ghesien staende neffens dat water. Maer die viesschers waren nederwaerts ghegaen, ende wiesschen haer netten. 3 Ende opclimmende in een scip dwelck Simon toebehoerde, heeft hy ghebeden dat hijt vanden lande een luttelken soude af stieren. Ende sittende leerde hy wten scepken die scaren. 4 Ende als hy opghehouden hadde van spreken, soe heeft hy tot Simon gheseyt, Vaert in die diepte, ende ontpluyct v netten om te vanghen. 5 Ende Simon antwoerdende heeft tot hem gheseyt, Meester wij alle den nacht arbeydende en hebben niet gheuanghen, Maer in v woert sal ic dat net ontpluycken. 6 Ende doen sij dat ghedaen hadden, soe hebben sij gheuanghen een groote menichte van viesschen, ende hen net scoerde. 7 Ende sij hebben hen ghesellen die in dander scip waren ghewinct, dat sij souden comen ende hen helpen. Ende die sijn ghecomen ende hebben beyde die scepken ghevult, alsoe dat die diep int water soncken. 8 Dwelck als Simon Petrus sach, soe is hi gheuallen op sijn knien voer Iesus segghende, Ghaet wt van my Heere want ick ben een sondich mensch. 9 Want een verscritheyt hadde hem beuanghen, ende alle die met hem waren int vanghen van die viesschen die sij gheuanghen hadden. 10 Desghelijcs ooc Iacobum ende Iohannem Zebedeus sonen, die simons ghesellen waren. Ende Iesus seyde tot Simon. En wilt niet vreesen, want van nu voerts suldi menschen vanghen. 11 Ende als sij die scepen aent lant ghestiert hadden, achterlatende alle dinghen sijn sij hem gheulcht. 12 Ende het is ghesciet als hy was in een van die steden, ende siet daer was een man vol melaetscheyt, ende die Iesum siende ende voor hem nederuallende

dinghen ghesien. 27 Ende nae desen is hy wtghegaen is, ende heeft die brooden der voerlegghingen ende heeft ghesien eenen publicaen ghenaemt Leui ghenomen, ende gheten, ende heeftse ghegheuen sittende aent tolhuys, ende hy heeft hem gheseyt, den ghenen die met hem waren, die welck niet en is Volcht my. 28 Ende hy alle dinghen achterlatende gheorlooft teten dan alleen den priesteren? 5 Ende hy is opstaende hem gheulcht, 29 ende Leui heeft seyde hen lieden. Dat die sone des menschen heere hem eenen grooten maeltijt bereyt in sijn huys. Ende is ooc vanden sabbeth dach. 6 Ende tis ghesiet daer was een groote scare van publicanen ende van ooc in eenen anderen sabbeth dach, dat hy in die andere die met hen waren ter tafelen sittende. 30 synagoge ghinck ende leerde. Ende daer was een Ende die phariseen ende hen Sriben murmureerden mensch ende sijn rechte hant was dorre. 7 Ende segghende tot sijnen discipelen. Waer om eeti ende die Phariseen ende Sriben wachten oft hy opden drincti met die publicanen ende sondaren? 31 Ende sabbeth soude ghesont maken, op dat sij vinden Iesus antwoerdende heeft tot hen gheseyt, Sij en souden, waer mede dat sij hem souden besculdighen. hebben gheenen medecijn meester van doen die 8 Maer hy kende hen ghedachten, ende hy heeft ghesont sijn, maer die qualijck te passe sijn. 32 gheseyt den mensch die die dorre hant hadde. Staet Ic en ben niet ghecomen om die rechtuerdighe te op, ende staet int midden. Ende oprisende heeft roepen, maer die sondaers tot penitencie. 33 Ende sij hy ghestaen. 9 Ende Iesus heeft tot hen gheseyt, hebben tot hem gheseyt, Waerom vasten Iohannes Ick vraghe v lieden oftmen mach op die sabbeth discipelen dicmael, ende doen bedinghen, des ghelycs daghen wel doen oft qualijck, een ziele behouden oft ooc der Phariseen discipelen ende die uwe eten dooden? 10 Ende als hy hen alle rontsomme ghesien ende drincken? 34 Totten welcken hy gheseyt heeft. hadde, soe heeft hy totten mensch gheseyt, Streit wt Moechdi des brudegoms kinderen als die brudegom v hant. Ende hy heeftse wtghestrect, ende sijn hant met hen is, doen vasten? 35 Maer die daghen sullen is weder ghesont gheworden. 11 Ende sij worden comen, ende als die brudegom hen afghenomen veruult met dwaesheydt, ende spraken tsamen met sal wesen, dan sullen sij vasten in dien daghen. malcanderen, wat sij lesu doen souden. 12 Ende tis 36 Ende hy seyde een ghelyckenisse tot hen. Dat ghesiet in die daghen, dat hy is wtghegaen opden niemand en naeyet een stuck lakens van een nieu berch om te bidden, ende hy was ouernachtende cleedt, aen een oudt cleedt, oft anders sal hy dat in Gods ghebedt. 13 Ende alst dach gheworden nieuwe cleedt schoeren, ende den ouden cleede en was, soe heeft hy sijn discipelen gheroopen, ende dient niet dat stuck vanden nieuwen cleede. 37 Ende heefter twaelue van hen wtghecoren die hy oock niemand en ghet nieuwen wijn in oude flesschen, apostelen ghenoemt heeft. 14 Simon den welcken oft anders soe sal den nieuwen wijn die flesschen hy toeghenaemt heeft Petrus, ende Andream sijnen schoeren, ende dien sal wtghestort worden, ende die broeder, ende Iacobum ende Iohannem, Philippum flesschen sullen verdoruen worden, 38 maer nieuwen ende Bartholomeum, 15 Matheum ende Thomam, wijn moetmen ghieten in nieuwe flesschen/ ende soe Iacobum Alpheus sone, ende Simonem die ghenoemt worden die beyde behouden. 39 Ende niemand ouden wort Zelotes, 16 ende Iudam Iacobus sone, ende wijn drinckende en wilt ter stont den nieuwen, want Iudam den Iscarioter die de verradere heeft gheweest.

17 Ende nedercomende met hen heeft hy ghestaen in een veltachtighe plaatse, ende die scare van sijnen discipelen, ende een groote menichte des volcs van alle dlant van Iudeen ende Ierusalem, ende die aen die zee ligghen, ende van Tyro, ende Sidon 18 die ghecomen waren om dat sij hem hooren souden, ende ghenesen worden van haren ghebreken. 19 Ende die ghequelt waren van onsuyuer gheesten die worden ghenesen. Ende alle die scare begheerde hem te ghenaken, want daer ghinck een cracht van

6 ENde tes ghesiet opden nae sabbeth dach als
hy doert coren ghinc, so plucten sijn discipelen die
aren af, ende sy atense wrijuende metten handen.
2 Ende sommighe vanden Phariseen seyden hen,
Waerom doedi dat niet gheorlooft en is op die sabbeth
daghen? 3 Ende Iesus hen antwoerdende heeft
gheseyt, En hebdi oock dit niet ghelesen dat Dauid
ghedaen heeft doen hi hongher hadde, ende die met
hem waren. 4 Hoe dat hy int huys Gods ghegaen

hem, ende die maectese alle ghesont. 20 Ende met Een goede ende opghehopte ende ghescudde ende opghethauen oogen op sijn discipelen seyde hy, ouerloopende mate sullen sij in uwen schoot gheuen. Salich sijt ghy arme, want uwe is het rijck Gods, Want metter seluer maten daer ghy mede ghementen 21 Salich sijdi die nu hongher hebt, want ghy sult hebt, sal v wederom ghementen worden. 39 Ende versaeht worden, Salich sijdi die nu weent, want ghy hy seyde hen een ghelijkenisse. Mach den eenen sult lachen, 22 Salich suldi wesen, als v die menschen blenden den anderen blenden leyden? en vallen sij sullen haten, ende als sij v sullen af sceyden, ende niet beyde in die grachte? 40 Gheen discipel en bescimpen, ende verworpen uwen naem als quaet, is bouen sijnen meester, ende een ieghelijck sal om den soen des menschen. 23 Verblijt v in dien dach volmaect wesen, eest dat hy is ghelijck sijn meester. ende verhuecht v, want siet uwen loon is groot in 41 Ende wat siedi een vese in ws broeders ooghe, den hemel, want nae dese deden haer vaderen den maer den balck die in v ooghe is en aenmercti niet? propheten. 24 Maer nochtans Wee v ghy rjcke, want 42 Oft hoe moechdi uwen broeder segghen, Broeder ghy hebt v vertroostinghe. 25 Wee v die versaedt ghehangt dat ick mach die vese wt v ooghe worpen, sijt, want ghy sult hongher hebben. Wee v die nu daer ghy selue den balck in v ooghe niet en siet? Ghy lacht, want ghy sult droeuich sijn ende weenen. 26 hypocrijt, worpt ierstmael den balck wt v ooghe, ende Wee als v alle die menschen prijsen, want nae desen dan suldi voert sien, dat ghy die vese moecht nemen deden hen vaderen den valschen propheten. 27 Maer wt ws broeders ooghe. 43 Want ten is gheenen v lieden segghe ic diet hoort, Bemint v vianden, ende goeden boom die quade vruchten voerts brengt, noch doet wel den ghenen die v haten. 28 Gebenedijtse ghenen quadren boom die goede vruchten voerts die v vermaledijden, ende bidt voer die ghene die brenghet. 44 Want elcken boom wort van sijn vrucht v belieghen. 29 Ende die v slaet aan deen wanghe bekent. Want vanden dornen en vergadert men gheen biedt dien ooc die andere. Ende den ghenen die vijghen, noch vanden braemen en snijdtmen gheen v neemt v ouercleedt, en wilt hem niet beletten v wijndruyuen. 45 Een goet mensch brengt voort wt ondercleedt ooc te nemen. 30 Ende alle den ghenen den goeden scadt sijns herten goede dinghen, ende die iet van v begheert, gheeft. Ende soe wie v het een quaet mensch brengt wt den quadren scadt quaet uwe ontneemt, en eyscht dat niet wederom. 31 Ende voerts. Want wt die ouervloedicheyt des herten, soe nae dat ghy wilt dat die menschen v doen, alsoe doet spreect den mont. 46 Ende waerom noemdi mi Heere hen desghelijs ooc. 32 Ende eest dat ghy bemint Heere, ende en doet niet tghene dat ick v segghe? die ghene die v beminnen, wat danck hebdi daer 47 Alle die tot my coemt ende mijn woerden hoort, af? want die sondaers beminnen oock die ghene die ende doet die ick sal v toonen wien dat hy ghelijck hen beminnen. 33 Ende eest dat ghy weldoet den is. 48 Hy is ghelijck eenen mensch die een huys ghenen die v weldoen, wat danck hebdi daer af? timmert, die diep ghegrauen heeft, ende tfundament want die sondaers doen dat oock. 34 Ende eest dat gheleydt heeft op een steenroetse. Ende alser eenen ghy leent den ghenen daer ghy dat hoept weder af ouervloet ghesciedde, soe is de vloet aengheslaghen te ontfanghen, wat danck hebdi daer af? want die teghen dat huys, ende hy en heeft dat niet connen sondaren leenen den sondaren, dat sij desghelijs verroeren, want het was ghefundert opden steen. 49 wederom ontfanghen souden. 35 Maer bemint v Maer diese hoort ende niet en doet, die is ghelyk vianden, doet wel ende leent, niet daer af hopende, eenen mensch die sijn huys timmert op die eerde ende uwen loon sal veel sijn, ende ghy sult kinderen sonder fundament, op dwelc is den vloet gheslaghen, des alderhoochsten sijn, want hy is goedertierien ouer ende tes ter stont gheuallen, ende den val van dien die ondancbarighe ende quade. 36 Daer om weest huyse is groot gheworden.

bermhertich, ghelijck v vader bermhertich is. 37 En
wilt niet ordeelen, ende ghi en sult niet gheordeelt
worden, en wilt niet verordeelen, ende ghy en sult niet
verordeelt worden. Vergheeft, ende v sal vergheuen
worden. 38 Gheeft ende v sal ghegheuen worden.

7 Ende als hy alle sijn woerden volseyt hadde in
die ooren des volcs, soe is hy in Capharnaum
ghegaen. 2 Ende die knecht van eenen hondertsten
man qualijck te passe sijnde begonste te steruen,
die welcke hem aenghenaem was. 3 Ende als hy

ghehoort hadde van lesu, soe heeft hy tot hem int gheheel loetsche lant, ende in alle dat lantscap ghesonden die ouders der loden, biddende hem dat daer omtrent. **18** Ende Iohannes discipelen hebben hy comen soude ende sijnen knecht ghenesen. **4** hem ghebootscap van alle dese dinghen. **19** Ende Ende als die tot Iesum ghecomen waren, soe baden Iohannes heeft twee van sijnen discipelen tot hem sij hem sorchuuldelijck, segghende tot hem. Hy eest gheroopen, ende hy heeftse een Iesum ghesonden weerdich dat ghy hem dit doet, **5** want hy heeft segghende, Sijdt ghy die comen sult, oft verwachten ons volck lief, ende hy heeft ons een synagoge wy eenen anderen? **20** Ende als die mannen tot ghetimmert. **6** Ende Iesus ginck met hen lieden. Ende hem ghecomen waren, hebben sij gheseyt, Iohannes doen hy nu niet verre en was vanden huyse, heeft die dooper heeft ons tot v ghesonden segghende, die hondertste man vrienden tot hem ghesonden Sijdt ghy die comen sult, oft verwachten wij eenen segghende, Heere en wilt v niet ver moyen, want anderen? **21** In die selue vre heefter hy vele ghesont ick en ben niet weerdich dat ghi soudt onder mijn ghemaect van siechten, ende plaghen, ende van dack in comen. **7** Waerom dat ick my oock niet boose gheesten, ende veel blinden heeft hy tghesicht weerdich en heb gheacht, dat ic tot v comen soude, ghegheuen. **22** Ende antwoerdende heeft hy tot hen maer segghet met eenen woerde, ende mijn knecht gheseyt, Gaende bootscap wederom Iohanni dat sal gesont worden. **8** Want ic bin ooc een mensch ghy ghehoort hebt ende ghesien. Dat die blende onder een ouerheyt ghestelt, hebbende onder my sien, die crepele wandelen, die melaetsche worden ruyteren, ende ic segghe desen gaet hen, ende ghesuyuert, die dooue hooren, die doode verrijsen, hy gaet, ende den anderen coemt, ende hy coemt, den armen wort het euangellie vercondicht, **23** ende ende mijnen dienaer doet dit, ende hy doetet, **9** salich is hi soe wie in my niet veraghert en wort. **24** Iesus dit gehoort hebbende, heeft hem verwondert, Ende doen Iohannes boden wech ghegaen waren, ende omghekeert sijnde heeft hy den scaren die hem heeft hy begonst te segghen van Iohannes totten volchden gheseyt, Voorwaer ic segghe v, dat ic ooc scaren. Wat sijdi wt ghegaen in die woestijne te in Israel soe grooten ghelooue niet gheuonden en siene? een riet metten winde waeyen? **25** Maer hebbe. **10** Ende als sij thuys ghecomen waren die wat sijdi wtghegaen te siene? eenen mensch met daer ghesonden waren, soe hebben sij den knecht saechten cleederen ghecleedt? Siet die in costelijcke die sieck gheweest hadde, ghesont vonden. **11** Ende cleederen sijn ende in wellusticheden, die sijn in tes ghesciet daer nae dat hy ginc tot een stadt die der coninghen huysen, **26** Maer wat sidi wtgaen ghenoemt was Naim, ende met hem ghinghen sijn te sien? eenen propheet? Voorwaer ick segghe v discipelen, ende een groote scare, **12** ende doen hy lieden oock meer dan eenen propheet. **27** Dit is hy quam by die poorte der stadt, siet soe worde daer een daer af ghescreuen is. Siet ick sende mijnen Enghel doode wtghedraghen een eenich sone sijns moeders, voor v aensicht die uwen wech bereyden sal voor v, ende dese was een weduwe, ende een groote scare **28** want ick segghe v meerder propheet onder die vander stadt met haer. **13** Die welcke als die Heere kinderen der vrouwen dan Iohannes die dooper en ghesien heeft, soe heeft hy (met bermherticheyt op issen niemant, Maer wie de minste is int rijck Gods die haer bewecht sijnde) tot haer gheseyt. En wilt niet is meerder dan hy, **29** Ende alle tvolck hoorende, ende weenen. **14** Ende hy is daer aanghegaen, ende heeft die publicanen die ghedoopt waren met Iohannes die bare gheraect. Ende die ghene diese droeghen doopsel hebben God gherechtuerdicht, **30** Maer die bleuen staende. Ende hy seyde, ionghelinck ick Phariseen ende wetghelleerde hebben den raet Gods segghe v, staet op. **15** Ende hy is recht op gheseten versmaet in hen seluen, niet ghedoopt sijnde van die doot was, ende beginste te spreken. Ende hy hem, **31** Ende die Heere heeft gheseyt. By wien sal ik heeft hem sijnder moeder ghegheuen. **16** Ende een die menschen van desen gheslachte ghelycken, ende vreeße heeft hen alle beuanghen, ende sij loofden wien sijnse ghelyc? **32** Sij sijn ghelyc den kinderen op Godt grotelijck segghende, Het is een groot propheet die mercet sittende ende sprekende tot malcanderen onder ons opghestaen, ende Godt heeft sijn volc ende seggende. Wij hebben v ghesonghen met besocht. **17** Ende dit woert is wtghegaen van hem pijpen, ende ghy en hebt niet ghedanst, Wij hebben v

droef gheclach ghesonghen, ende ghy en hebt niet vergheuen wort die bemint min, **48** Ende hy heeft gheweent, **33** Want Iohannes die dooper is ghecomen tot haer gheseyt. V sonden worden v vergheuen, **49** noch broot etende noch wijn drinckende, ende ghi Ende die daer tsamen ter tafelen saten begonsten segt hi heeft den duyuel, **34** Die sone des menschen te segghen in hen seluen. Wie is dese die oock die is ghecomen etende ende drinckende ende ghi segt. sonden vergheeft? **50** Ende hy heeft totter vrouwen Siet dese mensch is een brasser ende wijndrincker, gheseyt. V ghelooue heeft v salich ghemaect gaet in een vrient der publicanen ende sondaren **35** ende vrede.

die wijsheyt is gherechtuerdicht van allen haren kinderen. **36** Ende een vanden Phariseen badt hem dat hi met hem eten soude, Ende in des Phariseus huys ghegaen sijnde is hy ter tafelen gheseten, **37** Ende siet een vrouwe die een sondersse was in die stadt, als si verstaen heeft dat hi gheseten was ten maeltijde in des Phariseus huys, heeft sij ghebracht een costelijcke alabasteren busse met salue, **38** ende staende van achter een sijn voeten, heeft sij met tranen begonst sijn voeten vochtich te maken, ende metten hayre haers hoofts droochde sijt ende custe sijn voeten, ende salfdese metter saluen, **39** Maer dit siende die Phariseus die hem ghenoodt hadde, heeft in si seluen ghesproken seggende. Waer dese een propheet, soo soude hy emmer wel weten wie ende hoedanich dese vrouwe is, die hem geraket, dat sij een sondersse is, **40** Ende Iesus antwoordende heeft tot hem gheseyt. Simon ick hebbe v wat te segghen, Ende hy seyde. Meester segt. **41** Een scultheere hadde twee sculdenaren, die eene was sculdich vijf hondert penninghen ende die ander vijftich, **42** Ende als sij niet en hadden daer mede dat sij betalen mochten, soo heeft hijt hen beyden quijt ghescouden, Wie heeft hem dan aldermeest lief? **43** Simon antwoordende heeft gheseyt. Ic meyne dat die ghene dien hy meest quijt ghescouden heeft. Ende hi heeft hem gheseyt. Ghi hebt recht gheordeelt, **44** Ende omghekeert sijnde totter vrouwen heeft hy gheseyt tot Simonem. Siedi dese vrouwe? Ic ben in v huys ghecomen, ghi en hebt mijnen voeten gheen water ghegeheuen, maer dese heeft met tranen mijn voeten vochtich ghemaect, ende met haren hayre ghedroocht **45** Ghy en hebt my gheenen kus ghegeheuen, maer dese en heeft niet opghehouden, van dat ick incomen ben mijn voeten te cussen, **46** Mijn hoof en hebdi met olien niet ghesalf, Maer dese heeft met saluen mijn voeten ghesalf, **47** Daerom segge ic v. Haer worden veel sonden vergheuen, om dat sij seer bemint heeft, maer den welcken min

8 ENde tis ghesciet daer nae, ende hy reysde door die steden ende casteelen prekende ende deuangelie vercondigende vanden rijck Gods, ende die twaelue met hem, **2** ende sommighe vrouwen die ghenesen waren van boose gheesten ende siecten, Maria die ghenaemt wort Magdalene, daer seuen duyuelen wtghegaen waren, **3** ende Iohanna die huysvrouwe van Chuse die Herodes hoofmeester was ende Susanna, ende veel andere die hem dienden van haren tijtelijcke goeden. **4** Maer alsser een groote scare verghaderde, ende van die steden haestelijck tot hem quamen, heeft hy gheseyt door een ghelijckenisse. **5** Hy is wtghegaen die saeyt om sijn saet te saeyen, ende als hijt saeyt soo is het een gheualen omrent den wech ende het is vertreden, ende die voghelen des hemels hebben dat gheten, **6** Ende dander is gheualen opden steen, ende alst wtcomen was soo eest verdroocht, om dat gheen vochticheyt en hadde, **7** Ende het ander is gheualen tusschen die dornen, ende die dornen tsamen opghewassen sijnde hebben dat versmacht, **8** Ende dander is gheualen in goede eerde ende opgheghaen sijnde heuet vrucht voortghebracht honderfout, dese dinghen segghende riep hy. Die ooren heeft om te hooren die hoore, **9** Ende sijn discipelen vraechden hem wat parabel dat dit was **10** Den welcken hy heeft gheseyt. V lieden eest ghegeheuen te kennen die verborghentheyt van dat rijc Gods maer den anderen in ghelijckenissen op dat sij siende niet en souden sien, ende hoorende niet en souden verstaen, **11** Ende dit is die ghelijckenisse, Tsaet is dwoort Gods, **12** Maer die omrent den wech sijn, dat sijnse diet hooren daer na soo coemt die duyuel, ende neemt dat woort van hen herte om dat sij niet en souden gheloouende salich worden, **13** Want die opden steen sijn, die welcke als sijt ghehoort hebben, soo ontfanghen sij dwoort met blijscappe, ende dese en hebben gheen wortele, want sij wat tijs gheloouen, ende ten tijde der becoringhen

soo sceyden sij daer af, **14** Maer dat in die dornen hy en worde met gheenen cleede ghecleedt, noch gheuallen is, dat sijn dese diet ghehoort hebben, hy en woonde in gheen huys, maer in die grauen, ende van die sorchuuldicheden ende rijcdommen **28** Dese als hy Iesum ghesien heeft is voor hem ende wellusticheden des leuens gaende worden sij nederghueallen, ende luyde roepende met grooter versmacht ende si en brenghen gheen vruchten stemme heeft hy gheseyt. Wat heb ick met v te doen voorts, **15** Maer dat in goede eerde valt, dat sijn die Iesu sone des alderhoochsten Gods? Ick bidde v en ghene die in een goet ende alderbeste herte het woort pijnicht my niet, **29** Want hy ghebootd den boosen hoorende onthouden ende brenghen vrucht voorts gheest dat hy wtgaen soude vanden mensche, Want door lijdzaemhert. **16** Niemant een licht ontstekende langhe tijden hadde hy hem beseten, ende hi worde en bedect dat met eenen vate, oft en stelt dat onder ghebonden met ketenen ende met veteren bewaert, tbedde niet, maer hy stellet op eenen candelaer, ende brekende die banden worde hy ghedreuen op dat die ghene die daer innecomē dlicht sien vanden duyuel in die woestijnen, **30** Ende Iesus heeft moghen, **17** Want daer en is niet heymelijcs dat niet hem ghevraecht segghende. Hoe sijdi ghenaemt? gheopenbaert en sal worden, ende verborghen dat Ende hi antwoorde Legioen, want daer waren veel niet en sal gheweten worden, ende int openbare duyuels in hem ghecomē, **31** Ende sij baden hem comen, **18** Daerom besiet hoe dat ghijt hooret, Want dat hy hen niet en soude ghebieden dat sij souden soo wie heeft, dien sal ghegheuen worden, ende soo inden afgront ghaen, (*Abyssos g12*) **32** Ende daer wie niet en heeft, van dien sal oock tghene dat hy was een cudde van veel verkenen die daer opden meynt te hebben afghenomen worden, **19** Ende tot berch weydden, ende sij baden hem dat hy hen hem sijn ghecomē sijn moeder ende sijn broeders, toelaten wilde in die verkenen te gaen, Ende hy ende si en consten tot hem niet comen om der scaren heuet hen toeghelaten, **33** Aldus sijn die duyuels wille, **20** Ende tis hem ghebootsapt. V moeder ende wten mensche ghegaen ende sijn in die verkenen v broeders staen buyten begheerende v te sien, **21** ghegaen, ende met eenen ghebruysche is dat cudde Die welcke antwoordende heeft tot hen gheseyt. Mijn van bouen nederwaerts gheloopen in dat water ende moeder ende mijn broeders sijn dese die dwoort is versmacht. **34** Dwelc als die ghene diese hoedden Gods hooren ende doen. **22** Ende tis ghebuert op ghesien hebben datter gheschiet was, soo sijn sij eenen dach, ende hi is gheclommen in een sceepken, gheuloden, ende hebbent ghebootsapt in die stadt ende sijn discipelen ende hy seyde tot hen. Laet ende in die dorpen, **35** Ende sij sijn wtghegaen ons oueruaeren ouer dat water Ende si sijn daer in om te besien datter ghedaen was, ende si sijn tot gheclommen, **23** Ende die wijle dat sij scepētten soo Iesum ghecomē, ende sij hebben den mensch is hy ontslapen, ende daer is eenen storm van winde gheuonden sittende vanden welcken die duyuels int water nederghedaelt, ende sij worden vol watere, wtghegaen waren, ghecleedt ende met goeden ende waren in perikel, **24** Ende tot hem gaende verstande aen sijn voeten, ende sij hebben ghevrest, hebben sij hem ghewect, segghende. Meester wij **36** Ende sij hebben ooc henlieden vercondicht diet gaen verloren, Ende hy opstaende heeft den wint ghesien hadden hoe dat hy ghesont was worden ghestraft ende den tempeest des waters, ende tis van dat Legioen, **37** Ende alle die menichte vander opghehouden, ende daer is een stile gheworden, **25** Gerasenen lantscap hebben hem ghebeden, dat hy Ende hy seyde tot hen. Waer is v lieder ghelooue? van henlieden wech gaen woude want sij waren met Die welcke vreesende sijn verwondert gheweest tot groter vreesen beuanghen, Ende climmende in een malcanderen segghende. Wie meyndi dat dese is scip is hi wederom ghekeert, **38** Ende die man wten want hy den winden ende der zee ghebiedt, ende sij welcken die duyuelen ghegaen waren badt hem dat sijn hem onderdanich? **26** Ende sij sijn ghesceopt tot hi met hem sijn mochte, Ende Iesus heeft hem laten aen dlantscap vanden Gerasenen welck is teghen wechgaen segghende. **39** Keert wederom in v huys, ouer Galileen. **27** Ende doen hy wtghegaen was opt ende vertelt hoe groote dinghen die v Godt ghedaen lant, soo is hem te ghemoete comen een man die heeft, Ende hy is wechghegaen door alle die stadt eenen duyuel hadde nv van langhen tijden, ende prekende hoe groote dinghen dat hem Iesus ghedaen

hadde, 40 Ende tis ghesciet doen Iesus wederom ghecomen was, dat hem die scare ontfanghen heeft want sij waren alle hem verbeydende, 41 Ende siet daer is een man ghecomen wiens naem was Iairus, ende hi was een ouerste der Sinagogen, ende hy is gheuallen aan Iesus voeten, hem biddende dat hy in sijn huys comen wilde 42 want hy hadde een eenige dochter omtrent van twaelf iaren, ende dese sterf, Ende tis ghesciet doen hi ghinc dat hy van die scaren ghedronghen worde. 43 Ende daer was een vrouwe die in des bloets vloet was twaelf iaren lanck, die aen die medecijn meesters allen haer goet hadde ghehanghen, ende sij en conste van niemanden ghenesen worden, 44 dese is van achter ghecomen, ende heeft gheraect die wterste lijste van sijnen cleede, ende ter stont heeft den vloet haers bloets stille ghestaan, 45 Ende Iesus seyde. Wie eest die my gheraect heeft? Maer doen sijt alle loochende, soo heeft Petrus gheseydt, ende die met hem waren. Meester die scaren verdringen v ende pijnighen v, ende segdi. Wie heeft my gheraect? 46 Ende Iesus heeft gheseydt. Iemant heeft my gheraect, want ick weet datter een cracht wt mi ghegaen is, 47 Ende die vrouwe siende dat niet verborghen en heeft gheweest, soo is sij al beuende ghecomen, ende is nederghueallen voor sijn voeten ende si heeft te kennen ghegheuen voor alle twolc om wat sake dat sij hem gheraect hadde, ende hoe dat sij ter stont ghesont was gheworden, 48 Ende hy seyde tot haer Dochter v ghelooue heeft v ghesont ghemaect, gaet in vreden. 49 Als hy noch sprekende was soo isser een ghecomen aen den prince der Sinagogen segghende tot hem. V dochter is doot, en wilt hem niet quellen 50 Maer Iesus hebbende dit woort ghehoort heeft gheseyt totten vader vander iongher dochter. En wilt niet vreesen, Alleen ghelooft, ende sij sal ghesont sijn, 51 Ende doen hy aen thuys ghecomen was soo en heeft hy daer niemanden met hem laten ingaan, dan Petrum ende Iacobum ende Iohannem, ende den vader ende die moeder vander iongher dochter, 52 Ende sij weenden alleghader ende beclaechden haer, Ende hy seyde. En wilt niet weenen want die iongher dochter en is niet doot, maer sij slaeft, 53 Ende sij beghechten hem, wetende dat sij doot was, 54 Ende hy nemende haer hant heeft gheroepen segghende. iongher dochter staet op 55 Ende haren gheest is wederom ghecomen, ende si is ter stont opghestaen, Ende hy heeft gheboden datmen haer teten gheuen soude, 56 Ende haer ouders hebben seer verwondert gheweest, den welcken hi gheboden heeft dat si niemanden segghen en souden datter ghesciet was.

9 ENde als hi tsamen gheroepen hadde die twaelf apostelen heeft hy hen ghegheuen cracht ende macht ouer alle duyuelen, ende dat sij siechten ghenesen souden, 2 Ende hy heeftse ghesonden te prediken het rijck Gods, ende te ghenesen die siecken, 3 Ende hy heeft tot hen gheseyt. En draecht niet ouer wech, noch roede, noch male, noch broot, noch ghelt, noch en hebt gheen twee rocken, 4 Ende in wat huys dat ghy coemt, daer blijft, ende en gaet daer niet wt, 5 Ende so wie v niet en ontfancit, wtgaende van die stadt scuddet oock het stubbe van uwen voeten tot een ghetuyghenis ouer henlieden, 6 Ende sij wtghegaen sijnde, ghanghen al om door die dorpen het Euangelie vercondighende, ende ghenesende ouer al. 7 Ende Herodes een vanden vier vorsten heeft ghehoort alle die dinghen die van hem ghehaen worden, ende hem twijfelde om datter gheseyt worde vanden sommighen dat Iohannes vanden dooden verresen was, 8 maer vanden sommighen, Dat Elias hem gheopenbaert hadde, ende vanden anderen, Datter een vanden ouden propheten opghestaen was, 9 Ende Herodes seyde. Iohannem heb ic onthalst, maer wie is dese daer ick sulcke dinghen af hoore? Ende hy begheerde hem te sien, 10 Ende die apostelen weder ghecomen sijnde, hebben hem vertelt al wat sij ghehaen hadden, Ende hen mede ghenomen hebbende is hy wten weghe ghegaen in een woeste plaatse welc is by Bethsaida, 11 Het welc als die scaren vernomen hebben soe sijn sij hem geulcht, ende hy heeftse ntfanghen. ende sprack hen vanden rijcke Godts, ende die ghene die helpe behoefden ghenas hy, 12 Ende den dach was begonst onder te gaen. Ende die twaelue tot hem comende hebben hem gheseyt. Laet die scaren wechgaen, dat si gaende in die dorpen ende lanthuysen die hier omtrent sijn moghen ter herberghen gaen, ende teten vinden, want wij sijn hier in een woeste plaatse, 13 Ende hy seyde tot hen. Gheeft hen ghy teten, Ende sij hebben gheseydt. Wij en hebben niet meer dan vijf brooden ende twee visschen, ten ware dat wij auontuere

ghinghen ende spijsen cochten voor alle dese scare, aensichts gheworden anders, ende sijn cleedinghe
14 Ende daer waren by nae vijf duysent mans, wit ende wederblinkende, 30 Ende siet twee mannen
Ende hy seyde tot sijn discipelen. Doetse ter neder spraken met hem, ende het waren Moyses ende
sitten by gheselscappen, vijftich tsamen, 15 Ende Elias 31 ghesien in die maiesteyt, ende sij seyden sijn
sij hebben alsoo ghedaen, Ende sij hebbense alle verscleyden dat hy volbringhen soude in Iherusalem,
doen neder sitten, 16 Ende ghenomen hebbende die 32 Maer Petrus ende die met hem waren, waren
vijf brooden ende twee visschen heeft hy opghesien beswaert met vake, Ende ontspringhende hebben
ten hemelwaerts, ende hy heeft die ghebenedijt sij ghesien sijn maiesteyt ende die twee mannen
ende ghebroken, ende sijnen discipelen ghedeylt, die by hem stonden, 33 Ende tis ghesciet doen sij
dat sijt den scaren voortstellen souden, 17 Ende sij van hem skeydden, dat Petrus heeft gheseyt tot
hebben alle gheten ende sijn versaedt, Ende daer Iesus, Meester tis ons hier goet sijn, ende laet ons
is opghedraghen tghene dat hen ouerghebleuen is maken drij tabernakelen, een voor v, ende een voor
twaelf coruen brockelingen. 18 Ende tis ghebuert doen Moyses, ende een voor Elias, niet wetende wat hy
hi was alleen biddende, soo waren met hem oock die seyde, 34 Ende doen hy dit sprekende was, soo
discipelen, ende hy heeft hen gevraecht segghende. isser een wolcke ghecomen, ende die heeftse al om
Wie segghen die scaren dat ick ben, 19 Ende sij belommert, ende sij hebben ghevreest doen si in
hebben gheantwoort ende gheseyt. Iohannem den die wolcke ghanghen, 35 Ende daer is een stemme
dooper, ende die andere Eliam, maer die ander ghesciet vander wolcken segghende. Dit is mijn
datter een profeet van den iersten opghestaen beminde sone, Hoort hem, 36 Ende als die stemme
is, 20 Ende hy heeft tot hen gheseyt Maer wie segt ghesciede, so is Iesus alleen gheuonden, Ende sij
ghy dat ick ben? Simon Petrus antwoordende heeft hebben ghesweghen, ende niemanden iet gheseyt in
geseyt. Christus die ghesalfde Gods 21 Ende hy dien daghen van tghene dat sij ghesien hadden. 37
hen straffende heeft gheboden dat si dit niemant Ende tis ghesciet opden navolghenden dach als sij
segghen souden, 22 segghende. Want die sone des vanden berch quamen dat hem te ghemoete is comen
menschen moet veel lijden, ende veracht worden een groote scare, 38 Ende siet een man wter scaren
van den ouderen ende pricnen der priesteren ende heeft luyde gheroepen seggende. Meester ick bidde
Scriben, ende ghedoot worden ende ten derden v, siet op mijnen sone, want het is mijn eenich kint,
daghe verrijsen. 23 Ende hy seyde tot alleghader. Eest 39 Ende siet den gheest aengrijpt hem ende ter stont
datter iemant wilt comen nae my, die verloochene soo roept hy, ende hy stoot hem aen ende verscoort
sij seluen, ende heffe op sijn cruyds daghelycs, ende hem met scuymsel, ende nauwelijcs en skeydt hy
volghe my, 24 Want soo wie sijn ziele wilt behouden van hem als hy hem verscoort heeft, 40 ende ick
die salse verliesen, want die sijn ziele verliest om heb uwen discipelen ghebeden dat si dien wtworpen
mijnen wille die salse behouden, 25 want wat batet souden ende sij en hebbens niet gheconnen, 41 Ende
den mensch eest dat hy winnet die gheheel werelt, Iesus antwoordende heeft gheseyt. O onghelooich
ende sij seluen verliest ende sijns selfs scade lijd? ende verkeert gheslachte, hoe langhe sal ick by v
26 Want soo wie hem mijns scaemt ende mijnder lieden sijn, ende v ghedoogen? Brengt herwaerts
woorden, diens sal hem die sone des menschen uwen sone, 42 Ende als hy aenquam soo heeft
scamen als hi comen sal in sijn maiesteyt, ende des hem die duyuel teghen die eerde ghestooten ende
vaders, ende der heyligher Enghelen, 27 Ende ick verscoorde hem, 43 Ende Iesus heeft den onsuyueren
seghe v voorwaer Hier sijnder sommighe staende, gheest ghestrafte, ende dat kint ghenesen, ende
die welcke die doodt niet en sullen smaken voor dat dat sijnen vader wederom ghegeheuen, 44 Ende sij
sij het rijck Gods sien, 28 Ende tis ghesciet nae dese verwonderden hem allegader in die grootheyt Gods
woorden omtrent acht daghen, ende hy heeft mede ende als sij hem alle verwonderden van allen dat
ghenomen Petrum ende Iacobum ende Iohannem, hi dede soo heeft hi tot sijnen discipelen gheseyt.
ende is gheclommen op eenen berch om te bidden, Stelt ghilieden in uwe herten dese woorden, Want tis
29 Ende doen hy badt soo is die ghedaente sijns toecomende dat die sone des menschen sal gheleuert

worden in die handen der menschen, 45 Maer sij ander seyde. Ick sal v volghen Heere, maer laet my en verstanden dit woord niet, Ende het was bedect ierstmael gaen sceyden vanden ghenen die thys voor henlieden, dat sijt niet en begrepen, ende sij sijn, 62 Iesus heeft tot hem gheseyt. Niemant sijn hant vreesden hem te vrachten van desen woorde, 46 aenden ploech slaende ende achterwaerts siende en Maer daer is een ghedachte in henlieden comen, wie is bequaem totten rjcke Godts.

van hen die meeste was, 47 Ende Iesus siende die ghedachten haerder herten, heeft ghenomen een kint, ende dat ghestelt by hem 48 ende hi seyde hen, Soo wie dit kint ontfanghet in mijnen naem, die ontfangt my, ende soo wie my ontfangt, die ontfancet hem die my ghesonden heeft, Want soo wie die minste is onder v allen die is die meeste, 49 Ende Iohannes antwoordende heeft gheseyt. Meester wij hebben eenen ghesien in uwen naem duyuelen wtworpende, ende wij hebbent hem verboden, want hy en volcht met ons niet, 50 Ende Iesus heeft tot hem gheseydt. En willet niet verbieden, want soo wie teghen v lieden niet en is, die is voor v. 51 Ende het is ghesciet als die daghen veruult worden dat hy van hier ghenomen soude worden, ende hy heeft sijn aensicht vast ghestelt om te gaen nae Ierusalem, 52 Ende heeft boden ghesonden voor sijn aensicht, ende wechgaende sijn inder Samaritanen stadt ghecomen dat sij hem bereyden souden, 53 Ende sij en hebben hem niet ontfanghen, want sijn aensicht was als van eenen die gaende was nae Ierusalem, 54 Ende als sijn discipelen Iacobus ende Iohannes dat ghesien hadden, soo hebben sij gheseyt. Heere wildi dat wij segghen datter vier wten hemel nedercome ende verniele die? 55 Ende hem ommekeerende heeft hy hen ghestraft segghende. Ghy en weet niet van wat geest dat ghi sijt, 56 Die sone des menschen en is niet ghecomen om zielen te dooden, maer om salich te maken Ende sij sijn wechghegaen in een ander stedeken. 57 Ende tis ghesciet die wijle dat sij wandelen opden wech datter een gheseyt heeft tot hem. Ic sal v volghen al waer dat ghi ghaet, 58 Iesus heeft hem gheseydt. Die vossen hebben holen ende die voghelen des hemels nesten, maer die sone des menschen en heeft niet daer hi sijn hooft op rusten mach, 59 Ende hi heeft gheseydt tot eenen anderen. Volcht my, Maer die heeft gheseyt. Heere laet my ierstmael gaen ende mijnen vader begrauen, 60 Ende Iesus heeft hem gheseyt. Latet ghescieden dat die dooden hen dooden begrauen, maer gaet ghy hen en ende vercondicht het rjck Gods, 61 Ende een

10 ENde nae desen heeft die Heere ghecoren noch ander tweentseuentich, ende hy heeft die twee tsamen ghesonden voor sijn aensicht in alle steden ende plaetsen daer hy comen soude, 2 Ende hi seyde henlieden, Den ochst is voorwaer groot maer die wercluyden sijn luttel, Daerom biddet den Heere des ochsts dat hi wercluyden sende in sijnen ochst, 3 Gaet henen, siet ick sende v ghelyc lammeren onder die woluen. 4 En wilt gheen borse draghen, noch male, noch scoenen ende niemanden en groet ouer wech, 5 In wat huys dat ghiinne gaet soo segghet ten iersten. Vrede sij desen huyse, 6 ende eest dat daer een kint des vredts is soo sal op dien uwen vrede rusten, Maer eest soo niet, soo sal uwen vrede wederom tot v keeren, 7 Maer int selue huys blijft etende ende drinckende van dat si hebben, want een werckman is sijns loons weerdich. En wilt niet vertrecken van deen huys in dandere, 8 Ende in wat stadt dat ghi gaet, ende sij v ontfanghen, so etet dat v voor ghestelt wort, 9 ende gheneest die siecke die daer in sijn, ende segghet hen. Het rijck Gods is v lieden nae by comen, 10 Maer in wat stadt dat ghy in gaet, ende sij v lieden niet en ontfanghen, soo suldi wtgaende in hen straten segghen. 11 Ooc het stubbe dat ons aenghebleuen is van uwer stadt, vaghen wij af op v lieden, maer nochtans weet dat het rijck Gods is nae by comen, 12 Ick segghe v, dat den Sodomiten ghenadelijcker gheschieden sal op dien dach, dan dier stadt, 13 Wee v Chorozaim, wee v Bethsaida, want waren in Tiro ende Sidon die mirakelen ghedaen gheweest, die in v ghedaen sijn, sij souden in voorleden tijden in hairen cleederen ende asschen sittende penitencie ghedaen hebben, 14 Maer nochtans sal Tyro ende Sidoni ghenadelijcker gheschieden int ordeel dan v lieden, 15 Ende Capharnaum totten hemel toe verhauen ghi sult totter hellen toe nederghesoncken worden, (Hadēs g86) 16 Die v lieden hoort die hoort mi, ende die v versmaet die versmaet my, ende die mi versmaet, die versmaet hem die my ghesonden heeft, 17 Ende die tweentseuentich sijn wederghecomen met

blijscappen segghende. Heere die duyuels sijn ons Maer een Samaritaen ouer wech gaende is by hem oock onderdanich in uwen naem, **18** Ende hi seyde ghecomen, ende hem siende is met bermherticheyt hen. Ick heb Satanam als eenen blixem sien vallen beweect gheweest, **34** Ende bi hem comende heeft vanden hemel. **19** Siet ick heb v macht ghegheuen te hi sijn wonderen verbonden, ghiertende daer in olie treden op serpenten ende scorpioenen, ende ouer ende wijn, ende settende hem op sijn lastdragende alle die macht des viants, ende ten sal v niet letten, beeste heeft hi dien gebracht in een herberghe, ende **20** Maer nochtans en wilt v daer in niet verblijden om hi heeft hem besortg, **35** Ende des anderen daechs dat die gheesten v onderdanich sijn, Maer verblijft heeft hi twee penninghen wtghenomen, ende heeftse v dat uwe namen ghescreuen sijn in die hemelen, ghegheuen den herberghier ende heeft gheseyt. **21** In die selue vre heeft hy hem verhuecht inden Besortg hem, ende al wat ghi daer bouen verlegghet, gheest ende gheseyt. Ick belijde v vader Heere des dat sal ick (als ick wedercomen ben) v wederom hemels ende der eerden, dat ghy dese dinghen gheuen, **36** Wie dunct v dat van desen drijen die verborghen hebt van die wijse ende voorsienighe, naeste gheweest is vanden ghenen die onder die ende hebt die gheopenbaert den cleynen, lae vader, moordenaren gheuallen is? **37** Ende hi seyde die want het heeft also behaecht voor v, **22** Alle dinghen bermherticheyt aan hem ghedaen heeft, Ende lesus sijn mi ghegheuen van mijnen vader, Ende niemant heeft tot hem gheseyt. Gaet henen ende doet ghi oock en weet wie die sone is, dan die vadere, ende wie desghelijcs. **38** Ende tis ghebuerd doen sij ghinghen die vader is, dan die sone, ende die ghene diet die dat hi is ghegaen in een casteelken, ende een vrouwe sone wilt openbaren, **23** Ende omghekeert sijnde Martha ghenaemt heeft hem ontfanghen in haer tot sijnen discipelen heeft hi gheseyt. Salich sijn die huys, **39** ende dese hadde een suster ghenaemt ooghen die sien tghene dat ghi siet, **24** Want ic Maria, die welcke oock sittende neffens die voeten segge v dat veel propheten ende coninghen hebben des Heeren hoorde sijn woort, **40** Maer Martha was willen sien tghene dat ghy siet, ende sij en hebbens sorchuuldichlyc becommert met veel dienens, die niet ghesien, ende hooren tghene dat ghy hoort, welcke heeft ghestaen ende gheseydt. Heere en ende sij en hebbens niet ghehoort, **25** Ende siet achte ghi dat niet, dat mijn suster my heeft alleen een wetgheleerde is opghestaen hem tempterende laten dienen? daerom segt haer dat sij my helpe, **41** ende segghende. Meester wat doende sal ic deewich Ende die Heere antwoordende heeft tot haer geseyt. leuen besitten? (*aiōnios g166*) **26** Ende hi heeft tot hem Martha, Martha ghi sijt sorchuuldich, ende wort gheseydt. Wat issen in die wet ghescreuen? Hoe ongerustelijc becommert met veel dinghen, **42** Maer leesdi? **27** Hi antwoordende heeft gheseydt. Ghy sult voorwaer een issen van noode, Maria heuet beste liefhebben den Heere uwen Godt wt v gheheel herte deel vercoren, dwelck haer niet en sal afghenomen ende wt v gheheel ziele, ende wt alle v crachten, worden.

ende wt allen v verstant ende uwen naesten als v seluen, **28** Ende hy heeft hem gheseyt. Ghi hebt recht gheantwoort, doet dit, ende ghi sult leuen, **29** Maer hi willende sij seluen rechtuerdich maken heeft gheseyt tot lesum, Ende wie is mijn naeste? **30** Ende lesus dit opnemende heeft gheseyt. Een mensch ghinck nederwaerts van Ierusalem nae Iericho, ende hi is gheuallen onder die moordenaers die welcke hebben hem oock berooft, ende als sij hem ghewont hadden sijn sij wech ghegaen, latende hem half leuende, **31** Ende tis ghesciet datter een priester afquam door den seluen wech, ende dien siende, is hi voorby ghegaen, **32** Desghelijcs oock een Leuijt doen hy omtrent die plaatse was ende hem sach is voorbi ghegaen **33**

11 ENde tis ghesciet doen hy was op een plaatse biddende als hy afghelaten hadde datter een van sijnen discipelen tot hem gheseyt heeft. Heere leert ons bidden, ghelyc ooc Iohannes sijn discipelen gheleert heeft, **2** Ende hy heeft tot hen gheseyt. Als ghy bidt soo segt. Vader, Gheheylicht sij uwen naem, V rijck laet aencomen, **3** Ons daghelijcks broot gheeft ons heden, **4** Ende vergheeft ons onse sonden, want wi ooc quijtselden den ghenen die ons sculdich sijn, Ende en leydt ons niet in die becoringhe, **5** Ende hi heeft tot hen gheseydt. Wie van v lieden sal eenen vrint hebben, ende sal tot hem gaen inder middernacht ende hem segghen. Vrint leent my drij brooden, **6** want mijn vrint is vanden wech comen

tot mi, ende ick en heb niet dat ick voor hem stellen betrouwen in hadde, ende sijn rouen sal hi wtdeylen, mochte, 7 ende dat hi van binnen antwoordende 23 Die met my niet en is die is teghen mi, ende segghe. En wilt my niet moeylijck wesen, mijn doere soo wie met my niet en vergadert, die verstroyt, 24 is nv ghesloten, ende mijn kinderen sijn bi mi in Als eenen onsuyueren gheest wtghedaen is vanden die slaepcamer, Ick en mach niet opstaen ende v mensche, soo doorwandelt hy die onghewaterde gheuen, 8 Ende eest dat die blijft cloppende, ick seg plaetsen, soeckende ruste, Ende die niet vindende v, al en sal hijt hem niet gheuen opstaende om dat seyt hi. Ick sal wederom gaen in mijn huys daer ick hi sijn vrint is, nochtans om sijn moetelijcheyt sal hi wtghedaen ben, 25 Ende als hi daer coemt, soo vint opstaen, ende salder hem gheuen soo vele alsser hi dat met bessemens ghesuyuert, ende verciert, 26 hem van noode sijn, 9 Ende ick segghe v lieden, Dan gaet hi ende neemt tot hem noch seuen ander Begheert ende men sal v gheuen, soect, ende ghi gheesten argher dan hi, ende daer inghegaen sijnde sult vinden, clopt, ende men sal v open doen, 10 want woonen sij daer, Ende die wterste van dien mensche alle die bidt die ontfanct, ende die soect die vint, ende worden argher dan dierste. 27 Ende tis ghesciet als hi den ghenen die clopt, sal open ghedaen worden, 11 dese dinghen seyde, datter een vrouwe wter scaren Maer wie van v lieden begheert van sijnen vader een haer stemme opheffende tot hem gheseydt heeft. broot, sal hi hem eenen steen gheuen? Oft eenen Salich is den buyck die v ghedraghen heeft, ende die visch, sal hy hem voor eenen visch, een serpent borsten die ghi gesoghen hebt, 28 Ende hi seyde. gheuen? 12 Oft begheert hi een ey sal hy hem een Dats emmer waer, maer oock sijn sij salich die dwoort scorpioen bidden? 13 Aldus eest sake dat ghy lieden Gods hooren ende dat bewaren, 29 Ende doen die niet teghenstaende dat ghy quaet sijt, nochtans weet scaren ouer een te samen liepen soo heeft hi begonst uwen kinderen goede gauen te geuen, hoe veel te te segghen. Dit gheslachte is een arch gheslachte, meer sal v vader vanden hemel den goeden gheest het begheert een teeken, ende hem en sal gheen gheuen den ghenen diet hem bidden? 14 Ende hi teeken ghegheuen worden, dan het teeken van Ionas was wtworpende eenen duyuel, ende dien was stom, den propheet, 30 Want ghelyck Ionas een teeken was Ende doen hi den duyuel wtgheworpen hadde, soo den Niniuiten, alsoo sal die sone des menschen sijn heeft die stomme ghesproken, ende die scaren sijn desen gheslachte, 31 Die coninghinne van tsuyde verwondert gheweest, 15 Ende die sommighe van lant sal opstaen int ordeel met die mannen van henlieden hebben gheseyt. Door Beelzebub den desen gheslachte, ende sij salse verdoemen, want si prince der tuyuelen worpt hi die tuyuelen wt, 16 Ende quam van die eynden des aertrijcs om te hooren die die andere tempterende begheerden van hem een wijsheyt van Salomon, ende siet hier is meer dan teeken vanden hemel, 17 Ende als hi hen ghedachten Salomon, 32 Die mannen van Niniue sullen opstaen ghesien heeft soo heeft hi tot henlieden gheseyt. Alle int ordeel met desen gheslachte, ende sij sullen dat ryc dat teghen sij seluen ghedeylt is sal verwoest verdoemen, want sij hebben penitencie ghedaen ter worden ende deen huys sal op dander huys vallen, predication van Ionas, ende siet hier is meer dan 18 Eest dan dat Satanas teghen sij seluen ghedeelt Ionas. 33 Niemand en ontsteect een licht ende stelt is, hoe sal dan sijn rijck staen? want ghi segt dat dat int verborghen, nocht onder een corenvat, maer ick door Beelzebub die tuyuelen wtworpe, 19 Maer op eenen candelaer, op dat die ghene die in comen eest dat ic door Beelzebub die tuyuelen wtworpe, dlicht sien moghen, 34 Dlicht ws lichaems is v ooghe, waer door worpen v kinderen die wte? Daerom sullen Eest dat v ooghe simpel is, soo sal v gheheel lichaem sij v rechters wesen, 20 Maer eest dat ick door den licht wesen, maer eest dat die arch is, soo sal v vingher Godts die tuyuelen wtworpe, soo is voorwaer lichaem ooc duyster wesen, 35 Daerom siet toe dattet het rijck Godts tot v lieden ghecomen, 21 Als een dlicht dat in v is, gheen duysternissen en sijn, 36 Eest sterck ghewapende sijn voorhof bewaert, soo sijn dan dat v lichaem gheheel licht is, niet hebbende alle dinghen in vrede die hi besidt, 22 Maer eest eenich deel der duysternissen, so salt gheheel licht datter een die stercker dan hi is ouercomende hem wesen, ende ghelyck een licht des scijnsels salt v verwint, so neemt hi hem alle sijn wapenen af daer hy verlichten. 37 Ende als hi sprack soo heeft hem een

Phariseus ghebeden dat hi den noenmael by hem dringhen, ende sijnen mont te oueruallen van veel eten wilde Ende daer inghegaen sijnde is hi ter tafelen dinghen, legghende hem laghen, **54** ende begherende gheseten **38** Maer die Phariseus begonste in sij iet te vaten wt sijnen mont dat sij hem souden seluen ouerlegghende te segghen, waerom dat hi niet besculdighen.

ghewasschen en was voor den noenmaeltijt, **39** Ende die Heere heeft tot hem gheseyt. Nv ghi Phariseen suyuert het buytenste vanden croes oft scotele, maer dat van v lieden binnen is, dat is vol rooueren ende boosheydt. **40** Ghy dwase, die ghene diet buytenste ghemaect heeft, en heeft die ooc niet ghemaect datter binnen is? **41** Maer noctans datter ouerblift gheeft ter aelmissen, ende siet alle dinghen sijn v suyuere, **42** Maer wee v ghi Phariseen want ghy verthient die munte ende ruyte ende alderande spijscryut, ende ghi laet achter dat recht ordeel ende die liefde Gods maer dese dinghen haddi moeten doen ende die niet achter laten, **43** Wee v ghi Phariseen, want ghi bemint die ierste stoelen in die Sinagogen ende die groeten op die mercr, **44** Wee v want ghi sijt als grauen die verborghen sijn, ende die menschen daer op wandelende en wetens niet, **45** Ende een vanden wetgheleerden antwoordende heeft tot hem gheseyt. Meester dese dinghen segghende doedi ons ooc versmaetheteyt aen, **46** Ende hi seyde. Ende wee oock v ghy wetgheerde, want ghy die menschen belast met lasten die sij niet ghedraghen en connen, ende ghi en raect die packen niet met uwen eenen vingher. **47** Wee v die optimert die grauen der propheten, maer v vaderen hebben die ghedoot, **48** voor waer ghi ghetuycht, dat ghi consenteert in uwer vaderen wercken, want tis waer dat sij die ghedoot hebben, maer ghi timmert hen grauen. **49** Daerom heeft ooc die wijsheit Gods gheseyt. Ic sal tot hen senden propheten ende apostelen, ende van dien sullen sij dooden ende veruolghen, **50** op dat gheeytscht worde het bloet van allen den propheten dat ghestort is van tbeghinsel der werelt, van desen gheslachte, **51** Van Abels bloet tot dat bloet van Zacharias die ghedoot is tusschen den outaer ende den tempel. Alsoo (segge ick v) salt gheeytscht worden van desen gheslachte, **52** Wee v ghi wetgheerde want ghi hebt den slotel der wetenheit ghedraghen, ende ghi en sijt niet inghehaen, ende die ghene die dare inghingen hebdijt verboden, **53** Ende doen hi dese dinghen tot hen seyde, soo begonsten die Phariseen ende wetgheerde swaerlijck teghen hem in te

dringhen, ende sijnen mont te oueruallen van veel dinghen, legghende hem laghen, **54** ende begherende iet te vaten wt sijnen mont dat sij hem souden besculdighen.

12 ENde als daer veel scaren rontsomme stonden, alsoo dat sij malcanderen vertredden, so heeft hy begonst te segghen tot sijnen discipelen. Wacht v vanden deesem der Phariseen dwelc is gheveijnstheyt, **2** Maer niet en isser bedect, dat niet en sal ontdeckt worden, noch verborghen, dat niet en sal gheweten worden, **3** Want dat ghi in duysternissen gheseyt hebt, sal in dlicht gheseyt worden, ende dat ghi in die oore ghesproken hebt in die slaepcameren, sal gepreect worden op die daken, **4** Maer ick segghe v mijnen vrienden. En wilt niet veruaert wesen van die ghene diet lichaem dooden, ende nae desen en hebben sij niet meer dat sij doen moghen, **5** Maer ick sal v toonen wien ghi vreesen moet, vreest hem die nae dat hi ghedoot heeft die macht heeft te worpen in die helle, Alsoo segghe ick v, desen vreest, (Geenna g1067) **6** En vercooptmen niet vijf musschen om twee cleyn penninghen, ende niet een van dien en is voor Godt vergheten? **7** Maer oock die hayren ws hoofts sijn alle ghetelt, Daerom en wilt niet vreesen want ghi sijt beter dan veel musschen, **8** Ende ick segghe v. Alle die my belijdt voor die menschen, dien sal die sone des menschen oock belijden voor die enghelen Gods **9** maer die mi loochent voor die menschen, die sal verloochent worden voor die enghelen Gods, **10** Ende alle die een woort seyt teghen den sone des menschen, dat sal hem vergheuen worden, maer den ghenen die inden heyleghen gheest blasphemeert en salt niet vergeuen worden. **11** Ende als sij v brenghen sullen in die Sinagogen, ende tot die wethouderen ende machtiche heeren, soo en wilt niet besorcht sijn, hoe oft wat ghi antwoorden sult, oft wat ghi segghen sult, **12** want die heylige gheest sal v leeren op die selue vre wat ghy sult moeten segghen, **13** Ende een vander scaren seyde tot hem Meester segt mijnen broeder dat hi die effenisze met my deyle, **14** Ende hi seyde hem. Mensch wie heeft mi rechter oft erfscyder ghemaect tusschen v lieden? **15** Ende hi heeft tot hen gheseyt. Siet toe ende wacht v van alle ghericheyt, want niemant en leeft van die oueruloedicheyt der dinghen die hi besidt, **16** Ende hi seyde tot hen een

ghelijckenisse segghende. Eens rijcs mans acker v lendenen omgort wesen, ende bernende lichten heeft oueruloedige vruchten voorts ghebracht, **17** in v hant, **36** ende ghi weest ghelyc den menschen ende hi dachte in sij seluen segghende. Wat sal ic die haren heere verbeyden wanneren hi wederkeeren doen, want ick en heb niet daer ick mijn vruchten sal van die bruyloft, op dat sij (als hi coemt ende in mach vergaderen? **18** Ende hi heeft gheseyt, dit clopt) hem ter stont open doen moghen **37** Salich sal ick doen. Ick sal mijn schueren afbreken ende sijn die knechten, die welcke (als die heere coemt) hi meerder maken, ende daer sal ick vergaderen al dat sal wakende vinden, voorwaer ic segghe v dat hy mi ghewassen is, ende mijn goeden, **19** ende ick sal hen opscorten sal, ende salse doen ter tafelen sitten, mijnder zielen segghen. Siele ghy hebt veel goets ende doorgaende sal hijse dienen, **38** Ende eest dat opgeleyt voor veel iaren, rust, eedt, drinct, brast, **20** hy coemt inde tweede wake, ende eest dat hy in die Ende Godt heeft hem gheseyt. Ghi sot desen nacht derde wake coemt, ende dat hijse alsoo vint, salich eysschen sij v ziele van v wederom, ende die goeden sijn die knechten, **39** Maer weet dit dat waert sake die ghy bereydt hebt wiens sullen die wesen? **21** dat die vader des huysgesins wiste ter wat uren dat Alsoo is hi die voor sij seluen eenen scadt verghadert, die dief comen soude, hi soude voorwaer waken, ende en is in Gode niet rijck. **22** Ende hi heeft tot ende hi en soude sijn huys niet laten doorgrauen **40** sijn discipelen gheseyt. Daerom segghe ick v. En Ende ghi weest ooc bereedt, want ter vren als ghijt wilt niet sorchuuldich sijn uwer zielen wat ghi eten niet en meynt, sal die sone des menschen comen, sult, nocht den lichaem wat ghi aendoen sult, **23** Die **41** Ende Petrus heeft tot hem gheseyt. Heere segdy ziele is beter dan die spijse, ende dlichaem beter dan dese ghelijckenisse tot ons, oft oock tot allegader? **42** tcleet, **24** Aenmerct die rauen, want sij en saeyen Ende die Heere heeft gheseyt. Wie meyndi datter een nocht en maeyen niet, die noch kelder noch schuere ghetrouwe ende wijs huysregeerde is, den welcken en hebben ende God voetse Hoe veel weerdigher die Heere ghestelt heeft ouer sijn familie, om dat hi sijt ghi dan die? **25** Maer wie van v lieden mach al die te sijnen tijde gheuen soude een mate terwen? denckende tot sijnder lengden eenen cubitus toe **43** Salich is die knecht den welcken die heere (als doen? **26** Aldus eest dat ghi niet en vermoecht tghene hi coemt) sal alsoo doende vinden, **44** Voorwaer ick dat het minste is, waerom sijdi van die ander dinghen segghe v, dat hi ouer alle dat hi besidt hem stellen besort? **27** Aenmerct die lelien hoe die wassen, sal, **45** Maer eest dat die knecht seyt in sijn herte, sij en arbeyden noch sij en spinnen niet, Maer ick mijn heere vertrect te comen, ende dat hi beghint segghe v dat Salomon in alle sijn glorie niet ghecleet te slaen die knechten ende dienstvrouwen, ende te en was als een van desen, **28** Ende eest dat het gras eten ende te drincken, ende droncken te worden, (dat heden is inden acker ende morghen inden ouen **46** soo sal die heere van dien knecht comen opden gheworpen wort) Godt alsoo cleedt, hoe veel te meer dach als hijt niet en hoept ende ter vren die hi niet en v ghy cleyn van ghelooue? **29** Ende en wilt ghi niet weet, ende hy sal hem in stucken slaen ende sijn vrachten wat ghi eten sult oft drincken, ende en wilt v deel sal hi metten onghetrouwelen stellen, **47** Maer die niet verheffen om hooch, **30** want alle dese dinghen knecht die sijns heeren wille gheweten heeft ende soeken die luyden der werelt, Maer v vader weet en heeft niet bereydt, ende niet en heeft ghedaen wel dat ghi alle dese dingen behoeft, **31** Maer soect nae sijnen wille, die sal gheslaghen worden met veel ierstmael het ryc Gods ende alle dese dinghen sullen slaghen, **48** maer diet niet gheweten en heeft, ende v toe gheworpen worden **32** En wilt niet vreesen o heeft ghedaen dinghen die slaghen weerdich sijn, die ghi cleyn vergaderinghe, want het heeft uwenvader sal met luttel slaghen gheslaghen worden, Ende alle belieft v te gheuen het rijck, **33** vercoopt dat ghi wien veel ghegheuen is van dien sal veel gheleyscht heden besidt ende gheeft almissen, Maect voor v worden, ende wien men veel betrout heeft, van dien borsen die niet en verouderen, eenen scadt die niet sal men meer eysschen, **49** Ick ben ghecomen om en mindert in die hemelen, daer gheenen dief aen vier te breghen op deerde, ende wat wille ick dan dat en coemt, noch gheen motte en bederft, **34** Want ontsteken worde? **50** Ende ick moet met een doopsel waer uwenvader scadt is daer sal v herte ooc sijn, **35** Laet ghedoopt worden, en hoe worde ick benauft tot dat

volbracht wort? **51** Meyn-di dat ick ben ghecomen om soeckende vruchten op desen vijgheboom, ende ick vrede te gheuen op die eerde? Neen segghe ic v, en vinde gheen, Daerom houwt dien af, want waer maer een afsceydinghe, **52** want van desen tijt voorts toe beslaet hy die eerde? **8** Maer die antwoordende sullender vijue sijn in een huys ghesceyden, drie heeft tot hem gheseyt. Heere laet dien staen noch dit teghen twee, ende twee teghen drie, **53** Die vader sal iaer, tot dat ick hem omgrauen hebbe, ende mest daer ghesceyden worden teghen tkint, ende tkint teghen een gheleyt, **9** Oft hy emmer oock eenige vrucht sijnen vader, ende die moeder teghen die dochter, voorts brachte, maer en is des niet, soo suldy dien in ende die dochter teghen die moeder, die sweaterinne toecomende tijde afhouwen, **10** Ende hy was leerende teghen haer behoude dochter, ende die behoude in hen Sinagoge op die sabbath daghen. **11** Ende siet dochter teghen haer sweaterinne, **54** Ende hi seyde tot daer was een vrouwe die eenen gheest der siecken die scaren. Als ghi sult sien een wolcke opgaende hadde achthien iaren lanck, ende sij was ghecromt, vanden westen, soo segdi ter stont. Daer coemt ende sij en mocht gheensins opwaerts sien, **12** Die eenen plasreghen, ende tghesciet alsoo, **55** ende welcke als lesus ghesien heeft, soo heeft hi haer tot als ghi den suyden wint siet blasen soo segdi. Het hem gheroopen, ende tot haer gheseyt. Vrouwe ghy sal heet sijn, ende het ghesciet, **56** Ghy hypocrijten sijt verlaten van v siekte, **13** Ende hy heeft op haer sijn die ghedaente des hemels ende der eerden condi handen gheleydt, ende ter stont werde sij opgericht, ordeelen, maer hoe en ordeeldi desen tijt niet? **57** ende sij glorificeerde Godt, **14** Ende die ouerste der Ende waerom en ordeeldi niet van v seluen dat Sinagogen antwoordende (verbolghen sijnde om dat rechtuerdich is? **58** Ende als ghi gaet met uwen lesus opden sabbath ghenesen hadde) heeft gheseyt wederpartijder tot den prince, soo doet neersticheyt totter scaren. Daer sijn ses daghen in die welcke men om onder weghen van hem ontslaghen te sijne, dat wercken moet, aldus coemt op dese daghen ende laet hy v by auontueren niet en trecke totten rechter ende v ghesont maken, ende niet opden sabbothdach, **15** dat die rechter v leuere den steenwachter ende dat maer die Heere tot hem antwoordende heeft gheseyt. die steenwachter v inden kerker worpe, **59** Ick segghe Ghi hypocrijt en ontbt een ieghelyc van v lieden niet v ghy en sult daer niet wtgaen tot dat ghi betaelt oock sijnen osse oft ezel vander cribben, ende leyse om te die laetste mijte.

13 ENde opden seluen tijt waren daer sommighe teghenwoordich, bootscappende hem vanden Galileusschen der welcker bloet Pilatus hadde ghemengt met haren sacrificien, **2** Ende hy antwoordende heeft tot hen gheseydt. Meyndi dat dese Galileussche bouen alle die Galileusschen sondaers waren om dat sij sulcke dinghen gheleden hebben? **3** Neen sij, seg ick v, Maer ten sij dat ghi penitencie hebt, soo suldy allegader desghelijcs vergaan, **4** Ghelyc die achiene op die welcke gheuallen is den torre van Siloe ende heeftse ghedoodt, meyndi dat die sculdich waren meer dan alle die menschen die te Ierusalem woonden? **5** Neen sij segghe ick v, maer eest dat ghy gheen penitencie en hebt, soo suldi al te samen desghelijcks vergaan. **6** Maer hy seyde dese ghelyckenisse. Een man hadde eenen vijgheboom gheplant in sijnen wijngaert, ende hy is ghecomen soeckende vruchten in haer, ende hy en heefter gheen gheuonden, **7** Ende hy heeft gheseyt totten wijngaerder. Siet het sijn nv drij iaren dat ick come

Satanas ghebonden heeft siet nv achthien iaren lanc, en moestmen die niet ontbinden van desen bant opden sabbothdach? **17** Ende doen hy dese woorden seyde, soo werden bescaemt alle sijn vianden, ende alle tvolc verblijde hem van alle die dinghen die gloriooslijc van hem ghedaen worden. **18** Daerom seyde hy. Wien is trijck Gods ghelyc oft wien sal ick dat ghelycken? **19** Het is ghelyc den mostaert sade, het welc een man ghenomen hebbende in sijnen hof ghesaeyt heeft, ende het is ghwassen ende tis ghworden tot eenen grooten boom, ende die voghelen des hemels hebben in sijn tacken gherust, **20** Ende wederom heeft hy gheseyt. Welcken dinghe sal ick trijc Gods ghelycken. **21** Het is ghelyc den heue welc een vrouwe ghenomen heeft ende gheborghen in drij maten meels tot dat heel gheheeft worde, **22** Ende hy ghinc door die steden ende casteelen leerende, ende reysende nae Ierusalem. **23** Ende een seyde hem. Heere sijnder oock weynich die salich worden? **24** Ende hy heeft tot hen gheseyt.

Arbeyt te strijde om in te gaen door die enge poorte, gheorlooft op eenen sabbeth dach te ghenesen 4 want vele (segghen ick v) sullen begheren in te Maer si sweghen Ende hi dien te hem nemende gaen, ende sij en sullen niet moghen, 25 Maer als heeft hem ghenesen, ende laten gaen, 5 Ende die vader des huysgesins sal inghegaen sijn, ende antwoordende tot henlieden heeft hi gheseyt. Wiens hy die doere sal ghesloten hebben, ende ghy sult van v lieden ezel oft osse sal inden put vallen, ende beginnen buyten te staen, ende aen die doere te dat hy dien niet en sal ter stont wt trecken op eenen cloppen segghende. Heere doet ons open, ende hy sabbothdach? 6 Ende si en consten hem hier op antwoordende v lieden segghen sal. Ic en kenne v niet niet gheantwoorden, 7 Ende hy seyde oock tot die van waer ghi sijt, 26 dan suldi beginnen te segghen. ghenoodde een ghelyckenisse aenmerckende hoe Wi hebben voor v gheten ende ghedroncken, ende in dat sij dierste sitplaetsen vercosen segghende tot ons straten hebdi gheleert 27 Ende hi sal v lieden henlieden. 8 Als ghy ghenoodt sijt ter bruyloft, soo segghen. Ic en kenne v niet van waer ghi sijt, gaet en sidt in dierste plaatse niet, op auontueren ofter alle van my ghi werckers der boosheyt, 28 Daer iemant eerlijcker dan ghi ghenoodt ware van hem, 9 sal weeninghe ende crijselinghe van tanden sijn, ende dat hi die v ende dien ghenoodt heeft, comende Als ghi sult sien Abraham, ende Isaac, ende Iacob, tot v segghe. Gheeft desen plaatse, ende dat ghi ende alle die propheten int ryc Gods, ende v daer dan beghint met bescaemtheden die laetste plaatse buyten ghedreuen te worden, 29 Ende daer salder te nemen, 10 maer als ghi gheroepen sijt, soo gaet comen van oost, ende van west, van noorden ende ende sidt in die laetste plaatse, op dat hy (wanneer hi van suyden, ende si sullen ter tafelen sitten int ryc comen sal die v ghenoodt heeft) v segghe. Vrient climt Gods, 30 Ende siet sij sijn die laetste die dierste opwaerts, Dant salt v glorie sijn voor die ghene die sullen sijn, ende si sijn dierste, die de laetste sijn daer tsamen ter tafelen sitten, 11 Want alle die hem sullen. 31 Op dien seluen dach sijn tot hem ghecomen verheft sal vernedert worden ende wie hem vernedert sommighe vanden Phariseen segghende tot hem. die sal verheuen worden. 12 Ende hi seyde oock tot Gaet wt ende reyst van hier, want Herodes wilt v den ghenen die hem ghenoodt hadde. Als ghi eenen dooden, 32 Ende hy seyde tot hen. Gaet henen ende noenmael oft auontmael houdt, soo en wilt v vrienden segt dien vos. Siet ick worpe duyuels wt, ende ick niet roopen, nocht v broeders, nocht v maghen, wercke ghesontheden heden ende morghen, ende nocht v rijcke ghebueren, dat sij by auontueren v ten derden daghe neem ick een eynde, 33 Maer niet wederom en nooden, ende dat v vergheldinghe nochtans moet ick noch heden ende morghen ende ghesciede, 13 Maer als ghi eenen maelijt houdt, den nauolgghenden dach wandelen, want ten mach soo roept arme, cranke, cruepele, ende blende, niet wesen dat een propheet erghers soude verdaen 14 ende ghi sult salich sijn, want sij en hebben niet worden dan in Ierusalem, 34 Ierusalem Ierusalem, om te verghelden, want tsal v gheloont worden in die de propheten doodt, ende steent die ghene die tot die verrijsenis der rechtuerdigher, Ende als hi dit v ghesonden worden, Hoe dicmael heb ick v kinderen gheseyt hadde, 15 soo heefter een vanden ghenen willen vergaderen, als eenen voghel sijnen nest onder die tsamen ter maelijt saten tot hem gheseyt. Salich sijn vederen, ende ghy en hebbes niet gewilt? 35 Siet is hi die broot eten sal int ryc Gods, 16 Ende hy v huys sal v woest ghesloten worden, Maer ick segghe heeft tot hem gheseyt. Een mensch heeft eenen v lieden, dat ghy my niet sien en sult, tot dat comen grooten auontmael ghehouden, ende hi heefter veel sal als ghy segghen sult. Ghebenedijt is hi die daer gheroopen, 17 Ende hy heeft sijnen knecht ghesonden op die vre des auontmaels om den ghenoodden te segghen dat sij comen souden, want alle dinghen nv bereydt waren, 18 Ende sij begonsten hen alle te samen te ontsuldighen, Dierste heeft hem gheseyt. Ick heb een lanhuys ghecocht, ende tis mi noot dat ick wtghae ende dat besie, Ick bidde v verontsculdicht mi, 19 Ende die ander heeft gheseyt. Ick heb vijf

14 ENde tis ghesciet doen Iesus ghinck int huys

van eenen prince der Phariseen op eenen sabbeth dach om broot te eten, ende sij sloeghen hem gade 2 Ende siet een watersuchtich mensch was voor hem, 3 ende Iesus antwoordende heeft gheseyt tot die wetgeleerde ende Phariseen segghende. Eest

op die vre des auontmaels om den ghenoodden te segghen dat sij comen souden, want alle dinghen nv bereydt waren, 18 Ende sij begonsten hen alle te samen te ontsuldighen, Dierste heeft hem gheseyt. Ick heb een lanhuys ghecocht, ende tis mi noot dat ick wtghae ende dat besie, Ick bidde v verontsculdicht mi, 19 Ende die ander heeft gheseyt. Ick heb vijf

iocken ossen ghecocht, ende ic gaen die proeuen,
Ick bidde v verontsculdicht my, **20** Ende een ander
heeft gheseyt. Ic heb een huysvrouwe ghetrouw, **21** Ende die Phariseen ende Scriben hebben
ende daerom en mach ick niet comen, **22** Ende die ghemurmureert seggende. Dese ontfant die sondaren
knecht wederom ghekeert sijnde heeft dese dinghen ende eedt met hen, **23** Ende hy heeft tot hen gheseyt
sijnen heere ghebootschap. Doen heeft die vader dese ghelyckenisse seggende. **4** Wat mensche issert
des huysghesins ghestoort sijnde gheseyt tot sijnen van v lieden die hondert scapen heeft, ende eest dat
knechte. Gaet gheringhe wte tot die straten ende hi een van dien verliest, en verlaet hy dan niet die
wijcken der stadt, ende die arme, ende cranke, ende neghen ende neghentich in die woestyne, ende ghaet
blende, ende cruepele brengt hier binnen, **22** Ende die tot het ghene datter verloren was, tot dat hijt vint? **5**
knecht heeft gheseyt. Heere tis ghedaen ghelyck ghi **6** Ende als hi dat gheuonden heeft soo legt hi dat op sijn
gheboden hebt, ende daer is noch plaatse, **23** Ende scouderen, hem verblijdende **6** ende thuys comende,
die heere heeft tot sijnen dienaer gheseyt. Gaet wt tot roept hi te samen sijn vrienden ende ghebueren
die weghen, ende thuynen, ende dwingtse binnen seggende. Verblijt v met my, want ick hebbe mijnt
te comen op dat mijn huys mach veruult worden, scaep gheuonden dat verloren was, **7** Ick segghe v,
24 Ende ic segghe v lieden, dat niemant van dien dat ooc alsoo blijscap sal sijn inden hemel ouer eenen
mannen die gheroopen sijn, mijn auontmael smaken sondaer penitencie doende, meer dan van neghen
en sal. **25** Ende daer ghinghen veel scaren met hem, ende neghentich rechtuerdighe die gheen penitencie
ende omghekeert sijnde heeft hi tot hen gheseyt. en behoeuen **8** Oft wat vrouwe issert hebbende thien
26 Eest dat iemant tot my coemt, ende niet en haet penninghen, eest dat sij eenen penninc verloren
sijnen vader ende moeder, ende huysvrouwe, ende heeft, en ontsteect sij niet een licht, ende worpt het
kinderen, ende broederen, ende susteren, ende noch huys omme, ende soect neerstelijc tot dat sij dien
oock mede sijn ziele, soo en mach hy mijn discipel vint, **9** Ende als si dien gheuonden heeft soo roept
niet sijn, **27** Ende wie sijn cruyts niet en draecht, ende sij te samen haer vriendinnen ende ghebuerinnen
coemt na my, die en mach mijn discipel niet wesen, **28** seggende. Verblijt v met my, want ic heb vonden den
Want wie van v lieden willende eenen torre timmeren penninc dien ic verloren hadde, **10** Alsoo (seg ick v)
en rekent niet ierstmael al sittende die costen die daer tsal blijscap wesen voor die enghelem Gods ouer
van noode sijn, oft hi die heeft om te volmaken, **29** op eenen sondaer die penitencie doet. **11** Ende hi seyde.
dat naemaels als hy tfundament gheleyt sal hebben Een mensch hadde twee sonen, **12** ende die ioncste
ende niet en sal moghen volmaken, alle diet sien niet van dien heeft sijnen vader geseyt. Vader gheeft my
en beghinnen hem te bespotten **30** seggende. Dese het deel van mijnen goede dwelc mi toe coemt, Ende
man heeft begonnen te timmeren, ende hy en heues hy heeft hem tgoet ghedeelt, **13** Ende nae een luttel
niet moghen volmaken, **31** Oft wat coninc willende daghen is die ioncste sone (als hijt al verghadert
gaen om te orloghen teghen eenen anderen coninck, hadde) wt ghereyst in een verre lantscap, ende aldaer
en sal niet ierstmael sittende dencken oft hy soude heeft hy sijn goet verdaen leuende ouerdadelijk,
moghen met thien duysent hem teghen comen die **14** Ende als hijt al verdaen hadde, soo issert eenen
met twintich duysent tot hem coemt? **32** want anders crachtighen hongher opghestaen in dat lantscap,
soo sendt hi boden wt (als die noch verre is) ende ende hy begonste ghebreck te lijden, **15** Ende hy
begheert tghene dat den vrede aenghaet, **33** Aldus is wech gheghaen ende heeft hem gheueocht by
oock een ieghelyck van v lieden wie niet en versaect eenen borgher van dien lande, Ende die heeft hem
alle dat hy besidt, die en mach mijn discipel niet ghesonden in sijn hoeue dat hy die verkenen hoeden
wesen, **34** Tsout is goet, maer eest sake dat het sout soude, **16** Ende hy begheerde sijnen buyc te vullen
onsmakelijck wort waer mede salment souten? **35** van dat draf dat die verkenen aten, ende niemant en
want ten is noch totten lande noch totten mesthoop gaeft hem, **17** Maer in sij seluen ghekeert sijnde heeft
nuttelijck, maer tsal buyten wech gheworpen worden, hi gheseyt. Hoe veel huerlingen mijns vaders sijnder
Die ooren heeft om te hooren die hoore.

15 ENde die Publicanen ende sondaers waren tot hem comende dat sij hem hooren souden,

van honghere, **18** Ick sal opstaen ende gaen tot mijnen vader, ende hem segghen. Vader ick heb ghesondicht inden hemel ende voor v, **19** nv en ben ende desen is by hem ouerghedraghen gheweest als ick niet weerdich ghenoemt te worden v sone, maect oft hi sijn goet verquist hadde, **2** Ende hy heeft hem my als een van uwen huerlinghen, **20** Ende opstaende gheroepen ende tot hem gheseyt. Wat hoor ick dit van is hi ghoco-men tot sijnen vader, Ende doen hy noch v? doet rekeninghe van uwer hoofmeesterscap want verre was, heeft hem sijn vader ghesien, ende hi ghi en sult voortaan niet meer moghen hoofmeester is door bermherticheyt beweecht gheworden, ende wesen, **3** Ende die hoofmeester heeft gheseyt in toeloopende is hi op sijnen hals gheuallen, ende hi sij seluen, Wat sal ick doen want mijn heere mi die heeft hem ghecuest, **21** Ende die sone heeft tot hem hoofmeesterscap afneemt? Ic en can niet grauen, ic gheseyt. Vader ick heb ghesondicht inden hemel scaem mi broot te bidden, **4** Ick weet wat ick doen ende voor v, ick en ben nv niet weerdich v sone sal, op dat sij (wanneer ick afghestelt sal sijn van die ghenoemt te worden, **22** Ende die vader heeft tot hoofmeesterscap) my ontfanghen in hen huysen, **5** sijnen knechten gheseyt. Haestelijc brengt voorts Als hy dan alle sijns heeren sculdenaers gheroepen het ierste eerlijck langhe cleedt, ende doet hem dat hadde, soo heeft hy den iersten gheseydt. Hoe vele aen, ende gheeft hem eenen rinck aen sijn hant, sijdi mijnen heere sculdich? **6** Ende die heeft gheseyt. ende schoenen aen sijn voeten, **23** ende brengt het Honderd vaten olie Ende hi heeft dien gheseyt. Neemt ghemest calf, ende dootet, ende laet ons eten, ende v hantschrift ende sidt, haestelijck scrijft vijftich, **7** Daer vrolijcken maeltijt houden, **24** want dese mijn sone nae heeft hi den anderen geseyt. Maer ghi hoe veel was doot, ende hi is wederom leuende gheworden, hi sijdi sculdich? Die welcke heeft gheseyt. Honderd was verloren, ende hi is gheuonden, Ende sij hebben choren maten tarwe, Hy seyde hem. Neemt uwen begonnen blijdelyck te eten, **25** Maer sijn outste sone brief ende scrijft tactentich, **8** Ende die heere heeft was int velt, ende doen hy quam ende naecte den den hoofmeester der boosheyt ghepresen dat hy huyse, soo heeft hy ghehoort een ghesanck, ende een voorsientlijck ghedaen hadde, want die kinderen deser ghedans, **26** ende hi heeft gheroepen eenen vanden werelt sijn voorsienigher dan die kinderen des lichts knechten, ende gheuraecht wat dese dinghen waren, in hen gheslachte, (aiōn g165) **9** Ende ick segghe v **27** Ende dese heeft hem gheseyt. V broeder is comen, lieden. Maect voor v vrienden van den Mammon der ende v vader heeft dat ghemest calf gheslaghen om dat hi hem ghesont heeft ontfanghen, **28** Ende hi vergaen sult) in die ewige tabernakelen. (aiōnios is veronweerdicht gheworden, ende en heeft niet g166) **10** Die ghetrouwe is int minste, die is int meeste willen binnen gaen. Hierom sijn vader wtgeghaen oock ghetrouwe, ende die int cleyne onrechtuerdich sijnde heeft hem begonst te bidden, **29** Ende hi is, die is int meeste ooc onrechtuerdich, **11** En hebdi antwoordende heeft tot sijnen vader gheseyt. Siet dan inden onrechtuerdighen Mammon niet ghetrouw ick diene v soo veel iaren ende noyt en heb ick v gheweest, dat warachtich is wie sal v dat betrouwien? ghebodt ouertreden, ende ghi en hebt my noyt eenen **12** Ende eest dat ghi in eens anders goet niet en bock ghegheven dat ick soude met mijnen vrienden hebt ghetrou gheweest, wie sal v gheuen dat uwe vrolijcken maeltijt houden, **30** Maer nae dat dese is? **13** Gheen knecht en mach twee heeren dienen, v sone, die alle sijn goet met die hoeren verteert want hi sal den eenen haten ende den anderen lief heeft, ghecomen is, hebdi hem dat ghemest calf hebben, oft hi sal den eenen by blijuen, ende den gheslaghen, Ende hy heeft tot hem gheseyt. **31** Sone anderen versmaden, Ghi en moecht Gode niet dienen ghi sijt altijt met my, ende alle wat mijne is dat is uwe, ende den Mammon, **14** Ende alle dit hoorden die **32** Maer men moest vrolijcken maeltijt houden ende Phariseen die ghierich waren, ende sij beghechten vrolijk sijn, want dese uwe broeder was doot ende hi hem, **15** Ende hi seyde tot hen. Ghi sijt die ghene is wederom leuende gheworden, hy was verloren, die v seluen rechtuerdich maect voor die menschen, ende hy is gheuonden. Maer God kent v herten, want dat den menschen hooghe is, dat is een afgrislijcheyt voor God. **16** Die

wet ende die propheten sijn tot Iohannes toe want van dien tijt voorts wort het rijk Gods vercondicht ende een ieghelyc doet daer ghewelt op, 17 Maer het comen en souden, maer wee den ghenen door den is lichter hemel ende eerde te verghaen, dan vander welcken sij comen, 2 Het waer hem beter datter wet een stipken te vallen. 18 Alle die sijn huysvrouwe eenen molensteen ghehanghen worde aen sijnen verlaet ende een ander trouwet die doet ouerspel, hals ende dat hi gheworpen worde in die zee, dan ende die de verlaten van haren man trouwet, die dat hi verarghere een van desen cleynen, 3 Siet voor doet ouerspel. 19 Daer was een rijck mensch ende v. Eest dat v broeder teghen v ghesondicht heeft, hi worde ghecleedt met purpur, ende sijn lijnwaet, soo straft hem, ende eest dat hy penitencie doet, ende hi adt daghelycs seer wellustelijck, 20 Ende soo vergheuet hem, 4 ende eest dat hi seuen mael daer was een brootbidder Lazarus ghenaemt, die sdaechs teghen v sondicht, ende dat hy hem seuen aen sijn doere lach vol sweren, 21 begheerende mael sdaechs bekeert tot v segghende. Tis my leedt, versaejt te worden vanden brocskens die van des so vergheuet hem, 5 Ende die apostelen hebben rijcs mans tafele vielen, maer oock soo quamen die gheseyt den Heere vermeerdert ons tghelooue, 6 honden ende lecten sijn sweren, 22 Ende tis ghesciet Ende die Heere heeft gheseydt. Waert sake dat dat die brootbiddere sterf, ende ghedraghen worde ghi ghelooue hadt als een mostaert saet, so soudi van die enghelen in Abrahams schoodt. Oock soo segghen tot desen moerboom, wert wtghewortelt, is die rijcke ghestoruen ende hi is begrauen in die ende ouergheplant in die zee, ende hi soude v lieden helle, 23 Ende sijn ooghen opheffende als hi in die onderdanich sijn, 7 Ende wie issier van v lieden tormenten was, heeft hi Abraham ghesien van verre, hebbende eenen knecht ackerende oft die beesten ende Lazarum in sijnen schoodt, (Hadēs g86) 24 Ende weydende, die welcke hem vanden velde ghecomen hi heeft roepende gheseydt. Vader Abraham onfermt sijnde segghe. Gaet ter stont doere, ende sidt ter v mijnder, ende sendt Lazarum dat hi duysterste van tafelen, 8 ende en seyt hem niet. Bereyt dat ick dat sijnen vingher steke int water, dat hi mijn tonghe mach auontmael ete ende scorst v op ende dient my, tot vercoelen, want ick worde hier ghepijnicht in dese dat ick gheten ende ghedroncken hebbe, ende daer vlamme, 25 Ende Abraham heeft tot hem gheseyt. nae suldi ghi eten ende drincken? 9 Sal hijs dien Sone weest gheachtich dat ghi goet ontfanghen hebt knecht danc weten om dat hy ghedaen heeft dat in v leuen, ende Lazarus desghelycks quaet, Ende nv hi hem beuolen hadde? Ick en meyns niet, 10 Also soo wert dese vertroost, maer ghi wort ghepijnicht, 26 ooc als ghy ghedaen hebt alle dat v beuolen is so ende bouen alle dese soo is tusschen ons ende v segget. Wi sijn onnutte knechten, dat wi sculdich lieden een groot ondersceytsel vast ghestelt, alsoo waren te doen dat hebben wij ghedaen. 11 Ende tis dat die ghene die van hier willen ouercomen tot ghesciet doen hi ghinc nae Ierusalem, dat hi ghinc v lieden, dat niet en moghen doen noch van daer doort midden van Samarien ende Galileen, 12 Ende tot hier ouer comen, 27 Ende hy seyde. Soo bidde als hi quam in een casteel so sijn hem te ghemoete ick v dan vader dat ghi hem sendt in mijns vaders comen thien melaetsche mannen, die welcke hebben huys, 28 want ick hebbe vijf broeders, op dat hy hen ghestaen van verre, 13 ende hebben hen stemme mach ghetuyghen dat sij oock niet en comen in dese opghehauen segghende. Iesu meester onfermt v plaatseren der tormenten, 29 Ende Abraham heeft tot onser, 14 Die welcke als hi ghesien heeft, so heeft hem gheseyt. Sij hebben Moysen ende die propheten, hi gheseyt. Gaet henen verhoont v den priesters, laetse die hooren, 30 Ende hy heeft gheseydt. Neen ende tis ghesciet doen si ghinghen dat si ghesuyert vader Abraham, maer eest sake datter iemant vanden sijn, 15 Maer een van dien siende dat hy ghesuyert dooden tot hen gaet, soo sullen sij penitencie doen, was, is wederom ghekeert met groter stemmen God 31 Ende hi heeft tot hem gheseyt. Eest dat sij Moysen grootelijc louende, 16 ende hi is op sijn aensicht ende die propheten niet en hooren, soo en sullen gheuallen voor sijn voeten danckende, ende dese was sij ooc niet gheloouen al waert datter iemant vander een Samaritaen, 17 Ende Iesus antwoordende heeft doot verrese.

17 ENde hy seyde tot sijn discipelen. Het is onmoghelyc dat daer gheen verarghernissen ende een ander trouwet die doet ouerspel, hals ende dat hi gheworpen worde in die zee, dan dat hi verarghere een van desen cleynen, 3 Siet voor doet ouerspel. 19 Daer was een rijck mensch ende v. Eest dat v broeder teghen v ghesondicht heeft, hi worde ghecleedt met purpur, ende sijn lijnwaet, soo straft hem, ende eest dat hy penitencie doet, ende hi adt daghelycs seer wellustelijck, 20 Ende soo vergheuet hem, 4 ende eest dat hi seuen mael daer was een brootbidder Lazarus ghenaemt, die sdaechs teghen v sondicht, ende dat hy hem seuen aen sijn doere lach vol sweren, 21 begheerende mael sdaechs bekeert tot v segghende. Tis my leedt, versaejt te worden vanden brocskens die van des so vergheuet hem, 5 Ende die apostelen hebben rijcs mans tafele vielen, maer oock soo quamen die gheseyt den Heere vermeerdert ons tghelooue, 6 honden ende lecten sijn sweren, 22 Ende tis ghesciet Ende die Heere heeft gheseydt. Waert sake dat dat die brootbiddere sterf, ende ghedraghen worde ghi ghelooue hadt als een mostaert saet, so soudi van die enghelen in Abrahams schoodt. Oock soo segghen tot desen moerboom, wert wtghewortelt, is die rijcke ghestoruen ende hi is begrauen in die ende ouergheplant in die zee, ende hi soude v lieden helle, 23 Ende sijn ooghen opheffende als hi in die onderdanich sijn, 7 Ende wie issier van v lieden tormenten was, heeft hi Abraham ghesien van verre, hebbende eenen knecht ackerende oft die beesten ende Lazarum in sijnen schoodt, (Hadēs g86) 24 Ende weydende, die welcke hem vanden velde ghecomen hi heeft roepende gheseydt. Vader Abraham onfermt sijnde segghe. Gaet ter stont doere, ende sidt ter v mijnder, ende sendt Lazarum dat hi duysterste van tafelen, 8 ende en seyt hem niet. Bereyt dat ick dat sijnen vingher steke int water, dat hi mijn tonghe mach auontmael ete ende scorst v op ende dient my, tot vercoelen, want ick worde hier ghepijnicht in dese dat ick gheten ende ghedroncken hebbe, ende daer vlamme, 25 Ende Abraham heeft tot hem gheseyt. nae suldi ghi eten ende drincken? 9 Sal hijs dien Sone weest gheachtich dat ghi goet ontfanghen hebt knecht danc weten om dat hy ghedaen heeft dat in v leuen, ende Lazarus desghelycks quaet, Ende nv hi hem beuolen hadde? Ick en meyns niet, 10 Also soo wert dese vertroost, maer ghi wort ghepijnicht, 26 ooc als ghy ghedaen hebt alle dat v beuolen is so ende bouen alle dese soo is tusschen ons ende v segget. Wi sijn onnutte knechten, dat wi sculdich lieden een groot ondersceytsel vast ghestelt, alsoo waren te doen dat hebben wij ghedaen. 11 Ende tis dat die ghene die van hier willen ouercomen tot ghesciet doen hi ghinc nae Ierusalem, dat hi ghinc v lieden, dat niet en moghen doen noch van daer doort midden van Samarien ende Galileen, 12 Ende tot hier ouer comen, 27 Ende hy seyde. Soo bidde als hi quam in een casteel so sijn hem te ghemoete ick v dan vader dat ghi hem sendt in mijns vaders comen thien melaetsche mannen, die welcke hebben huys, 28 want ick hebbe vijf broeders, op dat hy hen ghestaen van verre, 13 ende hebben hen stemme mach ghetuyghen dat sij oock niet en comen in dese opghehauen segghende. Iesu meester onfermt v plaatseren der tormenten, 29 Ende Abraham heeft tot onser, 14 Die welcke als hi ghesien heeft, so heeft hem gheseyt. Sij hebben Moysen ende die propheten, hi gheseyt. Gaet henen verhoont v den priesters, laetse die hooren, 30 Ende hy heeft gheseydt. Neen ende tis ghesciet doen si ghinghen dat si ghesuyert vader Abraham, maer eest sake datter iemant vanden sijn, 15 Maer een van dien siende dat hy ghesuyert dooden tot hen gaet, soo sullen sij penitencie doen, was, is wederom ghekeert met groter stemmen God 31 Ende hi heeft tot hem gheseyt. Eest dat sij Moysen grootelijc louende, 16 ende hi is op sijn aensicht ende die propheten niet en hooren, soo en sullen gheuallen voor sijn voeten danckende, ende dese was sij ooc niet gheloouen al waert datter iemant vander een Samaritaen, 17 Ende Iesus antwoordende heeft doot verrese.

sijn die neghen? **18** Daer en is niemant gheuonden die weder ghecomen is, ende Godt die glorie ghegheuen heeft dan dese vreemdelinc, **19** Ende hi heeft hem geseyt. Staet op, gaet wech want v ghelooue heeft v ghesont ghemaect. **20** Ende ghevraecht sijnde van die Phariseen wanneer dat het rijk Godts coemt, so heeft hi hen gheantwoort ende gheseyt. Het rijk Gods en coemt niet met wtwendighen ghebare, **21** noch men en sal niet segghen. Siet hier, oft siet daer, want siet het rijk Godts is binnen v lieden, **22** Ende hi seyde tot sijnen discipelen. Die daghen sullen comen als ghi sult begheren te sien eenen dach van den sone des menschen, ende ghi en sult dien niet sien, **23** Ende men sal v segghen. Siet hier, ende siet daer, En wilt daer niet gaen, noch en volchtse niet, **24** want ghelyc den blixem schijnende van onder den hemel blincket ouer alle dat onder den hemel is, also sal die sone des menschen sijn in sijnen dach, **25** Maer ierstmael moet hi veel lijden, ende verworpen worden van desen gheslachte. **26** Ende ghelyc dat ghesciet is in die daghen van Noe, also salt ooc wesen in die daghen vanden sone des menschen, **27** Sij aten ende sij droncken, sij trouden huysvrouwen, ende worden ten houwelijc ghegheuen, tot opden dach dat Noe in die arcke ghinck, ende dat den oueruloet ghecomen is, ende heeftse alle vernielt, **28** Desgelyicks alsoot ghesciet is in die daghen van Loth sij aten ende sij droncken, sij cochten ende vercochten, sij planten ende timmerden, **29** maer opden dach doen Loth ghinc van Sodomen heuet gherenghent vier ende solfer vanden hemel, ende heuet al vernielt, **30** In deser voeghen salt wesen opden dach dat die sone des menschen sal gheopenbaert worden, **31** In die vre so wie sijn sal opt dack ende sijn ghereetscappen int huys die en come niet nederwaerts om die te halen, ende die opt velt is en keere desgelycs ooc niet achterwaerts, **32** Weest ghedachtich der huysvrouwen van Loth, **33** Soo wie begheert sijn ziele te behouden die salse verliesen, ende soo wie die verliest, die salse leuende maken, **34** Ic segghe v lieden. In dien nacht salder twee wesen in een bedde, die eene sal opghenomen worden, ende die andere sal achterghelaten worden, **35** Daer salder twee sijn tsamen malende, die eene sal opghenomen worden, ende die andere achterghelaten, **36** Twee int velt, die eene sal opghenomen worden, ende die andere achterghelaten **37** Antwoordende segghen sij hem. Waer Heere? Die welcke heeft hen gheseyt. So waer het lichaem is, daer sullen die arens vergaderen.

18 ENde hi seyde een parabele tot hen datmen altijs moet bidden ende niet ophouden seggende. **2** Daer was een richter in een stadt die Godt niet en vreesde, ende gheenen mensch en ontsach, **3** Ende daer was een weduze in die stadt ende sij quam tot hem seggende. Doet my recht van mijnen wederpartijder, **4** Ende hy en wildes niet doen veel tijts, Maer nae desen soo heeft hi gheseyt in sij seluen. Al eest dat ic God niet en vreeße noch die menschen niet en ontsie, nochtans want dese weduze my moeyelijc is, **5** soo sal ick haer recht doen dat sij ten laetsten comende my niet te nae en spreke, **6** Ende die Heere heeft gheseyt. Hoort wat die rechter der boosheydt seyt. **7** En sal Godt dan gheen wrike doen van sijnen wtuercorenen tot hem roepende nacht ende dach, ende sal hy patiencie in die hebben? **8** Ic segghe v dat hi gheringhe wrike doen sal, Maer nhchtans die sone des menschen comende meyndi dat hy ghelooue op die eerde vinden sal? **9** Ende hi heeft gheseyt tot die sommighe die in hen seluen betrouwuen hadde als rechtuerdiche, ende versmadden die andere, dese parabele. **10** Twee menschen sijn gheclommen totten tempel om te bidden, die eene was een Phariseus, ende die andere een Publicaen, **11** Die Phariseus staende badt dese woorden by sij seluen. Godt ic dancke v, dat ick niet en ben ghelyc die ander menschen roovers, onrechtuerdiche, ouerspeelders, als oock is desen Publicaen, **12** Ick vaste tweemael in die weke, ic gheue thiede van alle dat ick besitte, **13** Ende die Publicaen van verre staende en wilde ooc sijn ooghen niet op heffen ten hemelwaerts, maer hy sloech sijn borst segghende. Godt weest mijns sondaers ghenadich, **14** Ick segghe v, dese is gherectuerdicht nederghehaen in sijn huys meer dan die, want alle die hem verheft sal vernedert worden, ende die hem veroortmoedicht sal verheuen worden. **15** Ende sij brachten tot hem oock cleyn kinderen dat hy die raken soude, Dwelck als die discipelen saghen, soo hebben sij die ghestraft, **16** Maer Iesus hen tsamen roepende heeft gheseyt. Laet die kinderen tot my comen, ende en wiltse niet verbieden want alsulcken behoort het rijk Gods toe, **17** Voorwaer ick segghe v,

soo wie dat rijck Godts niet en ontfaant als een kint, biddende 36 Ende doen hy hoorde die scare voor by die en sal daer niet inne gaen, 18 Ende een prince gaende so vraechde hy wat dat ware, 37 Ende sij heeft hem ghevraecht seggende. Goede meester wat hebben hem gheseydt dat Iesus van Nazareth voorby doende sal ick deewich leuen besitten? (aiōnios g166) 38 Ende hy heeft gheroopen segghende. Iesu 19 Ende Iesus heeft tot hem gheseyt. Waerom noemdi ghinc, 39 Ende die voorbi mi goet? niemand en is goet dan alleen God, 20 weet ghinghen strafthen hem dat hi swijghen soude, maar ghi die gheboden, Ghi en sult niet dootslaen, Ghi en hy riep noch veel te meer. Dauids sone onfermt v sult gheen ouerspel doen, ghi en sult gheen dieuerie mijnder, 40 Ende Iesus stil staende heeft gheboden doen, ghi en sult gheen valsch ghetuyghenis gheuen, datmen dien tot hem breghen soude, Ende doen hy Eert v vader ende v moeder? 21 Die welcke heeft nae by comen was, soo vraechde hi hem segghende. gheseyt. Dese heb ic al ghehou-den van mijnder 41 Wat wildi dat ick voor v doe? Ende hi seyde. Heere ioncheyt, 22 Dwelc als Iesus ghehoort hadde soo dat ick sien mach, 42 Ende Iesus heeft tot hem seyde hy tot hem. Noch een dinc ghebreect v. Alle dat gheseyt Siet v ghelooue heeft v ghesont ghemaect, ghy hebt vercoopt, ende gheuet den armen, ende ghi 43 Ende ter stont heeft hi ghesien, ende hi volchde sult eenen scadt inden hemel hebben, ende coemt hem, grootelijc Godt louende, Ende als alle tvolck dit volcht my, 23 Als hy dese woorden ghehoort hadde, ghesien heeft soo heuet Gode lof ghegheuen.
soo is hy bedroeft gheweest, want hy was seer rijck.
24 Ende Iesus siende hem droeuch gheworden heeft gheseyt. Hoe swaelijc sullen sij die ghelyt hebben int rijc Gods comen, 25 Want tis lichter eenen kemel door die ooghe van eender naelden te gaen, dan eenen rijcken te gaen int rijck Gods, 26 Ende diet hoorden hebben gheseyt. Ende wie mach dan salich worden?
27 Hy heeft hen gheseyt. Die dinghen die onmoghelijc sijn by die menschen die sijn moghelijc by Gode,
28 Ende Petrus heeft gheseyt. Siet wij hebbent al verlaten ende sijn v nae gheulcht, 29 Die welcke heeft hen gheseyt. Voorwaer ick segghe v lieden. Niemant en issen die verlaten heeft huys, oft vader, oft broeders, oft huysvrouwe, oft kinderen, om trijck Gods, 30 ende dat die niet en ontfangt veel meer in deser tijt, ende in die nacomende werelt het ewich leuen. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Ende Iesus heeft die twaelue tot hem ghenomen ende hen gheseyt. Siet wij gaen opwaerts na Ierusalem ende alle die dinghen sullen volbracht worden die gescreuen sijn door die propheten vanden sone des menschen, 32 want hy sal den Heydenen gheleuert worden, ende bespot, ende ghegheeselt, ende bespoghen, 33 ende nae dat sij hem ghegheesselt sullen hebben, soo sullen sij hem dooden, ende ten derden daghe sal hy verrijsen, 34 Ende sij en hebben van desen niet verstaen, ende dit woort was verborghen voor hen, ende sij en verstanden niet datter gheseyt worde, 35 Ende tis ghesciert doen hy quam by Iericho datter een blendesadt neffens den wech om aelmoesse

biddende 36 Ende doen hy hoorde die scare voor by
gaende so vraechde hy wat dat ware, 37 Ende sij
hebben hem gheseydt dat Iesus van Nazareth voorby
ghinc, 38 Ende hy heeft gheroopen segghende. Iesu
Dauids sone onfermt v mijnder, 39 Ende die voorbi
mi goet? niemand en is goet dan alleen God, 20 weet
ghinghen strafthen hem dat hi swijghen soude, maar
ghi die gheboden, Ghi en sult niet dootslaen, Ghi en
hy riep noch veel te meer. Dauids sone onfermt v
sult gheen ouerspel doen, ghi en sult gheen dieuerie
mijnder, 40 Ende Iesus stil staende heeft gheboden
doen, ghi en sult gheen valsch ghetuyghenis gheuen,
datmen dien tot hem breghen soude, Ende doen hy
Eert v vader ende v moeder? 21 Die welcke heeft
nae by comen was, soo vraechde hi hem segghende.
geseyt. Dese heb ic al ghehou-den van mijnder 41 Wat
wildi dat ick voor v doe? Ende hi seyde. Heere
ioncheyt, 22 Dwelc als Iesus ghehoort hadde soo
dat ick sien mach, 42 Ende Iesus heeft tot hem
seyde hy tot hem. Noch een dinc ghebreect v.
Alle dat gheseyt Siet v ghelooue heeft v ghesont
ghemaect, ghy hebt vercoopt, ende gheuet den armen,
ende ghi 43 Ende ter stont heeft hi ghesien, ende
hi volchde sult eenen scadt inden hemel hebben,
ende coemt hem, grootelijc Godt louende, Ende als
alle tvolck dit volcht my, 23 Als hy dese woorden
ghehoort hadde, ghesien heeft soo heuet Gode lof
ghegheuen.

19 ENDE inghegaen sijnde heeft hy Iericho doorwandelt, 2 Ende siet een man Zaccheus ghenaemt, ende dese was een prince der publicanen ende hy was ryc, 3 ende hy begheerde Iesum te siene wie dat hi was, ende hi en constes niet om der scaren wille, want hi cleyn was van lengden, 4 ende voorloopende is hi gheclommen op eenen wilden vijgheboom dat hy hem sien soude want hy soude aldaer passeren, 5 Ende doen Iesus tot die plaatse ghecomen was heeft hy opsiende hem ghesien ende tot hem gheseyt. Zacchee coemt gheringhe af, want heden moet ick in v huys blijuen, 6 Ende hy is haestelijc afcomen, ende heeft hem blijdelijc ontfanghen, 7 Ende als sijt alle saghen, soo murmurrederen sij segghende, dat hy tot eenen sondighen mensch ter herberghen ghegaen was, 8 Maer Zaccheus staende heeft gheseyt totten Heere. Siet Heere die helicht van mijnen goeden gheue ick den armen, ende heb ic iemant iet bedroghen dat gheue ic vierdoppel wederom, 9 Ende Iesus seyde tot hem. Heden is salicheyt desen huyse ghesciert, om dat dit ooc is een kint van Abraham, 10 Want die sone des menschen is ghecomen, om te soeken ende salich te maken datter verloren was. 11 Ende als sij dese dinghen hoorden, soo heeft hy daer noch toevoeghende een parabel gheseyt om dat hy by Ierusalem was, ende om dat sij meynden dat het rijck Gods ter stont soude gheopenbaert worden, 12 Daerom heeft hy gheseyt. Een edel mensche is wechghereyst in een verre lant om te ontfanghen

voor sij seluen een rijck, ende wederom te comen, is, int welck incomende suldy vinden een vuelen
13 Ende gheroopen hebbende sijn thien knechten, van een ezelinne ghebonden, daer noyt mensch
heeft hy thien ponden ghegheuen, ende gheseyt tot op gheseten en heeft, ontbint dat, ende brenghet
hen. Comenscapt tot dat ick come, 14 Ende sijn herwaerts, 31 Ende eest dat v yemant vraecht?
borghers haetten hem, ende sij hebben hem boden Waerom ontbint ghijt soo suldy hem aldus segghen.
nae ghesonden segghende. Wij en willen niet dat Want die Heere begheert sijs diensts, 32 Ende sij sijn
dese ouer ons regnere, 15 Ende tis ghesciet dat wech gheghaen die ghesonden waren, ende hebben
hy weder quam hebbende trijck ontfanghen, ende gheuonden alsoo hy hen gheseyt hadde een vuelen
hy heeft gheboden dat men die knechten soude staende. 33 Ende als si het vuelen ontbonden, soo
roepen den welcken hy ghelyt ghegheuen heeft, om hebben die heeren van dien tot hen gheseyt. Waer
dat hy weten soude wat een yeghelyc ghecomenscapt toe ontbindi dat vuelen, 34 Ende sij hebben gheseydt.
hadde, 16 Ende dierste is ghecomen segghende. Om dat die Heere dies van doene heeft, 35 Ende
Heere v pont heeft thien pont ghewonnen 17 Ende hy sij hebben dat tot lesum gheleydt, ende worpende
heeft dien gheseyt. Wel aen goede knecht aenghesien hen cleederen opt vuelen hebben si lesum daer op
dat ghi in een luttel ghetrou hebt gheweest, soo suldi ghestelt, 36 Ende als hi voorts reysde, soo hebben
wesen macht hebbende ouer thien steden, 18 Ende si hen cleederen daer onder ghespreyt inden wech,
een ander is ghecomen segghende. Heere siet v pont 37 Ende doen hy nv by quam aenden nederganc
heeft vijf pont ghewonnen, 19 Ende desen heeft hy vanden berch van Oliueten, soo hebben alle die
gheseyt. Ende ghy weest ouer vijf steden, 20 Ende scaren der gheender die nederwaerts ghinghen blijde
een ander isser ghecomen segghende. Heere siet sijnde begonst Godt te louen met luyder stemmen,
daer v pont, het welck ick hebbe bewaert ghehad in van alle die mirakelen die si ghesien hadden 38
eenen sweetdoec, 21 want ick heb v ontsien, om dat segghende. Ghebenedijt is hy die coemt een coninck
ghi een straf mensch sijt, ghi neemt wech dat ghi niet inden naem des Heeren, vrede inden hemel, ende
geleyt en hebt, ende ghi maeyet dat ghi niet ghesaeyt glorie in die hoochden. 39 Ende sommighe vanden
en hebt, 22 Hy seyt tot hem. Wt uwen monde ordeele Phariseen wt die scaren hebben tot hem gheseyt.
ic v ghi boose knecht, ghi wist wel dat ic een straf Meester straft v discipelen, 40 Den welcken hi heeft
mensch ben, nemende dat ick niet gheleyt en hebbe, gheseyt. Ick segghe v eest dat dese swijghen soo
ende maeyende dat ick niet ghesaeyt en hebbe, 23 sullen die steenen roopen, 41 Ende als hy nae
ende waerom en hebdii dan mijnt ghelyt niet ghegheuen by comen was, siende die stadt heeft hi ouer die
ter tafelen, ende dat ic comende dat immer hadde gheweent 42 segghende Hadde ghijt ooc bekent,
gheeyght met ghewin, 24 Ende den ghenen die daer ende voorwaer in desen uwen dach die tot uwen
bi stonden heeft hi gheseyt. Neemt van hem dat vrede is, maer nv sijn die dinghen verborghen van
pont, ende gheuet hem die thien ponden heeft 25 uwen ooghen, 43 Want daer sullen daghen in v
Ende sij hebben hem gheseyt. Heere hi heeft thien comen, ende v vianden sullen v omlegghen met
ponden, 26 Maer ic segghe v lieden datmen gheuen eenen walle, ende sij sullen v omlegghen, ende v
sal alle den ghenen die heeft, ende vanden ghenen benauwen van allen sijden, 44 ende si sullen v neder
die niet en heeft salmen ooc nemen tgheen dat hi ter eerden worpen, ende v kinderen die in v sijn,
heeft, 27 Maer ooc brengt hier die mijne vianden, ende sij en sullen den eenen steen opden anderen
die niet en hebben ghewilt dat ic ouer hen regneren steen niet laten blijuen, om dat ghi niet ghekent en
soude, ende dootse voor my, 28 Ende dese dinghen hebt den tijt van uwer besoeckinghen, 45 Ende inden
gheseyt hebbende is hy voor ghegaen opwaerts tempel ghegaen sijnde heeft hi begonst wt te drijuen
climmende nae Ierusalem. 29 Ende tis ghesciet doen die coopers ende vercoopers die daer in waren 46
hy ghecomen was by Bethphage ende Bethanien, segghende. Daer staet ghescreuen. Mijn huys is
aen den berch die ghenoemt wort van Oliueten dat een huys des ghebedts, Maer ghilienden hebt dat
hy heeft ghesonden twee van sijnen discipelen 30 ghemaect een speluncke der moordenaren, 47 Ende
segghende. Ghaet hen int casteel dat teghen ouer hy was daghelycs leerende inden tempel, Maer die

princen der priesteren ende die Scriben ende die sijnen wijngaert anderen luyden wtgheuen, Dwelc als princen des volcs begheerden hem te dooden, **48** sij ghehoort hadden so hebben sij gheseyt. Dat sij ende sij en vonden niet wat sij hem doen souden, verre, **17** Ende hi henlieden aensiende heeft gheseyt. Want alle tvoelck hinck hem aan hem hoorende.

20 ENde tis gesciet op eenen dach, als hy tvoelc leerde inden tempel, ende deuangelie vercondichde, dat tsamen verghadert sijn die princen der priesteren, ende die Scriben metten ouderen, **2** ende si spreken tot hem segghende. Segt ons, door wat macht doedy dese dinghen? oft wie is hy die v dese macht heeft ghegheuen? **3** Ende Iesus antwoordende heeft tot hen gheseyt. Ick sal v lieden ooc een woort vragheren, Antwoort my. **4** Iohannes doopsel was dat vanden hemel oft vanden menschen? **5** Ende sij dachten in hen seluen segghende. Eest sake dat wi segghen vanden hemel, soo sal hy segghen. Waerom en hebdi dan hem niet gheloof? **6** Maer eest dat wij segghen van die menschen, soo sal alle tvoelck ons steenen, want sij seker sijn dat Iohannes een propheet is, **7** Ende sij antwoorden dat si niet en wisten van waer dattet was, **8** Ende Iesus seyde hen. Noch ick en segghe v ooc niet door wat macht dat ick dese dinghen doe, **9** Ende hy heeft begonnen te segghen totten volcke dese parabele. Een mensch heeft eenen wijngaert gheplant, ende hy heeft dien verhuert den wijngaerders ende hy is wten lande ghelyst veel tijs, **10** Ende alst tijt was heeft hy tot die wijngaerders eenen knecht ghesonden, dat sij hem van die vrucht des wijngaerts gheuen souden, Die welcke hebben hem gheslaghen ende ydel laten wech ghaen, **11** Ende hy heeft daer bouen noch eenen anderen knecht ghesonden, Maer sij hebben desen ooc slaende ende versmaethet aendoende ydel laten gaen, **12** Ende hy heeft daer toe noch den derden ghesonden, Die welcke hebben dien ghevont ende wtgestooten, **13** Maer die heere des wijngaerts heeft gheseyt. Wat sal ick doen? ick sal mijnen beminde sone senden, by auontueren als si desen sien so sullen si hem ontsien, **14** Den welcken als die wijngaerders ghesien hadden, so hebben si ghedacht in hen seluen seggende. Dit is die erfghenaem, laet ons dien dooden, op dat die erfenissee onse worde, **15** Ende si hebben dien wt den wijngaert ghestooten ende ghedoot, Hierom wat sal hen die Heere des wijngaerts doen? **16** Hy sal comen ende dooden dese wijngaerders, ende hi sal

sijnen wijngaert anderen luyden wtgheuen, Dwelc als princen des volcs begheerden hem te dooden, **48** sij ghehoort hadden so hebben sij gheseyt. Dat sij ende sij en vonden niet wat sij hem doen souden, verre, **17** Ende hi henlieden aensiende heeft gheseyt. Want is dan datter ghescreuen is. Dien steen den welcken die timmerluyden verworpen hebben, die is gheworden tot dat hooft van eenen hoec? **18** Soo wie valt op dien steen, die sal seer ghequetst worden, maer op wien dat hi valt, dien sal hy heel in stukken brijselen, **19** Ende die princen der priesteren ende die Scriben begheerden die handen aan hem te steken op die vre ende sij vreesden tvoelc, want sij hebben verstaen dat hy tot hen dese ghelyckenis gheseyt hadde, **20** Ende wachtende hebben sij bespieders ghesonden die hen veynsden rechtuerdich te sijn, op dat sij hem souden vanghen in sijn woorden, ende hem leueren der ouerheyt ende der macht vanden president, **21** Ende sij hebben hem ghevraecht seggende. Meester wij weten dat ghy oprechtelijc segt, ende leert, ende ghy en neemt geenen persoon wt, maer ghi leert den wech Godts inder waerheyt, **22** Eest ons ghearloof den keyser tribuyt te gheuen, oft niet? **23** Ende hi aenmerckende hen bedroch heeft tot hen gheseyt. Waerom tempteerde my? **24** Thoont my den penninc, Wiens beelt ende opscript heeft die? Sij antwoordende hebben gheseyt. Des keyzers, **25** Ende hi seyde hen. Gheeft dan den keyser weder dat den keyser toebehoort, ende Gode dat Godt toebehoort, **26** Ende si en conden sijn woort niet berispen voort volc, ende verwondert sijnde van sijn antwoorde hebben sij gheswegen. **27** Ende daer sijn tot hem ghecomen sommighe vanden sadduceen die de verrijsenisse loochenen, ende sij hebben hem ghevraecht **28** segghende. Meester Moyses heeft ons ghescreuen. Eest sake dat iemants broeder ghestoruen is hebbende een huysvrouwe, ende by also dese sonder kinderen is geweest dat sijn broeder haer tot een huysvrouwe neme, ende verwecke sijnen broeder saet, **29** aldus hebbender seuen broeders gheweest, ende dierste heeft een huysvrouwe ghenomen, ende hy is ghestoruen sonder kinderen, **30** Ende die tweede heeftse ghenomen, ende hy is oock ghestoruen sonder kinderen, **31** Ende die derde heeftse ghenomen, Ende desghelijcs oock alle die seuen, ende si en hebben gheen saet achterghelaten, ende sij sijn ghestoruen, **32** Ende ten laetsten van allen soo is die vrouwe oock ghestoruen,

33 Daerom in die verrijsenisse, wiens van desen ghy siet, 6 daer sullen daghen comen in die welcke huysvrouwe sal sij wesen? Aenghesien dat die seuen den eenen steen opden anderen steen niet en sal haer ghehadt hebben tot een huysvrouwe, 34 Ende gelaten worden die niet en sal ghebroken worden. 7 Iesus heeft hen gheseyt. Die kinderen deser werelt Ende sij hebben hem ghevraecht segghende, Meester trouwen ende worden ghetrouw, (aiōn g165) 35 Maer wanen sullen dese dinghen sijn, ende wat teeken die weerdich ghehouden sullen sijn dier werelt, ende salder sijn als dese dinghen sullen beghinnen te verrijsenisse van die dooden die en sullen niet ghetrouw worden, noch huysvrouwen nemen, (aiōn g165) 36 noch sij en sullen voortaen niet meer moghen comen in mijnen naem segghende, dat ic ben, ende steruen, want si sijn den Enghelen ghelyck ende tsijn den tijt is by ghecomen, daer om en wilt nae hen niet Godts kinderen, want si kinderen der verrijsenisse sijn gaen. 9 Maer als ghy hooren sult orlooghen ende 37 Maer dat die dooden verrijsen dat thoont Moysen tweedrachtighe oploopen, soe en wilt niet veruaert by den doorn ghelyck hy den Heere noemt, den God worden, dese dinghen moeten ierstmael gheschieden, van Abraham ende den Godt van Isaac ende den God maer ten sal noch ter stont gheen eynde sijn. 10 van Iacob, 38 ende ten is gheen God der dooden, Doen seyde hy hen, Deen volck sal teghen dander maer der leuender, want sij leuen hem alle. 39 Ende volck opstaen, ende deen rijck teghen dander rijck, sommige van die Sriben antwoordende hebben 11 ende daer sullen groote aertbeuinghen wesen van tot hem gheseyt. Meester ghi hebt wel gheseyt, 40 plaetsen te plaetsen, ende pestilencien, ende diere Ende sij en hebben hem niet meer dorren vraghien, tijden, ende veruaerlijcheden vanden hemel, ende 41 Maer hy heeft tot hen gheseydt. Hoe segghen sij daer sullen groote tekenen sijn. 12 Maer voer alle Christum Dauids sone te sijn, 42 ende Dauid seyt dese dinghen sullen sij hen handen aen v slaen, selue int boeck der psalmen. Die Heere heeft gheseyt ende sij sullen v veruolghen leuerende v in die tot mijnen Heere, sidt te mijnder rechter sijden, 43 tot synagogen ende bewaernissen, treckende v tot die dat ic v vianden ghestelt hebbe tot een voetbancke coninghen ende presidenten om mijnen naem, 13 uwer voeten, 44 Aldus noemt hem Dauid Heere, ende 45 ende tsal v gheschieden tot een ghetuyghenis. 14 Daer hoe eest dan sijn sone? 45 Ende alst alle tvolck om stelt in v herten, niet te voerdencken hoe ghy hoorde, soe heeft hy tot sijnen discipelen gheseyt. antwoorden sult, 15 want ic sal v eenen mont ende 46 Wacht v van die Sriben die willen wandelen in wijsheit gheuen teghen den welcken niet en sullen langhe cleederen, ende hebben gheerne die groeten connen staen ende segghen allen v vianden. 16 Ende op die merc, ende dierste stoelen in die synagogen, ghy sult gheleuert worden van uwen ouders, ende ende dierste sitdsteden in die maeltijden, 47 die broeders, ende maghen, ende vrienden, ende sij der weduwen huysen verslinden, veynsende een sullen sommighen van v liedien die doot aendoen, 17 lanck ghebedt. Dese sullen meerder verdoemenisse ontfanghen.

21 ENde ommesiede heeft hy ghesien die rijke, die hen giften wierpen in die offerkiste. 2 Maer hy heeft ooc ghesien een arme weduwe worpende twee cleyn penninghen. 3 Ende hy heeft gheseyt, Voerwaer ick segghe v lieden, dat dese arme weduwe meer gheoffert heeft dan sij alle. 4 Want alle dese hebben gheworpen van tghene dat hen ouerde in Gods offeranden. Maer dese heeft ghegheuen van tghene dat sij behoeft, allen haren nootdurft die sij hadde. 5 Ende als die sommighe seyden van den tempel dat dien met goeden steenen ende ghiften verciert was soe heeft hy gheseyt. Dese dinghen die

Ende sij sullen vallen in tscerp des sweerts, ende ghesproken met die princen der priesteren ende ghevanghen gheleyt worden tot allen volcken, ende wethouders, hoe dat hy hem haerlieden leueren Ierusalem sal vertreden worden van die heydenen, tot soude. 5 Ende sij sijn blije gheweest, ende sij dat veruult sullen worden die tijden der heydenen. 25 hebben hem gheloeft ghelt te gheuen. 6 Ende hy Ende daer sullen teekenien sijn in die sonne ende in heuet beloeft. Ende hy socht bequamen tijt dat hi die mane, ende in die sterren, ende in die landen een hem leueren mocht sonder turbaciën. 7 Ende den verdructheyt der luyden van die verbaestheyt wt dat dach der ongheheefder brooden es ghecomen op gheluyt der zee ende der vloeden, 26 die menschen den welcken men moest het Paeschlam dooden. 8 verdorrende van vreesen ende verwachtinghen, der Ende hy heeft Petrum ende Iohannem ghesonden dinghen die der gheheelder werelt ouercomen sullen, segghende, Gaet henen bereyt ons tpaeschlam, dat want die crachten der hemelen sullen beroert worden, wijt eten moghen. 9 Maer sij hebben gheseyt. Waer 27 ende dan sullen sij den sone des menschen wildi dat wijt bereyden? 10 Ende hy heeft tot hen sien comen in die wolcke, met grooter macht, ende gheseyt, siet als ghy comen sult in die stadt, soe maiesteyt. 28 Ende als dese dinghen beghinnen te sal v ontmoeten een mensch een cruycke waters gheschieden, soe siet toe ende heft v hoofden op draghende volcht hem int huys daer hy ingaet, 11 want v lieder verlossinghe is nakende. 29 Ende hi ende ghy sult den vader des huysghesins van dien heeft dien een ghelyckenisse gheseyt, Besiet de huyse segghen. Die meester seyt tot v. Waer is die vijgheboom, ende alle die boomen, 30 als sij nu wt eetplaatse, daer ick tpaeschlam met mijnen discipelen hen seluen vrucht voerts brenghen, soe weet ghy eten mach? 12 Ende hy sal v toonen een grooter dat den somer by is. 31 Alsoe oock als ghy dese bereydd eetcamer, ende aldaer bereyt voer ons? dinghen siet gheschieden, soe weet dat het rijk Gods 13 Ende sij gaende hebbent ghevonden alsoe hy na by is. 32 Voerwaer ick segghe v dat dit gheslachte hen gheseyt hadde, ende sij hebben tpaeschlam niet en sal voerb y gaen, tot dat alle dese dinghen bereyt. 14 Ende als die vre comen was, soe is hy gheschieden. 33 Hemel ende eerde sullen voerby gaen, ter tafelen gheseten, ende die twaelf apostelen met maer mijn woerden en sullen niet vergaen. 34 Maer hem. 15 Ende hy seyde tot hen, Met begheerten heb wacht v dat v herten by auontueren niet beswaert ick begheert dit paeschlam met v te eten eer dat ick en worden met gulsicheyt ende dronckenscap, ende lijde. 16 Want ick segghe v, dat ick van nu voerts dat sorchuuldcheden van desen leuen, ende dat v dien niet meer eten en sal, tot dat volbracht worde int rijk onuersienighen dach niet ouer en come. 35 Want hy Gods. 17 Ende als hy den kelck ghenomen hadde, sal als eenen strick ouer comen op alle die ghene die soe heeft hy ghedancet ende gheseyt, Neemt ende sitten op daenschijn van tgheheel eertrijck. 36 Daer deylet onder v liedien. 18 Want ic segghe v, dat ick niet om waect, tot allen tijden biddende, dat ghy moecht drincken en sal van dat ghewas des wijngaerts tot weerdich ghehouden worden om te vlieden van alle dat het rijk Gods comen sal. 19 Ende als hy droot dese dinghen die toecomende sijn, ende te staen ghenomen hadde, soe heeft hy ghedancet, ende heuet voer daensicht van den sone des menschen. 37 Ende ghebroken, ende hen ghegheuen segghende, Dits hy was sdaechs leerende inden tempel, maer des nachts wtgaende bleef hy opden berch die ghenoemt wort van Oliueten, 38 ende alle tvolck quam tot hem smorghens vroech inden tempel om hem te hooren.

22 ENde het hoochtijt vanden ongheheefden brooden naecte, dwelck Paesschen ghenoemt wort, 2 ende die princen der priesteren ende Scriben sochten hoe dat sij hem dooden souden, maer sij ontsaghen het volck. 3 Ende satanas is ghegaen in Iudam die ghenoemt was die Iscarioter een vanden twaeluen, 4 ende hy is wech ghegaen ende heeft

mijn lichaem dat voer v liedien ghegheuen wort, dat doet in mijnder ghedenkenisse. 20 Desghelijcs oock den kelck nae dat hij het auontmael gheten hadde segghende, Dit is den kelck het het nieuwe testament in mijn bloet dwelck voer v liedien sal ghestort worden. 21 Maer nochtans siet die hant des gheens die mij verradet, is met my op die tafele. 22 Ende voerwaer die sone des menschen gaet nae datter van hem ghesloten is, maer nochtans wee dien mensche doer den welcken hy gheleuert sal worden. 23 Ende sij begosten onder malcanderen te vraghen wie dat dit

ware van henlieden die dit doen soude. 24 Ende daer steen, ende als hy sijn knyen gheboocht hadde, 42
is oock eenen twist onder henlieden opghestaen, wie soe badt hy seghende, Vader, eest dat ghy wilt,
datter van hen lieden scheen die meeste te wesen. neemt desen kelck wech van my. Maer nochtans niet
25 Ende hy heeft tot hen gheseyt, Die coningen der mijnen wille, maer den uwen gheschiede. 43 Ende
heydenen hebben heerscappie ouer henlieden, ende hem heeft gheopenbaert eenen engbel vanden hemel
die macht ouer hen hebben, die worden goetdadighe hem versterckende. 44 Ende ghestelt sijnde inden
ghenoemt. 26 Maer ghi alsoe niet, maer die de meeste strijdt des doots heeft hy noch langher ghebeden.
is onder v lieden, die worde alsdie ioncste, ende die Ende sijn sweet is gheworden als druppelen bloets
de ouerste is, als een dienaer. 27 Want wie is meerder loopende op die eerde. 45 Ende als hy opghestaen
die ter tafelen sidt, oft die dient? en eest niet die ter was van sijnen ghebede, ende comen was tot sijnen
tafelen sidt? Maer ick ben int midden van v lieden, als discipelen, soe heeft hy die gheuonden slapende van
een die dient 28 ende ghy sijt die ghene die met my droefheden. 46 Ende hy heeft hen gheseyt, Waer
altijs ghebleuen sijt in mijn becoringhen. 29 Ende om slaepti? Staet op bidt dat ghy niet en valt in
ick bescicke v lieden, ghelyck my mijn vader bescict becoringhe. 47 Ende als hy noch sprack, siet soe
heeft, het rijck, 30 dat ghy eten ende drincken soudt quam daer een scare, ende die ludas ghenaemt was,
op mijn tafele, in mijn rijck, ende dat ghy sitten soudt een vanden twaeluen ghinck voer hen, ende hy is
op die throonen ordeelende die twaelf gheslachten by lesu ghecomen dat hy hem cussen soude. 48
van Israel. Ende die Heere heeft gheseyt, 31 Simon Maer Iesus seyde tot hem Iuda, Verraet ghi met een
Simon, siet Satanas heeft v lieden begheert dat hy cussen den sone des menschen? 49 Ende die omrent
v siften soude als tarwe, 32 maer ick heb voor v hem waren siende datter toecomende was, hebben
ghebeden, dat v ghelooue niet vergaen en soude, tot hem gheseyt, Heere sullen wy slaen metten
ende als ghy eenich tijt bekeert sijt, soe versterct v swaerde? 50 Ende een van dien heeft gheslaghen
broeders. 33 Die welcke heeft hem gheseyt. Heere den dienaer vanden prince der priesteren, ende hy
ick ben met v bereedt ooc inden kerker, ende in die heeft sijn rechte oore afghehouwen. 51 Ende Iesus
doot te gaene. 34 Ende hy heeft gheseyt, Ick segghe antwoerdende heeft gheseyt, Ghehenghet, tot hier
v Peeter, den haen en sal heden niet singhen tot toe. Ende als hy sijn oore gheraect hadde, soe heeft
dat ghy drijmael sult verloochenen dat ghi my kent. hy hem ghenesen. 52 Ende Iesus heeft gheseyt tot
35 Ende hy heeft hen gheseyt, Als ick v ghesonden die ghene die tot hem comen waren, die princen der
hebbe sonder borse, ende male, ende schoenen, priesteren, ende die ouerste des tempels, ende die
heeft v oyt iet ghebroken? Ende sy hebben gheseyt, ouders. Sijdi als tot eenen mordenaer wt ghegaen
Niet, 36 Aldus heeft hy hen gheseyt, Maer nu soe met sweerden ende stocken? 53 Als ick daghelycs
wie een borse heeft die neme die, ende desghelycs met v lieden gheweest hebbe inden tempel, soe en
oock een male, ende diese niet en heeft die vercoop hebdi die handen aen my niet wtghesteken, maer
sijnen rock, ende coope een sweet. 37 Want ick dit is v vre, ende die macht der duysternissen, 54
segghe v datter noch in my moet volbrocht worden Ende sij hem vanghende hebben hem gheleydt totten
tghene dat ghescreuen is. Ende hi is metten boosen huyse van den prince der priesteren. Maer Petrus
gherekent gheweest. Want voerwaer die dinghen volchde van verre. 55 Ende alser een vier ontsteken
die van my sijn die hebben een eynde. 38 Ende sij was int midden vanden voerhoue, ende sij daer
hebben gheseyt, Heere siet hier sijn twee sweerden. omme saten, soe was Petrus int midden van hen. 56
Ende hi heeft hen gheseyt, Tes ghenoech. 39 Ende Den welcken als een dienstvrouwe ghesien hadde
wt ghegaen sijnde ginck hy nae die ghewoonte opden sittende aent licht, ende hem aensien hadde, soe
berch van Oliueten, ende sijn discipelen sijn hem ooc heeft sij gheseyt. Dese was oock met hem. 57 Est
gheuolcht. 40 Ende als hy ter plaeften comen was, hy heeft hem gheloochent segghende, Vrouwe ic en
soe heeft hy hen gheseyt, Bidt dat ghy niet en valt in ken hem niet, 58 Ende nae een weynich een ander
becoringhe. 41 Ende hy werde van daer ghetrocken hem siende heeft gheseyt, Ghy sijt oock een van
van hen lieden, soe verre als den worp is van eenen dien. Maer Petrus seyde, O mensch ick en bens

niet. 59 Ende alst een wijle gheleden was, by na van Galileen tot hier toe. 6 Ende Pilatus hoorende eender vren, soe sprack dat een ander sterckelijck Galileen, heeft gheuraecht oft hy een mensch van segghende, Voerwaer dese was ooc met dien, want Galileen was. 7 Ende als hy verstaen heeft dat hy hy is een Galileusch man. 60 Ende Petrus seyde, van Herodes macht was, soe heeft hy hem wederom Mensch ick en weet niet wat ghy segt. Ende ter stont ghesonden aan Herodem, die selue oock te Ierusalem als hy noch sprack, soe heeft den haen ghesonghen. was in dien daghen. 8 Ende Herodes lesum ghesien 61 Ende die Heere omghekeert sijnde heeft Petrum hebbende is seer verblijdt gheweest, want hy was aenghesien. Ende Petrus es ghedachtich worden van langhe tijt gheweest begheerende hem te siene, des woerts vanden Heere ghelyck hy gheseyt hadde. om dat hi veel hoorde van hem, ende hy hoopte dat Eer den haen singhen sal, soe suldi my drij mael hy eenich teeken soude sien van hem gheschieden. loochenen. 62 Ende Petrus buyten ghegaen sijnde 9 Ende hi vraechde hem met veel redenen. Ende heeft bitterlijck gheweent. 63 Ende die mannen die hy en antwoerde hem niet. 10 Maer die princen der hem gheuanghen hielden, bespotten hem al slaende. priesteren ende Sriben stonden sterckelijck hem 64 Ende sij hebben hem bedect, ende sloeghen besculdighende. 11 Maer Herodes heeft hem versmaet sijn aensicht, ende sij vraechden hem segghende, met sijnen heyre, ende hy heeft hem bespot ghecleedt Propheteert, wie eest die v gheslaghen heeft? 65 wesende met een wit cleedt, ende hy heeft hem Ende veel andere blasphemeringe seyden sij teghen wederom ghesonden tot Pilatum, 12 ende Herodes hem. 66 Ende alst dach gheworden is, soe sijn ende Pilatus sijn vrienden gheworden op den seluen vergadert die ouders des volcs ende die princen dach, want te voren waren sij vianden deen teghen der priesteren ende die Sriben, ende sij hebben den anderen. 13 Ende Pilatus tsamen gheroepen hem gheleyt in haren raet segghende, Eest dat ghy hebbende die princen der priesteren ende die ouerste, Christus sijt soe segghet ons. 67 Ende hy heeft tot ende dat volck, 14 heeft tot hen gheseyt, Ghy hebt my hen gheseyt, Eest dat ict v segghe, soe en suldi my desen man aenghebracht, als het volck afkeerende, niet gheloouen, 68 ende eest dat ic v ooc vraghe ende siet ick voer v lieden hem ondervraghende en soe en suldi my niet antwoerden, noch ghy en sult heb gheen sake gheuonden in desen mensch, van my niet vrij laten. 69 Maer van nu voerts sal die die dinghen daer ghy hem af besculdicht, 15 Noch sone des menschen sijn sittende aen die rechte sijde Herodes oock, Want ick heb v weder om ghesonden vander cracht Gods. 70 Ende sij hebben allegader tot hem, ende siet hem en is niet gheadaen datter gheseyt, Sijt ghy dan die sone Gods? Die welcke doot weert is. 16 Aldus sal ick hem ghecastijt, laten heeft gheseyt, Ghy segghet, dat ict ben. 71 Ende gaen. 17 Ende hy moest hen binnen den feestdach sij hebben gheseyt, Waer toe begheeren wij noch eenen vrij laten gaen. 18 Ende die gheheel scare ghetuyghenis? Want wy hebbent selue ghehoort wt heeft tsamen luyde gheroepen segghende, Neemt sijnen monde.

23 ENde alle hen menichte opstaende hebben hem gheleydt tot Pilatum. 2 Ende sij hebben hem begonnen te besculdighen segghende, Desen hebben wy gheuonden verkeerende ons volck, ende verbiedende den keyser tribuyt te gheuen, ende segghende hem seluen Christum den coninck te sijne. 3 Maer Pilatus heeft hem gheuraecht segghende, Sijt ghi die coninck der Ioden? Ende hy antwoerdende seyde, Ghy segghet. 4 Ende Pilatus heeft gheseyt tot die princen der priesteren, ende die scaren, Ick en vinde gheen sake in desen mensch. 5 Maer sij worden gheweldigher, segghende, Hy beroert het volck, leerende ouer heel Iudeen, beginnende

van Galileen tot hier toe. 6 Ende Pilatus hoorende eender vren, soe sprack dat een ander sterckelijck Galileen, heeft gheuraecht oft hy een mensch van segghende, Voerwaer dese was ooc met dien, want Galileen was. 7 Ende als hy verstaen heeft dat hy hy is een Galileusch man. 60 Ende Petrus seyde, van Herodes macht was, soe heeft hy hem wederom Mensch ick en weet niet wat ghy segt. Ende ter stont ghesonden aan Herodem, die selue oock te Ierusalem als hy noch sprack, soe heeft den haen ghesonghen. was in dien daghen. 8 Ende Herodes lesum ghesien 61 Ende die Heere omghekeert sijnde heeft Petrum hebbende is seer verblijdt gheweest, want hy was aenghesien. Ende Petrus es ghedachtich worden van langhe tijt gheweest begheerende hem te siene, des woerts vanden Heere ghelyck hy gheseyt hadde. om dat hi veel hoorde van hem, ende hy hoopte dat Eer den haen singhen sal, soe suldi my drij mael hy eenich teeken soude sien van hem gheschieden. loochenen. 62 Ende Petrus buyten ghegaen sijnde 9 Ende hi vraechde hem met veel redenen. Ende heeft bitterlijck gheweent. 63 Ende die mannen die hy en antwoerde hem niet. 10 Maer die princen der hem gheuanghen hielden, bespotten hem al slaende. priesteren ende Sriben stonden sterckelijck hem 64 Ende sij hebben hem bedect, ende sloeghen besculdighende. 11 Maer Herodes heeft hem versmaet sijn aensicht, ende sij vraechden hem segghende, met sijnen heyre, ende hy heeft hem bespot ghecleedt Propheteert, wie eest die v gheslaghen heeft? 65 wesende met een wit cleedt, ende hy heeft hem Ende veel andere blasphemeringe seyden sij teghen wederom ghesonden tot Pilatum, 12 ende Herodes hem. 66 Ende alst dach gheworden is, soe sijn ende Pilatus sijn vrienden gheworden op den seluen vergadert die ouders des volcs ende die princen dach, want te voren waren sij vianden deen teghen der priesteren ende die Sriben, ende sij hebben den anderen. 13 Ende Pilatus tsamen gheroepen hem gheleyt in haren raet segghende, Eest dat ghy hebbende die princen der priesteren ende die ouerste, Christus sijt soe segghet ons. 67 Ende hy heeft tot ende dat volck, 14 heeft tot hen gheseyt, Ghy hebt my hen gheseyt, Eest dat ict v segghe, soe en suldi my desen man aenghebracht, als het volck afkeerende, niet gheloouen, 68 ende eest dat ic v ooc vraghe ende siet ick voer v lieden hem ondervraghende en soe en suldi my niet antwoerden, noch ghy en sult heb gheen sake gheuonden in desen mensch, van my niet vrij laten. 69 Maer van nu voerts sal die die dinghen daer ghy hem af besculdicht, 15 Noch sone des menschen sijn sittende aen die rechte sijde Herodes oock, Want ick heb v weder om ghesonden vander cracht Gods. 70 Ende sij hebben allegader tot hem, ende siet hem en is niet gheadaen datter gheseyt, Sijt ghy dan die sone Gods? Die welcke doot weert is. 16 Aldus sal ick hem ghecastijt, laten heeft gheseyt, Ghy segghet, dat ict ben. 71 Ende gaen. 17 Ende hy moest hen binnen den feestdach sij hebben gheseyt, Waer toe begheeren wij noch eenen vrij laten gaen. 18 Ende die gheheel scare ghetuyghenis? Want wy hebbent selue ghehoort wt heeft tsamen luyde gheroepen segghende, Neemt sijnen monde.

hen dien laten vrij gaen die om eenen dootslach hy seyde tot lesum Heere weest mijns ghedachtich ende om den oploop inden kerker gheworpen was, als ghy sult comen in v rijck. 43 Ende iesum heeft den welcken sij begheerden. Maer iesum heeft hy hem gheseyt, Voerwaer ick segghe v, Heden suldi haren wille ouerghelueert. 26 Ende doen sij hem met my sijn int paradijs. 44 Ende het was by nae die leydden, soe hebben sij aenveert eenen Simon van seste vre, ende daer sijn duysternissen gheworpen Cyrenen comende van eenen lanthuyse, ende sij ouer alle die eerde, tot die neghenste vre. 45 Ende hebben hem tcruijs opgeleydt om dat te draghen die sonne is verduystert, ende dat voerhancsel des achter iesum. 27 Ende hem volchde een groote scare tempels is ouermidts ghescoert. 46 Ende iesum met volcs, ende vrouwen, die welcke hem beclaechden, luyder stemmen roepende heeft gheseyt, Vader in ende bescreyden. 28 Ende iesum tot haer omghekeert uwen handen beuele ick mijnen gheest. Ende dit sijnde heeft gheseyt, Ghy dochteren van Ierusalem segghende, heeft hy sijnen gheest ghegheuen. 47 en wilt niet weenen op my, maer weent op v seluen Ende die hondertste man siende datter ghesciet ende op v kinderen. 29 Want siet daer sullen daghen was, heeft Godt gheglorificeert, segghende. Voerwaer comen in die welcke men segghen sal, Salich sijn die dese mensch was rechtuerdich. 48 Ende alle die onvruchtbarighe ende die lichamen die niet ghebaert scare der gheender die tsamen daer teghenwoerdich en hebben, ende die borsten die niet ghesoocht en waren tot dit besiensel, ende saghen die dinghen hebben. 30 Dan sullen sij beghinnen te segghen den die daer gheschieden, keerden wederom slaende hen berghen, Valt op ons, ende den hueuelen, Bedect borsten. 49 Ende alle die hem kenden stonden van ons. 31 Want eest dat sij dit doen in een groen hout, verre, ende die vrouwen die hem gheuolcht waren wat sal in dat drooghe gheschieden? 32 Ende daer van Galileen, dese dinghen siende. 50 Ende siet worden gheleyt noch twee ander misdadighe met een man ghenaemt Ioseph, die een thienste man hem, dat sij souden ghedoot worden. 33 Ende nae was, een goet ende rechtuerdich man, 51 dese en dat sij ghecomen waren ter plaezen die ghenoemt hadde niet gheconsenteert in haren raet ende daden, wort Caluarien, daer hebben sij hem ghecrusty, ende van Arimatheen een loetsche stadt die welcke oock die mordenagers, den eenen ter rechter handt, ende selue verwachte het rijck Gods. 52 Dese is tot Pilatus den anderen ter slincker hant. 34 Maer iesum seyde, ghecomen, ende hy heeft iesum lichaem begheert, 53 Vader vergheuet hen, want sij en weeten niet wat sij ende dat afghedaen hebbende, heeft hy dat in een fijn doen. Maer sij deylende sijn cleederen hebben loten lijnen cleedt ghewonden, ende hy heeft hem gheleyt gheworpen. 35 Ende het volck stont verwachtende, in een wtghehouwen graf, daer noch niemant in ende die pricen bespotten hem met hen segghende, gheleyt en was. 54 Ende het was des bereytsels dach, Andere heeft hy ghesont ghemaect, help sij seluen, ende den sabbath dach quam des morghens aen. 55 eest dat hy es Christus die wtuercoren Gods. 36 Ende Ende die vrouwen die naeghevolecht waren, ende met die ruyters bespotten hem oock aencomende, ende hem comen waren van Galileen, hebben ghesien het hem edick biedende, 37 ende segghende, Eest dat graf, ende hoe sijn lichaem gheleydt was. 56 Ende ghy die coninck der loden sijt, soe verlost v seluen. 38 wederom keerende hebben sij bereydt costelijcke Ende daer was een opscript op hem ghescreuen met spicerien, ende saluen, ende opden sabbath dach Griecsche, Latijnsche, ende Hebreussche letteren. hebben sij stil gheweest nae tghebodt.

Dit is die Coninck der loden. 39 Ende een van dien mordenaren die daer hinghen blasphemeerden hem oock segghende, Eest dat ghy Christus sijt, soe helpt v seluen, ende ons. 40 Ende die andere antwoerdende strafte hem segghende, Ghy en vreest ooc Godt niet daer ghy in die selue verdoemenisse sijt. 41 Ende wy lijden dit voerwaer rechtuerdelijck, want wy ontfanghen rechten loon nae onse werken, maer dese en heeft niet quaets ghedaen. 42 Ende

24 ENde op een vanden sabbath daghen smorghens seer vroeg sijn sij ghecomen totten graue, breghende die costelijcke spicerien die sij bereydt hadde, 2 ende sij hebben gheuonden den steen afghewentelt vanden graue. 3 Ende inghegaen sijnde, en hebben sij dlichaem des Heeren iesu niet gevonden. 4 Ende tis ghesciet doen sij metter herten hier af verslaghen waren, siet soe hebbender twee mannen ghestaen by hen in blinckende cleederen.

5 Ende doen sij vreesden ende hen aensicht neder voer dlicht gheweest hebben aent graf, 23 ende als ter eerden neychden, soe hebben die tot haerlieden sij sijn lichaem niet gheuonden en hadden, soe sijn gheseyt, Wat soecti den leuende metten dooden? 6 sij ghecomen segghende, dat sij oock een visioen Hy en is hier niet, maer hy is opghestaen, ghedenct der enghelen ghesien hebben, die welcke segghen hoe dat hy v lieden gheseyt heeft doen hy noch dat hy leeft. 24 Ende daer issen sommighe van ons in Galileen was segghende, 7 dat die sone des lieden ghegaen totten graue, ende sij hebbent alsoe menschen moest gheleuert worden in die handen gheuonden als die vrouwen gheseyt hebben, maer der sondaren, ende ghecruyst worden, ende ten hem en hebben sijn niet gheuonden. 25 Ende hy derde daghe verrijsen. 8 Ende sij sijn ghedachtich heeft tot hen gheseyt, O ghy dwase ende traghe van worden sijnder woerden. 9 Ende wedergekeert herten om te gheloouen in alle die dinghen die die sijnde vanden graue hebben sij alle dese dinghen propheten ghesproken hebben. 26 En heeft Christus vercondicht dien eluen, ende alle den anderen. 10 dese dinghen niet moeten lijden, ende alsoe gaen Ende het waren Maria magdalene, ende Iohanna, in sijn glorie? 27 Ende beginnende van Moyses ende Maria Iacobi, ende die andere die met hen ende alle die propheten, bediede hy hen in alle die waren, die totten Apostelen dese dinghen seyden, 11 scriptueren die saken die van hem waren. 28 Ende Ende dese woorden hebben voer hen ghescreuen sij sijn ghecomen by dat casteelken daer sij hen te wesen als dwaserie, ende sij en hebben hen niet ghinghen, ende hy veynsde hem verder te gaen. 29 gheloof. 12 Maer Petrus opstaende is gheloopen Ende sij hebben hem ghedwonghen seggende, Blijft totten graue, ende hem nederbuyghende heeft hy by ons, want het wort auont, ende den dach is nu die lijnen doecken alleen ghesien, ende hy is wech neder ghegaen. Ende hy is met hen binnen ghegaen. ghegaen, by sij seluen verwonderende datter ghesciet 30 Ende tis ghesciet als hi met hen ter tafelen sadt was. 13 Ende siet twee van dien ghinghen opden dat hi ghenomen heeft dat broot ende heeft dat seluen dach nae een casteelken dwelck lach van ghebenedijt ende gebroken, ende hy gaeft hen. 31 Ierusalem een streke van tsestich stadien, ghehoemt Ende hen ooghen sijn gheopent ende sij hebben hem Emaus, 14 ende sij spraken tot malcanderen van ghekent, ende hy is verswenen wt haren ooghen. 32 alle dese dinghen die ghebuert waren. 15 Ende Ende sij hebben tot malcanderen gheseyt, En was tis ghesciet doen sij coutten ende onderlinghen ons herte niet berrende in ons, doen hy sprack opden vraechden dat Iesus selue aencomende ghinck met wech ende ons die scriptueren opende? 33 Ende hen. 16 Maer hen ooghen waren behindert dat sij opstaende op die selue vre sijn sij wederom gheghaen hem niet en kenden. 17 Ende hy seyde tot hen. in Ierusalem. Ende sij hebben vergadert vonden Wat sijn dese redenen, die ghy tot malcanderen die elue, ende die ghene die met hen waren, 34 verhaelt, wandelende, ende sijt droeue? 18 Ende die segghende, Dat die Heere warachtelijck opghestaen eene antwoerdende wiens naem was Cleophas, heeft is, ende heeft hen gheopenbaert Simoni. 35 Ende sij tot hem gheseyt, Sijdi alleen pelgrim in Ierusalem, vertelden die dinghen die ghesciet waren inden wech, ende en weet ghi niet wat daer ghesciet is in dese ende hoe dat sij hem ghekent hebben int breken des daghen? 19 Den welcken hy heeft gheseyt, Wat? broots. 36 Ende als sij dese dinghen spraken, soe Ende sij hebben gheseyt, Van Iesu van Nazareth stont Iesus int midden van hen, ende hy seyt tot hen, die gheweest is een man, een propheet machtich in Vrede sij v, Ick bent, en wilt niet vreesen. 37 Maer wercken ende in woerden, voer Godt ende voer alle sij verbaest sijnde ende verscrift meynden dat sij tvolck. 20 Ende hoe hem gheleuert hebben die ouerste eenen gheest saghen. 38 Ende hy heeft hen gheseyt, priesters ende onse princen ter verdoemenisse des Waerom sijdi verbaest, ende die ghedachten climmen doots, ende hebben hem ghecruyst, 21 maer wy op in v herten? 39 Besiet mijn handen ende voeten, hoepten dat hy Israel soude verlossen. Ende bouen dat ict selue ben, tast ende siet, want eenen gheest alle dese dinghen eest heden den derden dach, dat en heeft gheen vleesch ende beenderen ghelyck ghy dese dinghen ghesciet sijn. 22 Maer oock sommighe my siet hebben. 40 Ende doen hy dit gheseyt hadde, vrouwen vanden onsen hebben ons veruaert, die soe heeft hy hen ghetoocht handen ende voeten.

41 Ende doen sij noch niet en gheloofden ende verwondert waren van blijscap, soe heeft hy gheseyt, Hebdi hier iet datmen ete? **42** Ende sij hebben hem ghebracht een stuck van eenen ghebraden visch, ende honich rate. **43** Ende doen hy gheten hadde voer hen, nemende die bleuelingenhe heeft hy hen die ghegheuen. **44** Ende hy heeft tot hen gheseyt, Dit sijn die woerden die ick ghesproken hebbe tot vlieden, doen ick noch met vlieden was. Dat volbracht moesten wesen, alle die dinghen die ghescreuen sijn in Moyses wet, ende in die Propheten ende Psalmen van my. **45** Doen heeft hy hen tverstant gheopent, dat sij die scriptueren souden verstaen, **46** ende hy heeft hen gheseyt, Datter alsoe ghescreuen is, ende alsoe moest Christus lijden, ende verrisen van die dooden ten derden daghe, **47** ende datter ghepreect soude worden in sijnen naem penitencie, ende vergiffenis der sonden onder alle die luyden. Beghinnende van Ierusalem. **48** Ende ghy sijt ghetuyghen van desen dinghen. **49** Ende ick seynde die beloete mijns vaders in vlieden. Maer sidt ghy in die stadt, tot dat ghi aenghedaen wort met die cracht wten hooghen. **50** Ende hy heeftse buyten gheleyt in Bethanien. Ende sijn handen hooghe opghehauen hebbende, heeft hy hen ghebenedijt. **51** Ende tis ghesciet doen hy hen benedijde dat hy van hen ghesceyden is, ende hy worde gheuoert in den hemel. **52** Ende sij aenbiddende sijn wedergheweert in Ierusalem, met grooter blijscappen, **53** ende sij waren altoos inden tempel louende ende ghebenedijdende Godt. AMEN
Hier voleynt het Euangelie van S. Lucas.

Johannes

1 IN den beginne was dwoert, ende dwoert was by Gode, ende Godt was dat woert, **2** Dit was inden beginne by Gode. **3** Alle dinghen sijn doer dat ghemaect, ende sonder dat en is niet ghemaect, datter ghemaect is. **4** In dat was dleuen, ende dleuen was dlicht der menschen, **5** ende dlicht schijnt in die duysternissen, ende die duysternissen en hebben dat niet begrepen. **6** Daer heeft gheweest een mensch ghesonden van Godt, wienst naem was Iohannes. **7** Dese is ghecomen tot een ghetuyghenis, om dat hy ghetuyghenis soude gheuen van dlicht. Dat sij alle doer hem gheloouen souden. **8** Hy en was dlicht niet, maer om dat hy ghetuyghenis soude gheuen vanden lichte. **9** Het was een warachtich licht, dwelck verlicht alle menschen comende in dese werelt. **10** Het was in die werelt, ende die werelt is daer doer ghemaect, ende die werelt en heuet niet ghekent. **11** In sijn eyghen is hy ghecomen, ende die sijne en hebben hem niet ontfanghen, **12** maer alle die hem ontfanghen hebben, dien heeft hy macht ghegheuen Gods kinderen te worden, den ghenen die in sijnen naem gheloouen. **13** Die welcke niet wten bloede, noch wt den wille des vleeschs, noch wt den wille eens mans, maer wt Godt gheboren sijn. **14** Ende dwoert is vleesch gheworden, ende het heeft onder ons ghewoont, (ende wy hebben sijn glorie ghesien, een glorie als vanden eenighen gheboren sone vanden vader) Vol gratien ende waerheyts. **15** Iohannes heeft ghetuyghenis van hem, ende hy roeft seggende, Dit was hy vanden welcken ick gheseyt hebbe. Die nae my comen sal, is voer my gheworden, want hy was eer dan ick. **16** Ende van sijnder volheyt hebben wy allegader ontfanghen ende gracie om gratie. **17** Want die wet is doer Moysen ghegheuen, die gratie ende die waerheyt is doer Iesum Christum ghesciet. **18** Niemand en heeft oyt Godt ghesien, die eenighe gheboren sonedie inden schoot des vaders is die heuet vertelt. **19** Ende dit is Iohannes ghetuyghenis, als die loden van Ierusalem ghesonden hebben priesters ende Leuiten tot hem, dat sij hem vragheren souden. Wie sijt ghy? **20** Ende hy heuet beleden en hy en heues niet gheloochent, ende hy heuet beleden. Ick en ben Christus niet. **21** Ende sij hebben hem ghevraecht. Wat dan? Sydi Elias? Ende hy heeft gheseyt, Ick en bens niet. Sijdi een propheet? ende hy heeft gheantwoert, Neen ic. **22** Hier om hebben sij hem gheseyt, Wie sijdi, dat wy moghen antwoerde gheuen den ghenen die ons ghesonden hebben? Wat segdi van v seluen? **23** Hy heeft gheseyt, Ick ben die stemme des roepende in die woestijne, maect recht den wech des Heeren, ghelyck gheseyt heeft Isaias die propheet. **24** Ende die ghesonden waren dat waren van den Phariseen, **25** ende sij hebben hem ghevraecht, ende tot hem gheseyt, Waer om doopti dan, eest dat ghy Christus niet en sijt, noch Elias, noch propheet? **26** Iohannes heeft hen gheantwoert, seggende, Ick doope int water, maer hy heeft int midden van v ghestaen dien ghy niet en kent. **27** Hy eest die nae my comen sal, die voer my ghestelt is. Van wiens scoenen ick niet weerdich en ben den bandt te ontbinden. **28** Dese dinghen sijn in Bethanien ghesciet ouer die lordane daer Iohannes doopende was. **29** Des anderen daechs heeft Iohannes Iesum ghesien tot hem comende ende hy heeft gheseyt, Siet daer dlam Gods, siet daer den ghenen die af neemt die sonde der werelt. **30** Dit es hy daer ick af gheseyt hebbe. Nae my coemt een man, die voer my gheweest is. Want hy was eer dan ick, **31** ende ic en kende hem niet, maer om dat hy gheopenbaert soude worden in Israel, daer om ben ick ghecomen doopende int water. **32** Ende Iohannes heeft ghetuyghenis ghegheuen seggende, Ick heb ghesien den gheest nederdalende vanden hemel ghelyck een duyue, ende bleef op hem. **33** Ende ick en kende hem niet, maer die my ghesonden heeft om te doopen int water, die heeft my gheseyt. Opden welcken ghy sult sien den gheest nederdalende ende blijuende op hem, dese eest die doopt in den heyleghen gheest. **34** Ende ick hebt ghesien ende tghetuyghenis ghegheuen dat dese is die sone Gods. **35** Des anderen daechs stont Iohannes wederom, ende twee van sijnen discipelen. **36** Ende siende Iesum wandelende seydt hy, Siet daer het lam Gods. **37** Ende die twee discipelen hebben hem hooren spreken, ende sij sijn Iesum ghevolcht. **38** Ende Iesus omghekeert sijnde, ende siende dese hem volghende seyde tot hem, Wat begheerdi? Die welcke hebben tot hem gheseyt, Rabbi (dwelck is te seghen) Meester. Waer woondi? **39** Hy heeft hen gheseyt, Coemt ende besieghet. Sij

sijn ghecomen ende hebbent besien waer hy woonde, cruycken ghestelt, nae die suyueringhe der loden, ende sij sijn by hem ghebleuen dien dach, ende houdende elck twee oft drij metreten 7 Iesus seyt het was ontrent die thienste vre. 40 Ende Andreas tot henlieden, Vult die cruycken met water. Ende Simon Petrus broeder was een vanden tween, diet sij hebbense gheuult tot bouen toe. 8 Ende Iesus ghehoort hadden van Iohannes, ende hem ghevolcht heeft tot hen gheseyt, Scenct nu ende draghet den waren. 41 Dese vint ten iersten sijnen broeder Simon, hoofmeester. Ende sij hebbent ghedraghen. 9 Als ende seyt tot hem, Wy hebben Messiam gheuonden, nu die hoofmeester gheproeft hadde dat het water dwelck is te segghen, Christum. 42 Ende hy heeft wijn gheworden was, ende niet en wiste van waer dat hem gheleyt tot Iesum. Ende Iesus hem aensiende was, maer die dienaers wistent wel die dwater gheput heeft gheseyt, Ghy sijt Simon die sone van Iona, ghi hadden, soe roept die hoofmeester den brudegom, sult ghenoemt worden Cephas dwelck is te segghen 10 ende seyt tot hem, Alle mensch stelt ierstmael Petrus. 43 Des anderen daechs heeft hy willen wt goeden wijn, ende als sij dronken sijn, dan stelt gaen in Galileen, ende hi vint Philippum. Ende Iesus hi dat argher is. Maer ghi hebt den goeden wijn heeft hem gheseyt, Volcht my. 44 Ende Philippus was ghehouden tot nu toe. 11 Dit beghinsel der teekenen van Beth saida die stadt van Andreas ende Petrus. 45 heeft Iesus ghedaen in Cana van Galileen ende heeft Ende Philippus vint Nathanael ende seyt tot hem, Den gheopenbaert sijn glorie ende sijn discipelen hebben ghenen die Moyses in die wet bescreuen heeft ende in hem gheloof. 12 Daer nae is hy nederwaerts die propheten, dien hebben wy gheuonden Iesum van ghegaen nae Capharnaum hy ende sijn moeder, ende Nazareth Iosephs sone. 46 Ende Nathanael heeft sijn broders, ende sijn discipelen, ende daer sijn hem gheseyt, Mach van Nazareth iet goets wesen? sij ghebleuen niet veel daghen. 13 Ende der loden Philippus seyt hem, Coemt ende besieghet. 47 Iesus paeschen was nae bi. Ende Iesus is opghegaen in heeft ghesien Nathanael tot hem comende, ende seyt Ierusalem, 14 ende hi heefter inden tempel gheuonden van hem. Siet daer een warachtich Israelijt, in den vercoopende ossen, ende scapen, ende duyuen, welcken gheen bedroch en is. 48 Nathanael seyt tot ende wisselaers sittende. 15 Ende als hi ghemaect hem, Waer af kendi my? Iesus heeft gheantwoert, hadde als een gheeselle van coordekens, soe heeft ende tot hem gheseyt, Eer v Philippus riep, doen hi die alle wten tempel ghedreuen, oock mede die ghy onder den vijgheboom waert, heb ick v ghesien. scapen ende ossen, ende der wisselaers ghelt heeft 49 Nathanael heeft hem gheantwoert ende gheseyt, hy wtghestort, ende die tafelen omgheworpen. 16 Rabbi ghi sijt die sone Gods, ghi sijt die coninck Ende den ghenen die de duyuen vercochten heeft van Israel, 50 Iesus heeft gheantwoert, ende tot hy gheseyt, Neemt dese dinghen van hier, ende hem gheseyt. Om dat ic v gheseyt hebbe. Ick heb v en wilt mijns vaders huys niet maken een huys onder den vijgheboom ghesien, soe gheloofdi, ghi der comenscappen. 17 Ende sijn discipelen werden sult meerder dinck sien dan dese. 51 Ende hi seyt ghedachtich des gheens datter ghescreuen is. Die hem, Voerwaer voerwaer ick segghe v lieden, ghi gramma liefde ws huys heeft my gheten, 18 daerom sult den hemel open sien, ende die enghelen Gods hebben die loden gheantwoert ende hem gheseyt, opclimmende, ende nederalende opden sone des menschen.

2 Ende opden derden dach wert een bruloft gehouden tot Cana in Galileen ende Iesus moeder was daer. 2 Ende Iesus is daer oock gheroepen ende sijn discipelen ter bruloft. 3 Ende doen daer wijn ghebrack, soe heeft Iesus moeder tot hem gheseyt, Sij en hebben gheenen wijn. 4 Ende Iesus seyt tot haer. Wat leyt my aen v? mijn vre en is noch niet comen. 5 Sijn moeder seyt den dienaren. Al wat hi v seyt dat doet. 6 Ende daer waren ses steenen

19 Iesus heeft gheantwoert ende hen gheseyt. Ontbint desen tempel, ende binnen drij daghen sal ic dien oprichten. 20 Hier om hebben die loden gheseyt, Sessenveertich iaren, is desen tempel ghetimmert, en suldi ghi dien binnen drij daghen op richten? 21 Maer hy sprack vanden tempel sijs lichaems. 22 Daer om als hy dan vanden dooden weder opghestaen was, soe sijn zijn discipelen ghedachtich gheworden, dat hi dit sprack ende sij hebben der scriptueren gheloof ende den woorden die Iesus ghesproken

hadde. 23 Ende als hy te Ierusalem was opden paeschen opden feestdach, soe hebbender vele in sijnen naem gheloof, siende zijn teekenien die hy dede. 24 Maer hi Iesus en betroude sij seluen henlieden niet, om dat hijse alle kende, 25 ende want hem van gheenen noode en was, dat iemant ghetuyghenis soude gheuen vanden mensch, want hi wiste wat in den mensche was.

3 DAer was een mensche vanden Phariseen Nicodemus ghenaemt, een prince der loden. 2 Dese is tot Iesum des nachts ghecomen, ende heeft hem gheseyt, Rabbi, wy weeten dat ghi van Godt ghecomen sijt een meester. Want niemant en mach dese teekeenen doen die ghi doet, ten sij dat Godt met hem sij. 3 Iesus heeft gheantwoert, ende tot hem gheseyt, Voerwaer voerwaer ick segghe v, ten sij dat iemant weder om gheboren worden, soe en mach hy het rijck Gods niet sien. 4 Nicodemus seyt tot hem, Hoe mach een mensch gheboren worden als hy oudt is? mach hy wederom in sijns moeders lichaem gaen, ende gheboren worden? 5 Iesus heeft gheantwoert. Voerwaer voerwaer ick segghe v, ten sij dat iemant wederom gheboren worde wten water ende den gheest, soe en mach hy niet comen int rijck Gods. 6 Dat wten vleesch gheboren is, dat is vleesch, ende dat wten gheest gheboren is, dats gheest. 7 En verwondert v niet om dat ick v gheseyt hebbé. Ghy moet weder om gheboren worden. 8 Die gheest blaest daer hy wilt, ende ghy hoort sijn stemme, maer ghi en weet niet van waer hy coemt, ende waer henen dat hi gaet, alsoe is een ieghelyck die gheboren is wt den gheest. 9 Nicodemus heeft gheantwoert ende hem gheseyt, Hoe moghen dese dinghen gheschieden? 10 Iesus heeft gheantwoert, ende tot hem gheseyt, Sijdi een meester in Israel ende en weeti dese dinghen niet? 11 Voerwaer voerwaer ick seg v, Dat wy weeten dat spreken wy, ende dat wy ghesien hebben dat ghetuyghen wy, ende ghi en ontfangt ons ghetuyghenis niet. 12 Eest dat ic v eertsche dinghen gheseyt hebbé, ende ghi en gheloouet niet, hoe suldi gheloouen eest dat ic v hemelsche dinghen segghe? 13 Ende niemant en climt inden hemel, dan die van den hemel nederghedaelt is, die sone des menschen die inden hemel is, 14 ende ghelyck Moyses tserpent verheuen heeft in die woestijne, alsoe moet die sone des menschen verheuen worden,

15 op dat alle die in hem gheloof niet verloren en gae, maer hebbe dat eewich leuen. (aiōnios g166) 16 Want alsoe lief heeft Godt die werelt ghehadt dat hy sijnen eenighen sone ghegheuen heeft op dat alle die in hem gheloof niet en vergae, maer hebbe dat eewich leuen. (aiōnios g166) 17 Want Godt en heeft sijnen sone in die werelt niet ghesonden, dat hy die werelt ordeelen soude, maer om dat die werelt doer hem behouden soude worden. 18 Soe wie in hem gheloof die en wort niet gheordeelt, maer die niet en geloof, die is nu gheordeelt, om dat hy niet gheloof en heeft inden naem van den eenighen gheboren sone Gods. 19 Ende dit is dat ordeel, want het licht is in die werelt ghecomen, ende die menschen hebben die duysternissen lieuer ghehadt, dan dlicht. Want hen wercken waren quaet. 20 Want alle die qualijck doet die haetet dlicht, ende hy en coemt totten lichte niet, op dat sijn wercken niet ghestraft en souden worden, 21 maer die de waerhelyt doet, die coemt tot dat licht, op dat sijn wercken vertoont moghen worden dat sij in Gode ghedaen sijn. 22 Daer na is Iesus ghecomen ende sijn discipelen int lant van Iudeen ende daer woonde hy met hen lieden, ende hy doopte. 23 Ende Iohannes was oock doopende in Enon by Salim want daer was veel waters, ende sij quamen ende worden ghedoopt. 24 Want Iohannes en was noch inden kerker niet ghevoren. 25 Ende daer is een vrage opgheren van Iohannes discipelen metten loden van die suyeringhe. 26 Ende sij sijn tot Iohannes ghecomen ende hebben hem gheseyt, Rabbi die ghene die met v was ouer die lordane, den welcken ghy ghetuyghenis hebt ghegheuen, siet dese doopt, ende sij comen alle tot hem. 27 Iohannes heeft gheantwoert ende gheseyt, Een mensch en mach niet ontfanghen ten sij dat hem ghegheuen worde vanden hemel. 28 Ghiselue gheeft my ghetuyghenis dat ic gheseyt hebbé. Ick en ben Christus niet, maer dat ic ghesonden ben voer hem. 29 Die die bruyt heeft, dats die brudegom, maer des brudegoms vrient die staet ende hem hoort, die verblijft hem met blijscap om des brudegoms stemme. Aldus is dese mijn blijscap veruult. 30 Het is van noode dat hi wasse, ende dat ick vermindert worde. 31 Die van bouen ghecomen is, die is bouen al. Die vander eerden is, die is van eerden, ende hy spreekt vander eerden, die vanden hemel coemt die is bouen al. 32 Ende

dat hy ghesien heeft ende ghehoort dat ghetuycht in hem worden een fonteyn van een springhende
hy, ende sijn ghetuyghenis en ontfanct niemand. 33 water in deewich leuen. (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Die
Die sijn ghetuyghenis ontfanghen heeft, die heuet vrouwe seyt tot hem, Heere gheeft my dit water dat
gheseghelt dat Godt warachtich is. 34 Want die ghene ic gheenen dorst en hebbe, ende dat ic herwaerts
den welcken Godt ghesonden heeft, die spreect Gods niet en come putten. 16 Iesus seyde haer, Gaet,
woerden, want Godt en gheeft den gheest niet by roept uwen man, ende coemt hier. 17 Die vrouwe
maten. 35 Die vader bemint den sone, ende hy heeft heeft gheantwoert ende gheseyt, Ick en heb gheenen
alle dinghen in sijn hant ghegheuen. 36 Die inden man, Iesus seyt tot haer, Ghi hebbet wel gheseyt, Ick
sone gheloof, heeft dat eewich leuen, maer wie den en heb gheenen man, 18 Want ghi hebt vijf mans
ghelooft, die en salt dleuen niet sien. ghehad, ende dien ghy nu hebt die en is v man niet,
Maer den toren Gods blijft op hem. (aiōnios g166) dat hebdi warachtelijc gheseyt, 19 Die vrouwe seyt
tot hem, Heere ick sie dat ghi een propheet sijt. 20

4 ALS nu Iesus gheweten heeft dat die Phariseen

ghehoort hadden dat Iesus meer discipelen maect
ende doopt dan Iohannes 2 (hoe wel dat Iesus selue
niet en doopte, maer sijn discipelen) 3 soe heeft
hi Iudeen ghelaten, ende is wederom ghegaen in
Galileen. 4 Maer hi moest gaen doer Samarien. 5
Aldus is hy ghecomen in een stadt van Samarien die
Sichar ghenoemt wert, by die erue die Iacob Ioseph
sijnen sone ghegheuen heeft. 6 Ende daer was
Iacobs fonteyne. Ende Iesus vermoeyt sijnde vanden
wech sadt alsoe op die fonteyne. Het was omtrent
der sester uren. 7 Daer is ghecomen een vrouwe
van Samarien om water te putten. Iesus seyt haer,
Gheeft my te drincken. 8 Want sijn discipelen waren
wech ghegaen in die stadt, dat sij spijse coopen
souden. 9 Hier om heeft die Samaritaensche vrouwe
hem gheseyt, Hoe comet aenghesien dat ghi een
lode sijt, dat ghi van my te drincken eyscht, die een
Samariaensche vrouwe ben? Want die Ioden en
houden gheen ghemeynscap met die Samaritanen,
10 Iesus heeft gheantwoert ende haer gheseyt, Wiste
ghy Gods gaue, ende wie hi is die v seyt, Gheeft
my te drincken, ghy soudet bijauontueren van hem
gheeysscht hebben, ende hy soude v leuende water
ghegheuen hebben. 11 Die vrouwe seyt tot hem,
Heere ghy en hebt niet daer ghy mede putten moecht,
ende den put is diepe. Van waer hebdi dan leuende
water? 12 Sijt ghy meerder dan onse vader Iacob die
ons den put ghegheuen heeft, ende hy heefter wt
ghedroncken, ende sijn kinderen, ende sijn beesten?
13 Iesus heeft gheantwoert ende haer gheseyt, Alle
die van desen water drinct sal wederom dorst hebben,
maer soe wie drincket van den water dat ic hem
gheuen sal, die en sal inder ewicheit gheenen dorst
hebben, 14 maer dwater dat ic hem gheuen sal, sal

lieden niet datter noch vier maenden sijn, ende dat
dan den ochst coemt? Siet ick segghe v, Heft op v
ooghen, ende besiet die landen want sij sijn nu wit ten
ochoste. **36** Ende die maeyt die ontfanct loon, ende
hy vergadert die vrucht totten eewighen leuen, op
dat die ghene die saeyt tsamen hem verblijden mach
ende die daer maeyt. (aiōnios g166) **37** Want hier in is
het woert waerachtich, dat een ander is diet saeyt,
ende een ander diet maeyt. **38** Ic hebt v ghesonden

te maeyen dat ghi niet bearbeyt en hebt, andere
hebbent gearbeyt, ende ghi sijt in hen arbeyden
ghecommen. **39** Ende van dier stadt hebbender veel
Samaritanen in hem gheloof, om der vrouwen woert
die tghetuyghenis gaf. Hy heuet my al gheseyt dat
ic ghedaen hebbe. **40** Alsdan die Samaritanen tot
hem ghecomen waren, soe hebben sij hem gebeden
dat hi daer blijuen soude. Ende hi is daer ghebleuen
twee daghen. **41** Ende veel meer hebbender gheloof
om sijn woerden, **42** ende sij seyden der vrouwen.
Wi en ghelouuen nu niet om v segghen. Want wy
hebbent selue ghehoort, ende wy weten dat dit
warachtelijck is die salichmaker der werelt. **43** Ende
nae twee daghen is hy van daer wt ghegaen, ende
wech gherest in Galileen. **44** Want Iesus heeft selue
ghetuyghenis ghegeheuen dat een propheet in sijn lant
gheen eere en heeft. **45** Daer om doen hi in Galileen
ghecommen was, soe hebben hem die galileussche
ontfanghen. Als sijt al ghesien hadden dat hy te
Ierusalem ghedaen hadde op den feestdach. Want sij
waren ooc ghecomen totten feestdach. **46** Aldus is
hy wederom gecomen in Cana van Galileen, daer hi
van water wijn ghemaect heeft. Ende daer was een
coninxken wiens sone siec was te Capharnaum. **47**
Dese (doen hi ghehoort hadde dat Iesus aen quam
van Iudeen in Galileen) is ghegaen tot hem, ende hi
badt hem dat hi nederwaerts quame ende sijnen sone
ghesont maken wilde. Want hi begonste te steruen.
48 Hier om heeft Iesus tot hem gheseyt, Ten sij dat ghi
teekenend ende wonderwercken siet, soe en gheloofdi
niet. **49** Dat coninxken seyt tot hem. Heere coemt
nederwaerts eer dat mijn sone sterue. **50** Iesus seyt
hem, Gaet henen, v sone leeft. Die mensch heeft
dat woert gheloof dwelc hem Iesus gheseyt hadde,
ende hi ghinc. **51** Ende als hi nu afcomende was,
soe sijn hem sijn knechten te ghemoete ghecomen
ende boodtschapten hem segghende, dat sijn sone

leefde. **52** Hier om heeft hi van hen ghevraecht die
vre in die welcke hi beter te passe worde. Ende sij
hebben hem gheseyt, Dat hem die febres ghisteren
ter seuenster vren ghelaten heeft. **53** Aldus heeft
die vader ghekent dattet die vre was in die welcke
hem Iesus seyde, V sone leeft, ende hi heeft gelooft,
ende sijn gheheel huys. **54** Dat tweede teeken heeft
Iesus wederom ghedaen doen hy ghecomen was van
Iudeen in Galileen.

5 DAer nae waert eenen feestdach der loden,
ende Iesus is opwaerts gegaen na Ierusalem.
2 Ende te Ierusalem aen die probatica is een
piscine die welck toeghenaemt wort Bethsaida int
hebreussche, hebbende vijf portalen. **3** In dese lach
een groote menihte van siecken, blenden, crepelen,
verdroochden, verwachtende des waters beroerte. **4**
Want die enghel daelde neder nae eenen tijt in die
piscine, ende dat water worde beroert, ende soe wie
dierste nederghinck in die piscine nae die beroerte
des waters, die worde ghesont, van wat siecken dat hi
beuanghen was. **5** Ende daer was een mensch die
achtendertich iaren in sijn siechte gheweest was. **6** Als
Iesus desen heeft ghesien ligghende, ende verstaen
hadde dat hy daer nu langhen tijt sieck gheweest
was, soe seyt hy hem, Wildi ghesont worden? **7**
Die siecke heeft hem gheantwoert. Heere ic en heb
gheenen mensch, dat die (alst water gheroert wort)
my draghe in die piscine, want als ick come, soe daelt
daer een ander voer my in. **8** Iesus seyt hem, Staet
op, neemt v bedde, ende wandelt. **9** Ende ter stont is
die mensch ghesont ghworden, ende hy heeft sijn
bedde opghenomen, ende wandelde. Ende het was
sabbath op dien dach. **10** Hier om seyden de loden
tot hem die ghenesen was. Het is sabbath, ten is v
niet ghearloof v bedde te draghen. **11** Hy antwoerde
hen, Die my ghesont heeft ghemaect die heeft my
gheseyt, Neemt op v bedde ende wandelt. **12** Hier om
hebben sij hem ghevraecht. Wie is die mensch die v
gheseyt heeft, Neemt op v bedde ende wandelt? **13**
Maer die ghene die ghesont ghemaect was, en wist
niet wie hy was. Want Iesus was besijden ghegaen
vander scaren die op die plaepte was, **14** Daer na
heeft Iesus hem gheuonden inden tempel, ende heeft
hem gheseyt, Siet ghi sijt ghesont gemaect, en wilt
nu voerts niet sondighen, op dat v niet argher en
ghesciede. **15** Die mensch is wech ghegaen, ende

heeft den loden ghebootscapt dat Iesus was die hem van my geeft, ende ic weet dat het ghetuyghenis ghesont ghemaect heeft. **16** Daer om veruolchden die warachtich is dat hy van my gheeft. **33** Ghi hebt tot loden Iesum, om dat hy dese dinghen opden sabbath Iohannem ghesonden, ende hy heeft der waerheyt dede. **17** Maer Iesus heeft hen gheantwoert. Mijn ghetuyghenis ghegheuen. **34** Maer ick en ontfanghe vader werct tot nu toe, ende ick wercke. **18** Daer van den mensche gheen ghetuyghenis, maer dit om sochten die loden noch meer hem te dooden, seghe ic op dat ghy soudt salich worden. **35** Hy was want hy niet alleen den sabbath en brack, maer ooc een licht berrende ende schijnende. Ende ghy hebt v Godt sijnen vader noemde, makende sij seluen Gode willen een vre verhueghen in sijn licht. **36** Maer ic ghelyck. **19** Aldus heeft Iesus gheantwoert ende hen heb een ghetuyghenis dat meerder is dan Iohannes. gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segghe v, die sone Want die wercken welc die vader my ghegheuen en mach van hem seluen niet doen, dan dat hi den heeft dat icse volbrenghen soude, die selue wercken vader siet doen. Want wat die doet dat doet die sone die ic doe, die gheuen ghetuyghenis van my, dat die oock ghelyckelijc. **20** Want die vader heeft den sone vader mij ghesonden heeft, **37** ende die vader die lief, ende hy toont hem al dat hi doet, ende hi sal my ghesonden heeft, die heeft selue ghetuyghenis hem noch meerder wercken dan dese toonen, dat ghi van my ghegheuen, ghy en hebt sijn stemme noyt v verwonderen sult. **21** Want ghelyc die vader die ghehoort noch sijn ghedaente ghesien, **38** ende sijn dooden verwect ende leuende maect. Alsoe maect woert en hebd in v niet wonende. Want den ghenen die sone ooc leuende die hy wilt. **22** Want die vader die hi ghesonden heeft, dien en gheloofde ghy niet. en ordeelt niemanden, maer alle doordeel heeft hi **39** Ondersoect die schriftueren, want ghy meynt het den sone ghegheuen, **23** op dat sy alle den sone eewich leuen daer in te hebben, ende die sijnt die eerden souden ghelyc sij den vader eerden. Die den ghetuyghenis van my gheuen, (*aiōnios g166*) **40** ende sone niet en eert, die en eert den vader niet die hem ghi en wilt tot my niet comen dat ghy dleuen hebben ghesonden heeft. **24** Voerwaer voerwaer ic seg v, dat soe wie mijn woert hoort, ende gheloof hem die my ghegheuen oock te ordeelen om dat hy des menschen die alleen van Godt is niet en soect? **45** En wilt niet gesonden heeft, die heeft het eewich leuen, ende **41** Ick en ontfanghe gheen glorie van die Gods liefde in v niet en hebt. **43** Ic ben ghecomen in hi en coemt int ordeel niet, maer hi sal doergaen mijns vaders naem, ende ghi en ontfant my niet, van die doot totten leuen. (*aiōnios g166*) **25** Voerwaer eest datter een ander coemt in sijns selfs naem dien voerwaer ic segghe v dat die vre coemt ende is nu, suldi ontfanghen. **44** Hoe moechde ghi gheloouen als die dooden sullen hooren die stemme vanden die glorie van malcanderen ontfant, ende die glorie sone Gods, ende diese hooren die sullen leuen. **26** die alleen van Godt is niet en soect? **46** Want gheloofde ghy Moysi, soe soudi ghegheuen oock te ordeelen om dat hy des menschen by auontueren my ooc gheloouen, want van my sone is. **28** En wilt v hier af niet verwonderen. Want heeft hy ghescreuen. **47** Maer eest dat ghy sijnen die vre coemt, in die welcke alle die in die grauen sijn sciftueren niet en ghelooft, hoe suldi mijnen woerden sullen sijn stemme hooren, **29** ende sij sullen voerts gheloouen?

comen die goet ghedaen hebben tot die verriesenisse des leuens, maer die quaet ghedaen hebben, tot die verriesenisse des ordeels. **30** Ick en can van my seluen niet ghedoeno. Alsoe ic hoore soe ordeele ic, ende mijn ordel is rechtuerdich, want ick en soecke mijnen wille niet, maer den wille van hem die my ghesonden heeft. **31** Eest dat ic ghetuyghenis gheue van mi seluen, so en is mijn ghetuyghenis niet warachtich. **32** Daer is een andere die getuygenis

6 Hier nae is Iesus wech ghereyst ouer die zee van Galileen dwelck is Tiberiadis, **2** ende hem volchte een groote scare, om dat sij saghen die teekenien die hi dede ouer die ghene die sieck waren. **3** Hier om is Iesus op eenen berch gheclommen, ende daer sadt hi met sijnen discipelen. **4** Ende Paesschen was seer bi nakende den feestdach der loden. **5** Als dan Iesus sijn oogen opgehauen hadde, ende ghesien datter een seer groote menichte tot hem ghecomen

was, soe seyt hy tot Philippum. Waer mede sullen alleen wech gheuaren waren, 23 maer daer sijn ander wy brooden coopen dat dese eten moghen? 6 Ende scepen ouergocomen van Tiberiade, omtrent die dat seyde hy hem tempterende, want hy wist wel plaatse daer sij throot hadden gheten als die Heere wat hy doen soude, 7 Philippus antwoerde hem, dancte. 24 Als dan die scare ghesien hadde dat Iesus Om twee hondert penninghen brooden en sijn hen daer niet en was, noch sijn discipelen, soe sijn sij niet ghenoech, om dat een ieghelijck een weynich in die sceepkens gheclommen ende ghecomen tot mocht nemen. 8 Een van sijnen discipelen Andreas, Capharnaum soeckende Iesum. 25 Ende als sij hem die broeder van Simon Petrus seyt hem, 9 Hier is gheuonden hadden ouer die zee, soe hebben sij hem een kint dat heeft vijf ghersten brooden, ende twee gheseyt, Rabbi wanneer sijt ghi hier ghecomen? 26 visschen, maer wat sijn dese onder soe vele? 10 Iesus heeft hen geantwoert ende gheseyt, Voerwaer Hier om seyt Iesus, Doet die luyden sitten. Ende voerwaer ic segge v ghi soect my, niet om dat ghi daer was veel hoy in die plaatse. Aldus sijnder teekenen ghesien hebt, maer om dat ghi gheten hebt mans gheseten in ghetale by nae vijf duysent. 11 vanden brooden ende verset sijt. 27 Werct spijse die Hier om heeft Iesus die brooden ghenomen, ende niet en vergaet maer die altijt blijft totten eewigen als hy ghedancd hadde, soe heeft hy die bedeylt leuen die v die sone des menschen gheuen sal) want den ghenen die daer saten, desghelijcs ooc van den desen heeft Godt die vader besegelt. (*aiōnios g166*) visschen, soe veel als sij wilden. 12 Ende als sij 28 Hier om hebben sij tot hem gheseyt, Wat sullen verset waren, soe heeft hi sijnen discipelen gheseyt, wy doen dat wy Gods wercken moghen wercken? Vergadert die brockelinghen die ouerbleuen sijn dat 29 Iesus heeft gheantwoert, ende hen gheseyt, Dat die niet verloren en gaen. 13 Aldus hebben sij die is Gods werck, dat ghy gheloof in den ghenen die vergadert, ende ghevult tweelf coruen brockelinghen, hy ghesonden heeft. 30 Hier om hebben sij hem van vijf ghersten brooden, die ouerghbleuen waren gheseyt, Wat teeken doedi dan, dat wijt sien moghen den ghenen die daer gheten hadden. 14 Hier om ende v gheloouen? Wat werck doet ghy? 31 Onse seyden die menschen (doen sij ghesien hadden het vaderen hebben manna gheten in die woestijne teeken dat Iesus ghedaen hadde) Dit is voerwaer die ghelyck daer ghescreuen is. Broot vanden hemel propheet, die daer toecomende is in die werelt. 15 Hier heeft hy hen teten ghegheuen. 32 Hier om heeft om als Iesus verstaen hadde dat sij comen souden Iesus hen gheseyt, Voerwaer voerwaer ick seg v om hem begrijpen, ende coninc te maken, soe is hi lieden Moyses en heeft v throot vanden hemel niet wederom gheuloden opden berch hy alleen. 16 Ende ghegheuen, maer mijn vader gheeft v warachtich alst auont was ghworden, soe sijn sijn discipelen broot vanden hemel. 33 Want het es Gods broot dat nederwaerts ghegaen ter zee. 17 Ende als sij int scip vanden hemel nederdaelt, ende gheeft der werelt het gheclommen waren, soe sijn sij ghecomen ouer die leuen. 34 Hier om hebben sij tot hem gheseyt, Heere zee in Capharnaum, ende het was doen doncker gheeft ons altijt dit broot. 35 Ende Iesus heeft tot hen gheworden, ende Iesus was tot hen niet ghecomen. gheseyt, Ic ben dbroot des leuens, soe wie tot my 18 Ende als daer eenen grooten wint waeyende was coemt, die en sal gheenen honger hebben, ende die soe verhief haer die zee. 19 Aldus doen sij gheroeyt in my gheloof die en sal nemmermeer dorst hebben. hadden omtrent vijuentwintich oft dertich stadien, soe 36 Maer ic hebt v geseyt dat ghi my ghesien hebt sien sij Iesum wandelende op die zee, ende by dat ende ghi en geloof niet. 37 Alle dat my die vader scip comen, ende sij hebben ghevreest. 20 Maer hy gheeft, dat sal tot my comen, ende den ghenen die heeft hen gheseyt, Ic bent, en wilt niet vreesen. 21 tot my coemt en sal ick niet wech worpen, 38 want Aldus hebben sij hem willen ontfanghen in scip, ende ick ben vanden hemel neder gedaelt, niet om dat ic ter stont was tscip aent lant daer sij henen voeren. 22 mijnen wille doen soude, maer den wille van hem die Des anderen daechs, soe heeft die scare die ouer my ghesonden heeft. 39 Want dit is den wille des die zee stont, ghesien datter maer een sceepken vaders die my ghesonden heeft, dat ic niet verliesen en was, ende dat Iesus met sijnen discipelen int en soude van alle dat hi my ghegheuen heeft, maer scip niet ghecomen en was, maer dat sijn discipelen dat ic dat verwecken soude inden wtersten dach. 40

Ende dit is den wille mijns vaders die my ghesonden heeft, dat soe wie den sone siet, ende in hem gheloofht het eewich leuen hebbe, ende ic sal hem verwecken inden wtersten dach. (aiōnios g166) 41 Hier om hebben die loden van hem ghemurmureert, om dat hi gheseyt hadde. Ic ben dbroot die van den hemel ghedaelt ben, 42 ende sij seyden, En is dese niet Iesus Iosephs gheseyt, Verarghert v dat? 43 Hier om heeft Iesus gheantwoert, ende tot hen vleesch en baet niet met allen, die woerden die ic gheseyt, En wilt niet murmureren onder malcanderen. v ghesproken hebbē sijn gheest ende leuen. 44 Niemant en mach tot my comen, ten sij dat die Maer daer isser sommighe van v lieden die niet en vader die my ghesonden heeft hem trecke, ende ic ghelooouen. Want Iesus wist van tbeghinsel wie dat sal dien verwecken inden wtersten daghe. 45 Tes niet gheloouich en waren, ende wie hem verraden ghescreuen in die propheten. Ende sij sullen alle soude. 46 Ende hy seyde, daer om heb ic v lieden van Godt gheleert worden. Alle diet dan den vader ghehoort heeft ende gheleert, die coemt tot my. 47 Voerwaer voerwaer ic segghe v, wie in my gheloofht, die heeft dat eewich leuen. (aiōnios g166) 48 Ic ben dbroot des leuens. 49 V vaderen hebben manna in die woestijne gheten, ende sij sijn ghestoruen. 50 Dit is dbroot vanden hemel nederdalende, op dat soe wie daer af etet, niet en sterue. 51 Ick ben dleuende broot, die vanden hemel comen ben. Eest dat iemant van desen broode etet die sal inder eewicheyt leuen, ende tbroot dat ic sal gheuen, is mijn vleesch voer dleuen der werelt. (aiōnios g165) 52 Hier om keuen die loden onder malcanderen segghende, Hoe mach dese ons sijn vleesch teten gheuen? 53 Daer om heeft hen Iesus gheseyt, Voerwaer voerwaer ic segghe v, ten sij dat ghi etet het vleesch vanden sone des menschen ende sijn bloet drinct, soe en suldi gheen leuen in v seluen hebben. 54 Soe wie mijn vleesch etet ende mijn bloet drinct, die heeft het eewich leuen, ende ic sal hem verwecken inden wtertsen dach. (aiōnios g166) 55 Want mijn vleesch is warachteljcke spijse, ende mijn bloet is warachteljck dranck, 56 soe wie mijn vleesch etet, ende mijn bloet drinct, die blijft in my ende ic in hem. 57 Ghelyc my die leuende vader ghesonden heeft ende ic leue om den vader, ende die my etet die sal leuen om mijnen wille. 58 Dit is dbroot dat vanden hemel ghecomen is. Niet ghelyc v vaderen gheten hebben het manna, ende sijn ghestoruen. Soe wie dit broot etet die sal leuen

inder eewicheyt. (aiōnios g165) 59 Dit heeft hi gheseyt in die synagoge leerende in Capharnaum. 60 Hier om hebben veel van sijnen discipelen dit hoorende gheseyt, Dits een hart woert, ende wie mach dit hooren? 61 Maer Iesus wetende by sij seluen, dat sijn discipelen daer af murmurerten heeft tot hen sone des menschen siet opclimmen daer hy te voren seyt hy dan. Ic ben vanden hemel neder ghedaelt? was? 63 Den gheest eest die leuende maect, het 64 Niemant en mach tot my comen, ten sij dat die Maer daer isser sommighe van v lieden die niet en vader die my ghesonden heeft hem trecke, ende ic ghehoort heeft ende gheleert, die coemt tot my. 65 Ende hy seyde, daer om heb ic v lieden gheseyt, dat niemant en mach tot my comen, ten sij dat hem ghegheuen ware van mijnen vader. 66 Van Niet dat iemant den vader ghesien heeft, dan die ghena, ende sij en wandelen nu voerts niet meer 67 Hier om heeft Iesus gheseyt tot die twaelue. Wildi ooc wech gaen? 68 Aldus heeft hem gheantwoert Simon Petrus. Heere tot wien sullen wy gaen? ghi hebt die woerden des eewichs leuens, (aiōnios g166) 69 ende wy ghelooouen, ende hebben ghekent dat ghi sijt Christus die sone Gods. 70 Iesus heeft hen gheantwoert. En heb ic v twaelue niet ghecosen, ende een van v lieden is een duyuel? 71 Ende hy seyde dat van Iudas Simons sone den Iscarioter, want dese was die ghene die hem verraden soude, daer hy was een vanden twaeluen.

7 NAE desen wandelde Iesus in Galileen, want hi en wilde in Iudeen niet wandelen, want die loden sochten hem te dooden. 2 Ende den feestdach der loden Scenohegia was seer nae by. 3 Ende sijn broeders hebben tot hem gheseyt, Gaet ouer van hier ende reyst in Iudeen, op dat ooc v discipelen moghen sien v wercken die ghi doet. 4 Want voerwaer niemant en doet iet int heymelijck, ende begheert seluer int openbaer te sijne, eest dat ghi dese dinghen doet, soe vertoont v seluen der werelt. 5 Want sijn broeders en gheloofden in hem niet. 6 Hier om seyt Iesus tot hen, Mijnen tijt en is noch niet aen comen, maer uwen tijt is altoos ghereedt. 7 Die werelt en can v niet ghehaten, maer sij haet my. Want ic gheue daer af ghetuyghenis dat haer wercken quaet sijn. 8 Gaet ghi opwaerts tot desen feestdach. Ick en gaen niet opwaerts tot

desen feestdach. Want mijnen tijt en is noch niet soe en weet niemant van waer hi is. **28** Hier om veruult. **9** Als hy dese woorden gheseyt hadde, soe is hefft Iesus geroe-pen inden tempel leerende ende hy ghebleuen in Galilieen. **10** Maer als sijn broeders segghende, Ghi kent my ende ghy weet van waer ic opwaerts gheryest waren, doen is hy ooc opwaerts ben, ende ic en ben van my seluen niet gecomen, ghetrocken totten feestdach niet openbaerlijc, maer maer hi is warachtich, die my ghesonden heeft, den als int heymelijck. **11** Hier om sochten hem die loden welcken ghi niet en kent. **29** Ic ken hem, want ic opden feestdach, ende seyden. Waer is die? **12** ben van hem, ende hy heeft mi ghesonden. **30** Hier Ende daer was een groote murmuratie inder scaren om sochten sij hem te vanghen ende niemant en van hem. Want die sommighe seyden. Hy is goet, sloech die handen aan hem, want sijn vre en was Maer die andere seyden Neen, maer hi verleyt die noch niet ghecomen, **31** Maer vander scaren heefter scaren. **13** Maer niemant en sprack openbaerlijc vele in hem gheloof. Ende sij seyden, Christus als van hem om die vrese der loden. **14** Als dan nu hy sal ghecomen sijn, sal hy meer teekenen doen, den feestdach half ouerleden was, soe is Iesus dan dese doet? **32** Die Phariseen hebben die scare opgheclommen inden tempel, ende leerde. **15** Ende ghehoort dese dinghen murmurerde van hem. die loden verwonderden hen segghende, Hoe can Ende die princen ende Phariseen hebben dienaren dese die scriften daer hy die niet gheleert en heeft? ghesonden dat sij hem souden vanghen. **33** Hier **16** Iesus heeft hen gheantwoert ende gheseyt, Mijn om heeft Iesus tot hem gheseyt, Noch een luttel tijs leeringhe en is mijne niet, maer des gheens die my ben ic met v lieden, ende ick gae tot hem die my ghesonden heeft. **17** Eest datter iemant sijnen wille ghesonden heeft. **34** Ghy sult my soeken, ende niet doen wilt, die sal verstaen van die leeringhe, oftse wt vinden, ende daer ick ben, daer en moechde ghi niet Gode is oft dat ick wt my seluen spreke. **18** Die van comen. **35** Hierom hebben die loden tot malcanderen sij seluen spreect, die soect sijn eyghen glorie. Maer gheseyt. Waer sal dese henhen gaen, dat wy hem soe wie die glorie soect van den ghenen die hem niet vinden en sullen? sal hy in die verstroytheyt ghesonden heeft, dese is warachtich, ende in hem en der heydenen gaen ende leeren die heydenen? **36** is gheen ongherechticheyt. **19** En heeft Moyses v Wat woert is dit, dat hy gheseyt heeft, Ghy sult my die wet niet ghegheuen? Ende niemant van v lieden soeken ende niet vinden, ende daer ic ben daer en doet die wet? **20** Waer om soecti my te doden? en moechde ghi lieden niet comen? **37** Maer opden Die scare heeft gheantwoert, ende gheseyt, Ghi hebt laesten grooten dach des hoochtijs soe stont Iesus den duyuel. Wie soect v te dooden? **21** Iesus heeft ende riep segghende, Soe wie dorst heeft, die come gheantwoert, ende tot hen gheseyt, Een werck heb ic tot my ende drincke. **38** Die in mi gheloof, ghelyc die ghedaen ende ghy verwondert v allegader. **22** Daer scriptuere seyt, vloeden des leuende waters sullen om heeft v Moyses die besnijdenisse ghegheuen. Niet van sijnen buyck vloeyen, **39** (Maer dat seyde hy om dat die van Moyses is, maer van den vaderen, vanden gheest den welcken sij ontfanghen souden ende opden sabbath soe besnijdt ghi den mensch die in hem gheloofden. Want den gheest en was **23** eest dat die mensch die besnijdenisse ontfanct noch niet ghegheuen, Want Iesus en was noch niet opden sabbath, alsoe op dat die wet van Moyses gheglorficeert) **40** Hier om als die sommighe van niet ghebroken en worde wert ghi veronwaerdicht op die scare dese sijn woerden ghehoort hadden, soe my om dat ic den gheheelen mensch heb ghesont seyden sij, Dit is warachtelijc een profeet. **41** Die gemaect opden sabbath? **24** En wilt niet ordeelen na andere seyden. Dit is Christus. Maer die sommighe daensicht, maer oordeelt een recht ordeel. **25** Hier seyden, Coemt Christus van Galileen? **42** En seyt om seyden die sommighe van Ierusalem. En is dit die scriptuere niet dat Christus coemt wt Dauids sade niet die ghene dien sij soeken te doden? **26** Ende ende van dat stedeken van Bethlehem daer Dauid siet hi spreect openbaerlijck, ende sij en segghen was. **43** Aldus isser eenen twist worden onder die hem niet. Hebben die princen warachtelijc bekent scare om sijnen wille. **44** Ende die sommighe van dat dese christus is? **27** Maer van desen weten henlieden wilden hem vanghen, maer niemant en wi van waer hy is, Maer als Christus comen sal, sloech die handen aan hem, **45** Hier om sijn die

dienaers ghecomen tot die ouerste priesters ende hebben hem die Phariseen gheseyt. Ghi gheeft van Phariseen. Ende die hebben hen gheseyt, Waer om v seluen ghetuyghenis, v ghetuyghenis en is niet en hebdi hem niet mede ghebracht? **46** Die dienaren warachtich, **14** Iesus heeft gheantwoert ende hen hebben gheantwoert, Noyt en heeft mensch alsoe gheseyt, Al eest dat ic ghetuyghenis gheue van my ghesproken, ghelyc dese mensch, **47** Hier om hebben seluen mijn ghetuyghenis is warachtich. Want ic die Phariseen hen lieden gheantwoert. Sijde ghi oock weet van waer ic ghecomen ben, ende waer dat ic verleyt? **48** Heeft iemant vanden princen in hem henen gae, maer ghi lieden en weet niet van waer gheloof, oft vanden Phariseen? **49** Maer dese scare ick come, oft werwaerts dat ic gae. **15** Ghi ordeelt die de wet niet en weet, is vermalendijt. **50** Nicodemus na tyleesch, ic en ordeel niemanden, **16** ende eest heeft tot hem gheseyt, die ghene die tot lesum des dat ic ordeele, soe is mijn ordeel warachtich, want ic nachts quam, die een van henlieden was, **51** Ordeelt en ben alleen niet, maer ic ende die vader die my ons wet eenighen mensch, ten sij datmen ierstmael ghesonden heeft. **17** Ende in v wet is ghescreuen, dat van hem ghehoort hebbe, ende wete wat hy doet? het tghetuyghenis van twee menschen warachtich is. **52** Sy hebben hem gheantwoert ende gheseyt. Sijdi **18** Ick bent die ghetuyghenis gheue van my seluen, ooc een Galileus man? Ondersoect ende siet dat van ende die vader die my ghesonden heeft, gheeft ooc Galileen gheen propheet en op staet, **53** Ende sij sijn ghetuyghenis van my. **19** Hier om seyden sij tot hem. wedergekeert een ieghelyck in sijn huys.

8 MAer Iesus is ghelyck totten berch van Oliueten,

2 ende des morghens is hi wederom comen inden tempel, ende alle tvolck quam tot hem, ende sittende leerde hi henlieden. **3** Ende die Sriben ende Phariseen brenghen tot hem een vrouwe in ouerspel beuonden, ende sij hebben haer int midden ghestelt, **4** ende hebben tot hem gheseyt, Meester dese vrouwe is nu beuonden in ouerspel. **5** Maer in die wet heeft ons Moyses beuolen alsulcke te steenen. Aldus wat segt ghy? **6** Ende dit seyden sij hem tempterende, dat sij hem souden moghen besculdighen. Maer Iesus hem buygende nederwaerts heeft metten vingher in die eerde ghescreuen. **7** Hier om als sij hem bleuen vraghende, soe heeft hy hem opgericht, ende tot hen gheseyt, Die van v lieden sonder sonde is, die worp den iersten steen op haer. **8** Ende wederom sij seluen buyghende screef hi in deerde. **9** Ende dit hoorende ghinghen sij deen nae dander wt, beghinende vanden outsten, ende Iesus is daer alleen ghebleuen, ende die vrouwe int midden staende. **10** Ende Iesus hem oprichtende heeft tot haer gheseyt. Vrouwe waer sij sij die v besculdichden? en heeft v niemant verdoemt? **11** Die welcke heeft gheseyt, Niemant Heere. Ende Iesus heeft gheseyt, Ick en sal v oock niet verdoemen. Gaet henen ende en wilt nu voerts niet meer sondighen. **12** Wederom heeft Iesus tot hen ghesproken segghende. Ic ben dlicht der werelt. Wie my volcht die en wandelt in duysternissen niet, maer hi sal dlicht des leuens hebben, **13** Hier om

Waer is v vader? Iesus heeft gheantwoert, Ghi en kent noch my noch mijnen vadere, waert sake dat ghi my kendet soe soudi bijauontueren mijnen vader ooc kennen. **20** Dese woerden heeft Iesus ghesproken in die tresoirie leerende inden tempel, ende niemand en heeft hem gheuanghen, want sijn vre en was noch niet ghecomen. **21** Hier om heeft Iesus hen wederom gheseyt. Ic gae, ende ghi sult my soecken, ende in v sonde suldi steruen. Daer ic henen gaen daer en moechdi niet comen. **22** Hier om hebben die loden gheseyt, sal hy sij seluen dooden, dat hy seyt, Daer ic henen gaen daer en moechdi niet comen? **23** Ende hy seyde hen. Ghi sijt van beneden. Ic ben van bouen. Ghy sijt van deser werelt, ic en ben van deser werelt niet. **24** Hier om heb ic v lieden gheseyt dat ghi steruen sult in v sonden. Want eest dat ghi lieden niet en gheloof dat ict ben, soe suldi in v sonden steruen. **25** Daer om hebben sij hem gheseyt, Wie sijt ghi? Iesus heeft hen gheseyt, Het beginsel die tot v ooc spreke. **26** Ick heb vele van v lieden te segghen ende te ordeelen, maer die my ghesonden heeft die is warachtich, ende die dinghen die ic van hem ghehoort hebbe die spreke ic in die werelt. **27** Ende sij en hebben niet verstaen dat hi hen den vader Godt noemde. **28** Hier om heeft Iesus hen lieden gheseyt, Als ghy den sone des menschen sult verhauen hebben, dan suldi bekennen dat ict ben, ende dat ic van my seluen niet en doe, maer ghelyc my die vader gheleert heeft alsoe spreeck ick, **29** ende die my ghesonden heeft die is met my,

ende hy en heeft my niet alleen ghelaten, want dat Gods woerden. Daer om en hoorde ghy niet, om hem behaghelyc is doe ic altoos. **30** Als hy dese dat ghi wt Gode niet en sijt, **48** Hier om hebben die dinghen sprekende was, soe hebben-der vele in hem loden gheantwoert ende hem gheseyt, En segghen gheloof. **31** Hier om heeft lesus gheseyt tot dien wy niet wel dat ghi een Samaritaen sijt, ende den loden die in hem gheloof hebben. Eest sake dat ghi duyuel hebt? **49** lesus heeft gheantwoert, Ic en heb liedien in mijn woerden blijft, soe suldi warachtelijc gheenen duyuel, maer ic eere mijnen vader, ende mijn discipelen sijn, **32** ende ghi sult die waerheyt ghi hebt mi onteert. **50** Maer icen soecke mijn glorie kennen, ende die waerheyt sal v verlossen, **33** Sij niet daer is een diese soeken ende ordeelen sal, hebben hem gheantwoert. Wy sijn Abrahams saet, **51** Voerwaer Voerwaer ick segghe v liedien eest dat ende wy en hebben noyt iemanden ghedient. Hoe iemant mijn woert bewaert, die en sal die doot niet segt ghi dan, Ghy sult vrij sijn? **34** lesus heeft hen sien inder ewicheyt. (aiōn g165) **52** Daer om seyden gheantwoert, Voerwaer Voerwaer ick segghe v liedien, die loden, Nu hebben wy bekent dat ghi den duyuel dat alle die sonde doet, een knecht der sonden is, **35** heb Abraham is doot, ende die Propheten, ende ende een knecht en blijft int huys niet inder ewicheyt, ghy segt, soe wie mijn woerden hoort die en sal die die sone blijft inder ewicheyt, (aiōn g165) **36** daer om doot niet smaken inder ewicheit. (aiōn g165) **53** Sijtghi eest dat v die sone verlost, soe suldi warachtelijc vrij meerder dan onse vader Abraham die ghestoruen is? sijn, **37** Ic weet wel dat ghy Abrahams kinderen sijt, ende die propheten sijn ghestoruen, Wien maecti v maer ghi soect my te dooden, om dat mijn woert in v seluen? **54** lesus heeft gheantwoert eest dat ic my gheen stadt en grijpt, **38** Ick spreke tghene dat ick seluen glorificere, soe en is mijn glorie niet? Daer by den vader ghesien hebbe, ende ghi doet tghene is mijn vader die mij glorificeert, den welcken ghi datghi by uwen vader ghesien hebt. **39** Sij hebben segt dattet v lieder Godt is, **55** Ende ghi en hebt gheantwoort ende hem gheseyt, Onse vader es hem niet ghekent, maer ick heb hem ghekent. Ende Abraham lesus seyt hen, Sijt ghy Abrahams kinderen, eest dat ic segghe dat ic hem niet en kenne, soe soe doet Abrahams wercken, **40** Maer nu soect ghy sal ick ws ghelyc sijn loghenachtich, Maer ic kenne my te dooden, eenen mensch die v die waerheyt hem, ende ic onderhoude sijn woerden, **56** Abraham ghesproken hebbe, die ic ghehoort hebbe van Godt, v vader heeft hem verhuecht dat hy mijnen dach dat en heeft Abraham niet ghedaen. **41** Ghy doet sien soude, ende hi heeften ghesien, ende heeft ws vaders wercken. Aldus hebben sij hem gheseyt, hem verblijt. **57** Hier om hebben die loden tot hem Wy en sijn niet onwettelijc ghebornen. Wy hebben gheseyt. Ghi en hebt noch gheen vijftich iaren, ende eenen vader Godt. **42** Hier om heeft lesus tot hen hebdì Abraham ghesien? **58** lesus heeft hen gheseyt, gheseyt. Waer Godt v vader, soe soude ghi lieden Voerwaer voerwaer ic segghe v liedien, eer Abraham voerwaer my liefhebben, Want ick ben wt ghegaen worde ben ic. **59** Hier om hebben die loden steenen ende ghecomen van Godt. Want ic en ben van my ghenomen om op hem te werpen. Maer lesus heeft seluen niet ghecomen, maer hy heeft my ghesonden. hem gheborgen, ende is wt den tempel ghegaen.

43 Waer om en kendi mijn sprake niet? Want ghy en moecht mijn woerden niet hooren. **44** Ghy sijt vanden vader den duyuel, ende die lusten ws vaders wildi doen, die was een doot slagher vanden beghinne, ende hi en heeft in die waerheyt niet ghestaen. Want in hem en is gheen waerheyt. Als hy een loghen spreekt, soe spreekt hy wt sijnen eyghen, want hi is loghenachtich ende een vader der seluer. **45** Maer om dat ic die waerheyt segghe soe en gheloofdi my niet. **46** Wie van v liedien sal my berispen van een sonde? Eest dat ic v die waerheyt segghe, waer om en gheloofdi my niet? **47** Die wt Godt is, die hoort

9 ENde lesus voerbi gaende heeft ghesien eenen mensch die blent was ghebornen, **2** ende sijn discipelen hebben hem ghevraecht Rabbi wie heefter ghesondicht, dese oft sijn ouders, dat hy blint soude ghebornen worden? **3** lesus heeft gheantwoert. Noch dese en heeft ghesondicht, noch sijn ouders, maer om dat die wercken Gods souden gheopenbaert worden in hem. **4** Ick moet wercken die wercken van hem die my ghesonden heeft, tot dat dach is. Den nacht coemt alser niemant wercken en mach, **5** alsoe langhe als ick in die werelt ben, soe ben ic dlicht der werelt. **6** Als hi dese dinghen gheseyt hadde, soe

heeft hy op die eerde wt ghespogen, ende heeft slijm voer sij seluen spreken. 22 Dit hebben sijn ouders ghemaect van speecsel, ende dat slijm ghestreken gheseyt om dat sij die loden vreesden, want die loden op sijn ooghen, 7 ende hi heeft tot hem gheseyt, hadden ouer een ghedraghen, waert sake datter Gaet henen ende wascht v in die piscine van Siloe, iemant beleedt hem christum te sijne, dat die buyten dwelck te segghen is, ghesonden. Hier om is hy der synagogen soude ghedaen worden. 23 Daer om ghegaen ende heeft hem ghewaschen, ende hi is hebben sijn ouders gheseyt, Hy is oudt ghenoech ghecomen siende, 8 Aldus sijn ghebueren, ende die vrughet hem. 24 Hier om hebben sij wederom den hem te voren ghesien hadden dat hi een bedelaer mensch gheroopen die blent gheweest hadde, ende was seyden, En is dit niet die sadt ende almisse si hebben hem gheseyt. Gheeft Gode die glorie, Wij badt. 9 Die andere seyden, het is die, Maer die weten dat dese mensch een sondaer is, 25 Hierom andere seyden, Gheenssins, maer hi is hem gelijck. heeft hi henlieden gheseyt. Oft hy een sondaer is dat Maer hi seyde, Ic bent. 10 Hier om hebben sij hem en weet ick niet, een dinck weet ick, dat ick nv sien gheseyt, Hoe sijn v die oogen open ghedaen? 11 Hi daer ic ierst blent was, 26 Hierom hebben sij hem heeft gheantwoert die mensch die Iesus ghehaemt gheseyt. Wat heeft hy v ghedaen? hoe heeft hy v is, heeft slijm ghemaect ende hy heeft mijn oogen ooghen open ghedaen? 27 Hy heeft hen gheantwoort ghesmeert, ende tot my gheseyt, Gaet henen aen die Ic hebt v nv gheseyt, ende ghi hebbet ghehoort, wat piscine van Siloe ende wasschet. Ende ic ben wech wildt wederom hooren? wildt ghi oock sijn discipelen ghegaen, ende heb ghewasschen ende ghesien. worden? 28 Hierom hebben sij hem vermalendijt 12 Ende sij hebben hem geseyt, Waer is die? Hy ende gheseyt. Weest ghy sijn discipel, maer wij sijn heeft gheseyt ick en wets niet, 13 Sij brenghen hem Moyses discipelen, 29 Wij weten dat Godt Moysi totten Phariseen die blent gheweest was, 14 Ende aenghesproken heeft, Maer desen en weten wij niet het was sabbath als Iesus dat slijm ghemaect heeft, van waer hy is, 30 Die mensch heeft gheantwoort ende sijn ooghen gheopent. 15 Hier om hebben ende hen gheseyt. Hier in eest een wonderlijck dinck hem die Phariseen wederom ghevraecht hoe dat hi dat ghi niet en weet van waer dat hi is, ende dat hy siende was gheworden. Ende hy heeft hen gheseyt, mijn ooghen gheopent heeft. 31 Wij weten dat Godt Slijm heeft hy op mijn ooghen gheleyt, ende ic hebt die sondaers niet en hoort, maer issen iemandt Gods af ghewasschen, ende ic sie. 16 Hier om seyden dienaer, ende doet sijnen wille, desen verhoort hy, sommige vanden Phariseen. Dese mensch en is van 32 Van tbeghin der werelt en eest niet ghehoort, dat Godt niet die den Sabbath niet en bewaert. Maer die iemant open ghedaen heeft die ooghen van eenen andere seyden, Hoe mach een sondich mensch dese die blent gheboren was, (aiōn g165) 33 En waer dese teekenen doen? Ende daer was eenen tweedracht van God niet, so en soude hy niet hebben moghen tusschen hen. 17 Hier om hebben sij den blenden doen, 34 Sij hebben gheantwoort ende hem gheseyt. weder om gheseyt, Wat segt ghi vanden ghenen die v Ghy sijt heel in sonden gheboren, ende leerdi ons? ooghen openghedaen heeft? Ende hy heeft gheseyt, Ende si hebben hem wtghestooten, 35 Iesus heuet Dat hy een propheet is, 18 Aldus en hebben die ghehoort dat sij hem wtghestooten hebben, ende loden niet gheloof van hem dat hy blent gheweest als hy hem vonden hadde soo heeft hi tot hem was, ende siende was worden, tot dat sij gheroopen gheseyt. Gheloofde ghi inden sone Godts? 36 Hy hebben die ouders van hem die siende was worden, heeft gheantwoort ende gheseydt. Wie eest Heere, 19 ende sij hebben hen ghevraecht segghende, Is op dat ick in hem mach gheloouen? 37 Ende Iesus dit v lieder sone den welcken ghy segt dat blent heeft tot hem gheseyt. Ende ghi hebt hem ghesien, gheboren is. Hoe siet hy dan nu? 20 Sijn ouders ende die met v spreect die eest, 38 Ende hy heeft hebben hen gheantwoort, ende gheseyt, Wi weten gheseydt. Ick ghelooue Heere, Ende nederuallende wel dat dit onse sone is, ende dat hi blent gheboren heeft hy hem aenghebeden. 39 Ende Iesus heeft is, 21 maer hoe dat hy nu siet dat en weeten wi niet, hem gheseyt. Tot een ordeel ben ick in dese werelt ende wie hem die ooghen gheopent heeft en weeten ghecomen dat die ghene die niet en sien, souden wy niet, Vrughet hem, hy is out ghenooch, laet hem sien, ende dat die ghene die sien, souden blent

worden, 40 Ende sommighe vanden Phariseen die met hem waren hebbent ghehoort, ende tot hem gheseyt. Sijn wij dan oock blent? 41 Iesus heeft hen gheseyt. Waerdi blent soo en soudi gheen sonde hebbeu, Maer nv segdi, Wij sien, soo blijft v sonde.

10 Voorwaer voorwaer ick segghe v lieden, die door die doere niet en ghaet inden scaepstal der scapen, maer climt van elders binnen, dat is een dief ende een moordenaer, 2 Maer so wie door die doere ingaet, dat is een herder der scapen, 3 Desen doet die doorwaerder open, ende die scapen hooren sijn stemme, ende sijn eyghen scapen roept hy by name, ende hy leydt die wte, 4 Ende als hy sijn eyghen scapen wtghelaten heeft, soo gaet hy voor hen, ende die scapen volghen hem, Want sij kennen sijn stemme, 5 Maer eenen vreemden en volghen sij niet, maer sij vlieden van hem, want sij en kennen die stemme van dien vreemden niet, 6 Dese ghelyckenisse heeft hen Iesus gheseyt. Ende sij en verstanden niet wat hy hen seyde. 7 Hierom heeft Iesus hen wederom gheseyt. Voorwaer voorwaer ick segghe v ick ben die doere der scapen, 8 Alle die ghecomen sijn, dat sijn dieuen ende moordenaers, maer die scapen en hebben hen niet ghehoort, 9 Ick ben die doere. So wie door my ingaet, die sal behouden worden, ende hi sal ingaan ende wtgaen ende sal weyde vinden, 10 Een dief en coemt niet dan om te stelen ende te dooden ende te verderuen, Ick ben ghecomen dat sij souden dleuen hebben, ende oueruloedelijcker hebben. 11 Ick ben een goet herder, Een goet herder gheeft sijn ziele voor sijn scapen, 12 Maer een huerlinck die gheen herder en is, wiens die schapen niet eyghen en sijn die siet den wolf comen, ende hy verlaet die scapen ende vliet, ende die wolf grijpt ende verstroyt die scapen, 13 maer die huerlinc vliedt om dat hi een huerlinc is, ende hy en draecht voor die scapen gheen sorgh, 14 Ick ben een goet herder, ende ic ken die mijne, ende die mijne kennen my, 15 Ghelyck my die vader kent, alsoo ken ick den vader, ende mijn ziele stelle ick voor mijn scapen, 16 Ende ic heb noch ander scapen die van desen scaepstal niet en sijn dese moet ick oock hier by brenghen, ende sij sullen mijn stemme hooren, ende tsal eenen scaepstal worden ende eenen herder. 17 Daerom heeft my die vader lief, om dat ick mijn ziele late op dat ickse wederom

nemen mach, 18 Niemand en neemt die van my, maer ic late die van my seluen, Ick heb macht die te laten, ende ick heb macht die wederom te nemen, Dit ghebot heb ic ontfanghen van mijnen vader. 19 Daer is wederom eenen twist gheworden onder die loden om dese woorden, 20 Want veel van henlieden seyden. Hy heeft den tuyuel, ende hy raest, waer toe hoordi hem? 21 Die ander seyden. Dese woorden en sijn niet van eenen die den tuyuel heeft, Mach die tuyuel der blenden ooghen open doen? 22 Ende tis gheworden die feest van des tempels wijdinghe in Ierusalem, ende het was winter, 23 Ende Iesus wandelde in den tempel in Salomons portael. 24 Aldus hebben hem die loden omringelt ende seyden tot hem. Hoe langhe houdy onse zielen in twijfel? Sij ghi Christus soo segghet ons openlijck, 25 Iesus heeft hen gheantwoort. Ick segt v, ende ghi en ghelooues niet, Die wercken die ick doe in mijns vaders naem, dese gheuen ghetuyghenis van my, 26 maer ghi en ghelooues niet, want ghy en sijt van mijnen scapen niet, 27 Mijn scapen hooren mijn stemme, ende ick kense, ende sij volghen my, 28 ende ick gheue hen dat eewich leuen, ende sij en sullen niet vergaen inder eewicheyt, ende niemand en sal die rouuen wt mijn hant, (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Dat mijn vader mi ghegheuen heeft dat is het meeste van al, ende niemand en macht rouuen wt mijns vaders hant, 30 Ick ende die vader sijn een, 31 Die loden hebben steenen ghenomen dat sij hem steenen souden, 32 Iesus heeft hen gheantwoort. Veel goede wercken heb ick v lieden ghehoont van mijnen vader, om welc van dien wercken steent ghi my? 33 Die loden hebben hem gheantwoort. Van gheen goet werck en steenen wij v, maer van die blasphemie ende om dat ghi die een mensch sijt, v seluen God maect 34 Iesus heeft gheantwoort. En issert niet ghescreuen in v wet, Ick heb gheseydt ghy sijt goden? 35 Eest dat hy die goden ghenoemt heeft totten welcken Gods woort ghedaen is gheweest, ende die scriftuere niet en mach ghebroken worden, 36 den welcken die vader gheheylicht heeft ende ghesonden in die werelt segde ghilieden ghi blasphemeert om dat ic gheseyt hebbe. Ic ben Gods sone? 37 Eest dat ick mijns vaders wercken niet en doe, soo en wilt my niet gheloouen, 38 Maer eest dat ickse doen, ende eest dat ghy my niet en wilt gheloouen, soo

ghelooft den werken, op dat ghy kennen moecht
ende gheloouen dat die vader in my is, ende ic inden
vader. **39** Hierom begheerden sij hem te vanghen, ghecomen, ende hy heeft hem gheuonden dat hy vier
ende hy is ghegaen wt haren handen, **40** Ende hy daghen in tgraf gheweest hadde, **18** Ende Bethanien
is wederom wech ghegaen ouer die lordane te dier
plaetsen daer Iohannes ierstmael doopende was, veel vanden loden waren ghecomen tot Martham
ende hy is daer ghebleuen, **41** ende veel isser tot
hem ghecomen ende sij seyden, Iohannes en heeft
voorwaer gheen teeken gheadaen, **42** Ende alle dat
Iohannes van desen gheseyt heeft was warachtich,
Ende vele hebben in hem ghelooft.

11 ENde daer was eenen siecken Lazarus van
Bethanien, van dat casteelken van Maria en
Martha sijnder suster, **2** Ende Maria was die ghene
die den Heere ghesalft heeft met costelijcke salue,
ende sijn voeten ghedroocht met haren hayre, wiens
broeder Lazarus sieck was, **3** Hierom hebben sijn
susters tot hem ghesonden segghende. Heere siet
die ghy lief hebt die is sieck, **4** Ende lesus hoorende,
heeft tot hen gheseyt. Dese siechte en is ter doodt
niet, maer om die glorie Gods, dat die sone Gods
daer door mach gheglorificeert worden, **5** Ende lesus
beminde Martham ende haer suster Mariam ende
Lazarum, **6** Hierom als hi ghehoort heeft dat hy siec
was, soo is hy doen ghebleuen in die selue plaatse
twee daghen, **7** en voorts daer na heeft hy tot sijnen
discipelen gheseyt. Laet ons wederom in Iudeen
gaen, **8** Sijn discipelen segghen tot hem. Rabbi,
die loden sochten v nv om te steenen, en gaet ghy
wederom derwaerts? **9** lesus heeft gheantwoort. En
sijnder niet twaelf vren des daechs? Eest dat iemant
wandelt inden dach, soo en stoot hy hem niet, want
hij dicht van deser werelt siet, **10** Maer eest dat hi
inden nacht wandelt hy stoot hem seluen, want het
licht en is in hem niet, **11** Dit heeft hi ghesproken,
ende daer nae seyt hi tot hen. Lazarus ons vrient
slaept, maer ick ghae dat ick hem mach vanden
slaep ontwecken, **12** Hierom hebben sijn discipelen
gheseyt. Heere eest dat hy slaept, soo sal hi ghesont
worden, **13** Maer lesus hadde geseyt van sijnder
doot, maer sij hebben ghemeynt dat hi van dat rusten
des slaeps sprack, **14** Hierom heuet lesus hen doen
openlijck gheseyt. Lazarus is doot, **15** ende ic ben
blijde om uwen wille, om dat ghy gheloouen moecht,
dat ic daer niet en was, maer laet ons tot hem gaen,
16 Hierom heeft gheseyt Thomas die ghenoemt worde

Didimus, tot sijn mede discipelen. Laet ons oock
ghaan dat wij met hem steruen, **17** Aldus is lesus
ende Mariam dat sij die troosten souden van haren
broeder, **20** Aldus doen Martha ghehoort hadde dat
Iesus quam is sij hem te ghemoete ghegaen, Maer
Maria sadt thys, **21** Hier om heeft Martha gheseydt
tot lesum. Heere hadde ghi hier gheweest, soo en
waer mijn broeder niet ghestoruen, **22** Maer oock nv
weet ick wel dat v Godt gheuen sal wat ghi van God
begheert, **23** lesus seyt haer. V broeder sal verrijzen,
24 Martha seyt tot hem. Ic weet wel dat hy verrijzen
sal in die verrijsenisse inden wtersten daghe, **25** lesus
heeft haer gheseyt. Ick ben die verrijsenisse ende
dleuen. Soo wie in my ghelooft al waer hy oock doot,
soo sal hy leuen, **26** ende alle die leeft ende in my
ghelooft, dien en sal niet steruen inder eewicheyt
Ghelooftdi dat? (*aiōn g165*) **27** Sij heeft tot hem gheseyt.
Ia ic Heere Ick heb ghelooft dat ghi sijt Christus die
sone Gods die in deser werelt comen sijt, **28** Ende
als si dit gheseyt hadde soo is sij wech ghegaen,
ende heeft Mariam haer suster gheroepen al stillijck
segghende. Die Meester is hier, ende roept v, **29** Als
sij dat ghehoort hadde soo staet si ter stont op, ende
is ghecomen tot hem, **30** want lesus en was noch
int casteelken niet ghecomen, maer hy was noch
op die plaatse daer hem Martha te ghemoete was
ghecomen, **31** Hierom als die loden die met haer
in huys waren ende haer troosten Mariam ghesien
hadden, dat sij haestelijck opghestaen was, ende
wtghegaen soo sijn sij haer gheulcht segghende. Sij
gaet totten graue, om daer te weenen, **32** Aldus doen
Maria ghecomen was daer lesus was, hem siende
is sij aen sijn voeten gheuallen, ende seyt tot hem.
Heere hadde ghy hier gheweest, soo en waer mijn
broeder niet doot, **33** Hierom als haer lesus sach
weenen, ende die loden die met haer ghecomen
waren, ooc weenende, soo heeft hy in sijnen gheest
hem verscroomt, ende sij seluen ontstelt, **34** ende
heeft gheseyt. Waer hebdi hem gheleyt? Sij segghen
tot hem Heere coemt ende besieghet, **35** Ende lesus
heeft gheweent, **36** Hierom hebben die loden gheseyt.
Siet hoe lief hadde hy hem, **37** Maer die sommighe

van henlieden hebben gheseyt. En mocht dese, die sij van dien daghe voorts ghedacht dat sij hem de ooghen vanden blinden open ghedaen heeft, dooden soude, **54** Daerom en wandelde Iesus nv niet doen dat dese niet ghestoruen en hadde? **38** voorts niet openbaerlijc bi die loden, maer hy is wech Hierom Iesus wederom verscroomende in sij seluen is gherest in dlantscap by die woestijne in een stadt ghecomen totten graue, Ende het was een speluncke die ghenoemt wort Ephrem, ende aldaer bleef hy ende eenen steen was daer op gheleydt, **39** Iesus met sijnen discipelen. **55** Ende der loden paesschen seyde. Neemt wech den steen, Martha die suster van was seer by nakende, Ende daer isser vele vanden hem die ghestoruen was, seyt tot hem. Heere hy lande opghetrocken nae Ierusalem voor paesschen stinct nv, want hy is nv vier daghen doot, **40** Iesus dat sij hen seluen heyligh maken souden. **56** Hierom seyt haer. En heb ic v niet gheseyt dat ghy (eest hebben sij Iesum ghesocht, ende si spraken tot dat ghi gheloof) sien sult die glorie Gods? **41** Aldus malcanderen inden tempel staende. Wat meyni, dat hebben sij den steen wech ghenomen, Ende Iesus hy niet en is ghecomen tot den feestdach? **57** Ende sijn ooghen opwaerts heffende heeft gheseyt. Vader die ouerste priesters ende Phariseen hadden een ic danc v dat ghi mi gehoort hebt, **42** maer ic wist ghebodt ghegheuen, dat soo wie vername waer hi wel dat ghi my altijs hoort, maer om tvoelc dat hier ware, dat hijt te kennen gaue op dat sij hem vanghen rontsomme staet heb ic gheseyt, dat sij gheloouen mochten.

souden dat ghy my ghesonden hebt. **43** Als hy dit gheseydt hadde, soo heeft hy met luyder stemmen gheroepen. Lazare coemt wte, **44** Ende terstont is hy voorts ghecomen die ghestoruen was, ghebonden aan handen ende voeten met banden, ende sijn aensicht was met eenen sweetdoeck ghebonden, Iesus heeft henlieden gheseyt ontbint hem ende laet hem gaen, **45** Hierom veel vanden loden die tot Mariam ende Martham ghecomen waren, ende ghesien hadden dat Iesus ghedaen hadde, hebben in hem gheloof. **46** Maer die sommighe van henlieden sijn wech ghegaen tot die Phariseen, ende sij hebben hen gheseyt dat Iesus ghedaen hadde. **47** Hierom hebben die ouerste priesters ende Phariseen den raet vergadert, ende sij seyden. Wat doen wij? want dese mensch doet veel teeken, **48** Eest dat wij hem alsoo laten, soo sullen sij alle in hem gheloouen, ende die Romeynen sullen comen, ende sij sullen onse plaatse ende volck wechnemen **49** Maer een van henlieden Cayphas ghenaemt, mits dat hy ouerste priester was van dien iare, heeft tot hen gheseyt. Ghi en weet niet met allen, **50** noch ghi en dencket niet dattet onslieden orbaerlijc is, datter een mensch sterue voort volck, ende dat alle tvoelc niet en vergae, **51** Maer dat en seyde hy van sij seluen niet, maer midts dat hy die ouerste priester was van dien iare, so heeft hy ghepropheteert, dat Iesus steruen soude voor dat volck, **52** ende niet alleen voor dat volck, maer oock om dat hy die kinderen Gods die verstroyt waren in een soude vergaderen, **53** Hierom hebben

12 Aldus is Iesus ses daghen voor paesschen ghecomen te Bethanien, daer Lazarus ghestoruen was, den welcken Iesus verwect heeft **2** Ende sij hebben hem daer een auontmael bereydt, ende Martha diende, maer Lazarus was een vanden ghenen die met hem ter tafelen saten, **3** Hierom heeft Maria ghenomen een pont costelijcker saluen van onghuealschte Nardus, ende sij heeft Iesus voeten ghesalft ende die afghedroocht met haren hayre, ende het huys wert veruult metten ruecke der saluen, **4** Hierom seyde een van sijnen discipelen Iudas die Iscarioter die hem daer naer verriet, **5** Waerom en is dese salue niet vercocht om drij hondert penninghen, ende den armen ghegheuen? **6** Ende dit heeft hi gheseyt, niet dat hi voor die arme besorcht was, maer om dat hi een dief was, ende die borse hebbende droech hy tghene datter ghegheuen worde, **7** Hierom heeft Iesus gheseyt. Laetse gheworden dat sij dat totten dach van mijnder begrauingen mach bewaren, **8** Want altijt hebby arme menschen met v, maer my en suldy altijt niet hebben, **9** Aldus heeft een groote scare van die loden gheweten dat hi daer was ende sij sijn daer ghecomen niet om Iesum alleene, maer om dat sij Lazarum sien souden, dien hi vander doodt verwect hadde, **10** Maer die princen der priesteren hebben ghedacht dat sij Lazarum dooden souden, **11** want om sijnen wille ghinghen veel vanden loden wech, ende gheloofden in Iesum. **12** Maer des ander daechs als een groote scare, die ghecomen was totten feestdach, ghehoort hadde dat Iesus quam nae

lerusalem, 13 soo hebben sij ghenomen palmboom Enghel heeft hem aenghesproken, 30 Iesus heeft tucken, ende sijn hem te ghemoete ghegaen ende sij gheantwoort ende gheseyt. Om mijnen wille en is riepen Hosanna. Ghebenedijt is hi die daer coemt dese stemme niet ghecomen, maer om v lieden. 31 inden naem des Heeren, die coninck van Israel, 14 Nv eest des werelts ordeel, Nv sal die prince deser Ende Iesus heeft gheuonden een ezelken, ende hi werelt daer buyten gheworpen worden, 32 Ende eest heeft daer op gheseten, ghelyct ghescreuen is. 15 En dat ick verhauen worde vander eerden so sal ic alle wilt niet vreesen dochter van Sion, Siet v coninck dinghen tot my seluen trecken 33 (Ende dit seyde coemt sittende opt vuelen van een ezelinne, 16 hy te kennen gheuende wat doot dat hy steruen Dit en verstanden sijn discipelen niet ten iersten, soude) 34 Ende die scare heeft hem gheantwoort. maer doen Iesus gheglorificeert was, doen worden sij Wij hebben ghehoort wter wet, dat Christus blijft ghedachtich dat dese dinghen van hem ghescreuen inder ewicheyt, ende hoe segt ghi dan. Die sone waren, ende dat sij hem dit ghedaen hebben. 17 des menschen moet verheuen worden? Wie is dese Hierom heeft hem ghetuyghenis ghegheuen die scare sone des menschen? (aiōn g165) 35 Hierom heeft die met hem was doen hy Lazarum riep wten graue, Iesus hen gheseyt. Noch een luttel tijts is dlicht in v ende hem verwecete vanden dooden, 18 Daerom is lieden. Wandelt die wijle dat ghy dlicht hebt, dat v hem die scare ooc te ghemoete ghecomen, om dat sij die duysternissen niet en beuanghen, ende die in ghehoort hadden dat hy dit teeken ghedaen hadde, duysternissen wandelt, die en weet niet werwaerts dat 19 Hierom hebben die Phariseen tot malcanderen hy gaet, 36 Die wijle dat ghi dlicht hebt, soo gelooft gheseyt. Siet ghi wel dat wij niet en vorderen? siet alle int licht op dat ghi kinderen des lichts moecht wesen, die werelt is na hem ghegaen, 20 Ende daer waren Dese dinghen heeft Iesus ghesproken, ende hy is sommighe Heydenen van den ghenen die opwaerts wech ghegaen ende heeft hem verborghen van hen comen waren om te aenbidden opden feestdach, lieden. 37 Ende doen hy soo veel teekenen voor hen 21 Aldus sijn dese ghecomen aen Philippus die van ghedaen hadde, soo en gheloofden si in hem niet, Bethsaida in Galileen was, ende sij baden hem 38 om dat het woort van Isaia den propheet soude seggende. Heere wij willen lesum sien, 22 Philippus volbracht worden, dwelc hy gheseyt heeft. Heere wie is ghecomen ende heuet Andree gheseyt, Andreas heeft onsen ghehoore ghelooft? ende wien is den arm ende Philippus hebbent wederom lesu gheseyt 23 des Heeren gheopenbaert? 39 Daerom en mochten Ende Iesus heeft hen gheantwoort segghende. Die sij niet ghelouuen, om dat Isaia wederom gheseyt vre is ghecomen dat die sone des menschen verclaert heeft. 40 Hy heeft hen oogenh verblint, ende hen sal worden. 24 Voorwaer voorwaer ick segghe v herte verhart alsoo dat sij niet sien en souden metten lieden, ten sij dat het terwen graen in deerde vallende ooghen, ende niet verstaen metter herten, ende dat sterue, 25 soo blijft dat alleen, maer eest dat versterft, sij bekeert souden worden, ende dat icse ghenesen so brenghet veel vruchten voorts. Soo wie sijn ziele soude. 41 Dit heeft Isaia gheseyt doen hy sijn glorie lief heeft, die salse verliesen, ende soo wie sijn ghesien heeft, ende heeft van hem ghesproken, 42 ziele haet in dese werelt, die salse totten eeuwigen Maer nochtans hebbender ooc veel vanden princen leuen verwaren, (aiōnios g166) 26 Eest dat iemant my in hem ghelooft, maer om die Phariseen en beleden dient, die volghen my, ende daer ick ben daer sal mijn sij dat niet, op dat sij wter synagogen niet en souden dienaer oock wesen, Soo wie my dient, dien sal mijn gheworpen worden, 43 want sij hebben die glorie der vader eerden. 27 Nv is mijn ziele verstoort, Ende wat menschen lieuer ghehadt dan die glorie Gods, 44 sal ic segghen? Vader verlost my wt dese vre, Maer Maer Iesus heeft gheroepen ende gheseyt. Die in daerom ben ick in dese vre ghecomen, 28 Vader my ghelooft, die en ghelooft in my niet, maer in hem verclaert uwen naem, Hierom isser een stemme die my ghesonden heeft, 45 Ende die my siet, die ghecomen wten hemel. Ic hebben verclaert, ende siet hem die my ghesonden heeft. 46 Ick ben een ick sal dien wederom verclaren 29 Hierom seyde die licht in die werelt ghecomen, op dat alle die in mi scare die daer stont ende dit ghehoort hadde, datter ghelooft in die duysternisse niet en blijue, 47 Ende eenen donder gheweest was, Die ander seyden. Een eest dat iemant mijn woorden hoort ende die niet en

bewaert, ick en ordeele hem niet, want ick en ben ende sijn cleederen ghenomen nae dat hy gheseten niet ghecomen dat ick die werelt soude ordeelen, was ter tafelen, heeft hy hen wederom gheseyt. Weet maer om dat ick die werelt salich maken soude, 48 ghy wel wat ick v ghedaen hebbe? 13 Ghi noemt Die my versmaet ende mijn woorden niet en ontfaant, my meester ende Heere, ende ghy segt wel, want ic die heeft eenen die hem ordeelen sal, dwoort dat bent, 14 Daerom eest dat ick Heere ende meester v ick ghesproken hebbe, dat sal hem ordeelen inden voeten ghwasschen hebbe, soo moet ghy ooc deen wtersten dach, 49 Want ick en heb wt my seluen danders voeten wasschen, 15 want ick heb v een niet ghesproken, Maer die vader die my ghesonden exempl ghegheuen, op dat ghy oock soo doen soutd heeft die heeft my een ghebodt ghegheuen wat ick ghelyck ick v lieden ghedaen hebbe. 16 Voorwaer segghen ende wat ick spreken soude, 50 Ende ick voorwaer ic segghe v, gheen knecht en is meerder weet dat sijn ghebodt het eewich leuen is, Daerom dan sijn heere, noch gheen bode en is meerder dan dat ick spreke, dat spreck ick alsoo my die vader die ghene die hem ghesonden heeft, 17 Eest dat ghy gheseyt heeft. (aiōnios g166)

13 ENde voor den feestdach van paesschen Iesus

wetende dat sijn vre ghecomen was, dat hy ouer reysen soude wt deser werelt totten vader als hy die sijne lief hadde gehadt die in die werelt waren, soo heeft hy die totten eynde toe lief ghehadt, 2 Ende als den auontmael ghedaen was, doen die duyuel nv int herte van Iudas simons sone den Iscarioter ghegheuen hadde, dat hy hem verraden soude, 3 wetende dat die vader hem alle dinghen in die handen ghegheuen hadde, ende dat hy van Gode wtgheghaen was ende tot Gode ghinck, 4 soo staet hy op vanden auontmael, ende leydt sijn cleederen af, ende als hi een lijnen cleedt ghenomen hadde, soo heeft hi hem seluen vore ghescort, 5 Daer nae heeft hy water in tbecken ghegoten, ende heeft begonst te wasschen die voeten van sijnen discipelen ende die te drooghen metten lijnen cleede daer mede hy vore ghescort was, 6 Aldus is hi gecommen tot Simon Petrus, Ende Petrus seyt tot hem. Heere wascht ghi mijnen voeten? 7 Iesus heeft gheantwoort ende tot hem gheseyt. Dat ic doe dat en weet ghi nv niet, maer ghi sult dat namaels weten, 8 Petrus seyt tot hem. Ghi en sult mi die voeten niet wasschen inder eewicheyt, Iesus heeft hem gheseyt. Eest dat ic v niet en wassche, soo en suldi gheen deel met mi hebben, (aiōn g165) 9 Simon Petrus seyt hem Heere niet alleen mijn voeten, maer oock mijn handen ende hooft, 10 Iesus seyt hem. Wie ghwasschen is die en behoeft niet dan dat hi sijn voeten wassche, maer hi is heel suyuer, Ende ghi sijt suyuer maer niet allegader, 11 want hi wist wel wie dat was die hem verraden soude, daerom heeft hi gheseyt. Ghy en sijt allegader niet suyuer, 12 Aldus doen hy hen voeten ghwasschen hadde,

ende sijn cleederen ghenomen nae dat hy gheseten niet ghecomen dat ick die werelt soude ordeelen, was ter tafelen, heeft hy hen wederom gheseyt. Weet maer om dat ick die werelt salich maken soude, 48 ghy wel wat ick v ghedaen hebbe? 13 Ghi noemt Die my versmaet ende mijn woorden niet en ontfaant, my meester ende Heere, ende ghy segt wel, want ic die heeft eenen die hem ordeelen sal, dwoort dat bent, 14 Daerom eest dat ick Heere ende meester v ick ghesproken hebbe, dat sal hem ordeelen inden voeten ghwasschen hebbe, soo moet ghy ooc deen wtersten dach, 49 Want ick en heb wt my seluen danders voeten wasschen, 15 want ick heb v een niet ghesproken, Maer die vader die my ghesonden exempl ghegheuen, op dat ghy oock soo doen soutd heeft die heeft my een ghebodt ghegheuen wat ick ghelyck ick v lieden ghedaen hebbe. 16 Voorwaer voorwaer ic segghe v, gheen knecht en is meerder dan sijn heere, noch gheen bode en is meerder dan die ghene die hem ghesonden heeft, 17 Eest dat ghy dese dinghen weet, soo suldy salich wesen eest dat ghy die doet, 18 Ick en segt van v allen niet, ick weet wien ick ghecosen hebbe, Maer om dat die scriptuere volbrocht soude worden. Die met my broot etet sal sijn versene teghen my opheffen, 19 van nv seg ick v eer dat ghesciet, op dat ghy (alst ghesciet sal sijn) moecht gheloouen dat ict ben, 20 Voorwaer voorwaer ick segghe v lieden, soo wie ontfaant den welcken ick sende, die ontfaant my, ende soo wie my ontfaant, die ontfaant hem die my ghesonden heeft. 21 Als Iesus dit gheseydt hadde soo worde hy in sijnen gheest ontstelt ende hy heeft openbaerlijck ghetuycht ende gheseyt. Voorwaer voorwaer ick segghe v datter een van v lieden my verraden sal, 22 Hierom saghen die discipelen op malcanderen, twijfelende van wien dat hy sprac 23 Aldus was daer een van sijnen discipelen rustende in Iesus schoot, den welcken Iesus lief hadde, 24 Hierom heeft Simon Petrus dien ghevencende hem gheseydt. Wie eest daer hy af seyt? 25 Aldus doen dese rustede op Iesus borst, soo seyt hy tot hem. Heere wie eest? 26 Iesus antwoerde. Die eest dien ick dat ghedopt broot gheuen sal. Ende als hy broot ghedopt hadde soo heeft hy dat ghegheuen Iude Simons sone den Iscarioter, 27 Ende nae die brocke doen is die duyuel in hem gheuaren, Ende Iesus seyt hem. Dat ghi doet, doet dat haestelijck, 28 Maer niemand vanden ghenen die ter tafelen saten en wisten dit niet waer toe dat hy hen dat gheseyt hadde, 29 Want die sommighe hebben ghemeynt om dat Iudas die borse hadde, dat hem Iesus gheseyt hadde. Coopt dat ons van noode is totten feestdach, oft dat hy den armen iet gheuen soude, 30 Aldus doen hy die brocke ontfanghen hadde, is hi ter stont wtghegaen Ende het was nacht, 31 Hierom doen hy

wtghegaen was, soo heeft Iesus gheseyt. Nv is die niet dat ick inden vader ben, ende dat die vader in sone des menschen verclaert ende God is in hem mi is? 12 Oft anders soo gheloouet om die selue verclaert, 32 Eest dat God in hem verclaert is, so sal wercken, Voorwaer voorwaer ick segghe v lieden, so God hem ooc verclarenen in si seluen ende ter stont sal wie in my gheloof, die wercken die ick doe die sal hy hem verclarenen. 33 Kinderkens noch een luttelken hy ooc doen, ende meerder dan dese sal hy doen, ben ick met v lieden, Ghy sult my soecken, ende 13 want ic gae totten vader, Ende wat ghy begheert ghelyc ick den loden gheseyt hebbe, Daer ick hen en in mynen naem dat sal ick doen, op dat die vader gae daer en moechdi niet comen, ende v lieden seg mach gheglorificeert worden inden sone, 14 Eest dat ict nv. 34 Een nieuwe ghebodt gheue ick v dat ghy ghy iet begheert van my in mijnen naem, dat sal ick malcanderen lief hebt, ghelyc ic v lief ghehadt hebbe, doen. 15 Eest dat ghi my lief hebt soo onderhoudt dat ghy ooc malcanderen lief hebt, 35 Daer in sullen mijn gheboden, 16 Ende ick sal den vader bidden si alle kennen dat ghy mijn discipelen sijt, eest dat ghi ende hy sal v eenen anderen troo-ster gheuen, op liefde tot malcanderen hebt, 36 Simon Petrus seyt dat die met v lieden blijue under ewicheyt, (aiōn g165) tot hem. Heere waer gaet ghi hen en? Iesus heeft 17 Den gheest der waerheydt, den welcken die werelt gheantwoort. Daer ick hen en gae daer en mocht niet en mach ontfangen, want si en siet hem niet, ghy my nv niet volghen, maer ghy sult my naemaels noch si en kent hem niet, maer ghi kent hem, want hi volghen, 37 Petrus seyt tot hem. Waerom en mach sal by v lieden blijuen, ende in v wesen, 18 Ic en sal ick v nv niet volghen? mijn ziele sal ick voor v stellen, v gheen weesen laten, ic sal tot v comen, 19 Noch 38 Iesus heeft hem gheantwoort. Suldy v ziele voor een luttelken ende die werelt en siet my nv voorts my stellen? Voorwaer ick segghe v, den haen en sal niet meer, Maer ghy siet my dat ick leue, ende ghy niet craeyen, tot dat ghy my drijmael loochenen sult.

14 EN laet v herte niet ontstelt sijn, Gheloofdi in

Godt soo gheloof oock in my, 2 In mijns vaders huys sijn veel wooninghen, Waert anders ick soudt v gheseyt hebben, Want ick gae om v lieden plaepte te bereyden, 3 Ende eest dat ick wech ghae ende v plaepte sal bereyten hebben, soo coem ick wederom ende sal v nemen tot my seluen, op dat ghy moecht sijn daer ick ben, 4 Ende ghy weet wel waer hen en dat ic gae ende ghy weet oock den wech, 5 Thomas seyt tot hem Heere wij en weten niet waer hen en dat ghy gaet, ende hoe moghen wij den wech weten? 6 Iesus seyt tot hem Ick ben den wech, ende die waerheydt, ende dleuen, Niemant en coemt totten vader dan door my, 7 Waert sake dat ghy my ghekent hadt, soo soudt ghi voorwaer oock mijnen vader ghekent hebben, ende van nv voorts suldi hem kennen, ende ghy hebt hem ghesien 8 Philippus seyt tot hem. Heere thoont ons den vader, ende tis ons ghenoech, 9 Iesus seyt tot hem. So langhen tijt ben ick met v lieden, ende en hebdi mi niet ghekent? Philippe die my siet die siet den vader, hoe segt ghi. Thoont ons den vader? 10 En gheloofdi niet dat ick inden vader ben, ende dat die vader in my is? Die woorden die ick v spreke, die en spreec ick van my seluen niet, Maer die vader in my woonende die doet die wercken, 11 En gheloofdi niet dat ick inden vader ben, ende dat die vader in sone des menschen verclaert ende God is in hem mi is? 12 Oft anders soo gheloouet om die selue verclaert, 32 Eest dat God in hem verclaert is, so sal wercken, Voorwaer voorwaer ick segghe v lieden, so God hem ooc verclarenen in si seluen ende ter stont sal wie in my gheloof, die wercken die ick doe die sal hy hem verclarenen. 33 Kinderkens noch een luttelken hy ooc doen, ende meerder dan dese sal hy doen, ben ick met v lieden, Ghy sult my soecken, ende 13 want ic gae totten vader, Ende wat ghy begheert ghelyc ick den loden gheseyt hebbe, Daer ick hen en in mynen naem dat sal ick doen, op dat die vader gae daer en moechdi niet comen, ende v lieden seg mach gheglorificeert worden inden sone, 14 Eest dat ict nv. 34 Een nieuwe ghebodt gheue ick v dat ghy ghy iet begheert van my in mijnen naem, dat sal ick malcanderen lief hebt, ghelyc ic v lief ghehadt hebbe, doen. 15 Eest dat ghi my lief hebt soo onderhoudt dat ghy ooc malcanderen lief hebt, 35 Daer in sullen mijn gheboden, 16 Ende ick sal den vader bidden si alle kennen dat ghy mijn discipelen sijt, eest dat ghi ende hy sal v eenen anderen troo-ster gheuen, op liefde tot malcanderen hebt, 36 Simon Petrus seyt dat die met v lieden blijue under ewicheyt, (aiōn g165) tot hem. Heere waer gaet ghi hen en? Iesus heeft 17 Den gheest der waerheydt, den welcken die werelt gheantwoort. Daer ick hen en gae daer en mocht niet en mach ontfangen, want si en siet hem niet, ghy my nv niet volghen, maer ghy sult my naemaels noch si en kent hem niet, maer ghi kent hem, want hi volghen, 37 Petrus seyt tot hem. Waerom en mach sal by v lieden blijuen, ende in v wesen, 18 Ic en sal ick v nv niet volghen? mijn ziele sal ick voor v stellen, v gheen weesen laten, ic sal tot v comen, 19 Noch 38 Iesus heeft hem gheantwoort. Suldy v ziele voor een luttelken ende die werelt en siet my nv voorts my stellen? Voorwaer ick segghe v, den haen en sal niet meer, Maer ghy siet my dat ick leue, ende ghy niet craeyen, tot dat ghy my drijmael loochenen sult.

verblijden, dat ick totten vader gaen, want die vader
is meerder dan ick, 29 Ende nv heb ict v gheseyt eer
dat gheschiede, op dat ghy (alst gheschiet is) moecht
ghelouuen, 30 Nv voortaan en sal ick niet veel met v
spreken, want die prince deser werelt coemt, ende in
my en heeft hy niet, 31 Maer op dat die werelt kenne
dat ick den vader lief hebbe, ende ghelyck my die
vader gheboden heeft alsoo doe ick, staet op, laet
ons van hier gaen.

15 ICK ben eenen warachtigen wijnstruyck, ende
mijn vader is een ackerman, 2 Alle rancken in
my gheen vrucht draghende sal hy afnemen, ende
alle die vrucht voorts brengt, dien sal hy suyveren, dat
hy meer vrucht voorts brenghe, 3 Ghy sijt nv suyuer
om dat woort het welck ick v lieden ghesproken
hebbe, 4 Blijft in my ende ick in v lieden, Ghelyck een
rancke niet en mach vrucht voorts brenghen van haer
seluen, ten sij dat sij blijue inden wijnstruyck, also
noch ghy oock ten sij dat ghy in my blijft, 5 Ick ben
den wijnstruyck, ghy sijt die rancken, Soo wie in my
blijft en ick in hem, dese brengt veel vruchten voorts,
want sonder my en moecht ghy niet doen, 6 Eest
dat iemant in my niet en blijft, die sal wtgheworpen
worden, als een rancke, ende hy sal verdorren, ende
sij sullen hem vergaderen, ende int vier worpen, ende
hy wort verbrant. 7 Eest dat ghy in my blijft, ende dat
mijn woorden in v blijuen, al wat ghy wilt dat suldi
begheren, ende tsal v gheschieden, 8 Daer in is mijn
vader verclaert, dat ghi seer veel vruchten voorts
brenghet, ende wordet mijn discipelen, 9 Ghelyck my
die vader lief heeft ghehadt, alsoo heb ick v lieden
ooc lief ghehadt, Blijft in mijn liefde, 10 Eest dat
ghy mijn gheboden bewaert, soo suldi in mijn liefde
blijuen, ghelyck dat ick oock mijns vaders gheboden
heb ghehouden, ende blijue in sijn liefde, 11 Dit heb
ick v ghesproken op dat mijn blijscap in v lieden sijn
soude, ende dat v blijscap soude volcomen worden.
12 Dit is mijn ghebodt, dat ghy malcanderen lief hebt,
ghelyck ic v lieden heb lief ghehadt, 13 Niemant en
heeft meerder liefde dan dese dat iemant sijn ziele
stelle voor sijn vrienden, 14 Ghy sijt mijn vrienden
eest dat ghy doet dat ick v lieden ghebiede, 15 Ic en
noeme v nv voortaan niet meer knechten, want een
knecht en weet niet wat sijn heere doet, Maer ick heb
v vrienden ghenoemt, want alle die dinghen die ic van
mijnen vader ghehoort hebbe, die heb ick v lieden

kenlijc ghemaect, 16 Ghy en hebt my niet vercoren,
maer ick heb v wtuercoren, ende v ghestelt dat ghy
gaen soudt ende vruchten voorts brenghen, ende dat
v vrucht blijuen mach op dat alle tghene dat ghy den
vader bidden sult in mijnen name, hy v gheue. 17
Dit ghebiede ick v, dat ghy malcanderen liefhebt, 18
Eest dat die werelt v hatet, weet dat sij my voor v
lieden ghehaet heeft, 19 Waert sake dat ghy vander
werelt hadt gheweest, soo soude die werelt dat hare
was lief hebben, maer want ghy vander werelt niet en
sijt, maer ic v vander werelt vercoren hebbe daerom
haet v die werelt, 20 Ghedenct mijns woorts dat ick v
gheseydt hebbe, Daer en is gheen knecht meerder
dan sijn heere, eest dat sij mi veruolcht hebben, soo
sullen sij v oock veruolghen, eest dat sij mijn woort
bewaert hebben, so sullen sij het uwe ooc bewaren,
21 Maer alle dese dinghen sullen sij v doen om mijnen
naem, want sij hem niet en kennen die mi ghesonden
heeft, 22 En waer ick niet ghecomen, ende en hadde
ick hen niet ghesproken, soo en souden sij gheen
sonde hebben, Maer nv en hebben sij gheen onscult
van hen sonde, 23 Soo wie my haet, die haet ooc
mijnen vader, 24 En hadde ic die wercken onder hen
niet ghedaen die niemant anders ghedaen en heeft,
soo en souden si gheen sonde hebben, maer nv
hebben sij ghesien ende ghehaet my ende mijnen
vader, 25 Maer om dat volbracht soude worden het
woort dat in hen wet ghescreuen is, Sij hebben my
ghehaet sonder sake. 26 Maer als die trooster sal
ghecomen sijn, den welcken ick v senden sal vanden
vader, den gheest der waerheit die vanden vader
voorts coemt, die sal ghetuyghenis gheuen van my,
27 ende ghy sult ghetuyghenis gheuen want ghy
vanden beghinne met my sijt.

16 Dlt heb ick v ghesproken om dat ghy niet
ghescandalizeert en soudt worden, 2 wt die
Sinagogen sullen sij v stellen, maer die vre naket dat
al die ghene die v doodet sal meynen dat hy Gode
dienst doet, 3 ende dit sullen sij v doen om dat sij
den vader niet en kennen, noch mi, 4 Maer dit heb
ic v gheseyt op dat ghy (als hen vre sal ghecomen
sijn) deser ghedachtich soudt wesen dat ict v lieden
gheseyt hebbe, 5 Maer dese dinghen en heb ic v
van tbeghinsel niet gheseyt, om dat ick met v lieden
was. Ende nv gae ic tot hem die mi ghesonden heeft
ende niemant van v lieden en vraecht my. Waer gaet

ghy? 6 Maer om dat ick v dit gheseyt hebbe, soo blijde sijn ende v blijscap en sal niemant van v lieden heeft die droefheydt v herte veruult, 7 Maer ick segghe nemen. 23 En op dien dach en suldi mi niet bidden. v die waerheyt, tis v orbaerlijck dat ick gae, want eest Voorwaer voorwaer ick segghe v, eest dat ghy iet dat ick niet en gae, soo en sal die trooster tot v niet vanden vader begheert in mijnen naem, dat sal hy v comen, maer eest dat ick wech gae, soo sal ick hem gheuen, 24 Tot nv toe hebd niet begheert in mijnen tot v lieden senden, 8 Ende als die sal ghecomen sijn, naem, Begheert ende ghi sullet ontfanghen, op dat v sooo sal hi die werelt straffen van die sonde, ende van blijscap mach vol sijn, 25 Dit heb ick v in parabelen die rechtuerdicheyt, ende van dat ordeel, 9 Van die ghesproken, Die vre coemt dat ick nv tot v lieden sonde voorwaer om dat sij in my niet en gheloouen, door parabelen niet spreken en sal, Maer ic sal v 10 maer vander rechuerdicheyt, want ick totten vader openbaerlijck vanden vader vercondighen, 26 in dien gae, ende ghy en sult my nv niet meer sien, 11 ende dach suldy in mijnen naem begheren, ende ick en van dat ordeel, want die prince van deser werelt nv seg v niet dat ick den vader van v sal bidden, 27 want gheordeelt is, 12 Ick heb v noch veel dinghen te die vader selue v lieden lief heeft om dat ghy my hebt segghen, maer ghy en moecht dat nv niet draghen, lief ghehad, ende hebt gheloof dat ick van Godt 13 Maer als dien gheest der waerheyt comen sal, die wtghegaen ben, 28 Ick ben vanden vader wtghegaen, sal v alle die waerheyt leeren, want hi en sal van sij ende ghecomen in die werelt, wederom verlate ick seluen niet spreken, maer al dat hy hooren sal dat sal die werelt ende gae totten vader, 29 Sijn discipelen hy spreken, ende die toecomende dinghen sal hy v segghen hem. Siet ghy spreect nv openbaerlijck, vercondighen, 14 Die sal my verclare, want hy sal ende ghy en segt gheen parabel, 30 nv weten wij dat vanden mijnen nemem, ende v heden vercondighen, ghi alle dinghen weet, ende ten is v van gheenen 15 Alle dat die vader heeft is mijne, Daerom heb ic noode dat v yemandt vrage, daer door gheloouen gheseyt. Dat hijt vanden mijnen nemem sal, ende v wij dat ghi van Godt wtghehaen sijt 31 Iesus heeft lieden vercondighen. 16 Een luttel tijs ende ghy en gheantwoort. Nv gheloofdi, 32 Siet die vre coemt, sult my nv niet sien, ende wederom een luttel tijs ende sij is nv comen, dat ghi sult verstroeyt worden ende ghy sult my sien, want ick gae totten vader? 17 een ieghelijck int sijne, ende dat ghi my alleen sult Hierom hebbender sommighe van sijnen discipelen verlaten, ende ick en ben alleen niet, want die vader gheseydt tot malcanderen. Wat is dit dat hy ons seyt. is met my, 33 Dit heb ick v ghesproken op dat ghy Een luttel tijs ende ghy en sult my niet sien, ende in my moecht vrede hebben, In die werelt sult ghi wederom een luttel tijs ende ghi sult mi sien, ende verdruchteyt hebben, maer betrout, ick heb die werelt want ic gae totten vader 18 Aldus seyden sij. Wat verwonneen.

is dit dat hy seyd. Een luttel tijs? wij en weten niet wat hy seyt, 19 Ende Iesus heeft bekent dat sij hem wilden vrachten, ende hy heeft hen gheseydt. Ghy vraecht hier af onder malcanderen dat ick gheseyt hebbe. Een luttel tijs ende ghy en sult my sien, ende wederom een luttel tijs ende ghy sult my sien, 20 Voorwaer voorwaer ic segghe v, dat ghy sult screyen ende weenen, maer die werelt sal blijde sijn, maer ghilieden sult bedroeft sijn, maer v droefheydt sal in blijscap verandert worden, 21 Een vrouwe als sij baert, soo heeft sij droefheydt, om dat haer vre ghecomen is, maer als sij een kint ghebaert heeft, soo en ghedenct sij der banghicheyt niet, om die blijschap want daer een mensch gheboren is in die werelt, 22 Aldus soo hebt ghy nv ooc droefheydt, maer ick sal v wederom sien, ende dan sal v herte

17 DEse woorden heeft Iesus ghesproken, ende met opghehauen oogen ten hemel heeft hi gheseydt. Vader die vre is comen, verclaert uwen sone op dat v sone v verclare, 2 Ghelijc ghi hem hebt gheheuen macht ouer alle vleesch, op dat hi alle dat ghi hem ghegheuen hebt, het eewich leuen gheue, (aiōnios g166) 3 Ende dit is het eewich leuen dat sij v bekennen den eenighen warachtigen God, ende den ghenen die ghi ghesonden hebt lesum Christum, (aiōnios g166) 4 Ic heb v verclaert op die werelt, Ick heb het werc volbracht dat ghi mi ghegheuen hebt dat ick doen soude, 5 ende nv verclaert my ghi vader by v seluen met die claeरheydt die ic ghehadt hebbe eer die werelt by v was, 6 Ic heb uwen naem gheopenbaert den menschen die ghy my ghegheuen hebt vander werelt, Sij waren uwe ende ghy hebtse

my ghegheuen, ende sij hebben v woort ghehouden, moghen sijn, op dat sij sien moghen mijn claeरhelyt
7 Nv hebben sij ghekent dat alle tghene dat ghi mi die ghi my ghegheuen hebt, want ghy hebt my bemint
ghegheuen hebt van v is, 8 Want die woorden die voor dat maecksele der werelt, 25 Rechtuerdighe
ghi mi ghegheuen hebt die heb ick hen ghegheuen, vader, die werelt en heeft v niet ghekent, maer ic
ende sij hebbense ontfanghen, ende hebben ghekent heb v ghekent, ende dese hebbent ghekent dat ghi
warachtelijck dat ick van v wtghegaen ben, ende mi ghesonden hebt, 26 Ende ick heb hen kenlijck
sij hebben gheloof dat ghy my ghesonden hebt, 9 ghemaect uwen naem, ende ick sal hen dien kenlijck
Ick bidde voor hen, Ic en bidde voor die werelt niet, maken, op dat die liefde daer ghy my mede bemint
maer voor dese die ghy my ghegheuen hebt, want sij
sijn uwe, 10 Ende alle dat mijne is uwe, ende dat
uwe is mijne, ende ic ben verclaert in henlieden, 11
Ende nv en ben ic in die werelt niet, ende dese sijn
in die werelt, ende ick come tot v. Heyliche vader
bewaertse in uwen naem, die ghi my ghegheuen
hebt, op dat sij moghen een sijn, ghelyck wij oock
sijn, 12 Doen ick met hen was soo bewaerde ick
henlieden in uwen naem, Die ghi mi ghegheuen hebt,
die heb ick bewaert, ende daer en is niemant van
hen verloren ghegaen, dan die sone des verlies, om
dat die scriptuere volbracht worde, 13 Maer nv come
ick tot v, ende ick spreke dese dinghen in die werelt,
op dat sij mijn blijscap souden hebben veruult in hen
seluen, 14 Ick heb hen v woort ghegheuen, ende die
werelt heeftse ghehaet, want sij en sijn vander werelt
niet, ghelyck ick oock niet en ben vander werelt, 15
Ick en bidde niet dat ghi die vander werelt neemt,
maer dat ghi die behoedt van quade, 16 Sij en sijn
vander werelt niet, ghelyck ick oock vander werelt niet
en ben, 17 Maectse heylich inder waerhelyt, v woort is
die waerhelyt, 18 Ghelyck ghi my hebt ghesonden in
die werelt soo heb ickse ooc ghesonden in die werelt,
19 Ende voor hen maeck ick my seluen heylich, op
dat sij oock moghen gheheylicht sijn inder waerhelyt,
20 Ende ick en bidde voor hen alleen niet, maer oock
voor die ghene die door hen woort in my gheloouen
sullen, 21 op dat sij alle een moghen sijn, ghelyc
ghi vader in my, ende ick in v, dat sij ooc in ons
moghen een sijn, op dat die werelt ghelooue dat ghi
my ghesonden hebt, 22 Ende ic heb die claeरhelyt die
ghi my ghegheuen hebt, henlieden ghegheuen, op
dat sij een sijn souden, ghelyck wij ooc een sijn, 23 Ick
in hen, ende ghi in my, op dat sij volcomen sijn in een,
op dat die werelt kenne dat ghi mi ghesonden hebt,
ende dat ghi hen hebt lief ghehadt, ghelyck ghi my
ooc lief hebt ghehadt, 24 Vader die ghi my ghegheuen
hebt, ick wille dat (waer ick ben) die ooc met my

die ghi my ghegheuen hebt, want ghy hebt my bemint
voor dat maecksele der werelt, 25 Rechtuerdighe
ghi mi ghesonden hebt, 26 Ende ick heb hen kenlijck
ghemaect uwen naem, ende ick sal hen dien kenlijck
Ick bidde voor hen, Ic en bidde voor die werelt niet,
maken, op dat die liefde daer ghy my mede bemint
hebt, in hen mach wesen, ende ick in hen.

18 ALs Iesus dese woorden gheseyt hadde, soo
is hy wtghegaen met sijnen discipelen ouer die
beke van Cedron, daer eenen hof was, inden welcken
hy ghegaen is, ende sijn discipelen, 2 Ende Iudas die
hem verriet wist die plaatse, want Iesus daer dicmael
tsamen ghecomen hadde met sijnen discipelen
3 Hierom doen Iudas ghenomen hadde eenen
hoop ruyters ende van die ouerste priesters, ende
Phariseen dienaers, soo is hy derwaerts ghecomen
met lanteernen ende fackelen ende wapenen, 4
Aldus Iesus wetende al dat hem ouercomen soude,
is voorts ghegaen, ende heeft hen gheseyt. Wien
soect? 5 Sij hebben hem gheantwoort Iesum van
Nazareth, Iesus heeft hen gheseyt. Ick bent, Ende
Iudas die hem verraede stont daer met hen 6 Hierom
als hy hen gheseyt heeft. Ic bent, sijn sij achterwaerts
ghegaen ende gheuallen op die aerde, 7 Aldus heeft
hy hen wederom gheuraecht. Wien soect ghy? Ende
sij seyden Iesum van Nazareth, 8 Ende Iesus heeft
gheantwoort. Ic heb v gheseyt dat ict ben, daer om
eest dat ghi my soect, so ghedoocht dat dese wech
gaen, 9 Om dat volbrocht soude worden twoort dat hi
geseyt hadde. Die gene die ghi mi ghegeuen hebt daer
af en heb ic niemanden verloren, 10 Hierom Simon
Petrus hebbende een sweet, heeft dat wtgetrocken
ende heeft gheslagen des ouerste priesters knecht,
ende hem sijn rechte oore af ghehouwen, Ende den
naem des knechts was Malchus, 11 Aldus heeft Iesus
geseyt tot Petrus. Steect v swaert in die sceyde, Den
kelc den welcken my die vader ghegheuen heeft,
en sal ic dien niet drincken? 12 Aldus hebben dien
hoop ruyters ende die capiteyn ouer duysent, ende
die dienaers der Ioden Iesum gheuangen, ende sij
hebbent hem ghebonden, 13 ende hem ghebracht
tot Annam ierstmael want hy was Cayphas swagher,
die welcke ouerste priester was van dien iare, 14
Maer Cayphas was die ghene die den Ioden den raet

gheheuen hadde, dat orbaerlijck was datter een ende heeft gheseydt. Wat clachte brengdy tegen mensch soude steruen voor tivolck, 15 Ende lesum desen mensch? 30 Sij hebben gheantwoort ende tot volchde Simon Pterus, ende een ander discipel, hem gheseyt. En waer dese gheen quaetdoender wij ende die discipel was bekent den ouersten priester, en souden dien v niet gheleuert hebben, 31 Hierom Ende hy is met Iesu inghegaen int voorhof des heeft hen Pilatus gheseyt. Neemt hem ghilieden, opperste priesters, 16 Maer Petrus stont buyten ende ordeelt hem nae v wet, Aldus hebben hem die aen die dore, Aldus is die ander discipel die den loden gheseyt. Ten is ons niet gheorlooft iemant oppersten priester bekent was wtghegaen ende hi te dooden, 32 Om dat Iesus woort soude volbracht heuet der doorwachterssen gheseyt, ende hi heeft worden dat hy gheseyt heeft te kennen gheuende Petrum binnen ghebracht, 17 Hierom seyde die wat doot dat hy steruen soude, 33 Hierom is Pilatus doorwachtersse tot Petrus. Sijt ghy oock een van wederom int rechterhuys ghegaen, ende heeft Iesum dees menschen discipelen? Hy seyt. Ic en bens niet, gheroepen ende hem gheseyt. Sijt ghy die coninc 18 Ende die knechten ende dienaers stonden aen die der loden? 34 Iesus heeft gheantwoort. Segdi dit van vieriche colen, want het was cout, ende sij wermden v seluen, oft hebbent v andere van mi gheseyt? 35 hen, Ende Petrus was met hen oock staende ende sij Pilatus heeft gheantwoort. Ben ic een lode? V volc seluen wermende, 19 Aldus heeft die ouerste priester ende die ouerste priesters hebben v mi gheleuert, wat Iesum gheuraecht van sijnen discipelen, ende van hebdi ghedaen? 36 Iesus heeft gheantwoort. Mijn rijck sijnder leeringhen, 20 Iesus heeft hem gheantwoort. en is van deser werelt niet, waer mijn rijck van deser Ick heb openbaerlijck ghesproken der werelt, ick heb werelt, soo souden voorwaer mijn dienaers voor my altijt gheleert in die Sinagoge, ende inden tempel vechten dat ic den loden niet en soude gheleuert daer alle die loden versamen, ende int heymelijck worden, Maer nv en is mijn ryc van hier niet, 37 en heb ick niet ghesproken. 21 Wat vraecht ghi Hierom heeft Pilatus tot hem gheseyt. Sijdi dan een my? vragheret hen diet ghehoort hebben, wat ick hen coninc? Iesus heeft gheantwoort. Ghi segghet dat ghesproken hebbe, siet dese weten wat ick gheseyt ic een coninc ben, Ic ben daer toe gheboren ende hebbe, 22 Maer doen hi dit gheseyt hadde, soo heefter daer toe ben ick ghecomen in die werelt, dat ick een vanden dienaers daer by staende Iesu eenen ghetuygenis soude gheuen der waerheydt, Alle die kinneback slach ghegheuen segghende. Antwoord wter waerheydt is die hoort mijn stemme, 38 Pilatus ghy alsoo den ouerste priester? 23 Iesus heeft hem seyt tot hem. Wat is die waerheydt? Ende doen hy gheantwoort. Eest dat ic qualijc ghesproken hebbe dat gheseyt hadde, is hy wederom wtghegaen tot soo gheeft ghetuyghenis van tquaet, maer heb ic wel die loden, ende seyt tot hen. Ic en vinde in hem ghesproken, waerom slaet ghy my? 24 Ende Annas gheen sake, 39 Maer tis v lieden een ghewoonte heeft hem ghebonden tot Caiphiam den ouersten dat ic v eenen vrij laet gaen te paesschen, wilt ghi priester ghesonden, 25 Ende Simon Petrus stont ende dan dat ic v vrij laet gaen den concinc der loden? wermde hem. Hierom hebben sij tot hem gheseyt. 40 Sij hebben alle wederom gheroepen segghende. Sijt ghy ooc een van sijnen discipelen? Hy heuet Desen niet, maer Barabban, Ende Barabbas was een gheloochent ende gheseyt. Ick en bens niet, 26 Een moordenaer.

van des ouerste priesters dienaers die neue van hem wiens oore Petrus afghehouwen hadde seyt hem. En heb ick v inden hof niet ghesien met hem? 27 Hierom heuet Petrus wederom gheloochent, ende ter stont heeft den hane ghecreayt. 28 Aldus hebben si Iesum ghebracht van Caiphas int rechterhuys, Ende het was smorghens vroech, ende sij en sijn int rechterhuys niet ghegaen, om dat sij niet besmet en souden worden, maer dat sijt paeschlam mochten eten, 29 Hierom is Pilatus tot hen buyten ghegaen

19 Hierom heeft Pilatus Iesum doen ghenomen ende ghegeesselt, 2 Ende die ruyters vlechtende een croone van doorne hebbense op sijn hooft ghestelt ende een purpuren cleet hebben sij hem aenghehanghen 3 Ende sij quamen tot hem ende seyden. Weest ghegroet coninc der loden, ende sijt gauen hem kinnebacslagen, 4 Pilatus is wederom buyten wtghegaen ende hi seyt hen. Siet ick brenghe hem tot v lieden buyten, op dat ghi kennen soudt dat ick gheen sake in hem en vinde, 5 Aldus is Iesus

wtghegaen draghende een doorne croone, ende een Ende het was ghescreuen int hebreeusch griex ende purpuren cleedt, Ende hy seydt hen. Siet den mensch, latijn. 21 Aldus seyden die ouerste priesters der loden 6 Als dan die ouerste priesters ende dienaers ghesien Pilato. En wilt niet scrijuen coninc der loden, Maer hadden, soo riepen sij segghende. Crusty cruyt hem, dat hy geseyt heeft. Ic ben die coninc der loden 22 Pilatus seyt tot hen. Neemt hem ghi ende cruysten, Pilatus heeft geantwoort. Dat ic gescreuen hebbe, dat want ick en vinde in hem gheen sake, 7 Die loden heb ic ghescreuen, 23 Ende die ruyters (doen sij hem hebben hem gheantwoort. Wi hebben een wet ende ghecryst hadden) hebben sijn cleederen ghenomen nae die wet moet hy steruen, want hy heeft si seluen (ende sij hebben vier deelen ghemaect, elcken ruyter Gods sone ghemaect, 8 Hierom als Pilatus dit woort een deel) ende den roc, maer den rock was sonder ghehoort hadde, heeft hy meer ghevrest, 9 Ende naet, van bouen ghebreydt ouer al, 24 Hierom hebben hi is wederom int rechterhuys ghegaen ende seyt sij tot malcanderen gheseyt. En laet ons dien niet tot Iesum. Van waer sijt ghy? Maer Iesus en heeft snijden, maer laet ons daerom het lot werpen wiens hem gheen ant-woorde ghegheuen, 10 Aldus seyt dat hy sijn sal, Op dat die scriptuere soude volbracht Pilatus tot hem. En spreeckt ghy tot my niet? En worden, segghende. Sij hebben mijn cleederen onder weet ghy niet dat ick macht hebbe v te cruycen, ende hen ghedeelt, ende op mijn cleedt hebben sij dlot macht hebbe v vrij te laten gaen? 11 Iesus heeft ghworpen, Ende die ruyters hebben dit ghedaen, gheantwoort. Ghy en soudt gheen macht teghen 25 Ende by Iesus cruyts stonden sijn moeder, ende my hebben, ten ware dat v van boven ghegheuen sijns moeders suster Maria Cleophe, ende Maria waer, Daerom die my v gheleuert heeft, die heeft Magdalene, 26 Aldus doen Iesus ghesien hadde de meerder sonde, 12 Van doen heeft Pilatus ghesocht moeder ende den discipel staende den welcken hy lief hem te ontslaen, Maer die loden riepen segghende. hadde, soo seydt hy sijnder moeder Vrouwe siet daer Eest dat ghy desen vrij laet, soo en sijdi des keyzers uwen sone, 27 Daer nae seydt hy den discipel. Siet vrint niet, Alle die hem seluen coninc maect, die seyt daer v moeder, Ende van dier vren heeftse die discipel teghen den keyser, 13 Als Pilatus dese woorden ghenomen tot hem, 28 Daernae Iesus wetende dat nv ghehoort heeft, soo heeft hy Iesum buyten ghebracht al voldaen was, op dat die scriptuere soude volbracht ende is gheseten opden rechterstoel in een plaatse worden, soo seyt hy. Ick heb dorst, 29 Aldus was daer die ghenoemt is Lithostrotos ende int hebreeusch een vat ghestelt vol edicks, Ende een spongie vol Gabbatha, 14 Ende het was den bereytsels dach van edicks rontomme met hysope belegghende, hebben paesschen omrent die seste vre, ende hy seyt tot sij ghesteken tot aen sijnen mont, 30 Aldus doen Iesus die loden, Siet uwen coninck, 15 Maer sij riepen. den edick ghenomen hadde, soo heeft hy gheseyt. Doet wech, Doet wech, cruyt hem, Pilatus seyt Het is volbracht, Ende met gheneychden hoofde heeft tot henlieden. Sal ick uwen coninck cruycen? Die hy sijnen gheest ghegheuen, 31 Hierom die loden (om ouerste priesters hebben gheseyt. Wij en hebben dat des bereytsels dach was) om dat die lichamen gheenen coninck dan den keyser, 16 Hierom heeft hy niet en souden aent cruyts blijuen opden sabbeth hen doen Iesum gheleuert, dat hy soude ghecryst (want het was eenen grooten dach) dien sabbethdach worden, Ende sij hebben Iesum ghenomen ende soo hebben sij Pilatum ghebeden datmen hen beenen wtgheleyt, 17 Ende sij seluen een cruyts draghende, breken soude, en datmense af name, 32 Hierom sijn is hy wtghegaen tot die plaatse die genoemt wort die ruyters ghecomen, ende sij hebben die beenen Caluarien, int hebreeusch Golgatha 18 daer si hem vanden iersten ghebroken, ende vanden anderen die ghecryst hebben ende met hem twee andere, aen met hem ghecryst was, 33 Maer doen sij tot Iesum deen ende dander sijde ende int midden Iesum, 19 comen waren, ende saghen dat hy nv doodt was, en Ende Pilatus heeft oock eenen titel ghescreuen, ende hebben sij sijn beenen niet ghebroken, 34 Maer een dien opt cruyts ghestelt, Ende daer was ghescreuen vanden ruyters heeft met een lancie sijn sijde open Iezus van Nazareth die coninck der loden, 20 Aldus ghedaen, ende ter stont is daer wtghecomen bloet hebben desen tytel veel vanden loden ghelesen, want ende water, 35 Ende diet ghesien heeft, die heeft daer die plaatse was by die stadt, daer Iesus gecryst was, ghetuyghenis af ghegheuen, ende sijn ghetuyghenis

is warachtich, Ende hy weet dat hy waer seydt, op dat gheloof, **9** want sij en wisten noch die scriptuere niet, ghijt oock gheloouen soudt, **36** Ende dese dinghen dat hy moest vander doot verrisen. **10** Aldus sijn die sijn gheschiet om dat die scriptuere soude volbracht discipelen wech ghegaen tot hen seluen. **11** Maer worden. Gheen been en suldy van hem breken, **37** Maria stont aent graf buyten weenende, Ende doen Ende wederom seyt een ander scriptuere. Sij sullen sij aldus weende soo heeft sij haer ghebuycht ende sien inden welcken sij door ghesteken hebben, **38** ghesien int graf, **12** ende sij heeft twee Enghelen Maer hier nae heeft Ioseph van Arimathia Pilatum ghesien in witte cleederen sittende, den eenen aent ghebeden (om dat hy een discipel Iesu was, maer hooft ende den anderen aen die voeten, daer Iesu verborghen om die vreese der loden) dat hy soude lichaem gheleydt hadde gheweest, **13** Die welcke moghen wech nemen Iesu lichaem, Ende Pilatus seyden tot haer. Vrouwe waerom weendi? Sij seyt tot heuet toeghelaten, Aldus is hi ghecomen ende heeft hen. Want sij hebben mijnen Heere wechghedraghen, Iesu lichaem wech ghenomen, **39** Ende Nicodemus ende ic en weet niet waer dat sij hem gheleyt is daer oock ghecomen die ierstmael des nachts hebben, **14** Ende doen sij dit gheseyt hadde, soo tot Iesum comen was, brenghende een mincsel van heeft sij haer omme ghekeert ende heeft Iesum myrrhe ende aloes omtrent hondert pont, **40** Aldus ghesien staende, ende si en wist niet dat Iesu is, hebben sij Iesu lichaem ghenomen, ende hebben **15** Iesu seyd tot haer. Vrouwe waerom weendi? dat verbonden met lijnen doecken, met specerien wien soecti? Sij meynende dat een houner was ghelyck der loden ghewoonte is te begrauen, **41** Ende seyt tot hem. Heere hebbe ghi hem wechghenomen, in die plaatse daer hy was ghecryst, was eenen hof, **soo segghet my doch waer ghy hem gheleydt hebt,** ende inden hof een nieu graf daer noch niemand in **ende ick sal hem wech draghen,** **16** Iesu seyde tot gheleydt en was, **42** Hierom hebben sij (om der loden haer. Maria, Ende sij haer ommekeerende seyt tot bereytsels dach want het graf by was) Iesum daer hem. Rabboni (dwelck te segghen is Meester) **17** gheleydt.

20 ENde opden iersten dach vanden sabbeth, soo is Marie Magdalene ghecomen des morghens vroech doent noch duyster was totten graue, ende sij heeft den steen ghesien vanden graue ghenomen. **2** Aldus is sij gheloopen, ende ghecomen tot Simon Petrus ende tot den anderen discipel den welcken Iesu liefhadde, ende sij seyt hen. Sij hebben den Heere wten graue wech ghenomen, ende wij en weten niet waer sij hem gheleydt hebben, **3** Hierom is Petrus wtghegaen ende die ander discipel, ende sij sijn ghecomen totten graue, **4** Ende sij twee liepen te samen, ende die ander discipel liep seerder dan Petrus, ende hy is dierste comen totten graue, **5** Ende als hy hem nederghetraycht hadde, soo heeft hy die lijnen doecken daer sien ligghen, maer nochtans en is hy daer niet ingheghaen, **6** Aldus is Simon Petrus ghecomen hem volghende, ende hy is int graf ghegaen, ende hy heeft die lijnen doecken ghesien ligghen, **7** ende den sweet doeck die op sijn hooft gheweest hadde, niet by die lijnen doecken gheleyt, maer besonder ghevonden op een plaatse, **8** Aldus is doen die discipel daer oock in ghegaen, die voor comen was aen tgraf, ende hy heuet ghesien ende

Iesu seyde haer. En wilt my niet raecken (want ick en ben noch niet opgheclommen tot mijnen vader) gaet henen tot mijnen broeders ende segt hen. Ick climme op tot mijnen vader ende uwen vader, mijnen Godt ende uwen Godt, **18** Maria Magdalene is ghecomen vercondighende den discipelen. Ick heb den Heere ghesien ende dese woorden heeft hy my gheseyt. **19** Aldus doent auont was op dien dach eenen vanden sabbeth daghen, ende die doren ghesloten waren, daer die discipelen vergadert waren, om die vreese der loden, soo is Iesu ghecomen ende heeft ghestaen int midden, ende seyt hen. Vrede sij met v, **20** Ende als hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy hen ghetoont die handen ende de sijde, Hierom sijn die discipelen blije gheweest als sij den Heere ghesien hadden, **21** Aldus heeft hy hen wederom gheseyt. Vrede sij met v, Ghelyck die vader my ghesonden heeft alsoo sende ick v, **22** Als hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy ingheblasen ende seyt tot hen. Ontfanct den heylighen gheest, **23** der welcker sonden ghy vergheuen sult die worden hen vergheuen, ende der welcker ghy houdt die sijn ghehouden. **24** Maer Thomas een vanden twaeluen die ghenaemt is Didimus, en was met hen niet

doen Iesus quam, 25 Hierom hebben hem die ander was, soo heeft hy hem met sijnen rock omgort (want discipelen gheseyt. Wij hebben den Heere ghesien, hy was naect) ende heeft hem seluen in die zee Maer hy heeft hen gheseyt. Ten sij dat ick in sijn gheworpen, 8 Maer die ander discipelen sijn metten handen sie die gaten der naghelen ende dat ick scepe ghecomen (want si en waren niet verre vander mijnen vingher steke in die plaatse der naghelen, eerden, maer by nae twee hondert cubitus) treckende ende mijn hant steke in sijn sijde soo en sal ict niet het net der visschen, 9 Als sij dan neder ghecomen gheloouen, 26 Ende nae acht daghen soo waren waren opt landt, soo hebben sij daer berrende colen sijn discipelen wederom binnen ende Thomas met ghesien liggen, ende eenen visch daer op gheleydt, hen, Iesus is ghecomen met gheslotender doren, ende broot 10 Iesus seyt tot hen. Brengt hier vanden ende hy heeft ghestaen int midden, ende gheseyt. visschen die ghy nv gheuanghen hebt, 11 Simon Vrede sij met v, 27 Daer nae seyt hy tot Thomas. Petrus is opgheclommen, ende hy heeft dat net op Steect uwen vingher hier inne, ende besiet mijn dlant ghetrocken vol grooter visschen, hondert ende handen, ende brengt voorts v hant, ende steectse drijenvijftich, Ende al wasser soo veel, soo en is het in mijn sijde, ende en wilt niet onghelooouch wesen, net nochtans niet ghescoert, 12 Iesus seyt tot hen. maer ghelooouch, 28 Thomas heeft gheantwoort ende Coemt, eedt den noenmael, ende niemand vanden tot hem gheseyt. Mijn Heere, ende mijn God, 29 ghenen die daer saten en dorste hem vraghen. Wie Iesus seyt hem Want ghi mi ghesien hebt Thomas sijt ghy? Wetende dat die Heere was, 13 Ende Iesus daerom hebdy ghelooft, salich sijnse diet niet ghesien is ghecomen, ende neemt het broot, ende gheuet en hebben, ende ghelooft hebben, 30 Iesus heeft henlieden, ende den visch desghelijcs, 14 Dit is nv voorwaer noch veel ander teekenen ghedaen voor die derde reyse dat Iesus vertoont is gheweest sijnen daenscijn van sijnen discipelen, die niet ghescreuen discipelen nae dat hy van die dooden verresen was. en sijn in desen boeck, 31 Maer dese sijn ghescreuen 15 Aldus doen sij den noenmael gheten hadden, seyt om dat ghy gheloouen soudt dat Iesus is Christus die Iesus Simoni Petro. Simon Iohannis hebdi my lief sone Godts, ende op dat ghy gheloouende moecht meer dan dese? Hy seyt hem. Ia ick Heere ghy weet het leuen hebben in sijnen name.

21 DAer nae heeft hem Iesus wederom vertoont
aan die zee Tyberiadis, ende hy heeft hem
vertoont aldus, 2 Daer waren te samen Simon
Petrus ende Thomas die ghenaemt wort Didimus
ende Nathanael die was wt Cana van Galileen,
ende Zebedeus sonen, ende twee ander van sijnen
discipelen, 3 Simon Petrus seyt hen. Ick gae visschen,
Sij segghen hem. Wij comen oock met v, Ende sij sijn
wtghegaen ende gheclommen int scip, ende op dien
nacht en hebben sij niet gheuanghen, 4 Maer doent
morghenstont was gheworden, stont Iesus op den
oeuer, Maer die discipelen en hebben nochtans niet
gheweten dattet Iesus is, 5 Hierom seyt Iesus tot hen.
Kinderen en hebdi gheen toespijke? Sij hebben hem
gheantwoort. Neen, 6 Hy seyt tot henlieden. Worpt
het net aan die rechte sijde des sceeps, ende ghy
sullet vinden. Aldus hebben sijt wtgheworpen, ende
nv en consten sij dat niet ghetrecken om die menichte
der visschen, 7 Hierom heeft die discipel den welcken
Iesus beminde gheseyt tot Petrus. Het is die Heere,
Doen Simon Petrus ghehoort hadde dat die Heere

lammeren, 16 Hy seyt hem wederom. Simon Iohannis
sone hebdy my lief? Hy seyd hem. Ia ick Heere, ghy
weet wel dat ick v lief hebbe, Hy seydt hem. Voedt
mijn lammeren, 17 Hy seyt hem ten derdenmael.
Simon Iohannes sone, hebdi my lief? Petrus worde
bedroeft om dat hy hem ten derdenmale seyde. Hebdi
my lief? Ende hy heeft hem gheseydt. Heere ghy weet
alle dinghen, ghy weet dat ick v lief hebbe, Hy seyt
hem. Voedt mijn scapen. 18 Voorwaer voorwaer ick
seghe v, doen ghy iongher waert doen scorste ghy
v, ende wandeldet daer ghy wilde, maer als ghy sult
oudt gheworden sijn, soo suldy v handen wtstrecken,
ende een ander sal v schorten ende v leyden daer ghy
niet en wilt, 19 Ende dit heeft hy gheseyt te kennen
gheuende, met wat doot dat hy God soude verclaren,
Ende doen hy dat gheseydt hadde, soo seydt hy tot
hem. Volcht my nae, 20 Ende Petrus omghekeert
sijnde heeft ghesien dien discipel die Iesus beminde
volghende, die welcke oock inden auontmael gherust
heeft op sijn borst, ende seyde. Heere wie eest die
v verraden sal? 21 Als Petrus desen dan ghesien

hadde, soo seydt hy tot Iesus. Heere, Maer wat sal dese? **22** Iesus seyt tot hem. Ick wil dat hy soo blijue tot dat ick come, wat leyt v daer aen? volcht ghy my, **23** Hierom is dit woort wtghedaen onder die broeders dat dese discipel niet en sterft, Ende Iesus en heeft hem niet gheseyt. Hy en sterft niet, Maer ick wil dat hy soo blijue tot dat ick come, wat leyt v daer aen? **24** Dit is die discipel die ghetuigenis gheeft van desen, ende die dit ghescreuen heeft, ende wij weten dat sijn ghetuigenis warachtich is, **25** Maer daer sijn noch veel ander dinghen die Iesus ghedaen heeft, die welcke waert datmense screef elck besonder, soo meyn ick dat die werelt niet en soude connen begrijpen die boecken diemen scrijuen soude. Hier voleynt sint Ians Euangelie.

Handelingen

1 DIE ierste woorden heb ic voor waer ghemaect

o Theophile van alle die dinghen die Iesus heeft begonnen te doen, ende te leeren, 2 tot op den dach dat hy ghebiedende door den heylighen gheest den apostelen die hy vercoren hadde, opghenomen is, 3 Den welcken hy sij seluen oock heeft leuende ghoont, nae sijn lijden, door veel bewijsinghen veertich daghen lanck henlieden openbarende, ende sprekende van dat rijck Godts, 4 Ende met hen etende heeft hy hen gheboden, dat sij van Ierusalem niet gaen en souden, maer dat sij souden verwachten die belofte des vaders, die welcke ghy (seyt hy) ghehoort hebt door mijnen mont, 5 Want Iohannes heeft voorwaer ghedoopt int water, maer ghy sult ghedoopt worden inden heylighen gheest niet langhe nae desen daghen. 6 Aldus vraechden hem die daer vergadert waren segghende. Heere suldy in deser tijt Israel het rijck wederom gheuen? 7 Ende hy heeft hen gheseyt. Ten behoort v niet toe te weten die tijden ende stonden, die de vader ghesteldt heeft in sijn macht, 8 maer ghy sult ontfanghen die cracht des heylighen gheests van bouen op v comende, ende ghy sult my ghetuyghen sijn in Ierusalem, ende in gheheel Iudeen, ende Samarien, ende tot dat wterste van eertrijck, 9 Ende doen hy dit gheseydt hadde, soo is hy (daer sijt saghen) opghehauen, ende een wolcke heeft hem ontfanghen, van haren oogen, 10 Ende doen sij saghen hem gaende inden hemel, siet soo hebbender twee mannen by hen ghestaen in witte cleederen, 11 die welcke oock gheseydt hebben. Ghy Galileussche mannen wat staet ghy opsiende ten hemelwaert? Dese Iesus die van v lieden opghenomen is inden hemel, sal alsoo comen ghelyc ghy hem hebt ghesien gaende inden hemel. 12 Doen sijn sij wederom ghekeert nae Ierusalem, vanden berch die ghenoemt wort van Oliueten, die by Ierusalem is hebbende eens sabbotts dachreyse, 13 Ende als sij daer binnen waren ghecomen, soo sijn sij gheclommen op een bouen camere, daer sij bleuen Petrus ende Iohannes, Iacobus ende Andreas, Philippus ende Thomas, Bartholomeus ende Matheus, Iacobus Alpheus sone, ende Simon Zelotes, ende Iudas Iacobus sone, 14 alle dese waren volherdende eendrachtelijck int bidden, met die vrouwen ende met

Maria die moeder lesu, ende met sijnen broeders.

15 In dien daghen Petrus opstaende int midden der broederen, heeft gheseydt (want daer was een scare van menschen tsamen omrent hondert ende twintich)

16 Ghy mannen broederen. Tis van noode dat die scriptuere volbracht worde, welc die heylige gheest te voren gheseyt heeft door Davids mont van Iudas die een leystsman heeft gheweest der gheender die Iesum gheuanghen hebben, 17 die onder ons mede gherenkent was, ende heeft ten deel ontfanghen een deel van desen dienst, 18 Ende dese voorwaer heeft beseten eenen acker van den loon der boosheyt, ende verhanghen sijnde is hy int midden gheborsten, ende alle sijn inghewandt is wtghestort, 19 Ende tis kenlijc gheworden alle den ghenen die te Ierusalem woonen, also dat dien acker ghenoemt worde nae hen tale Hacel-dema, dat is den acker des bloets,

20 Want het is ghescreuen int boec der psalmen. Laet hen wooninghe verwoest worden, ende en laet daer niemant sijn diese bewoone, Ende sijn bisdom laet eenen anderen ontfanghen 21 Hierom eest van noode datter iemant van desen mannen die met ons vergadert sijn gheweest, binnen alle den tijt dat onder ons in ende wtghegaen is die Heere Iesus 22 beginnende van Iohannes doopsel, tot opden dach dat hy van ons opghenomen is, een ghetuyghe worde der verrijsenisze met ons, 23 Ende sij hebbender twee ghesteldt Ioseph die ghenoemt worde Barsabas die toeghenaemt wort rechtuerdich, ende Mathiam, 24 Ende biddende hebben sij gheseydt. Ghy Heere die de herten kent van alle menschen, thooont den welcken ghy vercoren hebt van desen tween een, 25 om te ontfanghen die plaatse van desen dienst, ende apostelscap daer Iudas afghetreden is, om dat hy wech gaen soude in sijn plaatse, 26 Ende sij hebben hen loten ghegheuen, ende dlot is gheualen op Mathias, ende hy is mede ghetelt gheweest met die twaelf apostelen.

2 Ende als die daghen van Pinxteren veruult waren, soo waren sij al te samen in die selue plaatse, 2 ende daer is onuersienlijck gheschiet vanden hemel een ghelyc, als van eenen aencomende crachtigen wint, ende heeft veruult het gheheel huys daer sij sittende waren, 3 Ende hen openbaarden ghedeelde tonghen ghelyc vier, ende het heeft gheseten op een ieghelyc van henlieden, 4 ende sij sijn alle veruult

gheweest metten heylighen gheest, ende sij hebben Heeren aenroepen sal, die sal salich wesen. 22 Ghy begonnen te spreken met verscayden tonghen nae Israelijsche mannen hoort dese woorden. Iesum van dat die heylige geest hen gaf wt te spreken, 5 Nazareth eenen man van Godt weerdich ghemaect Ende te Ierusalem waren Ioden woonachtich Godt onder v lieden, door die crachten ende wonderlycke vreesende mannen van allen natien die onder den wercken ende teeken, die Godt door hem ghedaen hemel is, 6 Ende als dit ghelyct gesciet was, soo is heeft int midden van v lieden, alsoo ghy wel weet, 23 daer een meniche vergadert, ende is metter herten desen door ghesloten raet ende voorsienicheyt Godts verslaghen gheweest, Want een ieghelyc hoorde die gheleuert, hebt ghilieden door die handen der booser spreken met haerlieder tonghen, 7 Ende sij verscrichten menschen cruycende ghedoodt, 24 Den welcken hen alle ende waren verwondert segghende. Siet en Godt verwecht heeft, nae dat hi die pijnen der hellen sijn alle dese die daer spreken niet Galileusschen ontbonden hadde, ghelyck dat oock onmoghelyck mannen, 8 ende hoe hebben wij een ieghelyc onse was, dat hi daer af soude ghehouden worden, 25 Want tale ghehoort daer wij in gheboren sijn? 9 Parthen Daud Seyt in sijnen persoon. Ick voorschach den Heere ende Meden, ende Elamiten, ende die woonen in altij voor mijn aensicht, want hy is my ter rechter Mesopotamien, in Iudeen, ende Capadotien, Ponten, hant op dat ic niet beruert en worde, 26 Daerom ende Asien, 10 Phrygien, ende Pamphilien, Egipten heeft hem mijn herte verblijt, ende mijn tonghe heeft ende die deelen van Libyen welck is omtrent Eyrenen, haer verhuecht, Daer bouen sal mijn vleesch oock ende die Roomsche vreemdelingen, 11 Ioden ooc rusten in hope, 27 Want ghy en sult mijn ziele niet ende Heydenen totten loetscap bekeert, Creten, verlaten in die helle, noch ghy en sult uwen heylighen ende Araben, wij hebben dese hooren spreken met niet gheuen te sien die verganckelijcheyt, (Hadēs g86) onsen talen die grootdadighe wercken Godts. 12 28 Ghy hebt my kenlyck ghemaect die weghen des Ende sij verscrichten hen alle ende verwonderden leuens, ghy sult my veruullen van blijscappen met hen, tot malcanderen segghende. Wat wilt dit sijn? uwen aensicht. 29 Ghy mannen broederen laet my 13 Maer die andere spottende seyden. Dese sijn cloeckelijck spreken tot v lieden vanden Patriarck vol van moste, 14 Maer Petrus staende met die Daud dat hy ghestoruen is ende begrauen, ende elue heeft sijn stemme opghehauen, ende tot hen sijn graf is by ons tot opden dach van heden toe, 30 ghesproken. Ghy loetsche mannen ende die te Hierom want hy een propheet was, ende wel wist Ierusalem woont allegader, dit sij v kenlyc, ende dat hem Godt met eenen eedt ghesworen hadde ontfaent metten ooren mijn woorden. 15 Want dese datter van die vrucht sijnder lendenen een sitten (alsoo ghy meynt) en sijn niet droncken, want nv die soude op sijnen throon, 31 soo heeft hy voorsiente derde vre is vanden daghe, 16 maer dit is tghene ghesproken van Christus verrijsenis, dat hy niet en datter gheseydt is door den propheet Ielo, 17 Ende is verlaten gheweest in die helle, noch sijn vleesch tsal sijn in die laetste daghen (seyt die Heere) dat gheen verrottinghe ghesien en heeft, (Hadēs g86) 32 ick sal wtstorten van mijnen gheest op alle vleesch, Desen Iesum heeft Godt wederom verwecht waer ende v sonen ende v dochteren sullen propheten, af wij alle ghetuyghen sijn, 33 Hierom hi verheuen ende v ionghelinghen sullen visioenen sien, ende v sijnde door die rechte hant Gods, ende ontfanghen ouderen sullen droomen droomende sijn, 18 Ende ic hebbende die belofte des heyluchs gheests vanden sal voorwaer in die dagen op mijn dienaers ende op vader heeft desen wtgestort den welcken ghi siet mijn dienerissen wtstorten van mijnen gheest ende hoort, 34 Want Daud en is inden hemel niet sij sullen propheten, 19 Ende ick sal wonderlycke gheclommen, Maer hy seyt. Die Heere heeft gheseyt teeken gheuen inden hemel bouen, ende teeken tot mijnen Heere, siet aen mijn rechte hant, 35 tot op die eerde beneden, bloet ende vier ende dump dat ick v vianden stellen sal tot een voetbank uwer des roocs, 20 Die sonne sal ghekeert worden in voeten, 36 Hierom moet het heel huys van Israel donckerheydt, ende die mane in bloet, eer dat comen seer sekerlyck weten, dat Godt desen Iesum dien ghy sal den groten ende openbaren dach des Heeren, ghecryst heeft ghemaect heeft tot eenen Heere ende 21 Ende tsal sijn dat een ieghelyck wie den naem des Christum 37 Als si dese dinghen ghehoort hadden,

sijn si beweecht gheweest van herten, ende hebben gheseyt. Gout en siluer en heb ick niet, Maer dat ick gheseydt tot Petrum ende tot die ander apostelen. hebbe dat gheue ick u, Inden naem Iesu Christi van Wat sullen wij doen ghy mannen broeders? 38 Ende Nazareth staet op ende wandelt, 7 Ende grijpende sijn Petrus tot henlieden. Doet (seyt hy) penitencie, ende rechte hant heeft hy hem op ghehauen, ende ter stont een yghelyck van v worde ghedoopt inden naem sijn zijn beenen ende voeten vast ghworden, 8 Ende Iesu Christi, tot verghiffenis van uwen sonden, opspringhende heeft hy ghestaen, ende hy wandelde, ende ghy sult ontfanghen die gaue des heyluchs ende hi is met hen inden tempel ghegaen, wandelende gheests, 39 Want v lieden behoort toe die belofte ende opspringhende, ende Godt louende, 9 Ende ende uwen kinderen, ende allen den ghenen die verre alle tvoelk heeft hem ghesien wandelende ende God sijn, die welcke tot hem roepen sal die Heere onse louende, 10 Ende sij kenden hem dat hijt was die Godt, 40 ende met veel andere woorden heeft hy daer sadt ter aelmissen aan die schoon poorte des betuycht, ende vermaende henlieden segghende. tempels, ende sij sijn veruult met verwonderinghe Wert behouden van dit quaet gheslachte, 41 Aldus ende verbaestheyt, van tghene dat hem ghebuert die sijn woorden ontfanghen hebben sijn ghedoopt, was, 11 Ende als hy Petrum ende Iohannem hiel, soo ende daer sijn op dien dach toeghocomen omtrent is alle tvoelk tot hen gheloopen aen tportael dwelck drij duysent zielen, 42 Ende sij waren volstandelijc ghehoemt wort Salomons portael, verwonderende blyjuende in die leeringhe der apostelen, ende in die henlieden seere, 12 Ende Petrus dit siende heeft ghemeynscap van dat breken des broots, ende in gheantwoort totten volcke. Ghi Israhelijtsche mannen ghebeden, 43 Ende alle zielen creghen vreeße, ende wat verwonderde ghi v hier in, oft waerom siet ghy ons veel teekenen ende wonderlyck wercken worden aen, als oft wij door onse cracht oft Godsdiensticheyt gheadaen door die apostelen in Iherusalem, ende daer desen hadden doen wandelen? 13 Die Godt van was een groote vreeße in alle gader. 44 Oock alle Abraham, die Godt van Isaac, die Godt van Iacob, die gheloofden waren te samen, ende sij hadden Die Godt onser vaderen heeft gheglorificeert sijnen alle dinghen ghemeyn 45 Die besittinghen ende sone Iesum, den welcken ghi voorwaer gheleueret rijcdommen vercochten sij, ende sij deylden die hen hebt, ende verloochent voor Pilatus aensicht doen allen, nae dat eenen yghelycken van noode was, 46 hy vonniste datmen soude vrij laten gaen, 14 Maer Ende daghelycks oock volherdende eendrachtelijc ghilieden hebt den heylighen ende rechtuerdighen inden tempel, ende brekende van huysen te huysen gheloochent, ende hebt begheert datmen v den man tbroot, namen sij spijse met verhueghen ende die een dootslagher was, gheuen soude, 15 Maer simpelheyt des herten, 47 tsamen Godt louende den schepper des leuens hebt ghy ghedoot, den ende gratie hebbende tot alle dat volc, Ende die welcken God vanden dooden verwect heeft, waer af Heere vermeerderde daghelycks die ghene die salich wij ghetuyghen sijn, 16 Ende int ghelooue van sijnen souden worden tot dat selue.

3 ENde Petrus ende Iohannes ghinghen opwaerts ten tempel ter neghenster vre der bedinghen, 2 Ende daer worde een man ghebracht die cruepel was van sijns moeders lichaem, den welcken sij daghelycks stelden aen die poorte des tempels die ghehoemt wort die schoone, dat hi aelmissen bidden soude vanden ghenen die inden tempel ghinghen, 3 Als dese ghesien hadde Petrum ende Iohannem beghinnende inden tempel te gaen, soo badt hy om een aelmissee te ontfanghen, 4 Ende Petrus hem aensiende met Iohannes heeft gheseydt. Siet ons aen, 5 Ende hy sach hen aen hopende dat hy iet van henlieden ontfanghen soude, 6 Ende Petrus heeft naem heeft hy desen die ghi siet ende kent, sijnen naem gheuesticht, ende tghelooue dat door hem is heeft dese ganssche gesontheyt ghegheuen voor daenschijn van v allen, 17 Ende nv ghi broders. Ic weet wel, dat ghijt door onwetenheyt gheadaen hebt, ghelyck ooc v princen, 18 Maer Godt die te voren vercondicht heeft door den mont van alle die propheten dat sijnen Christus lijden soude, heeft dat aldus volbracht, 19 Hierom doet penitencie, ende bekeert v, op dat v sonden wtghewischt moghen worden. 20 Op dat wanneer die tijden der vercoelinghen comen sullen van des Heeren aensicht, ende dat hy sal ghesonden hebben Iesum Christum, die v lieden ghepreect is gheweest, 21 die welcke moet waerlijcs den hemel

ontfanghen, tot die tijden dat alle dinghen sullen die dooden, hier door staet dese mensch voor v weder in staet ghestelt worden, Van die welcke Godt lieden ghesont, **11** Dit is den steen die verworpen ghesproken heeft door den mont van sijnen heylighen is gheweest van v timmerende die gheworden is tot propheten die van tbeghinsel der werelt gheweest een hooft des hoecls **12** ende daer en is in gheenen sijn. (aïon g165) **22** Moyses heeft emmer geseydt. Want anderen salicheyt, Want daer en is gheenen anderen die Heere v Godt sal v eenen propheet verwecken wt naem onder den hemel den menschen ghegheuen, uwen broederen mijns ghelyc, desen suldi hooren door den welcken wij moeten salich worden, **13** nae alle dat hy v segghen sal, **23** Ende tsal sijn, Ende sij siende die volstandicheyt van Petrus ende dat alle ziele die desen propheet niet hooren en Iohannes, beuindende dattet ongheleerde menschen wilt sal vernield worden wt den volcke, **24** Ende waren ende slechte leecke luyden verwonderden sij alle die propheten van Samuel ende die daer nae hen, ende sij kendense dat sij met lesu gheweest ghesproken hebben, die hebben vercondicht dese hadden, **14** ende oock siende den mensch staen met daghen, **25** Ghy sijt die kinderen der propheten, hen, die ghesont ghemaect was, soo en mochten sij ende des testaments het welc Godt bestelt hadde daer niet teghen segghen, **15** Maer sij hebben hen tot onsen vaderen seggende tot Abraham, Ende gheboden dat sij buyten wt den raet souden besijden in v saet sullen ghebenedijt worden alle die familien gaen, ende sij spraken tot malcanderen seggende. van aertrijc, **26** V lieden heeft Godt ierstmael sijnen **16** Wat sullen wij desen menschen doen? Want daer sone verreckende dien ghesonden v ghebenediende, is voorwaer een kenlijck teeken door hen ghedaen, om dat hem een ieghelyc bekeeren soude van sijn het is allen den ghenen die te Ierusalem woonen quaetheyt.

4 MAer doen sij totten volcke spraken, soo sijn daer ouer ghecomen die priesters ende die meesters des tempels, ende die Sadduceen **2** droeuich sijnde dat sij het volck leerden ende vercondichden door Iesum die verrijsenisse wt die dooden, **3** ende sij hebben die handen aan hen gheslaghen, ende sij hebbense in die gheuangenissee ghestelt tot tsanderdaechs toe, Want het was doen auont, **4** Ende veel vanden ghenen diet woort ghehoort hadden hebben gheloof, ende tghetal der mannen is gheworden vijf duysent, **5** Ende tis ghesciet des anderen daechs dat hen princen vergaderden ende die ouders ende Scriben in Ierusalem, **6** ende Annas die prince der priesteren, ende Cayphas, ende Iohannes, ende Alexander, ende alle die daer waren van dat priesterlijck gheslachte, **7** Ende stellende hen int midden vraechden sij Door wat cracht oft in wat naem hebt ghi dit ghedaen? **8** Doen heeft Petrus veruult sijnde vanden heyleghen gheest tot hen gheseyt. Ghi princen des volcs ende ouders. **9** Eest sake dat wij heden ondersocht worden om die weldaet aen den crancken mensch bewesen, waer door dat dese ghesont is ghemaect, **10** soo sij v allen kenlijck, ende alle den volcke van Israel, dat dit is ghesciet door den naem lesu Christi van Nazareth dien ghi ghecruyt heeft, den welcken Godt verwekt heeft van die dooden, hier door staet dese mensch voor v lieden ghesont, **11** Dit is den steen die verworpen is gheweest van v timmerende die gheworden is tot een hooft des hoecls **12** ende daer en is in gheenen anderen salicheyt, Want daer en is gheenen anderen die Heere v Godt sal v eenen propheet verwecken wt naem onder den hemel den menschen ghegheuen, door den welcken wij moeten salich worden, **13** nae alle dat hy v segghen sal, **23** Ende tsal sijn, Ende sij siende die volstandicheyt van Petrus ende dat alle ziele die desen propheet niet hooren en Iohannes, beuindende dattet ongheleerde menschen wilt sal vernield worden wt den volcke, **24** Ende waren ende slechte leecke luyden verwonderden sij alle die propheten van Samuel ende die daer nae hen, ende sij kendense dat sij met lesu gheweest ghesproken hebben, die hebben vercondicht dese hadden, **14** ende oock siende den mensch staen met daghen, **25** Ghy sijt die kinderen der propheten, hen, die ghesont ghemaect was, soo en mochten sij ende des testaments het welc Godt bestelt hadde daer niet teghen segghen, **15** Maer sij hebben hen tot onsen vaderen seggende tot Abraham, Ende gheboden dat sij buyten wt den raet souden besijden in v saet sullen ghebenedijt worden alle die familien gaen, ende sij spraken tot malcanderen seggende. van aertrijc, **26** V lieden heeft Godt ierstmael sijnen **16** Wat sullen wij desen menschen doen? Want daer sone verreckende dien ghesonden v ghebenediende, is voorwaer een kenlijck teeken door hen ghedaen, om dat hem een ieghelyc bekeeren soude van sijn het is allen den ghenen die te Ierusalem woonen quaetheyt.

luyden ydelheden ghedacht? 26 Die Coninghen der van den prijs des ackers? 4 En soude dien niet aerdien hebben by een ghestaen, ende die pricen sijn bliuende v ghebleuen hebben? ende vercocht sijnde versaeamt ouer een, teghen den Heere ende teghen en was den prijs niet in v macht? Waer om hebdi dit sijnen Christum? 27 Want hier sijn waerlijck tsamen dinck in v herte ghestelt? Ghi en hebt den menschen verghadert in dese stadt tseghen uwen heylighen niet ghelooghen, maer Gode, 5 ende Ananias dese sone Iesum, den welcken ghesalft hebt, Herodes woerden hoorende is gheuallen ende heeft sijnen ende Pontius Pilatus metten heydenen ende met die gheest ghegheuen. Ende daer is een groote vreese luyden van Israel, 28 om te doen tghene dat v hant ghecomen op alle die ghene diet ghehoort hebben. ende uwen raet gheordineert heeft te ghescieden. 6 Ende die ionghelinghen opstaende hebben hem 29 Ende nu Heere siet aen hen dreyghementen, wech ghedaen, ende wtdraghende hebben sij hem ende gheeft uwen dienaeren met allen betrouwien begrauen. 7 Ende tes gheweest omtrent den tijt te spreken v woert, 30 op dat ghy v hant daer toe van drij vren, dat sijn huysvrouwe, niet wetende wtreyct, datter ghesontheyden ende teekenen ende wat daer ghesciet was, ooc binnien ghecomen is. 8 wonderlijcke wercken moghen ghedaen worden, doer Ende Petrus heeft haer gheantwoort, Segt my vrouwe den naem van uwen heyleghen sone Iesum. 31 Ende hebdi den acker soe veel vercocht? Ende sij heeft als sij ghebeden hadden, soe is die plaetsie beroert gheseyt, lae wy, al soe veel. 9 Ende Petrus tot gheweest daer sij in vergadert waren. Ende sij sijn haer. Waer toe hebdi waerlijck ouer een ghedraghen alle veruult gheweest vanden heylighen gheest, ende den gheest Godts te tempteren? Siet die voeten spraken het woert Gods met betrouwien. 32 Ende vanden gheenen die uwen man begrauen hebben, die menichte der gheender die gheloofden hadde sijn aen die doore, ende sij sullen v wtdraghen. 10 een herte ende een ziele, ende niemand en seyde Terstont is sij gheuallen voer sijn voeten, ende heeft iet sijne te wesen van tghene dat hy besadt, Maer haren gheest ghegheuen. Ende die ionghelinghen alle dinghen waren hen ghemeyn. 33 Ende met incomende hebben haer doot gheuonden, ende grooter cracht gauen die Apostelen ghetuyghenishe hebbense wtghedraghen ende begrauen by haren van die verrisenisse Iesu Christi ons heeren, ende man. 11 Ende daer is een groote vreese ghecomen in groote gracie was in hen allen. 34 Want daer en alle die vergaderinghe der gheloouigher, ende ouer was niemand ghebreck lydende onder henlieden. alle die dese woerden ghehoort hebben. 12 Maer Want al die daer waren besitters van ackerlanden oft doer die handen der Apostelen worden ghedaen veel huyzen die vercochtense ende brachten tghelt van teekenen ende wonderlijcke wercken onder tvolck. tghene dat sij vercocht hadden, 35 ende leyden dat Ende sij waren alle eendrachtelijck in Salomons voer die voeten der Apostelen. Ende men deeldet portael. 13 Maer van dander en dorste niemand elcken besonder na dat eenen ieghelycken van noode hem versamen met haerlieden, maer het volck achte was. 36 Ende Ioseph die ghenoemt was vanden hem groot. 14 Ende die menichte der mannen ende Apostelen Barnabas, (dwelck te segghen is een sone vrouwen die inden Heere gheloofden worde te meer der vertroostinghen) een Leuijt wt Cypren gheboren, vermeerdert, 15 alsoe dat sij op die straten wtleyden 37 doen hy eenen acker hadde heeft dien vercocht die siecken, ende stelden die in beddekens ende ende den prijs ghebrocht, ende gheleyt voer der bedstedien, op dat (als Petrus quam) te minsten sijn Apostelen voeten.

5 MAer een man ghenaemt Ananias met Sapphira sijn huysvrouwe, heeft eenen acker vercocht, 2 ende hy heeft met bedroch onthouden van den prijs des ackers, met weten van sijnder huysvrouwen, ende breghende een deel heeft hy dat gheleyt voer der Apostelen voeten. 3 Ende Petrus heeft gheseyt, Anania. Waer om heeft sathanas v herte ghetempteert te lieghen den heyleghen gheest, ende te ontrecken

scaduwe iemant van dien soude bescemen, ende dat sij alle soudien verlost worden van haren siechten. 16 Ende daer vergaderde oock een menichte van die bijliggende steden te Ierusalem, breghende siecken, ende die ghequelt waren van onsuyueren gheesten, die welcke alle ghenesen worden. 17 Ende die prince der priesteren opstaende, ende alle die met hem waren welck is die secte der Saduceen, werden veruult met nijdicheyt, 18 ende sij hebben

die handen aen die Apostelen ghesteken, ende sij heeft alle den ghenen die hem ghehoorsaem sijn. hebbense ghestelt in die ghelyc gheuanghenisse. 33 Als sij dit ghehoort hadden, soe doorsneet hen 19 Maer een enghel des heeren snachts die dooren dat, ende sij dachten die te dooden. 34 Ende een des kerkers opendende, ende hen wtleydende, heeft Pharisus inden raet opstaende Gamaliel ghenoemt, gheseyt, 20 Gaet hen, ende staende spreect inden een leeraer der wet, eerwerdich voer tgheheel volck, tempel den volcke alle die woerden van desen leuen. heeft gheboden dat die mannen een luttel souden 21 Als sij dit ghehoort hebben, soe sijn sij smorghens buyten ghedaen worden, 35 ende hi heeft tot hen vroech ghegaen inden tempel ende sij leerden daer. lieden gheseyt, Ghi Israelijsche mannen, siet wel Ende die prince der priesters daer comende ende voer v van desen menschen wat ghy doen sult. die met hem waren, hebben tsamen gheroepen den 36 Want voer dese daghen heeft gheweest eenen raet, ende alle die ouders der kinderen van Israel Theodas segghende dat hy wat was, den welcken ende sij hebben totten kerker ghesonden datmense heeft aenghehanghen een ghetal van mannen omtrent tot hen brenghen soude. 22 Maer doen die dienaers vierhondert, die welcke is ghedoot, ende alle die hem daer ghecomen waren, ende sij den kerker open gheloofden sijn verstroyt, ende ghebracht te niete. 37 ghedaen hebbende die niet en hadden gheuonden, Nae desen is gheweest Iudas een Galileussch man, in soe sijn sij werderom ghekeert, ende hebben hen die daghen der belijdinghen, ende hy heeft het volck wederom ghebootsapt 23 segghende, Den kerker afghekeert na hem, ende hy is vergaen, ende alle die hebben wy voerwaer ghesloten vonden met alder hem aenghehanghen hebben, sijn verstroyt. 38 Aldus neersticheyt, ende die bewaerders staende voer die seg ic v nu oock. Sceyt wech van desen menschen, dooren. Maer opendoende en hebben wi niemant ende laetse gheworden, want is desen raet oft dit daer binnen gheuonden. 24 Als dan die ouerste werck wt die menschen, soe sal dat verdwijnen, 39 des tempels, ende die princen der priesters dese maer eest van Godt, soe en suldi die niet connen woorden ghehoort hebben, twijfelden sij van hen, wat sceyden, dat ghi bij auontueren niet beuonden en dat worden soude. 25 Ende een daer comende heeft wort Gode te wederstaen. Ende sij hebben met hem hen lieden ghebootsapt. Siet dese mannen, die ghy gheuallen. 40 Ende roepende die Apostelen te samen, inden kerker ghestelt heft, sijn in den tempel staende als sij die gheslaghen hadden, soe hebben sij hen ende leerende tvolck. 26 Doen sijn die ouerste des gheboden dat sij niet spreken en souden inden naem tempels ghegaen metten dienaers, ende sij hebbense Iesu, ende sij hebbense laten gaen. 41 Ende sij ghebracht sonder ghewelt. Want sij vreesden tvolck ghinghen voerwaer blijdelijk van daenschijn des dat sij souden ghesteent worden. 27 Ende als sij die raets om dat sij weerdich waren gheacht, voer den aen ghebracht hadden, soe hebben sij die in den raet naem Iesu versmaethet te lijden. 42 Ende tallen ghestelt. Ende die prince der priesters heeft hen daghen en hielden sij niet op inden tempel ende van ghevraecht 28 segghende, Ghebiedende hebben wy huyse te huyse leerende, ende vercondighende doert v lieden gheboden dat ghy niet en leeren en soudt Euangelie Chrstum Iesum.

in desen naem, ende siet ghy hebt Ierusalem vol ghemaect met uwer leeringhen, ende ghy wilt op ons brenghen het bloet van desen mensch. 29 Maer Petrus ende die Apostelen antwoerdende hebben gheseyt, Men moet Gode meer onderdanich sijn dan den menschen. 30 Onser vaderen Godt heeft Iesum verwect, den welcken ghy ghedoot hebt hanghende aan thout. 31 Desen prince ende salichmaker heeft Godt verheuen doer sijn rechte hant, om Israel penitencie te gheuen, ende vergiffenis van sonden, 32 ende wy sijn ghetuyghen van desen woerden. Ende den heylighen gheest, den welcken Godt ghegheuen

6 MAer in die daghen als tghetal der discipelen meerder worde, soe is daer een murmuratie opgheresen der Griecken teghen die Hebreussche, om dat in den daghelycschen dienst hen weduwen versmaet worden. 2 Ende die twaelue tsamen roepende die menichte der discipelen, hebben gheseyt, Ten is niet recht dat wy souden verlaten het woert Gods, ende dienen ter tafelen. 3 Daerom broeders besiet wt v lieden seuen mannen van goeder ghetuyghenis, vol vanden heyleghen gheest, ende wijsheyt, die wij moghen stellen ouer dit werck. 4 Maer wy sullen ons neerstelijck becommeren met bedinghe,

ende metten dienst des woerts. 5 Ende die redene in woont. 5 Ende hi en heeft hem daer in, gheen behaechde voer alle die menichte. Ende sij hebben erfenissee ghegheuen, niet soe veel als die breyde ghecoren Stephanum eenen man vol van ghelooue, van eenen voet, ende hy heeft beloefht hem dit te ende vanden heyleghen gheest, ende Philippum gheuen tot een besittinghe, ende sijnen sade na hem, ende Prochorum, ende Nicanorem, ende Timonem, doen hy gheenen soone en hadde. 6 Maer Godt ende Parmenam ende Nicolaum den vremdelinck heeft hem gheseyt, dat sijn saet sal vreemdelinck van Antiochien. 6 Dese hebben sij ghestelt voer wesen in een vreemt lant, ende die sullense tot daenschijn der Apostelen, ende biddende hebben slauernien tonderbrenghen, ende sij sullense qualijk sij die handen op hen gheleyt, 7 Ende dwoert hantieren vier hondert iaren lanck, 7 ende het volck Gods wies, ende tghetal der discipelen werde seer wien sij ghedient sullen hebben, sal ick ordeelen vermenichfuldicht in Ierusalem. Want een groote heeft Godt gheseyt, ende daer nae sullen sij wtgaen scare der priesteren was onderdanich den ghelooue. ende my dienen in dese plaatse. 8 Ende hy heeft 8 Maer Stephanus vol gratien ende stercheyt dede hem ghegheuen het testament der besnydenissen, groote wonderen, ende teekenien onder tvolck. 9 Maer ende alsoe heeft hy Isaac ghewonnen. Ende hi heeft daer isser sommighe op ghestaan vander synagogen dien besneden opden achtsten dach ende Isaac die ghenoemt wort der Libertinen ende van die van Iacob, ende Iacob die twaelf Patriarchen. 9 Ende Cyrenen, ende van Alexandrien ende der gheender die Patriarchen benijdende hebben Ioseph vercocht die van Cilicien ende Asien waren disputerende met in Egypten, ende Godt was met hem, 10 ende hy Stephanus, 10 ende sij en conden niet wederstaen heeft hem verlost wt alle sijn tribulacien, ende heeft der wijsheyd ende den gheest die daer sprack. 11 hem gracie ende wijsheyd ghegheuen, In Pharaos des Doen hebben sij mannen toeghemaect, die segghen conincs van Egypten aensicht, ende hi heeft hem souden dat sij hem hadden hooren segghen woerden ghestelt tot een prouuoost ouer Egypten, ende ouer van blasphemie teghen Moysen ende teghen Godt. alle sijn huys. 11 Ende den dieren tijt is ghecomen 12 Aldus hebben sij, ende die ouders ende die Scriben op alle dlant van Egypten ende Chanaan, ende beroert, ende ouer een loopende hebben sij hem een groote tribulatie, ende onse vaderen en vonden ghegrepen, ende ghebracht inden raet, 13 ende sij gheen spijsen. 12 Maer doen Iacob ghehoort hadde hebben valsche ghetuyghen ghestelt die segghen datter tarwe was in Egypten, soe heeft hy onse souden. Dese mensch en houdt niet op van te spreken vaderen ten iersten mael ghesonden, 13 ende in die woerden teghen die heyleghen plaatse, ende die wet. tweede reyse is Ioseph ghekent gheweest van sijnen 14 Want wy hebben hem hooren segghen, dat desen broederen, ende sijn gheslachte is Pharaoni bekent Iesus Nazarenus verderuen sal dese plaatse, ende gheworden. 14 Ende Ioseph seydende, heeft doen veranderen sal die insettinghen die Moyses ons halen Iacob sijnen vader, ende alle sijn gheslachte in ghegheuen heeft. 15 Ende alle die inden raet saten, vijuentseuentich zielen. 15 Ende Iacob is nederwaerts hem aensiende, hebben sijn aensicht ghesien, als ghedaelt in Egypten, ende hy is ghestoruen ende daensicht van eenen enghel.

7 DOen heeft die prince der priesteren gheseyt, Sijn dese dinghen alsoe? 2 Die welcke heeft gheseyt, Ghy mannen broeders ende vaders Hoort. Die Godt der glorien is gheopenbaert onsen vader Abraham doen hi was in Mesopotamien, eer dat hy woonde in Charan, 3 ende hy heeft tot hem gheseyt, Gaet wt uwen lande ende wt uwen maesscap, ende coemt int dlant dat ick v toonen sal. 4 Doen is hy ghegaen wt der Chaldeen lant, ende heeft ghewoont in Charan. Ende van daer, nae dat sijn vader ghestoruen was, heeft hy hem ouer ghebracht in dit lant, daer ghi nu

seluen tijt is Moyses gheboren, ende hy heeft Gode ende leytsman ghestelt? Desen heeft Godt tot eenen aenghenae gheweest, die welcke is drij maenden prince ende verlosser ghesonden, met die hant des opgheuoestert in sijns vaders huys. 21 Ende als enghels die hem gheopenbaert heeft inden dorn. hy wech gheworpen was, soe heeft hem Pharaos 36 Dese heeftse gheleyt, doende teekenende dochter opghenomen, ende heeft hem voer haer wonderlycke werken int lant van Egypten, ende in seluen opghevoedt tot eenen sone. 22 Ende Moyses die roode zee, ende in die woestijne veertich iaren werde gheleert in alle die wijsheit der Egyptenaren, lanck. 37 Dit is Moyses die gheseyt heeft den kinderen ende hy was machtich in sijn woerden ende wercken. van Israel. Eenen Propheet sal v Godt verwecken 23 Maer doen hy den tijt van veertich iaeren voleynt van uwen broederen, mijns ghelyck, desen suldi hadde, soe eest in sijn herte opghecomen dat hy sijn hooren. 38 Dit is hy die in die vergaderinghe was broeders besoecken soude, die kinderen van Israel. in die woestijne metten enghel die tot hem sprack 24 Ende als hy eenen ghesien hadde die onghelyck opden berch van Sina ende met onsen vaderen, die leedt, heeft hy dien bescudt, ende heeft hem wrike ontfanghen heeft die woerden des leuens, om ons ghedaen die onghelyck verdroech, verslaende den te gheuen. 39 Den welcken onse vaderen niet en egyptenaer. 25 Ende hy meynde dat sijn broeders hebben willen onderdanich sijn, maer sij hebben hem verstandonen, dat Godt doer sijn hant hen soude verstooten, ende sijn afghekeert met haren herten in salicheyt gheuen, maer sij en verstandens niet. 26 Egypten, 40 segghende tot Aaron. Maect ons goden, Ende des ander daechs, soe heeft hy hem vertoont die voer ons gaen. Want wat desen Moyses ghesiet eenighen die keuen, ende hi heeftse versoent in is, die ons wt Egypten gheleyt heeft, dat en weten wy vreden segghende, Ghi mannen ghi sijt ghebroeders, niet. 41 Ende sij hebben een calf ghemaect in dien waerom doet ghi malcanderen hinder? 27 Maer die daghen. Ende sij hebben den afgodts beelde een ghene die sijnen naesten onghelyck dede heeft hem slach offerande gheoffert, ende sij verblijdden hen in wech ghestooten segghende, Wie heeft v een prince dwerck haerder handen. 42 Ende Godt heeft hem ende rechter ghestelt ouer ons? 28 Wilt ghy my ommeghekeert, ende hy heeft se gheleuert te dienen dooden, ghelyck ghy ghisteren den egyptenaer doot den heyre des hemels, alsoe daer ghescreuen is gheslaghen hebt? 29 Ende Moyses is gheuloden om int boeck der Propheten. Hebdi my slachofferanden dit woert, ende is ghworden een vreemdelinck int lant ende hostien veertich iaren gheoffert in die woestijne, van Madian daer hy ghevonden heeft twee sonen. 30 ghy huys van Israel? 43 Ende ghy hebt ontfanghen Ende alst veertich iaeren verloopen waren, soe heeft het tabernakel van Moloch, ende die sterre ws Gods hem gheopenbaert een enghel in die woestijne des rempham die figuren die ghy hebt ghemaect om berchs van Sina, int vier van een vlamme des dorns. die te aenbidden. Ende ick sal v ouer voeren doer 31 Ende Moyses dat siende heeft hem verwondert Babilonien. 44 Dat tabernakel des ghetuyghenis van dat visioen. Ende als hi naerder quam om te hadde onse vaderen in die woestijne, ghelyck Godt besien, soe is tot hem ghesiet die stemme des gheordineert heeft sprekende tot Moysen, dat hy Heeren. 32 Ick ben die Godt van uwen vaderen, dat maken soude nae die ghedaente die hy ghesien die Godt van Abraham, die Godt van Isaac, ende hadde. 45 Het welcke onse vaderen ontfanghende, die Godt van Iacob. Maer Moyses verscrift sijnde hebben dat met Iesu ghebracht in die besittinghe der en dorste niet aensien. 33 Maer die Heere heeft heydenen die Godt wtghedreuen heeft voer onser tot hem gheseyt, Ontbint die schoenen van uwen vaderen aensicht, tot in die daghen van Dauid 46 die voeten. Want die plaetse daer ghi op staet, is heylige gracie gheuonden heeft voer Godts aensicht, ende eerde. 34 Ic heb al siende ghesien dat verdriet mijn begheert heeft dat hy een tabernakel vinden soude volcs dwelck in Egypten is, ende hen suchten heb voer Iacobs Godt. 47 Ende Salomon heeft hem een ick ghehoort, ende ick ben nederghecomen hen huys ghetimmert. 48 Maer die alder hoochste en te verlossen. Ende nu coemt ghy, ende ick sal v woont in gheen huys met handen ghemaect, ghelyck senden in Egypten. 35 Desen Moysen den welcken die propheete seyt, 49 Den hemel is mijnen stoel, maer sij versaect hebben segghende, Wie heeft v prince die eerde is een voetbancke mijnder voeten. Wat

huys suldi my timmeren, seyt die Heere? Oft welcke is teekenien die hy dede. 7 Want vele der gheender die die plaetse mijnder rusten? 50 En heeft mijn hant alle onsuuer gheesten hadden ghinghen wt, roepende dese dinghen niet ghemaect? 51 Ghy haertneckighe met luyder stemmen. 8 Ende veel ghichtighe ende ende onbesneden van herten, ende van ooren, ghy cruepele sijn ghesont ghemaect. 9 Hier om is daer een wederstaet altijt den heylighen gheest, ghelyck v groote blijscap gheworden in die stadt. Maer daer was vaderen, alsoe sjidi oock. 52 Wien vanden propheten een man ghenoemt Simon die te voren in die stadt en hebben v vaderen niet veruolcht? Ende sij een tooueraer gheweest hadde, verleydende tvolck hebbense ghedoot die te voren vercondichden van die van Samarien, segghende dat hy wat Groots was 10 toecoomst des rechtuerdighens, wiens verraders ende nae den welcken sij alle hoorden vanden minsten doot slaghers ghi nu gheweest hebt, 53 die ontfanghen totten meesten segghende. Dese is die cracht Gods heft die wet, doer dat bescicken der enghelen, ende diemen groot noemt. 11 Ende sij hoorden nae hem om en heftse niet ghehouden. 54 Dit hoorende bersten dat hijse langhen tijt met sijnen toueren verdwaest haer herten, ende sij crijselden metten tanden op ghemaect hadde. 12 Maer doen sij Philippo vanden hem. 55 Maer want hy vol was vanden heylighen rijck Gods vercondighende, gheloof hadden, ende gheest, soe heeft hy ten hemelwaerts siende die datter in den naem Iesu Christi ghedoopt worden glorie Gods ghesien, ende Iesum staende ter rechter mannen ende vrouwen, 13 doen heeft Simon selue zijden Godts. 56 Ende hy seyde. Siet ick sie die oock gheloof, ende als hy ghedoopt was soe hinc hy hemelen open, ende den sone des menschen staende Philippus aen. Ende siende datter teekenien ende aen die rechte zijde Gods. 57 Ende luyde roepende seer groote mirakelen ghedaen worden verbaest met groter stemmen hebben sij hen ooren ghestopt, sijnde verwonderde hy hem seere. 14 Maer doen die ende hebben eendrachtelijck eenen oploop teghen Apostelen die te Ierusalem waren ghehoort hadden hem ghemaect. 58 Ende stootende hem buyten der dat Samarien het woert Godts ontfanghen hadde, soe stadt, steenden sij hem, ende die ghetuyghen hebben hebben sij tot hen ghesonden Petrum ende Iohannem. hen cleederen afgheleyt by die voeten van eenen 15 Die welcke als sij ghecomen waren, hebben voer ionghelinck ghenoemt Saulus. 59 Ende sij steenden hen ghebeden dat sij den heylighen gheest souden Stephanum die daer aenriep ende seyde, Heere Iesu ontfanghen. 16 Want die en was noch niet ghecomen ontfancij mijnen gheest. 60 Ende met ghebuychde in iemanden van dien. Maer sij waren alleen ghedoopt knyen heeft hy gheroopen met groter stemmen inden naem des Heeren Iesu. 17 Doen leyden sij segghende, Heere en rekent hen dit niet tot sonde. de handen op hen lieden, ende sij ontfinghen den Ende doen hy dat gheseyt hadde, soe is hy ontslapen. heylighen gheest. 18 Ende doen Simon ghesien Ende Saulus was consenteerende in zijn doot. hadde, dat doer het oplegghen van der Apostelen handen den heylighen gheest ghegeheuen worde, soe heeft hi hen ghelyck gheboden, 19 segghende, Gheeft my oock dese macht op dat al die ghene, (wien ic die hant oplegghen sal) den heylighen gheest mach ontfanghen. Ende Petrus heeft tot hem gheseyt. 20 V ghelyck sij met v ter verderffenisse, aenghesien dat ghi ghemeint hebt dat die gaue Gods om ghelyck te vercrijghen is. 21 Ghy en hebt gheen deel oft lot in dit woert, want v herte en is niet orecht voer Godt. 22 Daer om doet penitencie van dese uwe archeyt, ende bidt Godt of v bijauontueren mocht vergheuen worden, dit ghedachte ws herten. 23 Want ick sie dat ghy sijt in die galle der bitterheyt ende int verbont der ongherechticheyt. 24 Ende Simon antwoerdende heeft gheseyt, Bidt ghy lieden voer my den Heere

8 ENde op dien dach isser een groote veruolghinghe opghestaen in die kercke die te Ierusalem was, ende sij sijn allegader verstroyt gheweest doer die lantscappen van Iudeen ende Samarien, sonder die Apostelen. 2 Ende Godt vreesende mannen habben Stephanum besorcht, ende sij hebben een groot ghescrey ouer hem ghemaect. 3 Maer Saulus verwoeste die kercke van huyse te huyse ingaende, ende treckende mannen ende vrouwen, leuerde hy die in die gheuanghenisse. 4 Aldus die verstroyt waren ghinghen voerts doer vercondighende het woert. 5 Ende Philippus nederdalende in die stadt van Samarien preecte hen Christum. 6 Ende die scaren luysterden nae tgheue dat van Philippus gheseyt worde, eendrachtelijck hoorende, ende siende die

datter niet van desen dinghen die gheseyt hebt, ghedoopt. 39 Ende doen sij wten water ghecomen op my en come. 25 Ende als dese voerwaer ghetuycht waren, soe heeft den gheest des Heeren Philippum ende ghesproken hadden het woert des Heeren, wech ghenomen, ende die ghesneden camerlinck soe sijn sij wederom ghegaen nae Ierusalem, ende en heeft hem voerts niet meer ghesien. Maer hy in veel lantscappen der Samaritanen preecten sij reysde sijnen wech voerts hem verblijdende. 40 Ende deuangelie. 26 Maer een enghel des Heeren heeft tot Philippus is gheuonden in Azoten. Ende doergaende Philippum ghesproken segghende, Staet op ende heeft hy deuangelie ghepreect allen den steden tot gaet teghen tsyden totten wech die nederwaerts gaet dat hy quam tot Cesarien.

van Ierusalem nae Gazam die daer woest is. 27 Ende opstaende is hi derwaerts ghegaen. Ende siet een man wt der Morianen lant een machtich ghesneden camerlinck van Candaces der morianen coninghinne, die ouer allen haerscatten was. Diewas ghecomen om te aenbidden in Ierusalem, 28 ende hy quam wederom sittende op sijnen waghen ende lesende Isaiam den Proheet. 29 Ende die gheest heeft tot Philippus gheseyt, Gaet toe ende voecht v by aen desen waghen. 30 Ende Philippus daer toe loopende heeft ghehoort dat hy las Isaiam den Proheet, ende hy heeft gheseyt, Meyndi oock dat ghy verstaet tghene dat ghi leest? 31 Die welcke seyde, Ende hoe soude ict moghen verstaen, ten ware dat my iemant verclaerde? Ende hy heeft Philippum ghebeden, dat hy opclimmen wilde ende by hem sitten. 32 Ende die plaatse der scriptueren die hy las was dese. Als een scaep is hy ter dodinghen gheleyt, ende ghelijck een lam voer den ghenen diet sceert sonder stemme is, alsoe en heeft hi sijnen mont niet open ghedaen. 33 In ootmoedicheyt is sijn ordeel wech ghenomen. Wie sal sijn gheboerte wtspreken want sijn leuen sal vander eerden ghenomen worden? 34 Ende die ghesneden camerlinck antwoerdende Philippo heeft gheseyt, Ick bid v van wien seyt die propheet dit, van sij seluen, oft van iemant anders? 35 Ende Phiippus sijnen mont openndoende, ende beghinnende van dese scripture, heeft hem Iesum vercondicht. 36 Ende als hy ouer wech reysden, soe sijn sij ghecomen tot een water, ende die ghesneden camerlinck heeft gheseyt, Siet daer is water, wie verbiedt my ghedoopt te worden? 37 Ende Philippus heeft gheseyt. Eest sake dat ghy wt gheheelder herten gheloof, soe mach dat sijn. Ende hy antwoerdende heeft gheseyt, Ick ghelooue dat Iesus Christus is die sone Gods. 38 Ende hy heeft gheboden dat den waghen stille staen soude. Ende sij zijn beyde nederghegaen int water Philippus ende die ghesneden camerlinck, ende hi heeft hem

9 Ende Saulus noch blasende dreyghementen ende dootslaghen teghen des Heeren discipelen is ghegaen totten prince der priesteren, 2 ende heeft van hen brieuen begheert nae Damascum aen die synagogen. Op dat hy (waert sake dat hy eenige van desen weghe vonde mans ende vrouwen) die soude moghen gheuanghen brenghen in Ierusalem. 3 Ende doen hy reysde ouer wech, soe eest gheschiedt dat hy by Damascum quam, ende ouersienlijck soe heeft hem omscen een licht wten hemel. 4 Ende vallende op die erde, heeft hy een stemme ghehoort segghende tot hem Saule Saule waerom veruolchdi my? 5 Die welcke heeft gheseyt, Wie sijdi Heere? Ende hy seyde, Ick ben Iesus den welcken ghi veruolcht, het is v hart teghen steeck yser metten voeten te stoeten. 6 Ende hy beuende ende verbaest sijnde heeft gheseyt, Heere wat wildi dat ic doe? 7 Ende die Heere seyde tot hem, Staet op, ende gaet in die stadt, ende v sal gheseyt worden wat ghy doen moet. Ende die mannen die met hem reysden stonden verbaest, hoorende wel die stemme maer niemand siende. 8 Ende Saulus is vander eerden opghestaen, ende met openen ooghen en sach hy niet. Ende sij hebben hem byder hant treckende gheleyt in Damasco. 9 Ende hy was drij daghen niet siende, ende hy en heeft niet gheten noch ghedroncken. 10 Ende daer was een discipel in Damasco Ananias ghehaemt. Ende tot dien heeft die Heere in een visioen gheseyt, Anania. Ende die heeft gheseyt, Siet hier ben ick Heere. 11 Ende die Heere tot hem, Staet op ende gaet in die strate, die ghehaemt wort die rechte, ende soect Iudas huys eenen ghehaemt Saulus van Tharsen, want siet hy bidt. 12 (Ende hy heeft ghesien eenen man Ananias ghehaemt incomende ende de handen op hem legghende, op dat hy tghesichte wederom ontfanghen soude) 13 Maer Ananias heeft gheantwoert, Heere ic heb van veel luyden ghehoort van desen man. Hoe veel

quaets dat hy uwen heyleghen ghedaen heeft in wtgaende in Ierusalem, ende betrouwelijck doende Ierusalem, 14 ende dese heeft macht van die pricnen inden naem des Heeren. 29 Hy sprack oock tot die der priesteren te binden alle die ghene die uwen naem heydenen, ende hy disputeerde metten Grieken, aenroepen. 15 Maer die Heere heeft tot hem gheseyt, maer sij begheerden hem te dooden. 30 Dwelck Gaet henen, want dese is my een wtuercoren vat om als die broeders vernomen hadden, soe hebben sij te draghen mijnen naem voer die heydenen, ende hem voerts gheleyt tot Cesarien, ende laten gaen coninghen, ende die kinderen van Israel. 16 Want ick nae Tarsen. 31 Aldus hadde die kercke ouer geheel sal hem toonen hoe veel dat hy sal moeten om mijnen Iudeen ende Galileen ende Samarien vrede, ende naem lijden. 17 Ende Ananias is wech ghegaen, ende sij worde ghesticht wandelende in die vreese Gods, is ghecomen int huys, ende leggende op hem die ende met den troost des heylighen gheest worde sij handen heeft hy gheseyt, Saule broeder, die Heere veruult. 32 Ende het is ghesciet dat Petrus (doen hy Iesus heeft my ghesonden die v gheopenbaert heeft alomme doer ghinck) quam tot die heylighen die te op den wech daer ghy quaemt, op dat ghi sien soudt, Lidde woonden. 33 Ende hy heeft daer eenen man ende vervult worden metten heyleghen gheest. 18 gheuonden Eneas ghenaemt, acht iaren ligghende Ende ter stont sijn van sijnen ooghen gheuallen als te bedde die welcke was ghichtich. 34 Ende Petrus scellen, ende hy heeft tghesicht weder ontfanghen, seyde tot hem, Enea die Heere Iesus Christus maect ende opstaende werde hi ghedoopt. 19 Ende als hi v ghesont, staet op ende maect v bedde selue. Ende spijse ghenomen hadde, is hi versterct gheweest. ter stont is hi opghestaen. 35 Ende sij hebben alle hem Ende hi heeft gheweest by die discipelen die te ghesien die te Lidden woonden, ende te Saronen, die Damasco waren sommige dagen. 20 Ende ter stont welcke sijn bekeert totten Heere. 36 Ende in loppe gaende in die synagogen preecte hi Iesum dat dese was een disciplinne Tabitha ghenaemt, dwelck te die sone Gods is. 21 Ende sij verwonderden hen seer segghen is Dorcas. Dese was vol goeder wercken, alle diet hoorden, ende sij seyden. En is dit niet die ende almissen die sij dede, 37 ende tis ghesciet ghene die te Ierusalem veruolchde alle die desen in dien daghen dat sij sieck sijnde starf. Die welck naem aenriepen, ende is daer om hier ghecomen (als sijse ghewasschen hadden) hebben haer op dat hy die ghebonden soude leyden tot die pricnen den solder gheleyt. 38 Ende want loppe by Lidda der priesteren? 22 Maer Saulus worde noch veel was, soe hebben die discipelen (hoorende dat Petrus meer versterct ende hy bescaemde die loden die daer binnen was) twee mannen ghesonden tot hem te Damasco woonden vast betuyghende dat dese biddende. En wilt v niet laten verdrieten tot ons te Christus is. 23 Maer alser veel daghen ouerleden comen. 39 Ende Petrus opstaende is met hen comen. waren, soe hebben die loden eenen raet ghesloten Ende doen hy daer comen was, soe hebben sij dat sij hem dooden souden. 24 Maer hen laghen sijn hem op den solder gheleyt, ende alle die weduwen Saulo ter kennissen ghecomen. Ende sij bewaerden hebben rontsomme hem ghestaan al weenende, oock die poorten sdaechs ende snachts, om dat sij ende toonende hem die onderrocken ende ouer hem dooden souden. 25 Ende die discipelen hem cleederen die hen Dorcas maecte. 40 Ende als sij des nachts nemende, hebben hem ouer den muer af alle daer wtgheworpen waren, soe heeft Petrus sijn ghelaten, nederlatende in een mande. 26 Ende doen knien buyghende ghebeden, ende totten lichaem hy ghecomen was in Ierusalem, soe poochte hi hem ghekeert sijnde heeft hy gheseyt, Tabitha staet op. te versamen met die discipelen, ende sij ontsaghen Ende sij heeft haer ooghen open ghedaen ende hem allegader niet gheloouende dat hy een discipel Petrum ghesien hebbende, is sij recht op gheseten. 41 was. 27 Maer Barnabas hem nemende heeften Ende gheuende haer die hant heeft haer opgericht. gheleydt by die Apostelen, ende hy heeft hen vertelt, Ende als hy die heylighen ende weduwen gheroepen hoe dat hy opden wech ghesien hadde den Heere, hadde, soe heeft hy die leuende ouergheheuen. 42 ende dat hy hem ghesproken hadde, ende hoe dat Ende dit is kenlijck gheworden ouer gheheel loppen, hy in Damasco betrouwelijck ghedaen hadde in den ende daer heefter vele inden Heere gheloof, 43 Ende naem Iesu. 28 Ende hi was met hen ingaende ende

tis ghebuert dat hy veel daghen bleeft te loppe by eenen Simon eenen leertouwre.

10 ENde daer was een man in Cesarien Cornelius ghehoemt een honderste man, van die bende die ghenoemt wort die Italiaensche, **2** Godt vruchtich, ende Godt vreesende met alle sijnen huyse, veel almissen doende den volcke. Ende altijt Godt biddende, **3** dese heeft in een visioen ghesien openbaerlijck, omtrent die neghende vre des daechs, eenen enghel Gods tot hem incomende ende hem segghende, Cornelis. **4** Ende hy hem aensiende met vreesen beuanghen heeft gheseyt, Wie sijdi Heere? Ende hy heeft tot hem gheseyt, V ghebeden ende almissen sijn in ghedenkenissen opgheclommen voer Godts aensicht. **5** Ende nu siendt mannen in loppen ende doet halen eenen Simon die toeghenaemt wort Petrus, **6** dese is gheherbercht by eenen Simon den leertouwre, wiens huys is by die zee, dese sal v segghen wat ghy doen moet. **7** Ende doen die enghel wech ghegaen was die hem toespraeck, soe heeft hy twee van sijnen huysghenooten gheroepen, ende eenen chrijschman die den Heere vreesde, van die ghene die hem onderdanich waren. **8** Den welcken als hijt al vertelt hadde, heeft hy die ghesonden in loppen. **9** Maer tsanderdaechs doen sij ouer wech reysden, ende bijder stadt quamen, soe is Petrus gheclommen opt opperste des huys, om te bidden omtrent die seste vre. **10** Ende doen hy hongher creech, soe heeft hy willen ontbijten. Ende die wijle dat sij teten bereydden, soe is hem overcomen een optrekken des gheests, **11** ende hy heeft ghesien den hemel open ende datter een vat nederdalende ghelyck een groot lijnen cleedt met vier eynden worde nederghelaten vanden hemel tot op die eerde. **12** Waer in dat waren alderhande vieroetige beesten, ende cruypende dieren der eerden, ende voghelen des hemels. **13** Ende daer is een stemme tot hem ghesciet, Staet op Peeter, slaet doot, ende eet. **14** Ende Petrus seyde, Verre sij dat Heere. Want ick en heb noyt iet ghemeyns oft onreyns gheten. **15** Ende die stemme seyde wederom ten tweeden mael tot hem. Tghene dat Godt ghereynicht heeft, en noemt ghi dat niet onreyn. **16** Ende dat is ghesciet tot drij reysen. Ende ter stont is dat vat wederom ghenomen inden hemel. **17** Ende doen Petrus in sij seluen twijfelde wat dit visioen was, dat hy ghesien

hadde. Siet soe hebben die mannen die van Cornelius ghesonden waren vraghende nae Simons huys, voer die doore ghestaen. **18** Ende als sij gheroepen hadden, soe vraechden sij oft Simon die Petrus toeghenaemt wort daer herberghe hadde. **19** Ende toen Petrus van dat visioen dachte, soe heeft den gheest tot hem gheseyt, Siet drij mannen soeken v. **20** Hier om staet op, ende gaet nederwaerts, ende gaet met hen lieden niet twijfelende, want ick hebse ghesonden. **21** Ende Petrus nederwaerts gaende tot die mannen heeft gheseyt. Siet, ick bent die ghi soect, wat is die sake daerom dat ghi ghecomen sijt? **22** Die welcke hebben gheseyt, Cornelius die honderste man een rechtuerdich man, ende Godt vreesende, ende ghetuyghenis hebbende van alle dat volck der Ioden, heeft een antwoerde ontfanghen van den heyleghen enghel, dat hy v soude doen halen in sijn huys, ende woerden van v hooren. **23** Hier om heeft hijse binnen leydende ter herberghen ontfanghen. Maer tsanderdaechs opstaende is hy ghegaen met hen, ende sommighe van den broeders van loppe hebben hem gheselcap gehouden. **24** Ende des anderen daechs is hy ghecomen in Cesarien. Ende Cornelius verwachte hen lieden, hebbende tsamen gheroepen sijn maghen ende naeste vrienden. **25** Ende tes ghesciet doen Petrus inghecomen was dat hem Cornelius te ghemoete is comen, ende vallende hem te voete heeft hy aenbeden. **26** Maer Petrus heeft hem opghehauen segghende, Staet op. Ic ben selue ooc een mensch. **27** Ende sprekende met hem is hy binnen ghegaen, ende heefter vele gheuonden, die daer vergadert waren, **28** ende hy heeft tot hen lieden gheseyt, Ghy weet wel hoe dat een afgrisjelijck dinck is eenen loetschen man versaeamt te worden, oft te gaen tot eenen vreemdelic, maer Godt heeft mij ghevoont dat ic gheenen mensch ghemeyn oft onreyn en soude heeten. **29** Waer om ick sonder eenich vertoeuen ghecomen ben, als ick gheroepen was. Hier om vraghe ick, om wat sake dat ghy my hebt doen halen? **30** Ende Cornelius heeft gheseyt, Van den vierden dach voer deser vren toe, was ick biddende ter neghenster vren in mijn huys, ende siet een man stont voer my in een wit cleedt ende seyde, **31** Corneli v ghebedt is verhoort ende v almissen sijn ter ghedenkenisse comen voer Gods aenschijn. **32** Daerom seyndt in loppen ende doet

halen Simonen die Petrus toe ghenaemt wort, Dese inden naem des Heeren Iesu Christi. Doen hebben sij is gheherbercht in Simons des leetouwers huys, by hem ghebeden, dat hy by hen blijuen soude een deel die zee. 33 Aldus heb ick haestelijck tot v ghesonden, daghen.

ende ghy hebt wel ghedaen comende. Hier om sijn wij nu allegader teghenwoerdich in v aenschijn, om te hooren alle dat v vanden Heere gheboden is. 34 Ende Petrus sijnen mont opendoende, heeft gheseyt. Ick heb inder waerheit beuonden, dat Godt gheen wtnermer der personen en is. 35 Maer in alderley volck, soe wie Godt vreest, ende rechtuerdicheyt doet, die is hem ghenaem. 36 Godt heeft het woert ghesonden den kinderen van Israel vercondighende vrede doer Iesum Christum (Want dese is die Heere van allen) 37 Ghy weet het woert datter ghesciet is ouer gheheel Iudeen, want beginnende van Galileen (nae tdoopsel dat Iohannes ghepreect heeft) 38 hoe dat Godt Iesum van Nazareth, ghesalft heeft metten heylighen gheest, ende met die cracht, die welcke is doerghegaen weldoende, ende ghenesende alle die verdruct waren vanden duyuel. Want Godt was met hem. 39 Ende wy sijn ghetuyghen van al dat hy ghedaen heeft in dlantscap der loden ende in Ierusalem, dien sij ghedoot hebben hanghende hem aan een hout. 40 Desen heeft Godt verwect opden derden dach, ende hy heeft hem verleent gheopenbaert te worden, 41 niet alle den volcke, maer den ghetuyghen te vooren van Godt gheordineert, ons die met hem gheten ende ghedroncken hebben, nae dat hy van die dooden verresen is gheweest. 42 Ende hy heeft ons gheboden den volcke te preken ende te ghetuyghen, dat hi is van Godt ghestelt een richter der leuender ende der dooder. 43 Desen gheuen alle die Propheten ghetuyghenis, dat sij verghiffenis van sonden ontfanghen souden doer sijnen naem, alle die in hem gheloouen. 44 Doen Petrus noch dese woerden sprack, soe is den heyleghen gheest gheuallen op alle die ghene diet woert hoorden. 45 Ende die gheloouighe wter besnijdenissen, die met Petro ghecomen waren hebben hen seer verwondert, om dat die gratie des heyluchs gheests op die heydenen wtghestt was. 46 Want sij hoordense spreken met tonghen ende Godt grootelijck louende. 47 Doen heeft Petrus gheantwoert. Mach oock iemant dwater keeren dat dese niet en souden ghedoopt woorden die den heyleghen gheest ontfanghen hebben ghelyck wy? 48 Ende hy heeft gheboden datmense doopen soude

11 ENde die Apostelen ende broeders die in Iudeen waren hebben ghehoort, dat die heydenen oock het woert Godts ontfanghen hadden. 2 Ende doen Petrus opwaerts comen was te Ierusalem, soe hebben teghen hem ghescl ghehad die wter besnijdenissen waren, 3 segghende, Waer om sijdi inghegaen tot die onbesneden mannen, ende hebt met hen lieden gheten? 4 Maer Petrus beginnende heeft hen wtgeleyt dat veruolghen segghende, 5 Ick was in die stadt van loppe biddende, ende heb ghesien in die opghehauenheyt mijns gheests een visionen, datter nederdalende een vat als een groot lijnen cleedt met vier eynden nederghelaten worde vanden hemel, ende is ghecomen tot by my. 6 Int welcke ick siende, bemerke ende sach viervoetige dieren der eerden ende beesten, ende cruypende ghedierte, ende voghelen des hemels. 7 Ende ick heb oock ghehoort een stemme tot my segghende, Staet op Peeter, slaet doot, ende etet. 8 Maer ick seyde, gheensins Heere, want iet ghemeyns oft onreyns en is noyt in mijnen mont gegaen. 9 Endedie stemme heeft gheantwoert ten tweeden mael vanden hemel. Wat Godt ghesuyuert heeft, en noemt dat ghy niet ghemeyn. 10 Ende dit gheschiede drijmael, die dinghen sijn alle weder om opghenomen inden hemel. 11 Ende siet drij mannen hebben ter stont ghestaen int huys daer ick in was, ghesonden van Cesarien aan my. 12 Ende den gheest heeft my gheseyt, dat ick met henlieden gaen soude, niet twijfelende. Ende met mij sijn oock ghecomen dese ses broeders ende wy sijn ghegaen in des mans huys. 13 Ende hy heeft ons vertelt hoe dat hy ghesien hadde eenen enghel in sijn huys staende ende tot hem segghende, Sendt tot loppen, ende doet halen Simon die toeghenaemt wort Petrus, 14 die sal v woerden spreken doer die welcke ghy sult salich sijn, ende v gheheil huysghesin. 15 Ende doen ick hadde begonst te spreken, soe is den heylighen gheest op hen gheuallen, ghelyck hy oock op ons viel int beghinsel. 16 Ende ick worde ghedachtich des woerts des Heeren als hy seyde, Iohannes heeft voerwaer ghedoopt metten water, maer ghy sult ghedoopt worden metten heylighen gheest. 17 Hier om eest dat hen Godt die selue

gratie ghegheuen heeft, ghelyck ons ooc die gheloof ghedoot Iacobum Iohannis broeder metten sweerde. hebben inden Heere Iesum Christum. Wie was ick dat **3** Maer siende dattet den loden wel behaechde, ick Godt soude hebben moghen verbieden? **18** Dese soe heeft hy daer toe ghedaen dat hy ooc Petrum dinghen ghehoort hebbende, hebben sij ghesweghen, soude vanghen. Ende het waren die daghen der ende Godt gheglorificeert segghende, Soe heeft Godt ongheheefder brooden. **4** Den welcken als hy dan den heydenen oock penitencie ghegheuen tot dat gheuanghen hadde, soe heeft hy dien inden kercker leuen. **19** Ende die ghene die verstroyt waren van die ghesteken, leuerende hem vier quaertieren ruyters om tribulacie die ghesciet was ten tijden van Stephanus te bewaren. Willende nae Paesschen hem voer tvolck sijn voerwaer doerghereyst tot Phenicen ende Cypers wt brenghen. **5** Ende Petrus worde bewaert inden ende Antiochien, niemanden dwoert sprekende dan kerker. Maer tghebedt ghesciede, sonder ophouden alleen den loden. **20** Ende daer warender sommighe vander kerken tot Godt, voer hem. **6** Ende doen hem van hen lieden mannen van Cypers ende Cyrenen, Herodes soude wtbrenghen, opden seluen nacht was die welcke als sij in Antiochien comen waren spraken Petrus slapende tusschen twee ruyters ghebonden tot die Griecken, vercondighende den Heere Iesum. met twee ketenen, ende die bewaerders voer die **21** Ende die hant des Heeren was met hen, ende doore bewaerdens den kerker. **7** Ende siet die enghel daer is een groot ghetal van gheloouigher totten des Heeren heeft by hem ghestaan, ende een licht Heere bekeert. **22** Ende dit woert is gecomen tot die heeft ghescenen in die woonstede, ende slaende ooren der kercken die te Ierusalem was, van dese Petrus sijde heeft hy hem ghewect segghende. Staet dinghen, ende sij hebben ghesonden Barnabam tot op raschelijck. Ende die ketenen vielen van sijnen Antiochien. **23** Die welcke als hy daer ghecomen was, handen. **8** Ende die enghel heeft tot hem gheseyt, ende ghesien hadde die gracie Gods, soe heeft hy Gort v omme, ende doet v couseen aen. Ende hy heeft hem verblijdt, ende hy vermaendese alle met een alsoe ghedaen. Ende hy heeft hem gheseyt, Doet v opset des herten te blijuen inden Heere, **24** want cleedt om v, ende volcht my. **9** Ende wtgaende volchde hi was een goet man ende vol vanden heylighen hy hem. Ende hy en wist niet dattet waer was datter gheest ende van tghelooue. Ende daer is een groote ghedaen worde doer den enghel, maer hy meynde scare totten Heere toegeheuoecht. **25** Ende hy is dat hy een visioen sach. **10** Ende gaende doer dierste ghereyst nae Tharsen om Saulum te soeken, den ende die tweede bewaernisse, sijn sij ghecomen tot welcken als hy vonden hadde, heeft hy gheleydt tot die yseren poorte die ter stadt waerts leydt, die welcke Antiochien. **26** Ende sij hebben daer een heel iaer is voer hen van selfs openghegaen. Ende wt gaende verkeert in die kercke, ende sij hebben een groote sijn sij een strate voerts ghegaen, ende ter stont is die scare gheleert. Alsoe dat die discipelen ierstmael in enghel van hem ghesceyden. **11** Ende Petrus tot sij Antiochien Christenen ghenaemt worden. **27** Ende seluen ghecomen sijnde, heeft gheseyt, Nu weet ick in dese daghen sijnder propheten ouer comen van warachtelijck dat die Heere sijnen enghel ghesonden Ierusalem in Antiochien, **28** ende opstaende een heeft, ende heeft my verlost wt Herodes handt, ende van hen lieden Agabus ghenoemt, heeft te kennen van alle tverwachten des loetsche volcs. **12** Ende ghegheuen doer den gheest datter eenen grooten dit bedinkende is hy ghecomen tot dat huys van dieren tijt comen soude ouer den gheheelen omganck Maria Iohannis moeder, die toeghenaemt is Marcus, der aerden. Welck is gheweest onder Claudius. **29** daer der veel vergadert waren ende biddende. **13** Maer die discipelen (na dat sij elck hadden) hebben Ende doen hy aen die doore des ingancs clopte, soe voer hen ghenomen elck wat ten behoeue te senden isser een ionghe dochter voert ghegaen om te siene den broeders die te Ierusalem woonden, **30** dwelck sij ghenaemt Rhode. **14** Ende als sij Petrus stemme oock ghedaen hebben, seyndende tot die ouders, ghekent heeft van blijscappen en heeft sij die doore doer die handen van Barnabas ende Paulus.

niet open ghedaen, maer innewaerts loopende heeft
sij ghebootscapt dat Petrus voer die doore stont. **15**
Maer sij seyden tot haer, Ghy raest, Maer sij seyde
vast voer waer dattet alsoo was. Maer sij seyden,

12 ENde opden seluen tijt heeft Herodes die coninc
die handen aengheslaghen dat hy pijneghen
soude sommighe vander kercken. **2** Ende hi heeft

Tis sijnen enghel. **16** Maer Petrus bleef ghestadelijk sij te scepe gheuaren tot Cypers. **5** Ende doen sij cloppende. Ende als sij open ghedaen hadden, soe ghecomen waren tot Salaminen, soe preecten sij hebben sy hem ghesien, ende worden verbaest. **17** dwoert Gods in die synagogen der Ioden. Sy hadden Ende hy een teeken gheuende metter hant dat sij ooc Iohannem in den dienst. **6** Ende doen sij alle swijghen souden, heeft hen vertelt, hoe dat hem die dat eylant doergaen hadden tot Paphum toe, hebben Heere wten kercker gheleyt hadde. Ende hy heeft sij eenen man gheuonden die een touuenaar was gheseyt, Bootscapt Iacobo ende den broeders dese eenen valschen propheet, een lode, wiens naem was dinghen. Ende wtgaende is hy wechghegaen in een Bariesu, **7** die welcke was metten stadhouder Sergio ander plaatse. **18** Ende alst dach gheworden was, soe Paulo eenen verstandighen man. Dese gheroepen isser een groote beroerte gheweest onder die ruyters, hebbende Saulum ende Barnabam heeft begheert te wat van Petro ghesciet was. **19** Maer doen Herodes hooren dwoert Gods. **8** Maer Elimas die touuenaar hem hadde doen soecken ende niet gheuonden en (want alsoe wort sijnen naem beduyt) heeft hen hadde, nae dat hy ondersoect ghedaen hadden wederstaen, begherende den stadhoudere af te vanden wachters, soe heeft hy die doen opleyden, keeren vann tghelooue. **9** Maer Saulus die ooc Paulus ende nederwaerts gaende van Iudeen in Cesarien hiet, veruult metten heylighen gheest siende hem is hy daer ghebleuen. **20** Ende hi was gram op die aen, **10** heeft gheseyt, O ghi vol van alle bedroch Tyriers ende Sidoniters. Maer sij sijn eendrachtelijck ende alle scalcheyt des duyuels kint, viant van alle tot hem ghecomen ende hebbende toeghemaect rechtuerdicheyt, ghy en houdt niet op van te verkeeren Blastum die des concincks camerlinck was, begheerden die rechte weghen des Heeren. **11** Ende nu siet die sij paeys, om dat hen landen van hem ghespijt hant Gods op v, ende ghy sult blent sijn die sonne worden. **21** Ende op eenen ghesetten dach heeft niet siende een wijle tijs. Ende ter stont heeft hem Herodes ghecleedt met coninckijken habijte gheseten oueruallen een donckerheyt ende duysternisse. Ende op den rechter stoel, ende hy hadde een langhe rontsomme gaende socht hi iemant die hem die hant reden tot hen lieden. **22** Ende tvolck riep hem toe. Dit gheuen soude. **12** Doen die stadhoudere dit werck sijn Godts stemmen ende gheens menschen. **23** Maer ghesien hadde, soe heeft hy gheloof, verwonderende ter stont heeft hem die enghel Godts gheslaghen, om hen van die leeringhe des Heeren. **13** Ende als dat hy Gode die eere niet ghegheuen en hadde, ende van Papho ghesceet waren Paulus ende die met verteert sijnde vanden wormen is hy ghestoruen. hem waren, soe sijn sij ghecomen te Pergen van **24** Ende het woert des Heeren wies, ende worde Pamphilien. Maer Iohannes van hen sceydende, vermenichfuldicht. **25** Maer Barnabas ende Saulus sijn is wederom ghekeert in Ierusalem. **14** Maer sij wedergekeert van Ierusalem hebbende den dienst gaende doer Pergen sijn ghecomen in antiochien van voldaen, hebbende met hen ghenomen Iohannem die Pisidien. Ende ghegaen sijnde in die synagoge op toeghenaemt wordt Marcus.

13 ENde in der kercken die te Antiochien was waren Propheten ende leeraers onder die welcke was Barnabas ende Simon die ghenoeamt worde die swerte, ende Lucius van Cyrenen, ende Manahen mede voesterlinck van Herodes een vanden vier vorsten ende Saulus. **2** Ende als sij den Heere dienden ende vasten, soe heeft die heylige gheest gheseyt, Sceyt my Saulum ende Barnabam wt, tot den wercke daer icse toe aenghenomen hebbe. **3** Doen hebben sij vastende ende biddende, ende hen die haden oplegghende die laten gaen. **4** Ende sij waerlijck ghesonden vanden heylighen gheest, sijn wech ghereyst na Seleuciam, ende van daer sijn

verderuende seuen na tien van volcke int lant van heylighen niet gheuen te sien die verderffenisse. **36**
Chanaan, heeft hy hen metten lote hen lant ghedeylt, Want als Dauid in sijn gheslachte ghdient hadde den
20 omtrent nae vierhondert ende vijftich iaren, ende wille Gods, soe is hy ontslapen, ende versaemt tot
daer na heeft hy hen rechters ghegheuen tot Samuel sijnen vaderen, ende hy heeft verderffenisse ghesien.
den propheet. **21** Ende daer na hebben sij eenen **37** Maer den welcken Godt verwect heeft, die en
coninck begheert, ende hy heeft hen ghegheuen heeft gheen verderffenisse ghesien. **38** Hier om sij
Saul Cis sone, eenen man van Beniamins gheslachte v kenlijck ghi mannen ghi broeders, dat v lieden
veertich iaren. **22** Ende doen hy dien wechghedaen doer desen die vergiffenisse der sonden vercondicht
hadde, soe heeft hy hen lieden verwect Dauid den wort, van alle tghene waer af ghy in die wet Moysi
coninck, den welcken hy ghetuyghenis gheuende niet en hebt moghen gherectuerdicht worden. **39**
heeft gheseyt, Ic heb gheuonden Dauid den sone van In desen wort gherectuerdicht alle die daer in
lesse, eenen man nae mijn herte, die alle mijnen wille gheloof. **40** Daer om siet toe, dat v niet ouer en come
doen sal. **23** Wt den sade van desen heeft Godt, na tghene datter ghescreuen is in die propheten, **41**
sijn beloete Israel voerts ghebracht eenen salichmaker Siet aen die versmaders, ende verwondert v, ende
Iesum, **24** als Iohannes preecte voer daenschijn verswijnt. Want een werck, wercke ic in v daghen,
van sijnder toecoemst het doopsel der penitencien een werck dat ghy niet gheloouen en sult, eest dat
alle den volck van Israel. **25** Maer doen Iohannes v iemant vertelt. **42** Ende als sij wtghinghen soe
sijnen loop volbracht, soe seyde hy. Ic en ben die baden sij dat sij ten naestcomende sabbath hen dese
niet den welcken ghi my meynt te sijne, maer siet hi woerden spreken wilden. **43** Ende als die synagoge
coemt na my. Van wiens voeten ick niet weerdich ghesceyden was, soe sijnder veel vanden loden ende
en ben die scoenen te ontbinden. **26** Ghy mannen vanden Godts dienstighen wtlanders Paulum ende
ghi broeders, kinderen des gheslachts van Abraham, Barnabam gheulcht, die welcke sprekende raedden
ende die onder v lieden Godt vreesen v lieden is hen, dat sij blijuen souden in die gratie Gods. **44** Maer
dwoert van deser salicheyt ghesonden. **27** Want die opden naesten sabbath soe is by nae die gheheel
te Ierusalem woonden ende haer princen, desen stadt vergadert om te hooren dat woort Godts. **45**
niet kennende ende die stemmen der propheten Ende die loden siende die scaren sijn vol nijdicheyt
die tot allen sabbathen ghelesen worden, hebben gheworden, ende sij seyden teghen die dinghen die
die ordeelende volbrocht, **28** ende gheen sake der van Paulo gheseyt worden, blasphemerende. **46**
doot in de hem vindende, hebben sij van Pilato Doen hebben Paulus ende Barnabas volstandelijck
begheert dat sij hem dooden souden. **29** Ende als sij gheseyt, V lieden moest ierstmael ghesproken worden
al volbracht hadden dat van hem ghescreuen was, het woert Godts, maer want ghy dat van v stoot, ende
soe hebben sij hem vanden houte doende in een v seluen onweerdich ordeelt des ewichs leuens, siet
graf gheleyt. **30** Maer Godt heeft hem van der doot soe worden wy ghekeert tot die heydenen, (*aiōnios*
verwect opden derden dach, **31** die welcke is ghesien **g166**) **47** want alsoe heeft ons die Heere gheboden.
gheweest tot veel daghen den ghenen die met hem Ick heb v ghestelt tot een licht der heydenen dat
op ghegaen waren van Galileen in Ierusalem, die tot ghy moecht wesen tot een salicheyt tot dat wterste
nu toe sijn ghetuyghen sijn totten volcke. **32** Ende wy van eertrijck. **48** Ende die heydenen dit hoorende
vercondighen v die beloftenisse die tot onsen vaderen hebben hen verblydt, ende sij glorificeerden het woert
ghedaen is. Want dese heeft Godt volbracht onsen des Heeren, ende sij hebben gheloof alle die te
kinderen verweckende Iesum. **33** Ghelyck oock inden voren gheordineert waren totten ewighen leuen.
tweeden Psalm ghescreuen is. Mijn sone sijdi, ick heb (*aiōnios g166*) **49** Ende dwoert des Heeren worde breedt
v heden voerts ghebracht. **34** Maer dat hi hem heeft ghesaeyt ouer alle dlantscap. **50** Maer die loden
verwect vander doot die niet wederkeeren en sal in die hebben opgheruct Godtsdienstighe ende eerlijcke
verderffenisse heeft hi alsoe gheseyt. Want ic sal v die vrouwen ende dauerste vander stadt, ende sij hebben
heyliche beloften van Dauids ghetrouwe gheuen. **35** een veruolghinghe verwect teghen Paulum ende
Ende daerom seyt hy noch elders, Ghy en sult uwen Barnabam, ende sij hebbense verdreuen van haren

palen. 51 Maer sij scuddende dat stof haerder voeten bekeeren soudt van dese ydelheden totten leuenden op henlieden sijn ghecomen te Iconien. 52 Ende die discipelen werden oock veruult met blijscap ende metten heylighen gheest.

14 ENde tis ghesciet te Iconien dat sij tsamen in die synagoge der loden ghinghen ende spraken, alsoe datter een seer groote menichte van loden ende Griecken gheloofoede. 2 Maer die loden die onghelooich waren hebben opgheruct ende tot gramscappen verweckt die zielen der heydenen, teghen die broeders. 3 Hier om hebben sij daer veel tijs ghebleuen betrouwelijck doende in den Heere, die ghetuyghenis gheuende was den woerde sijnder gratien, gheuende oock datter teekenend ende wonderen ghedaen worden doer hen handen. 4 Maer die menichte der stadt is twistich ghevorden, ende die sommighe waren met die loden maer die sommighe met die Apostelen. 5 Ende doender eenen op loop ghesciet was van die heydenen ende loden met haren princen, dat sij hen scande aendoen souden ende steenen, 6 dit verstaende, sijn sij gheuloden tot die steden van Licaonien, Listren ende Derben, ende in alle dlantscap rontsomme, ende daer waren sij deuangelie prekende. 8 Ende een man sadt te Listren cranc in die voeten, cruepel van sijns moeders lichaem, die noyt ghwandelt en hadde. 9 Dese heeft Paulum ghehoort sprekende. Die welck hem aensiende ende siende dat hy tgheluoue hadde om salich te worden, 10 soe heeft hy gheseyt met luyder stemmen, Staet recht op v voeten. Ende hy is opghespronghen ende heeft ghwandelt. 11 Ende als die scaren ghesien hadden dat Paulus ghedaen hadde, hebben sij haer stemme opghehauen in die Licaonische sprake segghende, Die goden den menschen ghelyck ghevorden sijn nederghedaelt tot ons. 12 Ende sij noemden Barnabam louem, maer Paulum Mercurium, want hy was die voerder des woerts. 13 Ende lupiters priesters die voer die stadt was brenghende stieren ende croonen voer die dooren, wilde metten volcke sacrificie doen. 14 Dwelck als die Apostelen ghehoort hebben Barnabas ende Paulus, soe sijn sij met haren ghescoerden cleederen wtghespronghen onder die scaren roepende 15 ende segghende, Ghy mannen waer om doedi dese dinghen? Wy sijn ooc ws ghelyck sterffelijcke mensen, vercondighende v lieden, dat ghy v hebben sij ghesloten dat Paulus ende Barnabas ende Godt, die ghemaect heeft den hemel, ende die eerde ende die zee, ende alle datter in is, 16 die welcke in die voerleden gheboerten alle die heydenen heeft laten wandelen hen weghen. 17 Ende hy en heeft sij seluen voerwaer sonder ghetuyghenis niet ghelaten, wel doende van den hemel, gheuende reghenen, ende vruchtbarighe tijden, veruullende met spijse ende blijscap onse herten. 18 Ende dit segghende hebben sij nauwelijcs die scaren connen gheswichten, dat sij hen niet en souden sacrificie doen. 19 Maer daer sijn sommighe loden ouerghecomen van Antiochien ende van Iconien, die welcke (nae dat sij die scaren omghekeert hadden) hebben Paulum ghesteent ende ghetrocken wter stadt, meynende dat hy doot was. 20 Maer als hem die discipelen omringhelden, soe is hy opstaende in die stadt ghegaen, ende des anderen daechs is hy met Barnabas ghereyst tot in Derben. 21 Ende als sij dier stadt het euangelie ghepreect hadden, ende vele menschen gheleert hadden, soe sijn sij wederom ghecomen te Lystren, ende Iconien, ende Antiochien, 22 versterckende die zielen der discipelen, ende vermanende dat sij blijuen souden int ghelooue, ende dat wi moeten doer veel tribulacien comen int rijck Gods. 23 Ende als sij hen lieden priesters ghestelt hadden tot elcker kercken, ende ghebeden hadden met vastenen, soe hebben sij hen den Heere beuolen inden welcken sij ghelooft hadden. 24 Ende voerts doergaende doer Pisidien, sijn sij ghecomen in Pamphilien, 25 ende sprekende het woert des Heeren in Pergen, sijn si nederwaerts ghegaen in Attalien, 26 ende van daer sijn sij te scepe gheuaren na Antiochien, Van waer sij ouergheheuen waren der gratien Godts, tot dat werck dwelck sij volbrocht hebben. 27 Maer doen sij ghecomen waren ende vergadert hadden die kercke, soe hebben sij vertelt hoe groote dinghen dat Godt met hen ghedaen hadde, ende dat hy den heydenen gheopent hadde die doore des gheloofs, 28 ende sij hebben daer eenen langhen tijt ghewoont by die discipelen.

15 ENde die sommighe weder comende wt Iudeen leerden die broeders. Ten sij dat ghi besneden wort nae Moyses wijse, soe en moechdi niet salich worden. 2 Alser dan een groote oproeringhe ghesciet was van Paulus ende Barnabas teghen die, soe hebben sij ghesloten dat Paulus ende Barnabas ende

sommighe andere van die andere, souden opwaerts Heere, ende alle die heydenen op die welcke mijnen reysen tot die Apostelen ende ouders in Ierusalem, om naem aengheroepen is, seyt die Heere dese dinghen deser vragheren wille. 3 Hier om dese vander kercken doende. 18 Van tbeghin der werelt is Gode bekent wtgheleyt sijnde, sijn ghegaen doer Phenicen ende sijn werck. (a^on g165) 19 Waer om soe ordeele ick Samarien, vertellende die bekeeringhe der heydenen, datmense niet ongherust en make die wt die heydenen ende sij maecten groote blijscap alle den broeders. 4 bekeert worden tot Godt, 20 maer datmen tot hen Maer doen sij te Ierusalem ghecomen waren, soe scrijue, dat sij hen wachten van die besmettinghen sijn sij ontfanghen gheweest van die kercke ende des afgods beelden, ende van oncuyscheyt, ende van die Apostelen ende ouders, vercondighende versmachte dieren, ende van bloedt. 21 Want Moyses hoe groote dinghen dat Godt met hen ghedaen heeft van die oude tijden in elcke steden die ghene hadde. 5 Ende daer sijn opghestaen sommighe die hem vercondighen in die synagogen. Daer hy tot van die secte der Pharizeen die gheloouich waren elcke sabbothen ghelesen wort. 22 Doen heuet den gheworden segghende. Dat sij moesten besneden Apostelen ende den ouders behaecht met alle die worden ende oock hen ghebieden te houden die wet vergaderinghe der gheloouigher, datmen soude kiesen van Moyses. 6 Ende die Apostelen ende die ouders mannen wt henlieden, ende senden tot Antiochien sijn vergadert. om te bemercken van deser reden, met Paulo ende Barnaba Iudam die toeghenaemt 7 ende doender een groote disputacie gheschiedde, worde Barsabas, ende Silam van die principaelste soe heeft Petrus opstaende tot hen gheseyt, Ghi mannen onder die broeders, 23 scrijuende doer die mannen broeders ghi weet hoe dat Godt van die hant van hen. Die Apostelen ende die ouders ende oude daghen onder ons vercoren heeft dat doer broeders wenschen den broederen wt den heydenen mijnen mont die heydenen hooren souden het woert die in Antiochien ende in Syrien ende Cilicien sijn, van dat euangelie, ende gheloouen. 8 Ende Godt salichcet 24 Aenghesien dat wy ghehoort hebben die de herten kent, heeft ghetuyghenis ghegheuen, datter sommighe wt ons gaende v lieden ontstelt gheuende hen den heyleghen gheest, ghelyck ons hebben met woerden v zielen omme keerende, den 9 ende hy en heeft gheen ondersceyt ghemaect welcken wy gheen beuel en hebben ghegheuen, 25 tusschen ons, ende hen doort ghelooue hen herten soe heuet ons tsamen ouer een vergadert sijnde suyuerende. 10 Nu dan waer om tempteerd Godt, behaecht te kiesen mannen, ende die te senden tot v met een iock te legghen op die halsen der discipelen, lieden, met onse alderliefste Barnaba ende Paulo, 26 dweilck noch onse vaderen noch wy niet en hebben menschen die hen zielen ouer ghegheuen hebben connen ghedraghen? 11 Maer wy gheloouen dat voer den naem ons Heeren Iesu Christi. 27 Hier om wy salich worden doer die gratie ons Heeren Iesu hebben wy ghesonden Iudam ende Silam die welcke Christi, ghelyck sij. 12 Ende alle die menichte heeft sullen selue v oock metten woerden tselue segghen. ghesweghen, ende sij hebben ghehoort Barnabam 28 Want het heeft den heyleghen gheest ende ons ende Paulum vertellende, hoe groote teekenken goet ghedocht, v lieden anders niet meer lasts op ende wonderen dat Godt ghedaen hadde onder te legghen, dan dese nootelijcke dinghen, 29 dat die heydenen doer henlieden. 13 Ende nae dat sij ghy v onthoudt van tghene dat den afgods beelden ghesweghen hadden, soe heeft Iacobus gheantwoert gheoffert is, ende van bloet, ende versmachte dieren segghende. Ghy mannen, broeders hoort my, 14 ende van oncuyscheyt. Van die welcke ghi v seluen Simon heeft vertelt hoe dat Godt ierstmael besocht bewarende sult wel doen, blijft ghesont. 30 Dese aldus heeft te nemen wten heydenen een volck sijnen naem. wech ghesonden sijn ghecomen te Antiochien, ende 15 Ende met desen accorderen die woerden der als die menichte vergadert was, soe hebben sij den propheten, alsoe daer ghescreuen is. 16 Daer nae sal brief ouergheleuert. 31 Den welcken als sij ghelesen ick wederkeeren, ende wederom optimmeren Dauids hadden, soe waren sij verblyjd vanden troost. 32 tabernakel dat veruallen is, ende sijn veruallinghen Maer Iudas ende Silas want sij ooc propheten waren, sal ic weder om timmeren, ende ic sal oprichten, 17 hebben met veel woerden die broeders vertroost, op dat die ander menschen versoeken moghen den ende versterct. 33 Ende als sij daer gheweest hadden

eenen tijt, soe sijn sij wederghesonden met vreden 9 ende Paulo is inder nacht een visioen vertoont. Een van die broeders, tot die ghene diese ghesonden man van Macedonien was daer staende, ende hem hadden. 34 Maer het heeft Sile goet ghedoch daer seer biddende, ende segghende, Doergaende tot te blijuen. Ende Iudas is alleen wechghegaen. 35 Macedonien helpt ons. 10 Ende doen hy dat visioen Maer Paulus ende Barnabas woonden te Antiochien, ghesien hadde, soe hebben wy ter stont ghesocht leerende ende prekende, met veel meer andere te reysen in Macedonien versekert sijnde dat ons het woert Gods. 36 Ende nae een deel daghen Godt gheroepen hadde om hen lieden het euangelie soe heeft Paulus tot Barnabam gheseyt, Laet ons te vercondighen. 11 Ende te scepe varende van wederom gaende die broeders besoecken, doer alle Troade, sijn wy met eenen rechten loop ghecomen in die steden, in die welcke wy dwoert des Heeren Samothracien ende des anderen daechs te Neapolen, ghepreect hebben. Hoe dat sij hen hebben. 37 Maer 12 ende van daer te Philippen, welck is die hoofstadt Barnabas wilde oock met hem nemen Iohannem die van dlandt van Macedonien, een stadt der vreemder toeghenaemt werde Marcus, 38 Maer Paulo dochte wtlanders. Ende wy waren in dese stadt een deel datmen hem niet en behoorde tontfanghen om dat daghen blijuende. 13 Maer op der sabbathen dach hi van hem ghesceyden was wt Pamphilien, ende soe sijn wi wtghegaen buyten die poorte omrent den met hem niet ghegaen en was int werck. 39 Ende vloet daer tscheen datmen plach te bidden, ende daer is een tweesceydicheyt opgheresen, also dat sittende spraken wi tot die vrouwen die daer vergadert sij van malcanderen sneyden, ende Barnabas met waren. 14 Ende een vrouwe Lydia ghenaemt een hem nemende Marcum is ghesceopt nae Cypron. 40 purpur vercoopersse der stadt van Thiateren Godt Maer Paulus verkiesende Silam is ghereyst, beuolen dienende heuet ghehoort. Wiens herte die Heere der gratien Gods vanden broeders. 41 Ende hy gheopent heeft om ter herten te nemen tghene doewandelende Syrien ende Cilicien versterckende datter geseyt worde van Paulo. 15 Ende doen sij die kerken. Ghebiedende te onderhouden die gheboden der Apostelen, ende der ouders.

16 ENde hy is voerts ghecomen tot Derben ende Lystren. Ende siet daer was een discipel ghenaemt Timotheus, eender gheloouender weduwen sone van eenen heydenschen vader. 2 Desen gauen goet ghetuyghe die broeders die te Lystren ende te Iconien waren. 3 Desen heeft Paulus ghewilt dat hy met hem reysen soude. Ende hem aennemende heeft hy hem besneden om der loden wille die in die plaetsen waren. Want sij wisten alle dat sijn vader een heydensch man was. 4 Ende als sij doer die steden ghinghen, soe leerden sij hen dat sij onderhouden souden die leeringhen die gheordineert waren van die Apostelen ende ouderen die te Ierusalem waren. 5 Ende die kerken worden beuesticht int ghelooue, ende sij worden daghelycs oueruloedigher van ghetale. 6 Ende gaende doer Phrigien ende dlant van Galatien, werde hen verboden vanden heyleghen gheest dat woert te spreken in Asien. 7 Maer doen sij ghecomen waren in Mysien, soe proefden sij te gane tot Bithynien ende Iesus gheest en heeft hen dat niet toeghelaten. 8 Maer doen sij Mysien doer ghegaen waren, soe sijn sij nederwaerts ghegaen te Troaden,

tvolck is teghen henlieden tsamen gheloopen, ende gheslooten, ende drijuen sij ons nu heymelijck wech? die wethouders hen cleederen scoorende hebben Alsoe niet, maer laetse selue comen 38 ende ons gheboden datmense soude met roeden slaen. 23 wtleyden. Ende die dienaers der stadt hebben den Ende als sij hen veel slaghen ghegeuen hadden, soe wethouders ghebootscapt dese woerden. Ende sij hebben sijse in den kerker ghesteken, ghebiedende sijn veruaert gheweest, ghehoort hebbende dat sij den bewaerde, dat hijse naerstelijck bewaren soude. Romeynen waren. 39 Ende comende hebben sij 24 Die welcke als hy sulck ghebodt ontfanghen hadde, hem ghesmeect, ende wtleydende hebben sij hen heeftse ghedaen in den binnensten kerker, ende ghebeden dat sij wter stadt gaen souden. 40 Ende hen voeten heeft hy ghesloten in den stock. 25 wten kerker gaende, sijn sij tot Lidiam inghegaen, Maer ter middernacht loofden Paulus ende Silas ende siende die broeders, hebben sij die ghetroost Godt, biddende, Ende sij hoordense die in die ende sijn wech ghereyst.

gheuanghenisse waren. 26 Maer onuersienlijck isserset een groote eertbeuinghe ghesciet, alsoe dat die fundamenten des kerkers gheruert worden. Ende ter stont ghinghen alle die dooren open, ende die banden van hen allen worden ontbonden. 27 Ende die bewaerde des kerkers ontspronghen sijnde, ende siende die dooren des kerkers open, wilde hem seluen met een wtghetrocken sweert dooden, meynende dat die gheuanghen wech gheuloden waren. 28 Maer Paulus heeft met luyder stemmen gheroepen, seggende, En doet v seluen gheen quaet. Want wi sijn allegader hier. 29 Ende als hi licht gheleyscht hadde, soe is hy daer binnen ghegaen. Ende verscrift sijnde is hi Paulo ende Sile te voete gheuallen, 30 ende hen buyten wtleydende heeft hy gheseyt. O ghy heeren wat moet ick doen dat ick salich mach worden? 31 Ende sij hebben gheseyt, Ghelooft inden Heere Iesum ende soe suldi salich wesen ghi ende v huysghesin. 32 Ende sij hebben hem het woert des Heeren ghesproken met allen den ghenen die in sijn huys waren. 33 Ende hy hen nemende in die vre des nachts, heeft hen wonderen ghewasschen, ende hy werde ghedoopt ende alle sijn huys ter stont. 34 Ende als hijse gheleydt hadde tot in sijn huys, soe heeft hy hen die tafel voerghestelt, ende hy heeft vrolijk gheweest met alle sijnen huyse ghelououende Gode. 35 Ende alst dach ghevorden was, soe hebben die wethouders die stadt dienaers ghesonden segghende, Laet die menschen vrij gaen. 36 Ende die bewaerde des kerkers heeft dese woerden Paulo ghebootscapt. Dat die wethouders ghesonden hadden datmen vlieden soude vrij laten gaen. Hier om nu wtgaende gaet wech in vreden. 37 Maer Paulus heeft tot hen gheseyt, Sy hebben ons roomsche menschen openbaerlijck gheslaghen sonder sake inden kerker

17 MAer doen, sij ghereyst hadden doer Amphipolen ende Appolonen, soe sijn sij ghecomen te Thessalonien, daer een synagoge der loden was. 2 Ende nae ghewoonte is Paulus tot hen binnen ghegaen, ende op drij sabbothen sprack hy tot hen van die scriptueren, 3 verclarende, ende bewijsende dat Christus moest lijden, ende verrijzen van die dooden, ende dat die is Iesus Christus, den welcken ick v vercondighe. 4 Ende die sommige van hem hebben ghelooft, ende sij sijn versaemt met Paulo ende Sila, ende van die Godsdienstige heydenen een groote menichte, ende veel edele vrouwen. 5 Ende die loden die benijdende, ende tot hen nemende sommige quade mannen van dat ghemeyn volck, ende een gherucht makende, hebben die stadt opgheruct, ende staende by lasons huys hebben sij ghesocht hen voerts te brenghen onder tvolck, 6 Ende doen sijse niet en vonden soe trocken sij lasonen, ende sommige broeders tot die princen der stadt, roepende. Dese die de werelt in roeren stellen sijn oock herwaerts ghecomen, 7 die welcke lason ontfanghen heeft, ende dese doen allegader teghen des keysers ordinancien noemende eenen anderen coninck te sijne Iesum. 8 Ende sij hebben oock tghemeyn volck verwect, ende die princen der stadt dit hoorende, 9 ende ontfanghen hebbende dat verantwoerden van lason, ende van die andere hebben sij hen laten vrij gaen. 10 Maer die broeders hebben ter stont des nachts Paulum ende Silam laten gaen in Beroeën. Die welcke (als sij daer comen waren) sijn sij ghegaen in die loden den synagoge. 11 (Ende dit waren die edelste van henlieden die te Thessalonice sijn die dwoert ontfanghen hebben met gheheelder begheerten, daghelijcs ondersoekende die scriptueren, oft dese dinghen alsoe waren. 12

Ende voerwaer daer heefter veel van henlieden behoeuende, want hy eenen ieghelijcken gheeft het gheloof, ende van die eerlijcke heydensche vrouwen leuen, ende den adem, ende alle dinghen, **26** ende ende mannen niet luttel. **13** Maer doen die loden hi heeft wt eenen alle gheslachte der menschen in Thessalonien vernomen hadden, dat te Beroeen ghemaect, om te woonen opt gheheel aenschijner der van Paulo dwoert Gods oock ghepreect was, soe eerden, ordinerende ghesette tijden, ende eynden sijn sij derwaerts oock ghecomen, beroerende ende van haer lieder wooninghe **27** om Godt te soecken, in gherucht stellende die menichte. **14** Ende doen oft sij hem bijauontueren mochten aentasten, ende hebben die broeders Paulum ter stont laten wech gaen vinden. Al eest soe dat hy niet verre en is, van een dat hy gaen soude tot aen die zee. Maer Silas ende ieghelijcken van ons lieden. **28** Want in hem leuen wy, Thimotheus sijn daer ghebleuen. **15** Ende die Paulum ende roeren ons, ende hebbent wesen. Alsoe ooc wtleyden, hebben hem voerts gheleydt tot Athenen sommighe van uwen Poeten gheseyt hebben. Want toe. Ende van hem een beuel ontfanghen hebbende wy sijn ooc van zijn gheslachte. **29** Daer om want wy aen Silam ende Thimotheum dat sij seer rasschelijck van Gods gheslachte sijn, soe en behooren wy niet te tot hem comen souden, soe sijn sij ghereyst. **16** meynen, dat het Godtlijck wesen den goude oft siluer, Maer doen Paulus hen lieden te Athenen verbeydde, oft den steenen, den ghesneden wercke der consten soe worde sijnen gheest verwect in hem, siende die ende der menschen versieringhen ghelyck is. **30** Ende stadt gheheel met afgoderien becommert. **17** Hier om tis waer, dat Godt die tijden van deser onwetenthuyt soe disputeerde hi in die synagoge met die loden, onghemerct latende vercondicht nu den menschen, ende metten Godts dienstighen ende op die mercet dat sij alle gader oueral souden penitencie doen, **31** tallen daghen tot die ghene die daer teghenwoerdich om dat hy eenen dach ghestelt heeft, inden welcken waren. **18** Ende sommighe Epicureussche ende hy die werelt sal ordeelen in rechtuerdicheyt, doer Stoysche Philosophen disputeerden met hem, ende eenen man in den welcken hy dat gheordineert heeft die sommighe seyden. Wat wilt dese woort sayere allen menschen tghelooue biedende, verweckende segghen? Maer dandere seyden. Het scijt te wesen die van die dooden. **32** Maer doen sij ghehoort hadden een vercondigher van nieuwe goden, om dat hi hen die verrijsenis der dooden, soe bespotten hem die lieden Iesum ende die verrijsenis vercondichde. sommighe, Maer die sommighe seyden. Wy sullen v **19** Ende hem nemende hebben sij hem gheleydt in daer af wederom hooren. **33** Alsoe is Paulus ghegaen ariopago, segghende, Moghen wy weten wat dese wt dat midden van henlieden. **34** Maer sommighe nieuwe leeringhe is die van v ghepreect wert? **20** mannen hem bijblijuende hebben gheloof, onder die Want ghy brengt sommighe nieuwe dinghen in onse welcke was ooc Dionisius een Areopagtyer, ende ooren. Daer om wi willen weten, wat dese dinghen een vrouwe ghenaemt Damaris, ende andere met zijn willen. **21** (Ende alle die van Athenen, ende henlieden.
die vreemde gasten, en verleechden hen nerghens toe, dan om te segghen, oft te hooren iet nieus)
22 Maer Paulus staende, int midden van Ariopago heeft gheseyt, Ghi mannen van Athenen, ick sie v lieden ouer al met valschen Godstdienst becommert.
23 Want ic voerbijgaende ende siende v afgods beelden, heb oock gheuonden eenen outaer, daer op ghescreuen was. Den ombekenden Godt. Daer om dat ghy onwetende eert, dat vercondighe ick v **24** Godt die die werelt ghemaect heeft, ende al datter in is, dese want hy Heere is van hemel ende eerde, en woont in gheen tempelen metten handen ghemaect, **25** noch hem en wort gheenen dienst ghedaen, met menschelijcke handen als iet

18 DAer nae wt Athenen ghegaen sijnde, is hy ghecomen te Corinthen, **2** ende vindende daer eenen lode Aquila ghenoemt, wt Ponten gheboren, die nu corts wt Italien ghecomen was, ende Priscillam sijn huysvrouwe (om dat Claudius gheboden hadde dat alle die loden wt Roome wech gaen souden) soe is hy tot hen ghegaen, **3** ende om dat sij vander seluer consten waren, soe bleef hy by hen, ende wracht (Want sij waren van die conste van tenten te maken) **4** Ende hy disputeerde in die synagoge alle sabbothen ondertusschen inbrenghende den naem des Heeren Iesu, ende hy maectet wijs den loden ende den Griecken. **5** Maer doen van Macedonien ghecomen waren Silas ende Timotheus, soe was

Paulus naerstich tot dat woert betuyghende den soe is hy ghereyst van Ephesen. 22 Ende nederwaerts loden dat Iesus was Christus. 6 Maer doen sij daer gaende in Cesarien, is hy opgheclommen ende heeft teghen seyden ende blasphemeeerde, soe heeft hy die kercke ghegroet, ende is nederwaerts ghereyst sijn cleederen wtscuddende tot hen gheseyt, V bloet nae Antiochien. 23 Ende als hy daer een luttel tijs sij op v lieder hooft. Ick sal van nu voerts suyuer tot gheweest hadde, soe is hy voerts ghereyst, doer die heydenen gaen. 7 Ende van daer vertreckende is wandelende veruolghens dat lantscap van Galatien hy ghegaen int huys van eenen ghenaemt Titus die ende Phrygien versterckende alle die discipelen. 24 rechtuerdighe, die Godt dienende was, wiens huys Ende een lode Apollo ghenaemt van Alexandrien was neffens aen die synagoge. 8 Ende Crispus die gheborneen welsprekende man is ghecomen tot ouerste der synagogen heeft den Heere gheloof met Ephesen, machtich in die scrifturen. 25 Dese was alle sijnen huyse, ende veel vanden Corinthianen gheleert inden wech des Heeren, ende wesende hoorende hebben gheloof, ende werden ghedoopt. 9 vierich van gheeste sprack hy, ende leerde naerstelijck Ende die Heere heeft des nachts doer een visoēn tot tghene dat Iesu aengaet. Wetende alleen het doopsel Paulum gheseyt, En wilt niet vreesen, maer spreekt van Iohannes. 26 Aldus heeft dese begonnen vrijelijck ende en swijcht niet. 10 Want ick ben met v, ende te doen in die synagoge. Den welcken als Priscilla niemant en sal toeghelaten worden om v te hinderen. ende Aquila ghehoort hadden, soe hebben sij hem Want ick heb veel volcs in dese stadt. 11 Ende hy tot hen ghenomen, ende hebben hem neerstelicker is daer stille gheweest een iaer ende ses maenden verclaert den wech des Heeren. 27 Ende doen hy leerende by hen dwoert Gods. 12 Maer doen Gallio wilde gaen in Achaien, soe hebben sij die broeders stadhouder van Achaien was, soe sijn die loden vernaent, ende ghescreuen den discipelen dat sij hem eendrachtelijck op ghestaen teghen Paulum ende ontfanghen souden. Die welcke als hy comen was sij hebben hem ghebracht voer den rechterstoel 13 heeft veel behelps ghedaen den ghenen die gheloof segghende, Dese raet teghen die wet den menschen hadden, 28 Want seer sterckelijck vermant hy die Gode te dienen. 14 Maer doen Paulus begonste loden int openbaer, toonende door die scrifturen dat sijnen mont open te doen, soe heeft Gallio gheseyt Iesus is Christus.

tot die loden. Waert sake dattet iet onrechts waer, oft een seer quade daet O ghy loetsche mannen, soe mocht ick v nae recht verdrachten, 15 Maer sijnt vraghen van woerden oft namen, oft van uwer wet. Daer af siet ghy toe. Ick en wil van desen gheen richter sijn. 16 Ende hy heeftse ghedreuen van den rechter stoel. 17 Ende sij alle grijpende Sosthenem eenen Prince der synagogen sloeghen hem voer den rechter stoel. Maer Gallio en track hem gheen van desen dinghen aen. 18 Maer doen Paulus noch veel daghen ghebeydt hadde, soe is hy (die broeders Gode beuelende) te scepe gheuaren naer Syrien (ende met hem Priscilla ende Aquila) Die welcke hadde in Cenchrus sijn hooft ghescoren want hy hadde een ghelofte. 19 Ende hy is ghecomen te Ephesen, ende daer heeft hijse ghelaten. Maer hy in die sijnagoge gaende disputeerde metten loden. 20 Ende doen sij hem baden dat hy daer noch langher tijt soude blijuen, soe en heeft hy dat niet gheconsenteert, 21 maer hen te Gode beuelende, ende segghende, Ick sal wederom tot v lieden keeren (by alsoe dat Godt wilt)

19 ENde het is ghesciet doen Apollo te Corinthen was, dat Paulus hebbende door reyst alle die ouerste landen quam tot Ephesen, ende vant sommige discipelen, 2 ende hi heeft tot hen gheseyt. Hebdi den heylighen gheest ontfanghen gheloouende, Maer sij hebben tot hem gheseyt. Wij en hebben noch niet ghehoort ofter eenen heylighen gheest is, 3 Maer hy heeft gheseyt. Waer in sijt ghi dan ghedoopt? Die welcke hebben gheseyt. In Iohannis doopsel, 4 Ende Paulus heeft gheseydt. Iohannis heeft met dat doopsel der penitencien het volck ghedoopt, segghende dat sij gheloouen souden inden ghenen die nae hem comen soude, dat is in Iesum, 5 Dit ghehoort hebbende werden sij ghedoopt inden naem des Heeren Iesu, 6 Ende doen hen Paulus die handen opgheleydt hadde so is die heylighen gheest op hen ghecomen, ende sij spraken met tonghen, ende sij propheeteerten, 7 Ende sij waren alle gader omrent twaelf mannen, 8 Ende in die Sinagoge gaende sprack hy met betrouwien drij maenden lanck disputerende ende hen onderwijsende van dat rijck

Godts. 9 Maer doender sommighe verhert waren is hy selue een luttel tijs ghebleuen in Asien, 23
ende niet en gheloofden, vermalendijende den wech Ende op dien tijt is gheschiet een beroeringhe, die
des Heeren voor die menichte, soo heeft hy van hen niet cleyn was) van den wech des Heeren, 24 Want
sceydende, die discipelen afghesceyden, daghelycs een Demetrius ghenoemt een siluersmit makende
disputerende in die scole van een die Tirannus hiet, silueren cassen voor Diana gaf den constighen
10 Ende dit ghesciede twee iaren lanck, also dat alle werckluyden den gheen cleyn ghewin 25 die welcke
die ghene die in Asien woonden hoorden het woort hy te tsamen roepende met die ghene die van
des Heeren, soo wel die loden als die Heydenen, 11 den seluen hantwerck waren heeft gheseyt. Ghi
Ende Godt dede crachtige wercken die niet ghemeyn mannen weet wel dat wij van deser hanteringhen
en waren door Paulus hant, 12 alsoo dat oock op ghewin hebben, 26 ende siet ende hoort, hoe dat
die siecken ghedraghen worden van sijnen lichaem desen Paulus heeft niet alleen van Ephesen, maer
die sweetdoeken oft voorcleeden, ende die siecten oock by nae van gheheel Asien een grote scare
sceydden van henlieden, ende die boose gheesten onderwijsende afgekeert segghende. Dattet gheen
ghingen wt, 13 Ende sommighe vanden ommegaende goden en sijn die metten handen ghemaect worden,
loden die besweerders waren hebben ooc geproeft 27 Ende niet alleen en sal ons dit deel in perikel
ouer die ghene die boose gheesten binnen hadden, comen van verworpen te worden, maer oock sal
den naem lesu aen te roepen segghende. Ic besweere den tempel vander grooter Dianen voor niet gheacht
v door lesum den welcken Paulus vercondicht, 14 worden, Ende haer maiesteyt salmen ooc beghinnen
Ende het waren seuen eens loden sonen Scea te verderuen, die welcke gheheel Asien ende die
ghenaemt eens prince der priesteren die dit deden, werelt eert, 28 Dese woorden ghehoort hebbende sijn
15 Maer die boose gheest antwoordende heeft tot hen si vol gramscap worden, ende hebben gheroopen
gheseyt lesum ken ick, ende Paulum weet ic, maer seggende. Groot is Diana der Ephesianen, 29 Ende
wie sijt ghilieden? 16 Ende die mensche daer den alle die stadt is vol werringhen gheworden, ende sij
alderquaetsten gheest in was op hen springhende, hebben eenen oploop ghemaect eendrachtelijc tot
ende gheweldich wordende ouer beyde, heeft macht op die ghemeyn speelpaetse, hebbende gegrepen
ghebruyct teghen henlieden, alsoo dat sij naect ende Gaium ende Aristarchum die Macedonianen Paulus
ghewont ontlepen wt dat huys, 17 Ende dit is kenlijck ghesellen, 30 Ende doen Paulus wilde int volc gaen
gheworden alle den loden ende Heydenen, die te so en hebbent die discipelen niet toeghelaten, 31
Ephesen woonden, ende daer is een vreese op alle Maer oock sommighe van die princen van Asien
die gheualen, ende den naem des Heeren lesu die sijn vrienden waren hebben tot hem ghesonden,
worde grootelijck ghepresen, 18 Ende veel vanden biddende dat hy in die speelpaetse niet comen en
ghenen die gheloofden quaemen belijdende, ende soude, 32 ende die ander riepen wat anders, want het
vercondighende hen werken, 19 Ende vele van was een verwerde vergaderinghe, ende den meesten
henlieden die quade curioesheden gheuolcht hadden deel en wisten niet wt wat sake dat sij verghadert
hebben die boecken tsamen ghebrocht, ende die waren, 33 Maer sij hebben Alexandrum wter scaren
verbrant voor allen menschen, ende doen sij die ghetrocken, den loden hem voortstierende, Ende
prijsen van die gherenkent hadden, soo hebben sij Alexander metter hant stilicheyt begheert hebbende,
gheuonden tghelt van vijftich duysent penninghen, wilde den volcke reden segghen. 34 Den welcken
20 Also sterckelijck wies dat woort Gods ende worde (als sij ghenkent hadden een lode te sijn, soo isser
versterct, 21 Als dese dinghen volbrocht waren, so een groot ghecrijsch ghesciet van hen allen omtrent
heeft Paulus inden gheest voorgohenomen dat hy twee vren lanck roepende, Die groote Diana der
Macedonien ende Achaien doorghereyst hebbende Ephesianen, 35 Ende doen die scrijver die scaren
soude gaen nae Ierusalem seggende. Nae dat ic ghestilt hadde, soo heeft hy gheseyt. Ghy mannen
daer sal gheweest hebben, soo moet ick oock roome van Ephesen, wat mensch isser die niet en weet dat
sien, 22 Ende sendende in Macedonien (twee vanden die stadt van Ephesen dienende is der grooter Dianen
ghenen die hen dienden Timotheum ende Erastum, ende lupiters kint? 36 Daerom want men hier teghen

niet en mach segghen, soo behoorde ghilieden ghestilt hy is doot opghehauen, **10** Totten welcken als Paulus te wesen, ende niet onbedachtelijck te doen, **37** Want neder ghecomen was, soo heeft hy op hem gheleghen ghy hebt ons dese mans aenghebracht, die noch ende hem omuanghende heeft hy gheseydt. En wilt tempelsceynders noch blasphemeeunders en sijn van niet ontstelt sijn, want sijn ziele is in hem, **11** Ende uwer goddinnen, **38** Maer eest dat Demetrius ende die opgaende ende broot brekende ende ontbijtende, constighe wercluyden die met hem sijn, eenighe sake doen hy hen ghenoech aenghesproken hadde totten teghen iemanden hebben, Men houdt ghemeynen dach is hy wechghereyst, **12** Ende sij hebben den raet van saken, ende daer sijn wethouders, laetse ionghelinc leuende ghebracht, ende sij sijn ghetroost malcanderen voor recht aenspreken, **39** Maer eest gheweest niet weynich, **13** Maer wi in een scip dat ghy iet anders begheert te weten, dat machmen climmende sijn gheuaren in Asson, dat wij van daer in die wettelijcke vergaderinghe beslichten, **40** Want Paulum ontfanghen souden, want alsoo hadde hijt wij sijn int perikel van beclaecht te worden vanden bescict willende selue te lande die reyse doen, **14** oploop van heden hoewel datter niemant sculdich en Ende doen hy ons vonden hadde in Asson, soo sijn is, vanden welcke n wij ons mochten verantwoorden wij, hem mede nemende, ghecomen tot Mytelenen, van desen oploop, **41** En de doen hy dit gheseyt **15** Ende van daer scepende sijn wi tsanderdaechs hadde, soo heeft hy die vergaderinghe laten gaen.

20 MAer doen dese beroerte op hielt, soo heeft Paulus die discipelen gheroepen, ende hen vermanende, Gode beuolen, ende is wechghereyst om te gaen in Macedonien, **2** Ende doen hy die landen doorwandelt hadde, ende hen hadde met veel redenen vermaent, soo is hy ghecomen in griecken lant, **3** ende als hi daer gheweest hadde drij maenden, soo sijn hem laghen gheleyt vanden Ioden teghen dat hi soude te scepe varen nae Syrien, Ende hy heeft raet ghehadt dat hy wederom keeren soude door Macedonien **4** Ende met hem sijn ghegaen Sosipater van Piriberoen, maer van die Thessalonianen Aristarchus, ende Secundus, ende Gaius van Derben, ende Timotheus, maer vanden Asianen Tythicus, ende Trophimus, **5** Dese (doen sij voor ons ghegaen waren) hebben ons verbeyt te Troaden, **6** Ende wij scepente nae die daghen der ongheheefder brooden van Philippen, ende sijn tot hen ghecomen te Troaden binnen vijf daghen, daer wij ghebleuen sijn seuen daghen, **7** Maer op eenen vanden sabbothen als wij te samen comen waren om tbroot te breken, soo heeft Paulus hen ghepreect willende des anderen daechs reysen, ende hi heuet sermoon ghetrocken tot der middernacht toe, **8** Ende daer waren seer veel lampen in die eetcamer daer wij vergadert waren **9** Maer een ionghelinck Euthicus ghenaemt sittende op een venster doen hy in eenen swaren slaep gheuallen was (als Paulus langhe preecte) verwonnen sijnde vanden slaep is vanden derden solder gheuallen nederwaerts ende

hy is doot opghehauen, **10** Totten welcken als Paulus ende hem omuanghende heeft hy gheseydt. En wilt niet ontstelt sijn, want sijn ziele is in hem, **11** Ende ionghelinc leuende ghebracht, ende sij sijn ghetroost dat ghy iet anders begheert te weten, dat machmen climmende sijn gheuaren in Asson, dat wij van daer in die wettelijcke vergaderinghe beslichten, **12** Ende sij hebben den bescict willende selue te lande die reyse doen, **14** Ende doen hy ons vonden hadde in Asson, soo sijn is, vanden welcke n wij ons mochten verantwoorden wij, hem mede nemende, ghecomen tot Mytelenen, **15** Ende van daer scepende sijn wi tsanderdaechs ghecomen teghen Chium, ende des anderdaechs sijn wij aencomen te Samum, ende den dach daer nae sijn wij ghecomen te Miletene, **16** want Paulus hadde voor hem ghenomen voorby Ephesen te scepēn, om dat hy gheen verlet en soude hebben in Asien, Want hy haestede hem dat hy (waert hem moghelyck) den Sinxendach soude te Ierusalem houden, **17** Maer van Miletene sendende tot Ephesen heeft hy gheroepen die ouders vander kercken, **18** Die welcke (als sij tot hem ghecomen waren) ende te samen waren, soo heeft hy hen gheseydt. Ghy weet wel vanden iersten dach dat ick in Asien ghecomen ben, hoe dat ick met v lieden binnen alle dien tijt gheweest hebbe, **19** dienende den Heere met alle ootmoedicheyt, ende tranen, ende temptaciën die my ghebuert sijn wt die laghen der Ioden, **20** Hoe dat ick v niet orberlijcs ontrocken en hebbe ick en hebt v lieden vercondicht, ende v gheleert openbaerlyck, ende van huyse te huyse, **21** betuyghende den Ioden ende den Heydenen die penitencie in Gode, ende tghelooue in onsen Heere Iesum Christum, **22** Ende nv siet ick ghebonden inden gheest reyse nae Ierusalem, niet wetende wat my daer toecomende is, **23** dan dat die heylige gheest my tot allen steden openbaerlick ghetuycht segghende dat mijn banden ende tribulatien te Ierusalem toecomende sijn, **24** Maer ic en ontsie gheen deser dinghen, noch ick en achte mijn ziele niet costelijcker dan my seluen behoudelijc dat ic mijnen loop mach volbrenghen, ende den dienst den welcken ick ontfanghen hebbe vanden Heere Iesu om te betuyghen dat euangelie

der gratien Godts, 25 Ende nv siet ick weet wel, want daer soude het scip ontladen, 4 Ende doen dat ghy voorts mijn aensicht niet meer sien en sult, wij daer discipelen gheuonden hadden, soo sijn wij ghi allegader door die welcke ic ghegaen hebbe daer ghebleuen seuen daghen, die welcke seyden prekende het rijck Godts, 26 Waerom soo betuyghe Paulo door den gheest, dat hy niet optrecken en ick v lieden opden dach van heden, dat ick suyuer soude in Ierusalem, 5 Ende als die daghen ouerleden ben van vwer alder bloet, 27 Want ick en heb mi niet waren, soo reysden wij ende ghinghen voorts, ende ghespaert dat ick v niet en soude vercondighen alle sij alle gheleydden ons met hen huysvrouwen ende den raet Godts. 28 Siet wel voor v ende voor allen kinderen tot buyten die stadt, ende met gheboochde den cudde in dwelcke v die heylige gheest ghestelt knien hebben wij opden oeuer ghebeden, 6 Ende heeft bisscoppen om te regeren die kercke Godts, als wij malcanderen te Gode beuolen hadden, soo die welcke hy ghecreghen heeft met sijnen bloede. sijn wij int scip gheclommen, ende sij sijn wederom 29 Ick weet wel datter nae mijn wechsceydinghe ghegaen tot hen wooninghen, 7 Maer wij doen die sullen grijpende woluen incomen onder v lieden den scipuaert voleyndt was, sijn wij van Tyro nederwaerts cudde niet sparende, 30 Ende wt v seluen sullen ghegaen tot Ptolomaiden, Ende als wij die broeders mannen opstaen sprekende verkeerde leerighen, ghegroet hadden, soo sijn wij eenen dach bi hen om die discipelen nae hen wech te leyden, 31 ghebleuen, 8 Maer tsanderdaechs ghereyst sijnde, Waerom soo waect in v ghedenkenisse onthoudende sijn wij ghecomen te Cesarien, Ende gaende int hoe dat ick drij iaren lanc nacht ende dach niet en huys van Philippus den euangeliste, die een vanden hebbe opghehouden, met tranen vermanende eenen seuenen was sijn wij by hem ghebleuen, 9 Ende dese ieghelycken van v lieden, 32 Ende nv beuele ick hadde vier dochteren maechden prophetende, 10 v Gode, ende den woerde van sijnder gratien, die Ende doen wij vertoefden een deel daghen, soo is machtich is te stichten, ende te gheuen die effenisce daer ouerghecomen van Iudeen een propheet Agabus in allen die gheheylichde, 33 Niemants siluer ende ghenoemt, 11 Doen dese tot ons ghecomen was gout oft cleedt en heb ick begheert. 34 Ghy weet dat soo heeft hy Paulus riem ghenomen ende bindende selue wel, hoe dat dese handen ghdient hebben van sijns selfs handen ende voeten heeft hy gheseyt. het ghene dat my van noode was, ende den ghenen Dit seyt die heylige gheest, Den man (wiens riem die met my sijn, 35 Ick hebt v al ghtoont, datmen dit is) sullen die loden in Ierusalem alsooo binden, alsooo arbeydende moet ontfanghen die cranke, ende ende leueren hem in die handen der Heydenen, 12 ghedencken des woorts des Heeren lesu (want hy Dwelck als wij ghehoort hadden soo baden wij, ende heeft gheseyt) Tis saligher gheuen dan ontfanghen, die van dier plaetsen waren, dat hy niet opwaerts 36 Ende doen hy dit gheseyt hadde, soo heeft hy en ghinghe te Ierusalem, 13 Doen heeft Paulus met gheboochden knien ghebeden met hen allen, 37 gheantwoort, ende gheseyt. Wat doet ghy weenende Ende daer is een groot ghescrey opghestaen van ende mijn herte bedruckende? Want ick ben bereet hen allen, ende vallende op Paulus hals custen sij niet alleen ghebonden te worden maer oock te steruen hem, 38 aldermeest bedroeft sijnde int woort dat hi in Ierusalem om den naem des Heeren lesu, 14 Ende gheseyt hadde, dat sij sijn aensicht niet meer sien en in Ierusalem doen wij hem dat niet en consten ontgheuen soo souden, Ende sij gheleyden hem ten scepe.

21 ENde alst ghesciet was dat wij te scepe voeren, van hen vertrocken sijnde, soo sijn wij met eenen rechten loop ghecomen te Choen, ende sdaechs daer nae te Rhoden, ende van daer te Pataram, 2 Ende doen wij gheuonden hadden een scip oueruarende tot in Phenicen, so hebben wij daer inclimmende gheuaren, 3 Maer doen wi begonsten ghesien te worden van Cypren, verlatende dat ter slincker hant sijn wij gheuaren in Syrien ende ghecomen tot Tyrum,

ons tot Iacobum, ende alle die ouders sijn daer grijpende Paulum trocken sij hem wten tempel, ende vergadert, 19 Die welcke als hy ghegroet hadde, ter stont sijn die doeren ghesloten, 21 Ende doen sij soo vertelde hy van stuck te stukke wat Godt al hem begheerden te dooden, soo eest den capiteyn ghedaen hadde onder die Heydenen door sijnen ouer duysent mannen vander benden ghebootschap dienst, 20 Ende doen sijt ghehoort hadden soo dat gheheel Ierusalem in werringhe was, 22 Die loofden sij grootelijck den Heere ende sij hebben hem welcke ter stont met hem nemende die ruyters ende gheseyt. Broeder ghy siet wel hoe veel duysenden honderste mannen, is afgeloopen tot henlieden die datter gheloof hebben vanden loden ende die sijn welcke (als sij den capiteyn ghesien hadde) ende die allegader neerstige onderhouders der wet, 21 Ruyters, soo hebben sij opghehouwen van Paulum te Maer sij hebben ghehoort van v, dat ghy leert een slaen, 23 Doen heeft die Capiteyn aencomende hem afsceydinghe van Moyses, allen den loden die onder aenghegrepen ende hy gheboordt, datmen binden die heydenen sijn, segghende dat sij hen kinderen soude met twee ketenen, ende hy vraechde wie hy niet en moeten besnijden, nocht ooc wandelen nae was, ende wat hy ghedaen hadde, 24 Ende die een die ghewoonte, 22 Daerom wat eest? Die menichte riep dit ende dander dat, in die menichte, Ende doen moet emmers vergaderen, want sij sullen hooren dat hy niet sekerlijck en conste verstaen om tsgheruchts ghy ouerghecomen sijt, 23 Hierom doet dit dat wi v wille, so heeft hy hem doen leyden inden legher, 25 segghen? Wij hebben vier mannen hebbende een Ende doen hy ghecomen was aen die trappen, soo ghelofte op hen 24 dese met v genomen hebbende, eest gheschiet dat hy ghedraghen worde vanden heyligh v met henlieden, ende becostighet dat sij hen ruyters om tghewelt des volcs, 26 want hem volchde hoofden scheren, ende sij sullen alle weten dat het een menichte volcs roepende. Doet hem wech, 27 tghene dat sij van v ghehoort hebben valsche is, maer Ende doen Paulus begonste ingheleydt te worden dat ghy wandelt ooc seluer onderhoudende die wet, inden legher, soo seyt hy totten Capiteyn. Mach 25 Maer vanden ghenen die gheloof hebben vanden ick wat spreken tot v? Die welcke heeft gheseyt. Heydenen hebben wij ghescreuen, ordeelende dat sij Condy griex spreken? 28 En sijdi niet die Egiptenaer, hen souden onthouden van tghene dat den afgoden die voor dese daghen den oploop verwect hebt, gheoffert is, ende van bloede, ende versmachte ende hebt wtgeleyt in die woestijne vier duysent dieren, ende van oncuyscheyt, 26 Doen is Paulus (de heymelijcke moordenaren? 29 Ende Paulus heeft tot mannen mede ghenomen hebbende, ende ghesuyuert hem gheseyt. Ick ben voorwaer een loetsch man van met hen) des anderen daechs inden tempel ghegaen, Tharsen in Cilicien, een borgher van een stadt die vercondighende die voleyndinghe van die daghen niet onbekent en is, Maer ick bidde v, laet my spreken der suyeringhen, tot dat voor een ieghelycken van totten volcke, 20 Ende als hijt toeghelaten hadde, henlieden een offerande gheoffert worde, 27 Maer So heeft Paulus op die trappen staende metter hant doen daer seuen daghen verloopen waren, soo een teeken ghegeuen totten volcke, ende alsser hebben die loden die van Asien waren (als sij hem in een groote stilicheyt ghemaect was, soo heeft hijse den tempel ghesien hadde) alle tvolck opgheruct, aenghesproken in hebreusscher talen segghende. ende sij hebben hen handen aan hem gheslaghen roepende. 28 Ghy Israhelijsche mannen helpt, dit is die mensch die teghen tvolck, ende die wet, ende dese plaatse alle menschen op alle plaatzen leerende is, Ende daer toe heeft hy oock die Heydenen inden tempel ghebracht ende hy heeft dese heylige plaatse ontsuyuert 29 (want sij hadden Trophimum den Ephesiaen in die stadt met hem ghesien, den welcken si meynde dat Paulus ooc inden tempel gheleyt hadde) 30 Ende die gheheel stadt is beroert geweest, ende daer is eenen toeloop des volcs ghesciert, Ende

22 GHY mannen broeders ende vaders hoort na die redene die ick v nv gheue 2 (Maer doen sij ghehoort hadden dat hy in hebreusscher talen sprack tot hen, soo hebben sij noch meerder stile ghehouden, 3 Ende hy seyt). Ick ben een loetsch man ghebornen te Tharsen in Cilicien, maer opgheuoedt in dese stadt, aen die voeten van Gamaliel gheleert nae die waerheyd van onser vaderen wet, een vierich naeuolgher der wet ghelijc ghy allegader heden sijt, 4 Die desen wech veruolcht hebbe totter doot toe, bindende ende leuerende in gheuanghenissen

mannen ende vrouwen 5 ghelyck die prince der ick bewaerde die cleederen der gheender die hem priesteren my ghetuyghenis gheeft, ende alle die dodden, 21 Ende hi heeft tot my gheseyt. Gaet outste gheborene, vanden welcken ick brieuen hen, want ick sal v tot die Heydenen verre senden, nemende aen die broeders reysde naer Damascum, 22 Ende sij hoorden hem tot dat woort toe, ende om dat ick van daer die gheuanghen breghen soude sij hebben hen stemmen opghehauen segghende. te Ierusalem, datse ghepuniert souden worden. 6 Doet wech vander eerden alsulcken, want ten is niet Ende het is ghesciet doen ick reysde ende quam behoorlijck dat hy leue, 23 Ende doen sij riepen, ende by Damascus ten middaghe, dat my rontsomme hen cleederen afwierpen ende ghestubbe in die locht onuersiens wten hemel bescenen heeft een groot licht, wierpen, 24 soo heeft die capiteyn gheboden datmen 7 ende vallende neder ter aerden, heb ick ghehoort hem leyden soude inden legher, ende met gheesselen een stemme seggende tot my. Saule Saule, waerom slaen, ende hem pijnighen, op dat hi weten soude veruolchdi mi? 8 Ende ick heb gheantwoort. Wie sijdi om wat sake datse hem alsoo aenriepen, 25 Ende Heere? Ende hy heeft gheseyt tot my? Ic ben Iesus doen sij hem met banden ghebonden hadden, soo van Nazareth den welcken ghy veruolcht? 9 Ende die seyt Paulus totten hondersten man by hem staende, met my waren hebben voorwaer dlicht ghesien, maer Eest v gheorloof eenen Roomschen mensch die sij en hebben die stemme niet ghehoort des gheens niet verdoemt en is te gheesselen? 26 Het welc die met my sprack, 10 Ende ick heb gheseyt. Wat sal als die honderste man ghehoort hadde, soo is hy ic doen Heere? Ende die Heere heeft tot my gheseyt. aenden ouercapiteyn vander benden ghegaen, ende Staet op ende gaet in Damascum, ende daer sal v heeft hem ghebootsapt seggende. Wat suldy doen? van als gheseyt worden wat ghy doen moet, 11 Ende want dese mensch is een borgher van Roomen, 27 doen ic niet en sach om die groote claeheynt van dien Ende die ouercapiteyn tot hem comende heeft hem lichte, soo ben ic gheleydt metter hant van mijnen gheseyt. Segt my, sijdi een Romeyn? Ende hy heeft ghesellen ghecomen in Damasco, 12 En-de Ananias, gheseydt. Ia ick, 28 Ende die ouercapiteyn heeft een man, nae die wet ghetuyghenis hebbende van gheantwoort. Ic heb om een groote somme ghelts alle den loden daer woonende, 13 comende tot my deser stadt borgherscap vercreghen, Ende Paulus ende by my staende heeft my gheseyt. Saule broeder seyde, Maer ick bent ghebornen, 29 Ende ter stont siet op, ende ic heb hem aenghesien op die selue sijnse van hem ghegaen die hem ghepijnt souden vre, 14 Ende hy seyde. Onser vaderen Godt heeft hebben, Ende die ouercapiteyn heeft oock ghevreest, v te voren gheordineert, dat ghy sijnen wille soudt nae dat hy vernomen hadde dat hy een borgher van kennen, ende sien soudt den rechtuerdighen, ende roome was, ende dat hy hem ghebonden hadde, hooren een stemme wt sijnen mont, 15 want ghi 30 Maer des anderen daechs willende neerstelijcker sult sijn ghetuyghes sijn tot alle menschen, van die weten om wat sake dat hy vanden loden besculdigt dinghen die ghi ghesien hebt ende ghehoort, 16 worde, heeft hy hem ontbonden, ende heeft gheboden Ende nv waerom toeft ghi? Staet op ende laet v dat die priesters tsamen comen souden ende alle doopen, ende wascht v sonden af aenroepende sijnen den raet, ende Paulum voorts breghende heeft hi naem, 17 Ende het is ghesciet doen ick wederom hem ghestelt tusschen henlieden.

quam in Ierusalem, ende badt inden tempel, dat ick worde in een opghetrockenheynt des herten 18 ende dat ick sach hem segghende tot my. Haest v, ende gaet haestelijck wt Ierusalem, want sij en sullen v ghetuyghenis van my niet onfanghen, 19 Ende ick heb gheseyt. Heere sij weten wel, dat ick was sluytende inden kerker, ende slaende in alle Sinagogen die ghene die in v gheloofden, 20 ende doen ghestort worde tbloet van Stephanus uwen ghetuyghie, soo stont ick daer by, ende ick conseenteerdet, ende

23 ENde Paulus den raet aensiende heeft gheseyt Ghy mannen broeders. Ic heb met een gheheel goede conscientie verkeert voor Godt, tot opden dach van heden toe, 2 Maer die prince der priesteren Ananias heeft gheboden den ghenen die by hem stonden dat sij hem aenden mont slaen souden, 3 Doen seyde Paulus tot hem. God sal v slaen ghi ghewitte wandt, Ende ghy sittende ordeelt my nae die wet ende teghen die wet doedi my slaen, 4 Ende die daer by stonden hebben gheseyt. Vermalendijde ghy

den ouersten priester Godts? 5 Maer Paulus seyde. Ic hem eenen vanden honderste mannen seyde. Desen en wiste niet broeders dat hy die prince der priesteren ionghelinck leydt tot by den ouercapiteyn, Want hy is, Want daer is ghescreuen. Den prince ws volcs en heeft hem wat te segghen, 18 Ende die heeft hem suldi niet vermalendijden, 6 Maer Paulus wetende dat mede nemende gheleyt tot den ouercapeteyn ende het een deel was vanden Sadduceen ende het andere gheseyt. Die gheuanghen Paulus heeft my ghebeden van den Phariseen heeft luyde gheroepen inden dat ick desen ionghelinck tot bi v leyden soude, die v raet. Ghy mannen broeders, Ick ben een Phariseus wat heeft te segghen, 19 Ende die ouercapeteyn hem een sone der Phariseen, van die hope ende van die metter hant nemende is met hem besonder op een verrijsenisse der dooden worde ick gheordeelt, 7 sijde ghegaen, Ende hy heeft hem ghevraecht. Wat Ende doen hy dit gheseyt hadde soo isser eenen twist eest dat ghy my hebt te kennen te gheuen? 20 Ende ghecomen tusschen die Phariseen ende Sadduceen, hy heeft gheseyt. Die loden sijn ouer een comen dat ende die menichte is van een ghesceyden, 8 want sij v bidden souden dat ghy morghen Paulum soudt die Sadduceen segghen datter gheen verrijsenisse voorts brenghen inden raet, recht oft sij iet sekerders en is, noch Enghel, noch gheest, Maer die Phariseen souden willen ondersoeken van hem, 21 maer ghy en belijdense alle beyde, 9 Ende daer is een groot gheloof hen niet want die sommige van henlieden gheroep ghesciet, Ende sommige vanden Phariseen meer dan veertich mannen legghen hem laghen, Die opstaende streden segghende. Wij en vinden niet welcke hebben hen seluen veruloect niet te eten oft te quaets in desen mensch, Wat eest dan oft hem eenen drincken tot dat sij hem ghedoot hebben, ende sij sijn gheest aenghesproken heeft oft eenen Enghel? 10 nv bereet verbeydende v belofte, 22 Aldus heeft die Ende doen daer eenen groeten twist gheworden was, ouercapeteyn den ionghelinc laten gaen, ghebiedende soo heeft die ouercapiteyn vreesende dat Paulus hem dat hijt niemanden segghen en soude dat hy soude van henlieden verschoort worden, gheboden hem dit hadde te kennen ghegheuen, 23 Ende als hy dat die ruyters afcomen souden, ende hem nemen twee honderste mannen tsamen tot hem gheroepen wt dat midden van henlieden ende hem gheleyden hadde soo heeft hi tot hen gheseyt. Bereydt twee tot inden legher 11 Maer des nachts daer nae heeft honderd crijschknechten dat sij reysen moghen tot die Heere by hem staende tot hem gheseyt. Weest Cesarien, ende tseuentich ruyters te peerde, ende volstandich, want ghelyc ghi van my hebt ghetuycht in twee honderd spiesknechten, van die derde vre des Ierusalem, also moet ghy ooc te Roome ghetuyghen, nachts, 24 ende bereydt die lastdraghende beesten, 12 Maer alst dach gheworden was, soo hebben hen dat sij Paulum daer op settende moghen onghescent sommige loden vergadert ende hen seluen veruloect brenghen tot Felix den stadhoudere 25 (want hy segghende dat si niet eten en souden noch drincken vreesde dat die loden hem by auontueren grijpen tot dat sij Paulum ghedoot hadden, 13 Ende het souden ende dooden, ende dat hy daer na soude waren meer dan veertich mannen die dit ghesworen op sprake lijden als oft hy soude hebben willen verbont te samen ghemaect hadden 14 die welcke ghelyc nemen) scrijuende eenen brief inhoudende sijn ghegaen tot die pricen der priesteren, ende dit. 26 Cladius Lysias wenscht den alder besten tot die ouders ende hebben gheseyt. Met eenen president Felici salicheyt 27 Desen man gheuanghen vloec hebben wij ons seluen veruloect dat wij gheen sijnde vanden loden doen hy begonste van henlieden spijse proeuen en sullen tot dat wij Paulum ghedoot ghedoodt te worden, heb ick daer ouercomende hebben, 15 Daerom laet ghy nv den ouercapiteyn metten heyre verlost, vernomen hebbende dat hy een weten metten rade, dat hy hem voorts brenghe tot v Romeyn was, 28 ende willende weten die sake die lieden, als oft ghy iet sekerders wildet van hem weten, sij hem opleyden, heb ick hem gheleydt tot in haren Maer wij sijn bereydt hem te dooden eer hy by v raet, 29 Den welcken ick heb heb beuonden besculdicht comen sal, 16 Maer doen die sone van Paulus suster te worden van sommige vrachten van haerder wet, die laghen ghehoort hadde, soo is hy ghecomen maer gheen quaet seyt hebbende dat der doot oft ende ghegaen inden legher ende hy heuet Paulo te der gheuanghenisse weerdich is, 30 Ende doen my kennen ghegheuen, 17 Ende Paulus roepende tot ouerghedraghen was vanden laghen die sij hem

bereydt hadden, soo heb ick hem tot v ghesonden, Want ghi moghet vernemen hoe dat my niet meer dan ontbiedende den claghers ooc dat sij by v souden twaelf daghen en sijn, vander tijt dat ick opghecomen segghen, Blijft ghesont. **31** Maer die ruyters na dat ben om te aenbidden in Ierusalem, **12** ende sij hem gheboden was nemende Paulum hebben hem en hebben my niet gheuonden noch inden tempel inder nacht gheleydt tot in Antipatridem, **32** Ende met iemanden disputerende oft oploop der scharen des anderen daechs als sij die ruyters te peerde makende, noch in die Sinagoge noch in die stadt, **13** ghelaten hadden dat die met hem reysen souden, noch sij en sullen v niet connen betoonen van tgene sijn sij wederom ghecomen inden legher, **33** Die daer sij my nv af betijghen, **14** Maer ic belijde v dit dat welcke als sij te Cesarien ghecomen waren ende ic nae die manier van leuen die sij ketterie noemen, den brief ghegheuen hadden den president, soo den vader mijnen Godt also diene gheloouende alle hebben sij voor hem Paulum oock ghestelt, **34** Maer dat in die wet ende propheten ghescreuen is, **15** hope doen hijt ghelesen hadde ende ghevraecht van wat hebbende in Gode, die dese oock selue verwachten, prouincie dat hy was, ende verstaende dat hi was van die toecomende verrijsenisse der rechtuerdigher ende Cilicien, **35** Ic sal v (seyt hy) hooren, als v beclaghers onrechtuerdigher, **16** Daer toe ben ick neerstich om ghecomen sijn, ende hy heeft hem doen bewaren in sonder misdaet een goede conscientie te hebben Herodes rechterhuys. tot Godt, ende tot die menschen tot allen tijden, **17**

24 MAer nae vijf daghen soo is nederwaerts ghegaen die prince der priesteren Ananias met sommighe ouderen ende Tertullo eenen oratuer, die welcke sijn aenden president gheghaen teghen Paulum, **2** Ende als hy Paulum opgheroopen hadde, soo begonste Tertullus te besculdighen segghende. Aenghesien dat wij in veel vreden leuen door v, ende veel dinghen ghebetert worden door v voorsienicheyt, **3** dat nemen wij aen tot allen tijden ende plaatseen o ghi alderbeste Felix, met alder dancbaerheyt, **4** Maer op dat ick v niet te langhe en vertrecke soo bidde ic v dat ghy ons int corte hoort nae v goedertierenheyt, **5** Wij hebben desen man beuonden scadelijck, ende verwekkende oploopen allen den loden in alle die werelt ende den principaelsten verwekkere van die secte der Nazarenen, **6** die hem ooc ghepijnt heeft den tempel te ontsuyueren, Den welcken wij oock ghevanghen hebbende, wilden nae onse wet ordeelen, **7** Maer die ouercapeteyn Lysias ouercomende heeft hem met grooter ghewelt wt onse handen ghetrocken, **8** ghebiedende dat sijn betichters tot v comen souden, vanden welcken ghy ooc ordeelende, moecht van alle dese dinghen kennisse nemen, daer wij hem af besculdighen, **9** Ende die loden hebben oock daer toe ghedaen, segghende dat dese dinghen alsoo waren, **10** Maer Paulus heeft gheantwoort (den president hem teeken gheuende dat hy spreken soude) Want ick wete dat ghy ouer veel iaren een richter sijt gheweest van dit volck, soo sal ic my goets moet verantwoorden, **11** Ende nae veel iaren willende aelmissen doen onder mijn volck ende offerande, ende beloften, ben ick ghecomen, **18** met die welcke si my gheuonden hebben ghesuyuert inden tempel, niet met eenige scare oft gherucht, **19** Maer daer sijn sommighe loden van Asien die welcke behoorden by v teghenwoordich te sijne, ende clachte te doen, waert dat sij iet hadden teghen my, **20** oft laet dese selue segghen, oft sij eenige ongherechticheyt in my gheuonden hebben, want ick stae inden raet, **21** dan alleen van dese stemme waer mede ick gheroopen hebbe onder henlieden staende, Ick worde heden van die verrijsenisse der dooden gheordeelt van v lieden, **22** Maer Felix heuet wtghestelt, sekerlijck wetende van desen wech segghende. Als die ouercapeteyn Lysias afcoemt, dan sal ick v lieden hooren, **23** Ende hy heeft den hondersten man beuolen dat hy hem bewaren soude, ende dat hy rust hebben soude ende dat men oock niemant vanden sijnen en soude verbieden hem te dienen, **24** Maer nae een deel daghen Felix comende met Drusilla sijn huysvrouwe, die een Iodinne was, heeft Paulum gheroopen ende van hem ghehoort tghloooue dat in Christum Iesum is, **25** Ende doen hy sprack van die rechtuerdicheyt ende suyuerheyt ende vanden toecomenden ordeele, soo heeft Felix verscrift sijnde gheantwoort. Aengaende van nv, soo gaet henhen, maer ten bequamen tijde sal ick v doen roepen, **26** oock mede hopende dat hem soude gelt ghegheuen worden van Paulo, Waerom dat hi hem oock dicmael

roepende, met hem sprack, 27 Maer alst twee iaren
voorleden was, soo is in Felix stede ghecomen Portius
festus, Maer Felix willende den loden belieuen heeft
Paulum gheuanghen ghelaten.

25 Hierom doen Festus ghecomen was in die
prouincie, soo is hi nae drij daghen opwaerts
ghereyst tot Ierusalem van Cesarien, 2 Ende die
princen der priesteren ende die principaelste der
loden sijn hem aenghegaen teghen Paulum, ende sij
baden hem 3 begheerende gracie teghen hem, dat hy
soude ghebieden datmen hem bracht te Ierusalem,
laghen legghende dat sij hem souden dooden opden
wech, 4 Maer Festus heeft gheantwoort dat Paulus in
Cefarien bewaert worde, ende dat hy corts derwaerts
reysen soude, 5 Aldus (seyt hy) so wie onder v lieden
des machtich sijn, laet die nederwaerts comende
hem besculdighen, eest datter eenich swaer misdaet
inden man is, 6 Ende doen hy daer onder henlieden
gheweest hadde niet meer dan acht oft thien daghen,
soo is hi nederwaerts ghereyst tot Cesareen, ende
tsanderdaechs heeft hy opden rechterstoel gheseten,
ende gheboden datmen Paulum daer brenghen
soude, 7 Die welcke als hi daer ghebracht was,
soe hebben rontsomme hem ghestaen die loden
die van Ierusalem afghecomen waren, veel ende
swaer saken hem opworpende die si niet ghetoonen
en consten, 8 Paulo hem verantwoordende. Ick en
heb niet ghesondicht noch teghen der loden wet,
noch teghen den tempel, noch teghen den keyser,
9 Maer Festus willende den loden belieuen heeft
Paulo antwoordende gheseyt. Wildi opwaerts gaen
tot Ierusalem, ende aldaer gheordeelt worden voor
my? 10 Maer Paulus heeft gheseyt. Ick stae voor
des keysers rechterstoel, daer moet ick gheuonnist
worden, den loden en heb ic gheen scade ghedaen,
ghelic ghi beter weet 11 Want heb ic hen scade
ghedaen oft iet ghedaen dat ter doot weerdich is, soo
en weygher ick niet te steruen, Maer eest sake dattet
gheen van desen en is, daer sij my mede betijghen,
soo en mach my niemant henlieden ouer leueren,
Ic appellere aen den keyser, 12 Doen heeft Festus
metten raet ghesproken ende gheantwoort. Hebt ghy
aen den keyser gheappelleert? ghy sult totten keyser
gaen, 13 Ende doender een deel daghen ouerleden
waren, soo sijn Agrippa die coninck ende Bernice tot
Cesareen ghecomen om Festum te groeten, 14 Ende

doen sij daer veel daghen bleuen, soo heeft Festus
den coninck gheseyt van Paulo seghende. Hier is
een man van Felix gheuanghen ghelaten, 15 om den
welcken (doen ick te Ierusalem was) hebben tot my
ghecomen die princen der priesteren, ende die ouders
der loden, Eyschende teghen hem een vonnisse der
verdoemenissen, 16 Tot die welcke ick gheantwoort
hebbe. Dat die Romeynen gheen ghewoonte en
hebben te leueren eenighen mensch, voordat die
ghene die beclaecht wort teghenwoordich hebbe sijn
betichters ende dat hy tijt neme hem te verantwoorden
om die opgheleyde feyten te wederlegghen, 17
Hierom doen sij herwaerts ghecomen waren, soo heb
ick sonder eenich vertrecken des anderen daechs
sittende opden rechters stoel, gheboden datmen
den man by brenghen soude, 18 Ende als die
betichters van desen ghestaen hadden, soo en
brachten sij gheen sake voorts daer ick quaet af
vermoedde, 19 Maer sij hadden sommighe vraghen
van haren onghelooue teghen malcanderen, Van
eenen dooden lesum, den welcken Paulus voorwaer
seyde noch te leuen, 20 Ende ick twijfelende van
deser vraghen seyde, oft hy wilde gaen te Ierusalem,
ende aldaer gheordeelt worden van dese dinghen 21
Maer doen Paulus appelleerde dat hy soude bewaert
worden der kennissen van Augustus, soo heb ick
hem doen bewaren, totdat ick hem sende aenden
keyser, 22 Maer Agrippa heeft gheseyt tot Festum.
Ic wilde wel selue den mensch hooren, Morghen
(seyt hy) suldi hem hooren, 23 Ende des anderen
daechs als Agrippa ende Bernice ghecomen waren
metten grooten state, ende ghegaen waren in dat
raethuys, metten oppercapiteynen ende principaelste
mannen vander stadt, soo is Paulus (alst Festus
gheboodt) daer ghebracht, 24 Ende Festus seyt.
Agrippa coninck, ende alle ghy mannen die tsamen
met ons hier teghenwoordich sijt, ghy siet desen
man, vanden welcken alle die menichte der loden my
aengheroepen heeft te Ierusalem, begherende ende
tsamen roepende, dat hy niet langher en behoort te
leuen, 25 Maer ick heb beuonden dat hy niet der
doodt weerdich sijnde misdaen en heeft, Ende doen
dese selue appelleerde aenden keyser, soo heb ick
ghesloten hem daer te senden, 26 Vanden welcken
ick niet sekers en hebbe dat ick den Heere scrijuen
mocht, Waerom soo heb ick hem voorts ghebracht tot

v lieden, ende aldermeest tot v ghy coninck Agrippa, Saule Saule waerom veruolchdi my? het is v hart op dat ick (ondersoek ghedaen hebbende) iet mach teghen een steeck yser metten voeten te stooten, **15** hebben dat ick scrijuen mochte, **27** Want het dunct my onredelijck, eenen gheuanghenen te senden, ende sijn saken niet te kennen te gheuen.

26 MAer Agrippa heeft tot Paulum gheseyt. V wort gheorloof te spreken voor v seluen, Doen heeft Paulus met wtgherechter hant hem begonst te verantwoorden, **2** Van alle tghene daer ick af beclaecht worde vanden loden coninc Agrippa, acht ick my gheluckich te sijne, aenghesien dat ick my heden by v verantwoorden sal, **3** aldermeest want ghy wel weet alle die ghewoonten ende vraghen die onder die loden sijn, Waerom soo bidde ick v dat ghy my ghedoochsaemlijck hoort, **4** Ende voorwaer mijn leuen van mijnder ioncheyt dwelck van ierst gheweest is onder mijn volck in Ierusalem kennen alle die loden, **5** kennende my te voren van ierst (wilden sij ghetuyghenis gheuen) dat ick nae die sekerste maniere van leuen van onser religien heb gheleeft een Phariseus, **6** Ende nv in die hope der beloften die tot onsen vaderen ghedaen is van Gode, staen ick den ordeel onderworpen, **7** in die welcke ons twaelf gheslachten nacht ende dach dienende hopen te comen, Van welcker hopen ick beticht worde vanden loden o coninc, **8** Waerom duncket by v lieden onghelooffelijc te sijne, eest dat God die dooden verwekt? **9** Ende ick hadde voorwaer ghemeint dat ick teghen den naem Iesu van Nazareth soude veel hebben moeten doen ter contrarien, **10** dwelck ick oock ghedaen hebbe te Ierusalem, ende veel vanden heylighen heb ick in kerkers ghesloten, hebbende vanden princen der priesteren macht ghenomen, ende als sij ghedoroot worden soo droech ick dat vonnis ouer, **11** Ende door alle die Sinagogen henlieden dicmael pijnighende, dwanck ickse te blasphemeren, ende noch meer teghen hen rasende, veruolchde ick henlieden tot in die vreemde steden, **12** om welcke saken doen ic ghinc nae Damascum met machte ende orlof van die princen der priesteren, **13** soo heb ick inden middach opden wech ghesien (o coninck) dat mij wt en hemel een licht meerder dan die claeरhelyt der sonnen omscenen hadde, ende die ghene die tsamen met my waren, **14** Ende doen wij allegader ter eerden neder gheuallen waren, soo heb ick ghehoort een stemme tot my sprekende in hebreusscher talen,

tegen een steeck yser metten voeten te stooten, **15** Ende ick seyde. Wie sijt ghi Heere? Maer die Heere seyde. Ick ben Iesus den welcken ghi veruolcht, **16** Maer richt v op, ende staet op v voeten? Want daerom heb ick v gheopenbaert, om dat ick v maken soude een dienaer ende een ghetuyghe der dinghen die ghy ghesien hebt, ende van tghene daer ick v in openbaren sal, **17** verlossende v van die natien ende Heydenen tot die welcke ick v nv sende, **18** om hen ooghen open te doen, dat sij bekeert moghen worden van die duysternissen totten lichte, ende van Satanas macht tot Gode, op dat sij ontfanghen moghen verghiffenis van sonden, ende een deel onder die heylige door tghelooue dat in my is, **19** Daerom o coninc Agrippa, ick en heb der hemelscher openbarighen niet ongheloouich geweest, **20** Maer den ghenen die te Damasco sijn ierstmael, ende te Ierusalem, ende ouer alle dlantscap van Iudeen, ende den Heydenen, vercondichde ic dat sij penitencie doen souden, ende hen bekeeren souden tot Godt, doende weerdiche wercken der penitencien. **21** Om dese sake hebben die loden (doen ic inden tempel was) mi ghe-uanghen ende arbyden willende my dooden, **22** Maer gheholpen sijnde door die helpe Godts, stae ick nog tot opden dach van heden betuyghende den minsten ende den meesten, niet seggende buyten tghene dat die propheten ende Moyses geseyt hebben toecomende te sijne **23** oft Christus lijden soude, oft hy dierste wt die verrisjenisse der dooden, het licht soude vercondighen den volcke ende den Heydenen, **24** Doen hy dese dinghen sprac ende hem verantwoorde, soo heeft Festus met luyder stemmen gheseyt. Paule ghy raest, groote gheleertheyt brengt v tot ontsinnicheyt, **25** Ende Paulus. Ick en rase niet (seyt hy) o alderbeste Feste, maer ick spreke woorden der waerheyt ende der soberheyt, **26** Want die coninck weet hier af totten welcken ic cloeckelijc spreke, want ick meyne dat hem van desen dinghen niet onbekent en is, want gheen van desen en issen in eenigen hoec ghesiet, **27** Gheloofdi ghy coninc Agrippa den propheten? Ick weet wel dat ghi die ghearloft, **28** Maer Agrippa seyde tot Paulum. Op een luttel na beweecht ghi my kersten te worden, **29** Ende Paulus seyde. Ick wensche bi Gode, int luttel ende int groote niet alleen v maer

ooc alle diet heden hooren alsulck te worden als ic soo hebbender vele eenen raet ghesloten van daer ben, wtghenomen dese banden, **30** Ende die coninck te scepen, op dat sij in eenigher manieren comen is opghestaen, ende die president ende Bernice, die te Phenicen daer souden moghen ouerwinteren ende die by hem saten, **31** Ende doen sij op een welc is een hauene van Creten siende teghen den sijde ghegaen waren soo spraken sij tot malcanderen suydtwesten ende den noortwesten wint, **13** Ende segghende. Dese man en heeft niet misdaen dat der doender eenen suyden wint waeydde meynende dat doot oft der gheuanghenissen weerdich is, **32** Maer si nv hen voornemen hadden, doen sij van Assou Agrippa heeft Festo gheseyt Desen man hadde men afghesteken waren, voeren sij voorbi Creten, **14** Maer moghen laten vrij gaen, en hadde hy aen den keyser niet langhe daer nae soo heeft hem eenen stormende niet gheappelleert.

27 MAer doent gheordineert was dat hy in Italian

te scepe varen soude, ende datmen Paulum metten anderen gheuanghenen soude leueren, den hondersten man Iulius ghehaemt, van die keyserlijcke bende, **2** soo sijn wij opgheclommen in een scip van Adrameten, ende beghinnende te varen omtrent die plaetsen van Asien, hebben wij afghesteken vanden lande, ende Aristarchus den Macedoniaen die van Thessalonica was by ons bluijende, **3** Maer des ander daechs sijn wij ghecomen tot Sidon, Ende Iulius beleefdelijck Paulum tracterende heeft hem laten vrij gaen tot sijnen vrienden ende sij seluen besorghen, **4** Ende doen wij van daer afghesteken waren, soo hebben wij ghesceopt onder Cypren om dat die winden contrarie waren, **5** Ende scepende door die zee van Cilicien ende Pamphilien sijn wij ghecomen te Listren welck is een stadt van Licien, **6** ende die honderste man vindende daer een scip van Alexandrien, varenden na Italien, heeft ons daer in ouer ghesedt, **7** Ende doen wij veel daghen lancsaemlijc voorts voeren, ende nauwelijcs ghecomen waren teghen ouer Gnidum (want den wint ons belette) soo sijn wij ghesceopt aen Creten by Sallomonem, **8** ende nauwelijcs daer neffens varenden sijn wi ghecomen tot een plaatse die ghehaemt wort goede hauen, waer by was die stadt Thalassa, **9** Maer alsser veel tijts voorby was, ende dat nv gheen vrij sceepuaert en was, om dat het vasten nv langhe te voren gheduerdt hadde, soo troostese Paulus **10** segghende tot hen. Ghi mannen ick sien wel dat dese sceepuaert beghint te sijne met hinder ende met veel scaden, niet alleen vanden last ende vanden scepe, maer oock van onse zielen, **11** Maer die honderste man gheloofde meer den stierman ende den piloot, dan tghene dat van Paulus gheseyt worde, **12** Ende doent gheen bequaem hauen en was om daer te ouerwinteren,

doender eenen suyden wint waeydde meynende dat
afghesteken waren, voeren sij voorbi Creten, **14** Maer
niet langhe daer nae soo heeft hem eenen stormende
wint teghen haer gheheuen die ghehaemt wort den
noortosten wint, **15** Ende doen tscip ghegrepen was,
ende niet en conste wederstaen den wint latende het
scip den winden, worden wij ghedreuen, **16** Ende
tot een eylandt af varenden dwelck ghehaemt wort
Cauda hebben wij nauwelijcs eenen boodt connen
ghesrijghen, **17** Ende dien opghenomen sijnde,
soo ghebruycten sij helpe het scip toe bindende,
vreesende dat sij int Syrten vallen souden, ende een
tonne nederlatende voeren sij alsoo, **18** Maer als wij
crachtelijck vant onweder herwaerts ende derwaerts
gheworpen waren, soo hebben sij des anderen daechs
eenen wtwerp ghedaen, **19** ende opden derden dach
hebben sij des sceeps gheretschappen met hen
selfs handen wech gheworpen, **20** Ende doender noch
sonne noch sterren en scenen binnen veel daghen,
ende daer gheen cleyn tempeest aenstaende was,
soo was doen alle die hope onser salicheyt benomen,
21 Ende als sij langhe gheuast hadden, doen heeft
Paulus staende int midden van henlieden gheseyt.
O ghi mannen het was voorwaer noot dat ghy (my
ghehoort hebbende) niet en soudt gheuaren hebben
van Creten ende verhoeden dit verdriet ende verlies,
22 Ende nv rade ic v goets moets te sijne, want daer
en sal niemants ziel verlies wesen van v allen dan
alleen des scheeps, **23** want desen nacht heeft den
Enghel Gods by my ghestaaen, wien ick toebehoore,
ende wien ick diene, **24** seggende. En vreest niet
Paule, Ghi moet voor den keyser staen, ende siet
Godt heeft v ghegheuen alle die met v te scepe
varen, **25** Daerom weest goets moets ghi mannen,
want ick ghelooue Gode, dat dit alsoo sijn sal ghelyck
my gheseyt is, **26** maer wij moeten in een eylant
comen, **27** Maer nae dat den veerthiensten nacht
ouerquam, als wij voeren in die zee van Adria omtrent
der middernacht, soo docht den sceeplyuden dat hen
eenich lantscap vertoonde, **28** Die welcke oock het

dieploot nederlatende hebben gheuonden twintich man willende Paulum behouden, heeft verboden dat vadems diepte, ende een luttel van daer versheyden te doen, ende hy heeft gheboden dat die ghene die sijnde, hebben sij gheuonden vijfthien vadems diepte, swemmen conden, hen seluen ierstmael wtworpen, 29 Maer vreesende dat wi aen eenighe scerpe plaatse souden ende ontuliden, ende ten lande opcomen, comen souden worpende wt dat achterste des sceeps 44 ende die andere voerden sij op plancken, ende vier anckeren, verlangde hen dat dach worden mocht, die sommighe op die stucken die van den scepe 30 Maer als die scielyuden sochten wt dat scip te waren, Ende alsoo eest ghesciet dat alle die zielen vlieden, als sij eenen boodt in die zee neder ghelaten ontquamen te lande.

hadden, onder tdecel als oft sij begonsten die anckeren van tvorste des scips wt te worpen, 31 soo heeft Paulus gheseydt totten hondersten man ende tot die crijschknechten, Ten sij dat dese int schip blijuen, soo en moechdy ghy niet behouden worden, 32 Doen hebben die crijschknechten die zeelen van den boote afghesneden ende hebben dien laten wtuallen, 33 Ende doent begonste licht te worden, soo badt Paulus hen alle dat sij spijse nemen souden seggende. Tot heden opden veerthiensten dach blijfdi verwachtende al vastende, niet nemende, 34 Daerom bidde ick v lieden, dat ghy spijse neemt om uwer weluaert, want daer en sal niet een hayr van eenich v lieder hooft verlore gaen, 35 Ende doen hy dat gheseydt hadde, nemende broot heeft hy Godt ghedancd int aenschijn van hen allen, ende doen hy dat ghebroken hadde, soo heeft hy begonnen teten, 36 ende als sij alle beter ghemoet gheworden waren, so hebben si selue spijse ooc ghenomen, 37 Ende wi waren alle int scip twee honderd sessentseuentich zielen, 38 Ende als sij versae waren met spijse soo hebben sij het scip verlicht worpende tarwe in die zee, 39 ende doent dach gheworden was, soo en kenden sij dlant niet, maer sij bemercten een hauene hebbende een oeure in die welcke dachten sij (waert dat sij consten) het scip wt te stieren, 40 Ende doen sij die anckeren opghetrocken hadden beualen sij hen der zee, tsamen ontbindende die banden vanden roeren, ende den seylboom opghehauen hebbende nae dat waeyen des wints, voeren sij na den oeuer, 41 Ende als wij ghedreuen waren aen een hooft, hebbende die zee aen beyde sijden soo hebben sij tscip daer aen ghestooten ende het vorste deel bleef vast staende onberoerlijck, maer het achterste deel brack af van die cracht der zee, 42 Ende den raet der crijschknechten was dat sij die gheuanghenen souden dooden, op dat ter niemant (als hy wtgheswommen ware) en soude ontuliden, 43 Maer die honderste

28 ENde doen wij ontcomen waren, soo hebben wij vernomen dat het eylant Mitelene ghenaemt was, Maer die Barbaren en bewesen ons gheen cleyn beleeftheyt, 2 want een vier stokende hebben sij ons alle vermaect, om den reghen die ouer ons quam, ende die coude, 3 Ende doen Paulus een menichte van rijseren vergadert hadde, ende die gheleyt hadde opt vier ende daer een adere van die hitte wtghecom was soo is die in sijn hant gheuaren, 4 Ende doen die Barbaren saghen die beeste hangende aen sijn hant soo seyden sij tot malcanderen, Voorwaer dese mensch is een dootslager, den welcken (als hy wter zee ontcomen is) die wreke niet en laet leuen, 5 Maer hy die beeste int vier afscuddende en heeft gheen quaet gheuoelt, 6 maer sij meynden dat hy soude gheswollen hebben ende ter stont gheuallen ende ghestoruen, Maer doen sij langhe verbeydden, ende saghen dat hem niet quaets en ghesciede, haren sin veranderende seyden si dat hy God was, 7 Ende op die plaetsen waren die hoeuen vanden prince des eylants Publius ghenaemt, die welcke ons ontfanghende heeft ons drij daghen vriendelijc ghetracteert, 8 Ende het ghebuerde dat Publius vader van die febres, ende vanden rooden loop ghequelt te bedde lach, Totten welcken is Paulus inghegaen ende doen hi ghebeden hadde, ende sijn handen op hem gheleydt, soo heeft hy hem ghenesen, 9 Doen dat ghesciet was, soo quamen ooc tot hem alle dien in dat eylant siecten hadden, ende sij worden ghenesen, 10 die welcke ons ooc met veel eeran gheert hebben, ende doen wij te scepe wech voeren, soo hebben sij ons mede ghegheuen dat ons van noode was, 11 Ende nae drij maenden voeren wij in een scip van Alexandrien dwelc in dat eylant ouer ghewintert hadde, het welc hadde een baniere der Castoren, 12 Ende doenwij ghecomen waren tot Siracuseen soo hebben wij daer ghebleuen drij daghen, 13 Ende van daer rontsomme aen dlant

varenden sijn wij ghecomen te Rheygen ende doen nae segt tot henlieden. Metter ooren suldijt hooren ende eenen dach als den suyden wint waeydde, soo sijn niet verstaen, ende siende suldijt sien ende niet wij ten tweeden dach ghecomen te Puteolen, **14** Ende bekennen, **27** want therte van desen volcke is dick doen wij aldaer broeders gheuonden hadden, so sijn gheworden, ende metten ooren hebben sij swaerlijc wij ghebeden daer te bliuen by hen seuen daghen, ghehoort ende hen ooghen hebben si toe ghedruct, ende alsoo sijn wi te Roome ghecomen, **15** Ende van dat sij by auontuere niet sien en souden metten daer doent die broeders ghehoort hadden, so sijn si ooghen ende metten ooren hooren metter herten ons te ghemoete ghecomen tot Appius marct toe, verstaen, ende dat sij bekeert worden ende dat ickse ende die drijf tauernen, Die welcke als Paulus ghesien ghenase **28** Daerom v sij bekent dat den Heydenen hadde, soo heeft hy Godt danckende betrouwuen ghesonden is dese salicheyt Gods, ende sij sullent ghenomen, **16** Maer als wij te Roome ghecomen hooren, **29** Ende doen hy dit gheseyt hadde, soo waren, soo eest Paulo gheorlooft dat hy alleen bliuen sijn die loden van hem wtghegaen hebbende onder soude met eenen ruyter die hem bewaerde, **17** Ende malcanderen veel twistighe vrachten, **30** Ende hy is nae den derden dach heeft hy te samen gheroepen twee gheheel iaren ghebleuen in sijn gheleyde, ende die principaelste der loden, Ende als sij te samen hy ontfincke alle die tot hem quamen **31** prekende het ghecomen waren, soo seyde hy henlieden. Ghy rijck Gods, ende leerende datter is vanden Heere mannen broeders, ic niet teghen ons volc doende, Iesu Christo met alder vrijcheyt onuerboden. Hier oft onser vaderen ghewoonte ben ghebonden van voleynden die wercken der Apostelen.

Ierusalem gheleuert in die hant der Romeynen, **18**
Die welcke (als sij van my een ondersoek ghedaen hadden) hebben my willen vrij laten gaen om datter gheen sake des doots in my en was, **19** Maer want die loden daer teghen seyden, soo ben ick bedwonghen gheweest aenden keyser te appelleren, niet als oft ick erghers af mijn volc wilde beschuldighen, **20** Aldus om dese sake heb ick ghebeden om v lieden te sien ende aen te spreken, want om die hope van Israel ben ick met deser ketenen omuanghen **21** Maer sij hebben tot hem gheseyt. Wij en hebben noch brieuen van v ontfanghen wt Iudeen, noch gheen broeder aencomende en heuet ons ghebootschap, oft yet quaets van v gheseyt, **22** Maer wij begheren van v te hooren wat ghy gheuoelt, Want van dese secte is ons kenlijc datmen dier tot alle plaatse wederseyt. **23** Ende doen si hem eenen dach ghestelt hadden, soo sijnder tot hem vele ghecomen in die herberghe, den welcken hy verclaerde, betuyghende het rijck Gods ende hen wijsmakende van Iesu wt Moyses wet, ende wt die propheten van smorghens totten auont toe, **24** Ende die sommighe gheloofden tgene datter gheseyt worde, maer die sommighe en gheloofdens niet, **25** Ende doen sij onder malcanderen niet ouer een en quamen soo sceydden sij van een Paulo segghende een woort dat die heylige gheest wel gheseyt heeft door Isaiam den propheet tot onse vaderen **26** seggende. Gaet henen tot dit volc ende

Romeinen

1 PAVLVS een dienaer Iesu Christi een gheroepen apostel wtgheseyden tot deuangelie Godts (dwelc hy voortijts beloeft hadde door sijn propheten in die heylige scriptueren) 3 van sijnen sone die hem gheworden is wt Davids sade na den vleesche, 4 ende die nae den gheest die heyligh maect, te voren is gheordineert een crachtich sone Godts, wt die verrijsenis der dooden ons Heeren Iesu Christi, 5 door den welcken wij ontfanghen hebben die gratie ende dapoestelcap om onderdanich te sijne den ghelooue in alle die Heydenen om sijnen naem, 6 onder die welcke ghi ooc sijt vanden gheroepenen Iesu Christi. 7 Allen die te Roome sijt Godts beminde gheroepen heylighen, Gracie sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende van onsen Heere Iesu Christo, 8 Ten iersten soo danc ick voorwaer mijnen God door Iesum Christum voor v allen, om dat v ghelooue vercondicht wort ouer alle die werelt, 9 Want Godt is mijn ghetuyghe, den welcken ick diene in mijnen gheest int euangelie sijns soons, dat ick sonder ophouden uwer ghedachtich ben, 10 altijt in mijn ghebeden, biddende oft ick in eenigher voeghen ten laetsten eens een gheluckighe reyse mocht hebben door den wille Godts tot v lieden te comen, 11 want ick begheer v lieden te sien, op dat ick v mocht iet mede deylen van gheestelijcker gratien, om v te verstercken, 12 dat is om mede ghetroost te worden in v lieden door uwe ende mijn ghelooue dat wij onderlinghen hebben, 13 Maer ick en wil niet dat v onbekent sij broeders, dat ick dicmael heb voorghenomen tot v lieden te comen (ende ick ben belet gheweest tot nv toe) op dat ick eenighe vrucht mocht hebben onder v lieden, ghelyck ick ooc hebbe onder dander Heydenen, 14 Den Griecken ende Barbaren den wijsen ende onwijsen ben ick een schuldenaer, 15 Aldus (soo vele alst in my is) ben ick bereedt v lieden ooc die te Roome sijt het euangelie te vercondighen. 16 Want ick en scame my van deuangelie niet, want het is een cracht Godts ter salicheyt hen allen diet ghescreuen, ierstmael den loden, ende oock den Griecken, 17 want die rechtuerdicheyt Gods wort daer in gheopenbaert wten ghelooue int ghelooue alsser ghescreuen is, Ende die rechtuerdighe leeft wten ghelooue, 18 want die gramscap Godts wort

gheopenbaert wten hemel ouer alle ongoddelijcheyt ende onrechtuerdicheyt sulcker menschen, die Godts waerheyt in ongherechticheyt onthouden, 19 Want watmen van Godt kennen mach dat is openbaer in hen, want Godt heuet hen gheopenbaert, 20 want sijn onsielijcke dinghen worden bescouwt doort verstant, van dat scepsel der werelt, door sulcke dinghen die ghemaect sijn. Oock mede sijn ewighe macht ende sijn Godtheyt, alsoo dat sij gheen onscult en hebben, (aidios g126) 21 Want als sij Godt ghekent hadde, soo en hebben sij hem als God niet gheeert, oft ghedanc, maer sij sijn ydel gheworden in hen ghedachten, ende hen onwijs herte is verdonckert gheworden, 22 want segghende hen seluen wijs te wesen, sijn sij dwasen gheworden, 23 ende sij hebben die glorie van den onbederffelijken Godt verandert in die ghelijckenisse van eens bederffelijcs menschen beelt ende der voghelen, ende der vieruoetiger beesten, ende der cruypender dieren, 24 Daerom heeftse God gheleuert, in die begheerten haers herten in onsyuerheyt, also dat sij haren lichamen versmaetheden aendoen souden in hen seluen, 25 die Godts waerheyt verandert hebben in loghenen, ende hebben gheeert ende ghdient den scepsel meer dan den scepter, die ghebenedijt is inder ewicheyt Amen. (aiōn g165) 26 Daerom heeftse Godt gheleuert, in scandalijke lusten, want hen vrouwen hebben verandert het natuerlijck ghebruyck, in sulck ghebruyck dat teghen natuer is, 27 Desghelijcs oock die mannen, latende dat natuerlijck ghebruyck der vrouwen, sijn hittich gheworden in hen lusten tot malcanderen, mans met mans vuylicheyt bedrijende, ende den loon (die daer toe behoorde) van haerder dolinghe in hen seluen ontfanghende, 28 Ende ghelyck sij niet gheacht en hebben God te kennen, soo heeftse Godt gheleuert in eenen verkeerden sin, dat sij doen souden tghene dat niet en behoort, 29 veruult met alle boosheyt quaetheyt, oncuysheyt, ghericheyt, archeyt, vol nijdicheyt, dootslach, twist, bedriechlicheyt, quaetwillicheyt, 30 oorblasers, lasteraers, scimpers, houerdighe, opgheblasen, quaet vindrs, den ouders onghohoorsaem, 31 onuerstandich, onvriendelijck, onghetroouwe, onghenadich, 32 Die welcke, als si Gods rechtuerdicheyt ghekent hebben, en hebben niet verstaen, dat die ghene die sulcke dinghen doen,

der doot weerdich sijn, niet alleen diese doen, maer oock die conserveren den ghenen diese doen.

2 DAerom sijdi sonder onscult, o mensche soo wie ghi sijt die ordeelt, Want int ghene daer af dat ghi eenen anderen ordeelt, so verdoendi v seluen want ghi doet die selue dinghen die ghi ordeelt, 2 want wij weten dat het ordeel Godts is nae die waerheyt ouer die ghene die alsulcken dingen doen, 3 Maer meyndi dit o ghy mensch die ordeelt die ghene die sulcke dinghen doen, ende doet die selue, dat ghy ontuliden sult het ordeel Godts. 4 Oft versmaddy die rijckdommen van sijnder goetheyt ende lijdsaemheyt, ende lancmoedicheyt, niet wetende dat die goedertierenheyt Godts v ter penitencien aenleydt? 5 Maer nae v hartheyt ende v onboochsaem herte der penitencien, soo verghadert ghy v eenen scat der gramschap inden dach der gramscappen, ende der openbaringhen van Godts rechtuerdich ordeel, 6 die eenen ieghelycken sal gheuen nae sijn wercken, 7 Dat is te weten den ghenen die nae ghedoochsaemheyt des goede wercks, glorie ende eere ende onbederffelicheyt soeken, het eewich leuen (*aiōnios g166*) 8 Ende den ghenen die vander tweedrachticheyt sijn, ende die der waerheyt niet onderdanich en sijn, maer gheloouen der ongherechticheyt, gramscap ende onweerdicheyt, 9 Tribulatie ende banghicheyt in alle ziele vanden mensche die quaet doet, vanden loden ierstmael ende den griecken, 10 Maer glorie, eere ende vrede allen den ghenen die goet doen, den loden ten iersten ende den griecken. 11 Want daer en is gheen wtnemen van personen by Gode, 12 Want alle die sonder wet ghesondicht hebben die sullen sonder wet vergaan, Ende soo wie in die wet ghesondicht hebben, die sullen door die wet gheordeelt worden, 13 Want die hoorders der wet en sijn niet rechtuerdich by Gode, maer die doenders der wet sullen gherectuerdicht worden, 14 want aenghesien dat die Heydenen die gheen wet en hebben natuerlijck die dinghen der wet doen, sulcke wet niet hebbende sijn hen seluen een wet, 15 die toonen het werck des wets ghescreuen in hen herten hen eyghen conscientie hen ghetuyghenis gheuende, ende door die ghedachten malcanderen besculdighende, oft ontsuldighende, 16 inden dach als Godt ordeelen sal die verborghentheden der

mensen, nae mijn Euangelie, door lesum Christum.

17 Maer eest dat ghy een lode toe ghenaemt wort, ende rustet in die wet, ende glorieert in Gode, 18 ende weet sijnen wille, ende prijst die profijtelijcste dinghen gheleert sijnde door die wet, 19 betrouw v seluen te sijne eenen leydsman der blenden, een licht der gheender die in duysternissen sijn, 20 eenen onderwijser der onwijsen eenen meester der onmondigher kinderen hebbende het exemplaer der wetenheyt ende waerheyt in die wet, 21 Daerom ghy die eenen anderen leert, en leert v seluen niet, ghy die preect datmen niet stelen en sal, steelt selue, 22 Ghy die segt datmen gheen ouerspel doen en sal, doet selue ouerspel, Ghy die de afgoden versmaet, berooft Godt van sijn eere, 23 Ghy die in die wet glorieert, onteert Godt door die ouertredinghe der wet 24 (want den naem Godts wort door v lieden gheblasphemert onder die Heydenen alsoot ghescreuen is) 25 Die besnijdenisse is voorwaer profijtelijk, eest dat ghy die wet onderhoudt, maer eest dat ghy een ouertreder der wet sijt, soo is v besnijdenisse een onbesnedenheyt gheworden, 26 Daerom eest dat die onbesnedenheyt die rechtuerdicheden der wet bewaert, en sal diens onbesnedenheyt niet een besnijdenisse gherekent worden? 27 ende en sal tghene dat wter natuuren onbesneden is die wet volbrenghende v niet ordeelen die door die letter ende besnijdenisse een ouertreder der wet sijt? 28 Want ten is gheen lode, die dat int openbaer is, noch ten is gheen besnijdenisse, die int openbaer inden vleesche besnijdenisse is, 29 maer die int verborghen een lode is, dat is een lode, ende die besnijdenisse des herten is een besnijdenisse inden gheest, niet nae die lettere, welcs lof niet vanden menschen, maer van Gode is.

3 Wat heeft dan die lode meer? oft welc is tprofijt der besnijdenissen? 2 Vele in alle manieren Ten iersten want hen betrouw sijn die woorden Godts, 3 want wat leydt daer aen, al eest dat die sommige van henlieden niet ghelooft en hebben? Heeft hen onghelooicheyt Gods ghelooue ydel ghemaect? Dat sij verre, 4 Want Godt is warachtich, maer alle mensch is loghenachtich, alsoot ghescreuen is, Op dat ghy moecht gherectuerdi cht worden in v woorden, ende verwinnen als ghy gheordeelt wort, 5 Maer eest dat onse ongherechticheyt die rechtuerdicheyt Godts prijselijck maect wat sullen wij segghen? Is God dan

daerom ongherechtich dat hy daer ouer vergramt? 6 ghenen die daer is wten ghelooue lesu Christi. 27 Ick spreec nae den mensch, Dat sij verre, Anders Waer is dan v gloriacie? Sij is wtghesloten, Door hoe sal Godt dese werelt ordeelen? 7 want eest dat welcke wet? der wercken? Neen si maer door die Godts waerheyt door mijn loghene oueruloedigher wet gheloofs, 28 Want wij houden voorwaer dat die gheworden is tot sijnder glorien, waer om worde ick mensch gerechtuerdicht wort, door tghelooue, sonder dan noch als een sondaer gheordeelt? 8 ende niet die wercken des wets, 29 Oft is hy alleen der loden (als wij gheblasphemert worden, ende ghelyc die God? en is hi der Heydenen Godt ooc niet? lae hy is sommighe spreken dat wi seggen) laet ons quaet vrij ooc der Heydenen God, 30 want tis emmer een doen datter goet af come, der welcker verdoemenisse rechtuerdich is, 9 Hoe dan? Gaen wij hen te bouen? gheelooue, ende die onbesnedenheydt door tghelooue, gheensins, Want wij hebben met redenen ghetooont 31 Doen wij dan die wet te niet door tghelooue? Dat dat die loden ende griecken alle onder die sonde sij verre, maer wij beuestighen die wet.

sijn, 10 alsoot ghescreuen is. Daer en is niemant rechtuerdich, 11 daer en is niemant verstandich, daer en is niemant Godt soeckende, 12 Sij sijn alle besijden afghegaen, sij sijn te samen onnut gheworden, daer en is niemant die goet doet, daer isser oock niet een, 13 Een open graf is hen kele, met haren tonghen deden sij bedriegelijck. Venijn der aderen is onder hen lippen, 14 der welcker mont is vol vermaledijdinghen ende bitterheyt, 15 snel sijn hen voeten om bloet wt te storten, 16 verderuinghe ende onsalicheyt sijn in hen weghen, 17 ende den wech des vreeds en hebben si niet ghekent, 18 daer en is gheen vreeze Godts voor hen ooghen. 19 Maer wij weten wel dat soo wat die wet spreect, dat spreect sij tot die ghene die in die wet sijn, op dat alle mont ghestoopt worde, ende dat alle die werelt Gode onderworpen worde, 20 want wt die wercken der wet en sal gheen vleesch gherechtuerdich worden voor hem, want door die wet is die kennisse der sonden 21 maer nv is die rechtuerdicheyt Gods sonder die wet gheopenbaert, betuycht van die wet ende van die propheten, 22 Te weten die rechtuerdicheyt Godts door tghelooue lesu Christi, in allen ende op allen die in hem gheloouen, want daer en is gheen onderscetyl, 23 want si hebben allegader ghesondicht, ende hebben van noode die glorie Gods, 24 Rechtuerdich ghemaect om niet door sijn gratie, door die verlossinghe die in Christo lesu is, 25 den welcken Godt voorghestelt heeft tot een versoeninghe doort ghelooue in sijn bloet, tot een vertooninghe sijnder rechtuerdicheyt, om die verghiffenis der voorgaender sonden, in Gods ghedoochsaemheyt, 26 tot een vertooninghe van sijnder rechtuerdicheyt in desen tijt, op dat hy mach rechtuerdich sijn, ende rechtuerdich makende den

4 DAerom wat sullen wi segghen dat Abraham onse vader gheuonden heeft nae tvleesch? 2 Want is Abraham wt die wercken gherechtuerdicht soo heeft hy glorie, maer niet by Gode, 3 Want wat seyd die scriptuere? Abraham heeft Gode gheloof, ende tis hem gherekent ter rechtuerdicheyt, 4 Maer den ghenen die werct en wort den loon niet toe gherekent van gratien, maer van scult, 5 Maer den ghenen die niet en werct, maer gheloof in hem die den ongoddelijcken rechtuerdich maect, wort sijn ghelooue gherekent ter rechtuerdicheyt, nae dat voornemen van Godts gracie. 6 Ghelyc Dauid ooc seyt, die salicheyt des menschs te wesen den welcken God die rechtuerdicheyt toerekent sonder wercken, 7 Salich sijnse der welcker sonden vergheuen sijn ende der welcker sonden bedect sijn, 8 Salich is die man den welcken Godt die sonde niet toegherekent en heeft, 9 Hierom dese salicheyt blijft die in die besnidenisse, oft ooc in die onbesnedenheydt? Want wij segghen dat Abrahe tghelooue gherekent is ter rechtuerdicheyt, 10 Hoe is dat dan gherekent? wt die besnijdinghe, oft in die onbesnedenheydt? Niet in die besnijdinghe maer in die onbesnedenheydt, 11 Ende hy heeft dat teeken der besnijdinghen ontfanghen, eenen seghel van die rechtuerdicheyt des gheloofs, die welcke is in die onbesnedenheydt, op dat hy een vader sijn soude der gheender die gheloouen door die onbesnedenheydt, op dat dien oock soude gherekent worden ter rechtuerdicheyt, 12 ende dat hy sijn soude een vader der besnijdinghen, niet alleen den ghenen die wter besnijdinghen sijn, maer oock den ghenen die nauolghen die voetstappen des gheloofds, welck daer is in die onbesnedenheydt ons vaders Abraham, 13 Want door die wet en is Abrahe die ghelofte niet

ghedaen oft sijnen sade dat hy erfghenaem der bescaemt niet, want die liefde Gods is wtghestort werelt sijn soude, maer door die rechtuerdicheyt in onse herten door den heylighen gheest die ons des gheloofs, **14** Want eest sake dat sij die wter ghegheuen is. **6** Want waerom is Christus (doen wij wet sijn, erfghenamen sijn, soo is dat ghelooue ydel noch cranc waren nae den tijt) voor die ongoddelijcke gheworden, die belofte te niet ghedaen, **15** want die gestoruen? **7** Want nauwelijcs en sterft iemant voor wet werct gramscap, Want daer gheen wet en is, eenen rechtuerdighen, want voor eenen goeden daer en is oock gheen ouertredinghe, **16** Daerom soude by auontueren iemant dorren steruen, **8** Maer sijn sij wten ghelooue op dat die belofte vast soude Godt prijst ons aen sijn liefde tot ons, want (doen wesen nae die gratie alle den sade, niet hem die wij noch sondaers waren) **9** soo is Christus voor wter wet is alleen, maer hem ooc die wt Abrahams ons ghestoruen, Daerom veel te meer sullen wij nv ghelooue is, die een vader is van ons allen, **17** alsoo gherichtuerdicht sijnde door sijn bloet, verlost sijn daer ghescreuen is. (Ick hebbe v eenen vader van van die gramschap door hem, **10** want eest dat wij, veel volcken ghestelt) voor Gode, den welcken ghy doen wij vianden waren Gode versoent sijn, door die ghelooft hebt, die leuende maect die dooden, ende doot sijs soons, veel te meer sullen wij behouden roeft die dinghen die niet en sijn, als die ghene die worden in sijn leuen nv wij versoent sijn, **11** Ende sijn, **18** die welcke teghen hope in die hope gheloof niet alleen dit, maer wij glorieren oock in Gode, door heeft, om dat hi worden soude een vader van veel onsen Heere Iesum Christum, door den welcken wij luyden, nae dat hem gheseyt is Alsoo sal v saet nv die versoeninghe ontfanghen hebben. **12** Daerom wesen ghelyck die sterren des hemels ende dat sandt ghelyck door eenen mensch die sonde in dese der zee, **19** Ende hy en is niet cranc gheworden werelt ghecomen is, ende door die sonde die doodt, int ghelooue, nocht hi en heeft niet aenmerct sijn ende alsoo is die doot in alle menschen voorts door verstoruen lichaem, als hy by nae hondert iaren ghegaen, inden welcken sij alle ghesondicht hebben, oudt was, ende den verstoruen buyc van Sara, **20** **13** Want tot die wet toe was die sonde in die werelt, Ooc en heeft hy in die belofte Gods niet ghetwijfelt maer die sonde en worde niet gheacht, doen die wet door wantrouwicheyt, maer is versterct gheweest niet en was, **14** maer die doodt heeft gheregneert doort ghelooue, gheuende Gode die glorie, **21** seer van Adam tot Moysen toe, ooc in die ghene die niet sekerlijck wetende dat Godt alle dat hy gheloeft heeft ghesondicht en hebben, in die ghelyckenisse van oock machtich is te doen, **22** Daerom eest hem oock Adams ouertredinghe, die welcke is een figuer vanden gherenkter rechtuerdicheyt, **23** Ende ten is alleen toecomenden, **15** Maer die gawe en is niet ghelyck niet ghescreuen om sijnen wille, dattet hem gherenkter die misdaet, want eest datter door die misdaet van is ter rechtuerdicheyt, **24** maer oock om onsen wille, eenen, vele ghestoruen sijn, veel te meer heeft die den welcken dat sal gherenkter worden, als wij in hem gratie Gods ende die gawe door die gratie van eenen gheloouen, die Iesum Christum onsen Heere verwect mensch Iesu Christo in veel menschen oueruloedich heeft van die dooden, **25** die gheleuert is om onse gheweest, **16** Ende ghelyc door eenen die sonde misdaden, ende verresen is om onse rechtuerdich is, also en is die gawe niet, want het ordeel is makinge.

5 Want wij dan gherichtuerdicht sijn wt den ghelooue, so laet ons vrede hebben tot Gode door onsen Heere Iesum Christum, **2** door den welcken wij oock hebben eenen toeganck, doort ghelooue tot deser gratien, daer wij in staen, ende glorieren in die hope van die glorie der kinderen Godts, **3** Maer niet alleen dit, maer wij glorieren oock in die tribulatien, wetende dat die tribulacie pacientie voorts brengt, **4** ende die patientie proeuinghe, ende die proeuinghe hope, **5** ende die hope en voorwaer wt een sonde ter verdoemenissen, maer die gratie is wt veel misdaden ter rechtuerdichmakinghe, **17** Want eest sake dat in eens misdaet die doodt heerscappie ghehadt heeft door eenen, veel te meer sullen die ghene die de oueruloedicheyt der gratien ende der gauen ende der rechtuerdicheyt ontfanghen int leuen regneren door eenen Iesum Christum. **18** Aldus ghelyck door eens menschen misdaet doordeel ghecomen is in alle menschen ter verdoemenissen, alsoo is oock door eens menschen rechtuerdicheyt die gratie ghecomen in alle menschen

tot rechtuerdichmakinghe des leuens, 19 Want ghelyck onder die wet niet, maer onder die gratie, 15 Wat door eens menschens onghoorsaemheyt veel eest dan? sullen wij sondighen om dat wij onder sondaren ghesteldt sijn, alsoo sullen oock door die wet niet en sijn, maer onder die gratie? Dat si eens menschens ghehoorsaemheyt vele rechtuerdich verre, 16 En weetty niet dat soo wien ghy v seluen tot ghemaect worden, 20 Maer die wet is hier en tusschen knechten gheeft om onderdanich te sijne, dat ghy inghecomen om dat die misdaet oueruloedich soude diens knechten sijt dien ghy onderdanich sijt, tsij oft worden Maer daer die misdaet oueruloedich gheweest, der sonden ter doot, tsij oft der ghehoorsaemheyt is, daer heeft die gratie noch oueruloedigher gheweest, 21 op dat (ghelyck die misdaet gheregneert heeft ter doot) alsoo oock die gratie soude regneneren door die rechtuerdicheyt ten eewigen leuen, door Iesum Christum onsen Heere. (aiōnios g166)

6 Vvat sullen wij dan segghen? Sullen wij in die sonde blijuen op dat die gratie mach oueruloedich worden? 2 Dat sij verre, Want wij die der sonden ghestoruen sijn, hoe sullen wij daer in noch leuen? 3 En weetty niet dat wij alle die ghedoopt sijn in Christo Iesu, in sijn doot ghedoopt sijn? 4 Want wij sijn met hem tsamen begrauen door het doopsel in die doot, Op dat ghelyc Christus verresen is van die dooden, door die glorien des vaders, wij oock alsoo souden in nieuwicheyt des leuens wandelen, 5 Want eest dat wij mede ingheplant sijn gheworden ter ghelyckenissen van sijnder doot, soo sullen wij ooc mede der verrijserissen ingheplant wesen, 6 Dit wetende dat onsen ouden mensch mede ghruyst is om dat bedoruen soude worden dat lichaem der sonden op dat wi voort aen der sonden niet dienen en souden, 7 Want die ghestoruen is, die is gherechtuerdicht van die sonde, 8 Ende eest dat wij ghestoruen sijn met Christo, soo gheloouen wij dat wij te samen leuen sullen met Christo, 9 wetende dat Christus verrijsende van die dooden nu voort aen niet meer en sterft, die doot en sal ouer hem voortaen geen heerscappie meer hebben, 10 Want dat hy gestoruen is, dat is hi der sonden eens gestoruen, maer dat hi leeft, dat leeft hi Gode, 11 Alsooo ooc ghilieden, acht v seluen voorwaer ghestoruen der sonden, maer Gode leuende in Christo Iesu onsen Heere. 12 Daerom en laet die sonde niet regneneren in v sterffelijck lichaem om onderdanich te sijn sijnder begheerlijcheden, 13 Maer oock soo en gheuet v ledien niet tot wapenen der boosheydt der sonden, maer gheeft v seluen Gode als wten dooden leuende, ende v ledien tot wapenen der rechtuerdicheyt Gode, 14 Want die sonde en sal ouer v gheen heerscappie hebben, want ghy en sijt

diens knechten sijt dien ghy onderdanich sijt, tsij oft der sonden ter doot, tsij oft der ghehoorsaemheyt is, daer heeft die gratie noch oueruloedigher gheweest, 21 op dat (ghelyck die misdaet gheregneert heeft ter doot) alsoo oock die gratie soude regneneren door die rechtuerdicheyt ten eewigen leuen, door Iesum Christum onsen Heere. (aiōnios g166)

7 EN weet ghy niet broeders (want ick spreec den ghenen die de wet weten) dat die wet in den mensche heerschappie heeft, soo langhe tijt als sij leeft? 2 Want een vrouwe die onder den man is, soo langhe die man leeft, is sij ghebonden aen die wet, maer eest dat haer man sterft, soo is sij ontbonden van die wet des mans, 3 Daer om als die man noch leeft, soo sal sij een ouerspeelstere ghenoemt worden, eest dat si met eenen anderen man versaeht is, Maer eest dat haer man doodt is soo is sij los van des mans wet, alsoo dat sij gheen ouerspeelstere en is eest dat sie met eenen anderen man is, 4 Aldus mijn broeders ghy sijt oock ghestoruen der wet door Christus lichaem, om dat ghy eens anders sijn soudt, die vanden dooden verresen is, om dat wij Gode souden vrucht voorts brenghen, 5 Want doen wij int vleesch waren, doen wrachten die lusten der sonden, die door die wet waren in onse ledien,

om dat sij der doot soude vrucht voorts brengen, 24 Ick onsalich mensch, wie sal my verlossen van
6 Maer nv sijn wij ontbonden van die wet der doot dlichaem deser doodt? 25 Die gratien Godts, door
daer wij in ghehouden waren, alsoo dat wij dienen Iesum Christum onsen Heere) Aldus diene ick selue
souden in die nieuwicheyt des gheests, ende niet met die redene der wet Godts maer nae dat vleesch,
in die oudtheyt der letteren, 7 Wat sullen wij dan der wet der sonden.

segghen? is die wet sonde? Dat si verre, Maer die sonde en heb ick niet ghekent dan door die wet,
want die begheerlicheyt en soude ick niet gheweten hebben, ende seyde die wet niet. Ghi en sult niet
begheren, 8 Maer die sonde een ocsuyn ghenomen hebbende door tghebodt heeft in my ghewracht alle
begheerlicheyt, want sonder die wet was die sonde doot, 9 Maer ick leefde voortijs sonder die wet, Maer
doen tghebodt comen was, soo is die sonde wederom leuendich gheworden, 10 Maer ick ben ghestoruen,
ende tis beuonden dat het ghebodt dwelck ten leuen was, my gheworden is ter doodt, 11 want die sonde
een oorsake ghenomen hebbende door tghebodt, heeft my verleydt, ende daer door ghedoodt, 12 Aldus
is die wet emmer heylich, ende tghebodt is heylich, ende rechtuerdich, ende goet, 13 Daerom dat goet is,
is my dat die dood gheworden? Dat sij verre, maer die sonde om dat sij soude openbaer worden sonde
te wesen, heeft my door tgoet die doot ghewrocht, Om dat die sonde soude worden bouen maten seer
sondighende door tghebodt, 14 want wij weten wel dat die wet gheestelijc is, maer ick ben vleeschelijc,
vercocht onder die sonde, 15 Want dat ick doe dat en verstaen ick niet, want dat ick wille dat en doen
ick niet, maer dat ick hate dat doen ick, 16 Ende eest dat ick doe tghene dat ick niet en wille, soo
consenteere ick der wet dat sij goet is, 17 Ende alsoo en doe ick nv dat selue niet, maer die sonde die in
mijn woont, 18 Want ick weet wel datter in my, dat is in mijn vleesch gheen goet en woont, want het willen
heb ick by my, maer het goet te volbrenghen dat en vinde ick niet, 19 want ick en doe niet het goet dat ick
wille, maer tquaet dat ick niet en wille, dat doe ick, 20 Maer eest dat ick doe tghene dat ick niet en wille, soo
en doe ick nv dat selue niet, maer die sonde die in my woont, 21 Aldus vinde ick door die wet, als ic goet
doen wille, dat my tquaet aencleeft, 22 Want ick heb een behaghen in die wet Godts nae den inwendighen
mensch, 23 maer ick sie een ander wet in mijn leden, strijdende teghen die wet mijns verstants, ende my
vanghende in die wet der sonden die in mijn leden is.

8 ALdus en issen nu gheen verdoemenisse den
ghenen die in Christo Iesu sijn, die nae den
vleessche niet en wandelen. 2 Want die wet vanden
gheest des leuens in Christo Iesu heeft my verlost van
die wet der sonden, ende der doot. 3 Want dat der
wet ommoghelyc was, midts dat sij cranck was doert
vleesch, dat heeft Godt ghedaen, sendende sijnen
sone in die ghelyckenisse des sondichs vleeschs,
ende heeft die sonde int vleesch verdoemt doer die
sonde, 4 om dat die rechtuerdichmakinghe der wet
soude veruult worden in ons, die nae vleesch niet
en wandelen, maer nae den gheest. 5 Want die
nae den vleesch sijn, die hebben smaeck int tghene
datten vleesch aengaet, maer die nae den gheest
sijn, hebben ghevuelen van tgene dat den gheest
aengaet. 6 Want die wijsheit des vleeschs is die doot,
maer die wijsheit des gheests is leuen ende vrede. 7
Want die wijsheit des vleeschs is Gods viant. Want
sij en is der wet Gods niet onderdanich, Want sij dat
ooc niet en vermach. 8 Ende die int vleesch sijn, en
moghen Gode niet behaghen. 9 Maer ghy en sijt int
vleesch niet, maer inden gheest. Eest nochtans alsoe
dat den gheest Gods in v lieden woont. Maer eest
dat iemant den gheest Christi niet en heeft, dese en
is sijne niet. 10 Maer eest dat Christus in v lieden
is, soe is het lichaem voerwaer doot om die sonde,
maer den gheest leeft om die rechtuerdichmakinghe.
11 Maer eest dat den gheest van hem die Iesum
vanden dooden verwect heeft in v woont, soe sal hy
die Iesum Christum vanden dooden verwect heeft
ock leuende maken v steruelijcke lichamen, om
sijnen gheest die in v woont. 12 Daer om broeders
sijn wy sculdenaers niet den vleesche, dat wy nae
vleesch souden leuen, 13 want eest dat ghy nae
vleesch leeft, soe suldi steruen, maer eest dat ghy
doer den gheest die wercken des vleeschs doodet,
soe suldi leuen. 14 Want alle die doer den gheest
Gods ghedreuen worden, dat sijn Godts kinderen.
15 Want ghy en hebt niet ontfanghen den gheest
der slauernien weder om in die vreeße, maer ghy
hebt ontfanghen den gheest der opneminghen der

kinderen, in den welcken wi roepen Abba (vader) 16 sijnen eyghen sone niet ghespaert en heeft, maer Want die selue gheest gheeft ghetuyghenis onsen heeft dien voer ons allen gheleuert. Hoe en heeft gheest dat wy Gods kinderen sijn. 17 Ende eest dat hy ons dan met dien alle dinghen niet ghegheuen? wy kinderen sijn, soe sijn wy ooc erfghenamen, te 33 Wie salder teghen Gods wtuercorene clachtich weten erfghenamen Gods, ende mede erfghenamen sijn? Tis Godt die rechtuerdich maect. 34 Wie issen Christi. Eest nochtans alsoe dat wij medelijden, op dat die verdoemen sal? Christus Iesus is die ghene die wy mede gheglorificeert worden. 18 Want ick houde ghestoruen is, ia oock die verresen is, die ter rechter dat dlijden van desen tijt niet weert ghenoech en is hant Godts is, die oock bidt voer ons. 35 Wie sal ons der toecomender glorien die in ons sal gheopenbaert dan sceyden van die liefde Christi? Tribulatie? oft wesen. 19 Want het verbeyden van die creatuere benautheyt? oft hongher? oft naectheyt? oft perikel? verwacht die openbaringhe van Godts kinderen. oft veruolghinghe? oft sweert? 36 (ghelyck daer 20 Want die creatuere is der ydelheyt onderhauich ghescreuen is, Om uwen wille worden wy ghedoot sonder haren wille, maer om sijnen wille diese onder alle den dach, wy sijn gheacht als scapen die ter toot gheworpen heeft in die hope. 21 Want die selue ghescict zijn) 37 maer in alle dese verwinnen wy doer creatuere sal oock verlost worden van den dienst der hem die ons bemint heeft. 38 Want ick ben seker, verderffenissen totter vrijheyt der glorien der kinderen dat noch doot, noch leuen, noch enghelen, noch Godts. 22 Want wy weten wel dat alle creatuere heersappien, noch crachten, noch teghenwoerdighe, versucht, ende als barende arbeyt tot noch toe. 23 noch toecomende dinghen, noch stercheyt, 39 noch Ende niet alleen sij, maer ooc wy selue die des hoocheyt, noch diepte, noch gheen ander creatuere gheests ierste vruchten hebben versuchten selue ons en sal moghen sceyden van die liefde Gods, die ooc in ons, nae dat opnemen der kinderen Gods, welcke is in Christo Iesu onsen Heere.

verwachtende die verlossinghe ons lichaems. 24

Want doer die hope sijn wy salich gheworden, Maer die hope die ghesien wort, en is gheen hope. Want dat iemant siet, hoe hoept hi dat? 25 Maer eest sake dat wy hopen tghene dat wy niet en sien, soe verwachten wy dat doer patientie. 26 Desghelycs soe helpt oock den gheest onse crancheyt. Want wat wy bidden souden alsoot behoort dat en weten wi niet. Maer die gheest begheert selue voer ons, met onsprekelijkec suchtinghen. 27 Maer die de herten ondersoect die weet wat den gheest begheert, dat hy nae Gode bidt voer die heylighen. 28 Ende wy weten dat den ghenen die Godt liefhebben alle dinghen mede wercken totten goede den ghenen die nae het opset heylich geroepen sijn. 29 Want die hy te voren gheweten heeft, die heeft hy ooc te voren ghescict, dat sij souden ghelyck worden den beeldsijns soens, op dat die selue sijn soude een ierste gheborn sone onder veel broeders. 30 Ende die hi te voren ghescict heeft, die selue heeft hi ooc gheroepen, ende die hy gheroepen heeft, die heeft hy oock rechtuerdich ghemaect, ende die hy rechtuer dichghemaect heeft, die heeft hy oock gheglorificeert. 31 Wat sullen wy dan hier toe segghen? is Godt voer ons, wie mach teghen ons? 32 Die welcke ooc

9 Ick segghe die waerheyt in Christo ick en liegne niet, mijn conscientie my ghetuyghenis gheuende in den heylighen gheest, 2 dat ic een groote droefheyt hebbe, ende eenen ghestadighen rouwe mijnder herten. 3 Want ic wenschte selue verbannen te sijne van Christo, voer mijn broederen, die mijn maghen sijn nae den vleesche 4 welck sijn die Israeliten, den welcken toebehoort die verkiesinghe der kinderen, ende die glorie, ende dat testament, ende dat gheuen der wet, ende den Gods dienst ende die beloften, 5 der welcker vaderen sijn gheweest daer Christus wt is nae den vleesche, die bouen alle is Godt ghebenedijt inder ewicheyt Amen. (aiōn g165) 6 Maer niet dattet woert Gods verloren soude gheuallen sijn. Want dese die van Israel sijn, en sijn alle gheen Israelijten, 7 noch oock die Abrahams saet sijn, en sijn alle gheen kinderen, maer in Isaac sal v saet ghenoemt worden, 8 dat is, Ten is soe niet, dat die kinderen des vleeschs sijn, oock Godts kinderen sijn, maer die kinderen der beloften sijn, die worden int saet gherenkent. 9 Want het woert der beloften is dit. Nae desen tijt sal ic comen, ende Sara sal eenen sone hebben. 10 Ende niet alleen die, maer oock Rebecca bevrukt sijnde van een versamen Isaacs ons vaders. 11 Want doen die kinderen noch

niet gheboren en waren, oft iet goets ghedaen en Heere sabboth saet hadde ghelaten, soe waren wy hadden oft quaets (op dat Godts opsedt nae die gheworden als Sodoma, ende als Gomorrra souden verkiesinghe blijuen soude) soe is, 12 niet wt die wy ghelyc sijn. 30 Wat sullen wy dan segghen? Dat wercken, maer wt den ghenen die daer roept, tot die heydenen die niet en sochten die rechtuerdicheyt, haer gheseyst, Die meeste sal den minsten dienen 13 die rechtuerdicheyt vercreghen hebben, te weten alsoe daer ghescreuen is. Iacob heb ick lief ghehad, die rechtuerdicheyt die wten ghelooue is. 31 Maer Maer Esau hebbe ick ghehaedt. 14 Wat sullen wi dan Israel volghende die wet der rechtuerdicheyt, en is segghen? Esser ongherechticheyt by Gode? Dat sij niet ghecomen tot die wet der rechtuerdicheyt. 32 verre. 15 Want tot Moysen seyt hy, Ick sal ontfermen Waer om dat? Want hy niet wten ghelooue, maer als wiens ick ontferme, ende ick sal bermherticheyt doen wt die wercken, die achteruolchde, want sij hebben den ghenen dien ick ontfermen sal. 16 Daer om en hen ghestooten teghen den struycsels steen. 33 eest niet des gheens diet wilt ende loopt maer des Alsoe daer ghescreuen is, Siet ick stelle in Sion ontfermenden Gods. 17 Want die scriptuere seyt tot eenen steen des aenstootsels, ende eenen steen der Pharao. Daer toe heb ic v verwect, om dat ic in v verarghenissen, ende alle die in hem ghelooft, en sal mijn cracht toonen soude, ende op dat mijnen naem niet bescaemt worden.

soude vercondicht werden ouer gheheel eertrijck. 18 Daer om ontfermt hy diens hy wilt, ende wien hy wilt dien verhart hy. 19 Hier om segdi my. Waer om besculdicht hy dan noch? Want wie wederstaet sijnen wille? 20 O mensch wie sijdi, dat ghy Gode soudt antwoorden? Seyt eenich maecsel totten ghenen diet ghemaect heeft. Waer om hebdi my alsoo ghemaect? 21 En heeft die eerden potbacker die macht niet, wt den seluen clont eerden te maken een vat ter eeren, ende een ander vat ter scanden? 22 Heeft dan Godt willende sijn gramscap toonen ende sijn macht bekent maken, verdraghen in veel lydsaehest die vaten der gramscap bequaem ter verdoemenissen, 23 om dat hy toonen soude die rijcdommen sijnder glorien in die vaten der bermherticheyt die hy te voren bereyf heeft ter glorien. 24 Die welcke hy oock gheroepen heeft (te weten) ons, niet alleen wten loden, maer oock wten heydenen, 25 ghelijck hy in Osee seyt, Ic sal tghene dat mijn volck niet en is, noemen mijn volck, ende die niet bemindt en is, mijn beminde, ende die gheen bermherticheyt vercreghen en heeft, die bermherticheyt vercreghen heeft. 26 Ende tsal gheschieden in die Plaetse daer hen gheseyst is, Ghy en sijt mijn volck niet, daer sullen sij ghenoemt worden kinderen des leuende Gods. 27 Ende Isaias roept voer Israel. Al waert tghetal der kinderen van Israel ghelijck het sant der zee, soe sullen die bleuelingen salich worden. 28 Want het woert is volbrenghende ende vercortende met gherechticheyt. Want een cort woert sal die Heere maken op die eerde, 29 ende ghelijck Isaias te voren gheseyst heeft, Ten ware dat ons die

10 BRoeders voerwaer den wille mijns herten, ende tghebedt tot Godt ghesciet voer hen ter salicheyt. 2 Want ick gheue hen ghetuyghenis, dat sij een vierigh begheerte hebben Godt nae te volghen, maer niet nae die wetenheydt. 3 Want sij niet wetende Gods rechtuerdicheyt, ende willende hen eyghen rechtuerdicheyt oprechten, en sijn der rechtuerdicheyt Godts niet onderdanich. 4 Want het eynde der wet is Christus, ter salicheyt alle den ghenen die gheloouen. 5 Want Moyses heeft ghescreuen, soe wat mensch die rechtuerdicheyt doet die wter wet is, die sal daer in leuen. 6 Maer die rechtuerdicheyt die wten ghelooue is die seyt aldus, En segt in v herte niet. Wie sal in den hemel climmen? Dat is Christum van bouen afbrenghen. 7 Oft wie sal nederdalen inden afgroont? dat is Christum van die dooden weder roepen. (Abyssos g12) 8 Maer wat seyt die scriptuere? By is dat woert in uwen mont, ende in v herte dat is dwoert des gheloofs dat wy vercondighen. 9 Want eest sake dat ghy belijdt in uwen mont den Heere Iesum, ende in v herte gheloof dat Godt hem vanden dooden verwect heeft, soe suldi salich worden. 10 Want metter herten gheloofmen ter rechtuerdicheyt, maer metten monde wort die belijdinghe ghedaen ter salicheyt. 11 Want die scriptuere seyt, Alle die in hem gheloof die en sal niet bescaemt worden. 12 Want daer en is gheen onderscyeit tusschen den loden ende Griecken. Want tis een Heere van allegader, rijck ouer alle die ghene die hem aenroepen. 13 Want alle die den naem des Heeren aenroept, sal salich wesen. 14 Hoe sullen sij dan aenroepen den ghenen

daer sij niet in gheloof en hebben? Oft hoe sullen sij souden, ende ooren datse niet hooren en souden, hem ghelouuen dien sij niet ghehoort en hebben? tot op den dach van heden toe. **9** Ende Daud seyt, Ende hoe sullen sij hooren, sonder predican? **15** Laet hen tafel worden tot eenen strick, ende tot Ende hoe sullen sij preken, ten sij dat sij ghesonden een gheuanghenisse, ende tot een verarghernisse, worden? alsoe dat ghescreuen is, Hoe schoon sijn ende tot een vergheldinghe hen lieden. **10** Laet hen die voeten der gheender die den vrede vercondighen, oogen verduystert worden dat sij niet en sien, ende die goede dinghen vercondighen. **16** Maer sij en sijn haren rugge maect altijt crom. **11** Daer om segt ick, alle der Euangelien niet ghehoorsaem. Want Isaiaas Hebben sij alsoe ghestruycelt, dat sij vallen souden? seyt, Heere wie heeft onsen ghehoore gheloof? **17** Dat sij verre. Maer wt hen misdaet, is den heydenen Daer om is het ghelooue wt den ghehoore, ende dat salicheyt ghesciet dat sij hen souden nauolghen. **12** ghehoor doer dwoert Christi. **18** Maer ick segghe. Als dan hen misdaet der werelt rijcdom is, ende hen En hebben sij niet ghehoort? Ende voerwaer hen verminderinge, den rijcdom der heydenen. Hoe veel gheluyt is wtghegaen tot allen landen, ende hen te meer hen volhey? **13** Want ick seg v lieden ghy woerden tot die eynden vanden omgang der eerdens. heydenen, Alsoe langhe als ick voerwaer ben der **19** Maer ick segghe, En heuet Israel niet bekent? heydenen Apostel, soe sal ic mijnen dienst eerlijck Moyses heeft ierst gheseyt, Ick sal v tot doer een maken, **14** oft ick in eenigher manieren mijn vleesch volck dat gheen volck en is brenghen tot nydighe mocht verwecken tot nauolghinghe, ende dat icker achteruolghinghe, doer een onwijs volck sal ick v sommighe van dien mocht salich maken. **15** Want eest brenghen tot verstoornissen. **20** Isaiaas is oock cloeck sake dat het verlies van hen lieden een versoeninge ende seyt, Ick ben gheuonden van die ghene die my der wereld is, hoedanich sal die aenneminghe sijn, niet en soeken, ick heb my openbaerlijck vertoont anders dan het leuen van die dooden? **16** Ende eest den ghenen die nae my niet en vraechden. **21** Ende dat het beproefsel heylich is, soo is den clont oock tot Israel seyt hy, Den gheheelen dach heb ick mijn heylich. Ende is die wortele heylich, soe sijn die handen wtghereyct tot dat volck dat niet en gheloof, tacken oock heylich. **17** Maer eest datter sommighe ende teghen my spreect.

11 ALdus segghe ic, Heeft Godt sijn volck verstooten? Dat sij verre. Want ick ben oock een Israelijt wt Abrahams sade van Beniamins gheslachte. **2** Godt en heeft sijn volck niet verstooten, dat hy voer ghekent heeft. Oft en weeti niet wat die scriptuere seyt van Elias, Hoe dat hy Godt verwekt teghen Israel? **3** Heere v propheten hebben sy ghedoot, v outaren hebben sij omghegrauen ende ick ben alleen ouerghebleuen, ende sij soeken mijn ziele. **4** Maer wat seyt hem die goddelijcke antwoerde? Ick heb voer my ghelaten seuen duysent mannen, die hen knien niet ghebocht en hebben voer Baal. **5** Alsoe eest oock in desen tijt. Die bleuelingen nae die verkiesinghe der gratien sijn salich gheworden. **6** Eest dan wt gratien, soe en eest nu wt die wercken niet. Oft anders en is die gratie nu gheen gratie. **7** Hoe eest dan? Dat Israel ghesocht heeft, dat en heeft hy niet vercreghen, maer die verkiesinghe heuet vercreghen, maer die andere sijn blint ghemaect, **8** also daer ghescreuen is, Godt heeft hen ghegheuen eenen nopende gheest, oogen dat sij niet sien en
ende sijt deelachtich gheworden van die wortele ende vetticheyt des olijfbooms, **18** en wilt niet glorieeren teghen die tacken. Eest dan dat ghy glorieert, ghy en draecht die wortele niet, maer die wortel v. **19** Ghy segt dan. Die tacken sijn ghebroken om dat ick daer in soude ghegrefft worden. **20** Wel, om die onghelooicheyt sijn sij ghebroken, maer ghy staet door tgheluoue, en wilt gheen hooch gheuoelen hebben, maer vreest. **21** Want eest dat Godt den natuerlijck tacken niet ghespaert en heeft, dat hy bijaontueren v oock niet en spaere. **22** Daer om siet aen die goetheyt ende die strengicheyt Godts, te weten in die ghene die gheuallen sijn die strengicheyt, ende in v, die goetheyt Gods, eest dat ghy blijft in die goetheyt, want anders suldi oock wtghehouden worden. **23** Maer oock eest dat die andere niet en blijuen in die onghelooicheyt, soe sullen sij weder om daer in ghegrefft worden. Want Godt is machtich hen weder om in te greffien. **24** Want eest dat ghy wt eenennatuerlijcken wilden olijfboom

ghesneden sijt, ende teghen natuere ghegreffijt sijt in eenen lichame veel leden hebben, ende die leden in eenen goeden olijfboom. Hoe veel te meer sullen en hebben alle tselue werck niet, 5 alsoe sijn wij vele sij (die nader natuuren sijn) ghegreffijt worden in een lichaem in Christo, ende elck besonder die een haren eyghen olijfboom? 25 Want broeders ick en wil des anders ledt. 6 Ende hebbende verscleyden gauen niet dat ghy onwetende sijt deser verborghentheyt nae die gratie die ons ghegheuen is, 7 tsij prophetie, (op dat ghy niet en sijt by v seluen wijs) dat die nae die mate des gheloofs, oft dienst int dienen, blentheyt eens deels ghesciet is in Israel, tot dat die tsij dat hy leert, in die leeringhe, 8 die vermaent volheyt der heydenen incomen soude, 26 ende dat int vermanen, die gheest in simpelheyt. Die ouerste also gheheel Israel soude salich worden. Alsooe daer is, in sorchfuldicheyt, die ontfermherticheyt doet, in ghescreuen is, Hy sal comen wt Sion, die afnemen vrolicheyt. 9 Liefde sonder gheueystheyt. Hatende sal ende afkeeren die ongoddelycheyt van Iacob. tquaet ende den goede aenhanghende. 10 Met liefde 27 Ende dit sal hen testament sijn van my, als ick des broederscaps malcanderen lief hebbende. Met hen sonden sal wech ghenomen hebben. 28 Nae eerbiedinghe malcanderen voercomende. 11 Met deuangelie sijn sij voerwaer vianden om v lieder sorchuoldicheyt niet traech. Metten gheest vierich. wille, maer nae die verkiesinghe sijn sij dalderliefste Den Heere dienende. 12 Doer die hope blijde. om die vaderen. 29 Want die gauen ende den roep In tribulacie verduldich. Int bidden naerstich, 13 Godts sijn sonder berouwen. 30 Want ghelyck ghi Der heylighen nooden te helpe comende, Gheerne lieden somtijts oock Gode niet gheloof en hebt, herbergende. 14 Ghebendijtse die v veruolghen, maer hebt nu bermherticheyt vercreghen om hen Ghebenedijt, ende en wilt niet vermalendijden. 15 ongheloouicheyt. 31 Alsoe en hebben dese nu oock Verblijt v met den blijden, Weent metten weenenden, niet gheloof in uwe bermherticheyt op dat sij oock 16 Een gheuoelen met malcanderen hebbende, souden bermherticheyt vercrijghen. 32 Want Godt Gheen hooch gheuoelen hebbende, maer metten heuet alle besloten in die ongheloouicheyt, om dat hy oetmoedighen een ghevuelen hebbende. En wilt niet haerder alle ontfermen soude. (eleesē g1653) 33 O diepte wijs sijn by v seluen. 17 Niemanden quaet voer quaet der rijcdommen van die wijsheyt ende wetenthelyt loonende, Besorghende goede dinghen, niet alleen Gods, hoe ombegrijpelicke sijn zijn ordeelen, ende hoe voer Godt, maer oock voer alle menschen. 18 Eest ombesporich sijn zijn weghen? 34 Want wie heeft den dat wesen mach, soe verre alst in v lieden is met sin des Heeren ghekent? Oft wie heeft sijn raetsman allen menschen vrede hebbende. 19 Niet v seluen gheweest? 35 Oft wie heeft hem ierst iet gheheuen, wrekende mijn alderliefste, maer wijct der gramscap. ende datment hen wederom loonen sal? 36 Want wt Want daer is ghescreuen, Gheeft my die wrake, ende hem ende doer hem, ende in hem sijn alle dinghen, ick salt loonen seyt die Heere, 20 Maer eest dat v hem sij glorie inder ewicheyt. Amen. (aiōn g165)

12 Hier om bidde ick v lieden broeders doer die bermherticheyt Godts, dat ghy v lichamen wilt gheuen tot een leuende heylighe, ende Godt behaghende offerande, dat welcke is uwen redelijcke Gods dienst. 2 Ende en wilt niet ghelyck worden deser werelt, maer wert verandert in die nieuwicheyt ws sins, om dat ghy beproeuen moecht welc dat Gods goeden ende behaghelyckken ende volmaecten wille is. (aiōn g165) 3 Want ick segghe doer die gratie die my ghegheuen is allen den ghenen die onder v lieden sijn, dat hy niet meer van sij seluen en houde dant en betaemt, maer dat hy van sij selue houde matelijck, eenen ieghelyck, alsoe hem Godt ghedeelt heeft des gheloofs mate. 4 Want ghelyck wy Godts dienaer, v ten goede. Maer eest dat ghy quaet

13 Alle ziele sij den ouersten machten onderdanich. Want daer en is gheen macht dan van Godt. Ende soe watter is, dat is van Gode ghescict. 2 Daerom die der macht wederstaet die wederstaet gods ordinacie. Ende die wederstaen die crijghen hen seluen die verdoemenisse. 3 Want die ouerste en sijn niet tot vreese den goeden wercke, maer den quade. Maer wilt ghy die macht niet vreesen? Doet goet, ende ghy sult lof van haer hebben. 4 Want sij is Godts dienaer, v ten goede. Maer eest dat ghy quaet

doet, soe vreest, want sij en draecht sonder sake dat danct Gode. Ende die niet en eet, die en eet niet den sweet niet. Want sij is Gods dienaer, een wreker ter Heere, ende hy danct Gode. 7 Want niemand van ons gramscappen, den ghenen die quaet doet. 5 Daer en leeft sij seluen, ende niemand en sterft sij seluen. om weest onderdanich van noots weghen, niet alleen 8 Want tsij oft wy leuen, soe leuen wy den Heere, om die gramscap, maer oock om die conscientie. tsij oft wy steruen, soe steruen wy den Heere. Daer 6 Want daer om gheeft ghi oock tribuyten, want sij om tsij oft wy leven, oft steruen, wy behooren den sijn Gods dienaers, tot dat selue dienende. 7 Daer Heere toe. 9 Want daer om is Christus ghestoruen om betaelt eenen ieghelycken dat ghi sculdich sijt. ende verresen, om dat hy ouer die leuende ende Wien ghi tribuyt sculdich sijt, dien gheeft tribuyt. doode heerscappie hebben soude. 10 Maer waer Wien tol, gheeft tol, wien vreeze, gheeft vreeze, om ordeelde ghy uwen broedere? Oft ghi waer om wien eere, gheeft eere. 8 En weest niemanden iet versmaeddi uwen broedere? Want wy sullen alle sculdich, dan dat ghy malcanderen lief hebbet. Want staen voer Christus rechterstoel. 11 Want daer is die sijnen naesten bemint, die heeft die wet volbracht. ghescreuen. Ick leue seyt die Heere, Want my sullen 9 Want, ghy en sult gheen ouerspel doen. Ghi en sult alle knien gheboocht worden, ende alle tonghen niet dootslaen. Ghy en sult niet stelen. Ghy en sult sullen Gode belijden. 12 Aldus sal een ieghelyck van gheen valsche ghetuyghenis gheuen. Ghy en sult niet ons lieden voer sij seluen Gode reden gheuen. 13 begheren, ende so wat ander ghebodt datter meer is, Daer om en laet ons voerts malcanderen niet meer dat wort in dit woert begrepen. Ghi sult uwen naesten verordeelen, maer ordeelt dat meer, dat ghy uwen lief hebben ghelyk v seluen. 10 Die liefde des naesten broeder gheen struycksele oft arghernisse en stelt. en doet gheen quaet. Daer om die veruullinghe des 14 Ick weet ende betrouwe inden Heere Iesu datter wets is die liefde. 11 Ende sonderlinghe wetende niet ghemeyn en is van sij seluen, dan den ghenen den tijt, Dattet nu die vre is vanden slaep op te die iet ghemeyn acht te sijne, dien eest ghemeyn. staen. Want nu is onse salicheyt naerder, dan doen 15 Want eest dat v broeder om die spijse bedroeft wy ierst gheloofden. 12 Den nacht is voerghegaen wort, soe en wandelt ghy nu voerts nae die liefde ende den den dach is aenghocomen. Daer om laet niet. En wilt hem met uwer spijsen niet verliesen om wech worpen die wercken der duysterheit, ende den welcken Christus ghestoruen is. 16 Daer om aendoen die wapenen des lichts. 13 Laet ons als en laet ons goet niet gheblameert worden. 17 Want inden dach eerbaerlyck wandelen, niet in brasserien het rijck Godts en is noch spijse noch dranck, maer ende dronkencappes, niet in slaepcameren ende rechtuerdicheyt, ende vrede, ende blijscap inden oneerbaerheden, niet in kijuagien ende nijdicheden. 18 Want wie daer om Christo dient, 14 Maer doet aan den Heere Iesum Christum. Ende die behaecht Gode, ende hy is vanden menschen dat vleesch en besorgt niet nae die wellusticheden. 19 Daer om laet ons volghen dat ghene

14 DEn crancken int ghelooue neemt tot v, niet met werringhen der ghedachten. 2 Want die eene gheloof dat hi alle dinghen eten mach, maer die cranck is die ete moes. 3 Die ghene die eet, en versmade niet den ghenen die niet en eet, ende die niet en eet, en verordeele niet den ghenen die eet. Want Godt heeft hem opghenomen. 4 Wie sijt ghy die eens anders knecht ordeelt? Hy staet oft valt sijnen heere ende hy sal staen. Want Godt is machtich hem op te rechten. 5 Want die eene ordeelt tusschen den eenen dach ende den anderen dach, maer die andere ordeelt elcken dach. Laet eenen ieghelyck sijnen sin daer in volghen. 6 Die den dach acht die acht dien den Heere. Ende die eet, die eet den Heere. Want hy

15 MAer wy die vromer sijn, moeten die cruncheden werct, ter ghehoorsamheyt vanden heydenen, metten der crancken verdraghen, ende niet ons seluen woerden ende werken **19** met cracht van teekenien behaghen. **2** Een ieghelyck van v lieden behaghe ende wonderlycke werken in die cracht des heyluchs sijnen naesten int goede, tot ghestichticheyt. **3** Want gheests, alsoe dat ick van Ierusalem al rontsomme Christus en heeft sij seluen niet behaecht. Maer tot Illiricum toe veruult hebbe dat euangeliie Christi. als daer ghescreuen is, Die versmaetheden van die **20** Ende ick heb dat euangeliie alsoe ghepreect, niet ghene die v versmaedden sijn op my gheuallen. daer Christus ghehoemt is gheweest, om dat ick niet **4** Want alle datter ghescreuen is, dat is tot onser en soude op een anders fundament timmeren, **21** leeringhen ghescreuen, op dat wy doer verduldicheyt maer also daer gescreuen is. Den welcken van hem ende troost der scriptueren hope hebben souden. **5** niet vercondicht en is die sullen sien, ende diet niet Ende die Godt der patientien ende des trosts ghene ghehoorten hebben sullen verstaen. **22** Waer om dat v lieden dat ghy een ghevuelen hebben moecht tot ick oock seer beleidt ben ghewest om tot v te comen. malcanderen nae Iesum Christum, **6** op dat ghy **23** Maer nu voerts gheen plaetse meer hebbende in eendrachtelijck met eenen monde moecht Godt eeren dese landen, ende begheerte hebbende tot v lieden ende den vader ons Heeren Iesu Christi. **7** Daer te comen van veel nu voerleden iaren **24** als ic in om ontfant malcanderen, ghelyck Christus v oock Hispanien sal beginnen te reysen, soe hope ick dat ontfanghen heeft ter eeren Gods. **8** Want ick segghe ick voerbij gaende v lieden sien sal, ende van v lieden dat Christus Iesus een dienaer ghewest heeft der derwaerts gheleyt worden eest dat ick my te voren besnijdenissen om die waerheyt Godts, om vast eensdeels met v sal vermaect hebben. **25** Daer om sal te maken die beloften der vaderen, **9** maer dat ick nu reysen in Ierusalem den heyleghen te dienen. die heydenen van die bermherticheyt Godt eeren. **26** Want die van Macedonien ende Achaien hebben Alsoe daer gescreuen is. Daer om sal ick v belijden ghesloten een ghemeyn almisne te doen tot den onder die heydenen, Heere, ende uwen name sal ick armen der heyleghen die in Ierusalem sijn. **27** Want singhen. **10** Ende wederom seyt hy, Verbljt v ghy dit heeft hem behaecht, ende sij sijnt hen sculdich. heydenen met sijnen volcke. **11** Ende weder om, Want eest dat die heydenen haerder gheesterlijcker Loeft alle ghy heydenen den Heere, ende prijst hem goeden deelachtich sijn, soe moeten sij oock in die grootelijc alle ghi natien. **12** Ende weder om seyt lichamelijcke goeden hen dienen. **28** Aldus wanner Isaias, Het sal een wortel van lesse sijn, ende die ick dit sal volbracht hebben, ende hen gheleuert dese daer op staen sal om te regeren die heydenen, in vrucht, soe sal ick doer v lieden reysen in Hispanien. hem sullen die heydenen hopen. **13** Maer Godt der **29** Ende ick weet wel dat ick tot v lieden comende, in hopen wil v veruullen met alle blijscappen, ende vrede die ouervloedicheyt van Christus benedicte comen wt gheloouen dat ghy oueruloedich moecht wesen in sal. **30** Aldus bidde ick v ghy broeders doer onsen die hope, ende cracht des heyluchs gheests. **14** Maer Heere Iesum Christum, ende doer die liefde des ick selue ben seker, mijn broeders, van v, dat ghy heyluchs gheests, dat ghy my helpet met ghebeden selue oock vol liefden sijt, veruult met alle wetenheyt, voer my aen Godt, **31** dat ick verlost mach worden alsoe dat ghy malcanderen moecht vermanen. **15** van die ongheloouighe die int loetsche landt sijn, Maer ick heb cloeckelijcker tot v lieden ghescreuen ende dat mijns dienst offerande mach ghenaem sijn eens deels, als v lieden tot ghedenckenissen weder in Ierusalem den heylighen **32** op dat ick tot v lieden om brenghende, om die gracie die my ghegheuen mach comen met blijscap, doer den wille Godts, dat is van Gode, **16** dat ick een dienaer sijn soude ick met v lieden mach vermaect worden. **33** Ende Christi Iesu onder die heydenen. Heylichmakende Godt des vreeds sij met v allen. Amen.

dat Euangelium Godts, op dat die offerande der heydenen aenghenaem worde, ende gheheylicht inden heylighen gheest. **17** Daer om heb ic glorie in Christo Iesu tot Gode. **18** Want ick en derre niet spreken van dien dinghen die Christus doer my niet en

16 ICK beuele v lieden Pheben onse suster, die in den dienst is vander kercken die in Cenchrus is, **2** dat ghy haer ontfant inden Heere alsoe dat den heyleghen betaemt, ende dat ghy haer by staet in wat sake dat sij ws te doen sal hebben. Want sij

heefter oock vele by ghestaen, ende my selue oock.
3 Groet Priscam ende Aquilam mijn helpers in Christo
lesu 4 (die voer mijn ziele hen halsen ouergheheuen
hebben, den welcken niet ick alleen en dancke,
maer oock alle die kerken inde heydenisse) 5 ende
die kercke van haren huysghesin. Groet Epenetum
mijnen beminden, die dierste vrucht van Asien is in
Christo. 6 Groet Mariam die vele onder ons ghearbeyt
heeft. 7 Groet Andronicum ende Iuliam mijn maghen
ende mede gheuanghenen, die edel sijn onder die
Apostelen, die oock voer my gheweest hebben in
Christo. 8 Groet Ampliatum mijnen alderliefsten inden
Heere. 9 Groet Vrbanum onsen helper in Christo lesu
ende Stachyn mijnen beminden. 10 Groet Apellen den
beproefdien in Christo. 11 Groetse die van Aristobolus
huysghesin sijn. Groet Herodionem mijnen maech.
Groetse die wt Narcissus huys sijn, die inden Heere
sijn. 12 Groet Triphenam ende Triphosam, die inden
Heere arbeyden. Groet Persidem mijn alderliefste,
die veel ghearbeyt heeft inden Heere. 13 Groet
Rufum den wtuercoren inden Heere ende sijn moeder
ende die mijne. 14 Groet Asyncritum Phlegontem,
Hermam, Patrobam, Hermen, ende die broeders
die met hen sijn. 15 Groet Philogum ende Iuliam
Nereum ende sijn sustere, ende Olympiadem, ende
alle die heylighen die met henlieden sijn. 16 Groet
malcanderen met eenen heylighen cusse. V groeten
alle die kercken Christi. 17 Ende ick bidde v broeders
dat ghy die waerneemt die tweedrachticheden ende
argernissen maken buyten die leeringhe die ghy
gheleert hebt, ende wijct van die, 18 want aldusdanighe
en dienen Christo onsen Heere niet, maer haren
buyck ende doer soete redenen ende benedictien,
verleyden sij die herten der onnoselen, 19 want v
ghehoorsamheyt is in allen plaetsen vermaert. Daer
om verblijde ick my in v lieden. Maer ick wille dat ghy
sult wijs sijn int goet, ende simpel int quaet. 20 Ende
Godt des vreedts vertrede Sathanam onder v voeten
haestelijck. Die gratie ons Heeren lesu Christi, sij
met v lieden. 21 Timotheus mijn helper groet v, ende
Lucius, ende Iason, ende Sosipater mijn maghen. 22
Ick Tercius groet v, die den brief ghescreuen hebbe,
inden Heere, 23 Caius mijn weerdt ende alle die
kercke groet. V groet Erastus die tresorier der stadt,
ende Quartus die broeder. 24 Die gratie ons Heeren
lesu Christi sij met v allen Amen. 25 Ende den

ghenen die machtich is v te verstercken nae mijn euangelie, ende die predicatie lesu Christi, nae die openbaringhe der verborghentheydt, die den voerleden eewigen tijden versweghen is gheweest (aiōnios g166)
26 dwelck nu gheopenbaert is doer die scriptueren der propheten, nae ghebodt des eewigen Godts, om onderdanich te sijne den ghelooue) onder alle die heydenen bekent (aiōnios g166) 27 Godt die alleen wijs is doer Iesum Christum, den welcken sij eere ende glorie inder eewicheyt. Amen. Hier voleyt die Epistel van Sinte Pauwels totten Romeynen. (aiōn g165)

1 Corinthiërs

1 PAVLVS een gheroepen Apostel Iesu Christi, doer den wille Godts, ende Sosthenes een broeder, 2 der kerken Gods die te Corinthen is, den gheheylichden in Christo Iesu, den gheroepenen heyleghen, met allen den ghenen die den naem ons Heeren Iesu Christi aenroepen, in alle hare ende onse plaetsen. 3 Gratia sij v lieden ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo. 4 Ick dancke mijnen Godt altijt voer v, in die gratie Gods die v lieden ghegheuen is in Christo Iesu, 5 dat ghy in alles rijk gheworden sijt in hem, in alderley woerden ende in alle wetenheyt 6 (ghelyck dat ghetuyghenis Christi in v lieden gheuesticht is,) 7 alsoe dat v niet en ghebreect in eenighe gracie, verwachtende die openbaringhe ons Heeren Iesu Christi, 8 die welcke v lieden oock sal vestighen totten eynde onstraffelijck tot inden dach der toechoemsten ons Heeren Iesu Christi. 9 Godt is ghetrouwe, doer den welcken ghy gheroepen sijt int gheselscap sijns soens Iesu Christi ons Heeren. 10 Maer ick bidde v broeders doer den naem ons Heeren Iesu Christi, dat ghy allegader eendrachtelijck spreket, ende dat ghy niet en laet tweedrachticheden tusschen v sijn, maer weest volmaect in eenen sin, ende in een wetenheyt. 11 Want my is te kennen ghegheuen van v lieden mijn broeders doer die ghene die te Chloes sijn, datter twisten onder v lieden sijn. 12 Ende dat segghe ick, om dat een ieghelyck van v lieden seyt, Ick ben voerwaer Pauwels discipel. Maer ic Apollos. Maer ick Cephe, Maer ick Christi. 13 Es Christus ghedeelt? Es Paulus voer v lieden ghecrust? oft sijdi in Pauwels naem ghedoopt? 14 Ick dancke Gode dat ick niemanden van v lieden ghedoopt en hebbe, dan Crispum ende Caium, 15 op dat niemand en segghe dat ghy in mijnen naem ghedoopt sijt. 16 Oock hebbe ick ghedoopt thuyshes van Stephane. Voerts meer en weet ick niet oft ick iemant anders ghedoopt hebbe. 17 Want Christus en heeft my niet ghesonden om te doopen, maer om het euangelie te preken, niet doer wijsheyt des woerts, op dat het cruyces Christi niet verydelt en worde. 18 Want het woert des cruyces is den ghenen die verloren gaen een dwaesheyt, maer den ghenen die behouden worden, dat is ons, eest die cracht Gods. 19 Want daer is ghescreuen. Ick sal te niet doen die wijsheyt

der wijsen, ende die voersienicheyt der voersienigher sal ick verworpen, 20 Waer is die wijse? Waer is die scribe? Waer is die ondersoecker deser werelt? En heeft Godt die wijsheyt deser werelt niet dwaes ghemaect? (aiōn g165) 21 Want om dat die werelt in Godts wijsheyt Godt niet ghekent en heeft doer haer wijsheyt, soe heuet Gode behaecht doer die dwaesheyt der predication die gheloouende salich te maken. 22 Want die loden begheren mirakelen, ende die Grieken soeken wijsheyt, 23 maer wy preken den ghecrusten Christum den loden voerwaer een arghernisse, ende den Grieken een dwaesheyt, 24 maer den gheroepen loden ende Grieken preken wy Christum Godts cracht ende Gods wijsheyt. 25 Want die goddelijke onwijsheyt is wijser dan die menschen, ende Godts crancheyt is stercker dan die menschen. 26 Want broeders besiet uwen roep, hoe datter niet veel wijse naden vleesch, niet veel machtighe, niet veel edele gheroepen en sijn. 27 Maer die dwaes sijn voer die werelt die heeft Godt vercoren, op dat hy die wijse bescamen soude ende die crancce der werelt heeft Godt vercoren, om dat hy die stercke bescamen soude, 28 ende die onedele der werelt ende die versmaedde heeft Godt vercoren, ende datter niet en is, op dat hy tghene dat wat is te niet doen soude. 29 Om dat gheen vleesch glorieren en soude voer sijn aensicht. 30 Wt den welcken sijt ghy in Christo Iesu, die ons gheworden is tot wijsheyt van Gode, ende tot rechtuerdicheit, ende heylchmakinghe, ende verlossinghe, 31 op dat (ghelyck daer ghescreuen is) Soe wie glorieert inden Heere glorieren soude.

2 ENde doen ic tot v lieden quam broeders, soe ben ick ghecomen niet in hoocheyt van sprake, oft wijsheyt, vercondighende v lieden dat ghetuyghenis Christi. 2 Want ic en heb my niet wtghegheuen iet te weten onder v lieden, dan lesum Christum, ende dien ghecryst. 3 Ende ick heb oock in veel crancheyt ende vreese, ende anxt, by v lieden gheweest, 4 ende mijn sprake, ende mijn predicatie en is niet gheweest in beweechlijcke woerden der menschelijcker wijsheyt, maer int vertoonen des gheests ende der cracht, 5 op dat v ghelooue niet en sij in der menschen wijsheyt, maer in die cracht Gods. 6 Maer die wijsheyt spreken wy onder die volmaecte. Maer niet die wijsheyt deser werelt, oft der princen van deser werelt, die te niet

ghedaen worden, (aiōn g165) 7 maer wy spreken Gods wijsheit in verholentheden, die verborghen is, die welcke Godt te voren bescikt heeft voer die euwe tot onser glorien, (aiōn g165) 8 die welcke niemand van die princen deser werelt ghekent en heeft. Want hadden sij die bekent sij en souden nemmermeer den Heere der glorien ghecryst hebben. (aiōn g165) 9 Maer alsoo daer ghescreuen is. Dat gheen ooghe ghesien en heeft, noch oore ghehoort, noch in des menschen herte niet opcomen en is, tghene dat die Heere bereyt heeft den ghenen die hem lief hebben, 10 maer ons heuet Godt gheopenbaert doer sijnen gheest. Want den gheest ondersoect alle dinghen, oock die diepten Gods. 11 Want wie mensch weet wat inden mensch is, dan den gheest vanden mensch die in hem is, alsoe oock dat Gode aengaet en weet niemand dan den gheest Gods. 12 Maer wy en hebben den gheest van deser werelt niet ontfanghen, maer den gheest die wt Godt is, op dat wy weten souden wat dinghen ons van Gode ghegeheuen sijn, 13 die welcke wy oock spreken, niet in gheleerde woerden der menschelijcker wijsheit, maer in die leeringsche des gheests, gheestelijcke dinghen by gheestelijcke ghelyckende. 14 Want die vleeschelijcke mensch en begrijpt die dinghen niet die den gheest Gods aengaen. Want het is hem dwaesheit, ende hy en can die niet verstaen. Want die worden doer den gheest ondersocht. 15 Maer een gheestelijck mensch ordeelt alle dinghen, ende hy en wort van niemanden gheordeelt. 16 Want wie heeft des Heeren sin ghekent die hem leeren mocht? Maer wy hebben Christus sijn.

3 Ende ick broeders en heb v liedien niet moghen spreken als gheestelijcke menschen, maer als vleeschelijcke. Als cleynen kinderkens in Christo, **2** heb ic v melck te drincken ghegheuen, ende niet spijse. Want ghy en mochtes noch niet, maer noch nu oock en moech des voerwaer niet, want ghi sijt noch vleeschelijcke. **3** Want als onder v is nijt ende twist, en sijdi dan niet vleesschelijck ende en wandeldi dan niet nae den mensch? **4** Want als die eene seyt, Ick ben Paulus discipel, ende die ander ick ben Apollos, en sijdi dan niet menschen? Wat is dan Apollo? ende wat is Paulus? **5** Dienaers des gheens den welcken ghy ghelooft hebt, ende eenen ieghelijcken ghelyck die Heere ghegheuen heeft. **6** Ick heb gheplant, Apollo heuet ghewatert, maer

Godt heeft den wasdom ghegheuen. 7 Daer om noch die gheen die plant en is wat, noch die ghene die watert, maer Godt die den wasdom gheeft. 8 Maer die plant ende die watert sijn een. Ende een ieghelijck sal sijnen eyghenen loon ontfanghen nae sijnen arbeyt, 9 Want wy sijn Gods helpers. Ghy sijt Gods lantwinninghe. Ghy sijt Godts timmeragie. 10 Nae die gracie Godts die my ghegheuen is, soe heb ick als een wijs ouertimmermeester het fundament gheleyt, maer een ander timmert daer op. Maer een ieghelijck sie hoe dat hy daer op timmert. 11 Want niemant en mach een ander fundament legghen, dan tghene datter gheleyt is dwelck is Christus Iesus. 12 Maer eest dat iemant op dat fundament timmert gout, silver, costelijcke steenen, houten, hoy, stoppelen, 13 eens ieghelycs werck sal gheopenbaert wesen. Want den dach des Heeren salt verclarein, want het sal int vier gheopenbaert worden, ende eens ieghelycs werck hoedanich dattet is dat sal het vier toonen. 14 Eest dat iemants werck dat hy daer op ghetimmert heeft blijft, soe sal hy loon ontfanghen. 15 Eest dat iemants werck bernt, soe sal hy scade lijden, maer hy sal behouden wesen, alsooo nochtans als doert vier. 16 En weet ghy niet dat ghi Gods tempel sijt, ende dat den gheest Gods in v lieden woont? 17 Maer eest dat iemant den tempel Gods schendt, dien sal Godt schenden. Want den tempel Gods is heyligh, dwelck ghy sijt. 18 Niemant en bedrieghe sij seluen, eest datter iemant onder v lieden sciijnt wijs te wesen in dese werelt, die worde sot, op dat hy wijs worden mach. (aion g165) 19 Want die wijsheit deser werelt is dwaesheit by Gode. Want daer is ghescreuen, Ick sal die wijse begrijpen in hen scalcheyt. 20 Ende weder om, die Heere kent die ghedachten der wyser dat sij ydel sijn. 21 Daer om niemant en gloriere in die menschen. 22 Want het is al uwe, tsij Paulus, tsij Apollo, tsij Cephas, tsij die werelt, tsij dleuen, tsij die doot, tsij teghenwoerdich, tsij toecomende. Want alle dinghen sijn uwe, 23 ende ghy behoort Christo, ende Christus behoort Gode toe.

4 ALsoo sal ons een mensch houden als Christus dienaers, ende bedienders van Gods verholentheden. **2** Hier wort nu ghesocht onder die bedienders datter iemant ghetrouwe mach gheuonden worden. **3** Maer tes my voer dminste dat ick van vlieden gheordeelt worde oft van den menschelijcken

daghe. Maer ic en ordeele my selue ooc niet. 4 Want sommighe opgheblasen. 19 Maer ick sal tot v lieden ic en ken my seluen niet besculdich, maer nochtans comen corts, eest dat die Heere wilt, ende ick sal daer doer en ben ic niet gherechtuerdicht, maer die kennisse nemen niet van die woorden der gheender my ordeelt dats Godt. 5 Daer om en wilt voer den die opgheblasen sijn, maer vander cracht. 20 Want tijt niet ordeelen, tot dat die Heere coemt die ooc het rijck Godts en is in die woorden niet, maer in die verlichten sal die verborghentheden der duysternisse, cracht. 21 Wat wildi? dat ic metter roeden tot v lieden ende openbaren die raden der herten, ende dan sal come, oft metter liefden, ende metten gheest der eenen ieghelycken lof sijn van Gode. 6 Maer dese saechtmoedicheyt?

dinghen broeders heb ic by een ghelyckenisse bediet op mi ende Apollo, om uwen wille, op dat ghi in ons soudt leeren dat die eene (meer dant voerscreuen is) teghen den andere niet opgheblasen en worde, om eens anders wille. 7 Want wie onderscyeft v? Ende wat hebdit dat ghy niet ontfanghen en hebt? Ende eest dat ghijt ontfanghen hebt, waer om glorieerde, als oft ghijt niet ontfanghen en hadt? 8 Ghy sijt nu versaeft gheworden, ghy sijt nu rijck gheworden, sonder ons regneert ghy, ende och oft ghy regneerdet, op dat wy oock met v lieden mochten regneren. 9 Want ick meyne voerwaer dat Godt ons die alderleste Apostelen ghetooft heeft als die der doot toeghescict sijn. Wat wij sijn een toonsel gheworden der werelt, ende den enghelen, ende den menschen. 10 Wy sijn dwaes om Christus wille, maer ghy sijt voersienich in Christo. Wy sijn cranck, maer ghy sijt sterck, ghy sijt edel, maer wy onedel. 11 Tot op dese vre toe sijn wy oock hongherich ende dorstich ende maect, ende wy worden met halslaghen gheslaghen, ende sijn sonder seker stede, 12 ende wy arbeyden werkende met onsen handen, wy worden vermalendijt, ende wy ghebenediden, wy lijden veruolginghe, ende wy verdraghten. 13 Wy worden ghelastert, ende wy bidden. Als vuylnisse van deser werelt sijn wi gheworden alder menschen verworpsel tot noch toe, 14 Dit en scrijf ick v niet om dat ick v lieden beschamen soude, maer als mijn alderliefste kinderen vermane ick v lieden, 15 want al hebdy thien duysent leermeesters in Christo, maer ghy en hebt niet veel vaders, want in Christo Iesu heb ic v lieden door deuangelie voort ghebracht 16 Daerom bidde ick v weest mijn naeuolghers, 17 Daerom heb ick tot v lieden ghesonden Timotheum die mijn alderliefste sone is, ende ghetrou inden Heere, die welcke v vermanen sal, mijn weghen die in Christo Iesu sijn, ghelyck ick tot alle plaezen in alle kercken leere. 18 Als oft ick tot v niet comen en soude, alsoo sijnder

5 Over al wort onder v lieden ghehoort oncuyscheyt ende sulcke oncuyscheyt, als oock onder die heydenen niet en is, alsoo datter een sijns vaders huysvrouwe hebben soude. 2 Ende ghy sijt opgheblasen, ende en hebt niet meer rouwe ghehadt, op dat hy wt het midden van v lieden soude wechghedaen worden, die dat werck ghedaen heeft. 3 Ic voerwaer van v verscyeiden metten lichaem, maer tegenwoerdich metten gheest, heb nu gheordeelt als teghenwoerdich, den ghenen die alsoe ghedaen heeft, 4 inden naem ons Heeren Iesu Christi, v lieden tsamen vergadert sijnde met mijnen gheest, met die cracht ons heeren Iesu, 5 alsulcken ouer te leueren satane tot verderfenisse des vleesch, op dat den gheest behouden sij inden dach ons Heeren Iesu Christi. 6 V gloriatie en is niet goet. En weet ghy niet dat een luttel heue dat heel deech versuerit? 7 Suyert reyn wt den oude heue, op dat ghi moecht wesen een nieuwe beslach, alsoe ghy ongheheeft sijt. Want Christus ons Paeschlam is ten offer gheslaghen. 8 Hier om laet ons feeste houden niet inden ouden heue, noch in den heue der quaetheyt, ende der archeyt, maer in die in die ongheheefde brooden der puerhert, ende der waerhert. 9 Ick heb v lieden ghescreuen in eenen brief. En houdt gheen ghemeynscap metten oncuyschen menschen, 10 niet voerwaer metten oncuyschen van deser werelt, oft metten gherighen, oft roouers, oft den afgoden dienende, want anders hadde moeten wt deser werelt gaen. 11 Maer nu heb ick v ghescreuen gheen ghemeynscap te hebben, eest dat sulck die een broeder ghenoemt wort, een oncuysch mensch is, oft gherich, oft den afgoden dienende, oft een lasteraer, oft een dronckaert, oft een roouer, met alsulcken en suldi oock gheen spijse nemen. 12 Want wat gaet my aan te ordeelen vanden ghenen die buyten sijn? En ordeelt ghy niet van die ghene die binnen sijn? 13 Want die ghene die buyten

sijn, sal Godt ordeelen. Neemt den quaden wech wt v
seluen.

6 DERRET iemant van v lieden hebbende een sake
teghen eenen anderen hem laten vonnissen by
die ongherechtighe, ende niet by die heylige. **2**
En weet ghy niet dat die heylige van die werelt
ordeelen sullen? Ende eest dat doer v lieden die
werelt sal gheordeelt worden, sijt ghy dan onweerdich
die van die minste saken soudt ordeelen? **3** En
weet ghy niet dat wy die enghelen sullen ordeelen?
Hoe veel te meer weerlijcke saken? **4** Daer om
eest dat ghy weerlijcke saken hebt te ordeelen, die
alder versmaetste die in die kercke sijn die stelt om
te ordeelen. **5** Tot uwer scanden seg ick dit. En
isser niemand onder v alsoo wijs die soude moghen
vonnissen tusschen sijnen broeder? **6** Maer dinghet
den eenen broeder metten anderen broeder int recht
ende dat by die ongheloouighe? **7** Nu esser voerwaer
in alder manieren een misdaet onder v lieden dat
ghy onder malcanderen te rechte gaet. Waer om en
lijt ghi niet lieuer onrecht? Waer om en verdraechdi
niet lieuer onghelijck? **8** Maer ghy doet onrecht
ende veronghelijct, ende dat den broeders. **9** En
weet ghy niet dat die ongherechtighe dat rijck Godts
niet besitten en sullen? En wilt niet dolen. Noch
oncuysche menschen, noch afgoden dienende, noch
ouerspeelders, **10** noch onnatuerlijcke oncuyscheyt
bedrijuende, noch Sodomie doende, noch dieuen,
ghy sijt aghewassen, maer ghy sijt gheheylicht,
maer ghy sijt ghorechtuerdicht, inden naem ons
Ende aldusdanighe hebdy voerwaer gheweest, maer
ghy sijt aghewassen, maer ghy sijt gheheylicht,
maer ghy sijt ghorechtuerdicht, inden naem ons
Heeren Iesu Christi, ende in den gheest ons Gods.
12 Alle dinghen sijn my ghearloof, waer alle dinghen
en sijn niet orberlijck. Alle dinghen sijn my ghearloof,
maer ick en sal onder niemants macht ghebracht
worden. **13** Die spijse behoort den buyck toe, ende
den buyck der spijsen. Maer Godt sal desen ende
die verderuen. Ende het lichaem en behoirt der
oncuyscheyt niet, maer den Heere, ende die Heere
den lichaeme. **14** Maer Godt heeft oock den Heere
verwekt, ende hi sal ons verwecken doer sijn cracht.
15 En weet ghy lieden niet dat v lichamen Christus
leden sijn? Sal ick dan nemende Christus ledien, die
maken ledien van eender hoeren? Dat sij verre. **16** En

weet ghy niet, dat die ghene die eender ghemeynder
vrouwen aenhanct met haer een lichaem wort? Want
sij twee (seyt hy) sullen in een vleesch sijn. **17** Maer
die den Heere aenhanct, die is eenen gheest. **18**
Vliedt die oncuyscheyt. Alle sonde die een mensche
doet die is buyten dlichaem, maer die oncuyscheyt
bedrijft die sondicht in sijn lichaem. **19** En weet
ghy niet dat v ledien eenen tempel sijn des heyluchs
gheests, die in v is, den welcken ghy van Gode hebt,
ende en sijt v selfs niet? **20** Want ghy sijt ghecocht
met eenen grooten prijs, eert ende draeckt Godt in v
lichaem.

7 MAER van die dinghen daer ghy my af ghescreuen
hebt. Het is den mensch goet gheen vrouwe aen
te tasten, **2** maer om der oncuyscheyt wille, soe
hebbe een ieghelyck sijn huysvrouwe, ende elcke
huysvrouwe hebbe haren man. **3** Der huysvrouwen
sal die man die scult betalen, desghelijck oock die
huysvrouwe den man. **4** Die vrouwe en heeft haers
lichaems gheen macht, maer die man. Desghelijcs
oock die man en heeft sijns lichaems gheen macht,
maer die vrouwe. **5** En wilt malcanderen niet vercorten,
dan bijauontueren wt eendrachttich consent eenen tijt
lanck, op dat ghy v moecht verleghen ter bedinghen,
ende dan keert weder te samen, op dat v satanas niet
en before, om uwer onghetidicheyt wille. **6** Maer dit
seg ick wt toelaten, niet wten ghebode. **7** Maer ick wil
dat alle die menschen waren ghelijck ick selue, Maer
een ieghelyck heeft sijn eyghen gaeu van Gode, die
noch roouers, en sullen dat rijck Godts besitten. **11**
eene voerwaer aldus, maer die ander alsoo. **8** Maer
Ende aldusdanighe hebdy voerwaer gheweest, maer
ghy sijt aghewassen, maer ghy sijt gheheylicht,
maer ghy sijt ghorechtuerdicht, inden naem ons
Heeren Iesu Christi, ende in den gheest ons Gods.
10 Maer den ghenen die inden houwelijken versaeamt
sijn, ghebiede, niet ick, maer die Heere, dat die
huysvrouwe van haren man niet en sceyde, **11** maer
Want den anderen seg ick, niet die Heere. Eest dat
blidue, oft met haren man weder versoent worde.
Ende de man en verlate sijn huysvrouwe niet. **12**
Want den anderen seg ick, niet die Heere. Eest dat
eenich broeder een ongheloouighe huysvrouwe heeft,
ende dat dese conseerteert met hem te woonen dat
hy die niet en verlate. **13** Ende soo wat vrouwe eenen
ongheloouighen man heeft, ende die conseerteert met
haar te woonen, dat sij den man niet en verlate. **14**

Want die ongheloouiche man is gheheylicht doer den ende die blijde sijn, als niet blijde sijnde, ende die gheloouiche vrouwe, ende die ongheloouiche vrouwe coopen, als niet besittende, 31 ende die dese werelt is gheheylicht doer den gheloouighen man. Want ghebruycken, als oft sij die niet en ghebruycten. anders souden v kinderen onreyn wesen, maer nu sijn Want dat wesen van deser werelt gaet voerbi. 32 sij heylich, 15 maer eest dat die ongheloouiche wech Maer ick wille dat ghi sonder sorchuuldicheyt sult gaet, soe laet hem wech gaen. Want een broeder wesen. Die sonder huysvrouwe is, die is besorgt voer oft suster en is tot die slauerne niet verbonden in tghene dat den Heere aengaet, hoe dat hy Gode aldusdanighe dinghen, maer inden vrede heeft ons behaghen mach. 33 Maer die met een huysvrouwe Godt gheroepen. 16 Want waer wt weet ghy vrouwe is die is besorgt met die dinghen die der werelt oft ghy den man sult salich maken? oft waer wt weet aengaen, hoe dat hy sijnder huysvrouwen behaghen ghy man oft ghi die vrouwe sult salich maken? 17 dan mocht, ende hy is gheudeelt. 34 Ende een onghehoude eenen ieghelycken alsoot die Heere ghedeylt heeft. vrouwe, ende een maecht die denct tghene dat Alsoo Godt eenen ieghelycken gheroepen heeft, den Heere aengaet, dat sij mocht heylich sijn aen alsoo wandele hy, ende ghe-lijck ick in alle kercken lichaem ende aen gheest. Maer die ghehouwet is die leere. 18 Esser iemant besneden gheroepen? die en peyst op die dinghen die der werelt aengaen, hoe neme gheen onbesnedenheyt aen. Isser iemant in sij haren man mocht behaghen. 35 Maer dit segghe die onbesnedenheyt gheroepen? die en laet hem niet ick tot v lieden profijt, niet om dat ick v eenen strick besnidien. 19 Die besnidenisse en is niet, ende die aenwerpen soude, maer dat ick v vermanen soude tot onbesnedenheyt en is niet, maer dat onderhouden dat ghene dat eersaem is, ende dat vrijcheyt gheeft van Gods gheboden. 20 Een ieghelyck blije inden den Heere sonder letsel te dienen. 36 Maer eest sake roep daer hy in gheroepen is, 21 Sijdi een slaeue dat iemanden duncket, dattet hem scande sciijnt te gheroepen? en acht dat niet. Maer oock al moechdi vrij sijne van sijnder maghet om dat sij ouer haer iaren worden, soo ghebruyct die knechtscap lieuer. 22 Want ghecomen is, ende dattet soo moet wesen, soo doe die inden Heere gheroepen is een knecht, die is een hy dat hy wilt, sij en sondicht niet eest dat sij houwet. ghevrijde des Heeren. Desghelijcs wie vrij gheroepen 37 Want die in sijn herte ghestelt heeft vaste, gheenen is, die is een knecht Christi. 23 Ghy sijt met eenen Prijs noot hebbende, maer macht hebbende van sijnen ghecocht, en wilt niet worden der menschen knechten. wille, ende dat hy dit goet gheordeelt heeft in sijn 24 Een ieghelyck broeder blije in Gode int ghene herte, sijn maghet te behouden, die doet wel. 38 daer hy in gheroepen is. 25 Ende vanden maechden Aldus die sijn maghet ten houweliicken bestelt, die en heb ick ghebodt des Heeren, maer ick doet wel, ende diese niet en bestelt die doet beter. 39 gheue raet, als die bermherticheyt vercreghen hebbe Een vrouwe is aen die wet ghebonden, soo langhe vanden Heere, om dat ick ghetrouwue soude sijn. als haer man leeft, maer eest dat haer man ontslapen 26 Daer om houde ick voerwaer dit goet te wesen is, soo is sij vrij gheworden, sij trouwe den welcken sij om des aenstaenden noots wille, dattet goet is den wilt, alleenlyck inden Heere. 40 Maer sij sal saligher mensche alsoe te sijne. 27 Sijt ghy verbonden met sijn, eest dat sij alsoo blijft, nae mijnen raet. Ick houde eender huysvrouwen? en wilt gheen ontbindinghe soeken. Sijt ghy onghebonden van een huysvrouwe? en wilt gheen huysvrouwe soeken. 28 Maer eest dat ghy een huysvrouwe neemt, soe en hebdi niet ghesondicht. Ende eest dat een maghet houwet, soo en heeft sij niet ghesondicht. Maer nochtans sullen alsulcke tverdriet des vleechs hebben. Maer ick spare v lieden. 29 Aldus dit seg ick v lieden broeders, den tijt is cort, van nu voert aen eest tijt, dat oock die ghene die huysvrouwen hebben sijn sullen als gheen hebbende, 30 ende die weenen als niet weenende,

8 MAer van die dinghen die den afgoden tot sacrificie gheoffert worden, soo weeten wy dat wy alle die wetenheyt hebben. Die wetenscap maect opgheblasen, maer die liefde sticht. 2 Maer eest datter iemant meynt dat hi iet weet, die en heeft noch niet bekent hoe dat hy weten moet. 3 Maer eest dat iemant Godt lief heeft, dese is van hem bekent. 4 Maer vanden spijsen die den afgoden ten offer gheslaghen worden, weten wy dat den afgodt niet en is in die werelt, ende datter niemant Godt en is,

dan eenen. 5 Want al eest datter sommige sijn den dorschenden osse niet toebinden. Sorgt Godt die ghehoemt worden goden, tsij inden hemel, tsij voer die ossen? 10 Oft seyt hy dit voerwaer om onsen opder eerden (Want daer sijn voerwaer veel goden wille? Want om onsen wille isscher ghescreuen. Dat die ende veel heeren) 6 maer wy en hebben nochtans ghene die ackert, ackeren moet op hope, ende die maer eenen Godt, den vader, wt den welcken dat alle dorscht, op hope van vrucht te ontfanghen. 11 Eest dinghen sijn, ende wy in hem, ende eenen Heere dat wy v gheestelijcke dinghen ghesaeyt hebben, eest Iesum Christum, doer wien alle dinghen sijn, ende wy groot dat wy uwe vleeschelijcke dinghen mayen? 12 doer hem. 7 Maer in een ieghelyck en is die wetenheydt Eest dat die andere uwer macht deelachtich sijn, waer niet. Ende die sommige eten als afgodts offer tot om niet veel te meer wy? Maer wy en hebben dese noch toe, met een conscientie vanden afgodt, ende macht niet ghebruyct, maer wy verdraghet al, om hen conscientie, want sij cranck is, wort ontsuyert. 8 dat wy gheen hinder en souden doen der euangelien Maer die spijse en maect ons Godt niet ghename. Christi. 13 En weet ghy lieden niet dat die ghene die in Want al eten wy daer om en sal ons niet oueren, die heyleghe plaetse werken oock eten van tghene noch al en eten wy niet, soo en sullen wy niet min dat van die gheheylichde plaetse is, ende dat die den hebben. 9 Maer siet toe, dat bijauontueren dese uwe outaer dienen oock des outaers deelachtich sijn. 14 vrijcheyt gheen arghernisse en worde den crancken. Alsoo heuet die Heere oock gheordineert den ghenen 10 Want eest sake dat iemant siet den ghenen die de diet euangelie vercondighen, van deuangelie te leuen. wetentheydt heeft, ter tafelen sittende daermen der 15 Maer ick en heb gheen van desen ghebruyct. Ende afgoden offer eet, en sal sijn conscientie (want sij ick en heb dese dinghen niet ghescreuen, om dat my cranck is) niet ghesticht worden om der afgoden offer alsoo souden ghaedaen worden. Want het is my beter te eten? 11 Ende die crancke broeder sal verloren te steruen, dan dat iemant mijn glorie soude ydel gaen doer v wetenheydt, om den welcken Christus maken. 16 Want al eest dat ick het euangelie preke, ghestoruen is? 12 Maer ghy alsoo sondighende dat en is my gheen glorie. Want den noot dwingt teghen die broeders, ende slaende hen crancke my daer toe. Want wee my eest dat ick deuangelie conscientie, sondicht in Christum. 13 Daer om eest niet en preke. 17 Want eest dat ict gheerne doen, dat die spijse mijnen broeder verarghert, soo en sal ick gheen vleesch eten inder ewicheyt, op dat ick mijn loon? Dat ic Deuangelie prekende, dat doe vrij om mijnen broedere niet en verarghere. (aiōn g165)

9 EN ben ick niet vrij? En ben ick gheen Apostel? en heb ick Christum Iesum onsen Heere niet ghesien? En sijt ghy niet mijn werck inden Heere? 2 Ende al en ben ick den anderen gheen Apostel, ick bent nochtans v lieden. Want ghy sijt den seghel van mijnder Apostelcap inden Heere. 3 Mijn verantwoerden by die ghene die my vraghan is dit. 4 En hebben wy gheen macht te eten, ende te drincken? 5 En hebben wy gheen macht een vrouwe die een suster is al om mede te leyden, ghelyck die andere Apostelen, ende die broeders ons Heeren, ende Cephas? 6 Oft en heb ick alleen ende Barnabas die macht niet dit te doen? 7 Wie strijt op sijns selfs soudie tot eenighe tijden? Wie plant eenen wijngaert, ende en eedt van diens vruchten niet? Wie voedt een cudde, ende en eet van dat melck des cudden niet? 8 Seg ick dit nae den mensch? En seyt die wet dit niet? 9 Want daer is ghescreuen in Moyses wet. Ghy en sult den muyl van

dat die ghene die in die loopplaetse loopen, alle gader voerwaer loopen, maer een ontfant den prijs? Loopt eenen camp strijdt, die onthoudt hem seluen van alle dinghen, ende die doen dat voerwaer om dat sij een vergancelijcke croone souden ontfanghen, maer wy niet als int ontseker, ick strijde alsoo, niet als die locht dat ondert bedwanck, op dat ick den anderen ghepreect hebbe) selue niet verworpen en worde.

sij. Ende Godt is ghetrouwē die v niet en sal laten tempterē bouen dat ghy vermoecht. Maer hy sal op dat ghijt soudt connen verdraghen. **14** Daer om mijn alderliefste vlet van der afgoden dienst. **15** Ick spreeck als den wijsen, ordeelt ghy selue dat ick een onuergancelijcke. **16** Den kelck der benedictien den welcken wy ghebenedijden en eest niet een mededeylinghe des bloets Christi? ende het broot dat wy breken, en eest niet een mededeylinghe van dlichaem des Heeren?

17 Want onser vele sijn een broot, een lichaem alle die van eenen broode mededeylen. **18** Siet Israel nae tvleesch. En sijn sij, (die die slachofferanden eten) niet deelachtich des outaers? **19** Wat seg ick dan? seghe ick dat der afgoden offerande iet is? oft dat den afgod iet is? **20** Maer dat die heydenen ten offerlaen dat offeren sij den tuyuelen, ende niet Gode. Maer ick en wil niet dat ghy medeghesellen wordt der tuyuelen. Ghi en moecht des Heeren kelck niet drincken ende den kelck der tuyuelen. **21** Ghy en moecht van des Heeren tafel niet deelachtich worden, ende van die tafel der tuyuelen. **22** Oft willen wy den Heere terghen? Sijn wi stercker dan hy? Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en sijn niet orberlijck. **23** Alle dinghen sijn my gheorlooft, maer alle dinghen en stichten niet. **24** Niemant en soecke dat sijne is, maer dat eens anders is. **25** Al wat int vleeschuys vercocht wort, dat eet, niet vraghende om die conscientie. **26** Den Heere behoort die eerde toe, ende haer volhelyt. **27** Eest dat v iemant vanden ongheloouighen noodd, ende ghy daer gaen wilt, soe eet alle dat v voerghestelt is, niet vraghende om die conscientie. **28** Maer eest datter iemant seyt. Dat is den afgoden gheoffert gheweest, soe en wilt dat niet eten om dien diet te kennen ghegeuen heeft, ende om die conscientie. **29** Om die conscientie (seg ic) niet die uwe, maer eens anders. Want waerom wort my vrijheydt gheordeelt van eens anders conscientie?

10 ICK en wil niet dat v onbekent sij broeders, hoe dat ons vaders alle onder die wolcke gheweest hebben ende alle doer die zee ghegaen sijn, **2** ende alle doer Moysen ghedoopt gheweest sijn in die wolcke ende in die zee, **3** ende hebben alle gader een gheestelijcke spijse ghegheten, **4** ende alle eenen gheestelijcken dranck ghedroncken (Want sij droncken van den gheestelijcken steen die hen volchde, ende dien steen was Christus). **5** Maer in veel van hen lieden en heeft Godt gheen behaghen ghehad, want sij sijn nedergheworpen gheweest in die woestijne. **6** Ende dese dinghen sijn ghesciert tot een figuer van ons, dat wy niet en souden sijn begheerende het quaet, ghelyck die oock begheert hebben. **7** Dat ghy oock gheen afgods aenbidders en wort, ghelyck die sommighe van hen lieden, alsoo daer ghescreuen is, Het volck heeft gheseten om teten ende te drincken, ende sij sijn opghestaen om te spelen. **8** Noch en laet ons gheen oncuyscheyt bedrijuen, ghelyck die sommighe van hen lieden oncuyscheyt bedreuen hebben, ende daer isscher gheualen op eenen dach drijentwintich duysent. **9** Noch en laet ons Christum niet tempterē, ghelyck die sommighe van hen lieden ghetempteert hebben, ende sijn vanden serpenten vergaan. **10** Noch en murmureert oock niet, ghelyck die sommighe van hen lieden ghemurmureert hebben, ende sijn vernield vanden verderuere. **11** Want alle dese dinghen gheschieden hen lieden in figuere, maer sij sijn ghescreuen tot onser straffinghen, op die welcke die eynden der euwen ghecomen sijn. (aiōn g165) **12** Daer om soo wie hem seluen laet duncken dat hy staet, die sie toe dat hy niet en valle. **13** Gheen becoringhe en beuanghe v dan die menschelijck

dat my profitelijck is, maer dat veel menschen dient om salich te worden.

11 SYt mijn nauolghers, ghelyck ick ooc Christi ben. 2 Ende ick prijse v broeders dat ghy in alle dinghen mijnder ghedachtich sijt, ende dat ghy als ic v gheleert hebbe mijn gheboden houdt. 3 Maer ick wil dat ghy wetet dat het hooft van alle man Christus is, ende der vrouwen hooft is die man, maer het hooft Christi dat is Godt. 4 Alle man biddende oft propheterende met bedecten hoofde, onteert sijn hooft. 5 Maer alle vrouwe biddende oft propheterende met onghedecten hoofde, onteert haer hooft. Want het is soe vele als oft sij ghescoren ware. 6 Want eest dat een vrouwe niet bedect en wort, soe laet haer hair afghesneden worden. Maer eest eerder vrouwen leelijck dat sij ghescoren, oft caluwe ghemact wort, soe laetse haer hooft bedecken. 7 Die man en moet voerwaer sijn hooft niet bedecken, want hy is dat beelt ende die glorie Gods, maer die vrouwe is des mans glorie. 8 Want die man en is wter vrouwen niet, maer die vrouwe wten man. 9 Want die man en is ooc niet ghescapen om die vrouwe, maer die vrouwe om den man. 10 (Daer om moet die vrouwe een decsel hebben op haer hooft, om die enghelen) 11 Maer nochtans die vrouwe en is sonder den man niet, noch die man sonder die vrouwe inden Heere. 12 Want ghelyck die vrouwe vanden man is, alsoe is die man oock doer die vrouwe, maer tis al wt Gode. 13 Ordeelet ghy seluer, betamet eerder vrouwen onbedect Godt te bidden? 14 En leert v die natuere dat niet, dattet eenen man scande is eest dat hi sijn hayr lanck laet worden, 15 maer eest dat een vrouwe thair lanck voedet, dats haer glorie. Want het hair is haer tot een decsel ghegheuen? 16 Maer eest datter iemant schijnt kijuachttich te wesen, wy en hebben alsulcken ghewoonte niet, noch die kercke Godts. 17 Maer dit ghebiede ick v, niet prijsende dat ghy niet int beste, maer int quaetste versaeamt. 18 Want voorwaer ten iersten als ghy in die kercke coemt, soo hoore ick datter tweedrachten onder v lieden zijn, ende ick ghelooft eens deels. 19 Want daer moeten tweedrachten sijn, om dat die ghene die gheproeft sijn moghen openbaer worden onder v lieden. 20 Aldus wanner ghi lieden te samen coemt, soe en eetmen daer des Heeren auontmael niet. 21 Want een ieghelyck neemt sijn auontmael te voren

om te eten. Ende die eene is voerwaer hongherich, ende die andere is droncken. 22 En hebdi gheen huysen om te eten ende te drincken oft versmaeddi die kerke Gods ende bescaemdi die ghene diet niet en hebben? Wat sal ic v segghen? Prijse ic v lieden daer inne? neen ick en prijse v niet. 23 Want ic heb vanden Heere ontfanghen tghene dat ick v lieden oock ghegheuen hebbe. Hoe dat die Heere Iesus, inden nacht als hy gheleuerd worde heeft ghenomen tbroodt, 24 ende danckende heeft hijt ghebroken ende gheseyt, Neempt ende etet, dit is mijn lichaem, dat voer v sal gheleuerd worden, doet dit in mijnder ghedenckenisse. 25 Desghelijcs oock den kelck nae dat hy het auontmael gheten hadde, segghende, Desen kelck is trnieue testament in mijn bloet, doet dit (soe dicwael als ghy dien drincken sult) in mijnder ghedenckenissen. 26 Want alsoe dicwils als ghy eten sult dit broot, ende desen kelck drincken, soe suldi des Heeren doot vercondighen, tot dat hy comen sal. 27 Daer om soe wie dit broot eedt, oft drinct den kelck des Heeren onweerdelyck die sal sculdich wesen des lichaems ende des bloets des Heeren. 28 Maer die mensche proeue hem seluen, ende ete alsoo van dien broode, ende drincke van den kelcke. 29 Want soe wiet eedt ende drinct onweerdelyck, die eet ende drinct het ordeel voer sij seluen, niet onderscyeydende het lichaem des Heeren. 30 Daer om isser onder v lieden vele sieck ende crancck, ende veel slaepter. 31 Waert soo dat wy ons seluen ordeelden, soe en souden wy niet gheordeelt worden. 32 Maer als wy gheordeelt worden, soe worden wy vanden Heere ghestrafft, op dat wy met deser werelt niet en souden verdoemt worden. 33 Daer om mijn broeders, als ghy te samen coemt om te eten, soe verbeyt malcanderen. 34 Eest dat iemant hongher heeft die ete thuys, op dat ghy totten ordeel niet en versaeamt. Maer die ander dinghen sal ick bescicken als ick comen sal.

12 MAer vanden gheestelijcken saken en wil ick niet dat v ombekent sij broeders. 2 Ghy weet wel hoe dat ghy doen ghy heydenen waert tot die stomme afgods beelden nae dat ghy gheleyt wordet, gaende waert. 3 Daer om maeck ick v lieden kenlijck, dat niemant in den gheest Gods sprekende Iesum en vervloect. Ende niemant en mach segghen. Heere Iesus dan in den heylighen gheest. 4 Maer daer

sijn menigherley gratien, maer tes eenen gheest. 5 behoeuen des gheens, maer Godt heeft dat lichaem Ende daer sijn menigherley diensten, maer tes een alsoo ghemenghet, gheuende die meeste eere den Heere. 6 Ende daer sijn menigherley wercken, maer ghenen diet meest behoefden, 25 op datter gheenen tes een Godt, diet al werct in eenen ieghelycken. twist en soude sijn int lichaem, maer dat die ledē 7 Ende eenen ieghelycken wort een openbaringhe voer malcanderen souden eendrachtelijck besorcht des gheests ghegheuen ten profijte. 8 Den eenen sijn. 26 Ende eest dat het een ledē iet lydt, soe voerwaer wort ghegheuen die sprake der godlijcker hebben alle die ledē medelijden, ende eest datter wijsheit doer den gheest, ende den anderen die een ledē glorieert, soe verblijden hen daer mede alle sprake der wetenheyt, nae den seluen gheest. 9 die ledē. 27 Maer ghy sijt het lichaem Christi, ende Den anderen tghelooue in den seluen gheest. den ledē van dlet. 28 Ende die sommige heeft Godt anderen die gracie der ghesontmakinghen, in den voerwaer in die kercke ghestelt ten iersten Apostelen, eenighen gheest, 10 den anderen dat wercken der ten tweeden propheten, ten derden leeraers, daer mirakelen, den anderen die prophetie, den anderen nae myrakel doenders, daer nae die gratien der dat onderscEyden der gheesten, den anderen die ghesontmakinghen, behulpsaemheden, regimenten, verscEyden manieren der talen, den anderen dat menigherande manieren van talen, 29 Sijnt alle wtlegghen der talen. 11 Maer alle dese dinghen Apostelen? Sijnt al Propheten? Sijnt alle leeraers? werct die selue eenighe gheest, deylende eenen 30 Sijnt alle myrakel doenders? Hebben sij alle die ieghelycken nae dat hy wilt. 12 Want ghelyck dat gratien van ghesont te maken? Spreken sij alle met lichaem een is, ende heeft veel ledē, ende alle die verscEyden talen? Sijnt alle beduyders? 31 Maer ledē des lichaems al sijn sij vele) sijn nochtans een volcht die beste gauen. Ende noch bewijse ick v lichaem alsoo is Christus oock, 13 Want voorwaer lieden eenen hoogerhen wech.

wij sijn in eenen gheest in een lichaem ghedoopt, tsij oft wi loden sijn oft Heydenen, tsij knechten, oft vrije menschen, ende wij sijn alle met eenen gheest ghelaeft, 14 Want het lichaem en is niet een ledē maer veel ledēn, 15 Eest dat den voet seyt. Want ick die hant niet en ben, soo en ben ick vanden lichaem niet, en is die daerom vanden lichaem niet? 16 Ende eest dat die oore seyt, Want ic die ooghe niet en ben, so en ben ic van den lichaem niet, en is si daerom vanden lichame niet? 17 waer tgheheel lichaem een ooghe, waer soude tghehoor sijn? Waert heel tghehoor, waer soude het rieken sijn? 18 Maer nu heeft Godt die ledēn ghestelt een ieghelyck van dien int lichaem, alsoe hy ghewilt heeft. 19 Maer waren sij alle een ledē waer soude dlichaim sijn. 20 Maer nu sijnt voerwaer veel leeden, ende een lichaem. 21 Ende die ooghe en mach niet segghen totter hant. Ick en heb ws van gheenen doeñe. Oft wederom het hooft den voeten. Ghy en sijt my niet nootelijck. 22 Maer die ledēn des lichaems die de crancste scijnen te wesen, sijn veelmeer die nootelijcste, 23 ende die wy houden die onedelste ledēn ons lichaems te sijne, dese legghen wy die meeste eere aen, ende die ons oneerlijcste ledēn sijn, die hebben die meeste eere. 24 Maer ons eerlijcke ledēn en

13 VVaert dat ick sprake met der menschen ende enghelen tonghen ende die liefde niet en hebbe, soe ben ick gheworden als een luydende metael, oft een clinckende belle. 2 Ende al hadde ick die prophetie, ende dat ick kende alle verborghentheden, ende alle wetentheyt, ende al hadde ick alle tghelooue alsoo dat ick berghen veruoerde. Ende ick die liefde niet en hebbe, soe en ben ick niet. 3 Ende eest dat ick totter armer spijse bedeyle alle mijn goeden, ende al leuerde ick mijn lichaem alsoe dat ick verbrant worde, ende ick die liefde niet hebbe, soe en batet my niet. 4 Die liefde is verduldich, sij is goedertieren. Die liefde en benijdt niet, sij en doet niet qualijck, sij en wort niet opgheblasen, 5 sij en is niet eerghierich, sij en soect niet dat haer toebehoort, sij en wort niet ghecreyt, sij en denct gheen quaet, 6 sij en verblijt haer niet van ongherechticheyt, maer sij verblijt haer met die waerheyt, 7 alle dinghen verdraecht sij, alle dinghen ghelooft sij. Alle dinghen hoept sij, alle dinghen verwacht sij. 8 Die liefde en vergaet nemmermeer, al sijt prophetien, sij vergaen, oft sijnt tonghen sij sullen ophouden, oft eest wetenheyt, sij sal te niet ghedaen worden. 9 Want eens deels weten wy, ende eens deels propheteren wy, 10 maer als comen sal dat volmaect is, dan sal te niet ghedaen worden datter

eens deels is. **11** Doen ick een cleyn kint was, doen kercken ghestichticheyt, dat ghy moghet oueruloedich sprack ick als een cleyn kindt, ende ick ordeele als wesen. **12** Ende daerom die met talen spreekt, die een cleyn kindt, ende ick dachte als een cleyn kint. bidde dat hijt mach bedieden. **13** Want eest dat ick Maer wanneer ick een man gheworden ben, soe heb bidde metter tonghen, soe bidt mijnen gheest, maer ick afgeleyt alle dat kintschelijck was. **14** Want wy mijn verstant is sonder vrucht. **15** Wat eest dan? sien nu doer eenen spieghel in een donckerheydt, Ick sal bidden metten gheest, ick sal oock bidden maer dan sullen wy sien aensicht teghen aensicht. Nu metten verstande. Ick sal singhen metten gheest, kenne ick eens deels, maer dan sal ick kennen alsoe ick sal oock singhen metten verstande. **16** Voerts ick oock ghekent ben. **17** Ende nu blijuen ghelooue, meer, eest dat ghy ghebenedijt metten gheest, die hope, ende liefde, dese drie, maer die meeste van in die plaatse van den leeken is. Hoe sal hy Amen desen is die liefde.

14 VOLcht die liefde, bemint neerstelijck die gheestelijcke gauen, maer aldermeest dat ghy moecht propheteren. **2** Want die met vreemde talen spreekt, die en spreekt den menschen niet, maer Gode. Want niemant en hooret, maer doer den gheest spreekt hy verholentheden. **3** Want wie propheetert die spreekt den menschen tot ghestichticheyt, ende vermaninghe ende troostinghe. **4** Wie vreemde talen spreekt die sticht sij seluen, maer wie propheetert die sticht die kercke. **5** Ende ick wille dat ghy alle spreekt met vreemde talen, maer meer dat ghi propheetert. Want hy is meerder die propheetert, dan die met talen spreekt, ten si by auontueren dat hijt verclaere, dat die kercke daer mach ghestichticheyt af nemen. **6** Maer nu broeders eest dat ick tot v lieden come, met talen sprekende, wat profijt sal ick v lieden doen, ten si dat ick tot v lieden spreke oft in openbaringhe, oft in wetenheydt, oft in prophetie, oft in leeringhe? **7** Want oock die dinghen die sonder ziele sijn ghelyt gheuende tsij een trompet, oft een herpe, ten si dat die een ondersceyt der touuen gheuen, hoe salmen weten watter gheblasen wort metten trumpet, oft metter herpen ghespeelt? **8** Want eest dat het trumpet een onseker ghelyt gheeft, wie sal hem ten strijde bereyden? **9** Alsooo oock ten si dat ghy doer die tonghe een besceydelijke sprake gheeft, hoe salmen verstaen datter gheseyt wort? Want ghy sult sijn als in die locht sprekende. **10** Daer sijn soo veele (te weten) manieren van talen in dese werelt, ende daer en is niet sonder stemme. **11** Aldus eest dat ick die bediedinghe der stemmen niet en verstaet, soe sal ick hem totten welcken ick spreke onuerstandelijck wesen, ende die my toespreect oock my onuerstandelijck. **12** Alsooe ghy oock, aenghesien dat ghy nauolghers der gheesten sijt, soect tot der kercken ghestichticheyt, dat ghy moghet oueruloedich spreken om dat ick andere menschen mach onderwijsen, lieuer dan thien duysent woerden in een vreemde tale. **13** Broeders en wilt gheen kinderen worden nae die sinnen, maer nae die quaetheyt weest cleyn kinderen, maer nae die sinnen weest volmaect. **14** Want in die wet is ghescreuen. Ick sal met anderen tonghen ende met anderen lippen spreken tot desen volcke, ende alsoo en sullen sij my noch niet verhooren, seyt die Heere. **15** Aldus sijn die talen tot een teeken niet den gheloouighen, maer den ongheloouighen, maer die propheten en sijn niet voor die ongheloouighe, maer voor die gheloouighe **16** Daerom eest dat die heele kercke te samen coemt, ende dat sij alle met talen spreken, ende datter in quamen leeken oft ongheloouighe, en sullen die niet segghen dat ghy raest? **17** Maer eest dat sij alle propheteren, ende datter inne coemt een ongheloouighe oft ongheleerde, die wert van hen allen ghestraft ende van hen allen gheordeelt **18** die verholentheden sijnder herten worden openbaer, ende alsooo op sijn aensicht vallende sal hy Godt aenbidden, belijdende dat warachtelijc God in v lieden is. **19** Hoe eest dan broeders? Als ghi te samen coemt een ieghelyc van v lieden heeft eenen psalm, hy heeft een leeringhe, hy heeft een openbaringhe, hy heeft een tale, hy heeft een bediedinghe, latet alle ter ghestichticheyt gheschieden, **20** Tsij oft iemant met een tale spreekt dat doe hy sijn tweede oft ten minsten sijn derder, ende dat deen nae den anderen, ende latet eenen beduyden, **21** Maer eest datter gheen bedieder en is, soo sal die swijghen in die

kercke, maer spreken tot sij seluen ende tot Gode. gheheten te worden, want ick Gods kercke veruolicht
29 Maer die propheten sullen twee of drij spreken hebbe, 10 maer door die gracie Gods ben ick dat
ende die andere sullen ordeelen, 30 maer eest dattet ick ben, ende sijn gracie en heeft in my niet ledich
iemant anders gheopenbaert wordt die daer sittende gheweest. Maer ick heb meer dan si alle ghebreyt
is, soo swijghe die ierste, 31 Want ghy moghet alle maer niet ick, maer die gracie Gods met my, 11 Want
deen nae dander propheteren, op dat sij alle moghen het tsij ick, oft sij, wij preken alsoo, ende alsoo hebt
leeren, ende alle moghen vermaent werden, 32 ghy gheloof. 12 Maer eest dat van Christo ghepreect
ende die gheesten der propheten sijn den propheten wort dat hy vander doot verresen is, Hoe segghen die
onderdanich, 33 want Godt en is gheen Godt des sommighe onder v lieden, dat die verrijsenisse der
tweedrachts, maer des vreedts, ghelyc ick oock in dooden niet en is? 13 maer eest dat die verrijsenisse
alle kercken leere, 34 Die vrouwen sullen in die der dooden niet en is, soo en is Christus oock niet
kercke swijghen, want hen en wort niet toeghelaten verresen, 14 Ende eest dat Christus niet verresen en
te spreken, maer onderdanich te sijn, alsoo die wet is, soo is dan ons predicatie ydel, ende v ghelooue is
seyt, 35 Maer eest dat si iet willen leeren, soo laetse ooc ydel, 15 ende soo worden wij gheuonden Gods
dat thuys van haren mans vraghen, want tis eender valsche ghetuyghen, want wij hebben ghetuyghenis
vrouwen leelijck te spreken in die kercke, 36 Oft is v gheseyt teghen Godt dat hy Christum verwect heeft,
van v lieden het woort Gods voortcomen? oft eest den welcken hy niet verwect en heeft, eest dat
tot v lieden alleen ghecomen? 37 Eest datter iemant die dooden niet en verrijsen 16 want eest dat die
scijnt een propheet te wesen, oft gheestelijck, die dooden niet en verrijsen, so en is Christus ooc niet
bekenne dat ick v lieden scrijue, want het sijn des verresen, 17 Ende eest dat Christus niet verresen
Heeren gheboden, 38 Maer soo wie onwetende is, en is soo is v ghelooue ydel, ende ghy sijt al noch
die en sal niet gheweten worden, 39 Hierom broeders in v sonden, 18 Aldus die in Christo ontslapen sijn
staet nae dat propheteren, ende met talen te spreken die sijn dan ooc verloren, 19 want eest dat wij alleen
en wilt niet verbieden, 40 maer laet alle dinghen in dit leuen sijn hopende in Christo, soo sijn wij
eersaemlijc ende met ghescictheit ghescieden onder die allendichste van alle menschen, 20 Maer nu is
v lieden.

15 MAer ick make v kenlijck broeders het euangeli
dat ick v ghepreect hebbe, dwelck ghy oock
ontfanghen hebt daer ghy ooc in staet 2 ende daer
door dat ghy oock salich wort, by wat redene dat ick
v lieden ghepreect hebbe eest dat ghijt behouden
hebt, ten sij dat ghi te vergheefs gheloof hebt 3 Want
ick hebbe v lieden gheheuen ten iersten dwelc ick
oock ontfanghen hebbe, dat Christus ghestoruen is
voor onse sonden, nae die scriptueren, 4 ende dat
hy begrauen is, ende dat hy verresen is ten derden
daghe, nae die scriptueren, 5 ende dat hy ghesien is
van Cephas, ende daer naer van die elue, 6 Daer
nae is ghesien gheweest meer dan van vijf hondert
broeders te samen, van die welcke die sommighe tot
nu toe blijuen, maer die sommighe sijn ontslapen,
7 Daer nae is hy ghesien van Iacobus, ende daer
na van alle die apostelen, 8 maer ten laetsten van
allen, als van eenen verworpelinck is hy van my oock
ghesien gheweest, 9 Want ic ben die minste vanden
apostelen, die niet weerdich en ben een apostel

Christus verresen vander doot, dierste vrucht van
die ghene die slapen, 21 want voorwaer door eenen
mensch is de doot comen, ende door eenen mensch
die verrijsenisse der dooden, 22 Ende ghelyc in
Adam alle menschen steruen, alsoo sullen sij oock in
Christo alle leuendich ghemaect worden, 23 Maer
een ieghelyc in sijn ordene. Dierste vrucht is Christus,
daer nae die ghene die Christo toebehooren, die in
sijn toecoechte gheloof hebben, 24 Daer nae het
eynde als hy trijck sal gheleuert hebben Gode ende
den vader, Als hy sal te niet ghedaen hebben alle
heerlijcheyt ende ouerheyt ende ghewelt, 25 Maer hy
moet regnieren, tot dat hy alle de vianden ghestelt
hebbe onder sijn voeten, 26 maer ten laetsten sal
vernield worden die viandelijke doot, want hy heuet
alle onder sijn voeten gheworpen, Ende als hy seyd.
27 Alle dinghen sijn hem onderworpen, dats sonder
twijfel, sonder den ghenen die hem alle dinghen
onderworpen heeft, 28 Ende als hem alle dinghen
sullen onderworpen wesen, dan sal die sone selue
hem ooc onderdaen wesen, die sij seluen alle dinghen

onderdaen ghemaect heeft, op dat Godt al sij in allen, maer dat vleeschelijc is ende daer nae dat ghestelijck
29 Oft anders wat sullen sij doen die voor die dooden is, 47 Dierste mensch is vander eerden eertsch, die
ghedoopt worden eest dat die dooden ganschelijc tweede mensch vanden hemel hemelsch, 48 Sulc
niet en verrijsen? Waerom worden si ooc voor die als die eertsche is, soo sijn die eertsche, ende sulc
ghedoopt? 30 waer toe sijn wij ooc tot allen vren als die hemelsche is, soo sijn oock die hemelsche,
in perikel? 31 Daghelijcs sterue ic om uwer glorien 49 Hierom ghelyc wij ghedraghen hebben het beelt
wille broeders, die welcke ick hebbe in Christo lesu vanden eertschen, soo laet ons oock draghen het
onsen Heere, 32 Eest dat ick (nae die menschelijcke beelt vanden hemelschen, 50 Ende dit seg ic broeders
wijse) teghen die wilde dieren ghestreden hebbe om dat het vleesch ende bloot het rijk Godts niet
te Ephesen wat batet mi eest dat die dooden niet besitten en moghen noch die bederffelijcheyt en sal
op en staen? laet ons eten ende drincken, want die onbederffelijcheyt niet besitten. 51 Siet ic segge
morghen sullen wi steruen 33 En wilt v niet laten v lieden een verholentheyt, Wij sullen alle voorwaer
verleyden. Quaden clap bederft die goede manieren, verrijsen, maer wij en sullen alle niet verandert worden
34 ontwaect ghy rechtuerdighe, ende en wilt niet 52 In eenen stont in eenen oogheblick, in dat laetste
sondighen, want die sommighe en hebben Gods trompet (want dat trompet sal gheclanc gheuen) ende
kennisie niet, ick segt tot uwer scanden, 35 Maer die dooden sullen opstaen onghescent, ende wij sullen
iemant seyt. Hoe verrijsen die dooden, in hoedanich verandert worden, 53 want dit bederffelijck lichaem
lichaem sullen sij comen? 36 Ghi onwijse tghene moet onbederffelijcheyt aendoen, ende dit sterffelijck
dat ghi saeyt en wort niet leuende ten sij dat te aendoen onsterffelijcheyt, 54 Ende als dit steruelijck
voren sterue, 37 ende tghene dat ghy sayet, en die onsteruelijcheyt sal aenghedaen hebben, dan
sayet ghy niet een sulc lichaem als dat wesen sal, sal gheschieden het woort datter ghescreuen is. Die
maer een bloot graen, te weten van tarwe oft van doot is verslonden in die victorie, 55 o doot waer is
eenighen anderen saden, 38 Maer God gheeft dien v victorie? o doot waer is v steecsel? (Hadēs g86) 56
een lichaem alsoo hi wilt, ende eenen ieghelycken Ende dat steecsel der doodt is die sonde, maer die
vanden saden sijn besonder eyghen lichaem. 39 Alle cracht der sonden is die wet, 57 Maer Gode si danck
vleesch en is eenderhande vleesch niet, Maer ander die ons victorie ghegheuen heeft door onsen Heere
is het vleesch der menschen, ander der beesten, Iesum Christum, 58 Aldus mijn beminde broeders
ander der voghelen, ende een ander der vis-schen, weest ghestadich ende onberuerlijc, oueruloedende
40 Ende daer sijn hemelsche lichamen ende eertsche in die wercken des Heeren altijt, wetende dat uw
lichamen, Maer voorwaer andere is die glorie der arbeyt niet ydel en is inden Heere.

hemelscher lichamen ende andere der eertscher,
41 andere is die claeheydt der sonnen, andere die
claeheydt der manen ende andere die claeheydt der
sterren, Want die een sterre is verscieden van dander
sterre in claeheydt 42 alsoo is ooc die verrijsenis
der dooden. Het wort ghesaeyt in verderffelijcheyt
ende het sal opstaen in onbederffelijcheyt, 43 het wort
gesayet in onedelheyt ende het sal opstaen in glorien,
het wort ghesaeyt in crancheyt, ende tsal opstaen in
die cracht, 44 Het wort ghesaeyt een vleeschelijc
lichaem, en tsal opstaen een gheestelijc lichaem Isser
een vleeschescelijc lichaem, soo is daer ooc een
gheestelijc lichaem, Alsoo daer ghescreuen is. 45 Die
ierste mensche Adam is ghemaect tot een leuende
ziele, die laetste Adam in eenen leuendich makende
gheest, 46 Maer niet ierst tghene dat gheestelijck is,

16 MAer van die vergaderinge der aelmoesen
die ghedaen worden den heylighen, doet ghi
ooc alsoo ick gheordineert hebbe die kercken van
Galatiën, 2 op eenen dach vander sabbathen soo sal
een ieghelyck onder v by sij seluen wechlegghen,
opleggende tghene dat hem belieuen sal, op dat die
vergaderinghen der almissen dan niet en gheschieden
als ick comen sal, 3 Ende als ick teghenwoordich
sijn sal, soo sal ick, die ghene die ghy met brieuwen
sult prijsen, senden om v weldaet ouer te draghen in
Ierusalem, 4 Ende eest dat noot sal sijn dat icker
henen gae, soo sullen sij met my gaen, 5 Ende
ick sal tot v lieden comen als ick door Macedoniën
ghepasseert sal wesen, want ic sal door Macedoniën
gaen, 6 Maer by v lieden sal ick by auontueren
blijuen, oft ooc ouerwinteren, op dat ghi my gheleyt

werwaerts dat ick gaen sal, **7** Want ick en wil v nv niet inden doorganc sien, want ic hope noch een wat tijts by v lieden te blijuen, eest dat die Heere ghehenghen sal, **8** maer ick sal te Ephesen blijuen tot sinxenen toe, **9** Want my is een groote ende openbaer doere open ghedaen, ende daer sijn veel teghenpartijders **10** Maer eest dat Timotheus coemt, siet toe dat hy sonder vreese sij by v lieden, want hy werct des Heeren werck soo als ic, **11** Daerom niemant en versmade hem maer gheleydt hem in vrede, dat hi tot my come, want ic verwachte hem met den broeders, **12** Maer vanden broeder Apollo laet ick v weten dat ick hem vele ghebeden hebbe dat hy tot v comen soude met die broeders, ende ten was waerlijck sijnen wille niet dat hy nv comen soude, maer hy sal comen alst hem sal gheleghen sijn, **13** Waect, staet int ghelooue, doet manlijck, ende wert versterct, **14** alle uwe dinghen laet in die liefde ghedaen worden, **15** Maer ic bidde v broeders, ghy kent wel Stephane ende Fortunatus huys, want si sijn dierste vruchten van Achaien, ende totten dienst der heylighen hebben sij hen seluen ghesict, **16** op dat ghy oock onderdanich sijt alsulcken, ende eenen yeghelycken die mede werct ende arbeyt, **17** Ende ick verblijde my van die teghenwoordicheyt van Stephane ende Fortunati ende Achaici, want sij hebben tghene dat v lieden ghebrack voldaen, **18** want si hebben vermaect mijnen gheest ende oock den uwen, Daerom kentse die alsulck sijn, **19** Die kercken van Asien groeten v lieden, V lieden groeten seere inden Heere Aquila ende Pruscila met die vergaderinghe van haren huysghenooten, **20** V groeten alle die broeders, Groot malcanderen met een heylich cussen, **21** Die groete ghescreuen mijnder hant Pauli is. **22** Soo wie niet lief en heeft onsen Heere Iesum Christum, die si Anathema Maran-atha, **23** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met v lieden, **24** Mijn liefde si met v allen in Christo Iesu Amen. Hier voleynt dierste Epistel van sinte Pauwels totten Corinthien.

2 Corinthiërs

1 PAVLVS een apostel lesu Christi door den wille Godts ende Thimotheus een broeder, der kercken die in Corinthen is, met alle den heylighen die in gheheel Achaien sijn, **2** Gracie sij v lieden ende vrede van Gode onsen vadere ende den Heere lesu Christo **3** Ghebenedijt sij Godt ende die vader ons Heeren lesu Christi, die vader der bermherticheden, ende God van alder vertroostinghen, **4** die ons vertroost in alle onse tribulacien, op dat wij selue ooc hen moghen troosten die in alle verdruchteyt sijn, door die vermaninghe waer door dat wij selue oock vermaent worden van Gode **5** Want ghelyck Christus lijden oueruloedich is in ons, alsoo is door Christum onse vertroostinghe ooc oueruloedich, **6** Maer tsij oft wij ghetribuleert worden tis om uwe vermaninghe ende salicheyt, tsij oft wij vermaent worden tis om uwe vermaninghe ende salicheyt die welcke werct verdraghelycheyt van die selue passien, die wij oock lijden, **7** ende ons hope is vaste voor v lieden, wetende dat ghelyc ghi medeghesellen des lijdens sijt, alsoo sult ghy ooc wesen der vertroostinghen, **8** Want wij en willen niet dat v onbekent sij broeders van onse tribulatie, die ghesciet is in Asien, want wij hebben bouen maten seer beswaert gheweest bouen cracht, alsoo dat ons oock verdroott te leuen, **9** Maer wij hadden in ons seluen een antwoorde des doodts, op dat wij niet en souden sijn in ons seluen betrouwende, maer in Gode, die de doode verwect, **10** die ons van soo grooten perikelen verlost heeft ende verlost, inden welcken wij hopen dat hy ons noch sal verlossen **11** met v lieder hulpe in uwe ghebeden voor ons, op dat door personen van veel ghedaenten van die gawe die in ons is, Godt mach ghedancet worden voor ons, **12** Want dit is onse glorie, tghetuyghenis van onser conscientien, dat wij in die simpelheyt ende puerheyt Godts, ende niet in vleeschelijcke wijsheyt, maer in die gracie Gods verkeert hebben in dese werelt, maer aldermeest by v lieden, **13** Want wij en scrijven v gheen ander dinghen, dan die ghy ghelesen hebt, ende weet, Maer ick hope dat ghij totten eynde toe weten sult, **14** alsoo ghy ons oock ghekent hebt eensdeels, dat wij uwe glorie sijn, ghelyc ghy ooc die onse, inden dach ons Heeren lesu Christi, **15** Ende in dit betrouwen heb ic ierstmael ghewilt tot v lieden

comen, dat ghy die tweede gracie hebben soudt, **16** ende door v lieden doorgaen in Macedonien, ende wederom van Macedonien comen tot v lieden, ende van v lieden gheleydt worden in Iudeen, **17** Daer om doen ic dit ghewilt hadde heb ic dan eenige lichtuerdicheyt ghebruyct? Oft dat ick dencke, dencke ick dat naeden vleesch alsoo dat by my soude sijn. lae ende Neen? **18** Maer Godt is ghetrouwne, want ons sprake die by v lieden gheweest is, daer en is niet inne lae ende Neen. **19** Want Godts sone Iesus Christus, die onder v lieden door ons ghepreect is, door my ende Syluanum ende Timotheum en heeft niet gheweest, lae ende Neen, Maer in hem heeft lae gheweest, **20** want alle die beloften Godts die daer sijn, die sijn lae in hem, daerom sijn sij hem oock Amen Gode, tot onser glorien, **21** Maer die ons versterct met v lieden in Christo, ende die ons ghesalft heeft is God, **22** die welcke ons ooc ghetekent heeft, ende heeft den pant des gheests gheheuen in onse herten, **23** Maer ick aerhoepe God tot eenen ghetuyghe op mijn ziele, dat ic v lieden sparedene voorts niet meer en ben ghecomen te Corinthen, **24** niet om dat wij ouer v ghelooue heerscappie hebben, maer want wij helpers sijn van uwer blijsappen, want door tghelooue staet ghy.

2 MAer ick heb dit selue voor my ghenomen, dat ic wederom met droefheyt niet en soude tot v lieden comen, **2** want eest sake dat ick v bedroeue, ende wie eest die my mach verblijden, dan die ghene die wt my bedroeft wort? **3** Ende dit selue heb ic v ghescreuen, op dat ick (als ick comen sal) gheen droefheyt op droefheyt en soude hebben, vanden welcken ick my hadde behoort te verblijden, betrouwende in v allen, want mijn blijscap uwer alder blijscap is, **4** want wt veel tribulatien ende benauweden des herten heb ick v lieden ghescreuen met veel tranen, niet om dat ghy soudt bedroeft worden, maer om dat ghy weten soudt wat liefde dat ick hebbe oueruloedelijcker tot v lieden, **5** Maer heefter iemant eenige droefheyt aenghedaen, die en heeft my niet bedroeft, dat een luttel, op dat ick v allen niet en beswaere, **6** Den ghenen die al sulck is, dien is ghenoech, dese straffinghe die van veel menschen ghedaen wort, **7** alsoo dat ghij hem ter contrarien te meer vergheet ende vertroost, op dat hi by auontueren door te groote droefheyt niet versonden en worde die alsulck is, **8** waerom bidde

ick v lieden, dat ghy in dien wilt die liefde vestighen, sien in Moyses aensicht, om die glorie sijsns aensichts,
9 Want daerom heb ick oock tot v lieden ghescreuwen, die te niet ghedaen wort, 8 hoe en sal niet vele meer
op dat ick v beproeuinghe kennen soude oft ghy oock dat bedienen des geests in glorie sijn? 9 Want eest
in alles ghehoorsaem sijt, 10 Maer soo wien ghi iet dat het bedienen der verdoemenissen in glorien is,
vergheuen hebt dien vergheue ict ooc, want tghene veel te meer sal dat bedienen der rechtuerdicheijt
dat ick vergheuen hebbe, eest dat ick iet vergheuen oueruloedich wesen in glorien. 10 Want ten is niet
hebbe, dat heb ic om uwen wille vergheuen, inden gheglorificeert geweest dat claer gheweest is in
persoon Christi, 11 op dat wij niet bedroghen en dit deel, teghen die ouermatighe glorie, 11 Want
souden worden van Satana, want sijn ghedachten en eest dat het ghene dat ydel wort met glorien is,
sijn ons niet ombekent, 12 maer doen ic tot Troaden veel te meer is in glorien tghene datter blijft, 12
ghecomen was om dat Euangeli Christi, ende my Daerom alsulcke hope hebbende ghebruycken wij
die doere gheopent was inden Heere, 13 soo en groot betrouwien, 13 ende niet ghelyck Moyses een
heb ic gheen ruste ghehad in mijnen gheest om dat decsel leyde op sijn aensicht, dat die kinderen van
ick niet gheuonden en hadde Titum mijnen broeder, Israel niet sien en souden in sijn aensicht, niet sien
maer henlieden te Gode beuelende ben ick voorts en souden in sijn aensicht, dwelc ydel ghemaect
ghereyst in Macedonien, 14 Maer Gode si danc die wert, 14 maer hen sinnen sijn bot gheworden, want
ons altijt maect verwinders in Christo Iesu, ende tot opden dach van heden toe blijft dat selue decsel
maect openbaer den ruck van sijnder kennissen door int lesen des ouden testaments niet ontdeckt (want
ons in allen plaeften, 15 want wij sijn Gode eenen het wort afghenomen in Christo) 15 maer tot opden
goeden ruck Christi, in die ghene die behouden dach van heden toe als Moyses ghelesen wort, soo
worden, ende in die ghene die verloren gaen, 16 den isser een decsel gheleyt op hen herte, 16 Maer als
anderen sijn wij voorwaer eenen ruck des doodts, hy sal bekeert sijn totten Heere, soo sal dat decsel
ter doodt, maer den anderen eenen ruck des leuens, afghenomen worden 17 maer die Heere is eenen
ten leuen, Ende wie is hier toe soo bequaeme? 17 gheest, Ende daer den gheest des Heeren is daer is
Want wij en sijn niet gelijcker vele sijn verualschende vrijcheyt, 18 Maer wij alle met ontdeckten aensichte
dat woort Godts maer wt puerhert, ende als wt Gode, die glorien des Heeren bescouwende worden in dat
spreken wij voor Gode in Christo.

3 BEghinnen wi wederom ons seluen te prijsen? Oft

behoeuen wij ooc ghelyc die sommige briefeu
van recommendatiën een v oft van v lieden? 2 Onsen
brief sijt ghilieden, ghescreuwen in onse herten die
verstaen wort ende ghelesen van allen menschen, 3
gheopenbaert sijnde dat ghy sijt Christus brief door
ons bedient ende ghescreuwen, niet met incite, maer
metten gheest des leuende Gods, niet in steenen
tafelen, maer in vleeschelijcke tafelen des herten. 4
Ende wij hebben alsulcken betrouwien door Christum
tot Godt, 5 niet dat wij bequaem ghenoech sijn om iet
te dencken van ons, als wt ons seluen, maer alle onse
bequaemicheyt is wt Godt 6 die ons oock ghemaect
heeft bequaeme dienaers des nieuwen testaments
niet nae der letteren maer naeden gheest, want die
letter doodt, maer den gheest maect leuende, 7
onse Heere is, maer wy uwe knechten door Iesum, 6
Eest dan dat het bedienen der doot met letteren
want Godt die gheseyt heeft dat wt die dyusternissen
ghefigureert in steenen gheweest heeft in glorien,
alsoo dat die kinderen van Israhel niet en mochten

4 DAerom hebbende desen dienst, nae dat wy
bermherticheyt vercreghen hebben, soo en
verflauwen wij niet, 2 maer wi worpen wech die
decselfen der scanden, niet wandelende in loosheyt
noch verualschende het woort Godts, maer door die
openbaringhe der waerhert ons seluen prijselijck
makende tot allen conscientien der menschen voor
God 3 Eest ooc dan dat ons euangelie bedect is, soe
eest bedect in die ghene die verloren gaen, 4 in die
welcke die Godt van deser werelt verblint heeft die
herten der onghelooijher, alsoo dat hen niet scijnen
en soude dat verlichten van Deuangelie der glorien
Christi, die Godts beelt is. (aiōn g165) 5 Want wy en
preken ons seluen niet, maer Iesum Christum, dat hy
onse Heere is, maer wy uwe knechten door Iesum, 6
want Godt die gheseyt heeft dat wt die dyusternissen
in onse herten, tot verlichten van die wetenheydt der

claerheyt Godts, int aensicht Christi lesu, 7 Maer 6 Daerom altijt betrouwende ende wetende dat wy als wij hebben desen scadt in eerden vaten, op dat die wy int dlichaem sijn, vreemdelingen vanden Heere hoocheyt si der cracht Godts, ende niet wt ons, 8 sijn 7 (want wy wandelen doort ghelooue, niet door in alles lijden wij tribulatie, maer wij en worden niet claer ghesicht) 8 maer wij sijn cloeck ende wij hebben benauwet, Wij lijden noot maer wij en worden daerom eenen goeden wille meer om vreemdelingen te niet vernoyt, 9 wi lijden veruolghinghe, maer wij en worden vanden lichaem, ende teghenwoordich te sijn worden niet verlaten wij worden verworpen, maer wij by den Heere, 9 Ende daerom sijn wij vltich tsij oft wij en gaen niet verloren, 10 altijt dat steruen lesu in by hem sijn, oft van hem om hem te ghenoeghen 10 ons lichaem ommedraghende, op dat Iesus leuen Want wij alle moeten vertoont worden voor Christus ooc gheopenbaert worde in onse lichamen. 11 Want rechterstoel, op dat een ieghelyck ontfanghe sijn wij die leuen, worden altijt ter doot gheleuert om eyghen behoorte des lichaems, nae dat hy ghedaen Iesus wille, op dat Iesus leuen oock gheopenbaert heeft goet oft quaet, 11 Daerom dit wetende raden worden in ons steruelijck vleesch. 12 Aldus werct wij den menschen die vreese God, maer Gode sijn die doot in ons, maer dat leuen in v lieden, 13 maer wij openbaer, maer ick hope dat wij oock in uwe hebbende den seluen gheest des gheloofs alsoo daer conscientien openbaer sijn. 12 Wij en prijsen ons ghescreuen is. Ick heb gheloof daerom hebbe ick seluen niet wederom aen v lieden, maer wij gheuen v ghesproken ende wij gheloouen, daer om dat wij ooc lieden ocsuyn om te glorieren van ons, op dat ghy wat spreken, 14 wetende dat die ghene die lesum verwect hebben moecht teghen die ghene die int aenschijn heeft, ons ooc sal met lesu verwecken, ende stellen gloriëren, ende niet int herte, 13 want het sij oft wij met v lieden, 15 Want alle dinghen sijn om uwen wille, metten gheachte te vele doen dat doen wij gode, oft op dat die oueruloedige gratie door vele menschen dat wi machtich sijn dat doen wij vlieden, 14 want die in danckinge oueruloeden mach ter glorien Gods, liefde Christi dringt ons, dit achtende, want eest sake 16 Daerom en verflauen wij niet, want al eest dat datter een voor alle ghestoruen is, soo sijn sij alle onse mensch die buyten is verdoruen wort, nochtans ghestoruen, 15 ende voor allen is Christus gestoruen, die binnen is die wort vernieuvt van daghe te daghe, op dat ooc die ghene die leuen nv voortaen hen 17 Want onse tribulatie des teghenwoordigen tijts seluen niet leuen en souden, maer hem, die voor hen seer cort ende licht werct in ons een bouen maten ghestoruen is ende verresen, 16 Daerom voortaen timmeringhe hebben van Gode, een ewich huys niet met handen ghemaect inden hemel, (aiōnios g166) 2 en kennen wy niemanden nae den vleesche, Ende want daerom suchten wij oock begherende met die woonghe die inden hemel is ouerghecleet te worden, 3 eest nochtans alsoo dat wij ghecleedt, ende niet naect gheuonden worden, 4 Want ooc wy die in dit tabernakel sijn suchten beswaert sijnde, om dat wij niet en willen ontcleedt sijn maer ouerghecleedt worden op dat verslonden mocht worden tghene dat steruelijc is, van dleuen, 5 maer die ons daer toe bereydt, dats Godt, die ons ghegheue heeft den pant des gheests,

(aiōnios g166)

5 Want wij weten dat wij (eest dat ons eertsch huys van deser wooninghen ontbonden wort) een timmeringhe hebben van Gode, een ewich huys niet met handen ghemaect inden hemel, (aiōnios g166) 2 want daerom suchten wij oock begherende met die woonghe die inden hemel is ouerghecleet te worden, 3 eest nochtans alsoo dat wij ghecleedt, ende niet naect gheuonden worden, 4 Want ooc wy die in dit tabernakel sijn suchten beswaert sijnde, om dat wij niet en willen ontcleedt sijn maer ouerghecleedt worden op dat verslonden mocht worden tghene dat steruelijc is, van dleuen, 5 maer die ons daer toe bereydt, dats Godt, die ons ghegheue heeft den pant des gheests,

6 ENde wij medehelpende vermanen dat ghy die gratie Godts te vergheefs niet en ontfanghet 2

(want hy seyt). Inden ghenamen tijt heb ick v verhoort, niemanden en hebben wy verarghert, niemanden ende inden dach der salicheyt heb ick v gheholpen, en hebben wi bedroghen, 3 Ick en segts tot uwer Siet nv hier den ghenamen tijt, siet nv hier den dach verdoemenissen niet, want ick heb te voren gheseyt der salicheyt, 3 niemanden gheuende eenich ledtsel, dat ghy in onse herten sijt om mede te steruen, ende op dat onsen dienst niet mispresen en worde, 4 maer om mede te leuen, 4 Ick heb veel betrouwens tot v laet ons in allen dinghen ons seluen bewijisen als lieden, ick heb veel gloriatien voer v lieden, ick ben Godts dienaers, in veel lijdtzaemheydt, in tribulatien in veruult met troost, ick ben seer oueruloedich van nooden, in benautheden, 5 in slaghen, in kerkeren, in blijschappen in alle onse tribulatie, 5 Want doen wy oploopen, in arbeyden, in wackinghen, in vastinghen 6 oock ghecomen waren in Macedonien, soo en heeft in suyuerheydt, in wetenheydt, in lanckmoedicheyt, in ons vleesch gheen ruste ghehadt, maer wy hebben soeticheydt, inden heylighen gheest, in ongheueynsder alle tribulatie gheleden, van buyten strijt, van binnen liefden, 7 in dwoert der waerheydt, in die cracht Gods, vreese, 6 Maer Godt die de oetmoedighe vertroost, doer die wapenen der rechtuerdicheyt ter rechter ende die heeft ons oock vertroost in die toecoeomste van ter slinckerhandt, 8 doer glorie ende onedelheydt, doer Titus, 7 Maer niet alleen in sijn toecoeomste, maer ooc quade fame ende goede fame, als verleyders ende in den troost waer mede hy ghetroost is gheweest nochtans warachtighe, als die onbekent sijn ende in v lieden, vertellende ons v lieder begheerte, v nochtans bekent, 9 als steruende, ende siet wy leuen, weenen, v naerstige sorghe voer my, alsoo dat ick als ghecastijt ende niet ghedoot, 10 als droeuige noch meer verblijt was. 8 Want al heb ic v lieden maer altijt blijde sijnde, als behoefte, maer veel bedroeft in den brief, dat en is my niet berouwen, menschen rijck makende, als niet hebbende, ende alle ende al waert my berouwen siende dat dien brief (al dinghen besittende. 11 Onsen mont is gheopent tot v en wast maer tot een luttel tijts) v bedroeft heeft, 9 lieden o ghi Corinthianen ons herte is verbreyt. 12 Ghy soo verblijde ick my nv, niet om dat ghy bedroeft sijt en wort niet benaut in ons, maer ghy sijt benaut in v gheweest, maer om dat ghi sijt bedroeft gheweest binnenste. 13 Maer ghy den seluen loon hebbende (ick ter penitentien. Want ghi sijt bedroeft gheweest nae segt v als mijn kinderen), wilt oock verbreyt worden. Godt op dat ghi nerghers in en soudt hinder lijden 14 En wilt gheen oock trekken metten ongheloouighen. wt ons, 10 Want die droefheydt die nae Godt is die Want wat ghemeynscap heeft die rechtuerdicheyt met werct penitentie ter ghestadigher salicheyt, maer der die ongerechticheyt? oft wat geselscap heeft dat licht werelts droefheydt werct die doot, 11 Want siet dit selue met die duysternisse? 15 Maer wat ghelycknissee heeft dat ghy bedroeft sijt gheweest nae Godt, hoe groote Christus met Belial? Oft wat deel heeft die gheloouige sorchuuldicheit wercket in v lieden, daer toe oock metten ongheloouighe? 16 ende wat eendrachticheyt verantwoerdinghen, daer toe ooc verbolghentheyt, heeft den tempel Godts metten Afgoden? want ghy sijt daer toe ooc begheerte, daer toe ooc veruolghinghe, den tempel des leuenden Gods, ghelyck Godt seyt, daer toe oock wrake, in allen dinghen hebdi v seluen Want ic sal in hen woonen ende in hen wandelen, bewesen onbesmet te sijne in die sake. 12 Daerom al ende ic sal haerlieden Godt wesen. ende sij sullen hebbe ic v ghescreuen, dat en is niet gheaden om mijn volck wesen. 17 Waerom gaet wt dat middelen van dien diet onghelic ghedaen heeft, nocht om hem diet henlieden, ende wort ghescheyden seyt die heere, gheleden heeft, maer om openlijck te toonen onse ende dat onsuyuere en wilt niet geraken, 18 ende ic sorchuuldicheyt die wy hebben om v lieden, 13 voer sal v lieden ontfanghen, ende ick sal v lieden wesen Gode, daerom sijn wy vertroost gheweest, ende in tot eenen vader, ende ghy lieden sult my wesen tot onse vertroostinghe soo sijn wy veel oueruloedelijcker sonen ende dochteren, seyt die heere almachtich.

7 DAerom mijn alderliefste laet ons dese beloefte
hebbende ons seluen suyueren van alle
onsuyuerheydt des vleeschs ende des gheests,
volmakende die heylighmakinge in die vreese Godts
2 Verstaet ons) Niemanden en hebben wy ghequetst,

verblijt gheweest om Titus blijschap, om dat sijnen
gheest vermaect was van v allen, 14 ende al heb ick
by hem my iet beroemt van v lieden, daer en ben ick
niet in beschaemt ghevorden, maer ghelyck wy v
lieden alle dinghen inder waerheydt gheseyt hebben,
alsoo is ons beroemen (dwelck tot Titum is gheweest)

warachtich gheworden, 15 ende sijn binnenste sijn vele, vergadert haddedi, en en heeft niet gheouert, oueruloedelijcker in v lieden, ghedenckende uwer ende die luttel, vergadert hadde, en heeft niet te alder ghehoorsamheyt, hoe dat ghy met vreesen min gehadt, 16 Maer God hebs danck, die die selue ende anxt hem ontfanghen hebt. 16 Ick ben blijde dat sorchuldicheyt ghegheuen heeft in Titus herte voer v ick in alle dinghen betrouwen hebbe in v lieden.

8 ENde wy maken v kenlijck broeders die gratie Godts die gegheuen is in die kercken van Macedonien, 2 hoe dat sij in veel proeuinghe van tribulacien oueruloedicheit van blijschap gehadt hebben, ende hen alderdiepste armoede is oueruloedich gheweest in die rijcdommen van haerder simpelheyt, 3 want nae hen macht (ic gheue hen ghetuyghenis) ende bouen hen macht, hebben sij willich gheweest, 4 met veel vermanens ons hertelijcke biddende om die gratie ende mede deylinghe des diensts die aen die heylegen ghedaen wort. 5 Ende niet ghelyck wy ghehoep hebben, maer sij hebben hen seluen gegheuen, ten iersten den heere, daer nae ons door den wille Godts, 6 alsoo dat wy Titum moesten bidden, dat hijt (ghelyck hijt begonst hadde) alsoo oock soude volbrenghen in v lieden oock dese gratie, 7 maer ghelyck ghy in alle oueruloedich sijt int gheloooue ende int woort ende wetenheyt, ende alle sorchuldicheyt, ende daer bouen oock in v liefde tot ons waerts, op dat ghy in dese gratien oock moecht oueruloedich wesen, 8 Ick en segs niet als gebiedende, maer doer ander menschen sorchuldicheyt, oock uwer liefdien oprechten aert prijsende, 9 want ghy weet wel die gratie ons heeren Iesu Christi, dat hij om uwen wille arm gheworden is, doen hy rijck was, op dat ghy doer sijn armoede rijck soudt sijn, 10 Ende ick gheue hier in raet, want dits v profijtelijck, die niet alleen en hebt beghonst te doen, maer oock te willen van dat voorleden vorste iaer, 11 maer nu volbrenghet oock metten wercke, op dat ghelyck die begheerte van den wille bereydt is, alsoo sij die begheerte ooc om te volbrenghen, van tghene dat ghi hebt, 12 Want eest dat den wille bereydt is, soo is dien ghenaem nae dat hy heeft, niet nae dat hy niet en heeft, 13 Want ten is niet ghedaen om dat den anderen soude een verlichtinghe wesen, ende v lieden benauwheyt, maar wt ghelyckheyt. 14 Laet uwe oueruloedicheyt in desen teghenwoordighen tijt haerlieder armoede veruullen, op dat hen oueruloedicheyt uwer armoeden een veruullinghe sijn mach, alsser ghescreuen es. 15 Die

lieden, 17 Want die vermaninghe heeft hy voerwaer ontfanghen, maer doen hy sorchuldiger was, so is hy door sijnen wille ghereyst tot v lieden. 18 Wy hebben oock met hem ghesonden eenen broeder wiens lof is in deuangelie, door alle die kercken, 19 maer niet alleen en is dit waer, maer hy is oock gheordineert van die kercken een medegheselle van onser pelgrimagien in dese gratie die van ons bedient wort, ter glorien des Heeren, ende onsen voorghescichten wille, 20 scouwende dit op dat ons niemand en lastere in dese volheyt die bedient wort van ons, 21 Want wij besorgen goede dinghen niet alleen voor Gode, maer ooc voor die menschen, 22 Ende wij hebben met die oock ghesonden onsen broeder, den welcken wij beuonden hebben dat hy in veel dinghen dicmael seer sorchfuldich is gheweest, maer nv noch veel sorchfuldigher, door veel betrouwens op v lieden 23 tsij van Titus weghen die mijn gheselle is, ende onder v lieden een helpere, oft van weghen onser broeders die apostelen sijn van die kercken der glorien Christi. 24 Daer om die bewijsinghe die daer is van uwer liefdien ende onser glorien voor v lieden wilt in hen betoonen int aenscouwen van die kercken.

9 VWant vanden dienst die ghedaen wordt den heylighen en is gheen noot v daer af te scrijuen, 2 want ick kenne uwen bereeden moet, waer af dat ick van v lieden gloriere by die van Macedonien. Want Achaien is oock bereydt van dat voerleden iare, ende v lieder vierich exemplel heefter seer vele verweckt, 3 maer ick heb die broeders ghesonden, op dat het tghene daer aff dat wy glorieren van v is, alsoo sij die begheerte ooc om te volbrenghen, lieden, niet verloren en gae in dese sake op dat ghi (ghelyck ick gheseyt hebbe) bereydt moecht wesen. 4 Op dat wy (ick en wil niet segghen ghy) niet beschaeft en worden, desen aengaende, als die van Macedonien met my sullen ghecomen sijn ende v onbereedt vinden. 5 Daerom heuet my nootlijck gedocht die broeders te bidden, dat sij vore tot by v lieden comen souden, ende te voren bereyden dese voerbeloefde benedictie, dat sij soo mach bereyten wesen als een benedictie ende niet als een

ghiericheyt. 6 Ende dit segghe ick, Wie spaerlijck ghehoorsaemheyt. 7 Besiet tghene dat nae daenschijn sayet, die sal oock spaerlijck mayen, ende soo wie es. Eest dat iemant hem seluen betrout dat hy Christo sayet in benedictien, die sal van die benedictien toe behoert, die dencke dit wederom bij sij seluen oock maeyen. 7 Een ieghelyck nae dat hy te voren ghelyck hy Christo toebehoert, dat wy oock alsoo ghesickt heeft in sijn herte, niet wt droefheyt oft Christo toebehoeren, 8 want al eest dat ick noch wat noot, want eenen blijden gheuere bemint Godt, 8 meer glorieere van onser macht, die ons die heere ende Godt is machtich alle gratie oueruloedich te ghegeheuen heeft tot ghestichticheyt, niet tot uwe maken in v lieden, op dat ghi in alles altijt alle dat onstichticheyt soo en sal ick niet bescaemt worden. 9 ghenoech is hebbende oueruloedich moecht sijn tot Maer op dat ic daer voor niet gheacht en worde als alle goede werken 9 alsoo daer ghescreuen is. Hy oft ic v veruaerde doer brieuen 10 want voerwaer heuet gheudeelt, hy heuet den armen ghegheuen, sijn die brieuen (segghen sij) die sijn swaer ende sterc, rechtuerdicheyf blijft inder ewicheyt. (aiōn g165) 10 maer die teghenwoerdicheyt des lichaems is cranc, Ende die tsaet den sayere gheeft, die sal oock broot ende die sprake versmaedelijc) 11 hy die alsulck is om teten geuen, ende sal v saet vermenichfuldighen, die dencke dit, dat ghelyck wij sijn int dwoert doer ende vermeerderen dat ghewas van die vruchten brieuen niet teghenwoerdich alsulck sijn wij oock uwer rechtuerdicheyf. 11 op dat ghy in alles rijk teghenwoordich in die daet. 12 Want wi en derren ons ghemaect sijnde, moecht oueruloedich wesen in niet by brenghen oft verghelijken by die sommighe, alle simpelheyt, die welcke door ons werckt danck, die hen seluen prijsen, maer wy meten ons in ons 12 want die ghediensticheyt van deser weldaet en seluen, ende verghelijckende ons seluen teghen ons, veruult niet alleene het behoef der heylighen, maer 13 Maer wij en sullen niet onmetelijck glorieren, maer is ooc oueruloedich doer veel dancksegghingen nae die mate der reghelen, waer mede ons Godt inden heere, 13 doert ghenieten van desen dienst ghementen heeft een mate om aen te reyken tot v Godt glorificerende, in die ghehoorsaemheyt van lieden, 14 want wij en strecken ons niet te verre ouer, uwer belijdinghen in Christus euangeli, ende in die als niet aenreyckende tot v lieden, want tot v lieden oprechticheyt van die mededeylinghe tot henlieden, reyken wij int euangeli Christi, 15 niet onmetelijc 14 ende tot allen anderen in hen ghebedt voer v lieden, glorierende inden arbeyt van iemant anders, maer die v begheren, om die groote gratie Godts die in v hope hebbende om van v wassende ghelooue in v lieden is. 15 Danck sij Gode voer sijn ontsprekelijke lieden groot ghemaect te worden na onsen regele in gracie.

10 ENde ick selue Paulus bidde v hertelijck doer die saechmoedicheyf ende goedertierenheyt Christi, die int aenschijn voerwaer cleyn ben onder v lieden, maer niet teghenwoerdich wesende ben ick stout op v, 2 ende ick bidde dat ick teghenwoerdich niet en moet stout sijn doer dat betrouwben, waer mede ic gheacht worde stout te wesen teghen die sommighe, die ons achten als oft wij nae den vlesche wandelden. 3 Want wi int vleesch wandelende niet en strijden nae den vleesche, 4 want die wapenen van onser ridderschap en sijn niet vleeschelijck, maer machtich voor Godt tot verderuinghe der stercten, vernielende die raden, 5 ende alle hoecheyt haer verheffende teghen die wetentheyt Godts, ende gheuanghen nemende allen verstant tot Christus onghehoorsaemheyt, als volbracht sal wesen v

weynich van mijnder onwijsheyt, maer verdraecht my wat, 2 want ick ben ialours op v lieden met een Goddelijcke ialoursheyt, want ick hebbe v toebeloeft eenen man om Christo een reyne maecht te leueren, 3 Maer ick vreese, dat ghelyck het serpent Heuam verleyt heeft machtich voor Godt tot verderuinghe der stercten, door sijn listicheyt dat alsoo v sinnen ooc souden verargert worden, ende vallen van die simpelheyt veragert worden, ende vallen van die simpelheyt die in Christo is, 4 want eest sake dat die ghene die daer coemt, eenen anderen Christum preect den dienst, 6 ende ghereedt hebbende te wreken alle welcken wij niet ghepreect en hebben, oft dat ghy die daer coemt, eenen anderen Christum preect den welcken ghy niet

ontfanghen en hebt, oft een ander euangelie, dat segt in onwijsheyt) daer ben ick oock stout in, 22
ghy niet ontfanghen en hebt, soo soude ghilieden Sijn sij Hebrewen, ick bent ook, Sijn si Israeliten, ick
die dinghen te rechte verdraghen, 5 want ick meyne ooc, Sijn si Abrahams saet, ick oock, 23 Sijn sij
dat ick niet min ghedaen en hebbe dan die groote Christus dienaers, ick oock (iae ick segt als onwijs)
apostelen, 6 Want al ben ic slecht van woerden, maer ic bent noch meer, in veel arbedyen, in veel meer
niet nochtans in wetenheyt, ende in alle dinghen gheuanghenissen, in slaghen bouen maten, in doots
sijn wij v lieden openbaer gheworden, 7 Oft heb ick nooden dickmael, 24 Vanden loden heb ick vijfmael
sonde ghedaen my seluen verootmoedighende, om veertich slaghen een min ontfanghen, 25 Drijmael heb
dat ghy soudt verhauen worden? om dat ick sonder ick met roeden ghegheeselt gheweest, eens heb ick
loon het Euangelie Godts v lieden ghepreect hebbe? ghesteent gheweest, drijmael heb ick scipbrekinge
8 Andere kercken heb ic ghebloot, nemende loon gheleden, nacht ende dach heb ick in die diepte der
tot uwen dienst. 9 Ende doen ick by v lieden was, zee gheweest, 26 int reysen dicmael, in perikelen
ende ghebreck hadde, soo en heb ick niemanden der wateren, perikelen der moordenaren, perikelen
lastich gheweest, want tghene dat my ghebrack, dat wt die loden, perikelen wt die Heydenen, perikelen
hebben veruult die broeders die ghecomen sijn van in die stadt, perikelen in woestynen, perikelen in die
Macedonien, ende in alles heb ick my tot v lieden zee, perikelen in valsche broeders, 27 in arbeyt,
sonder last ghehouden, ende houden sal. 10 Die ende allendicheyt, in veel wakens, in hongher, ende
waerheyt Christi is in my, want dese gloriatie en sal in dorst, in veel vastens, in coude ende naectheyt,
my niet ghebroken worden in die lantscappen van 28 sonder die dinghen die van buyten sijn, mijn
Achainen, 11 waerom? om dat ick v lieden niet lief daghelijcsche neersticheyt, die sorchuuldicheyt voor
en hebbe? Dat weet Godt, 12 Maer dat ick doe, alle die kercken, 29 Wie wort daer cranck, ick en
dat sal ick noch doen, op dat ick soude beletten worde oock cranck? Wie wort daer verarghert ende
die oorsaken der gheender die oorsake soeken, ick en berne niet? 30 Eest datmen moet glorieren, soo
op dat sij (int ghene daer si in glorieren) moghen sal ick glorieren van tghene dat mijnder crancheyt
gheuonden worden, ghelyc wij, 13 want alsulcke aen gaet, 31 Godt ende die vader ons Heeren Iesu
valsche apostelen sijn heymelijcke bedrieghende Christi die ghebenedijt is inder ewicheyt, die weet
wercluyden, hen seluen in ghedaente veranderende dat ick niet en lieghe, (aion g165) 32 Die prouost van
in Christus Apostelen, 14 Ende ten is gheen wonder, Damascus van des conincs Arethe volck bewaerde
want Satanas selue verandert sijn ghedaente in eenen die stadt van Damaseenen, om dat hy my vanghen
Enghel des lichts, 15 daerom ten is niet groots, eest soude, 33 ende door een vinster in een mande worde
dat sijn dienaers hen ghedaente veranderen als die ick neder ghelaten ouer den muer, ende alsoo ben
dienaers der rechtuerdicheydt, der welcker eynde sal ick sijnen handen ontvloden.
wesen nae hen wercken, 16 Ick segt wederom (op dat
niemant en meyne dat ick onwijs ben, maer anders
soo ontfanckt my als eenen onwijsen op dat ick oock
een weynich mach glorieren) 17 dat ick spreke, en
spreec ick niet nae Godt, maer als in onwijsheyt, ter
saken van deser glorien, 18 Aenghesien datter veel
glorieren nae den vleesche, soo sal ick oock glorieren.
19 Want ghy verdraech gheerne die onwijse al sij di
selue wijs, 20 Want ghy verdraghet eest dat iemant
v in slauernie brenget, eest dat v iemant verslint,
eest dat iemant neemt, eest dat hem iemant verheft,
eest dat iemant v int aensicht slaet. 21 Ick spreke
nae die onedelheyt, recht oft wij cranck gheweest
hadden in dit deel Waer in dat iemant stout is (ic

12 EEst dat ick moet glorieren (ten is voorwaer niet
orberlijck) soo sal ick comen tot die visioenen
ende openbaringhen des Heeren, 2 Ick weet eenen
mensch in Christo ouer veerthien iaren, (Ick en weet
niet oft int lichaem, oft wten lichaem en weet ick niet,
Godt weet) dat sulcke opghenomen was totten derden
hemel. 3 Ende ick weet dat alsulck mensch (tsij int
dlichaem oft wten lichaem ic en weets niet, Godt
weet) 4 dat hy opghenomen is gheweest int Paradijs,
ende heeft ghehoort verborghen woorden, die gheen
mensch ghespreken en can, 5 Voor alsulcke sal ick
glorieren, maer voor my en sal ick niet glorieren dan
in mijn cruncheden, 6 want eest sake dat ick oock wil
glorieren, soo en sal ick niet onwijs wesen, want ick

sal die waerheyt segghen, maer ick, wacht my dies comen sal) v lieden niet vinden en sal sulc als op dat my niemant en achte bouen tghene dat hy siet ic wille, ende dat ic van v sal gevonden worden in my, oft iet dat hy hoort van my, 7 Ende om dat sulc als ghi niet en wilt, wantter by auontueren die grootheyt der openbaringhen my niet verheffen kijugien, nijdicheden, moedicheden, tweedrachticen soude, soo is mi ghegheuen het steecsel mijns heden, achterclappinghen, oorblasighen, vleeschs Satanas enghel, dat hy my soude een mijn opgheblasentheden, ende oploopen onder v lieden wanghen slaen, 8 Waerom ick den Heere drijmael mochten sijn 21 dat my Godt wederom niet en ghebeden hebbe, dat die van my gaen soude, 9 ende veroortmoediche by v lieden als ick sal comen hy heeft my gheseydt. Mijn gracie is v ghenoech, sijn, ende dat icker soude moeten beweenen vele want die cracht wort in die crancheyt volmaect, vanden ghenen die te voren ghesondicht hadden, Hierom sal ic gheerne in mijn cruncheden glorieren, ende gheen penitencie ghedaen en hebben van die op dat in my mach woonen die cracht Christi. 10 onsuyerheyd ende hoereringhe ende oneerbaerheyd Daerom heb ick mijn behaghen in cruncheden in die sij bedreuen hebben.

versmaetheden, in nooden, in veruolghinghen, in benautheden om Christo, want als ic cranc ben, dan ben ick machtich. 11 Ick ben onwijs gheworden, ghilieden hebter my toe ghedwonghen, want ic behoorde van v ghepresen te worden, want ick en heb niet min gheweest dan die ghene die douserste Apostelen sijn, Hoe wel ick niet en ben, 12 Nochtans sijn die teekenien mijns Apostelscaps gheschiet ouer v lieden in alle verduldicheyt, in teekenien, ende wonder wercken ende myrakelen, 13 want wat eest dat ghy min ghehadt hebt dan die ander kercken, dan dat ick selue v niet verlast en hebbe? Vergheeft my dit onrecht. 14 Siet ick ben nv tot dese derder reysen bereydt tot v lieden te comen, ende ic en sal v niet swaer wesen, want ic en soec niet dat uwe is, maer v lieden, want die kinderen en behooren niet te vergaderen, voor die ouders, maer die ouders voor die kinderen, 15 Maer ick sal seer gheerne gheuen ende selue oock daer bouen ghegheuen worden voor uwe zielen, hoe wel dat ick v meer beminnende, min bemint worde, 16 maer laetet alsoo sijn, ick en heb v niet lastich gheweest, maer want ick listich was, soo heb ick v met bedroch gheuanghen, 17 Heb ick v veronghelijct door iemanden vanden ghenen die ick tot v ghesonden hebbe? 18 Ick heb Titum ghebeden, ende ick heb met hem eenen broeder ghesonden, Heeft v Titus veronghelijct? en hebben wij niet in eenen gheest ghewandelt, ende met eenderley voetstappen? 19 Ghy laet v duncken van ouerlanck dat wij ons ontschuldighen voor v lieden, Wij spreken voor Gode in Christo, ende alle dinghen mijn alderliefste om uwe gestichticheyt, 20 want ic sorghet dat ick by auontueren (als ic

13 Slet ick come tot v dese derde reyse, Inden mont van twee oft drije ghetuyghen sal alderley woort staen, 2 Ick hebt te voren gheseyt, ende ick segt te voren als teghenwoordich, ende nv niet teghenwoordich den ghenen die te voren ghesondicht hebben, ende alle den anderen, die ick niet sparen en sal, eest sake dat ick wederom come, 3 Begheerde eens een bewijsinghe te hebben van hem die in my spreect Christus? die in v lieden niet cranck en is, maer machtich is in v lieden, 4 want al is hi gheruyst wt crancheyt, hy leeft nochtans wt die cracht Godts want wij sijn oock cranck in hem, maer wij sullen met hem leuen wt die cracht Godts in v lieden, 5 Ondersoect v seluen oft ghy int ghelooue sijt, proeft ghy v seluen, Oft en kendi v seluen niet, dat Christus Iesus in v lieden is? ten sijt dat ghy by auontueren verworpen sijt, 6 Maer ick hope dat ghy wel kent dat wij niet verworpen en sijn, 7 Ende wij bidden God, dat ghy niet quaets en doet, niet om dat wij goet souden scijnen, maer om dat ghy dat goet is doen soudt, ende dat wij souden als verworpen sijn, 8 want wij en vermoghen niet teghen die waerheyt, maer voor die waerheyt, 9 Want wij sijn bliide om dat wij cranck sijn, ende dat ghi machtich sijt, Dat bidden wy ooc, v lieder volcomenheyt, 10 Daerom scrijue ic dit niet teghenwoordich, op dat ick teghenwoordich niet straffelijcker doen en moet, nae die macht welc die Heere my ghegheuen heeft ter ghescichticheyt ende niet ter onstichticheyt. 11 Maer voorts broders verblijt v, weest volmaect, vermaent, hebt een ghevoelen, hebt vrede, ende Godt des vreedts ende der liefden sal met v lieden sijn. 12 Groet malcanderen met een heyligh cussen. 13 Het groeten v alle die heylighen.

14 Die gracie ons Heeren Iesu Christi, en de die liefde
Gods en de die ghemeynscap des heylichs gheests
sij met v allen. Amen. Hier voleynt die tweede Epistel
van sinte Pauwels totten Corinthien.

Galaten

1 PAVLVS een Apostel, niet vanden menschen, noch door eenighen mensch maer door Iesum Christum, ende Godt den vader die hem verwect heeft vanden dooden, **2** ende die met my sijn alle die broeders, den kercken van Galatien, **3** Gratiesij v ende vrede van Godt den vader, ende onsen Heere Iesu Christo, **4** die si seluen ghegheuen heeft voor onse sonden, dat hy ons verlossen soude van dese teghenwoordiche boose werelt, nae den wille Godts ende ons vaders, (*aiōn g165*) **5** den welcken is glorie van die ewicheyt der ewicheyt. (*aiōn g165*) **6** Ic verwonder my dat ghy soo haest ouer ghestelt wort van hem die v gheroepen heeft tot die gratie Christi in een ander euangeli, **7** het welc nochtans gheen ander en is, dan datter sommighe sijn die v verwerren, ende willen verkeeren het euangeli Christi, **8** Maer al waert by alsoo, dat wij, oft een Enghel wten hemel v Deuangelie preechte anders dan tghene dat wij v ghepreect hebben, die sij verbannen van Gode. **9** Ghelyck wij te voren gheseyt hebben, dat segghe ick nv oock wederom, Eest datter iemant v Deuangelie preeckt anders dan tghene dat ghy ontfanghen hebt, die sij verbannen van God, **10** want rade ic nv om die menschen oft om Gode? Oft begheer ic den menschen te behaghen? Waert dat ick noch den menschen behaechde, soo en soude ick Christus dienaer niet sijn. **11** Maer ick make v kenlijck broeders het euangeli dat van my ghepreect is, dat dit niet en is nae den mensche, **12** want ick en heb dat van gheenen mensch ontfanghen, noch gheleert, maer door die openbaringhe Iesu Christi, **13** Want ghy hebt somtijts wel ghehoort mijn wandelinghe int loetscap, hoe dat ick bouen maten veruolchde die kercke Gods, ende hoe ic die verstoorde, **14** ende ick vorderde in die loetscap bouen vele van mijnder ouderdom, in mijn geslachte, veel ouerulodelijcker wesende een naeuolgher van mijnder vaderen insettinghen, **15** Maer doent hem beliefde, die my wtghescyden heeft wt mijns moeders lichaem, ende gheroepen door sijn gratie, **16** om dat hy sijnen sone openbaren sonde in mi, dat ick dien soude vercondighen onder die Heydenen, ter stont en heb ick niet gheuolcht vleesch ende bloet, **17** noch ick en ben niet ghecomen te Ierusalem tot mijn voorganghers die Apostelen,

maer ick ben wech ghegaen in Arabien, ende ic ben wederom ghekeert in Damasco. **18** Daer nae, nae drij iaren ben ic ghecomen te Ierusalem om te besien Petrum, ende ick ben by hem ghebleuen vijfthien daghen, **19** anders en heb ic niemanden vanden Apostelen ghesien, dan Iacobum ons Heeren broeder, **20** Ende tghene dat ick v lieden scrijue (siet tis voor Gode) dat ick niet en lieghe. **21** Daer nae ben ick ghecomen in die landen van Syrien ende Cilicien, **22** Maer ick was van aensicht onbekent den kercken van Iudeen die in Christo waren, **23** maer sij hadden alleen een ghehoor, Dat die ghene die ons voortijts veruolchde, nv vercondicht het ghe-looue, dwelck by somtijts verstoerde, **24** ende in my loofden sij Gode.

2 DAer nae ouer veerthien iaren ben ick wederom op ghegaen nae Ierusalem met Barnaba oock mede ghenomen hebbende Titum, **2** Maer ick ben opwaerts ghereyst nae die openbaringhe, ende ick heb met hen ouerleydt het Euangelie dat ick preke onder die Heydenen, ende besonder metten ghenen die scenen wat te sijne, dat ick by auontueren niet ydelyck en soude loopen, oft gheloopen hebben, **3** Maer Titus die met my was, al was hy een Heyden, en is oock niet ghedwonghen gheweest besneden te worden, **4** maer om die ingheleyde valsche broeders die heymelijck inghecomen waren om te ondersoecken onse vrijcheyt, die wij hebben in Christo Iesu, om dat sij ons in slauernie brenghen souden, **5** Den welcken wij niet een vre lanc en hebben gheweken ter onderdanicheyt, op dat die waerheyt der Euangelien by v soude moghen blijuen, **6** maer van die ghene die scenen wat te sijne (hoedanich sij voortijts geweest sijn daer en legt mi niet aen, God en verkiest den persoon vanden mensch niet, want die ghene die scenen wat te sijne en hebben my niet ghegheuen, **7** Maer ter contrarien doen sij ghesien hadden dat mi betrouw was het Euangelie der onbesnedenheyt, ghelyck Petro der besnedenheyt **8** (want die met Petro ghewracht heeft tot het apostelscap der besnijdenissen, die heeft met my oock ghewracht onder die Heydenen) **9** ende doen sij verstaen hadden die gratie die my ghegheuen is, Iacobus ende Cephas ende Iohannes die scenen columnen te sijnen, soo hebben sij my ende Barnabe ghegheuen die rechte handen der verselcappinghen, dat wi onder die Heydenen ende sij onder die besnijdenisse preken souden, **10** alleenlyc dat wij der

armen souden gheachtich wesen, int welcke ick ooc des gheloofs? 3 Sijdi soo onuerstandich, dat ghy nv sorchuuldich heb gheweest om dat selue te doen, 11 voleynden wilt nae den vleesche als ghy nae den Maer doen Cephas ghecomen was in Antiochien, soo gheest begonst hebt? 4 Hebdy soo vele gheleden heb ick hem int aensicht weder staen, want hy was te vergheefs? ist anders te vergheefs, 5 Die dan berispelijc, 12 Want te voren eer die sommighe van v gheeft den gheest, ende werct die wercken in Iacobo comen waren, soo adt hi metten heydenen, v lieden, doet hy dat wt die wercken der wet, oft maer doen die ghecomen waren soo ontrack hy ende wt dat ghehoor des gheloofs. 6 Ghelyc Abraham sceyde sij seluen af, vreesende die ghene die wter Gode gheloof heeft, ende het is hem gherekent ter besnijdenisse waren, 13 Ende sijnder gheueynstheyt rechtuerdicheyt, 7 Daerom bekent dat die ghene die consenteerden die ander loden, alsoo dat Barnabas wten ghelooue sijn, Abrahams kinderen sijn, 8 Ende ooc van hen ghebracht worde in die gheueynstheyt, die scriptuere te voren siende dat Godt die Heydenen 14 Maer doen ic hadde ghesien dat sij niet te recht en wten ghelooue rechtuerdich maket, heeft te voren wandelen nae die waerheyt der Euangelien, soo Abraham vercondicht. In v sullen ghebenedijt worden heb ick Cephe gheseyt voor hen allen. Eest sake alle die Heydenen 9 Daerom die wten ghelooue dat ghy, daer ghy een lode sijt, nae die Heydensche sijn, sullen gebenedijt worden metten gheloouighen manier leuet ende niet na loetsche manier, Hoe Abraham, 10 want alle die wt die wercken der wet dwinge ghy die Heydenen op die loetsche manier te sijn, die sijn onder die maledictie, want daer is leuen 15 Wij sijn van natuere loden, ende niet wten ghescreuen. Vermalendijt is hy alle die niet en blijft Heydenen sondaers, 16 Maer wetende dat gheen in alle die dinghen die ghescreuen sijn inden boec mensch gherechtuerdicht en wort wt die wercken der wet, dat hy die doe, 11 Ende want in die wet der wet, dan doort ghelooue Iesu Christi, ende wij niemant gherechtuerdicht en wort bi Gode, soo eest gheloouen in Iesu Christo, op dat wij gherechtuerdicht openbaer dat die rechtuerdighe wt dat ghelooue souden worden wt Christus ghelooue, ende niet wt leeft. 12 Maer die wet en is wten ghelooue niet, maer die wercken der wet, waerom dat wt die wercken der diese doet, die sal daer in leuen, 13 Christus heeft wet gheen vleesch en sal gherechtuerdicht worden, ons verlost van die maledictie der wet, voor ons 17 Ende eest dat wij begheerende ghorechtuerdicht gheworden sijnde een vermalendidinghe (want daer te worden in Christo, selue oock gheuonden sijn is ghescreuen. Vermalendijt is hy soe wie aent hout sondaers, is dan Christus een dienaer der sonden? hanghet) 14 op dat in die Heydenen die benedijdinghe Dat si verre, 18 Want eest dat ick tghene dat ick van Abraham gheschieden soude in Christo Iesu, op omgheworpen hebbe, wederom optimmere, soo make dat wij die belofte des gheests ontfanghen souden ick my seluen een ouertreder, 19 Want ick ben door doort ghelooue. 15 Broeders (ic spreeck nae den die wet, der wet ghestoruen, op dat ick Gode leuen mensch) nochtanseens menschens vast gemaect soude, Met Christo ben ick ghecryst, 20 Ende ick testament en versmaet niemant, oft niemant en leue, nv voorts niet ick, maer in my leeft Christus, ordineert daer iet meer toe. 16 Abrahe sijn beloften Maer dat ick nv leue int vleesch, dat leue ick int toe gheseyt, ende sijnen sade, hy en seyt niet in die ghelooue des soons Godts, die my lief ghehadt heeft, saden, als in vele, maer als in eenen, Ende uwen ende heeft sij seluen ghegheuen voor my. 21 Ick en sade dwelck is Christus, 17 Maer ick seg dit. Het verworpene die gratie Gods niet, want eest dat door testament vast ghemaect van God en maect die die wet die rechtuerdicheyt is, soo is Christus dan te vergheefs ghestoruen.

3 O Ghy onuerstandiche Galaten, wie heeft v lieden betoouert om der waerheyt niet onderdanich te sijne, voor der welcker ooghen Iesus Christus bethooft is gheweest in v lieden ghecryst? 2 Dit wil ick alleen van v lieden weten. Hebdy wt die wercken der wet den gheest ontfanghen, oft wt dat ghehoor

dertich iaren ghemaect is om te niet te doen die belofte, 18 Want is die erfelijcheit wt die wet, soo en is sij nv wt die belofte niet, maer Abrahe heeft god die ghegheuen door die belofte, 19 Wat is dan die wet? Sij is ghestelt om die ouertredingen tot dat comen soude tsaet den welcken hy dat beloefte hadde, gheordineert door die Enghelen in die hant

des middelaers 20 Een middelaer en is niet van eenen daghen ende maenden, ende tijden ende iaren. 11 alleen, Maer God is een, 21 Is dan die wet teghen Ick vreeese voor v dat ick by auontueren te vergheefs Gods beloften? Dat sij verre. Want waer daer een sal in v ghearbeyt hebben, 12 Weest ghelyc ick, wet ghegheuen die soude moghen leuende maken, want ick ben ooc ghelyc ghy. Broeders ick bidde soo waer warachtelijc die rechtuerdicheyt wter wet, v hertelijc, Ghy en hebt my gheen leet ghedaen, 22 Maer die scriptuere heuet al besloten onder die 13 Ende ghy weet wel dat ic door die crancheyt des sonde, op dat die belofte wt dat gheloooue lesu Christi vleeschs v Deuangelie ghepreect hebbe nv corts ghegheuen soude worden den gheloouighen. 23 Maer gheleden, ende v proeuinghe in mijn vleesch 14 en te voren eer tghelooue quam, soo worden wij onder hebdi niet versmaet, noch verworpen maer ghelyc die wet bewaert, ghesloten totten gheloooue dwelck eenen Enghel Gods hebdi my ontfanghen ghelyc gheopenbaert worden soude, 24 Aldus heeft die wet Christum lesum, 15 waer is dan v salicheyt? Want ick ons scoolmeester gheweest tot Christum, op dat wij gheue v ghetuyghenis dat ghi (waert dat moghelic wt den gheloooue souden gherechtuerdicht worden 25 gheweest ware) v ooghen soudt wtghetrocken hebben Maer nae dat tghelooue ghecomen is, soo en sijn wij ende my ghegheuen. 16 Ben ick dan v lieder viant nv voorts niet meer onder den scoelmeester, 26 want gheworden v die waerheyt segghende? 17 Sij sijn ghy sijt alle Gods kinderen doort gheloooue in Christo ialours van v lieden niet int goede, maer sij willen v lesu, 27 Want alle ghy die in Christo lesu ghedoopt wt sluyten dat ghy hen soudt naeuolghen, 18 Maer sijt, die hebt Christum aenghedaen, 28 Daer en is volcht het goet altijt int goede, ende niet alleene gheen lode, noch grie, daer en is gheen knecht, oft als ick teghenwoordich ben by v lieden, 19 Mijn vrij mensch daer en is gheen man oft vrouwe, want kinderkens die welcke ic wederom met arbeyt bare ghy alle sijt een in Christo lesu, 29 Ende eest dat ghy tot dat Christus in v lieden volmaect worde. 20 Ic Christo toebehoort, soo sijdi dan Abrahams saet, nae wilde nv wel bi v lieden sijn, ende mijn stemme die belofte erfghenamen.

4 ENde ic seghe alsoo langhen tijt als die erfghenaem een cleyn kint is, soo en issen gheen ondersceyt tusschen hem ende eenen knecht, hoe wel hy een Heere is van allen, 2 maer hy is onder momboirs ende voechden tot den ghestelden tijt vanden vader, 3 Alsoo wij oock, doen wij cleyn kinderen waren, soo waren wij onder die elementen der werelt dienende. 4 Maer doen ghecomen is die volheyt des tijs, so heeft Godt sijnen sone ghesonden, gheboren wt een vrouwe, gheworden onder die wet, 5 op dat hy, die ghene die onder die wet waren, soude verlossen, op dat wi die verkiesinghe souden ontfanghen, 6 Maer want ghy kinderen sijt, soo heeft Godt sijns soons gheest ghesonden in v herten roepende Abba vader, 7 Daerom en is hy nv gheen knecht maer een sone, Ende eest dat ghi een sone sijt, soo sijdi oock erfghenaem door Godt. 8 Maer ghilieden, doen voorwaer God niet kennende, diende den ghenen die van natuuren gheen goden en waren, 9 Maer nv als ghy Godt ghekent hebt, iae seluer ghekent sijt van Gode, hoe wordi wederom ghekeert tot die crancke ende arme elementen, den welcken ghy wederom wilt dienen? 10 Ghy onderhoudt

veranderen, want ick worde bescaemt in v lieden.

21 Segt mi ghi die onder die wet wilt sijn, en hebdi die wet niet ghelesen? 22 Want daer is ghescreuen. Dat Abraham twee sonen heeft ghehadt den eenen van die dienstvrouwe, den anderen van die vrije huysvrouwe, 23 Maer die vander dienstvrouwen, die is naeden vleesch gheboren, maer die vanden vrijer huysvrouwen was, door die belofte, 24 die welcke woorden sijn door een ghelyckenisse ghesproken, want dit sijn die twee testamenten, Het eene vanden berch Sina ter slauernien baredene, welck is Agar 25 (want Sina is eenen berch in Arabien die gheuoecht is met dien die nv is Ierusalem) ende sij is een slae met haren sone, 26 maer Ierusalem die bouen is die vrij, die welcke is onse moeder, 27 Want daer is ghescreuen. Verblijt v ghy onvruchtbaer vrouwe die niet en baert, berst wt, ende roeft, die niet bevrukt en sijt, want daer sijn veel kinderen vander verlatender vrouwen, meer dan van dier die eenen man heeft, 28 Maer wij broeders sijn nae Isaacs kinderen der beloften, 29 maer ghelyc doen die ghene die nae den vleesch gheboren was, hem veruolchde die nae den gheest was, alsoo eest nv oock, 30 Maer wat seydt die scriptuere? Worpt wt die dienstvrouwe ende haren

sone, want die sone der dienstvrouwen en sal gheen strijdinghe, tweedrachten, secten, 21 nijdicheden, erfghenaem wesen metten sone der vrijer vrouwen. dootslaghen dronckenschappen, brasserien, ende 31 Aldus broeders en sijn wij gheen kinderen der dienstvrouwen, maer der vrijer vrouwen, door welcke vrijcheyt Christus ons vrij ghemaect heeft.

5 STAet ende en wilt niet wederom met dat ioc der slauernien ghehouden worden. 2 Siet ick Paulus segghe v lieden, eest dat ghy besneden wort, soo en sal v Christus niet baten, 3 Ende ic betuyge wederom ieghelycken mensche die hem seluen besnijdt, dat hy sculdich is alle die gheheel wet te vol brenghen. 4 Ghy sijt verlaten van Christo die in die wet ghorechtuerdicht wort ghi sijt van die gratie gheuallen, 5 want wi verwachen door den gheest wt den gheloooue die hope der rechtuerdicheyt, 6 Want in Christo Iesu en dooch die besnijdenisse

niet, noch die onbesnedenheit, maer tghelooue dat door die liefde werct, 7 Ghy liept wel, wie heeft v beledt der waerheyt niet onderdanich te sijne? 8 dit onderwijs en is wt hem niet die v lieden roept, 9 Een luttel heefs versuert tgheheele deech. 10 Ick heb betrouwien van v lieden inden Heere dat ghy anders niet gheuoelen en sult, maer die v ontstelt sal het ordeel draghen soo wie dat die is, 11 Maer broeders eest dat ick noch die besnijdenisse preke, waerom lijde ick noch veruolghinghe? Soo is dan te niet ghedaen die verarghernisse des cruyts. 12 Och oft sij oock afghesneden waren die v ontstelt maken, 13 want ghy sijt tot die vrijcheyt gheroepen broeders, alleenlijck siet toe dat ghy die vrijcheyt niet en ghebruyct ter oorsaken des vleeschs, maer door die liefde dient malcanderen, 14 want alle die gheheel wet wort in een woort volbracht, Bemint uwen naesten als v seluen, 15 maer eest dat ghy malcanderen bijtet ende etet, soo siet toe dat ghy van malcanderen niet verteert en wort, 16 Maer ick segghe. Wandelt inden gheest, ende ghy en sult die lusten des vleeschs niet volbringhen, 17 Want dat vleesch begheert teghen den gheest, ende den gheest teghen tvleesch want dese sijn malcanderen teghen, alsoo dat ghi niet al en doet wat ghy wilt, 18 Eest dat ghi door den gheest gheleyt wort, soo en sijt ghy onder die wet niet, 19 maer die wercken des vleeschs sijn openbaer, die welcke sijn hoereringhe, onreynicheyt, oneerbaerheyt, oncuyscheyt, 20 afgoderie, toouerie, viantschappen, kijuagien, nijdighe veruolghinghen, gramschappen,

stridchinghe, tweedrachten, secten, 21 nijdicheden, deser ghelycken, die welcke ick v te voren segghe ghelyc ick te voren ghe-seyt hebbe. Dat soo wie sulcks doen die en sullen het rijk Godts niet vercrijghen, 22 Maer die vrucht des gheests is liefde, blijscap, vrede, verduldicheyt, goedertierenheyt, goetheyt, lancmoedicheyt, 23 saechtmoedicheyt, getrouwicheyt, seeghaerheyt, eerbaerheyt reynicheyt. Tegen alsulcke en is die wet niet, 24 maer wie Christo toebehooren die hebben hen vleesch ghercrust met die ghebreken ende quade lusten, 25 Eest dat wij nae den gheest leuen, soo laet ons nae den gheest oock wandelen, 26 En laet ons niet worden ydel glorie begherende, malcanderen terghende malcanderen benijdende.

6 BROeders al eest datter een mensch haestelijc gheuallen is in eenich misdaet, ghy die gheestelijc sijt onderwijst alsulcke inden gheest der saechtmoedicheyt aenmerckende v seluen, dat ghy ooc niet ghetempteert en wort, 2 Draecht deen des anders last, ende alsoo suldy volbrenghen die wet Christi, 3 want eest dat hem iemant laet duncken dat hy wat is daer hy niet en is, dese bedriecht sij seluen, 4 Maer een ieghelyck proeue sijns selfs werck, ende alsoo sal hi in sij seluen alleen glorie hebben, ende niet in eenen anderen, 5 want een ieghelyck sal sijnen last draghen, 6 Ende wie gheleert wordt metten woerde die deelee mede in alle sijn goeden den ghenen die hem leert, 7 En wilt niet dolen, Godt en wort niet bedroghen, 8 want wat een mensch saeyt dat sal hy oock maeyen, want die in sijn vleesch saeyt, die sal vanden vleesche ooc maeyen vergancelijcheyt, maer wie inden gheest saeyt, die sal vanden gheest maeyen het eewich leuen, (aiōnios g166) 9 Maer goet doende en laet ons niet ophouden, want te sijnen tijde sullen wij maeyen sonder ophouden, 10 Daerom als wij tijt hebben, soo laet ons goet doen tot een ieghelycken, maer aldermeest tot die huysghenooten des gheloofs. 11 Besiet met hoedanighe letteren ick v ghescreuen hebbe met mijnder hant. 12 Alle die behagen willen int vleesch, die dwinghen v lieden besneden te worden, alleenlijck op dat sij des cruyts Christi veruolghinghe niet lijden en souden, 13 Want die ghene die besneden worden en bewaren die wet oock niet, maer sij willen dat ghy soudt besneden

worden, om dat si in v vleesch souden gloriëren.
14 Maer verre sij van my te glorieren anders dan
int cruyts ons Heeren Iesu Christi door wien my die
werelt ghecruyst is, ende ick der werelt, **15** Want in
Christo Iesu en is niets weert die besnijdenisse nocht
die onbesnedenheyt, maer die nieuwe creatuere, **16**
Ende soo wie desen reghele volghen, vrede sij op
die, ende bermherticheyt, ende op Israel Gods. **17**
Voortaken soo en sij niemant my meer lastich, want
ick draghe die littekenen des Heeren Iesu in mijn
lichaem. **18** Die gratie ons Heeren Iesu Christi sij met
uwen gheest broeders. Amen. Hier voleynt die Epistel
van sinte Pauwels totten Galaten.

Efeziërs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi door den wille

Godts, alle den heylighen die tot Ephesien sijn,
ende den gheloouighen in Christo Iesu, **2** Gracie sij v
ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere
Iesu Christo. **3** Ghebenedijt sij God ende die vader ons
Heeren Iesu Christi, die ons ghebenedijt heeft in alle
gheestelijcke benedijdinghe, in die hemelsche gauen
in Christo, **4** ghelyck hy ons vercoren heeft inden
seluen voor dat maecsel der werelt, dat wij souden
wesen heylich ende onbesmet, in sijn aensicht,
inder liefden. **5** Die ons te voren gheschict heeft tot
die aenneminghe der kinderen Gods, door Iesum
Christum, in hem, nae dat voornemen van sijnen wille
6 ten loue van die glorie sijnder gratien, in die welcke
hy ons liefghetal heeft ghemaect in sijnen berminden
sone **7** Inden welcken wij hebben die verlossinghe
door sijn bloet (verghiffenis der sonden) nae die
rijckdommen sijnder gratien, **8** die oueruloedich is
gheweest in ons, in alle wijsheit ende voorsienicheyt,
9 dat hy ons soude kenlyck maken die verborghentheyt
van sijnen wille, nae sijn wel behaghen, dwelc hy
voorghenomen heeft in hem, **10** tot dat bedeylen
van die volheyt der tijden, om te vernieuwen alle
dinghen in Christo, die in de hemel, ende die in
die eerde sijn, in hem, **11** Inden welcken wij oock
door een erfdeel gheroepen sijn, te voren gheschict
nae sijn voornemen, diet al werct, naeden raet van
sijnen wille, **12** op dat wij souden wesen ten loue van
sijnder glorien, wij die te voren ghehoepet hebben in
Christo. **13** Inden welcken ghy oock hoopte doen ghy
ghehoort hadt het woort der waerheyt (het euangelie
uwer salicheyt) int welcke ghy oock gheloouende
gheteekent sijt metten heylighen gheest der beloften,
14 die den pant is onser erffenissen, ter verlossinghen
des vercrijghens, ten loue van sijnder glorien, **15**
Daerom ic ooc hoorende v ghelooue welc is inden
Heere Iesu, ende die liefde tot alle die heylighen, **16**
en houde niet op danckende voor v lieden, v lieder
ghedenckenisse houdende in mijn ghebeden, **17**
op dat God der glorien, die vader ons Heeren Iesu
Christi v lieden gheue den gheest der wijsheit, ende
der openbaringhen, in sijn kennisse **18** om verlicht
te hebben die ooghen ws herten, op dat ghy weten
moecht welck dat die hope sijns roeps is, ende welck

die rijckdommen van die glorie sijnder erffenissen sijn,
in die heylighen **19** ende welck die bouen al gaende
groottheyt sijnder cracht is in ons die gheloouen nae
twercken van die machticheyd sijnder cracht, **20** die
welcke hy ghewracht heeft in Christo verweckende
hem vander doot, ende stellende hem aan sijn rechte
sijde, in die hemelsche dinghen, **21** ouer alle ouerheyt
ende machticheyd, ende cracht, ende heerscappien,
ende allen naem die ghenoemt wordt, niet alleen
in dese werelt, maer oock in die toecomende, (aiōn
g165) **22** Ende alle dinghen heeft hy ghestelt onder
sijn voeten, ende heeft hy hem ghegheuen tot een
hoof ouer die gheheel kercke **23** welc sijn lichaem is,
sijn volheyt, diet altemale in al veruult.

2 ENde ghy doen ghy doot waert uwen misdaden

ende sonden **2** (in die welcke ghy voortijts
ghewandelt hebt, nae den loop deser werelt, nae den
prince des machts van deser locht des gheests die
nv werct in die kinderen der wanhopen (aiōn **g165**)
3 onder die welcke wi allegader voortijts verkeert
hebben in die lusten ons vleeschs, doende den wille
des vleeschs ende der ghedachten, ende waren
van natuuren kinderen der gramscap ghelyc ooc die
andere) **4** Maer God (die rijc is in bermherticheyt) om
die ouergroote liefde, waer door hy ons lief ghehadt
heeft, **5** heeft ons ooc doen wij doot waren door
die sonden, leuende ghemaect met Christo (door
wiens gracie ghi salich gheworden sijt) **6** ende hy
heeft ons mede verwekt, ende mede doen sitten
in die hemelsche plaetsen in Christo Iesu, **7** op
dat hy toonen soude in die toecomende tijden, die
oueruloediche rijckdommen sijnder gratien, in goetheyt
ouer ons in Christo Iesu, (aiōn **g165**) **8** Want door die
gracie sijdi salich gheworden door tghelooue (ende
dat niet wt v seluen, want het is Gods gauw) **9** ende
niet wt die werken, op dat niemant en gloriere, **10**
want wij sijn zijn maecsele ghescapen in Christo Iesu
in goede wercken, die God bereyt heeft dat wij daer in
wandelen souden, **11** Daerom weest gheachtich dat
ghilieden voortijts waert Heydenen inden vleesche,
die ghenoemt wordet onbesnedene, van die ghene
die ghenoemt wort besnijdenisse int vleesch metter
hant ghemaect, **12** die in dien tijden waert sonder
Christum, vervreemt van dat borgerscap van Israel,
ende vreemt van die testamenten, niet hebbende die
hope der beloften, ende sonder Godt in dese werelt,

13 Maer nv in Christo lesu sijdi die voortijts verre
waert gheworden nae by int bloet Christi, **14** want hy soude worden die menigherande wijsheyt Gods, **11**
is onsen vrede, diet beyde een ghemaect heeft, ende nae die voorgescictheyt der tijden, die hy ghemaect
den middelen wandt des onderschutsels brekende te heeft in Christo lesu onsen Heere, (*aiōn g165*) **12** Inden
weten die viantscappen in sijn vleesch, **15** die wet der welcken wij betrouwen hebben, ende eenen toeganc
geboden te niet doende, door vaste ordeelen, op dat int betrouwen door sijn ghelooue. **13** Waerom bidde
hy twee maken soude in hem seluen eenen nieulen ick v dat ghy niet en verflauwt in mijn tribulatien
mensch, vrede makende, **16** ende dat hi die beyde voor v lieden, welc v glorie is, **14** Ter saken van
soude vereenighen in een lichaem Gode doort cruyts, desen buyghe ic mijn knyen totten vader ons Heeren
doodende die viantscappen in sij seluen, **17** Ende lesu Christi, **15** wten welcken alle vaderlijcheyt in
comende heeft hy vrede vercondicht, v lieden die verre die hemelen ende in deerde ghenoemt wort, **16** op
gheweest hebt, ende vrede den ghenen die by waren, dat hi v lieden gheue nae die rijcdommen sijnder
18 want door hem hebben wij eenen toeganck beyde glorien, cracht om doer sijnen gheest versterct te
in eenen gheest totten vader. **19** Daerom en sijdi nv worden inden inwendighen mensche, **17** dat Christus
gheen gasten ende vreemdelinghen, maer ghi sijt in v herten mach woonen doort ghelooue, inder
borghers der heylighen, ende Gods huysghenooten liefden ghewortelt ende ghefundert, **18** op dat ghy
20 ophgetimmert sijnde opt fundament der apostelen mocht begrijpen met alle die heylighen, welck dat is
ende propheten, den seluen principalen hoecsteen die breecheyt, ende lancheyt, ende hoocheyt, ende
lesu Christo, **21** inden welcken alle ghetimmerde diepte, **19** om oock te weten die bouen al gaende
timmeragie wast op tot eenen heylighen tempel inden liefde van Christus kennisse op dat ghy veruult mocht
Heere, **22** inden welcken ghi ooc mede ghetimmert worden in alle volheyt Gods, **20** Maer den ghenen die
wort tot een woninghe Godts inden heylighen gheest.

3 VER saken van desen. Ic Paulus een gheuangene
lesu Christi voor v lieden ghy heydenen **2** eest
nochtans also dat ghi ghehoort hebt, dat bedienen
der gratien Godts dwelc my ghegheuen is in v lieden,
3 Want nae dopenbaringhe is my kenlijc geworden die
verborghentheyt, alsoo ic bouen ghescreuen hebbe
int corte, **4** ghelyc ghy lesende mocht verstaen roep daer door ghy gheroopen sijt **2** met
mijn verstandicheyt in Christus verborgentheyt, **5** alder ootmoedicheyte ende saechmoedicheyte, met
dwelc in die ander gheslachten den kinderen der verduldicheyt verdraghende malcanderen in die liefde,
menschen niet en is kenlijc gheweest, ghelyc dat **3** Sorchuuldich om te bewaren die eenicheyt des
nv gheopenbaert is sijnen heylighen apostelen ende gheests inden bant des vreedts, **4** Een lichaem
propheten inden geest, **6** dat die heydenen souden ende eenen gheest, ghelyc ghy gheroopen sijt in een
sijn mede erfgenamen, ende van eenen lichaem, hope van uwen roep, **5** Een Heere, een ghelooue,
ende mede deelachttich van sijnder beloften in Christo een doopsel, **6** Een Godt ende vader van alle, die
lesu doort euangelie, **7** Des welcs dienaer ick daer is bouen alle, ende door alle, ende in ons
gheworden ben, nae die gaue der gratien Gods, allen. **7** Maer eenen ieghelycken van ons lieden
die mi ghegheuen is nae dwerck sijnder cracht, **8** is gracie ghegheuen nae die mate van Christus
my den alderminsten der heylighen is dese gracie ghitte, **8** Daerom seyt hy. Climmende int hooghe
ghegheuen, Onder die heydenen te vercondighen heeft hy gheuanghen gheleyt die gheuanghenisse,
die ongrondelijcke rijcdommen Christi, **9** ende alle hy heeft den menschen ghitte ghegheuen **9** (Maer
menschen kenlijck te maken welc dat het wtdeylen is dat hy opgheclommen is wat is dat dan dat hy ooc
van die verholentheyt die verborghen is gheweest dat nederghedaelt is ten iersten in die onderste deelen
van tbeghin der werelt in Gode, die alle dinghen der eerden? **10** Die nederghedaelt is, die selue eest
ghescapen heeft, (*aiōn g165*) **10** op dat den ouerheyden ooc die opgheclommen is bouen alle die hemelen,

om dat hijt al veruullen soude) 11 Ende hy heeft dat hy hebbe waer af dat hy gheuen mach den ghenen voorwaer ghegeuen die sommighe tot apostelen, die ghebreck lijdet. 29 Alle quade sprake en come ende die sommighe tot propheten, maer die andere niet voerts wt uwen monde, maer esser eenich goet tot Euangelisten, ende die andere tot herders ende woert ter ghestichticheyt des gheloofs, op dattet gracie leeraers, 12 tot volmakinghe der heylighen tot den gheue, den ghenen diet hooren. 30 Ende en wilt niet wercke des diensts, ter ghestichticheyt van Christus bedroeuen den heylighen gheest Gods, inden welcken lichaem 13 tot dat wij alle tsamen ouer een comen ghi ghetekent sijt, inden dach der verlossinghen. 31 in die eenicheyt des gheloofs ende der kennissen Alle bitterheyt, ende gramscap, ende onweerdicheyt, vanden sone Godts, in eenen volmaecten man, in die ghedaen worden, met alderley quaetheyt. 32 Maer mate des ouderdoms van Christus volcomenheyt. 14 Op dat wij niet en souden sijn onghestadighe weest tot malcanderen goedertieren, bermhertich, cleyn kinderen ende al omme ghedreuen worden vergheuende malcanderen, ghelyck oock Godt in met alle winde van leeringhe, in die boosheyt der Christo v vergheuen heeft.

mensen, in die scalcheyt tot die bedriechlijcheyt der dolingen, 15 maer laet ons die waerheyt doende in die liefde wassen in hem door alle din-ghen, die daer is het hoof, Christus, 16 wt welken alle dlichaem tsamen gheuoecht ende een een ghebonden doer alle toeuoeghingen van den onderdienst, nae het wercken totter maten van elck let, maect den wasdom des lichaems ter ghestichticheyt van sij seluen in die liefde. 17 Daer om seg ick dit, ende ghetuyghe in den Heere, op dat ghi nu niet en wandelt als die heydenen wandelen in die ydelheyt van haren sin, 18 hebbende tverstant met duysternissen beuanghen, vervreemt van Godts leuen doer die onwetentheyt die in hen is, om die blenthelyt haers herten, 19 die mishopende, hen seluen ouergheheune hebben ter oncuyscheyt, tot volbringhen van alderley onsuuerheyt ter giericheyt. 20 Maer ghi en hebt Christum alsoe niet gheleert, 21 eest nochtans alsoe dat ghi hem ghehoort hebt, ende in hem onderwesen sijt (ghelyck die waerheyt is in Iesu) 22 Legt ghy lieden af nae die voerleden wandelinghe den ouden mensch, die verdoruen wordt nae die begheerten der dolingen. 23 Maer wort vernieuet met den gheest ws verstants, 24 ende doet aen den nieuen mensch die nae Godt ghescapen is in die rechtuerdicheyt, ende heylicheyt der waerheyt. 25 Daer om aflegghende die loghene, spreect die waerheyt een ieghelyck met sijnen naesten, want wy sijn onder malcanderen ledien. 26 Weest gram, ende en wilt niet sondighen, en laet die sonne niet ondergaan ouer v gramschap. 27 En wilt gheen plaetsche gheuen den tuyuel. 28 Soe wie ghestolen heeft, die en stele nu niet meer, maer hy arbeyde lieuer, werkende met sijnen handen dat goet is, op

5 DAer om weest Gods nauolghers als alderliefste kinderen 2 ende wandelt in die liefde, ghelyck Christus oock ons heeft lief ghehad, ende heeft sij seluen ouergheleuert voer ons tot een offerande ende een slachoffer Gode tot eenen rueck der soeticheydt. 3 Maer alle oncuyscheyt, ende alle onsuuerheyt oft ghiericheyt, en worde oock niet ghenoeamt onder v lieden, alsoo den heylighen betaemt, 4 oft oneerbaerheyt, oft sotte clappernie, oft boerdelijcheyt die nerghers toe en dient, maer lieuer danchaerheyt. 5 Want weet dat verstaende, dat alle oncuyscheyt doende oft onsuuerheit bedrijuende, oft die gierich is (dwelc is der afgoden dienst) gheen erfdeel en heeft int rijck Christi, ende Godts. 6 Niemant en verleyde v met ydele woerden. Want hier om comet die gramscap in die kinderen der wantrouwicheyt. 7 Daer om en wilt niet worden haers mede deelachtich. 8 Want ghi waert voertijts duysternissen, maer nu sijdi een licht in den Heere. Wandelt als kinderen des lichts 9 (Want die vrucht des lichts is in alle goetheyt, ende rechtuerdicheyt, ende waerheyt) 10 ondervindende welc dat het welbehaghen Gods is, 11 ende en hebt gheen ghemeynscap niet die onvruchtbaer wercken der duysternissen, maer veel meer wiltse straffen. 12 Want dat int heymelijck van hen ghedaen wort, dats ooc leelijck om segghen. 13 Maer alle dinghen die ghestrafht worden, die worden van dat licht gheopenbaert, wat alle dat gheopenbaert wort, dats licht. 14 Daer om seyt hy, Staet op die daer slaeft ende verrijst vanden dooden, ende Christus sal v verlichten. 15 Daer om siet toe broeders hoe dat ghy behoedelijck moecht wandelen niet als onwijse, maer als wijse, 16 winnende den tijt, want

die daghen sijn quaet. 17 Daer om en wilt niet worden vleeschelijcken Heeren met vreese ende anxt met onwijs, maer verstaende welck den wille Gods is. simpelheyt ws herten als Christo, 6 niet alleen voer 18 Ende en wilt niet droncken worden van den wijn, die ooghen dienende, als den menschen behagende, daer oncuysscheyt in is, maer wort veruult metten maer als dienaers Christi doende den wille Gods wter heyleghen gheest 19 sprekende onder malcanderen herten, 7 met eenen goeden wille dienende, als den met psalmen, ende lofsanghen, ende gheestelijcke Heere ende niet den menschen. 8 Wetende dat een liedeckens, singhende, ende spelende in v herten ieghelijck soe wat goet dat hy doet, dat sal hy vanden den Heere, 20 altijt danckende voer alle inden naem Heere ontfaen, tsij een eyghen knecht, tsij een vrij ons Heeren Iesu Christi, Gode ende den vader. 21 mensch, 9 ende ghy heeren doet hen desghelijcx Malcanderen onderdaen in die vreese Christi. 22 Die achterlatende die dreyghementen. Wetende dat die vrouwen moeten haren mans onderdanich sijn, als Heere van hen ende van v lieden in die hemelen'is. den Heere, 23 want die man is der vrouwen hooft, Ende dat die wtneminghe der personen by Gode niet ghelyck Christus thoft is vander kercken. Hy selue en is. 10 Voerts broeders wort versterct inden Heere, is die salichmaker sijns lichaems. 24 Maer ghelyck ende in die macht sijnder stercheyt. 11 Doet v seluen die kercke Christo onderdanich is, alsoo moeten die aen die wapenen Gods, op dat ghi staen mocht vrouwen haren man onderdanich sijn in alle dinghen. teghen die listighe laghen des duyuels. 12 Want wy 25 Ghy mannen hebt lief v huysvrouwen, ghelyck en hebben gheenen camp teghen vleesch ende bloet, Christus oock lief heeft ghehadt die kercke, ende maer tseghen die princen ende machticheden, teghen heeft sij seluen gheleuert voer haer, 26 om dat hy die soude heylich maken, suyuerende haer int doopsel die regeerders der werelt van deser duysternissen, teghen die gheestelijcke boosheden onder den hemel. des waters, doer dwoert, 27 om dat hy voer sij seluen (aiōn g165) 13 Daer om neemt aen die wapenen Gods, bereyden soude een gloriose kercke niet hebbende op dat ghy moecht wederstaen in den quadern dach, eenighe smette oft rimpele, oft iet desghelijcs, maer ende in alle dinghen volcomen staende blijuen. 14 dat die wesens soude heylich ende onbesmet. 28 Daer om staet v lendenen opghescort hebbende met Alsooo moeten die mans hen huysvrouwen lief hebben, die waerheyt, ende aenghedaen hebbende dat pansijs als hen lichaem, die sijn huysvrouwe lief heeft, die der rechtuerdicheyt, 15 ende die voeten ghescoeyt heeft sij seluen lief. 29 Want niemand en heeft oyt hebbende tot een bereytsel van dat euangelie des sijn vleesch ghehaet, maer hy voet ende onderhoudt vreedts, 16 in alle dinghen nemende den scilt des dat, ghelyck Christus oock die kercke, 30 want wy gheloofs, in den welcken ghy moecht alle die vierighen sijn ledien van sijnen lichaem, van sijnen vleessche pijlen vanden alder boosten wtblusschen, 17 ende ende van sijnen ghebeenten. 31 Daer om sal die den helm der salicheyt neemt aen, ende tsweert des man verlaten sijnen vader ende moeder, ende sal gheests, (dwelck is het woert Gods) 18 Doer alle aen cleuen sijnder huysvrouwen, ende sij twee sullen ghebedt, ende smeekinghe biddende altijt metten in een vleesch sijn. 32 Dit sacrament is groot, maer gheest, ende in hem wakende met alder neersticheyt, ick segge in Christo ende in die kercke. 33 Maer ende smeekinghe voer alle die heyleghen 19 ende nochtans soe sult ghy een ieghelijck sijn huysvrouwe voer my, op dat my ghegheuen worde dwoert int lief hebben ghelyck sij seluen. Maer die huysvrouwe opendoen mijns monts met betrouwien, om kenlijck te vreese haren man.

6 Klinger weest onderdanich uwen ouders inden Heere. Want dat is rechtuerdich. 2 Eert uwen vader ende v moeder (Dwelck is dierste ghebodt in die belofte) 3 op dat v wel sij, ende dat ghy moecht langhe leuende sijn op die eerde. 4 Ende ghy vaderen en wilt v kinderen niet verwecken tot gramscap, maer voetse op in onderwijsinghe ende straffinghe des Heeren. 5 Ghy knechten weest onderdanich den

maaken die verborghenthetyt van dat euangelie. 20 Waervoer ick een legaet ben in die ketene, alsoo dat ic daer in derre spreken alsoot behoort. 21 Ende op dat ghy oock weten moecht dat my aengaet, wat ick doe, dat sal v al te kennen gheuen Tychicus die alderliefste broeder ende ghetrouwe dienaer inden Heere, 22 den welcken ick tot v lieden ghesonden hebbe om dese selue sake, om dat ghy weten soudt tghene dat ons aengaet, ende dat hy v herten vertroosten soude. 23

Vrede sij den broeders, ende liefde, metten ghelooue
van Godt den vader ende den Heere Iesu Christo. **24**
Gratie sij met alle den ghenen die lief hebben onsen
Heere Iesum Christum in onuerganclijcheyt. Amen.
Hier voleyndt die Epistel van Sinte Pauwels totten
Ephesien.

Filippenzen

1 PAULUS ende Timotheus dienaers Iesu Christi, alle den heyleghen in Christo Iesu die te Philippen sijn, metten bischoppen ende diakenen, **2** Gracie sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo. **3** Ick dancke mijnen Godt in alle uwer ghedenkenisse **4** (altijt in alle mijn ghebeden voer v allen met blijscap biddende) **5** van uwer ghemeynscappen in deuangelie Christi, van den iersten dach tot noch toe. **6** Betrouwende dat selue, dat die ghene die in v begonnen heeft het goet werck, dat die dat oock sal volbrenghen tot inden dach Christi Iesu. **7** Ghelyck my rechtuerdich is dat te gheuoelen van v allen, om dat ick v lieden hebbe int herte, ende in mijn banden, ende int verantwoerden ende int verstercken van deuangelie, dat ghy alle medeghesellen sijt van mijnder blijschap. **8** Want Godt is my ghetuyghe, hoe dat ick v alle gader begheere in dat binnenste Iesu Christi. **9** Ende ick bidde dit, dat v liefde meer ende meer mach oueruloedich worden in kennisse, ende in alle verstandicheyt, **10** op dat ghy moecht beuinden die beste dinghen, op dat ghy moecht wesen ombeulec, ende sonder misdaet tot den dach Christi, **11** veruult met die vrucht der rechtuerdichteyt doer Iesum Christum, ter glorien en ten loue Gods. **12** Maer ick wil dat ghy weet broeders dat die dinghen die my aengaen, sijn meer ghecomen tot vorderinghe van deuangelie. **13** Alsoe dat mijn banden kenlijck gheworden sijn in Christo, in alle dat rechthuys ende in alle die ander plaatseen, **14** alsoo datter veel van den broeders inden Heere, betrouwen hebbende in mijn banden, veel te cloeker gheweest hebben om sonder vreese het woert Godts te spreken. **15** Die sommighe preken Christum voerwaer wt nydichey, ende wt twisticheyt, maer die sommighe wt eenen goeden wille. **16** Maer die sommighe vercondighen Christum wt crjch, niet puerlijck, meynende dat sij een ghedranghe verwecken sullen tot mijnen banden. **17** Die sommighe wt liefden, wetende dat ick int bescermen van deuanghelie ghestelt ben. **18** Maer wat leyt daer aen? Als in alle manieren tsij oft doer een ocsuyn, oft doer die waerheit Christus vercondicht wordt daer in verblijde ick my oock, ende ick salder oock noch blilde om sijn. **19** Want ick weet wel dat my dit comen sal ter salcicheyt, doer v ghebedt, ende doer die bijstandicheyt des gheest Iesu Christi, **20** nae mijn verwachtinghe ende mijn hope, dat ick nerghers in bescaemt en sal worden, maer in alle betrouwen ghelyck altijts sal Christus nu ooc groot gemaect worden in mijn lichaem tsij doert leuen tsij doer die doot. **21** Want Christus is mi dieuen ende het steruen ghewin. **22** Maer eest dat int vleesch te leuen mi hier een vrucht des wercs is, soe en weet ic ooc niet wat ic kiesen mocht. **23** Want ic worde benauwet van tween, hebbende begheerte om ontbonden te sijne, ende met Christo te wesen, het welcke is seer veel beter, **24** maer te blijuen in vleesch is nootelijck om uwen wille. **25** Ende dit betrouwen hebbende weet ick dat ick blijuen sal, ende ghestadelijck blijuen by v allen, tot uwer vorderinghen ende blijschap des gheloofs, **26** op dat v mede verblijden mach oueruloedich worden in Christo Iesu in my, doer mijn toecoenst weder om tot v lieden. **27** Alleenlijck wandelt weerdelijck nae deuanghelie Christi, op dat, tsij als ick sal ghecomen sijn ende v sien sal, tsij dat ick niet teghewoerdich sijnde, mach van v lieden hooren, dat ghy staet in eenen gheest, eendrachtich, tsamen arbeydende voer tgheluoue van deuangelie. **28** Ende en wert nerghers in veruaert van die wederpartijders, die welcke hen is een sake der verdoemenissen, maer v lieden der salicicheyt, ende dat van Gode. **29** Want v lieden eest gheheuen om Christus wille niet alleen dat ghy in hem gheloouen soudt, maer oock dat ghy voer hem liiden soudt, **30** den seluen strijd hebbende, alsoo ghy ghesien hebt in my, ende nu ghehoort van my.

2 DAer om isser eenige vertroostinghe in Christo, isser eenich solaes der liefden, isser eenige ghemeynscap des gheests, sijnder eenighe binnenste der bermherticheden, **2** soe veruult mijn blijschap, dat ghy een gheuoelen moecht hebben, een liefde hebbende, eendrachtich, een gheuoelen hebbende, **3** niet doende doer crjch, noch doer ydel glorie, maer in ootmoedicheyt deen dander hoogher achtende **4** niet elcke aenmerckende dat sijne is, maer tghene dat der anderen is. **5** Want ghevoelt in v lieden tghene dat ooc is in Christo Iesu. **6** Die welcke doen hy in Godts wesen was en heuet voer gheen roof gheacht Gode ghelyck te sijn, **7** maer hy heeft sij seluen vernedert eens knechts ghelyckenisse een nemende, in die ghelyckenisse der menschen gheworden ende

van wesen gheuonden als een mensch. 8 Hy heeft hefft totter doot toe, maer Godt heeft sijnder ontfermt, sij seluen verootmoedicht, onderdanich gheworden ende niet alleen sijnder, maer oock mijnder, op dat ic sijnde totter doot toe, ende dat tot die doot des cruyis. deen droefheyd op dander niet hebben en soude. 28 9 Daer om heeft hem Godt verhauen, ende heeft hem Daer om heb ick hem te haestelijcker ghesonden, op ghegheuen eenen naem die bouen alle namen is, 10 dat ghy hem ghesien hebbende, wederom moecht op dat inden naem Iesu souden ghebuycht worden blijde sijn, ende dat ic sonder droeffenis soude wesen. alle knyen der hemelscher, der eertscher, ende der 29 Daer om ontfanc hem met alle blijscap in den helscher creatueren, 11 ende dat alle tonghe soude Heere, ende alsulcke hebt in eerden. 30 Want om belijden, dat die Heere Iesus Christus is, in die glorie Christus werck is hy totter doot toe by ghecomen, Godts des vaders. 12 Aldus mijn alderliefste (alsoo leuerende sijn ziele op dat hy volbringhen soude ghy altijt onderdanich hebt gheweest) niet alleen in tghene datter van v lieden weghen ghebracht aen mijn teghenwoerdicheyt, maer veel meer nu in mijn mijnen dienst.

afwesen, werct met vreese ende anxt uwe salicheyt. 13 Want tes Godt die in v lieden werct beyde, het willen ende het volbringhen nae den goeden wille. 14 Ende alle dinghen doet sonder murmuratiën, ende twijfelinghen, 15 op dat ghy wesen moecht sonder clachte, ende simpele kinderen Gods, omberispelijck, int midden der quader ende verkeerder natien, onder die welcke ghy lichtet als lichten, in die werelt, 16 het woert des leuens inhoudende, tot mijnder glorien, in den dach Christi, dat ic niet te vergheefs ghelopen en hebbe, noch te vergheefs ghearbeyt. 17 Maer eest dat ick tot een offerande ghedoot worde opt sacrificie, ende opden dienst ws ghehoofs, soo ben ick blijde, ende verblijde my met v allen. 18 Desghelijcs verblijdt v ghy oock, ende verblijdt v met my. 19 Maer ick hope inden Heere Iesu dat ick Timotheum cortelinghe tot v lieden senden sal, op dat ick goets moets mach wesen, wetende hoe dat met v lieden is. 20 Want ick en heb niemanden soe seere mijns sins, die met puerder begheerten voer v lieden sorchuuldich is. 21 Want sij soeken alle dat hare is, ende niet dat Iesu Christi is. 22 Ende verstaet sijn proeuinghe, want als een kint sijnen vader alsoo heeft hy met my ghedient int euanghelie. 23 Aldus hope ick desen te senden tot v lieden, ter stont als ick sal ghesien hebben hoet met my staet. 24 Maer ick heb betrouwien inden Heere, dat ick oock tot v lieden comen sal cortelinghe. 25 Ende het heeft my nootelijck ghedocht Epaphroditum mijnen broeder ende medewercker, ende medestrijder, ende uwen Apostel, ende eenen dienaer mijnder nootdrifticheyt, tot v te seynden. 26 Want voerwaer hy begheerde v allen, ende hy was droeuich om dat ghi ghehoort hadt, dat hy sieck gheweest hadde. 27 Want hy ooc sieck gheweest

3 VOortaen mijn broeders verblijdt v inden Heere. Want het selue v te scrijuen en is my voerwaer niet verdrietelijck, ende v lieden eest nootelijck. 2 Siet die honden, siet die quade wercluyden, siet die versnijdinghe. 3 Want wy sijn die besnijdenisse die doer den gheest Gode dienen, ende glorieren in Christo Iesu, ende niet int vleesch betrouwien hebbende, 4 hoe wel dat ick oock mocht betrouwien in den vleesche hebben. Eest datter iemant scijnt te betrouwien int vleesch, dat mach ick bet, 5 die besneden ben opden achtsten dach, wt Israels afcoemste, van Beniamins gheslachte, een Hebreussch vanden Hebreussen ghebornen, nae die wet een Pharizeus, 6 nae die neerstighe liefde, veruolghe die kercke Gods, nae die gherechticheyt die in die wet is hebbende gheleeft onstraffelijck. 7 Maer die dinghen die my winninghen gheweest hebben, die heb ick ghehouden om Christus wille voer verlies. 8 Maer nochtans acht ick alle dinghen verlies te sijne om die ouer hooghe kennisse Iesu Christi ons Heeren, om den welcken ick alle dinghen voer verlies gheacht hebbe, ende acht die als dreck, om dat ick Christum soude moghen winnen, 9 ende dat ick mach ghevonden worden in hem niet hebbende mijn rechtuerdicheyt die wter wet is, maer die ghene die wt Christus gheloooue is, die rechtuerdicheyt die van Gode is int gheloooue, 10 om hem te kennen, ende die cracht sijnder verrijsenissen, ende die ghemeynscap sijs lijdens ghelyck ghemaect sijnder doot, 11 oft ick eenichsins mocht ontmoeten der verrijsenissen die daer is van die dooden. 12 Niet dat ict nu begrepen hebbe oft dat ick nu volmaect ben, maer ick drijue daer nae oft ick mocht vol begrijpen int tghene daer ick in volbegrepen ben van Christo Iesu. 13 Broeders

ic en laet my niet voerstaen dat ict volbegrepen **9** die welcke ghy ooc gheleert, ende ontfanghen, hebbe. Maer een dinck (segghe ick) want voerwaer ende ghehoort ende ghesien hebt in my, sulck doet, tghene dat voer by is verghetende, maer tot het ende Godt des vreedts sal met v wesen. **10** Ende ghene dat voer is my seluen wtstreckende, **14** volghe ic heb blijde gheweest inden Heere bouen maten, ick tot dat voerghestelt teeken, tot den prijs vanden dat ghy ten laetsten eens wederom herbloijet sijt hooghen roep Gods in Christo lesu. **15** Daer om om voer my te ghevuelen ghelyck ghy ooc wijlen hoe vele datter onser volcomen sijn laet ons dit ghevueldet, maer ghy waert becomment. **11** Dit en gheuoelen hebben, ende eest dat ghy iet anders segghe ick niet als om der armoeden wille, want gheuoelt, dat heeft v Godt ooc gheopenbaert. **16** ick heb gheleert my te laten ghenoeghen in tghene Maer nochtans tghene daer wy toecomden sijn, dat wy daer ic in ben. **12** Ic can vernederinghe lijden, ende een gheuoelen hebben souden, laet ons in die selue ick can oueruloedicheyt draghen (Ouer al ende in regele blijuen. **17** Weest mijn nauolghers broeders, alle dinghen ben ick gheleert) ende versaat te sijn, ende neemtse waer die alsoo wandelen ghelyck ghy ende hongher te lijden, ende oueruloedich te sijn, hebt onse maniere. **18** Want daer wandelter vele van ende ghebreck te lijden. **13** Alle dinghen vermach den welcken ic v dicmael seyde (maer nu segghe ic doer hem die my versterct. **14** Maer nochtans ict oock al weenende) dat sij sijn vianden des cruyds hebdij wel ghesdaen v deelachtich makende mijnder Christi, **19** der welcker eynde is die verdoemenisse, tribulatien. **15** Maer ghy Philippensen weet wel, dat der welcker Godt is den buyck, ende hen glorie is tot int beghinsel van deuangelie, als ick ghereyst ben haerder scanden, die tot eertsche dinghen ghesint van Macedonien, gheen kercke met my meghedeylt sijn. **20** Maer onse wandelinghe is in die hemelen. Van en heeft in manier van ghifte ende ontfanck, dan ghy waer wy oock den salichmaker verwachten onsen lieden alleen. **16** Want ghy hebt tot Thessalonien eens Heere Iesum Christum, **21** die hermaken sal het ende anderwerf my tot nootdurfte wat ghesonden. **17** lichaem onser snootheyt, dat ghelyck makende den Niet om dat ick die ghifte soecke, maer ick soecke lichaeme van sijnder claereyt, nae twercken zijnder die vrucht oueruloedende in v rekeninghe. **18** Maer cracht waer mede hy oock alle dinghen sij seluen ick heb alle dinghen, ende ick ben oueruloedich, ick machtich is onderdaen te maken.

4 ALdus mijn alderliefste ende wtuercorenste broeders mijn blijscap, ende mijn croone, staet alsoo inden Heere mijn alderliefste **2** Euchodiam bidde ick, ende Synthychen bidde ick sat sij eens sins sijn inden Heere. **3** Oock bidde ick v ghy mijn oprechte medeapaer helptse die met my ghearbeyt hebben int euangeli met Clementen ende die ander mijne helpers, der welcker namen sijn int boeck des leuens. **4** Weest blijde inden Heere altijt, wederom seg ick weest blijde. **5** V manierlycheyt sij kenlijck alle menschen, die Heere is nae by. **6** En weest niet sorchuuldich, maer in alle ghebeden ende smeekinghe met danck segghinghe, soe laet v begheerten kenlijck worden voer Gode. **7** Ende Gods vrede die te bouen gaet alle verstant, moet bewaren v herten, ende v verstandenissen in Christo lesu. **8** Voertaen broeders al wat warachtich is, al wat cuysch is, al wat rechtuerdich is, al wat heylich is, al wat lieflijck is, al wat van goeder famen is, isser eenighe duecht, isser eenighen lof der leeringhen, dese dinghen dencket,

Niet om dat ick die ghifte soecke, maer ick soecke ick heb alle dinghen, ende ick ben oueruloedich, ick ben veruult, ontfanghen hebbende van Epaphroditus dat ghi ghesonden hadt, eenen ruck der sueticheydt, een aenghenaem slachofferande, Gode behaghende. **19** Maer mijn Godt veruulle alle uwe begheerten, nae sijn rijcdommen, in die glorie, in Christo lesu. **20** Maer Gode ende onsen vadere sij glorie in die ewen der ewen Amen. (aiōn g165) **21** Groet alle heylighen in Christo lesu. **22** V groeten die broeders die met my sijn. V groeten alle die heyleghen, maer aldermeest die van des Keysers huyse sijn. **23** Die gratie ons Heeren Iesu Christi sij met uwen gheest. Amen. Hier voleyndt die Epistel van Sinte Pauwels totten Philippensen.

Colossenzen

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi doer den wille Godts, ende Timotheus een broeder, 2 dien heylighen die te Colossem sijn, ende den gheloouighen broederen in Christo Iesu. 3 Gratie sij v ende vrede van Gode onsen vader, ende onsen Heere Iesu Christo. Wy dancken Gode ende den vader ons Heeren Iesu Christi alijt voer v biddende, 4 Hoorende v ghelooue in Christo Iesu, ende die liefde die ghi hebt tot alle die heyleghen, 5 om die hope die v bewaert wort inden hemel, die ghy ghehoort hebt in twoert der waerheyt, des euangelijs, 6 dwelck tot v lieden ghecomen is, ghelyck dat oock in alle die werelt is, ende het brengt vrucht voerts, ende wast, ghelyck in v lieden, van dien dach op den welcken ghy ghehoort hebt, ende bekent die gracie Gods inder waerheyt, 7 ghelyck ghy gheleert hebt van Epaphra onsen alderlieten mede dienaer, die een ghetrouwe dienaer Christi Iesu is voer v lieden, 8 die welcke ons oock heeft verclaert v liefde in den gheest. 9 Daer om van dien dach dat wijt ghehoort hebben, en houden wy oock niet op voer v lieden te bidden ende te begheeren, dat ghy veruult moecht worden, met die kennisse van sijnen wille in alderley gheestelijcke wijsheyt ende verstandenis, 10 op dat ghy moecht wandelen weerdelyck Gode, ouer al behaghende in goede wercken vrucht doende, ende wassende in die kennisse Gods, 11 in alle duecht versterct, nae die machticheyt van sijnder claeheydt, in alle verduldicheyt ende lancmoedicheyt, met blijscap. 12 Danckende Godt ende den vader, die ons weerdich ghemaect heeft int deel van die erffenisse der heyleghen int licht, 13 die ons verlost heeft wt die macht der duysternissen, ende heeft ons ouergevoert int rijck vanden sone sijnder lieffden, 14 inden welcken wy hebben verlossinghe, vergiffenis der sonden, 15 die welcke is het onsienlijck beelt Gods, dierste gheborene van alle creatueren. 16 Want in hem sijn alle dinghen ghemaect in die hemelen ende in die eerde, sienlijcke ende onsienlijcke, tsij die throonen, oft heerscappien, oft ouerheyden, oft crachten, sij sijn al door hem ende in hem ghescapen, 17 ende hy is voer allen, ende alle dinghen bliuen staende in hem. 18 Ende hi is thooft van dlichaem der kercken die welcke is tbeghinsel dierste gheborene

wt die dooden om dat hy sijn soude in alle dinghen dierste ouerheyt houdende, 19 want in hem heuet belieft alle die volheyt te woonen, 20 ende doer hem te versoenen alle dinghen in hem, in vrede stellende doer tbloet sijns cruyds, tsij die op die eerde oft in die hemelen sijn. 21 Ende v lieden doen ghy voertijts waert vervreempt, ende vianden, doer tverstant, in quade wercken, 22 heeft hy nu nochtans versoent int lichaem sijns vleeschs doer die doot, om v te leueren heylich, ende ombesmet, ende omberispelijck voer hem, 23 eest dat ghy nochtans blijft int ghelooue gefundeert ghestadich ende omberuerlijck van die hope des Euangelijs dat ghy ghehoort hebt, dat ghepreect is onder alle creature, die onder den hemel is. Van dwelc ic Paulus een dienaer gheworden ben. 24 Die nu my verblyide int lijden voer v lieden, ende ick veruulle tghene datter ghebreect aen Christus passien in mijn vleesch, voer sijn lichaem dwelck is die kercke. 25 Der welcker ick gheworden ben een dienaer, nae Gods bedeylinghe, die my ghegeheuen is in v lieden, om dat ick veruullen soude dwoert Gods, 26 die verholenthelyt die verborghen is gheweest van die ewen ende gheslachten, maer is nu gheopenbaert sijnen heyleghen, (aiōn g165) 27 den welcken Godt heeft willen te kennen gheueen die rijcdommen der glorien van dese verholenthelyt in die heydenen, welck is Christus, in v lieden die hope der glorien, 28 den welcken wy vercondighen, straffende alle menschen, ende leerende alle menschen in alderley wijsheyt, op dat wy alle menschen volmaect offeren souden in Christo Iesu. 29 In den welcken ick arbeyde, strijdende nae sijn werck dat hy werct in my doer die cracht.

2 VWant ick wil dat ghy wetet watten sorchuuldicheyt dat ick voer v lieden hebbe ende voer die ghene die te Laodicien sijn, ende alle die mijn aensicht niet ghesien en hebben inden vleesche, 2 dat hen herten mochten vertroost worden onderwesen in die liefde, ende in alle die rijcdommen van die volheyt des verstants, in die kennisse van die verholenthelyt Gods des vaders Iesu Christi. 3 Inden welcken sijn alle die scatten der wijsheyt, ende wetenheyt verborghen. 4 Maer dit seg ick, op dat v niemant en verleyde doer hoocheyt der woerden. 5 Want al ben ick metten lichaem van v verscyeiden, nochtans metten gheest ben ick met v lieden, verblydende my, ende siende v ordinancie, ende die vasticheyt ws

gheloofs welck is in Christo. 6 Daer om ghelyck ghy om dlichaem te sparen, niet tot eenigher eeren ter ontfanghen hebt onsen Heere Iesum Christum, soe wandelt in hem, 7 ghewortelt ende opghetimmert in hem, ende gheuesticht doert ghelooue, ghelyck ghy oock gheleert hebt. Ouervloedende in hem met dancsegghingen. 8 Siet toe dat v niemant en bedrieghe doer Philosophie ende ydel bedroch, nae die leeringhe der menschen, nae die elementen der werelt, ende niet nae Christum. 9 Want in hem woont alle volheyt der Godtheyt lichaemelijck, 10 ende ghy sijt in hem veruult, die daer is thoof van alle ouerheyt ende machticheyt, 11 in den welcken ghy oock besneden sijt met die besnijdenisse niet met handen ghedaen int afleggen van dat lichaem des vleeschs, in Christus besnijdenisse, 12 met hem begrauen int doopsel, inden welcken ghy oock verresen sijt doert ghelooue van Gods werck, die hem verwect heeft van die dooden. 13 Ende v lieden, doen ghy doot waert in die misdaden ende ombesnedenheyt ws vleeschs, heeft hi mede leuende ghemaect met hem, vergheuende v allen uwe misdaden, 14 wt vaghende dat hantschrift der sententien, welck ons teghen was, ende dat selue heeft hy wt dmidden wechghenomen dat vestighende aent cruyts, 15 ende beroouende die heerscappien ende machticheden heeft hy die openbaerlijck ghetooft triumphherende van hen in sij seluen. 16 Daer om niemant en ordeele v lieden in spijse oft in dranck, oft in een deel des feestdaechs, oft der nieuwer manen feeste, oft der sabbathen, 17 die een scaduwe sijn der naecomender dinghen, maer het lichaem is in Christo. 18 Niemant en verleyde v lieden al willens doer ootmoedicheyte ende Godts dienst der enghelen int ghene dat hy niet ghesien en heeft wandelende, te vergheefs opgheblasen doer die wijsheyt sijs vleeschs, 19 ende niet houdende het hooft, waer af tgheheel lichaem doer aenhancsels, ende voechselen bedient ende ghesticht wast tot eenen wasdom Gods. 20 Eest dan dat ghy ghestoruen sijt met Christo van die elementen deser werelt. Waerom ordeeldi noch als leuende in die werelt? 21 En raket niet, ende en smaket niet, ende en handelet niet, 22 welck alle int ghebruyck vergankelijck sijn, nae die gheboden ende leeringhen der menschen, 23 die welcke sijn hebbende voerwaer eenen schijn der wijsheyt in, valschen Godts dienst ende ootmoedicheyte, ende niet

om dlichaem te sparen, niet tot eenigher eeren ter versadinghen des vleeschs.

3 DAer om eest dat ghy mede verresen sijt met Christo, soe soect die die dinghen die bouen sijn, daer Christus is aen die rechte handt Godts sittende. 2 Smaect die dinghen die bouen sijn, niet die op der eerden sijn. 3 Want ghy sijt doot, ende v leuen is verborghen met Christo in Gode. 4 Als Christus hem openbaren sal v leuen, dan suldi ghy oock openbaren met hem in die glorie. 5 Daer om doodt v ledien die op deerde sijn, hoereringhe, onnatuerlijcke onsuyuerheyt, quade lusticheyt, quade begheerten ende ghericheyte welck is afgoderie, 6 om die welck Godts gramscap coemt op die kinderen der onghelooicheyt, 7 in die welcke ghy oock somtijts ghewandelt hebt, doen ghy daer in leefde. 8 Maer nu legghet ghy oock al af, tornicheyt, verbolghenheyt, archeyt, blasphemie. oneerbaer sprake van uwen mont. 9 En wilt malcanderen niet lieghen. V seluen onctledende van den ouden mensch met sijnen wercken, 10 ende den nieuwen aendoende den ghenen die vernieuwt wort ter kennissen nae sijn beelt die hem ghescapen heeft, 11 daer noch heydene en is, noch lode, besnijdenisse, noch ombesnedenheyt, Barbarus, noch Schyta, eyghen knecht, noch vrij mensch, maer Christus eest al ende in allen. 12 Daer om doet v seluen aen als wtuercorene Gods heylige ende beminde, die binnenste der bermherticheyt, goederterenheyt, ootmoedicheyte, maenierlijcheyt verduldicheyt, 13 verdraghende malcanderen, ende quijtscellende malcanderen eest datter iemant teghen iemanden eenige clachte heeft, ghelyck die Heere v lieden oock quijt ghescouden heeft, alsoe doet ghy oock. 14 Maer bouen alle dese, soe hebt die liefde, welck is den bant der volmaectheyt, 15 ende den vrede Christi, houde die ouerhant in v lieder herten, in den welcken ghy oock gheroopen sijt in een lichaem ende weest dancbarich. 16 Dat woert Christi woone in v lieden oueruloedelijck, in alle wijsheyt, leerende ende vermanende malcanderen met psalmen, lof sanghen, ende gheestelijcke liedekens, in gratien singhende in v herten Gode. 17 Alle dat ghy doet tsij in woerden oft in wercken doet dat al in den naem des Heere Iesu Christi, danckende Godt, ende den vader doer hem. 18 Ghy vrouwen weest onderdanich uwen mans, alsoo dat behoort inden Heere. 19 Ghy mans

hebt lief v huysvrouwen, ende en wilt niet bitter sijn volmaect ende vol in alle Gods wille. **13** Want ic gheue tot haer. **20** Ghy kinderen weest onderdanich uwen hem ghetuygenis, dat hi veel arbeysts heeft voer v ouders in alles, want dat is behaghelyck in den Heere. lieden ende voer die ghene die te Laodicien sijn, **21** Ghy vaders en wilt v kinderen niet tot onweerdicheyt ende die te Hierapolen sijn. **14** V lieden groet Lucas verwecken, dat sij niet cleyn moedich en worden. die medecijn die alderliefste, ende Demas. **15** Groet **22** Ghi knechten weest in alles onderdanich uwen die broeders die te Laodicien, ende Nymphan ende vleeschelijcken heeren, niet scoon voer die ooghen die kercke die in haer huys is. **16** Ende als by v lieden dienende als den menschen behaghende, maer in desen brief ghelesen is, soo maect dat dien oock simpelheit des herten Godt vreesende. **23** Alle dat in die kercke van die Laodicensen ghelesen worde, ghy doet werct dat wter herten als den Heere, ende ende dien brief die den Laodicensen toebehoert leest niet den menschen, **24** wetende dat ghy vanden ghy lieden. **17** Ende segt Archippo. Siet aen den Heere sult ontfanghen den loon der erffenissen. Den dienst den welcken ghy ontfanghen hebt inden Heere, Heere Christo dient, **25** want wie onrecht doet die salt dat ghy dien volbringhet. **18** Mijn groete met mijnder weder ontfanghen dat hy onrechtelijck ghedaen heeft, hant Pauli. Weest ghedachtich mijnder banden. Die ende daer en is gheen wtnemen der personen by gratie sij met v lieden. Amen. Hier voleyndt die Epistel Gode.

van Sinte Pauwels totten Colossensen.

4 Ghy heeren doet uwen knechten dat recht ende
ghelijck is, wetende dat ghy lieden eenen heere
hebt inden hemel. **2** Gheeft v stadelijc ten ghebede,
wakende daer in, met danck segghingen, **3** biddende
te samen oock voor ons, dat Godt ons open doe die
doore des woerts, om te spreken die verborghentheyt
Christi (Waer om dat ick oock ghebonden ben) **4**
om dat ict mach openbaren, alsoo ick dat behoir te
spreken, **5** in wijshey wandelt tot die ghene die buyten
sijn, den tijt waernemende. **6** V woert sij altijt in gratie
met sout ghemenghet, op dat ghy weten moecht hoe
dat ghy eenen ieghelijcken antwoerden moet. **7** Die
dinghen die my aengaen sal v al te kennen gheuen
Tychicus die alderliefste broeder, ende ghetrouwne
dienaar, ende mede knecht inden Heere, **8** den
welcken ick tot v lieden ghesonden hebbe, om dat
selue stuck, om dat hy weten soude, hoe dat met v
lieden staet, ende dat hy v herten soude vertroosten
9 met Onesimo den alderliefsten ende ghetrouwnen
broeder, die van den uwen is. Alle dat hier ghesciet,
sullen sij v te kennen gheuen. **10** Aristarchus mijn
mede gheuanghen groet v, ende Marcus Barnabas
neue, (vanden welcken ghy gheboden ontfanghen
hebt. Eest dat hy tot v lieden coemt soe ontfanc hem)
11 ende Iesus die ghenoemt wort die gherechtighe die
wter besnydenissen sijn. Dese sijn alleene mijn mede
helpers int rijck Godts, die my tot solaes gheweest
hebben. **12** V groet Epaphras die wt v lieden is, een
dienaar Christi Iesu, altijt sorchuuldich voer v lieden
metten ghebeden, op dat ghy moecht staende blijuen

1 Thessalonicensen

1 PAULUS ende Siluanus ende Timotheus, der kercke van die Thessalonicensen, in Gode den vader ende den Heere Iesu Christo. **2** Gratie sij v ende vrede. Wy dancken Gode altijt voer v allen, v lieder ghedenkenisse makende in onse ghebeden sonder ophouden, **3** ghdachtich wesende des wercs ws gheloofs, ende arbeysts ende der liefden, ende van die verduldicheyt der hopen ons Heeren Iesu Christi, voer onsen Godt ende vader, **4** wetende broeders van Gode bemint v verkiesinghe, **5** dat ons Euangelié niet en is gheweest tot v lieden allen int woert, maer in die cracht ende in den heylighen gheest, ende in groter volheden, ghelyckerwijs ghy weet hoedanich dat wy gheweest hebben onder v lieden, om uwen willen. **6** Ende ghy sijt onse nauolghers gheworden, ende des Heeren, ontfanghende dwoert in veel tribulacien, met die blijschap des heyluchs gheests. **7** Alsoe dat ghy gheworden sijt een exemplē alle den ghelooighen in Macedonien ende in Achaien. **8** Want van v lieden is dwoert des Heeren vermaert gheworden, niet alleen in Macedonien, ende Achaien, maer in alle plaeften is v ghelooue (dwelck tot Godt is) voertghegaen, alsoo dat ons van gheenen noode en is iet te spreken. **9** Want sij vercondighen van ons hoedanighen inganck dat wy ghehadt hebben tot v lieden, ende hoe dat ghy bekeert sijt tot Godt van die afgods beelden, om te dienen den leuenden ende warachtigen Godt, **10** ende te verbeyden sijne sone van die hemelen (den welcken hy verwect heeft vanden dooden) Iesum die ons verlost heeft van die toecomende gramscap.

2 Want ghy weet selue broeders onsen inganck tot v lieden, dat dien niet te vergheefs gheweest en is, **2** maer als wy te voren gheleden hadden, ende ons versmaetheyt aenghedaen was (ghelyck ghy wel weet) in Philippen, soe hebben wy noch betrouwien ghehadt in onsen Godt, te spreken tot v het euangelié Gods met groote sorchuuldicheyt. **3** Want onse vermaninghe en was van gheen dolinghe, noch van eenighe onsuyuerheit, noch in bedroch. **4** Maer ghelyck wy gheproeft sijn van Godt, dat ons soude betrout worden deuangelie, alsoo spreken wy dat, niet als den menschen behaghende, maer Gode die onse herten proeft, **5** want wy en hebben te gheenen tijde omme ghegaen met die flatteer sprake

(alsoo ghy wel weet) noch in oirsake der ghericheyt. Godt is dies ghetuyghe, **6** noch soeckende van die menschen glorie, noch van v lieden, noch vanden anderen. **7** Als wy v hadden moghen lastich wesen, als Christus Apostelen, maer wy sijn gheworden cleyn kinderen int midden van v lieden, als oft een voestere voesterde haer kinderen. **8** Alsoo v lieden begheerende met grooter begheerten wilden wy v leueren niet alleen het euangelié Godts, maer oock onse zielen. Want ghy sijt ons seer lief gheworden. **9** Want ghy sijt ghdachtich broeders ons arbeysts, ende vermoetheyts, nacht ende dach werckende op dat wy niemanden van v lieden verlasten en souden, hebben wy Godts euangelié v lieden ghepreect. **10** Ghi sijt des ghetuyghen ende Godt, hoe heylchlijck ende rechtuerdelijck ende sonder clachte wy tot v lieden die ghelooft gheweest hebben, **11** ghelyck ghy wel weet, hoe dat wy eenen ieghelijken van v lieden (als een vader sijn kinderen) biddende v lieden ende troostende, **12** betuycht hebben dat ghy wandelen soudt weerdelijck Gode, die v gheroepen heeft in sijn rjick ende glorie. **13** Daer om dancken wij oock Gode sonder ophouden, want doen ghy van ons ghehoort hadt het woert van Godts ghehoor, soo hebdī dat ontfanghen, niet als een woert der menschen, maer (ghelyck dat warachtelijck is) Het woert Godts, die in v lieden werct die ghelooft hebt. **14** Want ghy broeders sijt gheworden nauolghers van Gods kercken, die in Iudeen sijn, in Christo Iesu, want ghy lieden hebt die selue dinghen oock gheleden van v maghen, ghelyck sij oock gheleden hebben van die loden, **15** die welcke oock den Heere Iesum ghedoot hebben, ende die propheten, ende ons veruolcht hebben, ende sij en behaghen Gode niet, ende allen menschen sijn sij contrarie, **16** verbiedende ons den heydenen te spreken, dat sij souden salich worden, om dat sij hen sonden altijt volbringhen souden. Want die gramscap is ouercomen op hen lieden totten eynde **17** Maer wy broeders berooft van v lieden een wijle nae den aensicht niet nae der herten, hebben ouervloedelijcker ghehaest v aensicht te sien met grooter begheerten, **18** want wy hebben ghewilt tot v comen, ick emmer Paulus eens ende anderwerf, maer satanas heeft ons belet. **19** Want welck is onse hope, oft blijschap, oft croone der glorien? En sijdi ghy dat niet voer onsen Heere Iesum Christum, in

sijn toecoemste? 20 Want ghy sijt ons glorie ende blijscap.

3 DAer om dit niet langher verdraghende heuet ons belief tot athenen te blijuen alleen, 2 ende wy hebben ghesonden Timotheum onsen broeder, ende den dienaer Gods int euangelie Christi, om v te verstercken ende te vermanen om v ghelooue, 3 op datter neimant beroert en worde in dese tribulacien. Want ghy weet selue wel dat wy daer tot ghestelt sijn. 4 Want doen wy by v lieden waren, soe seyden wy v te voren, dat wy tribulacien lijden souden, ghelyc dat oock ghesciet is, ende ghy wel weet. 5 Daer om ick dit niet langher verdraghende, heb ghesonden om te weten v ghelooue, op dat hy v bijauontueren niet ghetempteit en hadde die ghene die tempteert, ende dat onsen arbeyt te vergheefs waer gheworden. 6 Maer nu als Timotheus tot ons van v lieden ghecomen is, ende ons vercondicht heeft v lieder ghelooue ende liefde, ende dat ghy altijt goede ghedenkenisse van ons hebt, begherende ons te siene, lijck wy oock v lieden, 7 daer om hebben wy broeders troost ghecreghen in v lieden, in allen onse noot, ende tribulatie, doer v ghelooue, 8 Want nu leuen wy, eest dat ghy staet inden Heere. 9 Want wat danck moghen wy Gode werderom gheuen voer v lieden, in alle blijscap waer mede wy blijde sijn om v lieden voer onsen Godt, 10 nacht ende dach ouervloedelijcker biddende, dat wy mochten v aensicht sien, ende dat wy mochten volbringhen dat uwen ghelooue ghebreect? 11 Maer hy onse Godt ende vader ende onse Heere Iesu Christus scicke onsen wech tot v lieden. 12 Maer die Heere wil v lieden vermenichfuldighen ende oueruloedich maken die liefde tot malcanderen, ende tot allegader, ghelyc wy ooc tot v lieden sijn, 13 om te verstercken uwe herten sonder clachte in heylicheyt voer Godt ende onsen vader, in die toecoemst ons Heeren Iesu Christi met allen sijnen heyligen Amen.

4 DAer om voertaen broeders bidden wy v ende smeeken in den Heere Iesu, dat ghi, ghelyc ghi van ons ontfanghen hebt, hoe dat ghi behoirt te wandelen, ende Godt te behagen, als ghi ooc wandelt, noch ouervloedigher sijn wilt. 2 Want ghy weet wel wat gheboden dat ic v heden ghegheuen hebbe doer den Heere Iesum. 3 Want dit is den wille Gods v

lieder heylichmakinghe, dat ghy v onthoudet van oncyscheyt, 4 op dat een ieghelyc van v lieden wete sijn vat te besitten in heylichmakinghe ende eere, 5 niet in beruerten van wellusticheden, ghelyc ooc die heydenen doen die Godt niet en kennen, 6 ende niemant en ouervalle oft en bedrieghe in eenighe sake sijnen broeder. Want die Heere is een wreker van alle desen, ghelyc wy v te voren gheseyt hebben, ende betuycht. 7 Want Godt en heeft ons niet gheroepen ter onreynicheyt, maer ter heylichmakinghen. 8 Daer om soe wie dese dinghen versmaet, die en versmaet gheenen mensche, maer Godt, die welcke oock sijnen heyleghen gheest ghegheuen heeft in ons. 9 Maer van die liefde der broederlycheyt en hebben wy gheen noot v te scrijuen. Want ghy hebt selue van Gode gheleert, dat ghy malcanderen soudt lief hebben. 10 Want dat doedi voerwaer aen alle die broeders, in gheheel Macedonien, maer wy bidden v broeders dat ghy noch oueruloedigher wesen moecht, ende dat ghy neersticheyt doet om gherust te sijne, 11 ende dat ghy neersticheyt doet om gherust te sijne, ende dat ghy v eyghen dinghen doet, ende werct met uwen handen, ghelyc wy v lieden gheboden hebben, 12 ende dat ghi eerbaerlijc soude wandelen teghen die ghene die buyten sijn, ende dat ghy van niemanden iet en begheert. 13 Maer wy en willen niet broeders dat v ombekent sij vanden slapenden, op dat ghi niet bedroeft en wort, ghelyc die andere die gheen hope en hebben. 14 Want eest dat wy gheloouen dat Iesus ghestoruen is ende verresen, alsoo sal oock Godt die ghene die ontslapen sijn doer Iesum, tsamen brenghen met hem. 15 Want dat segghen wy v lieden in dwoert des Heeren, dat wy die leuen ende ouerbleuen sijn, in die toecoemst des Heeren, niet en sullen voer comen die ghene die ontslapen sijn. 16 Want die Heere selue sal int ghebodt ende in die stemme des archangels ende int trumpet Gods vanden hemel comen, ende die dooden die in Christo sijn, sullen dierste opstaen. 17

Daer nae wy die leuen sullen, die ouerblijuen sullen, die sullen tsamen opghenomen worden met hen in die wolcken te ghemoete Christo in die locht, ende alsoo sullen wy altijt metten Heere wesen. 18 Aldus vertroost malcanderen met desen woerden.

5 MAer van die tijden ende stonden broeders en behoefdi niet dat wy v scrijuen. 2 Want ghy weet

selue wel neerstelijck dat den dach des Heeren, alsoo by den Heere, dat desen brief ghelesen worde alle comen sal ghelyck eenen dief inder nacht, **3** Want den heyleghen broeders. **28** Die gracie ons Heeren als sij segghen sullen, het is vrede het is sonder Iesu Christi sij met v AMEN. Hier voleynt dierste sorghe, dan sal hen onuersienlijcken die bederffenisse Epistel van Sinte Pauwels totten Thessalonicensen. ouercomen, ghelyck die pijne eender bevruchter vrouwen, ende sij en sullens niet ontvliden. **4** Maer ghy broeders en sijt in die duysternissen niet, dat v lieden dien dach als een dief beuanghe. **5** Want ghy sijt alle kinderen des lichts, ende kinderen des dachs Wy en sijn des nachts oft der duysternissen niet. **6** Daer om en laet ons niet slapen ghelyck oock die andere. Maer laet ons waken ende sober sijn. **7** Want die slapen die slapen des nachts, ende die droncken sijn, die sijn des nachts dronken. **8** Maer laet ons die des daechs sijn, sober wesen ghewapent met dat pansier des gheloofs, ende der liefden, ende metten helm die hope der salicheyt, **9** want Godt en heeft ons niet ghestelt ter gramscappen, maer tot een vercrijghen der salicheyt, door onsen Heere Iesum Christum, **10** die voer ons ghestoruen is, op dat wy (tsij oft wy waken oft slapen) tsamen met hem moghen leuen. **11** Daer om soo vertroost malcanderen, ende sticht malcanderen alsoo ghy ooc doet. **12** Ende wy bidden v broeders, dat ghy kent die ghene die onder v lieden arbeyden ende v ouerste sijn inden Heere ende die v vermanen, **13** dat ghy die ouervloedelijcker houdet in die liefde, om hen werck hebt vrede met hen. **14** Ende wy bidden v broeders straft die ongherustighe, troost die cleynmoedighe, verdraecht die crancke, weest lijdsamich tot een ieghelyck. **15** Siet toe dat niemand quaet voer quaet iemanden en loone, maer volcht altijt dat goet is tot malcanderen ende tot eenen ieghelycken. **16** Weest altijt blijde. **17** Bidt sonder ophouden. **18** Danct in alle dinghen. Want dit is den wille Gods, in Christo lese, in v allen, **19** Den gheest en wilt niet wt blusschen. **20** Die prophetien en wilt niet versmaden. **21** Maer proeft alle dinghen, houdt dat goet is. **22** Van allen quaden schijn wacht v lieden. **23** Ende Godt des vredes wil selue v gheheel heylich maken, op dat uwen gheheelen gheest, ende ziele ende lichaem omberispelijck tot die toecoemst ons Heeren Iesu Christi bewaert mach worden. **24** Hy is ghetrouwue die v lieden gheroopen heeft, diet oock doen sal, **25** Broeders bidt voer ons. **26** Groet alle die broeders met eenen heylighen cusse. **27** Ick beswere v lieden

2 Thessalonicensen

1 PAULUS ende Siluanus, ende Timotheus der kercken van die Thessalonicensen in Gode onsen vader, ende den Heere Iesu Christo, **2** Gracie sij v lieden ende vrede van Gode onsen vader ende den Heere Iesu Christo. **3** Wi moeten altijt Gode dancken voer v lieden broeders, alsoo alst recht is, want v ghelooue wast ouerlijcke seere, ende die liefde elcs van v lieden tot malcanderen neemt seer toe, **4** alsoo dat wy selue oock in v lieden glorieren in Gods kercke, van v verduldicheyt, ende ghelooue in alle uwe veruolghinghen ende tribulatien, die ghi verdraecht **5** tot een exemplē van Godts rechtuerdich ordeel, op dat ghy moecht weerdich ghehouden worden des rijcs Godts. Waer om dat ghy oock lijdet. **6** Eest nochtans rechtuerdich voor Godt tribulatie te verghelden den ghenen die v lieden aen doen, **7** ende v lieden die ghetribuleert wort ruste met ons in die openbaringhe ons Heeren Iesu vanden hemel, met die enghelen sijnder cracht, **8** in die vlamme des viers doende wrake ouer die ghene die Godt niet ghekent en hebben, ende die niet onderdanich en sijn der euangeliē ons Heeren Iesu Christi, **9** die pijnen liiden sullen ter doot eewelijck duerende, van daenschijn des Heeren, ende van die glorie sijnder macht, (*aiōnios g166*) **10** als hy sal comen om gheglorificeert te worden in sijn heyleghen, ende wonderlijck te worden in alle die ghene die gheloof hebben (Om dat ons ghetuyghenis gheloof is gheweest ouer v lieden) in dien dach. **11** Waer in dat wy oock bidden altijt voor v lieden, dat onse Godt v wil weerdich houden tot sijnen roep, ende dat hy volbringhe alle den wille der goetheyt, ende dwerck des gheloofs in die cracht, **12** op dat ghepresen mach worden den naem ons Heeren Iesu Christi in v lieden, ende ghy in hem, nae die gracie ons Godts, ende ons Heeren Iesu Christi.

2 MAer wy bidden v broeders doer die toecoomst onsen Heeren Christi, ende onser vergaderinghen in hem, **2** dat ghy v niet haestelijck en laet beweghen van uwen sin, noch en laet v niet veruaren, noch doer gheest, noch doer woerden, noch doer eenighen brief als van ons ghesonden, recht oft den dach des Heeren aenstonde. **3** Niemand en verleyde v in eenigher manieren. Want ten sij dat ierstmael den afval come, ende dat gheopenbaert worde die mensch

der sonde, die sone des verlies, **4** die teghen strijdt ende opgehauen wort bouen alle dat Godt ghenoemt, oft voer Godt gheert wort, alsoo dat hy in den tempel Godts sitte, vertoonende sij seluen als oft hy Godt ware. **5** En hebdy niet onthouden dat ick (doen ick by v lieden noch was) dese dinghen v seyde? **6** Ende nu ghy weet wel wat hem achterwaerts houdt, op dat hy gheopenbaert soude worden te sijnen tijde, **7** (Want hy werct nu die verholentheyt der boosheyt, alleenlyk op dat hijt, die nu houdt) houdende blijue, tot dat hy vant midden wech ghenomen worde. **8** Ende dan sal die boose gheopenbaert worden, den welcken die Heere Iesus dooden sal doer den gheest sijns monts, ende verderuen hem doer die verlichtinghe sijnder toecoomst. **9** Des welcs toecoomst is na dat werken van satanas, in alle lueghenachighe cracht ende teekenē ende wonderlijcheden, **10** ende in alle verleydinghe der boosheyt den ghenen die verloren gaen, om dat sij die liefde der waerheyt niet onfanghen en hebben, dat sij mochten salich sijn. **11** Daer om sal hen Godt toe seynden dwerc der dolingen, dat sij gheloouen sullen der loghenen, **12** op dat sij alle gheordeelt moghen worden die der waerheyt niet gheloof en hebben, maer consent ghegheuen hebben der boosheyt. **13** Maer wy moeten Gode dancken altijt voer v lieden broeders van Gode bemint, dat v Godt vercoren heeft voer dierste offeranden ter salicheyt, in die heylichmakinghe des gheests, ende int ghelooue der waerheyt, **14** tot het welcke hy v lieden oock gheroepen heeft doer ons euangeliē, tot vercrijghinghe van die glorie ons Heeren Iesu Christi. **15** Hier om broders staet ende houdt die insettinghen die ghy gheleert hebt, het tsij doer woerden, tsij doer onsen brief. **16** Ende die selue onse Heere Iesus Christus, ende ons Godt, ende onse vader die ons bemint heeft, ende heeft den ewighen troost ghegheuen, ende die goede hope in die gracie (*aiōnios g166*) **17** die vermane v lieder herten, ende verstercke die in alderley goede wercken ende woerden.

3 VOertaen broeders biddet voer ons, dat het woert Godts mach loopen ende verclaert worden, ghelyck dat oock gheweest is by v lieden, **2** ende dat wy moghen verlost worden van die quellijcke ende quade menschen. Want het ghelooue en is alder menschen niet, **3** maer die Heere is ghetrouwe die v vestighen

sal, ende bewaren van tquaet. 4 Ende wy hebben betrouwen van v lieden inden Heere, dat ghy tghene dat wy ghebieden, oock doet, ende doen sult. 5 Maer die Heere bescicke v herten, in die liefde Godts, ende in die verduldicheyt Christi. 6 Maer wy vercondighen v broeders inden naem ons Heeren Iesu Christi, dat ghy v seluen aftrect van allen broeders die onghescicteijck wandelt, ende niet nae die insettinghe die sij van ons ontfanghen hebben. 7 Want ghy selue weet wel, hoe datmen ons moet nauolghen, want wy en hebben niet ongherustich gheweest onder v lieden. 8 Noch wy en hebben om niet gheen broot gheten van iemanden, maer in arbeyt ende vermoetheyt dach ende nach werckende, op dat wy niemanden van v lieden lastich wesen en souden. 9 Niet als oft wy dies gheen macht en hadden ghehadt, maer om dat wy v lieden eenen spieghel gheuen souden om ons nae te volghen. 10 Want doen wy oock by v lieden waren, soe vercondichden wy v lieden dit, dat soo wie niet en wilt wercken, dat die niet en ete. 11 Want wy hebben ghehoort datter onder v lieden sommighe sijn die ongherustelijck wandelen, niet werckende, maer curioeselijck leuende. 12 Maer den ghenen die alsulck sijn vercondighen, ende bidden wy inden Heere Iesu Christo, dat sij met stillicheyt werckende, hen selfs broot eten. 13 Maer ghy broeders en wilt niet ophouden van wel te doen. 14 Eest datter iemant niet ghehoorsaem en is onsen woerde, teekent dien doer eenen brief, ende en houdt gheen ghemeynscap met dien, op dat hy bescaemt worde, 15 ende en wilt dien niet als eenen viant houden, maer straft hem als eenen broeder. 16 Ende die selue Heere des vreeds gheue v lieden eewighen vrede in allen plaetsen. Die Heere sij met v allen. 17 Die groete met mijn handt Pauli dwelck is een teeken in allen brieuen, alsoo scrijue ick. 18 Die gratie ons Heeren Iesu Christi sij met v allen. Amen. Hier voleyndt die tweede Epistel van Sinte Pauwels tot die Thessalonicensen.

1 Timotheüs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi, na tghebodt

Gods des salichmakers, ende Christi Iesu onser hopen, **2** Timotheo den bemanden sone int ghelooue, sij gracie ende bermherticheyt, ende vrede van Godt den vader, ende Christo Iesu onsen Heere. **3** Alsoo ick v ghebeden hebbe dat ghy te Ephesen blijuen soudt, doen ick ghinck in Macedonien, op dat ghy ghebieden soudt den sommighen dat sij anders niet leeren en souden **4** noch niet letten en souden op die fabulen oft oneyndelijcke registeren van gheslachten, die meer twists aenbrenghen dan

Godts ghestichticheyt, die int ghelooue is. **5** Maer deynde des ghebodts is die liefde van een puer herte, ende goede conscientie, ende onghueyeysden ghelooue, **6** van die welcke die sommighe afadolende sijn ommeghekeert tot onnutten clap, **7** willende leeraers der wet sijn, niet verstaende, noch tghene dat sij spreken, noch tghene dat sij voer waer segghen. **8** Maer wy weten wel dat die wet goet is, eest datse iemant te recht ghebruyct, **9** dat wetende dat die wetniet en is ghestelt den rechtuerdigen, maer den ongherechtigen ende den onghohoorsamen, den ongoddelycken, ende den sondaren den quaet doenders, ende den besmetten, den vader moorders ende moeder moorders, den dootslaghers, **10** den hoereerders, den mans misbruyckers, der menschen dieuen, den loghenaers, ende den meyneedighen, ende soe wat anders der saligher leeringhen contrarie is, **11** die nae deuangelie is, van die glorie des salighen Godts, dwelck my betrouw is. **12** Ick danck hem die my versterct heeft, Christum Iesum onsen Heere, dat hy my voer ghetrouw gheacht heeft, stellende in den dienst, **13** die te voren gheweest hebbe een blasphemeerde, ende een veruolgher, een spijt doender, maer ick heb Godts bermherticheyt vercreghen, om dat ict onwetende ghedaen hebbe in die onghelooicheyt. **14** Maer die gracie ons Heeren heeft ouervloedich gheweest metten ghelooue ende liefde die in Christo Iesu is. **15** Tes een gheloouelijc woert ende weerdich in alle manieren tontfanghen dat Christus Iesus ghecomen is in dese werelt om die sondaers salich te maken. Van die welcke ic dierste ben. **16** Maer daer om heb ick bermherticheyt vercreghen, om dat Christus in my ertsmael toonen

soude alle verduldicheyt, tot een onderwijsinghe der gheender die hem gheloouen sullen ten eewigen leuen. (aiōnios g166) **17** Maer den onsterffelijcken coninck der eewicheyt, den onsienlijcken eenigen Godt, sij eere ende glorie, van eewicheyt tot eewicheyt Amen. (aiōn g165) **18** Dit ghebodt beuele ick v sone Timothee, nae die voerghelen prophetien ouer v, dat ghy daer inne strijt eenen goeden strijd, **19** hebbende tghelooue ende een goede conscientie, die welcke sommighe verstooten hebbende, sijn van tghelooue gheedoelt. **20** Van die welcke is Hymeneus ende Alexander die ic satanas ouergheleuert hebbe, op dat sij leeren souden niet te blasphemeren.

2 DAer om bidde ick, datmen ten iersten sal doen smeekinghen, biddinghen, begheringhen, dancsegghinghen, voer alle menschen, **2** voer coninghen, ende voer alle die in hoocheyt sijn, op dat wy een gherust ende stille leuen moghen leyden, in alle godertierenheyt ende suyuerheyt, **3** want dat is goet ende aenghenaem voer onsen salichmaker Godt, **4** die wilt dat alle menschen souden salich worden, ende ter kennissen der waerheyt comen. **5** Want daer is een Godt, ende een middelaer tusschen Godt ende die menschen te weten die mensch Christus Iesus, **6** die sij seluen tot een verlossinghe heeft ghegeheuen voer een ieghelijck. Wiens ghetuyghenis te sijnen tijden versterct is, **7** waer in ick ghestelt ben een predican ende Apostel (ick seg die waerheyt ick en lieghe niet) een leeraer der heydenen int ghelooue ende in die waerheyt. **8** Daer om wil ick dat die mannen sullen bidden in alle plaeften, opheffende suyuer handen sonder tornicheyt ende twisticheyt. **9** Desghelijck ooc dat die vrouwen sullen sijn in tamelijck habijt, met scamelheit ende soberheyt haer seluen vercierende, niet met ghevlochten haire, oft met gout oft peerlen, oft met costelicken cleede, **10** maer soe dat betaemt den vrouwen die Gods dienst openbaerlijck belijden doer goede wercken. **11** Een vrouwe leere in stilicheyt, met alle onderdanicheyt. **12** Maer ick en laet der vrouwen niet toe te leeren, oft dourheyt ouer den man te hebben, maer te wesen in stilicheyt. **13** Want Adam was dierste ghescapen, daer nae Heua, **14** ende Adam en is niet verleyt gheweest, maer die vrouwe is verleyt gheweest in die ouertredinghe. **15** Maer sij sal salich worden doer dat voert brenghen der kinderen, eest dat die

ghestadich blijuen int ghelooue, ende in die liefde, ende leeringhen der duyuelen, 2 in gheueynstheyt, ende heylichmakinghe met soberheyt.

3 HEt is een gheloouelijc woert. Eest dat iemant een bischops officie begheert, die begheert een goet werck. 2 Daer om moet een bischop wesen omberespelic, maer eender huysvrouwen man, sober, verstandich, verciert met goede seden, eerbaer, gheerne herberghende, gheleert, 3 gheen wijsnuyper, gheen vechter, maer matich, gheen kijuer, niet ghierich, 4 sijn huys wel regerende, hebbende onderdaniche kinderen met alle suyuerheyt. 5 Maer eest dat iemant sijn huys niet en can gheregeren, hoe sal hy die kercke Gods besorghen? 6 gheen niewelinck int gelooue, op dat hy opghehauen in houerdie niet en valle in des lasteraers ordeel. 7 Oock moet hy een goet ghetuyghenis hebben van die ghene die buyten sijn, op dat hy niet en valle in eenige scandelijcheyt ende in des duyuels strick. 8 Die Diakenen moeten desghelijcs ooc wesen eerbaer, niet met twee tonghen sprekende, niet ghewent veel wijns te drincken, niet ghierich nae eenich scandelijck ghewin, 9 hebbende die verborghentheyt des gheloofs in een puer conscientie. 10 Maer dese laet oock ierstmael ondersocht worden, ende alsoo sullen sij dienen gheen groot misdaet hebbende. 11 Die vrouwen moeten desghelcijs wesen scamel, niet lasterende, sober, ghetrouwne in alle dinghen. 12 Die Diaconen laet wesen maer eender vrouwen mans, die hen kinderen wel regeren, ende hen huysen. 13 Want soe wie wel dienen, die sullen eenen graet voer hen seluen crijghen, ende veel betrouwens int ghelooue, dwelck is in Christo Iesu. 14 Dese dinghen scrijue ick v, hopende dat ick corts tot v comen sal, 15 maer eest dat ick vertoeue, op dat ghy dan weten soudt, hoe dat ghy moet int huys Gods verkeren welck is die kercke des leuenden Godts, een columne ende vasticheyt der waerheyt. 16 Ende openbaerlijck eest een groote verborghentheyt der goedertierenheyt, dat gheopenbaert is int vleesch, gherectuerdicht is in den gheest, dat den enghelen vertoont is, den heydenen ghepreect is, gheloof is in die werelt, opghenomen is in die hemelen.

4 Maer den gheest seyt openlijck, dat in die laetste tijden die sommighe sullen aftreden vanen ghelooue, luysterende nae die gheesten der dolinghen,

loghenen sprekkende, hebbende hen conscientie metten brant yser ghetekent 3 ghebiedende niet te houwen, ende te deruen spijsen die Godt ghescapen heeft om te nutten met dancbaerheyt den gheloouighen, ende den ghenen die de waerheyt ghekent hebben. 4 Want alle Godts creatuere is goet, ende daer en is niet te verworpen dat met dancbaerheyt ghenut wort. 5 Want het wort gheheylicht doer dwoert Godts ende doer tghebedt. 6 Dese dinghen den broeders voerlegghende suldy wesen een goet dienaer Christi Iesu, opgheuoet met die woerden des gheloofs, ende der goeder leeringhen die ghy nae gheuolcht hebt. 7 Maer die onnutte ende quenen clappinghen scouwet, maer oeffent v seluen tot die Godts diensticheyt. 8 Want die lichamelijke oeffeninghe is tot luttel bequaem, maer die Gods diensticheyt is tot alle dinghen nut, hebbende die beloete des leuens dat nu is, ende des gheens dat toecomende is. 9 Het is een ghelooffelijck woert ende weerdich datmen in alle manieren ontfanghe. 10 Want daer in arbyden wy, ende worden vermalendijt, want wy hopen in den leuenden Godt die een salichmaker is van allen menschen, maer alder meest der gheloouigher. 11 Dese dinghen ghebiedt ende leert, 12 Niemant en versmade v loncheyt, maer weest een exemplē der gheloouigher in dwoert, in wandelinghe, in liefde, int ghelooue, in suyuerheyt. 13 Tot dat ick come soo weest neerstich int lesen, int vermanen, ende int leeren. 14 En wilt niet versuymen die gratie die in v is, die v ghegeuen is door die prophetie, metten oplegghen van die handen des priesterschaps. 15 Dese dinghen ouerdenct, hier mede gaet omme, op dat uwen voertganc eenen yeghelycken kenlijck sij, 16 Hebt acht op v seluen ende op die leeringhe, blijft volherdich daer in, want dit doende suldi v seluen salich maken, ende die ghene die v hooren.

5 DEn ouden en straft niet, maer smeect hem als eenen vader, die ionghelinghen als broeders, 2 die oude vrouwen als moeders, die ionghe vrouwen als sisters, in alle suyverheyt. 3 Eert die weduwen die warachtiche weduwen sijn, 4 maer eest dat eenige weduwe heeft kinderen ofs kintskinderen, die leere ierstmael haer huys regeren, ende den ouders onderlinghen dienst verghelden, want dats

ghenaem voer Gode, 5 Maer die een warachtige legt niemanden haestelijck die hant op, noch en maect weduwe es, ende verlaten, die hope in Godt, ende v niet deelachtich van eens anders sonden. V seluen sij ghestadich in smeeckinghen ende biddinghen houdt suyuer. 23 En wilt niet meer water drincken, nacht ende dach, 6 Want die in wellusten leeft, die is maer ghebruyct een luttel wijns om uwer maghen leuende doot. 7 Dit ghebiedt oock dat sy onberispelijck wille, ende om v vele siecten. 24 Der sommigher sijn, 8 Maer eest dat iemant voer die sijne, ende menschen souden sijn openbaer, voergaende ten alder meest voer sijn huysghenoten gheen sorgh en ordeel, maer den sommighen volghen die nae. 25 draecht, die heuet ghelooue gheloochent, ende hy Desghelijcs oock sijn die goede wercken openbaer, is argher dan een ongheloouighe. 9 Een weduwe ende die anders sijn en moghen niet verborghen salmen kiesen niet iongher dan van tsestich iaren, worden.

die gheweest hebbe maer eens mans huysvrouwe, 10 in goede wercken ghetuyghenis hebbende, eest dat sij kinderen opghebracht heeft, eest dat sij ter herberghen ontfanghen heeft, ist dat sij der heyleghen voeten ghwasschen heeft, eest dat sij den ghenen die in tribulacien waren ghedient heeft, eest dat sij alle goede werken naegheulcht heeft. 11 Maer die ionghe weduwen scouwet, want als sij weeldich gheworden sijn teghen Christum, soo willen sij houwen, 12 hebbende die verdoemenisse, want sij dierste trouwe van onweerden ghemaect hebben. 13 Ende daer toe leeren sij ooc ledich van huyse te huyse omloopen, niet alleen ledich, maer oock clappich ende nieusghierich, sprekende dinghen die niet nootelijck en sijn. 14 Daer om wille ick dat die ionghe weduwen houwen sullen, kinderen voerts brenghen, moeders des huysghesins wesen, datse gheen oorsake en gheuen den wederpartijder om quaet te spreken. 15 Want die sommiche sijn nu achterwaerts omghekeert nae satanam. 16 Ist dat eenich gheloouich mensch weduwen heeft, die besorghe die, ende en laet die kercke niet verlast worden, op dat die ghene die warachtige weduwen sijn ghenoech moghen hebben. 17 Die Priesters die wel regeren, die sijn dobbel eere weerdich, aldermeest die ghene die arbeyden int woert ende in die leeringhe. 18 Want die scriptuere seyt, Ghy en sult den dorsschenden osse sijnen muyl niet toe binden, ende een wercman is sijns loons weerdich. 19 Teghen eenen priester en wilt gheen clachte ontfanghen, dan onder twee oft drij ghetuyghen. 20 Die sondighen straft voer hen allen, op dat die andere oock moghen vreese hebben. 21 Ic betuyghe voer Gode ende Christo Iesu ende den wtuercorenen enghelen, dat ghy dese dinghen bewaert sonder omberadelijcheyt, niet doende in deen oft dander sijde af wijckende. 22 En

6 ALie die onder bedwanck knechten sijn, die sullen hen Heeren alder eeran weerdich houden, op dat den naem ende die leeringhe des Heeren niet ghelastert en worde. 2 Maer die ghene die gheloouighe heeren hebbent, die en sullen die niet versmaden, want het sijn broeders maer sij moeten dien te meer dienen, om dat sij gheloouich sijn ende bemint, die der weldaet deelachtich sijn. Dese dinghen leert ende vermaent. 3 Eest datter iemant anders leert, ende gheen ghehoor en gheeft den salighen woerden ons Heeren Iesu Christi, ende der leeringhen die nae die Gods diensticheyt is, 4 die is houerdich, niet wetende, maer quelende in die vrughen ende strijden der woerden, wt die welcke comen nydicheden, kijuagien, blasphemien, quaede vermoeden, 5 disputacien der menschen die verdoruen van verstande sijn, ende die vander waerheyt berooft sijn, meynende dat ghewin Gods diensticheyt is. 6 Maer een groot ghewin is die Gods diensticheyt ende hen te laten ghenoeghen. 7 Want wy en hebbent niet ghebracht in dese werelt, tes ooc sonder twijfel dat wy van hier niet wech draghen en moghen. 8 Maer hebbende voetsele, ende daer wy mede ghedect moghen worden, hier mede laet ons te vreden sijn. 9 Want die rijck willen worden, die vallen in becoringhe ende in den strick des duyuels, ende in veel onnutte ende scadelijcke begheerten, die de menschen doen versincken in die doot ende verdoemenisse. 10 Want die wortel van alle quaet is die ghiericheyt, die welcke sommiche menschen begheerende hebben ghedoelt van tghelooue, ende hen seluen ghesteken in vele smerten. 11 Maer ghy o mensch Godts vliet dese dinghen. Maer volcht rechtuerdicheyt, Godts diensticheyt, ghelooue, liefde, verduldicheyt, saechtmoedichey. 12 Strijdt eenen goeden strijdt des gheloofs, aengrijpt dat

ewich leuen waer toe ghy gheroepen sijt, ende hebt
beleden een goede belijdinghe voer veel ghetuyghen.
(aiōnios g166) 13 Ick ghebiede v voer Gode diet al
ieuende maect, ende voer Christo lesu, die onder
Pontio Pilato ghetuycht heeft een goede belijdinghe,
14 dat ghy onderhoudt tghebodt sonder vlecke,
omberispelijck, tot die aencoemst ons Heeren lesu
Christi, 15 Den welcken te sijnen tijden sal toonen die
salighe ende alleen machtighe coninck der coninghen,
ende Heere der Heeren, 16 die alleene heeft die
onsterffelijcheyt, ende woont in dicht daermen niet
aencomen en can, den welcken gheen mensch
ghesien en heeft, maer oock niet sien en mach, den
welcken sij eere ende ewich rijck Amen. **(aiōnios**
g166) 17 Den rijcken van deser werelt ghedielt, dat
sij gheen hoouerdich gheuoelen en hebben, noch
en hopen op die onsekerheyt der rijcdommen, maer
inden leuenden Godt (die ons alle dinghen verleent
oueruloedelijck om te ghebruycken) **(aiōn g165)** 18
wel te doen, rijck te worden in goede werken,
lichtelijck te gheuen, mede te deylen, 19 te vergaderen
voer hen seluen een goet fundament teghen den
toecomende tijt, op dat sij vercrijghen moghen het
warachtich leuen. 20 O Timothee bewaert den pant
die v betrout is, scouwende die vreemde nieuwicheyt
der woerden, ende die wedersegghingen van die
valsche beroemde conste 21 die welcke die sommighe
belouende sijn vanden ghelooue gheuallen. Die gratie
sij met v. AMEN. Hier voleyndt dierste Epistel van
Sinte Pauwels tot Timotheum.

2 Timotheüs

1 PAULUS een Apostel Iesu Christi doer den wille

Godts nae die belofte des leuens welc is in Christo Iesu, **2** Timotheo mijnen alderliefsten sone sij gracie, bermherticheyt, vrede van Godt den vader, ende Christo Iesu onsen Heere. **3** Ick danck Gode, dien ick diene van den voerouderen aen in een puer conscientie, dat ick sonder ophouden heb ghedenckenisse van v in mijn ghebeden, nacht ende dach **4** verlanghen hebbende v te siene, ghedachtich wesende uwer tranen, op dat ick mocht met blijscap veruult worden, **5** nemende een herdencken van tghelooue dat in v ongheveynst is, dat oock te voren ghewoont heeft in v grootmoeder Loide, ende in v moeder Eunice, ende ick ben oock seker dattet oock in v woont. **6** Om welcke sake ick v vermane, dat ghy verwect die gracie Gods, die in v is, doer het oplegghen van mijnen handen. **7** Want Godt en heeft ons niet ghegheuen den gheest der vreesen, maer der cracht, ende der liefden, ende der soberhelyt. **8** Daer om en wilt v niet scamen van dat ghetuyghenis ons Heeren, noch van my sijnen gheuanghenen, maer arbeyt te samen met dat euangelie nae die cracht Gods, **9** die ons verlost heeft ende gheroepen doer sijnen heylighen roep, niet nae onse wercken, maer nae sijn voernemen ende gracie, die ons ghegheuen is in Christo Iesu voer die ewighe tijden. (aiōnios g166)

10 Maer is nu gheopenbaert doer die verlichtinghe ons salichmakers Iesu Christi, die de doot voerwaer vernield heeft, maer heeft int licht bracht het leuen, ende die ombederffelijcheyt doert euangelie, **11** int welck ick ghestelt ben een predicant ende een Apostel, ende een meester der heydenen. **12** Om welcke sake ick dese dinghen oock lijde, maer ick en worde niet bescaemt. Want ick weet wien ick ghelooft hebbe, ende ic ben seker, dat hy machtich is mijnen Pant te bewaren tot op dien dach toe. **13** Hebt een forme der saligher woerden die ghy van my ghehoort hebt int ghelooue, ende in die liefde in Christo Iesu. **14** Den goeden pant bewaert, doer den heylighen gheest, die in ons woont. **15** Ghy weet dat wel dat sij alle van my afghekeert sijn alle die in Asien sijn, van die welcke is Phigelus ende Hermogenes. **16** Die Heere gheue bermherticheyt den huysgesinne van Onesiphorus, want sij hebben my

dicmael vermaect, ende van mijnder ketenen en heeft hy hem niet gescaemt, **17** maer doen hy te Roome ghecomen was, soe heeft hy my sorchuuldichlyck ghesocht, ende gheuonden. **18** Die Heere verleene hem bermherticheyt te vinden vanden Heere in dien dach. Ende in hoe veel dinghen dat hy my te Ephesen ghedient heeft, dat weet ghy beter.

2 DAer om ghy mijn sone, wert versterct in die gratie

die daer is in Christo Iesu, **2** ende in die dinghen die ghy van my ghehoort hebt doer veel ghetuyghen. Dese dinghen beueelt den gheloouighen menschen die bequaem sijn sullen ooc andere te leeren. **3** Arbeyt als een goet ridder Christi Iesu. **4** Niemant die Gode dient en becommert hem met weerlijcke saken, op dat hy dien mach behaghen, den welcken hi sij seluen ouerghegheuen heeft. **5** Want ooc wie in eenen camp strijd die en wort niet ghecroont, ten sij dat hy wettelijck ghestreden hebbe. **6** Nae den arbeyt moet die ackerman ierst van die vruchten ghenieten. **7** Verstaet tghene dat ick segghe. Want die Heere sal v in alles verstant gheuen. **8** Weest ghedachtich dat die Heere Iesus Christus verresen is vanden dooden, wt Davids saet nae mijn euangelie, **9** daer ic in arbeyde totten banden toe, als qualijck doende, maer dwoert Gods en is niet ghebonden. **10** Daer om verdraghe ick alle dinghen om die wtuercorene, dat sij oock souden vercrijghen die salicheyt, die daer is in Christo Iesu, met die hemelsche glorie. (aiōnios g166)

11 Tes een gheloouelijck woert. Want eest dat wy mede ghestoruen sijn, soo sullen wy oock mede leuen **12** eest dat wy mede verdraghen soe sullen wy oock mede regneren, eest dat wijt loochenen, soe sal hy ons oock loochenen, **13** eest dat wy niet en gheloouen, hy blijft getrouwe, hy en mach sij seluen niet loochenen. **14** Dit vermaent betuyghende voer den Heere. En wilt niet strijden, met woerden (want ten dient nerghers toe) dan tot verkeeringhe der gheender diet hooren. **15** Sijt neerstelijck sorchuuldich v seluen prijselijck te bewijsen voer Godt eenen ombescamelijcken wercman, oprechtelijck handelende dwoert der waerhelyt. **16** Maer die ongeestelijcke ende onnutte clappernien scouwet, want sij vorderen seer tot die ongoddelijcheit, **17** ende hen sprake cruypt voerts als die cancker siekte. Onder die welcke is Hymeneus ende Philetus **18** die vander waerhelyt afgheuallen sijn, segghende

dat die verrijsenis nu ghesciet is, ende sij hebben tghelooue, **9** maer sij en sullen voorts niet meer verkeert het ghelooue van den sommighen. **10** toenemen, want hen dwaesheyt sal allen menschen Maer het vast fundament Godts staet hebbende openbaer wesen, ghelyc der voorseyder ooc gheweest desen seghel. Die Heere heeft ghekent wie hem is, **10** Maer ghy hebt vercreghen mijn leeringe, toe behooren, ende hy sceyde vander boosheyt insettinge, voornemen, ghelooue, lancmoedicheyt, alle die den naem des Heeren noemt. **20** Maer liefde, verduldicheyt, **11** veruolginghinghe, tribulatien, in een groot huys en sijn niet alleen gulden ende ghelyc my ghedaen sijn te Antiochien, te Iconien, te silueren vaten, maer oock houten ende eerden, ende Listren welcke veruolghinghen ick gheleden hebbe, die sommighe sijn dienende ter eerlen, maer die ende van alle dese heeft my die Heere verlost, **12** sommighe ter versmaetheden. **21** Daer om eest dat ende alle die Godlyc leuen willen in Christo Iesu, hem iemant suyert van desen, die salsijn een vat ter die sullen veruolghinghe lijden, **13** Maer die quade eerlen gheheylicht ende nut den Heere, tot alle goede menschen ende verleyders sullen vorderen tot argher, werken bereydt. **22** Maer vliet die lusten der ioncheyt, dolende ende in dolinghe brenghende, **14** maer blijft maer volcht die rechtuerdicheyt, ghelooue, liefde, ghy in die dinghen die ghi gheleert hebt, ende v ende vrede metten ghenen die den Heere aerroepen beuolen sijn, wetende van wien ghy die gheleert met puerder herten. **23** Maer scouwet die dwase hebt, **15** ende dat ghy van v kintscheyt die heylige ende ongheleerde vraghen wetende dat die kijuagien scripten gheweten hebt, die v moghen onderwijsen, voortbreghen, **24** Maer een knecht des heeren en ter salicheyt, doort ghelooue datter is in Christo Iesu, moet niet kijuen, maer saechmoedich sijn tot allen **16** Alle scriptuere van Godt ingheghen is profijtelick menschen, bereydt om te leeren, verduldich, **25** met om te leeren, om te berispen, om te straffen, om te manierlicheyt straffende die ghene die der waerheyt onderwijsen in die rechtuerdicheyt, **17** op dat een wederstaen, oft hen Godt tot eenighe tijde penitencie mensche Godts mach volmaect sijn tot alle goede verleende, om die waerheyt te kennen, **26** ende dat sij wercken onderwesen.

mochten wederom keeren van des duyuels stricken,
vanden welcken sij worden gheuanghen ghehouwen
tot sijnen wille.

4 ICK betuyghe voor Gode ende Iesu Christo die
ordeelen sal leuende ende doode, ende door sijn
toecoomst, ende sijn rijck, **2** Preet het woort, weest

3 MAer weet dit, dat in die laetste daghen
aencomen sullen sorghelycke tijden, **2** ende daer
daer neerstich in, tsij oft gheleghen is oft ongheleghen,
berispt, smeect, straft, met alle lijdtsaemheyt ende
sullen menschen sijn hen seluen lief hebbende, leeringhe, **3** Want daer sal eenen tijt comen dat
ghieriche, hoochmoediche, houerdiche, lasteraers, si gheen salighe leeringhen en sullen verdraghen,
den ouders onghehoorsaem, ondancbarighe, boose maer sij hebbende ioecsel der ooren sullen nae hen
werken doende, **3** sonder beweghelycheit, begheerten voor hen seluen meesters vergaderen, **4**
onvredelijc, besculdighers, oncuysche, wreet, ende van die waerheyt sullen sij voorwaer het ghehoor
sonder goedertierenheyt, **4** verraders, crighelaers, afkeeren, maer sullen tot fabulen ghekeert worden, **5**
opgheblasen, ende liefhebbers der wellusten meer Maer waect ghi, in alles arbeydet, doet het werck
dan Gods, **5** hebbende voorwaer eenen scijn van eenen Euangelist, volbrengt uwen dienst, Weest
des gheestelijs leuens, maer die duecht van die sober, **6** want ic worde nv ten offer ghedoot, ende den
verloochenende, Dese scouwet ooc, **6** Want van dese tijt van mijn verscheyden is nakende, **7** Eenen goeden
sijn sij die die huyzen tot binnen doorgaen, ende strijdt heb ick ghestreden, den loop heb ick volbracht,
leyden gheuanghen die vroukens die met sonden tghelooue heb ic bewaert, **8** Voortaan wort my bewaert
beladen sijn die gheleyt worden van verscheyden die croone der rechtuerdicheyt, die my die Heere
begheerten, **7** altijt leerende, ende nemmermeer wedergheuen sal in dien dach, die rechtuerdicheyt
tot die kennisse der waerheyt comende, **8** Maer rechter, ende niet alleen my, maer oock den ghenen
ghelyc lannes ende Mambres Moysi wederstonden, die sijn toecoomst beminnen. **9** Haest v tot my te
alsoo wederstaen dese der waerheyt, menschen comen gheringhe, **10** want Demas heeft my verlaten,
die verarghert sijn van verstande, verworpen van beminnende dese werelt, ende hy is wech ghereyst

nae Thessaloniken, Crescens in Galatiën, Titus in Dalmatiën, (aiōn g165) 11 Lucas is met my alleen, Neemt Marcum mede, ende brengt hem met v, want hi is my orbaerlijc ten dienste, 12 Maer Tycichum heb ick ghesonden nae Ephesen, 13 Den mantel die ick te Troaden ghelaten hebbe by Carpum brengt met v als ghy coemt, ende die boecken, maer aldermeest die pargamenten, 14 Alexander die copersmit heeft my veel quaets ghehoont, die Heere sal hem weder loonen nae sijn werken, 15 den welcken scouwet ghy ooc, want hy heeft seer wederstaen onsen woerde, 16 In mijn ierste verantwoorden en heeft my niemand by ghestaen maer sij hebben my alle verlaten, ten moet hen niet toegherekent worden, 17 Maer die Heere heef my by ghestaen, ende heeft my versterct op dat door my die predicatie soude volbracht worden, ende dat alle die heydenen souden hooren, ende ick ben verlost gheweest wt den muyl des leeuws, 18 Die Heere heeft my verlost van alle quade werken, ende hy sal my salich maken in sijn hemelsch rijck, den welcken sij glorie in die eewicheyt der eewicheden, Amen. (aiōn g165) 19 Groet Priscam ende Aquilam ende Onesiphorus huysghesin, 20 Erastus is te Corinthen bleuen, Maer Trophimum heb ick sieck ghelaten te Mileten, 21 Haest v voor den winter te comen, V groeten Eubulus, ende Pudens, ende Linus, ende Claudia, ende alle die broeders, 22 Die Heere Iesus Christus sij met uwen gheest, Die gratie sij met v, Amen. Hier voleynt die tweede Epistel van sinte Pauwels tot Timotheum.

Titus

1 PAULUS een dienaer Gods, ende een Apostel Iesu Christi nae tghelooue van die wtuercorenne Gods, ende nae die kennisse der waerheyt, welc nae die Goduruchticheyt is **2** tot die hope van deewich leuen, dwelc God gheloeft heeft die niet en liecht, voor die eeuwige tijden, (*aiōnios g166*) **3** maer heeft gheopenbaert te sijnen tijde sijn woort door die predicatie die my beuolen is nae tghebodt Gods ons salichmakers, **4** Tito den beminden sone, nae tghemeyn ghelooue sij gratie ende vrede van Godt den vader ende van Christo Iesu onsen salichmaker, **5** Ter saken van desen heb ick v te Creten ghelaten, om dat ghy soudt beteren tghene datter ghebreect, ende dat ghy van steden te steden soudt priesters stellen, ghelyck ick v gheordineert hadde, **6** Isser iemant omberispelijc, maer eender huysvrouwen man hebbende gheloouighe kinderen, niet wesende beticht van ouerdadicheyt, oft onghehoorsaem, **7** want een bisscop moet omberispelijc sijn, als een Gods wtdeylde niet houerdich, niet toornich, niet een wijnsuper geen vechter, niet ghierich nae scandelijck ghewin, **8** maer gheerne herberghende, goedertieren, sober, rechtuerdich, heylich, suyuer van leuen, **9** vast houdende het gheloouich woort, dat nae die leeringhe is, op dat hy machtich sij te vermanen door rechte leeringhe, ende te verwinnen die daer teghen segghen, **10** Want veel issr ongehoorsaem, ydel clappers, ende verleyders, aldermeest die van die besnijdenisse sijn, **11** die welcke moeten ghestraft worden, die alle huysen verkeeren, leerende dat niet en behoort, ter saken van tscandelijc ghewin. **12** Een wt henlieden hen eyghen propheet heeft gheseyt. Die Cretensen sijn altijt loghenachtich, quade beesten traghe buycken, **13** Dat ghetuyghenis is warachtich, Daerom soo strafse strenghelijck, dat sij moghen oprecht sijn int ghelooue, **14** niet lettende op die loetsche fabelen, ende op die gheboden der menschen, die hen afkeeren van die waerheyt. **15** Alle dinghen sijn suyuer den suyueren, maer den besmetten ende den ongheloouighen en is gheendinc suyuer, want hen ghedachte, ende hen conscientie sijn al besmet, **16** Sij belijden dat sij God kennen, maer metten werken loochenen sijt, aenghesien dat

sij afgrislijck sijn ende ongheloouich, ende tot alle goeden wercken verworpen.

2 MAer spreect ghy tghene dat der saligher leeringhen betaemt, **2** Den ouders dat sij sober sijn, eerbaer, voorsienich, gantsch int ghelooue, in die liefde, ende in die verduldicheyt, **3** Desghelijs oock die oude vrouwen dat sij sijn in een heyligh habijt gheen schande sprekerssen, niet hen gheuende tot veel wijns te drincken wel leerende, **4** op dat sij wijsheyt leeren moghen den ionghen dochteren, dat sij haer mans lief hebben, haer kinderen beminnen **5** ende wesen voorsienich, eerbaer, sober, hebbende sorghaers huys, goedertieren, haren mans onderdanich, op dat het woort Gods niet gelastert en worde, **6** Die iongelingenhi suldi desghelijs vermanen dat sij sober sijn. **7** In alle dinghen vertoont v seluen tot een exemplē van goede wercken, in leeringhe, in oprechticheyt, in rijpicheyt van manieren, **8** ende v woort sij gantsch ende onstraffelijck op dat die ghene die ons teghen is, hem ontsien mach, niet quaets hebbende dat hy van ons soude moghen seghen **9** Die knechten vermaent datse haren heeren onderdanich sijn, in alles behaghende niet teghen segghende, **10** niet bedrieghende, maer in alles goede ghetrouwicheyt toonende, op dat sij die leeringhe Godts ons salichmakers moghen in alles vercieren. **11** Want die gratie Gods ons salichmakers heeft haer gheopenbaert alle menschen **12** ons onderwijsende, dat wij versakende die ongoddelijcheyt, ende die weerlijcke begheerten, soberlijck, ende rechtuerdelijck, ende Godvruchtichlijck leuen souden in deser werelt (*aiōn g165*) **13** verwachtende die salighe hope ende die toecoenst van die glorie des grooten Godts ende ons salichmakers Iesu Christi, **14** die sij seluen heeft gheheuen voor ons lieden, om dat hy ons verlossen soude van alle ongherechticheyt, ende ons voor hem soude suyueren een aenghenaem volck, ghestadelijck volghende goede werken. **15** Dit spreect, ende vermaent, ende straft met alder macht, Niemant en versmade v.

3 VERmaentse den princen ende der ouerheyt onderdanich te sijne, ende den gheboden ghehoorsaem, tot alle goede wercken bereedt te sijne, **2** niemanden te lasteren, niet kijfachtich te sijn, maer manierlijck toonende alle saechmoedicheyt tot

alle menschen, **3** want wij waren voortijts oock onwijs ongheloouich, dolende, dienende versceyden lusten, ende wellusticheden, in quaetheyt, ende nijdicheyt leuende ghehaet, malcanderen hatende. **4** Maer doen die goedertierenheit ende liefde Godts ons salichmakers tot die menschen gheopenbaert is gheweest, **5** niet wt die wercken der rechtuerdicheyt die wij ghedaen hebben, maer nae sijn bermherticheyt heeft hy ons salich ghemaect, door het wasschen der wedergheboorten ende vernieuwinghen des heylchs gheests, **6** den welcken hi in ons ghestort heeft oueruloedelijck, door lesum Christum onsen salichmaker, **7** op dat wij ghorechtuerdicht sijnde door sijn gratie erfghenamen souden sijn, nae die hope des eewichs leuens. (*aiōnios g166*) **8** Het is een gheloouelijck woort, ende hier mede wil ick dat ghijse vestighen sult, op dat sij die Gode gheloouen neerstich moghen sijn om met goede werken voor te ghaen, Dese dinghen sijn den menschen goet ende nut. **9** Maer somte vraghen, ende afcoemsten der gheslachten, ende kijuagien, ende disputatien der wet schouwet, want sij sijn onnut ende ydel, **10** Eenen kettersschen mensch suldi nae een oft twee straffinghen schouwen, **11** wetende dat hi verkeert is die sulc is, ende hy misdoet, midts dat hi door sijn eyghen vonnisse verdoemt is. **12** Als ick tot v sal senden Arteman oft Tycichum soo haest v om tot my te comen tot Nicopolim, want ick heb voor my ghenomen al daer te ouerwinteren, **13** Zenam den wetgheerde ende Apollo sendt sorchuuldelijck vore, op dat hen niet en ghebreke, **14** Ende laet die onse leeren voor te ghaen in goede werken tot nootelijcken ghebruycke, op dat sij niet onvruchtbaer en sijn, **15** Alle die met my sijn die groeten v. Groetse die ons lief hebben int ghelooue, Die gratie Godts sij met v allen. Amen. Hier voleynt die Epistel van sinte Pauwels tot Titum.

Filémon

1 PAULUS een gheuanghen Iesu Christi, ende

Timotheus een broeder Philemoni onsen beminden
ende medehelper **2** ende Appie onser alderliefster
suster, ende Archippo onsen medestrijder, ende der
kercken die in v huyis is. **3** Gracie sij v ende vrede van
God onsen vader ende vanden Heere Iesu Christo,
4 Ic danc mijnen Godt altijt uwer ghedenkenisse

houdende in mijnen ghebeden, **5** hoorende v liefde,
ende ghelooue, die ghy hebt inden Heere Iesu, ende
tot alle die heylighen, **6** op dat die ghemeynschap
ws gheloofs mach openbaer worden tot kennisse
van alle tgoet dat in v lieden is in Christo Iesu.
7 Want ick heb groote ghenuuechte ghehad, ende
vertroostinghe in v liefde, want die binnenste leden
der heylighen hebben gherust door v broeder, **8**
Waerom ick groot betrouwuen hebbende in Christo
Iesu om v te ghebieden, tghene dat profijtelijck is, **9**
soo bidde ick nochtans lieuer om der liefden wille,
aenghesien dat ghy sulck sijt als die oude Paulus,
maer nv oock een gheuanghen Iesu Christi, **10** Ic
bidde v voor mijnen sone den welcken ick ghewonnen
hebbe in die banden, Onesimo, **11** die v somtijts onnut
gheweest heeft, maer nv is hy my ende v nuttelijck,
12 den welcken ick v wederom heb ghesonden, Maer
ontfanct hem als mijn binnenste **13** den welcken ick
wel ghewilt hadde by my te behouden, om dat hy voor
v my dienen soude in die banden des Euangelijs,
14 maer sonder uwen raet en wilde ic niet doen,
op dat v duecht niet sijn en soude wt bedwanck
maer ghewillich, **15** want by auontueren is hy daerom
eenen cleynen tijt van v ghesceyden, op dat ghy hem
inder ewicheyt soudt wederom ontfanghen, (*aiōnios*
g166) **16** nv niet als eenen knecht, maer voor eenen
knecht eenen alderliefsten broeder, alderdermeest
my, hoe veel te meer v oock int vleesch ende inden
Heere? **17** Daerom eest dat ghy my houdt als eenen
medegheselle, soo ontfant hem als my. **18** Maer
eest dat hy v eenighe scade ghedaen heeft, oft v iet
sculdich is, rekent dat op mi. **19** Ick Paulus hebt met
mijn hant ghescreuen, ick salt betalen, op dat ick v
niet en segghe dat ghy oock v seluen my sculdich sijt.
20 Alsoo broeder laet my ws met vruechden ghenieten
inden Heere, Vermaect mijn inwendighe leden, inden
Heere, **21** Betrouwende in uwe ghehoorsaemheyt

heb ick v ghescreuen, wetende dat ghy meer doen
sult dan ic segghe. **22** Daer toe bereydt my die
herberghe, want ick hope dat ick door uwe ghebeden
v lieden weder ghegheuen sal worden, **23** Epaphras
mijn mede gheuanghene in Christo Iesu groet v,
24 Marcus, Aristarchus, Demas, ende Lucas mijn
helpers. **25** Die gracie ons Heeren Iesu Christi sij met
uwen gheest, Amen. Hier voleynt die Epistel van sinte
Pauwels tot Philemonem.

Hebreeën

1 NAE dien dat Godt hier voormael menichmael ende in menigherley manieren ghesproken heeft totten vaderen door die propheten, **2** soo heeft hi ten laetsten in dese daghen tot ons ghesproken door den sone, den welcken hy ghestelt heeft eenen erfghenaem van allen dinghen, door den welcken hi ooc die werelt ghemaect heeft, (aiōn g165) **3** die welcke (want hy het scijsel der glorien is, endede die figuere sijns wesens ende alle dinghen draghende door dwoort sijnder cracht suyueringhe der sonden makende) sidt ter rechter sijden van die maiesteyt int hooghe, **4** so veel beter dan die Enghelen gheworden, hoe hy verscheydender naem dan die beerft heeft, **5** want wien vanden Enghelen heeft hy tot eenighen tijde gheleyt. Ghy sijt mijn sone, ick heb v heden voortghebrocht? Ende wederom Ick sal hem tot eenen vader wesen, ende hy my tot eenen sone? **6** Ende als hy wederom sijnen iersten gheborene sone brengt in die werelt, soo seyt hy. Ende hem moeten aenbidden alle Gods Enghelen, **7** Ende voorwaer totten Enghelen seyt hy. Die sijn Enghelen gheesten maect, ende sijn dienaren een vlamme des viers, **8** Maer totten sone. Godt uwen throon is van die ewicheyt tot die ewicheyt, een roede der gherechticheyt, is die roede ws rijcs. (aiōn g165) **9** Ghi hebt bemint die rechtuerdicheydt, ende ghehaet die ongherechticheyt, daerom heeft God v gesalft uwe God met die olie der vruechden bouen uwe medeghesellen, **10** Ende ghy Heere hebt int beghinsel die eerde gheuesticht, ende uwer handen werken sijn die hemelen, **11** die sullen vergaen, maer ghy sult altijt blijuen, ende sij sullen alle als een cleedt verouderen, **12** Ende ghelyck eenen mantele sullen sij veranderen ende sij sullen verandert worden, maer ghy self, sijt die selue, ende viaren en sullen niet vergaen. **13** Maer tot wien vanden Enghelen heeft hy tot eenighen tijde gheseydt. Sidt aan mijn rechte sijde, tot dat ic v vianden stellen sal tot een voetbancxken uwer voeten? **14** En sijn sij allegader niet dienstbarighe gheesten, ghesonden ten dienste om die ghene die de erffenisse der salicheyt sullen ontfanghen.

2 DAerom moeten wij te meer onderhouden tghene dat wij ghehoort hebben, dat wij by auontueren niet teenenmale en veruloeyen, **2** want eest sake dat het

woort dat door die Enghelen gheseyt is vast ghemaect is gheweest, ende eest dat alle ouertredinghe ende onghohoorsaemhelyt rechtuerdighe vergeldinghe des loons ontfanghen heeft, **3** hoe sullent wij dan ontulieden, eest dat wi soo groote salicheyt versuem die welcke doen sij een beghinsel ghenomen hadde vertelt te worden door den Heere, vanden ghenen diet ghehoort hebben, **4** soo is die in ons gheuesticht, ouermids Gods mede ghetuyghenis door teeken, ende wonderlycke wercken, ende verscayden myrakelen, ende verscayden deylinghen des heylchs gheests, na sijnen wille, **5** Want Godt en heeft den Enghelen die toecomende werelt niet ondergheworpen daer wij af spreken, **6** Maer een heefter ghetuyghenis ghegeheuen op een plaatse segghende. Wat is een mensch dat ghy sijns ghedachtich sijt, oft een sone des menschen dat ghi hem besoect? **7** Ghi hebt hem ghemaect een luttel minder dan die Enghelen, met glorie ende eere hebdi hem ghecroont, **8** ende ghi hebt hem ghestelt ouer die wercken uwer handen. Alle dinghen hebdi gheworpen onder sijn voeten, want in dien dat hy alle dinghen hem onderworpen ghemaect heeft, soo en heeft hy niet achterghelaten dat hem niet ondergheworpen en is, maer nv en sien wij noch niet alle dinghen hem onderworpen **9** Maer dien Iesum die een luttel beneden die Enghelen vercleynt was, sien wij om dat lijden des doodts, met glorie ende eere ghecroont, op dat hy door die gracie Gods voor alle menschen die doot soude smaken, **10** want het betaemde hem om den welcken alle dinghen sijn, ende door den welcken alle dinghen sijn, die veel kinderen ter glorien ghebracht hadde, dat hy den werckere haerder salicheyt doort lijdien soude volmaken, **11** want die heylch maect ende die heylch ghemaect worden, sijn wt eenen. Om welcke sake hy hem niet en scaemt henlieden broeders te noemen segghende, **12** Ic sal uwen naem vercondighen mijnen broeders, int middien der kercken sal ick v louen, **13** Ende wederom. Ick sal wesen op hem betrouwende, Ende wederom. Siet hier ick ende mijn kinderen die my Godt ghegheuen heeft, **14** Daerom want die kinderen ghemeynscap hebben ghehadt metten vleesch ende bloede, soo is hy oock desghelijs haers deelachtich gheworden, op dat hi door die doot hem verderuen soude, die des doots ghewelt hadde,

dat is den duyuel, 15 ende dat hy hen verlossen substancien totten eynde vast behouden. 15 Als daer soude die ouermidts vreese der doot in allen hen gheseyt wort. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, leuen verbonden waren der slauernien. 16 Want soo en wilt v herten niet verharden ghelyct was in die hy en heeft nerghens die Enghelen aenghenomen, verbitteringhe, 16 want die sommighe hem hoorende maer hy heeft Abrahams saet aenghenomen, 17 hebben hen verbittert. maer niet alle die ghene die waerom dat hy in alles heeft moeten ghelyc wesen ghereyst sijn wt Egipten door Moysen, 17 Maer teghen sijnen broeders, op dat hy bermhertich soude worden, die welcke heeft hy verbolghen gheweest die veertich ende een ghetrouwe bisscop voor Godt, op dat hy iaren lanck? En was dat niet teghen die ghene die versoenen soude die misdaden des volcks, 18 Want ghesondicht hebben der welcker doode lichamen door tghene daer hy mede ghepijt is gheweest ende nedergheworpen sijn in die woestijne? 18 Maer den ghetempteert, is hy oock machtich den ghenen die welcken heeft hy ghesworen dat sij niet gaen en ghetempteert worden te helpen.

3 DAerom ghy heylige broeders deelachtich vanden hemelschen roep, aenmerct den Apostel ende

bisscop van onser belijdinghen Iesum 2 die ghetrouwe is den ghenen die hem ghemaect heeft, ghelyc ooc Moyses was in alle sijn huys. 3 Want dese is soo veel meerder glorien weerdich ghehouden gheweest bouen Moyses, ghelyc hy meerdere eere heeft dan thuys die ghene diet ghetimmert heeft, 4 want elc huys wort van iemanden ghetimmert, maer diet al ghescapen heeft dat is Godt, 5 Ende Moyses was voorwaer ghetrouwe in alle sijn huys, als een dienaer tot een ghetuyghenis der dinghen die te segghen waren, 6 Maer Christus is als die sone in sijn huys, welck huys wi sijn, eest sake dat wij het betrouwien ende die glorie der hopen totten eynde toe vast behouden. 7 Daerom ghelyc die heylige gheest seyt. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, 8 soo en wilt v herten niet verherden, ghelyc in die verbitteringhe nae den dach der becoringhen in die woestijne, 9 Daer v vaders my ghetempteert hebben, sij hebben gheproeft ende ghesien mijn werken 10 veertich iaren, Warom dat ick verbolghen ben gheweest op dit gheslachte, ende heb gheseyt. Sij dolen altijt metter herten, Maer sij en hebben mijn weghen niet bekent, 11 den welcken ick ghesworen hebbe in mijn gramscappe dat sij niet en sullen in mijn ruste comen. 12 Siet toe broeders dat by auontueren in iemant van v lieden niet en sij een quaet herte der ongheloouicheyt om te sceyden vanden leuende Godt 13 maer vermaent malcanderen daghelycs, soo langhe alsmen heden noemt, op datter niemant van v lieden verhart en worde door die bedriechelycheyt der sonden, 14 want wij sijn Christus deelachtich gheworden, eest by alsoo noctans dat wij het beghinsel van sijnder

4 DAerom laet ons vreesen, datter by auontueren iemant van v lieden verlaten hebbende die belofte van te ghaen in sijn ruste, niet gheacht en worde daer te ghebreken, 2 Want het is ons ooc vercondicht, ghelyc dat henlieden was, maer dwoort datse ghehoort hebben en heeft hen niet ghebaet, om dat niet ghemengt en was metten ghelooue van die ghene diet ghehoort hebben, 3 want wi die ghelooft hebben sullen in die ruste gaen, ghelyc hy gheseyt heeft. Ghelyc ick ghesworen hebbe in mijnen toren, eest dat sij in mijn ruste ghaen sullen, Ende dat was voorwaer als die wercken van dat ierste maecsel der werelt volmaect waren, 4 want hy heeft op een plaatse vanden seuenstenen dach gheseyt aldus. Ende Godt heeft gherust opden seuenstenen dach, van alle sijnen wercken, 5 Ende in dese plaatse wederom. Eest dat si gaen sullen in mijn ruste 6 Aenghesien dan dattet staet te comen datter sommige in sijn ruste sullen gaen, ende dat si, den welcken dat ten iersten vercondicht is gheweest, daer niet inghegaen en sijn om die ongheloouicheyt wille, 7 soo ordineert hy wederom eenen dach huyden, door Daud segghende, nae soo veel tijts, ghelyc dat voorseyt is. Eest dat ghy heden sijn stemme hoort, soo en wilt v herten niet verherden, 8 Want hadde hen Iesus ruste ghegheuen, soo en soude hy nemmermeer daer naer van eenen anderen dach ghesproken hebben. 9 Hierom soo worter noch eenen rust dach achter ghelaten voor Gods volc 10 Want die in sijn ruste ghecomen is, die rust ooc van sijnen wercken, ghelyc Godt oock van die sijne. 11 Daerom laet ons haesten om te comen in die ruste, op datter niemant en valle in

dat selue exempl der onghelooicheyt, **12** want het ordinacie van Melchisedec, **11** Vand en welcken woort Gods is leuende ende crachtich, ende scherper wi een groote reden hebben, ende swaer om wt door snijdende dan eenich sweert op beyde sijden te legghen, want ghy sijt cranck gheworden om te snijdende, ende het gaet doere tot dat sceyden der hooren, **12** want als ghy behoordet meesters te sijne zielen ende des gheests, ende der tsamen voechselen om des tijts wille soo behoefdi wederom datmen v ende des merchs, ende tis een onderscheyder van die leere welck die ierste beghinseLEN sijn der woorden gheachten ende meyninghen des herten, Ende daer Gods, ende ghy sijt gheworden sulc den welcken en is gheen creatuer onsienlijc voor sijn aenschijn, **13** melc van noode is, ende gheen harde spijse, **13** Want maer alle dinghen sijn bloot, ende oopen voor sijn alle die melck nuttet die en is niet deelachtich van ooghen, vanden welcken wij sprake hebben. **14** Nv dwoort der rechtuerdicheyt, want hy is noch een cleyn wij dan hebben eenen hoogen priester die ghegaen kint, **14** Maer den volmaecten hoort toe die harde is door die hemelen lesum den sone Gods, soo laet spijse, hen die door gheuoonte hebben gheoeffende ons houden die belijdinghe, **15** want wij en hebben sinnen tot onderscheyden van goet ende quaet.

gheenen hoogen priester die niet en soude connen medelijden hebben met onse cruncheden, maer in alles gheproeft nae die ghelyckenisse sonder sonde, **16** Daerom laet ons toe gaen met betrouwien tot den throon der gratien, op dat wij bermherticheyt moghen vercrijghen, ende dat wij gracie moghen vinden als wi die helpe van doen sullen hebben.

5 Want een ieghelyc hooch priester wten menschen ghenomen, wort voor die menschen ghestelt in die dinghen die tot Gode sijn, dat hi offeren soude gauen ende sacrificien voor die sonden, **2** die medelijden soude moghen hebben met die ghene die onwetende sijn ende dolen, want hy ooc beuanghen is met crancheyt, **3** ende daerom moet hy als door tvolc, oock voor sij seluen offeren voor die sonden. **4** Ende niemant en neemt sij seluen die eere aen, maer die van Gode gheroepen wort als Aaron. **5** Alsoo en heeft Christus sij seluen niet eerlijck ghemact dat hy hooch priester soude worden, maer die ghene die tot hem ghesproken heeft. Ghy sijt myn sone, ick heb v heden voortgebracht, **6** Ghelyckerwijs hy oock op een ander plaatse seyt. Ghy sijt priester inder ewicheyt, nae die insettinghe van Melchisedec. (*aiōn g165*) **7** Die in die daghen sijns vleeschs, ghebeden ende smeekingen tot den ghenen die hem mocht verlossen vander doot, met een crachtich gheroep ende met tranen offerende, is verhoort gheweest om sijnder eerweerdicheyts wille, **8** Ende voorwaer hoe wel hy die sone was, heeft hi wt tghene dat hy gheleden heeft, onderdanicheyt gheleert, **9** ende volmaect wesende, is hy, alle den ghenen die hem onderdanich sijn, gheworden een oorsake der eewigher salicheyt, (*aiōnios g166*) **10** ghenoeamt van Gode een hooch priester nae die

6 DAerom achterlatende dwoort van Christus beginseLE, laet ons ter volcomenheydt varen niet wederom legghende het fundament der penitencien, van doode wercken, ende des gheloofs tot Gode, **2** van die leerlingen der doopselen, ende ooc van doplegghen der handen, ende van die verrijsenisse der dooden, ende van dat ewich ordeel. (*aiōnios g166*) **3** Dit sullen wij ooc doen, eest dat Godt ghehenghet, **4** Want het is onmoghelyc dat die ghene die eens verlicht hebben gheweest, ende hebben ooc ghesmaect die hemelsche gawe, ende sijn deelachtich gheworden des heyluchs gheests **5** ende hebben ooc niet te min ghesmaect dat goet woort Gods, ende die crachten der toecomender werelt, (*aiōn g165*) **6** ende afgeuallen sijn souden wederom vernieuwt worden ter penitentien, wederom hen seluen cruycende den sone Gods, ende hem bespottende, **7** Want een eerde die dickmael den reghen op haer comende drinct, ende is voorts brengende bequaem cruyt, hem vanden welcken sij ghebouwet wort, ontfant die benedictie van Godt, **8** maer die voortsbrengt dornen ende distelen, die is verworpen, ende seer nae by der maledictien, wiens eynde sal wesen ter verberringhen, **9** Maer wij betrouwien van v lieden mijner alderliefste beter dinghen, ende naerder der salicheyt, hoe wel dat wij alsoo spreken. **10** Want Godt en is niet onrechtuerdich dat hy ws wercs soude vergheten, ende uwer liefden die ghy ghehoont hebt in sijnen naem, die den heylighen ghedient hebt, ende noch dient, **11** Maer wij begheeren dat een ieghelyc van v lieden vertoont die selue sorchuuldicheyt, tot dat volbrenghen der hopen totten eynde toe, **12** op dat ghy niet traech en wort, maer naeuolgers der gheender

die door tghelooue ende verduldicheyt die beloften sullen beeruen, **13** Want God Abrahe ghelouende (om dat hy niemanden meerder en hadde by den welcken sweren soude) heeft ghesworen by sij seluen **14** dat hy leeft, **9** Ende (om alsoo te spreken) door segghende. Ick sal v ghebenedijdende ghebenedijden Abraham is Leui die de thienden ontfanghen heeft, ende vermenichfuldighende vermenichfuldighen, **15** ooc verthient gheweest, **10** want hy was noch in des Ende alsoo lancmoedelijc verdraghende heeft hy die vaders lendenen doen Melchisedec hem te ghemoete belofte vercreghen, **16** want die menschen sweren by quam. **11** Daerom eest dat die veruullinghe doort eenen meerderen dan sij sijn, ende het eynde van Leuitelijc priesterscap was (want het volck heeft onder allen hen ghekijf ter versekeringhen is den eedt. **17** hem die wet ontfanghen) wat waert dan noch van Waer in Godt willende den erfghenamen die beloften noode datter na Melchisedecs ordinancie een ander oueruloedeljicker toonen die onueranderlycheyt sijns priester opstaen soude ende dat die niet en soude raets heeft daer eenen eedt tusschen-ghestelt, **18** op nae die ordinacie van Aaron ghenoemt worden? dat wij door twee onueranderlycke dinghen, midts **12** Want als het priesterscap verstelt wort, so eest die welcke Gode onmoghelyck is te lieghen, een ooc van noode datter ooc een verstellinghe der wet alderstercste solaes souden hebben, die daer toe ghesciede, **13** want die ghene daer dese dinghen af vlieden om te houden die voorghestelde hope, **19** ghesproken worden, die is van een ander gheslachte die wi hebben als eenen ancker der zielen seker waer af niemant aenden outaer ghdient en heeft. **14** ende vaste, ende ingaende tot dat binnenste des voorhancsels **20** daer die voorlooper Iesus voor ons inghegaen is, ghworden sijnde hooch priester nae die ordinacie van Melchisedec inder ewicheyt. (aiōn g165)

7 Want dit is Melchisedec die coninck van Salem een priester des oppersten Godts, die welcke Abraham teghen ghinck doen hy wederom comen was vanden slach der coninghen, ende heeft hem ghebenedijt, **2** den welcken Abraham oock wtgheseyden heeft die thienden van alle dinghen, dese wort ten iersten bediet een coninc der rechtuerdicheyt, ende daer nae een coninc van Salem dat is een coninck des vredts, **3** sonder vader, sonder moeder, sonder afcoemste van gheslachte, noch begin der daghen noch eynde des leuens hebbende, Ende hy ghelyc sijnde den sone Godts, blijft Priester inder ewicheyt. **4** Maer aensiet hoe groot dat dese is den welcken Abraham die patriarch thienden ghegheuen heeft vanden besten dinghen, **5** Ende voorwaer die van Leuijs kinderen het priesterscap ontfanghende, hebben een ghebodt die thienden te ontfanghen vanden volcke nae die wet dat is van haren broederen, hoe wel dat sij oock ghecomen sijn wt Abrahams lendenen, **6** Ende hy wiens gheslachte niet mede ghetelt en wort onder henlieden die heeft thienden ontfanghen van Abraham, ende hi heeft desen die de beloften hadde ghebenedijt, **7** Ende sonder eenich wedersegghen wordt het ghene dat minder is ghebenedijt van dat sullen beeruen, **8** Ende hier ontfanghen die sterffelijcke dat hy niemanden meerder en hadde by den welcken menschen die thienden, maer daer betuycht hy mach salich maken, gaende door sij seluen tot Gode altijt leuende om te bidden voor ons **26** Want het

betaemde dat wij alsulcken hooghen priester souden sijnen broedere, segghende. Kent den Heere, want hebben, heyligh, onnosel, onbesmet, verscayden sij sullen my allegader kennen vanden minsten totten van die sondaers, ende hooger dan die hemelen meesten van henlieden, **12** want ick sal ghenadich gheworden, **27** die gheenen noot en heeft alle daghe sijn haren ongherechticheden ende haerder sonden (ghelyck die priesters) ierstmael voor sijn misdaden en sal ic nv voorts niet meer ghdencken, **13** Ende slachofferanden te offeren, ende daer nae voor des segghende een nieuwe, heeft hy het ierste veroudert, volcs misdaden, want dat heeft hy eens ghedaen, sij Maer wat veroudert ende veriaert wort, dat is by sijn seluen offerende, **28** want die wet steldt tot priesters eynde.

mensen die crancheyt hebben, maer dwoort des eedts, dwelc nae die wet, is den sone inder ewicheyt volmaect. (aiōn g165)

8 Dle somme van tghene datter gheseyt wordt is dit.

Wij hebben sulcken hooghe priester die gheseten is in die rechte sijde vanden stoel der grootheyt in die hemelen, **2** een dienaer der heyligen, ende des warachtichs tabernakels dwelck die Heere vast ghemaect heeft, ende niet die mensch, **3** Want alle hooch priester wort ghestelt om ghiften ende slachoffereanden te offeren, daerom eest van noode dat dese wat hebbe dat hy offeren mach, **4** Daerom waer hi op deerde, soo en waer hy gheen priester die wijle datter waren die nae die wet gauen offerden, **5** die welcke der ghelyckenissen, ende der scaduwen dienen van die hemelsche dinghen, Ghelyck Moysi gheantwoort is, als hi het tabernakel volmaecte. Siet (seyde hy) dat ghijt al doet nae dat voorbeelt dwelck v ghetoot is opden berch, **6** Maer nv heeft hy eenen beteren dienst vercreghen soo vele als hy eens beters testaments middelaer is, dwelc in beter beloften vast ghemaect is, **7** Want hadde dat ierste onberispelijc gheweest, so en souder gheen plaetse voor een ander ghesocht worden, **8** Want henlieden misprijsende seyt hy. Siet daer sullen daghen comen, sprecct die Heere, ende ick sal vomaken ouer thuys van Israel, ende dat testament dwelck ick haren vaderen ghemaect hebbe, opden dach als ick hen hant ghenomen hebbe dat icse wtleyden soude wten lande van Egipten, want sij en sijn niet ghebleuen in mijn testament, ende ick hebse ongheacht ghelaten seyt die Heere. **10** Want dit is het testament dat ick maken sal den huyse van Israhel nae dese daghen seyt die Heere, gheuende mijn wetten in hen verstant, ende in hen herte sal icse scrijven ende ick sal hen tot eenen God sijn, ende sij sullen my tot een volck sijn, **11** ende een ieghelyc en sal sijnen naesten niet leeren, ende een ieghelyc

sijnen broedere, segghende. Kent den Heere, want meesten van henlieden, **12** want ick sal ghenadich en sal ic nv voorts niet meer ghdencken, **13** Ende segghende een nieuwe, heeft hy het ierste veroudert, Maer wat veroudert ende veriaert wort, dat is by sijn eynde.

9 Het ierste testament hadder voorwaer te voren sijn rechtuerdichmakinghen des diensts, ende een twwendicheheylicheyt. **2** Want het tabernakel is ten iersten ghemaect, waer in dat waren die candelaers, ende die tafel, ende die voorlegghinge der brooden die heyligh ghenoeamt wort. **3** Maer na dat tweetste voorhancsel was het tabernakel dwelc ghenoeamt wort theylich der heylighen, **4** hebbende het gulden wieroockvat, ende die arcke des testaments, rontsomme ouerdict van allen sijden met goude, waer in was die gulden cruycke houdende het manna ende Aarons roede die bladeren voortbracht hadde, ende die tafelen des testaments, **5** ende ouer die waren die Cherubims der glorien ouerlommerende den stoel der ghenaden, waer af dat nv niet en is te segghen van elcken besondere, **6** Maer als dese dinghen aldus bereydt waren, soo ghinghen die priesters altijt in dat ierste tabernakel, die diensten der sacrificien voldoende, **7** maer int tweede ghinc alleene die ouerste priester eens tiaers, niet sonder bloet, dwelck hy offert voor sijn, ende des volcs onwetenheyt **8** Den heylighen gheest dit te kennen gheuende, dat den wech der heylighen noch niet gheopenbaert en was, te wijle dat het ierste tabernakel noch sijnen staet hadde, **9** dwelck een ghelyckenisse is van desen teghenwoordighen tijt, waer nae gheoffert worden gauen, ende slachofferanden die nae die conscientie den ghenen die dient niet volcomen maken en connen, **10** alleenlijc in spijsen ende in drancken, ende verscayden manieren van wasschen, ende rechtuerdicheden des vleeschs die tot den tijt der beteringhe inghestelt sijn. **11** Maer Christus een aencomende hooghe priester der toecomender goeden is door een meerder ende volmaecter tabernakel niet met handen ghemaect, dat is niet van desen maecsel **12** noch door tbloet der bocken oft calueren, maer door sijn eyghen bloet, eens ingaan in dat heyligh, hebbende gheuonden die ewighe

verlossinghe. (aiōnios g166) 13 Want eest dat het bloet der bocken ende der stieren, ende dasschen vanden veerscalue bespraeyt sijnde die besmette heylicht tot die suyeringe des vleeschs 14 hoe veel te meer heeft het bloet Christi, die door den heylighen gheest sij seluen Gode onbesmet gheoffert heeft, ons conscientie ghesuyuert van doode wercken om te dienen den leuenden Godt? (aiōnios g166) 15 Ende daerom is hy een middelaer des neuen testaments, op dat die ghene die gheroepen sijn (ouermidts die doot die daer tusschen comen is, tot verlossinghe van die ouertredingen die onder dierste testament waren) ontfanghen souden die beloefte der ewigher effelijcheyt. (aiōnios g166) 16 Want waer een testament is, daer eest van noode dat die doot des testamentmakers daer nae volghe, 17 Want het testament is in die dooden gheuesticht, anders so en eest noch niet van weerden als hy noch leuet diet testament ghemaect heeft. 18 Daerom so en is het ierste voorwaer sonder bloet oock niet gheheylicht gheweest, 19 want als alle tghebodt der wet van Moyses ghelesen was alle den volcke, soo heeft hy, nemende tbloet der calueren ende bocken met water ende purpur wolle, ende hysope, den seluen boeck oock ende alle tvolck bespraeyt 20 segghende Dit is bloet des testaments, dwelck God tot v lieden gheboden heeft. 21 Oock heeft hy het tabernakel ende alle die vaten des diensts, desghelycks metten bloede bespraeyt, 22 Ende by nae alle dinghen worden doort bloet nae die wet ghesuyuert, ende sonder bloetstortinghe en wort gheen verghiffenisse ghedaen. 23 Aldus dan eest voorwaer van noode die voorbeelden der hemelscher dinghen hier mede ghesuyuert te worden, maer die selue hemelsche dinghen moeten door beter slachofferanden ghesuyuert worden dan met dese, 24 Want Iesus is niet gheghaen in die heylige plaatzen met hande ghemaect die voorbeelden der dinghen die warachtich sijn, maer inden hemel op dat hy nv soude teghenwoordich sijn voor Gods aensicht voor ons lieden. 25 Noch oock niet om dat hy sij seluen dicmael soude offeren, ghelyc die ouerste priester gaet in die heylige plaatse alle iaere, met vreemden bloede, 26 want anders soo waert van noode dat hy dicmael lijden soude van tbeghinsel der werelt, Maer nv heeft hy hem eens gheopenbaert, in die veruullinghe der tijden tot een afnemen van die sonde door sijn slachofferande, (aiōn g165) 27 Ende ghelyc den mensche ghestelt is eens te steruen, ende daer nae het ordeel, 28 alsoo is Christus oock eens gheoffert gheweest om die sonden van veel menschen gheheel af te nemen, ten tweeden sal hy openbaren sonder sonde den ghenen die hem verwachten ter salicheyt.

10 VWant die wet hebbende een scaduwe der toe comender goeden, niet het warachtich beelt der dinghen, en mach nemmermeer volcomen maken die ghene die daer toegaen, met die selue slachofferanden die sij sonder ophouden offeren tot allen iaren, 2 want anders soo souden die opghehouden hebben van gheoffert te worden, om dat die dienaers eens ghesuyuert sijnde gheen conscientie der sonder voorts meer en souden hebben, 3 Maer hier inne wort een ghdenckenisse der sonden tot elcken iare ghehouden, 4 want het is onmoghelyck dat door der stieren ende bocken bloet die sonden souden aghanomen worden, 5 Daerom hy in die werelt comende seyt. Gheen slachofferande ende ghifte en hebdi ghewilt, maer ghy hebt my een lichaem bequamelijc toegheuoecht, 6 die heelbrantofferen, ende die sondofferen en hebben v niet behaecht, 7 Doen heb ick gheseyt. Siet ick come, int beghinsel des boecs is van my ghescreuen dat ick Godt uw en wille doen soude, 8 Bouen segghende. Dat ghy die slachofferanden ende sacrificien ende heelbrantofferen ende sondofferen niet ghewilt en hebt, ende dat v oock niet behaechten hebben, die nae die wet gheoffert worden, 9 doen heb ick gheseyt. Siet ick come, om dat ick Godt uw en wille doen soude, daer neemt hy dierste wech om dat nauolghende in te setten, 10 In welcken wille wij gheheylicht sijn, door die offerande van dlichaem Iesu Christi eens, 11 Ende voorwaer elck priester is teghenwoordich alle daghe dienende, ende die selue slachofferanden dicmael offerende, die nemmermeer die sonden en moghen afnemen, 12 Maer dese een slachofferande offerende voor die sonden, sitd inder ewicheyt een die rechte hant Gods, 13 voortaan verwachtende tot dat sijn vianden ghestelt sullen worden tot een scabelle sijnder voeten, 14 want door een offerande heeft hy inder ewicheyt volmaect die gheheylichde. 15 Ende die heylige gheest betuyghet

ons ooc, want nae dat hy gheseyt heeft. **16** Ende dit is sijt gheworden der gheender die alsoo wandelen, **34** het testament dat ick tot henlieden betuyghen sal nae Want ghi hebt oock metten gheuanghenen medelijden die daghen, seyt die Heere. Gheuende mijn wet in ghehadt, ende die beroouinghe van uwen goeden hen herten, ende in hen gedachten sal icse scrijuen, hebdi mit blijscap ontfanghen, wetende dat ghy noch **17** ende haerder sonden ende ongerechticheden en een beter ende blijuende goet hebt inden hemel. **35** sal ick nv niet meer ghedencken, **18** Ende waer Daerom en wilt v betrouwien niet verliesen, die een verghiffenis is van dese, daer en is voorts gheen groot vergheldinghe heeft, **36** want verduldicheyt is offerande meer voor die sonde, **19** Daerom broeders v van noode, op dat ghy den wille Gods doende, hebbende betrouwien inden inganc der heylighen moecht vercrijghen die belofte **37** Want noch een doort bloet Christi **20** door den nieuwen ende leuenden luttel ende een cleyn luttelken, ende die toecomende wech welcken hy ons ierstmael voorgewandelt heeft is, sal comen, ende hy en sal niet vertoeuen, **38** maer doort voorhanssel, dat is, sijn vleesch, **21** hebbende mijn rechtuerdicheyt leeft wten gheلوove, maer eest oock den groeten priester ouer thys Gods, **22** laet dat hy hem seluen ontrect, soo en sal hy mijnder ons daer toegaen met een warachtich herte in die zielen niet behaghen, **39** Maer wij en sijn gheen volheyt des gheest hebbende die herten bespraeyt kinderen des aftrekens ter verdoemenissen, maer van een quade conscientie, ende die lichamen des ghehoofs tot vercrijghinghe der zielen.

ghewasschen met suyeren water, **23** laet ons houden die onbeweghelycke belijdinghe onser hopen (want hy is ghetrouwe diet beloeft heeft) **24** ende laet ons malcanderen aenmercken tot verweckinghe der liefden, ende der goeder wercken, **25** niet verlatende onse vergaderinghe, ghelyc die sommige ghewoonlijck sijn maer troostende, ende dat soo veel te meer als ghy siet den dach aencomende. **26** Want als wij al willens sondighen, nae dat wij ontfanghen hebben die kennisse der waerheyt, soo en wort daer voor die sonden nv gheen slachofferande meer achterghelaten, **27** maer een veruaerlyc verwachten des ordeels, ende een crachtighe wreetheyt des viers, welck verslinden sal die vianden, **28** Soo wie Moyses wet breect die sterft sonder eenighe onferminghe door twee oft drij ghetuyghen, **29** hoe veel te meer quader pijnen meyndi dat sulc lijden sal, die den sone Gods vertreden heeft, ende het bloet des testaments voor onsuyuer ghehouden, waer in dat hy gheheylicht is, ende den gheest der gratien versmaethet aenghedaen heeft? **30** Want wi weten wie datter gheseyt heeft. Gheeft my die wrake, ick salt verghelden, Ende wederom, want die Heere sal sijn volc ordeelen. **31** Het is grouwelijc te vallen in die handen des leuende Gods, **32** Maer weest ghedachtich der voorleder daghen, in die welcke ghy verlicht sijne eenen grooten strijd des lijdens hebt verdraghen, **33** eens deels voorwaer als ghy door versmaetheden ende tribulatien een besiensel sijt gheworden, ende eens deels als ghy medeghesellen

11 MAer het ghelooue is een vasticheyt der dinghen die te hopen sijn, een seker bewijs der dinghen die niet ghesien en worden, **2** Want hier door hebben die ouders ghetuyghenis vercreghen, **3** Door tghelooue verstaen wij, dat die tijden deser werelt bequamelijc ghescict sijn door dwoort Godts, op dat wt die onsientlijcke dinghen ghemaect souden worden die sienlijcke. (aión g165) **4** Doort ghelooue heeft Abel Gode een meerder slachofferande gheoffert dan Cain, door die welcke hy een ghetuyghenis vercreghen heeft dat hy rechtuerdich was, als Godt ghetuyghenis gheuende was van sijnen ghitften, ende daer door spreect hy noch al is hy doodt, **5** Doort ghelooue is Enoch wechgheuoert dat hy die doot niet sien en soude, ende hi en worde niet gheuonden, want God heeft hem wechgheuoert, want voor die verueringhe heeft hi ghetuygenis ghehadt, dat hy Gode behaecht hadde, **6** Maer sonder gheloooue eest onmoghelijc Gode te behaghen, Want soo wie tot Gode coemt die moet gheloouen dat hy is, ende dat hy den ghenen die hem soeken een vergelder is. **7** Door tghelooue heeft Noe nae dat hy een antwoorde ontfanghen hadde van die dinghen die noch niet ghesien en worden vreesende een arcke bereyt ter salicheyt van sijnen huyse, door die welcke hy die werelt verdoemt heeft, ende is een erfghenaem ghestelt der rechtuerdicheyt die wten gheloooue is, **8** Door tghelooue heeft hy die Abraham ghenoemt wort, onderdanich gheweest om wt te gaen ter plaetsen die hy ontfanghen soude tot een erffenisse, ende

hy is wtghegaen, niet wetende waer henen dat hy 25 meer verkiesende ghepijnicht te worden met Godts ginc. 9 Doort ghelooue heeft hi ghewoont int lant volc, dan der tijtelijcker sonde ghenochte te hebben, der beloften, als in een vreemt landt, woonende in 26 achtende het verwijt Christi meerder rijckdommen hutten met Isaac ende Iacob mede erfghenamen der te wesen, dan den schat van Egipten want hy sach op seluer beloften, 10 want hy verwachte een stadt die die vergheldinghe, 27 Door tghelooue heeft hy Egipten fundamenten hadde der welcker constich makere ghelaten, niet ontsiende die hoochmoedicheyt des ende sceppere Godt is, 11 Door tghelooue heeft die conincks, want den onsienlijcken heeft hy als siende onvruchtbaer Sara cracht ontfanghen des saets, oock verdraghen, 28 Door tghelooue heeft hy Paesschen ouer den tijt des ouderdoms, want sij ghehoofde dat feestelijck ghehouden, ende die bloetstortinghe, op hy ghetrouwue was diet beloeft hadde. 12 Daerom dat die ghene die dierste gheborene verdorf hen sijnder ooc gheboren van eenen man (ende dien niet raken en soude. 29 Doort ghelooue sijn sij verstoruen) als sterren des hemels in menichte, door die roode zee ghehaen als door dat drooghe ende ghelyck dat sandt dwelck aen de cant der lant, dwelck als die Egiptenaren ondersocht hadden, zee is ontellijck. 13 Nae tghelooue sijn alle dese werden sij verslonden. 30 Door tghelooue sijn ghestoruen, niet ontfanghen hebbende die beloften, die mueren van Iericho neder gheuallen door den maer van verre die aensiende ende groetende, ende omganck van seuen daghen. 31 Door tghelooue belijdende dat sij pelgrims ende vreemdelingen sijn en is Raab die ghemeyn weerdinne niet verloren op die eerde, 14 Want die dese dinghen segghen die ghegaen metten onghelooighen, ontfanghende bewijsen dat sij hen landt soecken, 15 Ende waert dat die bespieders met vreden, 32 Ende wat sal ick sij emmer des lants ghedachtich haddegheweest noch segghen? Want den tijt sal my ontbreken daer sij wtghegaen waren, soo hadden sij voorwaer vertellende van Gedeon, Barac, Samson, Iephte, tijt om weder te keeren, 16 maer nv begheeren sij Dauid, Samuel, ende van die propheten, 33 die een beter lant dat is een hemelsch lant, Daerom en doort ghelooue conincrijcken verwonnen hebben, scaemt hem God niet, haerlieder Godt ghenoemt ghewracht hebben die rechtuerdicheyt vercreghen te worden, want hy heeft hen een stadt bereydt. 17 hebben die beloften, ghesloten die muylen der Door tghelooue heeft Abraham Isaac gheoffert doen leeuwen, 34 wtghebluscht die cracht des viers, die hy beproeft worde, ende hy offerde sijnen eenighen ontuloden sijn dat scerpte des sweerts, crachtich gheboren sone die de beloften ontfanghen hadde sijn gheworden van cranckheyf, sterck gheworden 18 (totten welcke gheseyt is) In Isaac sal v dat saet inden strijd, ghekeert hebben die heylighers der ghenoemt worden, 19 voorwaer houdende dat Godt vreemden, 35 die vrouwen hebben hen dooden machtich was oock van die dooden te verwecken, ontfanghen van die verrijsenis, Maer die andere waerom heeft hy dien tot een ghelyckenisse wederom sijn wtgherect gheweest niet ontfanghende eenighe ontfanghen. 20 Door tghelooue heeft Isaac Iacob ende verlossinghe, op dat sij een beter verrijsenis vindt Esau ghebenedijt van toecomende dinghen. 21 Door souden, 36 Maer die andere hebben bespottinghen tghelooue heeft Iacob steruende een ieghelyc van ende slaghen gheproeft, daer toe oock banden Iosephs kinderen besonder ghebenedijt ende heeft ende kerkeren, 37 sij sijn ghesteent gheweest, van aenghebeden dat wtersten van sijnder roeden. 22 Door een ghehouwen gheweest, ghetempteert gheweest, tghelooue heeft Ioseph steruende vermaen ghedaen ende door verslaen des sweerts ghestoruen, sij van dat reysen der kinderen van Israel ende heeft hebben ommeghegaen in scaepspeisen, in gheyten gheboden van sijnen ghebeerten, 23 Door tghelooue vellen, ghebrec lijdende, benaut, ghepijnicht 38 der Moyses gheboren sijnde is gheborghen gheweest welcker die werelt niet weerdich en was, in woeste drij maenden van sijnen ouders, om dat sij ghesien plaatzen dolende op berghen, ende in speluncken, hadden dattet een fraey kindeken was, ende sij en ende in die holien der eerden, 39 Ende alle dese hebben des conincks ghebodt niet ontsien, 24 Door door tghetuyghenis des gheloofs gheproeft sijnde en tghelooue heeft Moyses doen hy groot gheworden hebben die belofte niet ontfanghen, 40 midtsdien dat was gheloochent dat hy Pharaos dochters sone was,

Godt wat beters voor ons voorsiente was, dat sij beledt en doe, ende datter vele door die besmet worden.

12 DAerom wij oock hebbende omrent ons soo groote wolcke der ghetuyghen, aflegghende alle last, ende alle sonde ons omstaende, laet ons door verduldicheyt loopen tot den strijd die ons voorghesteldt is, 2 aensiende opden principalen wercker ende voleynder des geloofs lesum die welcke hebbende voor hem ghestelt die blijscap, heeft het cruys verdraghen, versmadende die bescaemtheyt ende sidt ter rechter hant Godts. 3 Want ghedenct sijns die sulck wedersegghen teghen hem seluen van die sondaers verdraghen heeft, op dat ghy niet vermoeyt en wort met uwen ghemoede verflauwende, 4 want ghy en hebt noch totten bloede niet wederstaen, teghen die sonde strijdende, 5 ende ghy hebt vergheten die vertrostinghe die tot v lieden als tot kinderen spreect segghende. Mijn sone en wilt niet verachten die castijnghe des Heeren, noch en latet v niet verdrieten als ghy van hem ghestraft wort, 6 Want wien die Heere liefheeft, dien castijt hy, ende hy gheesselt elck kint dat hy ontfant, 7 In die castijnghe volherdet, als den kinderen soo biedt Godt sij seluen v lieden, want wat kint issert dat die vader niet en castijt? 8 Eest dat ghy buyten die castijnghe sijt, der welcker sij alle deelachtich sijn gheworden soo sijdy dan bastaerden ende gheen wettighe kinderen, 9 Voorts soo hebben wij voorwaer vaders ons vleeschs tot onderwijsers ghehadt, ende wij ontsaghen die, en sullen wi niet veel te meer onderdanich sijn den vader der gheesten ende leuen? 10 Ende die leerden ons voorwaer op eenen tijt van luttel daghen nae haren wille, maer dese tot dat ghene dat orboerlijck is om te ontfanghen sijn heylinghe. 11 Maer alle castijnghe en die teghewoordicheyt en sciijnt niet genoechelijc te wesen, maer droeuich, maer namaels sal sij een seer gheruste vrucht der rechtuerdicheyt weder gheuen den ghenen die door haer gheoeffent sijn, 12 Daerom richt op die slappe handen, ende lamme knyen, 13 ende maect rechte ganghen met uwen voeten, op datter iemant crepel gaende niet en dwale, mae laet hem meer genesen worden. 14 Volcht den vrede met alle menschen ende heylicheyt, waer sonder dat niemand Godt sien en sal, 15 toesiende datter niemand der gratien Godts en ontbreke, op datter gheen wortel der bitterheyt opwaerts spruytende beledt en doe, ende datter niemand een hoereerde en sij oft ongheestelijc ghelyc Esau, die om een spijse sijn recht der ierster gheboorten vercocht heeft, 17 want ghy sult weten, hoe dat hy namaels begheerende die benedictie te beeruen, verworpen is gheweest, want hy en vant gheen plaatse der penitencien, hoe wel dat hy die met tranen versocht hadde, 18 Want ghy en sijt niet ghegaen totten rakelijcken berch, ende totten viere daermen aencomen mach, ende totten stormende wint, ende duysterheyt, ende onweder, 19 ende tgheluyt der basoenen ende die stemme der woorden, die welcke die ghene diese ghehoort hebben, weygherden hen dat hen dwoort niet en soude ghedaen worden 20 (Want sij en verdroegen niet tghene datter gheseyt worde, Ende waert dat een beeste den berch raecte, die soude ghesteent worden, 21 Ende also veruaerlijc waert datter ghesien worde, Moyses heeft gheseyt. Ick ben verscrift gheworden, ende heel beuende) 22 Maer ghy sijt ghegaen tot den berch Sion ende die stadt des leuende Godts tot die hemelsche Ierusalem, ende totter menichten van veel duysent Enghelen, 23 ende tot die kercke der ierstelinghen die bescreuen sijn in die hemelen, ende tot God den rechter van al, ende tot die gheesten der volmaecter rechtuerdigher, 24 ende tot des nieuwen testaments middelaer lesum ende tot die bespraeyinghe des bloets, beter sprekende dan Abels bloet. 25 Siet toe dat ghy den ghenen die spreect niet en veronweerdicht, Want eest sake dat sij niet ontuloden en sijn die hem veronweerdicht hebben die opder eerden sprack, veel te min wij die verachten den ghenen die ons van die hemelen toespreect, 26 wiens stemme doen die eerde beruerde, maer nu beloeft hy segghende. Noch eens ende ick sal berueren niet alleen die eerde, maer oock den hemel. 27 Maer dat hy seydt noch eens, soo verclaert hi die veranderinghe der wandelbaer dinghen als die ghemaect sijn, op dat die blijuen moghen die onwandelaer sijn. 28 Hierom het omberuerlijck rijck ontfanghende hebben wij die gratie, door die welcke wij Gode behaghende dienen souden, met vreese ende eerweerdicheyt, 29 Want voorwaer ons Godt is een verterende vier.

13 Die liefde der broederlicheyt blijue in v lieden, 2 ende die herbergsaemheyt en wilt niet

vergheten, want hier door hebben die sommige
behaecht, die Enghelen ter herberghen onfanghen
hebbende. 3 Weest gheachtich der gheuanghenen,
als mede gheuanghenen, ende der gheender die
arbeyden, als die selue oock mede int lichaem woont,
4 Den houwelijck is eerlijck, by ieghelycken ende
dat bedde is onbesmet, want die hoereerders ende
ouerspeelders sal Godt ordeelen, 5 Laet die manieren
sijn sonder ghericheyt, te vreden wesende met die
teghenwoordighe dinghen, Want hy heeft gheseydt,
Ick en sal v niet afgaan noch verlaten, 6 alsoo
dat wij ghetrouwelijck segghen moghen. Die Heere
is mijn helper, ick en sal niet vreesen wat my die
mensch doet 7 Weest gheachtich uwer ouersten,
tghelooue, 8 Iesus Christus is ghisteren ende heden,
die selue is oock inder eeewicheyt. (aiōn g165) 9 Met
verscycyden ende vreemde leerlingenhen en laet v niet
verleyden, Want tis dalder beste door die gratie therte
te vestighen, niet met die spijsen die niet ghebaet en
hebben den ghenen die daer in ghewandelt hebben.
10 Wij hebben eenen outaer waer af si gheen macht
en hebben te eten, die den tabernakel dienen, 11
Want welcker dieren bloet voor die sonde ghedraghen
wordt in dalder heylische plaatse, door den ouersten
priester, deser lichamen worden verbant buyten die
legheren, 12 Daerom heeft Iesus oock, om dat hy
door sijn bloet het volck heylighen soude, buyten die
poorte gheleden. 13 Daerom laet ons tot hem wtgaen
buyten die legheren, sijn verwijt draghende, 14 want
wij en hebben hier gheen blijuende stadt, maer wij
soeken een toecomende. 15 Hierom laet ons door
hem die offerande des loefs altijt Gode offeren, dat is
die vrucht der lippen die sijnen naem belijdende sijn
16 Maer der weldadicheyt, ende der mededeelinghen
en wilt niet vergheten, want door sulcke offeranden
wort Godt vernoecht. 17 Weest onderdanich uwen
ouersten, ende sijt hen onderworpen, want sij waken
ghestadelijck als die redene voor v sielen sullen
gheuen, op dat sij dat met blijscap doen moghen
ende niet suchtende, want dat en is v lieden niet
profijtelijck. 18 Bidt voor ons want wij betrouwuen
dat wij een goede consciencie hebben, willende in
alles wel leuen, 19 Maer te meer begheer ic dat
ghy dit doen wilt, om dat ick te haestelijcker mach v
lieden wederom ghegheuen worden, 20 maer Godt
des vreeds die wt die dooden ghebracht heeft den
grooten herder der schapen, int bloot des ewichs
testaments, onsen Heere lesun Christum, (aiōnios
g166) 21 die maecke v bequaem in alle goet, op dat
ghy sijnen wille doet, moecht doende in v lieden
dat behaghe voor hem door lesun Christum, den
welcken is glorie tot die eeewicheyt der eewicheden.
Amen (aiōn g165) 22 Ende ick bidde v broeders dat
ghy verdraghet dwoort des vertroostens, want ick
hebt v met seer corte woorden ghescreuen. 23 Weet
dat onse broeder Timotheus vrij ghelaten is, metten
dat welcken (eest dat hy haestelijcken coemt) sal ick v
25 Die gratie sij met v allen. Amen. Hier voleynt die
Epistel van sinte Pauwels totten Hebreën.

Jakobus

1 IACOBUS een dienaer Godts ende ons Heeren Iesu Christi, den twaelf gheslachten die in die verstroeytheyt sijn salicheyt **2** Mijn broeders achtet te wesen alle blijscap als ghy sult gheualen sijn in verscayden becoringen **3** wetende dat die proeuinghe ws gheloofs verduldicheyt werct, **4** Ende die verduldicheyt hebbe een volmaect werck, op dat ghy moecht wesen volmaect ende gheheel, nerghens in ghebrekende. **5** Maer eest dat iemant van v lieden wijsheyt behoeft, die beghere die van Gode, die allen menschen gheeft oueruloedelijck, ende niet en verwijt, ende die sal hem ghegheuen worden, **6** Maer hy bidde int ghelooue, niet twijfelende, want die twijfelt, die is ghelyck die bare vander zee, die vanden wint gheroert wort ende ommeghedreuen, **7** daerom die mensch en laet hem niet duncken dat hy iet ontfanghen sal vanden Heere. **8** Een man dobbel van ghemoede is onghestadich in alle sijn weghen, **9** Maer een ootmoedich broeder die glorieere in sijn verheffinghe, **10** ende die rijke in sijn vernederinghe, want ghelyc een bloeme des hoy sal hy verghaen, **11** want die sonne is opghestaen met hitten, ende die heeft het hoy verdorret, ende sijn bloeme is afgheualen, ende die schoonheit haerder ghedaenten is verghaen, alsoo sal die rijke oock verdwijnen in sijn weghen. **12** Salich is die man die de becoringhe verdraecht, want als hy sal gheproeft sijn, soo sal hy ontfanghen die croone des leuens, die God beloeft heeft den ghenen die hem liefhebben. **13** Niemand en segge als hy ghetempteert wort, dat hy van Gode ghetempteert wort, want Godt en is gheen tempteerde tot quaet, ende hy en tempteert niemand, **14** Maer een ieghelyck wort ghetempteert van sijn begheerlijcheyt afghetrocken, ende aengheloc, **15** Daer nae als die begheerlijcheyt ontfanghen heeft, soo baert sij die sonde, ende die sonde als sij volbracht is, brengt voorts die doot. **16** Daerom en wilt niet dolen mijn alderliefste broeders. **17** Alle die beste gaue ende alle volmaecte ghifte is van bouen nederdalende vanden vader der lichten, by den welcken gheen veranderinghe en is, oft ouerlommeringe der verkeeringhen, **18** Vrijwillichlyc heeft hy ons voorts bracht door dwoort der waerheyt om dat wij sijn souden eenighe om te hooren, maer traech om te spreken, ende traech tot gramscap, **20** want die gramscap eens mans en werct die rechtuerdicheyt Godts niet, **21** Daerom wech worpende alle onsuyuerheyt, ende oueruloedicheyt der quaetheyt, in saechtmoedicheyt ontfanct dat ingheplant woort, dwelck v ziele mach salich maken. **22** Maer weest doenders des woorts, ende niet alleen hoorders, v seluen bedrieghende, **23** Want isser iemant een hoorder des woorts ende gheen doender, dese sal gheleken worden den man die het aensicht sijnder ghebuerten aensiet in eenen spieghel, **24** want hy heeft sij seluen aensien, ende is wech ghegaen, ende ter stont heeft hy vergheten hoedanich dat hy gheweest heeft, **25** Maer soo wie aenmerct in die wet der volmaecter vrijcheyt, ende daer in blijft, niet gheworden sijnde een verghetelijck hoorder, maer een doender des wercs, dese sal salich wesen in sijn werck **26** Maer eest dat iemant meynt dat hy Godsdienstich is, niet bedwinghende sijn tonghe, maer verleydende sijn herte, deses Godsdienst is ydel. **27** Den suyueren Godsdienst by Godt ende den vader is dese, Te besoecken die weesen ende weduwen, in hen tribulatien ende hem seluen ombesmedt te houden van deser werelt.

2 MYn broeders, en wilt het ghelooue van die glorie ons Heeren Iesu Christi niet hebben int wtnemen der personen, **2** Want eest dat in uwe vergaderinghe coemt een man hebbende eenen gulden rinck, in een wit blinckende cleet, ende datter oock incoemt een arm mensch met een snoode habit, **3** ende dat ghy aenmerct op dien die ghecleedt is met dat seer eerlijck cleedt, ende segghet tot hem. Sidt ghy hier wel, maer segt totten armen, Staet ghi daer, oft sidt onder dat bancken mijnder voeten, **4** en ordeelt ghi lieden dan niet by v seluen, ende sijt gheworden rechters der ongherechtigher ghedachten? **5** Hoort mijn alderliefste broeders. En heeft Godt die arme menschen niet vercoren in dese werelt, rijck int ghelooue, ende erfghenamen des rijcks, dwelck Godt beloeft heeft den ghenen die hem liefhebben? **6** Maer ghy lieden hebt den armen mensch onteert, En verdrucken v die rijcke luyden niet door machticheyt, en trekken sij v niet tot die vierscare? **7** En blasphemeren sij niet den goeden naem die ouer v lieden aengheroepen

ierstelinghen sijns scepsels, **19** Ghy wetet mijn alderliefste broeders. Maer alle mensch sij rasch om te hooren, maer traech om te spreken, ende traech tot gramscap, **20** want die gramscap eens mans en werct die rechtuerdicheyt Godts niet, **21** Daerom wech worpende alle onsuyuerheyt, ende oueruloedicheyt der quaetheyt, in saechtmoedicheyt ontfanct dat ingheplant woort, dwelck v ziele mach salich maken. **22** Maer weest doenders des woorts, ende niet alleen hoorders, v seluen bedrieghende, **23** Want isser iemant een hoorder des woorts ende gheen doender, dese sal gheleken worden den man die het aensicht sijnder ghebuerten aensiet in eenen spieghel, **24** want hy heeft sij seluen aensien, ende is wech ghegaen, ende ter stont heeft hy vergheten hoedanich dat hy gheweest heeft, **25** Maer soo wie aenmerct in die wet der volmaecter vrijcheyt, ende daer in blijft, niet gheworden sijnde een verghetelijck hoorder, maer een doender des wercs, dese sal salich wesen in sijn werck **26** Maer eest dat iemant meynt dat hy Godsdienstich is, niet bedwinghende sijn tonghe, maer verleydende sijn herte, deses Godsdienst is ydel. **27** Den suyueren Godsdienst by Godt ende den vader is dese, Te besoecken die weesen ende weduwen, in hen tribulatien ende hem seluen ombesmedt te houden van deser werelt.

2 MYn broeders, en wilt het ghelooue van die glorie
ons Heeren Iesu Christi niet hebben int wtnemen
der personen, **2** Want eest dat in uwe vergaderinghe
coemt een man hebbende eenen gulden rinck, in een
wit blinckende cleet, ende datter oock incoemt een
arm mensch met een snoode habijt, **3** ende dat ghy
aenmerct op dien die ghecleedt is met dat seer eerlijck
cleedt, ende segghet tot hem. Sint ghy hier wel, maer
segt totten armen, Staet ghi daer, oft sint onder dat
banxken mijnder voeten, **4** en ordeelt ghi lieden dan
niet by v seluen, ende sijt gheworden rechters der
ongherechtigher ghedachten? **5** Hoort mijn alderliefste
broeders. En heeft Godt die arme menschen niet
vercoren in dese werelt, rijck int ghelooue, ende
erfghenamen des rijcks, dwelck Godt beloeft heeft
den ghenen die hem liefhebben? **6** Maer ghy lieden
hebt den armen mensch onteert, En verdrucken v die
rijcke luyden niet door machticheyt, en trecken sij v
niet tot die vierscaren? **7** En blasphemeren sij niet
den goeden naem die ouer v lieden aengheroepen

is? 8 Eest ooc dat ghy die conincklike wet volbrengt als v seluen, soo doedy wel, 9 maer eest dat ghy die personen wtneemt, soo doedi sonde, wordende ghestraft van die wet als ouertreders, 10 Maer soo wie alle die wet onderhoudt, ende misdoet int eene, die is schuldich gheworden van alle, 11 Want wie gheseyt heeft. Ghy en sult gheen ouerspel doen, die heeft oock gheseyt. Ghy en sult niet dootslaen, Ende eest dat ghi gheen ouerspel en doet, maer dootslaet, soo sijdi gheworden een ouertreder der wet 12 Alsoo spreet, ende alsoo doet, als die beghint gheordeelt te worden door die wet der vrijcheyt, 13 Want recht ordeel sonder bermherticheyt sal hem gheschieden, die gheen bermherticheyt ghedaen en heeft, Maer die bermherticheyt gaet te bouen het ordeel. 14 Wat salt baten mijn broeders eest dat iemant seyt dat hy tghelooue heeft, ende die werken niet en heeft? Mach dat ghelooue hem salich maken? 15 Ende eest dat een broeder oft suster naect sijn, ende ghebrec lijden van daghelijcschen nootdurft, 16 ende dattet iemant van v lieden tot hen segghe. Gaet in vreden wort werm, ende wert versae, maer dat ghy hen niet en gheeft dat den lichaeme nootelijck is, wat salt helpen? 17 Alsoo oock het ghelooue, eest dat gheen werken en heeft, soo eest doot in sij seluen. 18 Maer iemant seyt. Ghy hebbet ghelooue, ende ick heb die werken, toont my v ghelooue sonder werken ende ick sal v wt die werken mijn ghelooue toonen, 19 Ghy gheloof datter een Godt is. Ghy doet wel, die duyuelen gheloouent oock ende sij verscricken hen, 20 Maer wilde ghy ydel mensch weten dat het ghelooue sonder werck ydel is? 21 Abraham ons vader en is hy wt die werken niet gerechtuerdicht offerende Isaac sijnen sone opden outaer? 22 Siedi wel dat het ghelooue mede wrach met sijnen werken ende dat wt den werken het gelooue volmaect is geweest? 23 Ende die scriptuere is volbracht seggende. Abraham heeft Gode geloof, ende tis hem gherenkent ter rechtuerdicheyt, ende hy is Godts vrient ghehoemt gheweest. 24 Siet ghy wel dat een mensch wt die werken gherechtuerdicht wort, ende niet wten ghelooue alleen? 25 Desghelijcs oock Rahab die ghemeyn weerdinne, en is sij niet wt die werken gherechtuerdicht ontfanghende die boden, ende die door eenen anderen wech wtleydende? 26

Want ghelyck een lichaem sonder gheest doot is, nae die scriftuuren. Chi sult uwen naesten liefhebben alsoo is het ghelooue sonder wercken oock doot.

3 EN wilt niet veel meesters worden mijn broeders, wetende dat ghy meerder ordeel crijcht 2 want wij misdoen alle in veel dinghen. Eest dat iemant metten woerde niet en misdoet dits een volmaect man, hy mach oock met eenen toom tgheheel lichaem omleyden, 3 Maer eest dat wi den peerden die toomen inden muyl steken, om die ons te ghewilligen soo wenden wij oock al rontom hen lichamen, 4 Ende siet die scepen hoe wel dat sij groot sijn ende van stercken winden ghedreuen worden, nochtans worden sij omgehouert met een cleyn roer, waer dat het ghewelt des regeerders wilt, 5 Alsoo is die tonghe oock een cleyn let, ende het beroemt groote dinghen. Siet hoe groten bosch dat een cleyn vier ontsteect, 6 Ende die tonghe is een vier een werelt der boosheyt, Die tonghe wort ghestelt in onse leden, die welcke besmet het gheheel lichaem, ende si ontsteect dat radt van onser gheboorten, ontsteken sijnde van die helle, (Geenna g1067) 7 want alle natuere van beesten ende voghelen, ende serpenten, ende der ander dieren, worden ghetemt, ende sijn ghetemt gheweest van die menschelijcke natuere, 8 maer die tonghe en mach gheen mensch temmen. Tis een ongherustich quaet, vol dootelijs fenijns, 9 Door haer ghebenedijden wij Godt ende den vader, ende met haer vermalendijden wij die menschen die nae Gods ghelyckenisse ghemaect sijn, 10 wt den seluen mont coemt voorts die ghebenedijdinghe ende vermalendijdinge, Mijn broeders dese dinghen en moeten alsoo niet gheschieden. 11 Vloeyt een fonteyne wt eenen gate, suet ende bitter water? 12 Mijn broeders mach eenen vijgheboom wijndruyuen voorts brengen, oft eenen wijnstryck vijghen? Also en mach ooc gheen ghesouten water suet water maken, 13 Wie isser wijs, ende gheleert onder v lieden? die toone wt sijn goede wandelinghe sijn werc in die saechmoedicheyt der wijsheyt. 14 Maer eest dat ghy bitteren nijdt hebt, ende datter strijden sijn in v herten, soo en wilt niet glorieren, ende loghenachtich sijn teghen die waerheyt, 15 want dit en es gheen wijsheyt van bouen nederalende, maer eertsche, sinlijcke ende duyuelsche, 16 want daer nijdt ende strijdt is, daer is onghestadicheyte, ende alle quaet werc, 17 Maer wijsheyt die van bouen

is die is ten iersten eerbaer, daer nae vreedtsaem, Maer nv verheft ghy v in uwe houerdien, Alle sulck sedich, beradelijck, een gheuoelen hebbende metten verhueghen is arch, 17 Daerom den ghenen die tgoet goeden, vol bermherticheden, ende goede vruchten, doen can, ende niet en doet, dien eest sonde.

niet ordeelende, sonder gheueynstheyt, 18 ende die vrucht der rechtuerdicheyt wort in vrede ghesaeyt den ghenen die vrede maken.

4 Waer af sijn der strijden ende kijuagien onder vlieden? En is dat niet hier af, wt uwe wellusten die in v leden strijden?

2 Ghy begheert, ende en hebbes niet, ghi slaet doot, ende benijdt ende ghy en moghet niet vercrijghen, ghy kijft ende strijdt, ende en hebbet niet, daerom want ghy niet en biddet.

3 Ghy bidt, ende en ontfangt niet, om dat ghi qualijck bidt, te weten om dat ghijt in uwe wellusten verdoen soudet.

4 Ghy ouerspeelders en weet ghi niet dat die printscap deser werelt Godts viantschap is? Daerom soo wie deser werelt vrint wilt sijn, die wort Godts viant

ghemaect, 5 Meyndy dat die schriftuere ydelijck seyd. Tot nijdicheyt begheert die gheest die in v lieden is? 6 ende ghedoot den rechtuerdigen, ende hi en heeft

Maer hy gheeft meerder gratie, Daerom seyt sij. Godt vlieden niet wederstaen. 7 Daerom broeders wederstaet den houerdighen, ende gheeft gratie den weest verduldich tot die toecoomst des Heeren, Siet ootmoedighen.

7 Daerom weest Gode onderdanich, die ackerman verwacht die costelijcke vrucht der maer wederstaet den duyuel, ende hy sal van vlieden, 8 Ghenaket Gode, ende hy sal v ghenaken.

Suyert die handen o ghi sondaers, ende maect puer die herten ghy die dobbel van ghemoeide sijt. 9 Broeders en 9 Weest allendich ende maect rouwe, ende weent,

oft sijnen broeder ordeelt, die lastert die wet, ende 11 En wilt malcanderen niet lasteren achter rugghe mijn broeder, Die sijnen broeder achter rugghe lastert

oft sijnen broeder ordeelt, die lastert die wet, ende

comenscap doen, ende winninghe doen

14 (die niet

en weet wat morghen wesen sal) want wat is v lieder

leuen? Tis eenen domp die een luttel tijts ghesien

wort, ende daer nae sal hy verdwijnen, 15 voor tghene

dat ghy segghen soudt, Eest dat die Heere wilt, ende

eest dat wij leuen, soo sullen wij dit oft dat doen,

16 ende die Heere sal hem verlichten ende eest dat hy

5 VVel aen nv ghy rijkke, weent huylende in uwe allendicheden, die v toecomien sullen 2 v rijckdommen sijn verrot, ende v cleederen sijn van

die motten gheten. 3 V gout ende siluer is verroest gheworden, ende haren roest sal v lieden tot een ghetuyghenis wesen, ende tsal v vleesch eten als een vier Ghy hebt voor v lieden die gramscap tot eenen schat vergadert teghen die wterste daghen.

4 Siet den loon der wercluyden die v lantscappen Ghy bidt, ende en ontfangt niet, om dat ghi qualijck ghemaeyt hebben die van v lieden bedrieghelijc

onthouden is, dien roept ende den roep van dien is soudet. 5 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

7 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

7 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

7 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

7 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

7 Ghy hebt ghebrast op die eerde, ende in uwe ouerdicheden hebdi v herten opgheuoedt teghen

den dach der doodingen. 6 Ghi hebt aenghebracht ghecomen in die ooren des Heeren der heyscharen.

in sonden is, die sullen hem vergheuen worden. **16**
Daerom biecht malcanderen v sonden ende bidt voor
malcanderen, dat ghi moecht salich worden, want
seer veel vermach het ghestadich ghebedt vanden
rechtuerdighen, **17** Elias was een lijdelijc mensch
onser ghelyck, ende door een ghebedt heeft hy
ghebeden dat op die eerde niet reghenen en soude,
ende ten heeft niet gherenght binnen drij iaren, ende
ses maenden, **18** Ende hy heeft wederom ghebeden
ende den hemel heeft reghen ghegheuen, ende die
eerde heeft haer vrucht ghegheuen. **19** Mijn broeders
eest dat iemant van v lieden doelt van die waerheyt,
ende dat hem iemant bekeert, **20** die moet weten, dat
soo wie den sondaer doet bekeeren van die dolinghe
sijns weechs, die sal sijn ziele verlossen van die
doot, ende hy bedect die menichte der sonden. Hier
voleynt die Epistel van sint Iacob.

1 Petrus

1 PEETER een Apostel Iesu Christi den vercorenen vreemdelingen der verstroytheyt van Ponten, Galatien, Cappadocien, Asien, ende Bithynien
2 nae die voorwetenheyt Gods des vaders tot heylchmakinge des geests ter ghehoorsaemheyt ende bespraeynghe des bloets Iesu Christi. Gracie ende vrede worde v lieden vermenichfuldicht,
3 Ghebenedijt sij Godt ende die vader ons Heeren Iesu Christi, die nae sijn groote bermherticheyt ons wederom ghebaert heeft tot een leuende hope, door die verrijsenisse Iesu Christi wt den dooden,
4 tot een ombederffelijcke ende onbesmette ende onuerganckelijcke erffenisse die daer is bewaert in die hemelen om v lieden, 5 die door die cracht Gods bewaert wort, doort ghelooue ter salicheyt, bereyt om gheopenbaert te worden inden wtersten tijt,
6 In die welcke ghy v verhueghen sult, al eest dat ghy nv een luttel tijts moet bedroeft sijn in versceyden temptacien, 7 op dat die proeuinghe ws gheloofs veel costelijcker dan gout (dat doort vier gheproeft wordt) gheuonden worde, ten loue, ende glorie, ende eere, in die openbaringhe Iesu Christi, 8 den welcken ghy lief hebt hoewel ghy hem niet ghesien en hebt, inden welcken ghy nv ooc hem niet siende gheloof, ende gheloouende verhuecht v met een onsprekelijcke ende gheglorificeerde blijscap, 9 medebreghende het eynde ws gheloofs, te weten die salicheyt der zielen, 10 Van welcker salicheyt die propheten ondervraecht ende ondersocht hebben, die van die gracie v lieden toecomende ghepropheetert hebben, 11 ondersoeckende in welcken oft hoedanighen tijt in hen den gheest Christi beteekenien soude, vercondighende dat selue lijden, ende die toecomende glorien, 12 den welcken gheopenbaert is, dat sij niet voor hen seluen, maer voor v lieden die dinghen aenbrochten die nv vercondicht sijn v lieden, door die ghene die v Deuangelie vercondicht hebben. Den heylighen gheest vanden hemel ghesonden wesende, inden welcken die Enghelen begheeren te aenscouwen, 13 Waerom omgort sijnde aen die lendenen ws herten, sober wesende hoop volcomenlijck in die gracie die v lieden ghepresenteert wort in die openbaringhe Iesu Christi 14 als kinderen der ghehoorsaemheyt, niet ghelyck gheworden den voorgaenden wellusten

uwer onwetenheyt, 15 maer nae dien heylighen die v lieden gheroepen heeft, weest ghi ooc in alle uwe wandelinghe heylich, 16 Want daer is ghescreuen: Ghy sult heylich wesen, want ick ben heylich, 17 Ende eest dat ghy hem vader aenroept, die sonder wtnemen der personen ordeelt, nae dwerc van eenen ieghelijcken, soo wandelt met vreesen binnen den tijt van uwer pelgrimagien. 18 Wetende dat ghy niet verlost en sijt met vergankelijck gout oft siluer van v ydel wandelinghe, van uwer vaderen leerlinghe, 19 maer met den costelijcken bloede Christi als van een onbesmet ende onbeulect lam, 20 die voorsien is gheweest voor dat schepsel der werelt, maer gheopenbaert in die wterste tijden, om v lieden 21 die door hem gheloouich sijt in Gode, die hem vanden dooden verwect heeft, ende heeft hem glorie ghegheuen, om dat v ghelooue ende hope in Gode sijn soude, 22 V zielen suyuer makende in die ghehoorsaemheyt der liefden, in die simpel liefde der broederlijcheyt, hebt wter herten malcanderen lief neerstelijken 23 wederom gheboren sijnde niet wt vergankelijck, maer wt onuergankelijck saet, door dwoort des leuende ende inder ewicheyt blijuende Godts, (aiōn g165) 24 Want alle vleesch is als gras, ende alle sijn glorie is als die bloeme des gras, het gras is verdroocht, ende sijn bloeme is afgeuallen, 25 maer dwoort des Heeren blijft inder ewicheyt, ende dat is dwoort dat doort Euangelie ghepreect is onder v lieudeu. (aiōn g165)

2 DAerom aflegghe alle quaetheyt ende alle bedroch, ende gheueynsteden, ende nijdicheden ende alle achterclappinghen 2 als nieu ghebornen kinderkens redelijcke sonder bedrieghelycheyt begheert melck op dat ghy daer doer moecht wassen ter salicheyt, 3 eest dat ghy nochtans ghesmaect hebt dat die Heere suet is. 4 Totten welcken ghy gaende als tot den leuenden steen vanden menschen voerwaer verworpen, maer van Gode vercoren, ende gheert, 5 wert ghy oock als leuende steenen daer op ghetimmert, tot gheestelijcke huysen, tot een heylich priesterscap om te offeren gheestelijcke offeranden Gode ghenaem doer Iesum Christum. 6 Daer om houdt die scriptuere in: Siet ic legge in. Sion eenen principalen wtuercoren costelijcken hoecsteen, ende soe wy in hem gheloof die en sal niet bescaemt worden. 7 Daerom hebt ghy eere die gheloof, maer

wie niet en gheloouen dien is den steen den welcken
die timmerlieden verworpen hebben, ghworden ouer den ghenen die hem onrechtelijck ordeelde, **24**
tot eenen hoecsteen, **8** ende eenen steen des die onse sonden selue ghedraghen heeft in sijnen
aenstootens, ende eenen steen der verarghernissen lichaem, opt hout, op dat wy den sonden ghestoruen
den ghenen die hem stooten aent woert, ende niet der, rechtuerdicheyt moghen leuen, doer wiens
en gheloouen daer aan daer sij oock op ghestelt stramen ghy ghenesen sijt. **25** Want ghy waert ghelyck
sijn. **9** Maer ghy lieden sijt een vercoren gheslachte, dolende scapen, maer ghy sijt nu bekeert tot den
een conincklyck priesterschap, een heyligh volck, een herder, ende bispoc uwer zielen.

vercreghen volck, om dat ghy vercondighen soudt
diens duechden die v van die dysternisse gheroepen
heeft in sijn wonderlijck licht. **10** Die somtijts gheweest
hebt gheen volck, maer nu sijt Gods volck, die wylen
gheen bermherticheyt vercreghen en hadt, maer nu
bermherticheyt vercreghen hebt. **11** Mijn alderliefste
ick bidde v lieden dat ghy als vreemdelinghen ende
pelgrims v onthoudt van vleeschelijcke lusten, die
teghen die ziele strijden, **12** hebbende v wandelinghe
goet onder die heydenen, op dat sij int ghene
dat sij van v lieden in achterclap spreken als van
quaet doenders, wt die goede werken v lieden
aenmerckende, Godt moghen glorificeren in den dach
des versoeckens. **13** Daer om weest onderdanich
alle menschelijcke creatueren, om Godt, tsij den
coninck als den ouersten, **14** tsij den vorsten als van
hem ghesonden, ter wraken der quaet doenders,
maer ten loue der waldoenders. **15** Want aldus eest
den wille Gods, dat ghy waldoende stom maken
sult der onwijser menschen onwetenheyt, **16** als
vrij sijnde, ende niet als hebbende die vrijcheyt tot
een decsel der quaetheyt, maer als Gods dienaers.
17 Eert allen menschen, hebt lief die broederscap.
Vreest Godt. Eert den coninck. **18** Ghi knechten
weest onderdanich met alder vreesen uwen Heeren,
niet alleen den goeden ende beleefden, maer oock
den ombeleefden. **19** Want dit is gratie, eest dat
iemant om die conscientie tot Godt droefheden
verdraecht lijdende ongherechtelijck. **20** Want wat
prijs eest dat ghy sondighende, halslaghen ontfant
ende dat verdraecht? Maer eest dat ghy waldoende
verduldichlijck lijdet dits gratie voer Godt. **21** Want daer
toe sijdi gheroopen. Want Christus heeft gheleden
voer ons, v lieden exemplel achterlatende, dat ghy
sijn voetstappen soudt volghen, **22** die gheen sonde
ghedaen en heeft, noch daer en is gheen bedroch
gheuonden in sijnen mont, **23** die welcke als hy
vermalendijt worde, niet en vermalendijde, als hy leedt

en dreychde hy niet, maer hy leuerde hem seluen
oer den ghenen die hem onrechtelijck ordeelde, **24**
tot eenen hoecsteen, **8** ende eenen steen des die onse sonden selue ghedraghen heeft in sijnen
aenstootens, ende eenen steen der verarghernissen lichaem, opt hout, op dat wy den sonden ghestoruen
den ghenen die hem stooten aent woert, ende niet der, rechtuerdicheyt moghen leuen, doer wiens
en gheloouen daer aan daer sij oock op ghestelt stramen ghy ghenesen sijt. **25** Want ghy waert ghelyck
sijn. **9** Maer ghy lieden sijt een vercoren gheslachte, dolende scapen, maer ghy sijt nu bekeert tot den
een conincklyck priesterschap, een heyligh volck, een herder, ende bispoc uwer zielen.

3 DEs ghelycs sullen oock die vrouwen onderdanich
wesen haren mans, op dat die sommighe (eest
dat sij den woerde niet en gheloouen) doer die
wandelinghe der vrouwen sonder dwoert moghen
ghewonnen worden, **2** aenmerkende v lieder suyuer
wandelinghe, inder vreesen. **3** Der welcker cieraet
niet en sal wtwendich sijn int vlechten des hairs, oft
omhanghen van gout, oft aentrecken van cleederen,
4 maer den mensch des herten die verborghen
is, sal verciert sijn, met die ombederffelijcheyt van
enen gherusten, ende sedighen gheest die in Gods
aensicht rijck is. **5** Want alsoo vercierten voertijts
haerlieden die heylegh vrouwen hopende in Godt,
onderdanich wesende haren eyghen mannen. **6**
Ghelyck Sara Abrahe onderdanich was, noemende
hem heere, wiens dochteren ghy sijt, waldoende,
ende niet ontsiende eenige verstooringhe. **7** Die
mans sullen desghelycs wesen mede woonende
nae die wetenheyt, als den crancsten vrouwelijken
vaetken eere bewijsende, als oock den mede
erfghenamen van die gracie des leuens, op dat
v ghebeden niet beleidt en worden. **8** Ende
weest alle int ghelooue eendrachtich medelijdende,
liefhebbers der broederlijcheyt, bermhertich, sedich,
otmoedich, **9** niet loonende quaet voer quaet, noch
vermalendijdinghe voer vermalendijdinghe, maer
contrarie ghebenedijdende. Want daer toe sijdi ghy
lieden gheroopen, dat ghi die benedictie erffelijck
besitten soudt. **10** Want diet dleuen wilt liefhebben,
ende goede daghen sien die bedwinghe sijn tonghe
van quaet, ende sijn lippen en laet gheen bedroch
spreken. **11** Hij wijcke van tquaet ende doe tgoet, hy
versoecke den vrede, ende volghe dien. **12** Want die
ooghen des Heeren sijn op die rechtuerdighe, ende
sijn ooren sijn tot hen ghebeden. Maer daensicht des
Heeren is op die quaetonders. **13** Ende wie eest die
v hinderen mach, eest dat ghy nauolghers sijt van
tghene dat goet is. **14** Maer eest dat ghy oock iet lijdet

om die rechtuerdicheyt, soo sijdi salich. Maer hen euangelie ghepreect, op dat sij voerwaer gheordeelt vreese en ontsiet niet, ende en wort niet verslaghen. souden worden na die menschen int vleesch, maer dat **15** Maer den Heere Christum heylicht in v herten. Altijt sij leuen souden nae Godt inden gheest. **7** Maer het bereedt om reden te gheuen allen den ghenen die eynde van al sal naken. Daer om weest voersienich, van v reden eysschen, van die hope in die in v lieden ende waect in ghebeden. **8** Maer voer al onderlinghe is. **16** Maer met sedicheyt ende vreese hebbende met malcanderen ghestadighe liefde hebbende. Want een goede conscientie, op dat die ghene die v goede die liefde ouerdict die menichte der sonden. **9** wandelinghe in Chriso tonrecht lasteren moghen Weest gheerne herberghende malcanderen sonder bescaemt worden int tghene daer sij v af lasteren. murmuratien. **10** Een ieghelyck alsoo hy ontfanghen **17** Want het is beter dat ghy weldoende (eest dat heeft die gracie aen malcanderen bedienende, als den wille Godts wilt) lijdet, dan quaetdoende. **18** goede bedienders der menigherande gracie Gods. **11** Want Christus is eens voer onse sonden ghestoruen, Eest dat iemant spreect, die spreke als Gods woerden, rechtuerdich voer die onrechtuerdiche, op dat hy eest dat iemant dient, die diene als wter cracht ons soude Gode offeren, ghedoot voerwaer nae den die Godt gheeft, op dat in alle dinghen Godt mach vleesche, maer leuende ghemact nae den gheest. gheert worden doer lesum Christum, wien toebehoert **19** Inden welcken hy ooc in den gheest comende die glorie ende heerlijcheyt, tot die ewicheyt der ghepreect heeft den ghenen die inden kerker waren, ewicheden Amen. (*aīōn g165*) **12** Mijn alderliefste en **20** die somtijts onghelooich gheweest hadden, als willet v niet laten vreemt gheuen van die hitte, die sij Godts verduldicheyt verwachten in die daghen tot uwen ondersoeck ghesciet, als oft v iet nieus van Noe, als die arcke ghetimmert worde, in die ghesciede, **13** maer deelachtich wesende van Christus welcke een luttel, dat is acht zielen, behouden sijn lijden weest blijde, op dat ghy in die openbaringhe van gheweest doert water. **21** Alsoo behoudt v lieden nu sijnder glorien moecht blijde wesen, v verhueghende. oock het doopsel van ghelycker manieren, niet het **14** Eest dat ghy bescimpt wort in Christus naem, alegghen van die vuylicheyt des vleeschs, maer het soo suldi salich wesen. Want dat Godts eere, glorie, ondervraghen van een goede conscientie tot Godt, ende cracht toebehoort, ende die sijnen gheest is sal doer die verrijsenisse Iesu Christi. **22** Die daer is aen op v rusten. **15** Maer niemant van v lieden en lide Gods rechte hant, verslindende die doot, om dat wy als een dootslagher, oft dief, oft quaetspreker, oft des ewichs leuens erfghenamen souden sijn, hy is begheerde van ander menschen goeden. **16** Maer opghevaren in den hemel, die enghelen ende machten ende crachten, hem onderworpen sijnde.

4 DAer om want Christus int vleesch gheleden heeft, wapent ghy v seluen oock met dat selue ghedachte. Want die int vleesch gheleden heeft, die heeft opggehouden van sonden, **2** op dat hy nu voerts den tijt die daer noch ouert int vleesch leuen soude niet nae der menschen lusten, maer nae den wille Gods. **3** Want den voerleden tijt is ghenoech gheweest om den wille der heydenen te ouerbrenghen, den ghenen die ghwandelt hebben in oncuyscheden, wellusticheden, wijnsupinghen, brasserien, dronckenscappen ende ombehoirlijcke diensten der afgoden, **4** waer in sij hen verwonderen dat ghy daer toe oock niet en loopt met hen in die selue scandalijcheyt der oncuyscheyt blasphemende, **5** die welcke reden sullen gheuen hem die bereedt is te ordeelen die leuende ende die doode. **6** Want daer om is den dooden oock het

naem, **17** want tes tijt dat het ordeel sal beginnen van Godts huys. Ende eest datter ierst van ons beghint, wat eynde salder wesen van die ghene die dat Euangelie Godts niet en gheloouen? **18** Ende eest dat die rechtuerdiche nauwelijcs salich en sal worden waer sullen die ongoddelijcke ende die sondaer hen vertoonen. **19** Daer om oock dese die nae Godts wille lijden, die sullen hen zielen beuelen, den ghetrouwuen scepter met goede wercken.

5 DAer om den priesters die onder v lieden sijn bidde ick oock een mede priester ende een ghetuyge van Christus lijden, die welcke oock ben mede deelachtich der glorien die in den toecomenden tijt gheopenbaert sal worden. **2** Voedt dat cudde Godts dat onder v lieden is, dat besorghende niet wt bedwanck, maer van selfs nae Godt, noch ooc niet

ter saken van scandalijck ghewin, maer willichlijck, **3**
noch oock niet als heerscappie hebbende ouer die
ondersaten, maer gheworden sijnde een exempl
den cudde wt goeder herten. **4** Ende als die
prince der herders sal gheopenbaert worden, soo
suldi ontfanghen die onuerderffelijcke croone der
glorien. **5** Des ghelycs oock ghy longhers weest
onderdanich den ouders. Maer alle gader bewijst
malcanderen ootmoedicheyt, want Godt wederstaet
den houerdighen, maer den ootmoedighen gheeft
hy gratie. **6** Daer om verootmoedicht v onder die
machtinghe hant Godts, op dat hy v verheffe in den
tijt des versoeckens, **7** alle uwe sorchuuldicheyt
worpende op hem, want hy heeft sorghe voer v lieden.
8 Weest sober ende waect, want v viant die duyuel
gaet om als eenen briesschenden leuw, soeckende
dien hy verslinden mocht. **9** Den welcken wederstaet
sterck int ghelooue. Wetende dat het selue lijden
uwer broederscap ghesciet dat inder werelt is. **10**
Ende Godt van alder gratien die ons gheroepen heeft
in sijn ewighe glorie in Christo lesu, sal ons eenen
cleynen tijt lidende selue volmaken verstercken,
ende beuestighen. (*aiōnios g166*) **11** Hem sij glorie
ende heerlijcheyt van die ewicheyt tot die ewicheyt
Amen. (*aiōn g165*) **12** Doer Siluanum den getrouwten
broeder heb ick v lieden (als ick voer waer houde)
cortelijck ghescreuen, smeekende, ende betuyghende
dat dit is die warachtige gracie Godts, daer ghy in
staet. **13** Die kercke die in Babilonien is groet v, ende
Marcus mijn sone. **14** Groet malcanderen met een
heylich cussen. Gracie sij v allen die in Christo lesu sijt
AMEN. Hier voleyndt dierste Epistel van S. Peeter.

2 Petrus

1 SYmon Petrus een dienaer ende Apostel Iesu

Christi den ghenen die ghelyck ghelooue met ons te deele vercreghen hebben, in die rechtuerdicheyt ons Godts, ende ons salichmakers Iesu Christi. **2** Gratie en vrede moet v lieden veruult worden in die kennisse Godts ende Christi Iesu ons Heeren, **3** ghelyck alle dinghen sijnder goddelijcker cracht die ten leuen ende Godts dienst ons ghegheuen sijn, doer die kennisse van hem die ons gheroopen heeft doer sijn eyghen glorie ende cracht, **4** doer den welcken hy ons zeer groot ende costelijcke beloften ghegheuen heeft, om dat ghy hier doer soudt deelachtich worden der goddelijcker natuuren, vliedende die verderffenisse der wellusticheyt die in die werelt is. **5** Maer ghy lieden alle sorchuoldicheyt daer toe doende bedient in v ghelooue duecht ende in die duecht wetenheyt, **6** ende in die wetenheyt, abstinencie, ende die abstinencie lijdsaemheyt, maer in lijdsaemheyt Gods diensticheit, **7** ende in die Gods diensticheyt die broederlijcke liefde, ende in die broederlijcke liefde, die ghemeyn liefde Godts. **8**

Want eest dat dese dinghen v lieden by zijn ende oueruloeden, soe en sullen v die niet ydel ende sonder vrucht stellen, in die kennisse ons Heeren Iesu Christi. **9** Want soo wien dese dinghen niet by en sijn, die is blent, ende metter hant tastende, verghetende die suyueringhe van sijnen ouden sonden. **10** Waer om broeders weest te meer neerstich dat ghy doer goede wercken moecht uwen roep, ende verkiesinghe seker maken, want dese dinghen doende, en suldi te gheenen tijde sondighen. **11** Want also sal v lieden ouervloedelijck bereydt worden den inganck in dat eewich rijck ons Heeren ende salichmakers Iesu Christi. (aiōnios g166) **12** Waer om soo sal ick beghinnen v altijt te vermanen hier af, die nochtans voerwaer wetende ende gheuesticht sijt in die teghenwoerdighe waerheyt. **13** Ende ick houde dat voerrecht (dat soo langhe als ick in dit tabernakel ben) ick v sal verwecken tot een vermaninghe, **14** seker wesende dat het aflegghen van mijn tabernakel seer corts comen sal, nae dat ons Heere Iesus Christus my heeft te kennen ghegheuen. **15** Ende ick sal daer neersticheyt toe doen dat ick v lieden in dien oock dicmael hebben mach nae mijn doot, dat ghy deser

dinghen ghedachtich moecht wesen. **16** Want wy en sijn gheen ongheleerde fabulen geulcht als wij v vercondicht hebben ons Heeren Iesu Christi cracht, ende voorwetenheyt, maer wy sijn besienders gheweest sijnder groothet. **17** Want hy vanden vader ontfanghende glorie ende eere, als daer een alsoodanige stemme nederuel tot hem van die heerlijcke glorie. Dit is mijn beminde sone inden welcken ick my behaecht hebbe, hoort hem. **18** Ende dese stemme hebben wy ghehoort ghebracht vanden hemel, doen wy met hem waren opden heylighen berch. **19** Ende wy hebben een vaster woert der propheten, dwelcke ghi aenmerckende doet wel, als op een licht dat lichtende is in een duyster plaatse, tot dat den dach beghint clera te worden, ende dat die morghensterre op gae in v lieder herten. **20** Dit ierstmael verstaende dat gheen scriptuere der propheten ghemaect en wort doer eyghen verclaringhe. **21** Want die propheetie en is noyt ghebracht gheweest doer den menschelijken wille. Maer nae dat hen den heyleghen gheest inghegheuen heeft, hebben die heylege menschen Godts ghesproken.

2 MAer daer hebben oock valsche propheten gheweest int volck, ghelyck oock in v lieden sullen wesen loghenachtige meesters, die inbrenghen sullen secten der bederffenissen, ende den Heere die hen ghecocht heeft loochenen sij, brenghende ouer hen seluen een haestighe verderffenisse. **2** Ende vele sullen hen ouerdadicheden volghen, doer die welcke den wech der waerheyt sal gheblasphemert worden, **3** ende in ghiericheyt sullen sij met gheueynsde woerden hen van v gheneeren, den welcken het ordeel nu van langhen tijt niet op een houdt, ende hen verdoemenisse en slaeft niet. **4** Want eest sake dat Godt die sondighende enghelen niet ghespaert en heeft, maer heeft se met die cabelen der hellen nedergetrocken in die helle, gheleuert om bewaert te worden ten ordeel ghepijnt te sijne. (Tartaroō g5020) **5** Ende oock niet ghespaert en heeft die ierste werelt, maer heeft den achtsten wtrooper der rechtuerdicheyt Noe bewaert, brenghende ouer die werelt der ongoddelijcker den oueruloet der wateren. **6** Ende die steden der Sodomiten ende Gomorrhiten, tot asschen brenghende heeft hy die oock verdoemt ter verderffenissen. Stellende die tot eenen exempl

den ghenen die ongoddelyck doen souden. 7 Ende Heeren ende salichmakers Iesu Christi, hier mede hy heeft den rechtuerdighen Lot die verdruct was, weder om beuanghen sijnde verwonnen worden, soo van der booser menschen onrecht, ende oncuyse sijn hen laetste argher gheworden dan dierste. 21 wandelinghe verlost, 8 want hy was van ghesichte Want het was hen beter den wech der rechtuerdicheyt ende ghehoor rechtuerdich, woonende by die ghene niet te kennen, dan nae die kennisse achterwaerts die die rechtuerdiche ziele van daghe te daghe met ghekeert te worden van dat heyligh ghebodt dat hen boose wercken quelden. 9 Die Heere weet die Godt gheheuen is. 22 Want hen is ghesciet dat warachtich vruchtighe wt die becoringhe te verlossen. Ende ghemeyn segghen. Den hont is wederom ghekeert die ongherechtighe teghen den dach des ordeels te bewaren om ghepijnt te worden. 10 Maer aldermeest soch nae dat sij ghewasschen was, is weder ghekeert die ghene die nae tvleesch in die wellusten der tot die wentelinghe des slijcs.

onreynicheden wandelen, ende die heerscappie versmaden, stout ende eyghensinnich die niet en ontsien secten in te brenghen blasphemerende. 11 Daer die enghelen, die van stercheyt ende cracht meerder sijn teghen hen seluen niet en draghen dat lasterlijck ordeel. 12 Maer dese als onredelijcke beesten, van natuern gheboren ter gheuanghenissen ende ter doot, blasphemerende in die dinghen die sij niet en weten, sullen in hen verderffenisse vergaan, 13 ontfanghende den loon der onrechtuerdicheyt, achtende voer wellust des daechs weelde ter onsuyuerheden, ende der smetten ouervloedende van weelden, in hen maeltijden ouerdaet doende met v lieden, 14 hebbende ooghen vol ouerspeels, ende des ouersadelijcs misdaets. Aenlockende die onghestadighe zielen, hebbende een herte gheoeffent in ghiericheyt, kinderen der malendidinghen 15 die welcke verlatende die rechte weghen hebben ghedoelt, ende sijn gheulcht den wech van Balaam, van Bosor, die den loon der boosheysts heeft lief gehadt, 16 maer heeft tot een straffinghe van sijnder dwaesheyt ghehadt een lastdraghende stomme beeste met eens menschen stemme sprekende, die welcke bedwanck des propheets onwysheyt. 17 Dese sijn fonteynen sonder water, ende neuelen met stormende winden ghedreuen, den welcken den neuel der duysternissen bewaert wort. 18 Want sprekende hoouerdighe woerden der ydelheydt trekken sij tot die lusten des vleeschs der oncuysheyt, die ghene die een luttel ontvlieden die in dwalinghe wandelen, 19 belouende hen lieden vrijcheyt daer sij selue eyghen knechten sijn der verderffenissen. Want van wien dat iemant verwonden wort, diens knecht is hy. 20 Want eest dat sij vliedende van die besmettinghen der werelt, doer die kennisse ons

3 Slet desen tweeden brief scrijf ick tot v alderliefste broeders metten welcken ick vermane v reynen sin tot een ghedenkenisse, 2 op dat ghy gheachtich soutd wesen der woerden die ick v te voren gheseyt hebbe van die heyleghe propheten, ende van uwen Apostelen, ende der gheboden ons Heeren ende salichmakers. 3 Dit ten iersten wetende datter in die laetste daghen bedriegers comen sullen met bedroch, nae hen eyghen lusten wandelende, 4 segghende, Waer is sijn belofte, oft toecoomste? Want van dat die vaderen ontslapen sijn, soo sijn alle dinghen alsoo altijt ghebleuen van theghinsel der sceppinghen. 5 Want al willens en weten sij niet dat die hemelen hier voertijs waren, ende die eerde wten water, ende doert water, staende doert woert Gods, 6 doer die welcke die werelt doen oueruloten vanden water vergaan is gheweest. 7 Maer die hemelen die nu sijn ende die eerde sijn doer tselue woert wederom ghestelt, den viere bewaert teghen den dach des ordeels ende der verdoemenissen der ongoddelycker menschen. 8 Maer dit een dinck en sij v niet verborghen alderliefste, dat eenen dach by den Heere is ghelyck duysent iaren, ende duysent iaren als eenen dach. 9 Die Heere en vertrect sijn belofte niet, alsoo die sommige meynen, maer hy doet lancmoedelijck om uwen wille niet willende datter eenighe souden verloren gaen, maer dat sij alle souden tot penitencie wederkeeren. 10 Maer den dach des Heeren sal aencomen als een dief, in welcken dach die hemelen met een groot ghedruysch sullen vergaan, maer die elementen sullen van die hitte smelten, ende die eerde ende die wercken die op haer sijn sullen verbrant worden. 11 Daer om als alle dese dinghen sullen verdoruen worden, hoedanich behoorde ghy lieden te sijn met

heyleghe wandelinghen ende Godts diensticheden,
12 verwachtende ende haestelijck loopende nae die
toecoomste van den dach des Heeren, doer den
welcken die berrende hemelen smelten sullen, ende
die elementen doer den brandt des viers verdwijnen?
13 Maer wy verwachten nae sijn beloften nieuwe
hemelen ende nieuwe eerde, daer die rechtuerdicheyt
in woont. 14 Daer om alderliefste dese dinghen
verwachtende weest neerstich dat ghy moecht
ombesmet ende onghescent voer hem gheuonden
worden in vreden. 15 Ende die lancmoedicheyts ons
Heeren acht voer uwe salicheyt, ghelyck oock ons
alderliefste broeder Paulus nae die wijsheyt die hem
ghegheuen is, tot v lieden ghescreuen heeft, 16
ghelyck hy ooc in alle sijn Epistelen doet sprekende
daer in van dese dinghen. In welcke epistelen sijn
sommighe dinghen swaer om te verstaen, welck
die ongheleerde ende onghestadighe verargheren
ghelyck sij oock doen die andere scriptueren, tot
hens selfs verdoemenisse. 17 Daer om ghy broeders
dit te voren wetende, bewaert v dat ghy doer der
dwaser dwalinghe verleydt niet en valt van v eyghen
vasticheyts, 18 maer wast in die gratie ende kennisse
ons Heeren ende salichmakers Iesu Christi. Hem sij
glorie nu oock ende inden dach der eewicheyt AMEN.

Hier voleynt die tweede Epistel van Sinte Peeter. (aiōn
g165)

1 Johannes

1 DATTER gheweest is van tbeghinsel, dat wy ghehoort hebben, dat wy ghesien hebben met onsen ooghen, dat wy doersien hebben, ende dat onse handen ghehandelt hebben, van dwoert des leuens, **2** (ende het leuen is gheopenbaert ende wy hebbent ghesien, ende wy ghetuyghent, ende wy vercondighen v lieden het eewich leuen dat by den vader was ende is ons gheopenbaert) (aiōnios g166) **3** dat wy ghesien hebben, ende ghehoort vercondighen wy v lieden op dat ghi oock moecht gheselscap hebben met ons ende dat onse gheselscap sij metten vader ende met sijnen sone Iesu Christo. **4** Ende dese dinghen scrijuen wy v lieden om dat ghi blijde soudt wesen, ende dat v blijschap mach vol wesen. **5** Ende dit is die vercondinghe die wy van hem ghehoort hebben, ende vercondighent v lieden. Dat Godt dlicht is, ende dat in hem gheen duysternissen en sijn. **6** Eest dat wy segghen dat wy gheselscap met hem hebben, ende in duysternisse wandelen, soo lieghen wy en doen die waerheyt niet. **7** Maer eest dat wy int licht wandelen, ghelyck hy in dlicht is, soo hebben wy gheselscap tot malcanderen, ende tbloet Iesu Christi sijns soons suyert ons van alle sonde. **8** Eest dat wy segghen dat wy gheen sonde en hebben, soo bedrieghen wy ons seluen, ende die waerheyt en is in ons niet. **9** Eest dat wy onse sonden belijden. Hij is ghetrouwe ende rechtuerdich om ons onse sonden te vergheuen, ende ons te suyueren van alle ongherechtticheyt. **10** Eest dat wy segghen dat wy niet ghesondicht en hebben, soo maken wy hem loghenachtich, ende sijn woert en is in ons niet.

2 MYn kinderkens dese dinghen scrijue ick v lieden om dat ghy niet sondighen, en soudt. Maer eest datter iemant sondicht, soo hebben wy eenen voersprake bijden vader den rechtuerdighen Iesum Christum, **2** ende hy is die versoeninghe voer onse sonden, ende niet alleen voer die onse, maer ooc voer der ghehelder werelts sonden. **3** Ende daer aen weten wy dat wy hem ghekent hebben, eest dat wy sijn gheboden onderhouden. **4** Soe wie seyt dat hy hem kent ende sijn gheboden niet en houdt, die is loghenachtich, ende die waerheyt en is in desen niet. **5** Maer die sijn woert houdt, in dien is warachtelijck die liefde Godts volmaect. Daer aen weten wy dat wy

in hem sijn. **6** Soe wie seyt dat hy in hem blijft, die moet selue oock wandelen, ghelyck hy ghwandelt heeft. **7** Alderliefste ick en scrijue v lieden gheen nieuwe ghebodt, maer het oude ghebodt, dwelck ghy ghehadt hebt vanden beghinne. Dat oude ghebodt is dwoert dat ghy ghehoort hebt. **8** Weder om scrijue ick v lieden een nieuwe ghebodt, dat warachthich is by hem ende oock v lieden, want die duysternisse is vergaen, ende dat warachthich licht scijnt nu. **9** Soe wie seyt dat hy int dlicht is ende sijnen broeder hatet, die is in duysternisse tot noch toe. **10** Wie sijnen broeder lief heeft die blijft int licht, ende daer en is gheen arghernisse in hem. **11** Maer wie sijnen broeder hatet, die is in duysternisse ende wandelt in duysternisse, ende hy en weet niet waer henen dat hy gaet. Want die duysternissen hebben sijn ooghen verblint. **12** Kinderkens ick scrijue v dat v sonden v vergheuen worden om sijns naems wille. **13** Ick scrijue tot v ghy vaders, want ghy hebt ghekent den ghenen die van tbeghinsel is. Ick scrijue tot v ghy longhelinghen, want ghy hebt den boosen verwonneen. **14** Ick scrijue tot v ghy cleyne kinderkens want ghy hebt den vader ghekent. Ick scrijue v ghy ionghe mannen want ghy sijt sterck, ende dwoert Godts blijft in v lieden, ende ghy hebt den boosen verwonneen. **15** En wilt niet lief hebben die werelt, noch tghene dat in die werelt is. Esser iemant die de werelt lief heeft, soo en is die liefde des vaders in hem niet. **16** Want alle dat in die werelt is, dats begheerlijcheyt des vleeschs, ende begheerlijcheyt der ooghen, ende houerdie des leuens, die wten vader niet en is, maer is wt der werelt. **17** Ende die werelt vergaet, ende haer wellusticheyt. Maer soo wie den wille Gods doet die blijft inder ewicheyt. (aiōn g165) **18** Kinderkens het is die laetste vre, ende ghelyck ghy ghehoort hebt dat Antechrist coemt, soo sijnder nu veel Antechisten ghworden. Waer wt wy weten dattet die wterste vre is. **19** Wt ons sijn sij ghecomen, maer sij en waren van ons lieden niet. Want hadden sij van ons lieden gheweest, sij souden voerwaer met ons altijt ghebleuen hebben, maer om dat sij souden openbaer wesen, dat sij alle van ons lieden niet en waren. **20** Maer ghy hebt die saluinghe vanden heylighen, ende ghy weet alle dinghen. **21** Ick en heb tot v lieden niet ghescreuen als tot die ghene die de waerheyt niet en weten, maer als tot

die ghene diese weten, ende want alle loghene wter die wt Gode gheboren is, die en doet gheen sonde, waerheydt niet en is. 22 Wie issster loghenachtich dan want sijn saet blijft in hem, ende hy en mach niet die ghene die loochent dat Iesus is Christus? Dit is sondighen om dat hy wt Gode geboren is. 10 Daer Antechrist, die den vader loochent ende den sone. in sijn openbaer Godts kinderen, ende des duyuels 23 Alle die den sone loochent die en heeft oock den kinderen. Alle die niet rechtuerdich en is, die en is wt vader niet. Ende wie den sone belijdt, die heeft den Gode niet, ende die sijnen broeder niet en bemint. vader oock. 24 Dat ghy van beghinsel ghehoort hebt dat blijue in v lieden. Eest dat in v lieden blijft tghene 11 Want dit is die vercondinghe die ghy ghehoort dat blije van beghinsel, soo suldi oock hebten. 12 Niet als Cain die wten boosen was, ende inden vader ende inden sone blijuen. 25 Ende dit is heeft sijnen broeder ghedoot. Ende waer om hy hem die belofte die hy ons beloeft heeft, het eewich leuen. 13 En wilt die ghene die v bedrieghen. 26 Dit heb ick v lieden ghescreuen van maer sijns broeders wercken rechtuerdich. 14 Wy weten dat wy ouergheuoert sijn van die lieden. Ende ten is v van gheenen noode dat v iemant doot totten leuen, om dat wy die broeders lief hebben. leere, maer ghelyck zijn saluinghe v leert van alles, 15 Alle die sijnen broeder haet, dats een dootslagher. Ende ghy soe eest oock warachtich, ende ten is niet ghelogen. 16 Daer Ende ghelyck die v gheleert heeft, soo blijft daer by. weet wel dat gheen dootslagher het eewich leuen en 28 Ende nu kinderkens blijft daer by, op dat wy, als heeft in hem seluen blijuende. (aiōnios g166) 17 Die tgoet der wereld hy hem openbaren sal, moghen betrouwien hebben, voer ons ghestelt heeft, wy moeten oock onse zielen ende dat wy niet bescaemt en worden van hem in sijn toechoemst. 29 Eest dat ghi weet dat hy rechtuerdich voer onse broeders stellen. 18 Mijn kinderkens en laet ons niet is, soo weet oock dat alle die rechtuerdicheyt doet, wt hem gheboren is.

3 Slet wat liefde dat ons die vader gheheuen heeft, dat wy souden ghenoemt worden, ende wesen, Godts kinderen. Daer om en kent ons die wereld niet, want sy en kent hem niet. 2 Alderliefste wy sijn nu Godts kinderen, ende ten is noch niet gheopenbaert wat wy sijn sullen. Wy weten dat wy hem ghelyck sullen wesen, als hy gheopenbaert sal worden, want wy sullen hem sien ghelyck hy is. 3 Ende alle die dese hope heeft in hem, die heylcht sij seluen, ghelyck hy oock heylch is. 4 Alle die sonde doet, die doet ongherechticheyt, ende die sonde is ongherechticheyt. 5 Ende ghi weet dat hy gheopenbaert is om dat hy onse sonden afnemen soude, ende in hem en is gheen sonde. 6 Alle die in hem blijft die en sondicht niet, ende alle die sondicht, die en heeft hem niet ghesien, noch hem ghekent. 7 Kinderkens. niemant en verleyde v. Die rechtuerdicheyt doet die is rechtuerdich, ghelyck hy oock rechtuerdich is. 8 Die sonde doet die is wten duyuel, want van tbeghinsel sondicht die duyuel. Daer toe is die sone Godts gheopenbaert, om dat hy soude verderuen die wercken des duyuels. 9 Alle

die wt Gode gheboren is, die en doet gheen sonde, want sijn saet blijft in hem, ende hy en mach niet sondighen om dat hy wt Gode geboren is. 10 Daer Antechrist, die den vader loochent ende den sone. in sijn openbaer Godts kinderen, ende des duyuels 23 Alle die den sone loochent die en heeft oock den kinderen. Alle die niet rechtuerdich en is, die en is wt vader niet. Ende wie den sone belijdt, die heeft den Gode niet, ende die sijnen broeder niet en bemint. vader oock. 24 Dat ghy van beghinsel ghehoort hebt dat blije van beghinsel, soo suldi oock hebten. 12 Niet als Cain die wten boosen was, ende inden vader ende inden sone blijuen. 25 Ende dit is heeft sijnen broeder ghedoot. Ende waer om hy hem die belofte die hy ons beloeft heeft, het eewich leuen. 13 En wilt die ghene die v bedrieghen. 26 Dit heb ick v lieden ghescreuen van maer sijns broeders wercken rechtuerdich. 14 Wy weten dat wy ouergheuoert sijn van die lieden. Ende ten is v van gheenen noode dat v iemant doot totten leuen, om dat wy die broeders lief hebben. leere, maer ghelyck zijn saluinghe v leert van alles, 15 Alle die sijnen broeder haet, dats een dootslagher. Ende ghy soe eest oock warachtich, ende ten is niet ghelogen. 16 Daer Ende ghelyck die v gheleert heeft, soo blijft daer by. weet wel dat gheen dootslagher het eewich leuen en 28 Ende nu kinderkens blijft daer by, op dat wy, als heeft in hem seluen blijuende. (aiōnios g166) 17 Die tgoet der wereld hy hem openbaren sal, moghen betrouwien hebben, voer ons ghestelt heeft, wy moeten oock onse zielen ende dat wy niet bescaemt en worden van hem in sijn toechoemst. 29 Eest dat ghi weet dat hy rechtuerdich voer onse broeders stellen. 18 Mijn kinderkens en laet ons niet is, soo weet oock dat alle die rechtuerdicheyt doet, wt hem gheboren is.

4 ALderliefste en wilt allen gheesten niet gheloouen, maar proeft die gheesten oftse wt Gode sijn. Want veel valsche propheten sijnder wtghegaen in die wereld. 2 Daer aen kentmen Gods gheest. Alle gheest

die belijdt dat Iesus Christus int vleesch ghecomen is, die is wt Gode, 3 ende alle gheest die Iesum loochent die en is wt Gode niet, ende dit is Antechrist, daer ghi af ghehoort hebt dat hy coemt, ende hy is nu voerts in die werelt. 4 Ghy sijt wt Gode kinderkens, ende ghy hebt hem verwonnen. Want hy is meerder die in vlieden is, dan die in die werelt is. 5 Sij sijn vander werelt, daer om spreken sij vander werelt, ende die werelt hoortse. 6 Wy sijn wt Gode. Die Gode kent, die hoort ons, die wt Gode niet en is, die en hoort ons niet, daer in kennen wy den gheest der waerheyd, ende den gheest der dwalinghen. 7 Alderliefste laet ons malcanderen lief hebben, want die liefde is wt Gode, ende alle die lief heeft, die is wt Gode ghebornen, ende hy kent Gode. 8 Die niet lief en heeft die en kent Gode niet. Want Gode is die liefde. 9 Daer in is die liefde Gods in ons gheopenbaert dat Gode sijnen eenighen ghebornen sone ghesonden heeft in die werelt, dat wy doer hem leuen souden. 10 Daer in is die liefde, niet dat wy Gode lief ghehadt hebben, maer want hy ons lief heeft ghehadt, ende heeft sijnen sone ghesonden, tot een versoeninghe voer onse sonden. 11 Alderliefste ist dat Gode ons alsoo lief heeft ghehadt, soo moeten wy oock malcanderen lief hebben. 12 Niemand en heeft oyt Gode ghesien. Eest dat wy malcanderen lief hebben, soo blijft Gode in ons, ende sijn liefde is in ons volmaect. 13 Daer aen weten wy dat wy in hem blijuen, ende hy in ons, dat hy van sijnen gheest ons ghegheuen heeft. 14 Ende wy hebben ghesien, ende wy ghetuyghent, dat die vader ghesonden heeft sijnen sone tot eenen salichmaker der werelt. 15 Soe wie belijdt dat Iesus Gods sone is, in dien blijft Gode, ende hy in Gode. 16 Ende wy hebben ghekent, ende gheloof der liefden die Gode in ons heeft. Gode is die liefde, ende die in die liefde blijft, die blijft in Gode, ende Gode in hem. 17 Daer in is die volmaecte liefde met ons dat wy betrouwen souden hebben in den dach des ordeels, want ghelyck hy is, alsoo sijn wy in dese werelt. 18 Die vreese en is in die liefde niet. Maer die volmaecte liefde drijft die vreese buyten, want die vreese heeft pijne, maer die vreest, die en is niet volmaect in die liefde. 19 Daer om laet ons Gode lief hebben, want Gode heeft ons ierst lief ghehadt. 20 Eest dat iemant seyt, Ick heb Gode lief, ende dat hy sijnen broeder hatet, die is een loghenaer. Want die sijnen broeder

niet lief en heeft, dien hy siet, hoe mach hy Gode lief hebben den welcken hy niet en siet? 21 Ende dit ghebodt hebben wy van Gode, dat soe wie Gode lief heeft, sijnen broeder oock lief hebbe.

5 ALle die gheloof dat Iesus is Christus, die is wt Gode ghebornen. Ende alle die hem lief heeft die ghegenereert heeft, die heeft oock lief den ghenen die van hem ghebornen is. 2 Daer aen kennen wy dat wy Godts ghebornen kinderen lief hebben, als wy Gode lief hebben, ende sijn gheboden doen. 3 Want dit is Gods liefde dat wy sijn gheboden souden bewaren, ende sijn gheboden en sijn niet swaer. 4 Want alle dat wt Gode ghebornen is, dat verwint die werelt. Ende dit is die victorie die de werelt verwint, ons ghelooue. 5 Wie issen die de werelt verwint, dan die gheloof dat Iesus is die sone Godts? 6 Dese is die ghecomen is doer dwater ende bloet Iesus Christus, niet int water alleen, maer int water ende bloet. Ende tis den gheest die betuycht dat Christus die waerheyd is. 7 Want drij issen die ghetuyghenis gheuen inden hemel. Die vader, dwoert, ende die heylige gheest, ende dese drij sijn een. 8 Ende drij esser die ghetuyghenis gheuen op deerde. Den gheest, dwater, ende tbloet, ende dese drij sijn een. 9 Eest dat wy der menschen ghetuyghenis ontfanghen, Gods ghetuyghenis is meerder, want dat is Gods ghetuyghenis dat meerder is, dat hy ghetuycht heeft van sijnen sone. 10 Die in Gods sone gheloof, die heeft Godts ghetuyghenis in sij seluen. Die in den sone niet en gheloof, die maect hem looghenachtich, want hy niet en gheloof int ghetuyghenis dat Gode ghetuycht heeft sijnen sone. 11 Ende dit is tghetuyghenis, want ons Gode het ewich leuen ghegheuen heeft. Ende dit leuen is in sijnen sone. (aiōnios g166) 12 Die den sone heeft, die heuet leuen, wie den sone Godts niet en heeft, die en heeft het leuen niet. 13 Dit scrijue ick v lieden om dat ghy weten soudt dat ghy deewich leuen hebt die gheloof inden naem des soons Gods. (aiōnios g166) 14 Ende dit is tbetrouwden dat wy tot hem hebben dat hy ons hoort soe wat wy begheren, wy weten dat hy ons hoort wat wy begheren, nae sijnen wille. 15 Ende wy weten dat hy ons hoort wat wy begheren, wy weten dat wy hebben die begheerten die wy van hem bidden. 16 Soe wie weet dat sijn broeder sondicht een sonde niet ter doot, die bidde, ende dleuen sal hem ghegheuen worden, die daer sondicht niet ter doot. Daer is een sonde ter doot, daer voer en seg

ick niet dat iemant bidde. **17** Alle ongherechticheyt is sonde, ende daer is een sonde ter doot. **18** Wy weten dat alle die wt Gode ghebornen is niet en sondicht, maer Godts generatie bewaert hem, ende die boose en raect hem niet. **19** Wy weten dat wy wt Gode sijn, ende die gheheel werelt is int quaet ghestelt. **20** Ende wy weten dat die sone Godts comen is, ende hy heeft ons den sin ghegheuen dat wy kennen souden den warachtighen Godt, ende dat wy sijn souden in sijnen warachtighen sone. Dit is die warachtighe Godt, ende het eewich leuen. (*aiōnios g166*) **21** Kinderkens bewaert v seluen van die afgodsbeelden. AMEN. Hier voleyndt dierste Epistel van Sint Ian Apostel.

2 Johannes

1 DIE ouder der wtuercorender vrouwen ende haeren kinderen die ick lief hebbe inder waerheyt, ende niet ick alleen, maer oock alle die de waerheyt ghekent hebben, **2** om die waerheyt die altijt in ons blijft, ende met ons sijn sal inder eewicheyt. (aiōn g165) **3** Met v sij gratie, bermherticheyt, vrede van Godt den vader, ende van Christo lesu den sone des vaders, in die waerheyt ende liefde. **4** Ick heb seer blijde gheweest dat ick gheuonden hebbe van uwen kinderen wandelende in die waerheyt, ghelyck wy een ghebodt ontfanghen hebben van den vader. **5** Ende nu bidde ick v vrouwe, niet als een nieuwe ghebodt tot v scrijjuende, maer dat wy ghehadt hebben van tbeghinsel, dat wy malcanderen souden lief hebben. **6** Ende dit is die liefde dat wy wandelen souden nae sijn gheboden. Want dat is tghebodt dat ghy (ghelyck ghy ghehoort hebt van tbeghinsel) daer in soudt wandelen, **7** want veel bedriegers sijn wtghegaen in die werelt, die niet en belijden dat Iesus ghecomen is inden vleesche, dit is die verleyder ende antechrist. **8** Siet voer v seluen op dat ghy niet en verliest tghene dat ghy ghewracht hebt, maer dat ghy vollen loon moecht ontfanghen. **9** Alle die wech gaet, ende niet en blijft in Christus leeringhe, die en heeft Godt niet. Soe wie in die leeringhe blijft, die heeft den vader ende den sone. **10** Eest dat iemant tot v lieden coemt, ende dese leeringhe niet mede en brenghet, en wilt dien in huys niet ontfanghen, noch en groet hem niet. **11** Want die hem een groete seyt, die wort deelachtich sijnder quader wercken. **12** Ick hebbende v veel te scrijuen en heb dat niet willen doen doer pampier ende inct, want ic hope by v te sijn ende mont aen mont te spreken, op dat v blijscap mach volcomen sijn. **13** Die kinderen van uwe wtuercorene suster groeten v. Hier voleyndt die tweede Epistel van Sint Ian Apostel.

3 Johannes

1 DIE ouder Gaio den alderliefsten, dien ick lief
hebbe inder waerheyt, **2** Alderliefste ick bidde
dat ghy in alles soo wel moecht wandelen ende te
passe sijn, als v ziele wel varenden is. **3** Ick heb
seer blijde gheweest als die broeders quamen ende
ghetuyghenis gauen van uwer waerheyt, ghelyck ghi
in die waerheyt wandelt. **4** Ick en heb gheen meerder
gratie dan dese, dat ick hoore dat mijn kinderen
in die waerheyt wandelen, **5** Alderliefste ghy doet
ghetrouwelijck al wat ghy doet aan die broeders,
ende dat aan die pelgrims, **6** sij hebben ghetuyghenis
ghegheuen uwer liefden voor daenschijn der kercken,
ghy sult wel doen die gheleydende weerdelyc voor
Godt. **7** Want om sijnen naem sijn sij ghereyst, niet
ontfanghende van die Heydenen, **8** Daerom moeten
wij sulcke ontfanghen, op dat wij mede werckers der
waerheyt wesen moghen, **9** Ick soude by auontueren
der kercken ghescreuen hebben maer Diotrepes
die ouer hen bemint die ouerheyte hebben, die
en ontfanc ons niet, **10** Daerom eest dat ick come
soo sal ick sijn wercken openbaren die hy doet, met
quade woorden snaterende teghen ons, ende als oft
hem dese dinghen niet ghenoech en waren, soo en
ontfanct hy die broeders niet, ende die ghene diese
ontfanghen verbiedt hijt, ende worptse wter kercken,
11 Alderliefste en wilt niet nae volghen tquaet, maer
dat goet is, Wie wel doet die is wt Gode, Wie qualijck
doet die en heeft Godt niet ghesien. **12** Demetrio
wort ghetuyghenis ghegheuen van een ieghelyck
ende van die waerheyt selue, ende wij gheuen oock
ghetuyghenis, ende ghy weet dat ons ghetuyghenis
warachtich is. **13** Ick heb veel ghehadt v te scrijuen,
maer ick en hebs met inct ende penne v niet willen
scrijuen, **14** Ick hope cortelijck v te sien ende dan
sullen wij mont aen mont spreken, Vrede sij v. Die
vrinden groeten v, Groet die vrinden by name. Hier
voleyndt die derde Epistel van Sint Ian Apostel.

Judas

1 IUDAS een dienaer Iesu Christi, ende een broeder Iacobi, den beminden die in Godt den vader sijn, ende den behoudenen ende gheroepenen in Christo, **2** Bermherticheyt ende vrede, ende liefde sij in v lieden veruult. **3** Alderliefste ic alle neersticheyt doende om tot v lieden te scrijuen van v ghelycyn salicheyt heb moeten tot v scrijuen, biddende dat ghy volstandelijck strijden wilt voor tghelooue dat eens den heylighen ghegheuen is, **4** Want daer sij Heymeliick inghecomen sommige ongoddelycke menschen (die langhe te voren bescreuen sijn gheweest in dit ordeel) die onser Godts gracie trekken ter oncuyscheyt, ende onsen eenigen heerscapper ende Heere Iesum Christum loochenen, **5** Maer ick wil v vermanen wetende eens alle dinghen hoe dat Iesus het volck wt den lande van Egipten verlossende, ten tweeden male vernield heeft die ghene die niet gheloof en hebben, **6** Maer die Enghelen die hen heerlyckeit niet behouden en hebben maer hebben hen woonstede verlaten, heeft hy ten ordeel vanden grooten dach met ewighen banden onder die duysterheit ghehouwen, (*aīōn g126*) **7** ghelyck Sodoma ende Gomorra, ende die steden daer by liggende, die in ghelycker manieren oock oncuyscheyt bedreuen hadden, ende wech ghaende waren nae ander vleesch, sijn gheworden tot een exempel, lijdende die pijne des ewichs viers, (*aīōnios g166*) **8** Desghelycs ooc dese besmetten voorwaer het vleesch ende versmaeden die heerscappie, ende blasphemeren die maiesteyt. **9** Doen die Archangel Michael met den duyuel disputerende keef van Moyses lichaem, soo en heeft hy hem niet dorren het ordeel der blasphemien oplegghen, maer hy heeft gheseydt. Die Heere ghebiede v, **10** Maer dese blasphemeren alle dat sij voorwaer niet en weten, maer alle dat sij van natuuren als stomme beesten weten, daer in worden sij verdoruen. **11** Wee den ghenen die in Caïms wech ghegaen sijn, ende door Balaams dolinghe om loon wtghestort sijn, ende in die wederspannicheyf van Core vergaen sijn, **12** Dese sijn smetten in hen brasserien, brassende sonder vreese, hen seluen voedende, wolcken sonder water, die vanden winden al om ghedreuen worden, herftsche boomen, onuruchtbaer, tweemael verstoruen, wtghewortelt,

13 wreede goluen der zee wtschuymende, hen selfs scanden, dolende sterren, den welcken dat stormende onweder der duysternissen bewaert is inder eewicheyt, (*aīōn g165*) **14** Ende van desen heeft ghepropheerteert die seuenste van Adam Enoch segghende. Siet die Heere coemt in sijn heylige duysenden, **15** om te doen ordeel teghen een ieghelycken, ende om te strauen alle ongoddelycke, van alle die werken haerder ongoddelycheden, waer mede sij ongoddelyck ghedaen hebben, ende van allen die harde woorden welck die ongoddelycke sondaers teghen hem ghesproken hebben, **16** Dese sijn croonachtich murmurereiders, nae hen lusten wandelende, ende haren mont spreect houerde, wonderlyck seer achtende die personen ter saken van winninghen, **17** Maer ghy alderliefste weest ghedachtich der woorden, die voorseyt sijn van die Apostelen ons Heeren Iesu Christi, **18** die welcke v lieden seyden datter in die wterste tijden comen sullen bedrieghers, nae hen begheerten wandelende in ongoddelycheden, **19** Dit sijn sij die hen seluen afsceyden, vleeschelijcke menschen den gheest niet hebbende, **20** Maer ghy alderliefste timmerende v seluen op ons alderheylichste ghelooue, inden heylighen gheest biddende, **21** houdt v seluen in die liefde Godts, verwachtende die bermherticheyt ons Heeren Iesu Christi, ten ewighen leuen, (*aīōnios g166*) **22** Ende dese verdoemde straf, **23** maer dandere maect salich die wten vier treckende, Maer den anderen weest bermhertich in vreesen, hatende oock den besmetten rock die vleeschelijck is, **24** Maer den ghenen die machtich is v te bewaren sonder sonde, ende te stellen voor daenschin van sijnder glorien onbesmedt, met verhueghen, in die toecoomst ons Heeren Iesu Christi, **25** den eenigen Godt onsen salichmaker door Iesum Christum onsen Heere, sij glorie, ende grootadicheyf heerlyckeit, ende macht, voor alle tijden, ende nv, ende tot alle ewen der ewen AMEN. Hier voleyndt die Epistel van Sint Judas. (*aīōn g165*)

Openbaring

1 DIE openbaringe Iesu Christi welc hem God ghegheuen heeft om te vercondighen sijnen dienaren, tghene dat corts ghescieden moet, ende heuet te kennen ghegheuen, sendende door sijnen Enghel sijnen dienaer Iohanni, **2** die ghetuyghenis heeft ghegheuen den woerde Godts, ende tghetuyghenis Iesu Christi al wat hy ghesien heeft. **3** Salich is hy die leeft ende hoort die woorden van deser prophetien, ende bewaert die dinghen die daer in ghescreuen sijn, want den tijt is hier nae by. **4** Ioannes den seuen kercken die in Asien sijn, Gratie sij v ende vrede van hem die is, ende die was, ende die comen sal, ende van die seuen gheesten die voor daenschijn van sijnen throon sijn, **5** ende van Iesu Christo die een ghetrou ghetuyghe is, dierste gheborene der dooden, ende een prince van die coninghen der eerden, die ons bemint heeft, ende heeft ons gewasschen van onse sonden in sijn bloet, **6** ende heeft ons gemaect een rijck, ende priesters Gode ende sijnen vader, hem sij glorie ende heerlicheyt in die ewicheyt der ewicheden Amen.

(aīōn g165) **7** Siet hy coemt metten wolcken, ende hem sullen sien alle ooghen, ende die hem ghestekken hebben, Ende alle die gheslachten der eerden sullen hen seluen ouer hem beslaghen, tis waer, Amen. **8** Ick ben Alpha ende O, tbeghinsel ende deynde seyt die Heere Godt, die is, ende die was, ende die comen sal, die almachtighe. **9** Ic Ioannes v broeder ende medegheselle in die tribulacie, ende int rijck, ende verduldicheyt in Christo Iesu, heb geweest in deylant dat ghenoemt wort Patmos, om dwoort Godts ende tghetuygenis van Iesu. **10** Ick heb gheweest inden gheest opten sondach, ende ick heb achter my ghehoort een groote stemme als van een trompette **11** seggende. Wat ghy siet dat scrijft in eenen boec ende sendet den seuen kercken die in Asien sijn, Epheso, ende Smyrne, ende Pergamo, ende Thyatire, ende Sardis, ende Philadelphie, ende Laodicie, **12** Ende ic ben omghekeert dat ick sien soude die stemme die met my sprac. Ende omghekeert sijnde heb ic ghesien seuen gulden candelaren, **13** ende int midden der seuen gulden candelaren eenen ghelyc den sone des menschen, ghecleet met een cleedt totten voeten, ende omgort aen sijn borsten met eenen gulden

gordele, **14** maer sijn hooft ende hayr waren wit blinckende, ghelyc witte wolle, ende ghelyc sneeu ende sijn ooghen als een vlamme viers, **15** ende sijn voeten ghelyc fijn metael in eenen gloeyenden ouen, ende sijn stemme was als die stemme van veel wateren, **16** ende hy hadde in sijn rechte hant seuen sterren, ende wt sijnen mont ghinck een sweet aer beyde sijden scerp, ende sijn aensicht lichte ghelyc die sonne in haer cracht, **17** Ende als ick hem ghesien hadde, soo ben ick gheuallen aen sijn voeten als doot, Ende hy heeft sijn rechte handt op my gheleydt segghende. En wilt niet vreesen, ick ben dierste ende die laetste, **18** ende leuende, ende **19** heb doot gheweest, ende siet ick ben leuende in die ewicheyt der ewicheden, ende ick heb die slotelen der doot, ende der hellen, (aīōn g165, Hadēs g86) **19** Daerom scrijft dat ghy ghesien hebt, ende dat daer is, ende dat haestelijc ghescieden moet nae desen, **20** Het sacrament van die seuen sterren die ghy ghesien hebt in mijn rechte hant, ende die seuen gulden candelaren, die seuen sterren sijn die Enghelen der seuen kercken, ende die seuen candelaren sijn die seuen kercken.

2 ENDE tot den Enghel van die kercke van Ephesen scrijft. Dit seyt hy die de seuen sterren houdt in sijn rechte hant, die daer wandelt int midden van die seuen gulden candelaren. **2** Ick weet v wercken ende uwen arbeyt, ende v lijdtsaemheyt, ende hoe dat ghy die quade niet verdraghen en moecht, ende ghy hebtse gheproeft die segghen dat sij Apostelen sijn, ende en sijs niet, ende ghy hebtse loghenachtich gheuonden, ende ghi hebt verduldicheyt, **3** ende hebt verdraghen om mijnen naem, ende ghy en sijt niet flau gheworden. **4** Maer ick heb teghen v een luttel dat ghi v erste charitate ghelaten hebt, **5** Daerom weest ghedachtich waer af dat ghy gheuallen sijt, ende doet penitencie, ende doet v ierste wercken oft anders come ick v, ende ick sal uwen candelaer veruoeren van sijnder plaetsen, ten sij dat ghy penitencie doet, **6** Maer ghy hebt dat, dat ghy hatet die wercken van die Nicolaiten, die ick ooc hate. **7** Wie ooren heeft, die hoore wat die gheest seyt den kercken. Den verwinnere sal ick teten gheuen vanden houte des leuens, dat int paradijs mijns Godts is, **8** Ende den Enghel van die kercke te Smyrne scrijft. Dit seyd dierste ende die laetste, die doot gheweest is, ende

leuet, 9 Ick weet v tribulacie ende v armoede, maer seer groote tribulacie wesen, ten sij dat sij penitencie ghy sijt rijck, ende ghy wort gheblasphemert van van haren wercken doen, 23 ende haer kinderen sal die ghene die segghen dat sij loden sijn, ende sij en ick dootslaen ter doot, ende alle die kerken sullen sijns niet, maer sij sijn een Sinagoge Satane, 10 En weten, dat ick ben onder soeckende die nieren ende vreest niet van die dinghen die ghy lijden sult, Siet die herten, ende ick sal eenen ieghelijcken van v lieden duyuel salder sommighe van v inden kerker worpen gheuen nae sijn wercken, 24 Maer v lieden seg ick om dat ghy soudt gheproeft worden, ende ghy sult den anderen die te Thyatiren sijt. Soo wie niet en tribulacie hebben thien daghen, Weest ghetrouwe hebben dese leeringe die niet ghekent en hebben die totter doot toe, ende ick sal v gheuen die croone des hoocheyt van Satanas ghelijck sij segghen, ick en sal leuens, 11 Wie ooren heeft die hoore wat die gheest op v lieden gheenen anderen last legghen, 25 maer seyd den kerken. Soo wie verwint die en sal niet tghene dat ghy hebt, houdt dat tot dat ick come, 26 ghequetst worden van die tweede doodt, 12 Ende Ende soo wie verwint ende bewaert totten eynde toe den Enghel van die kercke van Pergamo scrijft. Dit mijn wercken, dien sal ick macht gheuen ouer die seyd hy die tsweert heeft aen beyde sijden scerp, Heydenen, 27 ende hy salse regeren met een yseren 13 Ick weet waer ghy woont, waer Satanas stoel is, roede, ende als eens potbackers vat sullen si heel ende ghy houdt mijnen naem, ende ghy en hebt ghebroken worden 28 ghelijck ick oock ontfanghen mijn ghelooue niet gheloochent, Ende in die daghen hebbe van mijnen vader, ende ick sal hem gheuen Antipas mijn ghetrouwe ghetuyge die by v lieden die morghen sterre, 29 Wie ooren heeft die hoore wat ghedoot is daer Satanas woont, 14 Maer ick heb die gheest seyt den kercken.

teghen v een luttel, want ghy hebt daer sommighe houdende Balaams leeringhe, die Balac leerde een verarghernisse te stellen voor die kinderen van Israel, eten ende oncuyscheyt bedrijuen, 15 alsoo hebder ghy oock houdende die leeringhe van die Nicolaiten. 16 Desghelijcs doet penitencie, oft anders sal ick v cortelinghe comen, ende ick sal met die vechten metten sweerde mijns monts. 17 Soo wie een oore heeft die hoore wat die gheest der kercken seyt. Den ghenen die verwint sal ick gheuen verborghen manna, ende ick sal hem eenen witten blinckende steen gheuen, ende inden steen eenen nieuwen naem ghescreuen, den welcken niemand en weet dan dien ontfanc. 18 Ende den Enghel der kercken van Thyatire scrijft. Dit seyt die sone Godts, die ooghen heeft als een vlamme viers, ende sijn voeten ghelyck fijn metael. 19 Ick ken v wercken ende ghelooue, ende v liefde ende dienst, ende uwe patientie, ende v laetste wercken meer in ghetale dan dierste. 20 Maer ick heb teghen v een luttel, want ghy laet die vrouwe Iezabel die haer seyt een prophetersse te sijn, leeren ende bedrieghen mijn knechten, hoereren, ende eten vanden offer der afgoden, 21 Ende ick heb haer tijt ghegheuen dat sij penitencie doen soude, ende sij en wilt gheen penitencie doen van haer oncuyscheyt. 22 Siet ick salse legghen in een bedde, ende alle die met haer ouerspel bedrijuen, sullen in

3 ENde den Enghel der kercken te Sardis scrijft. Dit seyt hy die de seuen gheesten Godts heeft ende die seuen sterren. Ick weet v wercken, dat ghy den naem hebt dat ghy leeft, ende ghy sijt doot, 2 Weest wacker, ende versterct die andere die steruen souden, want ick en vinde v wercken niet vol voor mijnen Godt. 3 Daerom hebt in v ghedachte hoe dat ghijt ontfanghen ende ghehoort hebt, ende bewaert, ende doet penitencie, Daerom eest dat ghy niet en waect, soo sal ick tot v comen als een dief, ende ghy en sult niet weten wat vren dat ick tot v comen sal, 4 Maer ghy hebt een luttel namen in Sardis, die hen cleederen niet besmet en hebben, ende sij sullen met my wandelen in witte cleederen, want sij des weerdich sijn. 5 Soo wie verwinnet die sal alsoo ghecleedt worden met witte cleederen, ende ick en sal sijnen naem niet wt vaghen wt den boeck des leuens, ende ick sal sijnen naem belijden voor mijnen vader, ende voor sijn Enghelen, 6 Wie ooren heeft die hoore wat die gheest spreect den kercken. 7 Ende den Enghel van die kercke van Philadelphie scrijft. Dit seyt die heylige ende warachtige, die Dauids slotel heeft, die open doet ende niemand en sluytet, die sluyt ende niemand en doet open, 8 Ick weet v wercken. Siet ick heb voor v ghegheuen een open doere die niemand sluyten en mach, want ghy hebt een cleyne cracht, ende ghy hebt mijn woort ghehouden, ende ghy en

hebt mijnen naem niet gheloochent. **9** Siet ick salse ick ghehoort hebbe was als een trompet sprekende gheuen van Satanas Sinagoge die segghen dat sij met my, segghende. Clint herwaerts op, ende ic sal loden sijn, ende sij en sijns niet, maer sij lieghen. Siet v toonen wat ghescieden moet cortelinge hier nae. ick salse maken dat sij comen sullen ende aenbidden **2** Ter stont heb ic gheweest inden geest. Ende siet voor v voeten, ende sij sullen weten dat ick v lief heb eenen stoel was ghestelt inden hemel, ende opden ghehadt, **10** want ghy behouden hebt het woort van stoel een sittende, **3** ende die daer sadt was ghelyc mijnder patientien, ende ick sal v bewaren van die van aensien den Iaspis steen, ende den Sardius, vre der temptaciën, die comen sal in die gheheel ende eenen regenboghe was rontsom den stoel werelt om te tempterden die ghene die op deerde ghelyck het ghesicht van eenen smaragdus, **4** Ende woonen, **11** Siet ick come corts, hout dat ghy hebt, op rontsomme dien stoel vierentwintich setels, ende dat niemant v croone en neme. **12** Soo wie verwint op die setels vierentwintich ouderen sittende al om ick sal hem maken een columne inden tempel mijns ghecleedt met witte cleederen, ende op hen hoofden Godts, ende hy en sal niet meer buyten gaen, ende gulden croonen, **5** Ende vanden theroon quamen ick sal op hem scrijuen den naem mijns Godts, ende wt blixemen, ende stemmen, ende donderen, ende den naem van mijns Godts nieuwe stadt Ierusalem seuen lampen berrende voor den theroon, welck sijn die nederghedaelt is vanden hemel van mijnen Godt, die seuen gheesten Godts **6** Ende voor daenschijnde mijnen nieuwen naem. **13** Wie ooren heeft die des stoels, als een gelasen zee ghelyck den Cristalle, hoore, wat die gheest seyt den kercken, **14** Ende den ende int midden des stoels, ende rontsomme den Enghel der kercken van Laodicien scrijft. Dit seyt stoel vier dieren vol oogen, voor ende achter, **7** Amen die ghetrouwende ende warachtige ghetuyghe Ende dierste dier was ghelyck eenen leeuw, ende die tbeghinsel is van Godts creatuere, **15** Ick weet v het tweede dier ghelyck een calf, ende tderde dier wercken dat ghy noch cout en sijt, noch heet, och oft hebbende als eens menschens aensicht, ende tvierde ghy cout waert, oft heet, **16** maer want ghy lau sijt dier was ghelyck eenen vlieghenden arent, **8** Ende ende noch cout noch heet, soo sal ick v beghinnen wt die vier dieren hadden elck ses vloghelen rontsomme, te braken wt mijnen mont, want ghy segt. **17** Ic ben ende binnen sijn die vol oogen, ende sij en hadden rijck, ende oueruloedich gheworden, ende ick en heb gheen ruste nacht ende dach seggende. Heylich, gheens dincs ghebrec, ende ghy en weet niet dat ghy heylich, heylich, Heere Godt almachtich die was, onsalich sijt, ende allendich, ende arm, ende blent, ende die is, ende die comen sal, **9** Ende als die ende naect. **18** Ick rade v dat ghy van my coopt gout dieren gauen glorie, ende eere, ende benedictie den dat doorviert is, op dat ghy rijck wordet, ende dat ghy met witte cleederen moecht aenghedaen worden op dat niet ghesien en worde die scandalijcheyt uwer naectheyt, ende met oogen salue bestrijct v oogen ghenen die opden theroon sadt die daer leeft in die op dat ghy sien moecht. **19** Die ick lief hebbe die eerwicheyt der eerwichenen, (*aiōn g165*) **10** soo vielen die straffe ende castie ick, Daerom weest sorchuuldich ende dieewicheden, ende sij wierpen hen croonen voor ende doet penitencie. **20** Siet ick staen aen die doere den theroon seggende. (*aiōn g165*) **11** Weerdich sijdi ende cloppe, eest dat iemant mijn stemme hoort ende Heere onse Godt te ontfanghen glorie, ende eere, ende cracht, want ghy hebbet al ghescapen ende om die doere open doet, tot dien sal ick inghaen, ende ick sal met dien het auontmael eten, ende hy met my. **21** Soo wie verwint, ick sal hem gheuen te sitten met my in mijnen theroon, ghelyck ick oock verwonnen hebbe, ende gheseten heb met mijnen vader in sijnen theroon. **22** Die ooren heeft die hoore, wat die gheest seyd den kercken.

4 Hier nae heb ick ghesien, ende siet een open doere was inden hemel, Ende dierste stemme die

5 Ende ick heb ghesien in die rechte handt des gheens die sadt opden theroon, eenen boec ghescreeuen binnen ende buyten toe gheseghelt met seuen seghelen, **2** Ende ick heb ghesien eenen stercken enghel sprekende met luyder stemmen. Wie isser weerdich open te doen den boec, ende open te doen sijn seghelen? **3** Ende niemant en mocht noch inden hemel, noch in die eerde, noch onder die

eerde open doen den boec, noch dien aensien, 4 stemme eens donders. Coemt, ende siet, 2 Ende ick Ende ick screyde seer om datter niemant weerdich heb ghesien, ende siet een wit peert, ende die daer gheuonden en was om den boeck open te doen, noch op sadt hadde eenen boghe, ende hem is een croone dien te sien. 5 Ende een van de ouderen heeft tot my ghegeuen, ende hy is wtghegaen verwinnende, om gheseyt. En weent niet, siet den leeuw van Iudas dat hy verwinnen soude 3 Ende doent den tweeden gheslachte die wortel van Dauid heeft verwonnen seghel open ghedaen hadde, soo heb ic ghehoort het om open te doen den boeck, ende te ontsluyten tweede dier seggende. Coemt ende siet. 4 Ende daer sijn seuen seghelen, 6 Ende ick heb ghesien, ende is een ander root peert wtghegaen, ende die daer siet int midden vanden throon, ende der vier dieren, op sadt dien is ghegeuen dat hy den vrede nemen ende int midden der ouderen een lam staende als soude vander eerden, ende dat sij malcanderen oft ghedoot ware, hebbende seuen hornen, ende souden dooden, ende hem is ghegeuen een groot seuen oogen, welc sijn die seuen gheesten Gods sweert, 5 Ende alst den derden seghel open ghedaen ghesonden ouer alle eertrjc. 7 Ende het is ghecomen, hadde, soo heb ic het derde dier ghehoort seggende. ende theeft ghenomen wt die rechte hant vanden Coemt, ende siet. Ende siet een swert peert, ende ghenen die inden throon sadt den boeck. 8 Ende die daer op sadt hadde een waghe in sijn hant. 6 alst den boec open ghedaen hadde, soo sijn die vier Ende ick heb ghehoort als een stemme wt dat midden dieren, ende die vierentwintich ouders gheuallen voor der vier dieren seggende. Een mate van twee pont dlam, hebbende elck herpen, ende gulden scalen vol tarwen om eenen penninck, ende drij maten van ruckoffers, welc sijn die ghebeden der heyligen, 9 twee pont ghersten, om eenen penninck, ende den ende sij songhen eenen nieuwen sanc seggende. Ghy wijn ende die olie en quetst niet. 7 Ende alst den sijt weerdich Heere te nemen den boeck, ende sijn vierden seghel open ghedaen hadde, soo heb ick seghelen open te doen, want ghy sijt ghedoot, ende ghehoort die stemme van dat vierde dier seggende. hebt ons verlost Gode in v bloet, wt alle geslachten, Coemt ende siet. 8 Ende siet een vael peert, ende ende talen, ende luyden, ende natien, 10 ende ghy hebt ons gemaect onsen Gode tot een conincrjck die daer op sadt diens naem was die doot, ende die helle volchde hem, ende hem is macht ghegheuen ende priesters, ende wij sullen regneren op die eerde, ouer die vier deelen der eerden doot te slaen metten 11 Ende ick heb ghesien ende ghehoort die stemme sweerde, honghere, ende doot, ende met die beesten van veel enghelen rontsomme den throon, ende der eerden, (*Hades* g86) 9 Ende alst den vijfsten seghel der dieren, ende der ouderen, ende hen ghetal was open ghedaen hadde, soo heb ick ghesien onder den duysentich duysenden 12 seggende met grooter outaer die zielen der ghedoeder om dwoort Gods, stemmen. Weerdich is dlam dat ghedoot is, te nemen ende om tghetuyghenis dat si hadden 10 ende sij cracht, ende godheyt, ende wijsheit ende stercheyt, riepen met luyder stemmen segghende. Hoe langhe o ende eere, ende glorie, ende ghebenedijdinghe. 13 Heere (heylich ende warachtich) en ordeeldi noct en Ende alle die creatueren die inden hemel sijn, ende wreecti ons bloet niet van die ghene die op deerde op die eerde, ende onder die eerde, ende die in woonen? 11 Ende hen sijn ghegheuen elc een wit die zee sijn, ende alle die in haer sijn, heb ick alle lanck cleet, ende hen is gheseyt dat si rusten souden ghehoort seggende. Den ghnen die inden throon sidt, ende den lamme sij gebenedijdinghe, ende eere, ende glorie, ende machticheyt in die ewicheyt der ewicheden. (*aion* g165) 14 Ende die vier dieren seyden Amen. Ende die vierentwintich ouders sijn gheuallen op hen aensichten, ende sij hebben aenbeden den leuende in die ewicheyt der ewicheden.

6 ENde ick heb ghesien dat het lam open ghedaen heeft een vanden seuen seghelen, ende ick heb ghehoort een vanden vier dieren seggende als die

daer op sadt diens naem was die doot, ende die helle volchde hem, ende hem is macht ghegheuen ouer die vier deelen der eerden doot te slaen metten sweerde, honghere, ende doot, ende met die beesten der eerden, (*Hades* g86) 9 Ende alst den vijfsten seghel open ghedaen hadde, soo heb ick ghesien onder den outaer die zielen der ghedoeder om dwoort Gods, ende om tghetuyghenis dat si hadden 10 ende sij riepen met luyder stemmen segghende. Hoe langhe o ende eere, ende glorie, ende ghebenedijdinghe. 13 Heere (heylich ende warachtich) en ordeeldi noct en woonen? 11 Ende hen sijn ghegheuen elc een wit lanck cleet, ende hen is gheseyt dat si rusten souden noch een luttel tijs, tot dat hen mededienaers souden veruult worden, ende hen broeders die ghedoot sullen worden ghelyck sij. 12 Ende ick heb ghesien alst den sesten seghel open ghedaen heeft, ende siet daer is een groote aertbeuinge ghesciet, ende die sonne is swert gheworden als eenen hairen sack, ende die mane is heel gheworden ghelyck bloet, 13 ende die sterren sijn vanden hemel gheuallen op die eerde, ghelyck eenen vijgheboom af laet vallen sijn vroeghe vijghen als hy van eenen grooten wint gheroert

wort, **14** ende den hemel is wech ghegaen ghelyck des lams ghecleet met witte langhe cleederen, ende eenen opgevouden boeck, ende alle berghen ende palmen in hen handen, **10** ende sij riepen met grooter eylanden sijn van hen plaatzen gheroert, **15** ende stemmen segghende. Salicheyt sij onsen Godt die die coninghen der eerden, ende die princen, ende daer sittende is op den throon ende den lamme. hooflyuden ouer duysent, ende die rijcke, ende die **11** Ende alle die Enghelen stonden rontsomme den stercke, ende alle knechten, ende vrije menschen throon, ende der ouderen, ende der vier dieren, ende hebben hen seluen gheberghen in die spelunken, **16** Ende sij sijn gheuallen voor daenschijn des throons op hen ende in die steenrootsen der berghen, **17** want den grooten dach van haren toren aensichten, ende sij hebben Godt aenghebeden **12** segghen den berghen ende steenrootsen. Valt op ons, ende verbercht ons van daenschijn des gheens die daer sitd opden throon, ende van die gramschap cracht, ende stercheyt sij onsen Godt in die eewicheyt des lams, **18** Hier nae heb ick ghesien vier Enghelen staende der eewicheden, Amen. (aiōn g165) **13** Ende een vanden ouderen heeft gheantwoort, ende tot mi gheseyt. Dese die ghecleet sijn met langhe witte cleederen, wie sijnse? ende van waer sijn sij ghecomen? **14** Ende ick heb hem gheseyt. Mijn Heere ghy wetet, Ende hy heeft my gheseyt. Dit sijn sij die ghecomen sijn wt groote tribulacie, ende hebben hen langhe cleederen ghewasschen, ende wit ghemaect int bloet des lams, **15** daerom sijn sij voor den throon Godts, ende dienen hem dach ende nacht in sijnen tempel, ende die inden throon sitd die sal ouer hen woonen.

7 Hier nae heb ick ghesien vier Enghelen staande op die vier hoecken der aerden, houdende die vier winden der aerden, dat sij op deerde niet waeyen en souden, noch op die zee, noch op eenighen boom. **2** Ende ick heb ghesien eenen anderen Enghel opclimmende vanden opganck der sonnen, hebbende het teeken des leuende Gods, ende hi heeft gheroepen met luyder stemmen den vier Engelen, den welcken ghegeuen is hinder te doen der eerden, ende der zee, **3** seggende. En wilt gheen hinder doen der eerden ende der zee, nocht den boomen, tot dat wij teekenen ons Gods dienaers in hen voorhoofden, **4** Ende ick heb ghehoort tghetal vanden ghetekenden, hondert vierenveertich duysent ghetekende, wt alle die gheslachten der kinderen Israel, **5** Wten gheslachte van Iuda, twaelfduysent ghetekende, Wten gheslachte van Ruben, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Gad, twaelf duysent ghetekende, **6** Wten gheslachte van Aser, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Nephtali, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Manasse, twaelf duysent ghetekende, **7** Wten gheslachte van Simeon, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Leui, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Issachar, twaelf duysent ghetekende, **8** Wten gheslachte van Zabulon, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Ioseph, twaelf duysent ghetekende, Wten gheslachte van Beniamin, twaelf duysent ghetekende. **9** Hier nae heb ick ghesien een groote scare, die niemant ghetellen en conste, wt allen volcken, gheslachten, luyden, ende talen, staende voor den throon ende voor daenschijn

aensichten, ende sij hebben Godt aenghebeden **12** seggende. Amen. Ghebenedijdinghe, ende claeheyte wijsheyt, ende dancsegghinghe, eere ende cracht, ende stercheyt sij onsen Godt in die eewicheyt der eewicheden, Amen. (aiōn g165) **13** Ende een vanden ouderen heeft gheantwoort, ende tot mi gheseyt. Dese die ghecleet sijn met langhe witte cleederen, wie sijnse? ende van waer sijn sij ghecomen? **14** Ende ick heb hem gheseyt. Mijn Heere ghy wetet, Ende hy heeft my gheseyt. Dit sijn sij die ghecomen sijn wt groote tribulacie, ende hebben hen langhe cleederen ghewasschen, ende wit ghemaect int bloet des lams, **15** daerom sijn sij voor den throon Godts, ende dienen hem dach ende nacht in sijnen tempel, ende die inden throon sitd die sal ouer hen woonen. **16** Sij en sullen voorts gheenen hongher meer lijden, noch dorst hebben, noch die sonne en sal op hen niet vallen, noch eenige hitte. **17** Want het lam dat int midden vanden throon is salse regeren, ende hy salse leyden tot die leuende fonteynen der wateren, ende Godt sal alle tranen afvaghen van haren oogen.

8 ENde alst den seuensten seghel open ghedaen hadde, soo isser een groote stilicheyt ghevorden in den hemel, by nae een half vre, **2** Ende ick heb ghesien seuen Enghelen staende voor daenschijn Godts, ende hen sijn ghegheuen seuen trompetten, **3** Ende daer is een ander Enghel ghecomen ende heeft ghestaen voor den outaer, hebbende een gulden wieroockvat, ende hem sijn veel rueckofferanden ghegheuen, om dat hy gheuen soude van die ghebeden alder heylighen, opden gulden outaer die voor den throon Godts is, **4** Ende den roock van die ontsteken rueckofferanden is opgeclommen van die ghebeden der heylighen, wt des Enghels hant voor Godt, **5** Ende die Enghel heeft dat wieroocvat ghenomen, ende dat gheuult met den vier des outaers, ende heeft dat gheworpen op deerde, ende daer sijn ghesiet donderen, ende stemmen, ende blixemen, ende groote aertbeuinghe, **6** Ende die

seuen Enghelen die de seuen trompetten hadden, gheen boomen, dan alleen die menschen die Godts hebben hen bereydt dat si metten trompet blasen teeken niet en hebben in hen voorhoofden, 5 ende souden. 7 Ende dierste Engel heeft metten trompet hen is ghegheuen dat sij die niet dooden en souden, gheblasen, ende daer is gheworden haghel, ende maer datse ghepijnicht souden worden vijf maenden, vier ghemenghet met bloet, ende tis gheworpen op ende hen pijninghe was ghelyck die pijninghe van die eerde, ende tderde deel der eerden is verbrant een scorpioen alst een mensch quets. 6 Ende in die gheweest, ende tderde deel der boomen is verbrant daghen sullen die menschen die doot soeken, ende gheweest, ende alle tgroen gras is verbrant gheweest, sij en sullen die niet vinden, ende sij sullen begheren 8 Ende den tweeden Enghel heeft metten trompet te steruen, ende die doot sal van hen vlieden. 7 gheblasen, ende ghelyck eenen grooten berch metten Ende die ghelyckenissen der sprinchanen sijn ghelyc vier bernende is gheworpen in die zee, ende tderde peerden die bereydt sijn ten strijde, ende op haer deel der zee is gheworden bloet, 9 ende dat der hoofden als croonen, ghelyc den goude, ende haer derde deel der creatueren der gheender die leuen aensichten waren ghelyck menschen aensichten, 8 hadden in die zee is ghestoruen, ende het derde deel ende sij hadden hayr ghelyck vrouwen hayr, ende der scepen is verdoruen gheweest, 10 Ende die derde haer tanden waren ghelyck leeuen tanden, 9 ende Enghel heeft metten trompet gheslaghen, ende daer sij hadden pansieren als yseren pansieren, ende dat is vanden hemel gheuallen een groote sterre berrende ghelyut van haren vloghelen was als tghelyut van als een fackele, ende die is gheuallen int derde veel waghenen der peerden loopende ten strijde, 10 deel der waterstroomen, ende in die fonteynen der ende sij hadden steerten ghelyck der scorpioenen, wateren, 11 ende den naem der sterren wert ghenaemt ende daer waren haeken in hen steerten ende alsen, Ende het derde deel der wateren is verkeert hen macht was den menschen hinder te doen vijf in alsen, ende veel menschen sijn ghestoruen van maenden, 11 ende sij hadden ouer hen eenen coninc die wateren, want sij sijn bitter gheworden, 12 Ende den Enghel des afgronts, die welcke ghenoemt was die vierde Enghel heeft metten trompet gheslaghen, int Hebreeusch Abbadon, maer int Griex Apollyon, in ende tderde deel der sonnen werde gheslagen, ende duytscche hebbende den naem vernielende. (Abyssos tderde deel der manen, ende tderde deel der sterren, g12) 12 Dat een wee is wech ghegaen, ende siet daer alsoo dat het derde deel van dien verduystert worde, comen noch twee ween hier nae, 13 Ende die seste ende dat des daechs derdendeel niet en lichte, ende Enghel heeft metten trompet gheblasen, ende ick heb des nachts desghelycs, 13 Ende ick heb ghesien ende ghehoort die stemme van eenen vlieghenden aernt een stemme ghehoort wt die vier hoornen vanden segghende mit luyder stemmen. Wee, wee, wee den gulden outaer, die daer is voor Godts oogen, 14 bewoonders der eerden, van die ander stemmen der seggende totten sexten Engel die dat trompet hadde. Ontbint die seuen Enghelen die ghebonden sijn inden drij Enghelen die metten trompet noch slaen souden.

9 ENDE die vijfste Enghel heeft metten trompet gheblasen ende ick heb ghesien datter een sterre vanden hemel gheuallen was, ende haer is ghegeuen den slotel vanden put des afgronts, (Abyssos g12) 2 Ende hy dede open den put des afgronts, ende den roock des puts is opgeschlossen, als den roock van eenen grooten ouen, ende die sonne is verduystert geweest ende die locht vanden rooc des puts. (Abyssos g12) 3 Ende wt den roock des puts sijnder sprinchanen ghegaen op die eerde, ende hen is macht ghegheuen, ghelyck die scorpioenen der eerden macht hebben, 4 ende hen is gheboden dat sij niet quetsen en souden tgras der eerden, noch alle groen ghewas, noch

ende van den solfer, die wt haren muyl quamen, **19** Ende ick ben ghegaen totten Enghel, segghende tot Want der peerden macht is in haren muyl, ende in hem dat hy my den boec gaue, Ende hy heeft tot my haren steerten, want hen steerten waren ghelyck gheseyt. Neemt den boec ende verslint dien, ende hy serpenten hebbende hoofden, ende hier mede doen sal uwen buyck bitter maken, maer in uwen mont sal sij hinder, **20** Ende die ander menschen die niet hy suet sijn als honich, **10** Ende ick hebbe den boeck gedoot en sijn in dese plagen, noch gheen penitencie ghenomen wter handt des Enghels, ende ick hebbem ghaedaen en hebben van die wercken haerder handen, verslint, ende hy was in mijnen mont suet als honich, dat sij niet aenbidden en souden die duyuels ende die ende als ick dien verslint hadde, soo is mijnen buyc gulden, ende silueren, ende metalen, ende steenen, bitter ghevorden, **11** ende hy heeft tot my gheseydt. ende houten afgodts beelden, die noch sien en Ghy moet weder propheteren den Heydenen, ende moghen, noch hooren, noch wandelen, **21** ende luyden, ende talen, ende vele coninghen. sij en hebben gheen penitencie ghaedaen van hen dootslagen, noch van hen rooueren, noch van hen oncuyscheyt, noch van hen dieuerien.

10 ENde ick heb ghesien eenen anderen stercken

Enghel nederdalende vanden hemel, ghecleet met een wolcke, ende eenen regenboghe was op sijn hooft, ende sijn aensicht was ghelyc die sonne ende sijn voeten als een columne viers, **2** ende hy hadde in sijn hant een open boecxken, ende hy heeft sijnen rechten voet ghestelt op die zee, maer den slincken op die eerde, **3** Ende hy heeft gheroepen met luyder stemmen, ghelyck als eenen leeuw briescht, Ende als hy gheroepen hadde, soo hebben die seuen donderen hen stemmen ghesproken, **4** Ende als die seuen donderen hen stemmen ghesproken hadden, soo soude ickse ghescreuen hebben, ende ick heb ghehoort een stemme vanden hemel segghende tot my. Seghelt toe tghene dat die seuen donderen ghesproken hebben, ende en wilt dat niet scrijuen, **5** Ende den Enghel die ick ghesien hebbe staende op die zee, ende op die eerde, heeft sijn hant opghehauen ten hemel, **6** ende heeft ghesworen bi den leuende in die ewicheyt der eewicheden, die ghescapen heeft den hemel, ende tghene datter in is, ende die eerde, ende tghene datter in is, ende die zee, ende tghene datter in is, datter gheenen tijt meer sijn en sal, (aiōn g165) **7** Maer in die daghen van die stemme des seuensten Enghels als die sal beghinnen metten trompet te slaen, dan sal voleyndt worden Gods verholentheyt, ghelyck hy vercondicht heeft door sijn knechten die propheten, **8** Ende ick heb ghehoort een stemme vanden hemel wederom sprekende met my, ende segghende. Gaet hen en neemt den openen boeck van die hant des Enghels staende op die zee, ende op die eerde, **9**

11 ENde my is ghegeuen een riet ghelyc een roede, ende my is gheseyt. Staat op, ende metet den tempel Gods, ende den outaer, ende die ghene die

daer in aenbidden, **2** maer dat voorhof dat buyten den tempel is, worpt buyten, ende en metet dat niet, want het is den Heydenen ghegeuen, ende die heylige stadt sullen sy vertreden tweeveertich maenden. **3** Ende ick salt mijnen twee ghetuygen gheuen, ende sij sullen propheteren duysent twee hondert tsesich dagen ghecleet met sacken. **4** Dese sijn twee olifjboomen, ende twee candelaren, int aenschijn des Heeren van aertrijck staende, **5** Ende eest dat iemant hen wilt hinder doen, soo salder een vier wt haren mont gaen, ende sal hen vianden verslinden, ende eest dat iemant hen wilt quetsen, die moet alsoo ghedoot worden. **6** Dese hebben macht den hemel te sluyten, dat niet en reghene in die daghen van hen prophetie, ende sij hebben macht ouer die wateren om die te verkeeren in bloet, ende die eerde te slaen met alle plaghe soo dicmael als sij willen, **7** Ende als si hen ghetuygenis sullen voleynt hebben, dan sal die beeste die vanden afgront opgheclommen is, teghen hen eenen strijd houden, ende salse verwinnen ende hen dooden, (Abyssos g12) **8** Ende hen lichamen sullen ligghen in die straten der grooter stadt, die gheestelijck ghenoemt wort Sodoma ende Egiptus, daer hen Heere ooc ghecrust is gheweest, **9** Ende vanden gheslachten, ende luyden, ende talen, ende volcken sullen hen lichamen sien, drij dagen ende eenen haluen, ende hen lichamen en sullen sij niet laten leggen in die grauen, **10** Ende die op die eerde woonen sullen ouer hen bluide sijn, ende sij sullen vrolijk sijn, ende malcanderen ghiften senden, Want dese twee propheten hebben ghepijnicht die ghene die op die eerde woonden. **11** Ende nae drij

daghen ende eenen haluen is den gheest des leuens 4 ende sijnen steert trac het derden deel van die van God in hen ghegaen, Ende sij hebben ghestaen sterren des hemels, ende heeft die gheworpen op op hen voeten, Ende een groote vreese heeft hen deerde, Ende den draec stont voor die vrouwe die oueruallen diese ghesien hebben, 12 Ende sij hebben baren soude, op dat hy, als si ghebaert hadde, haer een groote stemme ghehoort wten hemel tot hen kint soude verslinden. 5 Ende si heeft ghebaert een seggende. Climt herwaerts op, Ende sij sijn inden manlijc kint, dat regeren soude alle die Heydenen met hemel gheclommen in een wolcke, ende haer vianden een yseren roede, ende haer sone is opghenomen hebbense ghesien, 13 Ende in die vre isser een groote tot Godt, ende tot sijnen throon, 6 ende die vrouwe is aertbeuinghe ghesciet, ende thiende deel der stadt gheuloden in die woestijne daer sij een plaetse hadde is gheuallen, ende in die aertbeuinghe sijn seuen van Gode bereydt, datmen haer daer voeden soude duysent menschen namen ghedoot, ende die andere duysent tweehondert ende tsestich daghen. 7 Ende sijn in vreesen gebracht, ende sij hebben Gode des daer is eenen grooten strijd ghesciet inden hemel. hemels glorie ghegheuen. 14 Dat tweeden wee is Michael ende sijn Enghelen streden teghen den wechghegaen, ende siet dat derde wee sal gheringhe draeck, ende den draeck street ende sijn enghelen, comen, 15 Ende die seuenste Enghel heeft metten 8 ende sij en hebben niet machtich geweest, noch trompet gheslaghen, ende daer sijn groote stemmen hen plaetse en is voorts niet meer gheuonden inden inden hemel ghescietsegghende. Het rijck deser hemel. 9 Ende dien grooten draeck het oude serpent, werelt is gheworden ons Heeren, ende sijns Christi, die ghenoemt wort die duyuel ende Satanas, die ende hy sal regnieren in die ewicheyt der eewicheden alle die gantsche werelt verleyt, is verdreuen ende Amen. (aiōn g165) 16 Ende die vierentwintich ouders hy is gheworpen in die eerde, ende sijn enghelen die voor daenschijn Gods sitten in hen setelen, sijn sijn met hem gheworpen. 10 Ende ick heb een gheuallen op hen aensichten, ende hebben God groote stemme ghehoort inden hemel segghende. aenghebeden segghende. 17 Wy dancken v Heere Nv is die salicheyt, ende die cracht, ende het ryc Godt almachtich, die sijt, ende die waert, ende die ons Gods gheworden, ende die macht van sijnen comen sult, want ghy hebt ghenomen v groote macht, Christus, want die besculdigher onser broederen is ende hebt gheregneert, 18 Ende die Heydenen sijn verworpen, diese besculdichde voor daensicht ons gram gheworden, ende uwen torn is aenghecomen, Gods dach ende nacht 11 Ende sij hebben hem ende den tijt der dooden, om gheordeelt te worden, verwonnen door des lams bloet ende door dwoort ende loon ghegheuen te worden uwen dienaren den van sijn ghetuyghenis, ende sij en hebben hen zielen propheten, ende heyligen, ende den ghenen die uwen niet lief gehadt totter doot toe. 12 Daerom verblijft naem vreesen, den cleynen ende grooten, ende om v ghy hemelen, ende die daer inne woont. Wee te vernielen die ghene die deerde verdoruen hebben, der eerden ende der zee, want die duyuel is tot v 19 Ende den tempel Gods is gheopent inden hemel, lieden nederghedaelt hebbende eenen grooten torn ende die arcke sijns testaments is ghesien gheweest wetende dat hy luttel tijs heeft, 13 Ende nae dat den in sijnen tempel, ende daer sijn ghesciet blixemen, draeck ghesien hadde dat hy gheworpen was ter ende stemmen, ende aertbeuinghen ende grooten haghel.

12 ENde een groot teeken is gheopenbaert inden hemel. Een vrouwe ghecleedt metter sonnen ende die mane onder haer voeten, ende op haer hooft een croone van twaelf sterren, 2 ende beurucht sijnde riep sij wesende in barens noot, ende sij leidt pijne om te baren, 3 Ende daer is een ander teeken ghesien inden hemel. Ende siet eenen grooten rooden draeck hebbende seuen hoofden, ende thien hoornen, ende op sijn hoofden seuen croonementen,

sijn ghegheuen twee vloghelen van eenen grooten aren, dat sij vlieghen soude in die woestijne in haer plaetse, daer si gheuoet wort, eenen tijt, ende tijden, ende die helicht van eenen tijt van daensicht des serpents, 15 Ende tserpent heeft wt sijnen muyl nae die vrouwe water ghescoten als eenen stroom, om dat hy soude maken datse ghetrocken worde vander vloet. 16 Ende deerde heeft die vrouwe gheholpen, Ende die eerde heeft haren mont open ghedaen,

ende heeft verslonden den vloet, die den draeck wt die daer op woonen doen aenbidden dierste beeste, sijnen muyl gheworpen heeft, **17** Ende den draeck is welcs dootlijcke wonde ghenesen is gheweest, **13** gram gheworden teghen die vrouwe ende hy is wech ghegaen om te strijden teghen die andere van haren ooc heeft doen vier vanden hemel nederdalen op sade die Godts gheboden bewaren, ende hebben deerde, voor daenschijn der menschen, **14** Ende sij tghetuygenis Iesu Christi.

13 Ende hy heeft ghestaen op dat sandt der zee.

ENde ic heb ghesien wter zee een beeste opclimmende, hebbende seuen hoofden, ende thien hornen, ende op haer hornen thien croonementen, ende op haer hoofden namen der blasphemien. **2** Ende die beeste die ick ghesien hebbe was ghelyc een Pardus, ende haer voeten waren ghelyc van eenen beyre, ende sijnen muyl al eens leeufs muyl, Ende den draeck heeft haer sijn cracht ghegheuen, ende groote macht. **3** Ende ick heb ghesien een van sijnen hoofden als dootlijc ghewont, ende haer dootlijcke wonde is ghenesen gheweest, Ende alle deertrijc heeft hem verwondert nae die beeste. **4** Ende sij hebben den draec aenghebeden, die der beesten macht ghegheuen heeft, ende sij hebben die beeste aenghebeden segghende. Wie is der beesten ghelyc? Oft wie sal moghen strijden teghen haer? **5** Ende haer is eenen muyl ghegheuen sprekende groote dinghen ende blasphemien, ende haer is macht ghegheuen dat te doen tweerneertich maenden lanck, **6** Ende sij heeft haren muyl open ghedaen in blasphemien tot Godt, om te blasphemeren sijnen naem ende sijn tabernakel, ende die ghene die inden hemel woonen, **7** Ende haer is ghegheuen te strijden teghen die heylighen, ende die te verwinnen, Ende haer is macht ghegheuen in alle gheslachte ende volcke, ende tale, ende luyden, **8** ende sij hebbense alle aenghebeden, die op die eerde woonen, der welcker namen niet en sijn ghescreuen inden boeck van dleuen des lams, dwelck ghedoot is van tbeghinsel der werelt. **9** Heeft iemant ooren die hoore. **10** Die in ghenanghenisse gheleydt heeft, die gaet in die gheuanghenisse, die metten sweerde dootgheslaghen heeft, die moet oock metten sweerde ghedoot worden. Hier is die patientie ende tghelooue der heylighen, **11** Ende ick heb ghesien een ander beeste opclimmende vander eerden, ende sij hadde twee hornen ghelyc die hornen des lams, ende sij sprack ghelyc den draeck. **12** Ende sij dede alle die macht van dierste beeste voor haer aenschijn, ende si heeft die eerde ende

die daer op woonen doen aenbidden dierste beeste, welcs dootlijcke wonde ghenesen is gheweest, **13** Ende si heeft groote teekenen ghedaen, also datse ooc heeft doen vier vanden hemel nederdalen op deerde, voor daenschijn der menschen, **14** Ende sij verleyt die inwoonders der eerden om die teekenen, die haer gegheuen sijn te doen voor daenschijn der beesten seggende den inwoonders der eerden, dat si maken souden een beelt der beesten die de wonde des sweetsts heeft, ende gheleeft heeft, **15** Ende haer is ghegheuen dat sij eenen gheest soude gheuen den beelde vander bee-sten, ende dat het beelt der beesten soude spreken ende dattet doen soude dat alle die ghene die niet en aenbade dat beelt der beesten, gedoot soude worden. **16** Ende si salse alle cleyne ende groote, ende rijcke ende arme, ende vrije, ende eyghen knechten, doen hebben een teeken in hen rechte hant, oft in hen voerhoofden, **17** ende dat niemand en sal moghen coopen oft vercoopen, dan die ghene die het teeken, oft den naem der beesten, oft het ghtal van haren naem hebbe. **18** Hier is wijsheit, Wie verstant heeft, die rekene tghetal der beesten, want het is tghetal van eenen mensch, ende haer ghtal is ses hondertsessensestich.

14 ENde ick heb ghesien, Ende siet het lam stont

opden berch Sion, ende met hem hondert vierenveertich duysent, hebbende sijnen naem, ende sijns vaders naem ghescreuen in hen voerhoofden. **2** Ende ick heb een stemme ghehoort vanden hemel als een stemme van veel wateren, ende als een stemme van eenen groten donder, ende die stemme die ick hoorde, was als der herpslaghers spelende op hen herpen. **3** Ende sij songhen als eenen nieuwen sanck voer den stoel, ende voer die vier dieren, ende ouders, ende niemand en mocht dien sanck singhen dan die hondert vierenveertich duysent, die ghecocht sijn vander eerden. **4** Dit sijnse die metten vrouwen niet besmet en sijn gheweest. Want sij sijn maecheden. Dese volghen dlam al waer dat gaet. Dese sijn ghecocht wt den menschen, tot ierste vruchten Gode loghene gheuonden, want sij sijn sonder smette voer den throon Godts. **6** Ende ick heb ghesien eenen anderen enghel vlieghende doert midden vanden hemel, hebbende dat ewich Euangelie, dat hy soude deuangelie preken den ghenen die op deerde sitten,

ende op alle natien, ende gheslachte ende tale, ende hy heeft met luyder stemmen gheroepen totten
ende volcke, (aiōnios g166) 7 segghende met grooter ghenen die die scerpe seysene hadde segghende,
stemmen. Vreest den Heere, ende gheeft hem eere, Slaet in v scerpe seysene, ende snijdt af die druyuen
want die vre sijsns ordeels is ghecomen, ende aenbidt van den wijngaert der aerden, want sijn wijndruyuen
hem die ghemaect heeft hemel ende aerde, die sijn rijk. 19 Ende die enghede heeft sijn scerpe seysene
zee ende alle datter in is, ende die fonteynen der gheslaghen op die eerde, ende hy heeft die druyuen
wateren. 8 Ende een ander enghel isser gheulcht afgesneden van den wijngaert der eerden, ende hy
segghende, Gheuallen, gheuallen is die grootstadt heeftse gheworpen inden grooten wijnput van Gods
Babilon, die vanden wijn der gramscappen haerder toren. 20 Ende dien wijnput is ghetreden gheweest
oncuyshed te drincken heeft ghegheuen alle buyten die stadt, ende daer is bloet gheloopen wt
luyden. 9 Ende die derde enghel is desen ghevolcht, den wijnput, tot die toomen der peerden ouer duysent
segghende met luyder stemmen. Eest dat iemant die seshondert stadien.

beeste aenbidt ende haer beelt, ende ontfanct het
teeken in sijn voerhoof, oft in sijn hant, 10 dese sal
oock drincken vanden wijn des toorens Godts die
ghemenghet is metten pueren dranck inden kelck
van sijnen toren, ende hy sal ghepijnicht worden
metten vier ende solfer in daensicht der heyleger
enghelen, ende voer daenschijn des lams, 11 ende
den roock van haren tormenten sal op climmen in
die ewicheyt der ewicheden, noch sij en hebben
gheen ruste dach ende nacht die die beeste ende
haer beelt aenghebeden hebben, ende eest dat
iemant ontfanghen heeft het teeken haers naems.

(aiōn g165) 12 Hier is die patientie der heyleghen,
die Godts gheboden onderhouden ende tghelooue
van Iesu. 13 Ende ick heb een stemme ghehoort
vanden segghende hemel tot my Scrijft, Salich sijn
die dooden die inden Heere steruen, van nu voerts
seyt den gheest dat sij rusten souden van haren
arbeyden, want hen wercken volghen hen. 14 Ende
ic heb ghesien, ende siet een blinckende wolcke,
ende op die wolcke eenen sittende ghelyck den sone
des menschen, hebbende op sijn hoof een gulden
croone, ende in sijn hant een scerpe seysene. 15
Ende een ander enghel isser wt ghegaen wt den
tempel roepende met luyder stemmen, totten ghenen
die sadt op die wolken, Slaet aen v seysene ende
maeyt, want die vre is comen datment maeyen soude,
want den oochst der aerden is drooghe gheworden.
16 Ende die op die wolcke sadt heeft sijn seysene
gheslaghen op die aerde, ende die aerde worde af
ghemaeyt. 17 Ende een ander enghel is wt ghegaen
wten tempel die inden hemel is, oock hebbende
een scerpe seysene. 18 Ende een ander enghel is
wtghegaen wt den outaer die macht hadde ouer tver,

15 ENde ick heb een ander teeken ghesien inden
hemel, groot ende wonderlijck, seuen enghelen
hebbende die seuen laetste plaghen. Want in die is
voleyt gheweest Godts gramscap. 2 Ende ick heb
ghesien als een ghelasen zee met vier ghemenghet,
ende die ghene die verwonnen hebben die beeste
ende haer beelt, ende tghetal van haren naem staende
op die ghelasen zee, hebbende Gods herpen, 3 ende
singhende dliedeken van Moyses Godts dienaer,
ende dliedeken des lams, segghende, Groot ende
wonderlijck sijn v wercken Heere Godt almachtich,
rechtuerdich, ende warachtich sijn v weghen coninck
der ewicheden. 4 Wie en sal v niet vreesen Heere,
ende niet grootmaken uwen naem? Want ghy sijt
alleen goedertieren, want alle die heydenen sullen
comen, ende aenbidden voer v aensicht, want v
ordeelen sijn openbaer. 5 Ende hier nae heb ick
ghesien ende siet, den tempel van dat tabernakel des
ghetuyghenis es openghedaen inden hemel, 6 ende
die seuen enghelen hebbende die seuen plaghen
sijn ghegaen wten tempel, ghecleedt met eenen
suyueren witblinckenden steen ende omgort omrent
die borsten met gulden gordelen. 7 Ende een vanden
vier dieren heeft den seuen enghelen ghegheuen
seuen gulden scalen, vol van den torn Godts die
daer leeft in die ewicheden der ewicheden. (aiōn
g165) 8 Ende den tempel werde veruult metten roocke
van Godts maiesteyt, ende van sijnder cracht, ende
niemant en conste gaen inden tempel tot dat volbracht
waren die seuen plaghen van die seuen enghelen.

16 ENde ick heb ghehoort een groote stemme
vanden tempel segghende den seuen enghelen,
Gaet ende stort wt die seuen scalen van Godts

gramscap op die eerde. 2 Ende dierste is wech waect, ende bewaert sijn cleederen, dat hy niet naect ghegaen, ende hy heeft sijn scale wt ghestort op en wandele, ende dat sij zijn leelijcheyt sien. 16 Ende die eerde, ende daer is gheworden een wreede hy salse vergaderen ter plaeften die int hebreusch ende seer quade wonde in die menschen die het ghenoemt is Armagedon. 17 Ende die seuenste teeken van die beeste hadden, ende in die ghene enghel heeft sijn schale wtghestort in die locht. Ende die haer beelt aenghebeden hadden. 3 Ende die daer is een groote stemme wtghecomden wten tempel tweede enghel heeft sijn schale wtghestort in die zee, vanden theroon segghende, Het is ghedaen. 18 Ende ende tes gheworden bloet als van eenen dooden, daer sijn ghesciet blixemen, ende stemmen, ende ende alle leuende ziele is ghe-storuen in die zee. donderen, ende daer is een groote aerbeuinghe 4 Ende die derde heeft sijn scale ghestort op die ghesciet, hoedanich noyt gheweest en is, van dat vloeden, ende op die fonteynen der wateren, ende die menschen hebben begonnen te woonen op die tis bloet gheworden. 5 Ende ick heb ghehoort den eerde, sulcke aerbeuinghe soe groot. 19 Ende die enghel der wateren segghende, Ghy sijt rectuerdich groote stadt is gheworden in drij deelen, ende die Heere die sijt, ende die waert heylich, dat ghy dit steden der Heydenen sijn gheuallen. Ende die groote gheordeelt hebt, 6 want sij het bloet der heylighen Babilon is ghecomen in ghedenckenisse voer Godt, ende der propheten wt ghestort hebben, ende ghy om haer te gheuen den kelck van den wijn van heft hen bloet te drincken ghegheuen, want sij die verbolghentheyt sijnder gramscappen. 20 Ende des weerdich sijn. 7 Ende ick heb ghehoort eenen alle eylant is gheuloden, ende die berghen en sijn anderen segghende, lae oock Heere Godt almachtich, niet gheuonden. 21 Ende eenen grooten haghel warachich ende rechtuerdich sijn v ordeelen. 8 Ende ghelyck een pont is gheuallen vanden hemel op die vierde enghel heeft sijn schale wtghestort in die menschen. Ende die menschen hebben Godt die sonne, ende hem is ghegheuen die menschen gheblasphemeert om die plaghe des haghels. Want met hitten te pijnighen, ende met den viere, 9 ende die was seer crachtelijken groot gheworden.

die menschen hebben heet gheweest met grooter hitten, ende sij hebben gheblasphemeert den naem Godts, die macht heeft ouer dese plaghen, noch sij en hebben gheen penitentie ghedaen, dat sij hem die glorie souden gheuen. 10 Ende die vijfste enghel heeft sijn schale wt ghestort opden stoel van die beeste, ende haer rjck is duyster gheworden, ende sij hebben hen tonghen tsamen gheten van pijnen, 11 ende sij hebben Godt des hemels gheblasphemeert van haren pijnen ende wonderen, ende sij en hebben gheen penitencie ghedaen voer hen wercken. 12 Ende die seste enghel heeft sijn schale wt ghestort in dien grooten vloet Euphrates. Ende hy heeft sijn wateren wt ghedroocht, om dat den wech soude bereydt worden den coninghen vanden opganck der sonnen. 13 Ende ick heb ghesien wt den muyl des draecs, ende wten muyl der beesten ende wten mont vanden valschen propheet wtcomen drij onsuyuer gheesten ghelyck vorschen. 14 Want het sijn gheesten der tuyuelen doende teekenen, ende sij gaen voerts tot die coninghen van gheheel aertrijck, om die te vergaderen ten strije teghen den grooteu dach des almachtighen Gods. 15 Siet ick come als een dief, Salich is hy die

17 ENde daer is ghecomen een vanden seuen enghelen die de seuen scalen hadden, ende hy heeft met my ghesproken segghende, Coemt ick sal v toonen dat ordeel van die groote hoere, die op veel wateren sijt, 2 waer mede oncuyscheyt bedreuen hebben die coninghen der aerden, ende die op deerde woonen sijn droncken gheworden vanden wijn haerder oncuysheyt. 3 Ende hy heeft my wech gheuoert inden gheest in die woestijne. Ende ic heb ghesien die vrouwe sittende op een roode beeste, vol namen der blasphemien, hebbende seuen hoofden ende thien hornen. 4 Ende die vrouwe was al om ghecleedt met purpur, ende root scarlaken, ende vergult met goude, ende met costelijck ghesteente, ende peerlen, hebbende eenen gulden kelck in haer hant, vol afgrislijcheyts ende onsuuerheyts van haer oncuyscheyt. 5 Ende in haer voerhooft eenen naem ghescreuen. Verholentheyt. Die groote Babylon die moeder der hoereeringhen ende afgrislijcheden der eerden. 6 Ende ick heb ghesien die vrouwe droncken vanden bloede der heyleghen, ende vanden bloede van Iesus ghetuyghen. Ende ick ben verwondert gheweest doen icse ghesien hadde, met een groote

verwonderinghe. 7 Ende die enghel heeft tot my groote Babilon, ende sij is gheworden een wooninghe gheseyt, Waerom sidij verwondert? Ick sal v segghen der duyuelen, ende een bewaringhe van alle onsuyuer die verholentheyt vander vrouwen, ende van die gheesten, ende een be-waringhe van alle onreyn beeste die haer draecht, die seuen hoofden heeft, ende hatelijck gheuoghelte, 3 want van den wijn der ende thien hornen. 8 Die beeste die ghy ghesien gramscappen van haerder oncuyscheyt hebben alle hebt die is gheweest, ende sij en is niet, ende sij die Heydenen ghedroncken, ende die coninghen der sal opclimmen vanden afront, ende sij sal in die werelt hebben met haer oncuyscheyt bedreuen, ende verderffenisse gaen, ende die op deerde woonen die coopluyden der eerden sijn van die cracht haerder sullen hen verwonderen, (der welcker naemen niet weldicheden rijck gheworden. 4 Ende ick heb ghehoort ghescreuen sijn inden boeck des leuens van dat een ander stemme segghende, Gaet wt van haer mijn scepsel der werelt) siende die beeste, die was, ende volck, op dat ghy niet deelachtich en wort haerder niet en is. (Abyssos g12) 9 Ende dit is den sin, die misdaden, ende dat ghy van haren plaghen niet en wijscheyt heeft. Die seuen hoofden sijn seuen bergen, ontfanct. 5 Want haer sonden sijn ghecomen totten daer die vrouwe op sitd, ende tsijn seuen coninghen. hemel toe. Ende Godt is ghedachtich gheworden 10 Die vijue sijn gheuallen, die eene is, ende dander haerder boosheden. 6 Betaelt haer wederom ghelyck en is noch niet comen, ende als hy comen sal, soo sij v lieden ghedaen heeft, ende dobbelt haer dobbele moet hy eenen cleynen tijt blijuen. 11 Ende die beeste nae haer wercken. Inden kelck daer sij in ghemenghet die was ende niet en is, ende sij is die achtste, heeft menghet haer dobbel. 7 Soe seer als sij ende sij is vanden seuenen, ende sij gaet in die haer gheglorificeert heeft, ende in wellusticheden verdoemenisse. 12 Ende die thien hornen die ghy gheweest is, soo veel tormenten ende droefheden ghesien hebt sijn thien coninghen die noch gheen rijck gheeft haer, want sij seyt in haer herte. Ick sitte een ontfanghen en hebben, maer sij sullen machticheyt coninghinne, ende ick en ben gheen weduwe, ende als coninghen op een vre ontfanghen, nae die beeste, ick en sal gheenen rouwe sien. 8 Daer om sullen 13 dese hebben eenen raet ende cracht, ende hen haer plaghen op eenen dach comen, die doot, ende macht sullen sij der beesten leuren. 14 Dese sullen den rouwe, ende den hongher, ende sij sal metten thegen clam strijden, ende dat lam salse verwinnen. Want Godt is sterck die haer Want het is een Heer der Heeren, ende een coninck ordeelen sal. 9 Ende die coninghen der aerden sullen der coninghen, ende die met hem sijn gheroepen, weenen ende hen seluen beclaghen ouer haer, die ende vercoren, ende gheloouighe. 15 Ende hy heeft met haer oncuyscheyt bedreuen hebben, ende in my gheseyt, Die wateren die ghy ghesien hebt daer wellusticheden gheleeft hebben, als sij sien sullen die hoere sitd dat sijn volcken, ende luyden, ende den roock van haren brant, 10 van verre staende talen. 16 Ende die thien hornen die ghy ghesien hebt om die vreeße van haren tormenten, segghende, in die beeste. Dese sullen die hoere haten, ende Wee wee die groote stadt Babilon, die stercke stadt sij sullense woest maken, ende naect, ende sullen want op een vre is v ordeel comen, 11 ende die haer vleesch eten, ende sij sullen haer metten vier coopluyden der eerden sullen weenen, ende droeuich heel verbranden. 17 Want Godt heuet in hen herten gheclach maken ouer haer, want hen ware en sal ghegheuen dat sij doen souden tghene dat hem niemant voerts meer coopen, 12 dat coop goet des behaghelyck is, op dat sij hen rijck souden gheuen gouts ende siluers ende der costelijcker ghesteenten, der beesten, tot dat volbracht worden Godts woerden. ende der peerlen, ende des costelijcs lijnwarts, ende 18 Ende die vrouwe die ghy ghesien hebt is die groote stadt, die trijck heeft ouer die coninghen der aerden. ende der purpuren, ende der sijden lakenen, scharlakenen ende alderhande Thyinen houten, ende alderley cyeraet van yuoor, ende alle ghereetscappe van costelijcken ghesteente, ende van metael, ende yser, ende marmorsteen, 13 ende caneel, ende der welriekender specien, ende der saluen, ende wieroocs, ende wijns, ende olien, ende terwen bloeme,

18 ENde hier nae heb ick ghesien eenen anderen enghel nederdalende vanden hemel, hebbende een groote macht ende die eerde is verlicht gheweest van sijnder glorien. 2 Ende hy heeft luyde gheroepen met stercheyt segghende, Gheuallen gheuallen es die

ende tarwe, ende behelpigher beesten, ende scapen,
ende peerden ende waghenen, ende slauen, ende
sielen der menschen. 14 Ende dat begheerlycke oeft
uwer zielen is van v ghesceyden, ende alle vette
wtnemende dinghen sijn van v vergaen, ende
coopluyden deser dinghen die rijck gheworden sijn,
sullen verre van haer staen, om die vreese van haren
tormenten, weenende ende droeffelijck claghende,
ende segghende, Wee wee die groote stadt die
ghecleedt was met costelijck lijnwaet, ende purpur,
ende scaerlaken, ende vergult was met goude, ende
met costelijck ghesteente, ende peerlen, 17 want in
een vre sijn verdoruen soo grooten rijcdommen, ende
want in segghende, Amen, Alleluya. 5 Ende daer is een
een vre sijn verdoruen soo grooten rijcdommen, ende
stemme vanden throon wtghegaen segghende, Segt
alle stierman, ende alle die in staende wateren te
lof onsen Gode alle sijn dienaers, ende die Godt
scepe varen, ende die scipluyden ende die in die zee
haben, hebben verre ghestaen, 18 ende stemme als van een groote scare, ende ghelyck een stemme
hebben gheroepen siende die plaatse haers brants, stemme van veel wateren, ende ghelyck een stemme
segghende, Wat stadt esser ghelyck deser grooter
hanteringhe hebben, hebben verre ghestaen, 18 ende stemme als van een groote scare, ende ghelyck een stemme
hebben gheroepen siende die plaatse haers brants, stemme van veel wateren, ende ghelyck een stemme
segghende, Wat stadt esser ghelyck deser grooter
van groote donderen, segghende, Alleluya. Want
stadt? 19 Ende sij hebben ghestubbe op hen hoofden
gheworpen, ende hebben gheroepen al weenende, 7 Laet ons blijde sijn, ende hem glorie gheueen,
ende droeffelijck claghende, segghende, Wee wee die
scepen hadden in die zee, van haren ghelde. Want ghegheuen datse haer sal cleeden met costelijck
op een vre is sij verwoest gheweest 20 Verhuecht v
groote stadt, waer in dat rijck gheworden sijn alle die huysvrouwe heeft haer bereyt. 8 Ende haer
molensteen, ende heeft dien in die zee gheworpen, sijn warachtich. 10 Ende ick ben gheuallen voer sijn
segghende, Met sulcken storm sal gheworpen worden voeten, om dat ick hem aenbidden soude. Ende
die groote stadt Babilon, ende sij en sal nu voerts niet
gheworpen worden, Ende hy seyt tot my, segt. Dese Godts woerden
ghehoort worden, ende alle constich wercman van
herpslaghers, ende der musijck speelders, ende der
ghehoort worden, 23 ende dlicht des lichters en sal v
ende der brudegomms ooghen sijn als een vlamme viers, ende op sijn
ende der bruut en sal in v voerts niet meer ghehoort
Want v coopluyden waren die princen des
ghescreuen, den welcken niemand en kent dan hy. 13
Want in v betooueringhen hebben alle die
ende der heyligen, ende van alle Godts. 14 Ende die heyren die inden hemel sijn
die ghene die ghedoot sijn op deerde.

19 Hier nae heb ick ghehoort als een stemme van
veel scaren inden hemel segghende, Alleluya,
Want warachtich ende rechtuerdich sijn zijn ordeelen,
ende die recht ghedaen heeft van die groote hoere, die
sij en sullen voertaen die niet meer vinden. 15 Die
deerde verdoruen heeft met haer hoereringhe, ende
heuet dbloet van sijnen heylighen ghewroken, wt
haren handen. 3 Ende sij hebben wederom gheseyt,
Alleluya. Ende haren roock climt tot die ewicheden
der ewicheden. (aiōn g165) 4 Ende die vierentwintich
ouders, ende die vier dieren sijn nederghewallen, ende
hebben Godt sittende opden throon aenghebeden,
Want dat heere onse Godt almachtich heeft gheregneert.
Want dat fijn lijnwaet, is op haer ghy hemele, ende ghy heylegh Apostelen
want Godt heeft v ordeel gheordeelt hy heeft my gheseyt, Script, Salich sijn sij die tot
van haer. 21 Ende eenen stercken enghel heeft dat auontmael van des lams bruloft gheroepen sijn.
opghomen eenen steen ghelyck eenen grooten Ende hy seyt tot my, segt. Dese Godts woerden
gheworpen worden, Ende die stemme der Ic ben v mede dienaer ende uwer broederen die
herpslaghers, ende der musijck speelders, ende der ghetuyghenis hebben van lesu. Aenbidt Godt. Want
pijpers, ende trompetslaghers en sal in v niet meer Iesus ghetuyghenis is den gheest der prophetien.
ghehoort worden, ende alle constich wercman van 11 Ende ick heb ghesien den hemel open, ende
alderley consten en sal in v niet meer gheuonden siet een wit peert ende die daer op sadt worde
worden, ende tgheluyt der molen en sal in v niet meer ghenoemt, Ghetrouwe, ende Warachtich, ende metter
ghehoort worden, 23 ende dlicht des lichters en sal v rechtuerdicheyt ordeelt ende strijd hy. 12 Maer sijn
niet meer schijnen, ende die stemme des brudegomms ooghen sijn als een vlamme viers, ende op sijn
ende der bruut en sal in v voerts niet meer ghehoort hooft veel croonementen, hebbende eenen naem
Want v coopluyden waren die princen des ghescruen, den welcken niemand en kent dan hy. 13
Want in v betooueringhen hebben alle die Ende Hi was ghecleedt met een cleedt bespraeyt met
Heydenen ghedoelt. 24 Ende in haer is gheuonden bloede, ende sijnen naem wort ghenoemt. Dwoert
tbloet der propheten ende der heyligen, ende van alle Godts. 14 Ende die heyren die inden hemel sijn
die ghene die ghedoot sijn op deerde.

ende suyuer lijnwaet. 15 Ende wt sijnen mont gaet de beeste niet aenghebeden en hebben noch haer een scerp sweet dat hy daer mede soude slaen die beeldt, noch haer teeken ontfanghen en hebben Heydenen. Ende hy salse regeren met een yseren in hen voerhoofden ofte handen, ende sij hebben roede, ende hy treedt die perse vanden wijn der gheleeft ende gheregneert met Christo duysent iaren. rasender gramscap vanden torn Godts almachtich. 5 Die andere dooden en sijn niet leuende gheworden 16 Ende hy heeft in sijn cleedt ende in sijn dgyie tot dat duysent iaren gheeyndt waren dit is die ierste ghescreuen, Die coninck der coninghen, ende die verrijsenis. 6 Salich is hy ende heyligh die een Heere der heerscappen. 17 Ende ick heb ghesien deel heeft in dierste verrijsenis. In dese en heeft eenen enghel staende in die sonne. Ende hy heeft de tweede doot gheen macht. Maer sij sullen sijn gheroopen met grooter stemme segghende alle den priesters Godts ende Christi, ende sij sullen met hem voghelen die daer vloghen doert midden des hemels. regeneren duysent iaren. 7 Ende als die duysent iaren Coemt ende vergadert v tot Godts groot auontmael, voleyt sullen wesen, dan sal satanas ontbonden 18 dat ghy eten moecht dat vleesch der coninghen, worden wt sijnen kerker, ende hy sal wt gaen ende ende tyleesch der hooftliden, ende tyleesch van verleyden die Heydenen die daer sijn op die vier die stercken, ende tyleesch der peerden, ende der hoecken der aerden, Gog ende Magog ende hy salse gheender die daer op sitten, ende tyleesch van allen vergaderen ten strijde, der welcker ghetal is ghelyck vrije menschen, ende der slauen, ende der cleynder, dat sandt der zee. 8 Ende sij sijn gheclommen op die ende der grooter. 19 Ende ick heb die beeste ghesien breecheyt der aerden, ende sij hebben omringelt die ende die coningen der aerden, ende hen heyren heyligher der heyleghen, ende die wtuercoren vergadert om eenen strijd te houden teghen den stadt. 9 Ende daer is een vier nederghedaelt van ghenen die opt peert sadt, ende met sijnen heyre. 20 Ende die beeste is ghegrepen, ende met haer die valsche propheet, die teekenen ghedaen heeft voer hem doer die welcke hy verleydt heeft die ghene diet teeken der beesten ontfanghen hebben, ende die haer beelt aenghebeden hebben. Al leuende sijn dese twee gheworpen in den put des bernende viers, ende solfers, (*Limnē Pyr g3041 g4442*) 21 ende die andere sijn verslaghen metten sweerde dat wten monde gaet van den ghenen die opt peert sitd, ende alle die voghelen sijn versaedt gheweest van haren vleesche.

20 ENde ick heb ghesien eenen enghel nederdalende vanden hemel hebbende den slotel van den afgront, ende een groote ketene in sijn hant. (*Abyssos g12*) 2 Ende hy heeft ghegrepen den draeck dat oude serpent, welck is die duyuel ende satanas, ende hy heeften ghebonden tot duysent iaren, 3 ende hy heeft hem gheworpen inden afgront. Ende hy heeft dien ghesloten, ende daer op ghesegelt, dat hy die heydenen niet meer verleyden en soude, tot dat die duysent iaren voleyt waren, ende daer nae moet hy ontbonden worden een luttel tijts. (*Abyssos g12*) 4 Ende ick heb die stoelen ghesien, ende sij hebben daer op gheseten, ende het ordeel is hen ghegheuen, ende die zielen der onthooftder om Iesus ghetuyghenis, ende om dwoert Godts, ende die

de beeste niet aenghebeden en hebben noch haer eenen scerp sweet dat hy daer mede soude slaen die beeldt, noch haer teeken ontfanghen en hebben Heydenen. Ende hy salse regeren met een yseren in hen voerhoofden ofte handen, ende sij hebben roede, ende hy treedt die perse vanden wijn der gheleeft ende gheregneert met Christo duysent iaren. rasender gramscap vanden torn Godts almachtich. 5 Die andere dooden en sijn niet leuende gheworden 16 Ende hy heeft in sijn cleedt ende in sijn dgyie tot dat duysent iaren gheeyndt waren dit is die ierste ghescreuen, Die coninck der coninghen, ende die verrijsenis. 6 Salich is hy ende heyligh die een Heere der heerscappen. 17 Ende ick heb ghesien deel heeft in dierste verrijsenis. In dese en heeft eenen enghel staande in die sonne. Ende hy heeft de tweede doot gheen macht. Maer sij sullen sijn gheroopen met grooter stemme segghende alle den priesters Godts ende Christi, ende sij sullen met hem voghelen die daer vloghen doert midden des hemels. regeneren duysent iaren. 7 Ende als die duysent iaren Coemt ende vergadert v tot Godts groot auontmael, voleyt sullen wesen, dan sal satanas ontbonden 18 dat ghy eten moecht dat vleesch der coninghen, worden wt sijnen kerker, ende hy sal wt gaen ende ende tyleesch der hooftliden, ende tyleesch van verleyden die Heydenen die daer sijn op die vier die stercken, ende tyleesch der peerden, ende der hoecken der aerden, Gog ende Magog ende hy salse gheender die daer op sitten, ende tyleesch van allen vergaderen ten strijde, der welcker ghetal is ghelyck vrije menschen, ende der slauen, ende der cleynder, dat sandt der zee. 8 Ende sij sijn gheclommen op die ende der grooter. 19 Ende ick heb die beeste ghesien breecheyt der aerden, ende sij hebben omringelt die ende die coningen der aerden, ende hen heyren heyligher der heyleghen, ende die wtuercoren vergadert om eenen strijd te houden teghen den stadt. 9 Ende daer is een vier nederghedaelt van ghenen die opt peert sadt, ende met sijnen heyre. 20 Ende die beeste is ghegrepen, ende met haer die valsche propheet, die teekenen ghedaen heeft voer hem doer die welcke hy verleydt heeft die ghene diet teeken der beesten ontfanghen hebben, ende die haer beelt aenghebeden hebben. Al leuende sijn dese twee gheworpen in den put des bernende viers, ende solfers, (*Limnē Pyr g3041 g4442*) 21 ende die andere sijn verslaghen metten sweerde dat wten monde gaet van den ghenen die opt peert sitd, ende alle die voghelen sijn versaedt gheweest van haren vleesche.

eenen grooten witblinckende throon ende eenen daer op sittende, voer wiens aensicht is gheuloden die aerde ende den hemel, ende daer en is gheen plaatse gheuonden voer hen. 12 Ende ick hebbe ghesien die dooden cleyn ende groote staende voer daenschijn des throons, ende die boecken sijn openghedaen, ende daer is eenen anderen boeck open ghedaen, welck is des leuens, ende die dooden sijn gheordeelt wt tghene datter ghescreuen was in die boecken, nae hen wercken, 13 ende die zee heeft die dooden ghegheuen die in haer waren, ende die doot, ende die helle hebben hen dooden ghegheuen die in hen waren, ende daer is gheordeelt van elcken besonder nae hen wercken. (*Hadēs g86*) 14 Ende die helle ende die doot sijn gheworpen in den poel des viers. Dit is die tweede doot. (*Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442*) 15 Ende die niet gheuonden is ghescreuen int boeck des leuens, die is gheworpen inden poel des viers. (*Limnē Pyr g3041 g4442*)

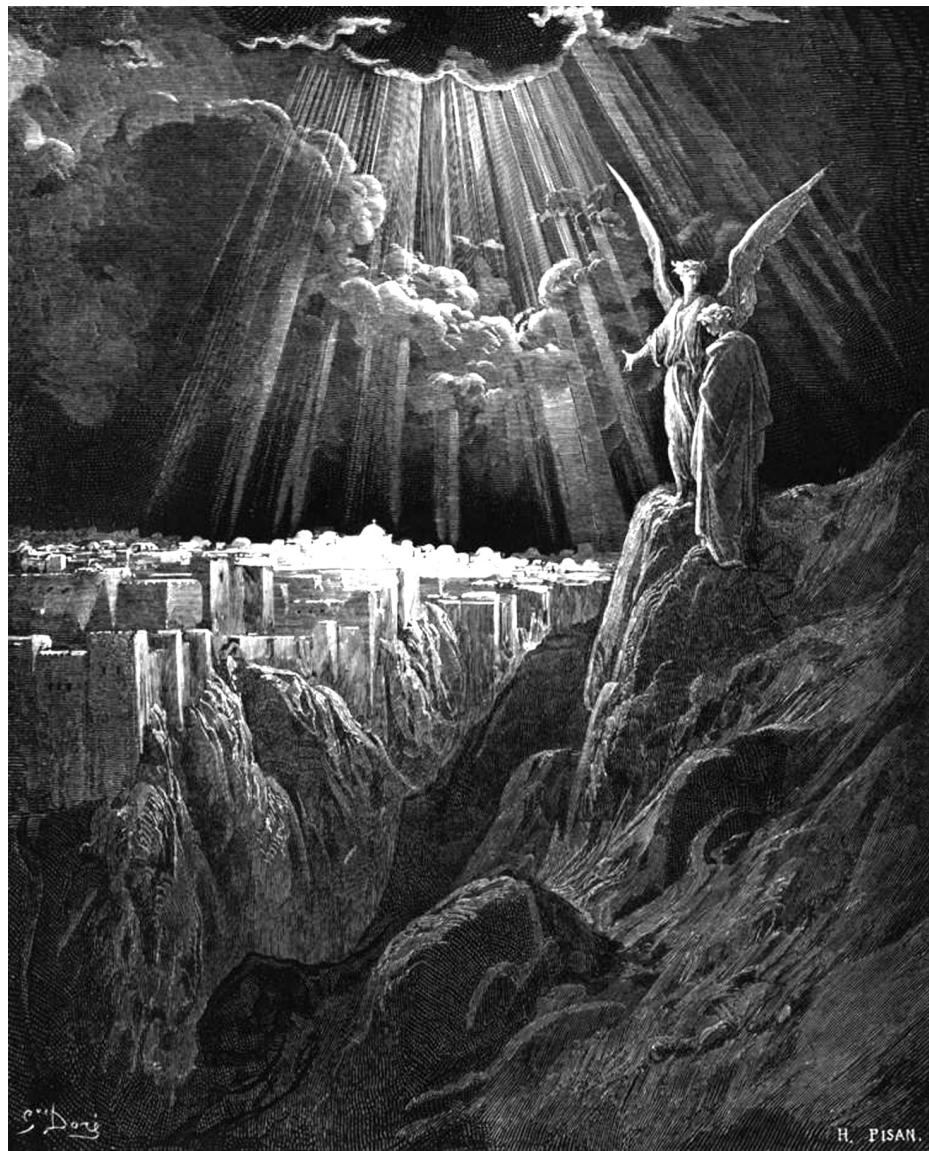
21 ENde ick heb ghesien eenen nieuwen hemel ende vanden westen drij poorten. **14** Ende den muer ende nieuwe eerde. Want den iersten hemel der stadt hadde twaelf fundamenten, ende in die, ende dierste eerde is vergaen, ende die zee en is twaelf namen van die twaelf Apostelen des lams. nu niet meer. **2** Ende ick Iohannes heb ghesien **15** Ende die met my sprack. Hadde een mate van die heylige stadt Ierusalem nieu, nederdalende een gulden riet, dat hy meten soude die stadt, ende vanden hemel van Gode bereydt als een bruyt verciert haer poorten, ende den muer. **16** Ende die stadt is voer haren man. **3** Ende ick heb ghehoort een int viercant ghestelt, ende haer lengde is soo groot groote stemme vanden throon segghende, Siet het als haer breydde. Ende hy heeft die stadt ghementen tabernakel Godts met die menschen, ende hy sal met dat riet tot twaelf duysent stadien, ende haer met hen woonen, ende sij sullen sijn volck sijn. Ende lengde ende hoochde ende breydde sijn al ghelyck. hy Godt selue met hen, sal hen Godt sijn, **4** ende **17** Ende heeft haren muer ghementen van hondert Godt sal van haren oogen alle tranen af vaghen, vierveertich cubitus nae die mate van eenen ende die doot en sal voertaen niet meer wesen, noch mensch welck is des enghels. **18** Ende die timmeragie iammerlijck gheclach, noch gheroep, noch pijne en van haren muer was vanden steen laspis, maer die salder meer sijn, die ierst wech ghegaen sijn. **5** Ende stadt was suyuer goudt, ghelyck suyuer ghelas. **19** die inden throon sadt heeft gheseyt, Siet ick maect al Ende die fundamenten van der stadt muer waren met nieu. Ende hy heeft my gheseyt, Script want dese alderley costelijcke ghesteenten verciert. Het ierste woerden sijn seer gheloouelijck, ende warachtich. fundament was laspis. Het tweede Sappirus. Het **6** Ende hy heeft my gheseyt, Het is gheadaen. Ick derde Calcedonius. Het vierde Smaragdus. **20** T'vijfste ben Alpha ende O, tbeghinsel ende deynde. Ick Sardonix. Tseste Sardius, Tseuenste Chrysolitus. Het sal den dorstigen gheuen wt die fonteyne vanden achtste Berillus. Het neghenste Topasius. Het thienste water des leuens om niet, **7** Soe wie verwint die sal Chrysoprasus. Het elfste Hyacinthus. Het twaelfste dese dinghen besitten, ende ick sal hem een Godt Amethystus. **21** Ende die twaelf poorten sijn twaelf wesen, ende hy sal my een sone sijn. **8** Maer den peerlen, tot elcken besonder, ende elck poorte was veruaerden, ende ongheloouighen, ende veruloecten, wt een besondere peerle. Ende die strate der stadt ende den dootslaghers, ende den hoereerders, ende allen den loghenaers, hen deel sal wesen inden berrende poel met vier ende solfer, dwelck is die was suyuer gout als doerscijnde ghelas. **22** Ende gheenen tempel en heb ick in haer ghesien. Want die Heere Godt almachtich is haren tempel ende dlam. **23** Ende die stadt en behoeft sonne noch mane dat tweede doot. (*Limnē Pyr g3041 g4442*) **9** Ende daer is die in haer lichten soude. Want Gods claeheydt heeft ghecomen een vanden seuen enghelen hebbende haer verlicht, ende haren lichter is dlam. **24** Ende die die scalen vol van die seuen laetste plaghen, ende hy Heydenen sullen wandelen in haer licht, ende die heeft met my ghesproken, segghende, Coemt ende coningen der erden sullen hen glorie ende eere ick sal v toonen die bruyt, des lams huysvrouwe. **10** tot haer brenghen. **25** Ende haer poorten en sullen Ende hy heeft my opghehauen inden gheest op eenen niet ghesloten worden inden dach. Want daer en sal grooten ende hooghen berch. Ende hy heeft my gheenen nacht sijn. **26** Ende sij sullen die glorie ende ghtoont die heylige stadt Ierusalem nederdalende wt eere der Heydenen in haer brenghen. **27** In haer den hemel van Gode, **11** hebbende Godts claeheydt, sal niet comen iet dat besmet is, oft afgrisselijcheyt ende haer licht was gelijc den costelijken gesteente, doende, ende loghene, dan die ghescreuen sijn, int als den laspis steen, ghelyck cristalijn. **12** Ende sij boeck des leuens des lams.

hadde eenen grooten ende hooghen muer hebbende twaelf poorten. Ende in die poorten twaelf enghelen, ende namen daer op ghescreuen, welck sijn die namen van die twaelf gheslachten der kinderen van Israel. **13** Vanden oosten drij poorten. Ende van noorden drij poorten. Ende van tsuyden drij poorten.

22 ENde hy heeft my ghtoont eenen stroom des leuende waters blinckende ghelyck cristael, comende voerts wt den stoel Godts ende des lams. **2** Int midden van haer strate, ende een beyde die sijde des vloets den boom des leuens, voertsbreghende twaelf vruchten, tot elcke maent besonder gheuende

sijn vrucht, ende die bladeren des booms tot die Coemt, Ende wie dorst heeft die come, ende wie ghesontheyt der Heydenen. 3 Ende alderley maledictie wilt, die ontfanghe het water des leuens om niet. 18 en sal voerts niet meer wesen. Ende die stoelen Want ic betuyghe alle die hoorders van den boeck Godts ende des lams sullen in haer wesen, ende sijn deser prophetien, Dat soo wie iet toe doet tot dese knechten sullen hem dienen. 4 Ende sij sullen sijn dinghen, ouer dien sal Godt toe doen dese plaghen aensicht sien, ende sijnen naem in hen voerhoofden. die ghescreuen sijn in desen boeck. 19 Ende eest 5 Ende den nacht en sal voerts niet meer wesen, dat iemant vermindert die woerden van den boeck ende sij en sullen het licht des lichters niet behoeuen, deser prophetien, diens deel sal Godt wech nemen noch het licht der sonnen, want die Heere Godt vanden boeck des leuens, ende van die heylege verlichtse, ende hy sal regnener in die ewicheyt stadt, ende van die dinghen die ghescreuen sijn in der ewicheden. (aiōn g165) 6 Ende hy heeft my desen boeck, 20 seyt hy die ghetuyghenis gheuet gheseyt, dese woerden sijn dalder gheloouelicste, van desen dinghen. Iae oock ick come gheringhe. ende warachtich. Ende die Heere van die gheesten Amen. Coemt Heere Iesu. 21 Die gratie ons Heere der propheten heeft sijnen enghel ghesonden om te Iesu Christi sij met v allen. AMEN. Hier is voleynt dat toonen sijnen dienaren tghene datter corts ghescieden boeck Apocalipsis van Sint Ian Euangelist. Ghedruct moet. 7 Ende siet ick come rasschelijck. Salich is in die vermaerde Vniuersiteyt ende stadt van Louen hy die bewaert die prophetie van desen boeck. 8 by my Bartholomeus van Graue. Int iaer ons Heeren. Ende ick ben Iohannes die dese dinghen ghehoort M. CCCCC. XLVIII.

ende ghesien hebbe. Ende na dat ick ghehoort ende ghesien hadde, soe ben ick nedergheualen om dat ick aenbidden soude voer des enghels voeten, die my dese dinghen toonde, 9 ende hy heeft my gheseyt. Siet toe dat ghijt niet en doet. Want ick ben v medeknecht, ende uwer broederen der propheten, ende der gheender die bewaren die woerden van deser prophetien. Aenbidt Godt. 10 Ende hy seyt my, En teekent die woerden van der prophetien dees boecs niet, want den tijt is na by. 11 Wie hindert die hindere al noch, ende wie in vuylcheden is, die werde noch vuyl, ende die rechtuerdich is de werde noch ghrechtuerdicht, ende die heyligh is die werde noch gheheylicht. 12 Siet ick come ter stont ende mijnen loon is met my, om te betalen eenen ieghelycken nae sijn wercken. 13 Ick ben Alpha ende O, dierste ende die laetste, tbeghinsel ende deynde. 14 Salich sijn sij die hen langhe cleederen wasschen, op dat hen macht sijn mach int hout des leuens, ende dat sij doer die poorten moghen gaen in die stadt. 15 Buyten sijn die honden ende touuenaers ende die oncuyse, ende dootslaghers, ende den afgoden dienende, ende alle die bemint ende doet die loghene. 16 Ick Iesus heb mijnen enghel ghesonden dese dinghen v lieden te betuyghen in die kercken. Ick ben die wortel ende tgheslachte van Dauid. Een blinckende ende morghenstont sterre. 17 Ende den gheest ende die bruyt segghen, Coemt, Ende diet hoort die segghe,

Ende ick Iohannes heb ghesien die heylige stadt Ierusalem nieu, nederdalende vanden hemel
van Gode bereydt als een bruyt verciert voer haren man. Ende ick heb ghehoort een groote
stemme vanden throon segghende, Siet het tabernakel Godts met die menschen,
ende hy sal met hen woonen, ende sij sullen sijn volck sijn.

Ende hy Godt selue met hen, sal hen Godt sijn.

Openbaring 21:2-3

Leidraad voor Lezers

Nederlandse at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Woordenlijst

Nederlandse at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hades g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Woordenlijst +

AionianBible.org/Bibles/Dutch---Leuvense-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Lukas 8:31
Romeinen 10:7
Openbaring 9:1
Openbaring 9:2
Openbaring 9:11
Openbaring 11:7
Openbaring 17:8
Openbaring 20:1
Openbaring 20:3

Handelingen 3:21

Handelingen 15:18

Romeinen 1:25

Romeinen 9:5

Romeinen 11:36

Romeinen 12:2

Romeinen 16:27

1 Corinthiërs 1:20

1 Corinthiërs 2:6

1 Corinthiërs 2:7

1 Corinthiërs 2:8

1 Corinthiërs 3:18

1 Corinthiërs 8:13

1 Corinthiërs 10:11

2 Corinthiërs 4:4

2 Corinthiërs 9:9

2 Corinthiërs 11:31

Galaten 1:4

Galaten 1:5

Efeziërs 1:21

Efeziërs 2:2

Efeziërs 2:7

Efeziërs 3:9

Efeziërs 3:11

Efeziërs 3:21

Efeziërs 6:12

Filippenzen 4:20

Colossenzen 1:26

1 Timotheüs 1:17

1 Timotheüs 6:17

2 Timotheüs 4:10

2 Timotheüs 4:18

Titus 2:12

Hebreëën 1:2

Hebreëën 1:8

Hebreëën 5:6

Hebreëën 6:5

Hebreëën 6:20

Hebreëën 7:17

Hebreëën 7:21

Hebreëën 7:24

Hebreëën 7:28

Hebreëën 9:26

Hebreëën 11:3

Hebreëën 13:8

Hebreëën 13:21

1 Petrus 1:23

1 Petrus 1:25

1 Petrus 4:11

1 Petrus 5:11

2 Petrus 3:18

1 Johannes 2:17

2 Johannes 1:2

Judas 1:13

Judas 1:25

Openbaring 1:6

Openbaring 1:18

Openbaring 4:9

Openbaring 4:10

Openbaring 5:13

Openbaring 7:12

Openbaring 10:6

Openbaring 11:15

Openbaring 14:11

Openbaring 15:7

Openbaring 19:3

Openbaring 20:10

Openbaring 22:5

aiōnios

Mattheüs 18:8

Mattheüs 19:16

Mattheüs 19:29

Mattheüs 25:41

Mattheüs 25:46

Markus 3:29

Markus 10:17

Markus 10:30

Lukas 10:25

Lukas 16:9

Lukas 18:18

Lukas 18:30

Johannes 3:15

Johannes 3:16

Johannes 3:36

Johannes 4:14

Johannes 4:36

Johannes 5:24

Johannes 5:39

Johannes 6:27

Johannes 6:40

Johannes 6:47

Johannes 6:54

Johannes 6:68

aīdios

Romeinen 1:20
Judas 1:6

aiōn

Mattheüs 12:32
Mattheüs 13:22
Mattheüs 13:39
Mattheüs 13:40
Mattheüs 13:49
Mattheüs 21:19
Mattheüs 24:3
Mattheüs 28:20
Markus 3:29
Markus 4:19
Markus 10:30
Markus 11:14
Lukas 1:33
Lukas 1:55
Lukas 1:70
Lukas 16:8
Lukas 18:30
Lukas 20:34
Lukas 20:35
Johannes 4:14
Johannes 6:51
Johannes 6:58
Johannes 8:35
Johannes 8:51
Johannes 8:52
Johannes 9:32
Johannes 10:28
Johannes 11:26
Johannes 12:34
Johannes 13:8
Johannes 14:16

Johannes 10:28
Johannes 12:25
Johannes 12:50
Johannes 17:2
Johannes 17:3
Handelingen 13:46
Handelingen 13:48
Romeinen 2:7
Romeinen 5:21
Romeinen 6:22
Romeinen 6:23
Romeinen 16:25
Romeinen 16:26
2 Corinthiërs 4:17
2 Corinthiërs 4:18
2 Corinthiërs 5:1
Galaten 6:8
2 Thessalonikenzen 1:9
2 Thessalonikenzen 2:16
1 Timotheüs 1:16
1 Timotheüs 6:12
1 Timotheüs 6:16
2 Timotheüs 1:9
2 Timotheüs 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Filémon 1:15
Hebreën 5:9
Hebreën 6:2
Hebreën 9:12
Hebreën 9:14
Hebreën 9:15
Hebreën 13:20
1 Petrus 5:10
2 Petrus 1:11
1 Johannes 1:2
1 Johannes 2:25
1 Johannes 3:15
1 Johannes 5:11
1 Johannes 5:13
1 Johannes 5:20
Judas 1:7
Judas 1:21
Openbaring 14:6

eleēsē

Romeinen 11:32

Geenna

Mattheüs 5:22
Mattheüs 5:29
Mattheüs 5:30
Mattheüs 10:28
Mattheüs 18:9
Mattheüs 23:15
Mattheüs 23:33
Markus 9:43

Markus 9:45
Markus 9:47
Lukas 12:5
Jakobus 3:6
Hadēs
Mattheüs 11:23
Mattheüs 16:18
Lukas 10:15
Lukas 16:23
Handelingen 2:27
Handelingen 2:31
1 Corinthiërs 15:55
Openbaring 1:18
Openbaring 6:8
Openbaring 20:13
Openbaring 20:14

Limnē Pyr

Openbaring 19:20
Openbaring 20:10
Openbaring 20:14
Openbaring 20:15
Openbaring 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numeri 16:30
Numeri 16:33
Deuteronomium 32:22
1 Samuël 2:6
2 Samuël 22:6
1 Koningen 2:6
1 Koningen 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalmen 6:5
Psalmen 9:17
Psalmen 16:10
Psalmen 18:5
Psalmen 30:3
Psalmen 31:17
Psalmen 49:14
Psalmen 49:15
Psalmen 55:15
Psalmen 86:13
Psalmen 88:3
Psalmen 89:48

Psalmen 116:3
Psalmen 139:8
Psalmen 141:7
Spreuken 1:12
Spreuken 5:5
Spreuken 7:27
Spreuken 9:18
Spreuken 15:11
Spreuken 15:24
Spreuken 23:14
Spreuken 27:20
Spreuken 30:16
Prediker 9:10
Hooglied 8:6
Jesaja 5:14
Jesaja 7:11
Jesaja 14:9
Jesaja 14:11
Jesaja 14:15
Jesaja 28:15
Jesaja 28:18
Jesaja 38:10
Jesaja 38:18
Jesaja 57:9

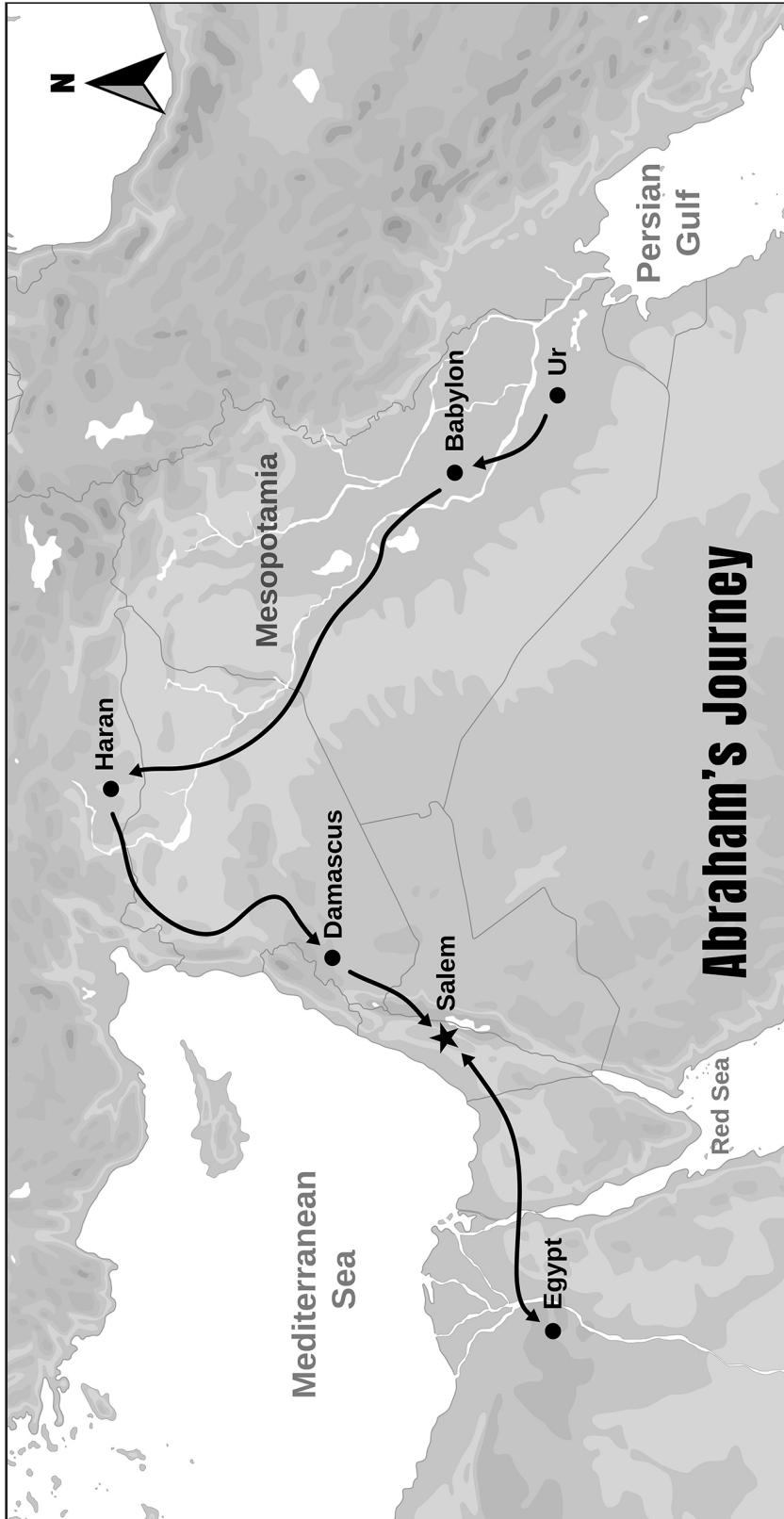
Ezechiël 31:15
Ezechiël 31:16
Ezechiël 31:17
Ezechiël 32:21
Ezechiël 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jona 2:2
Habakuk 2:5

Tartaroō

2 Petrus 2:4

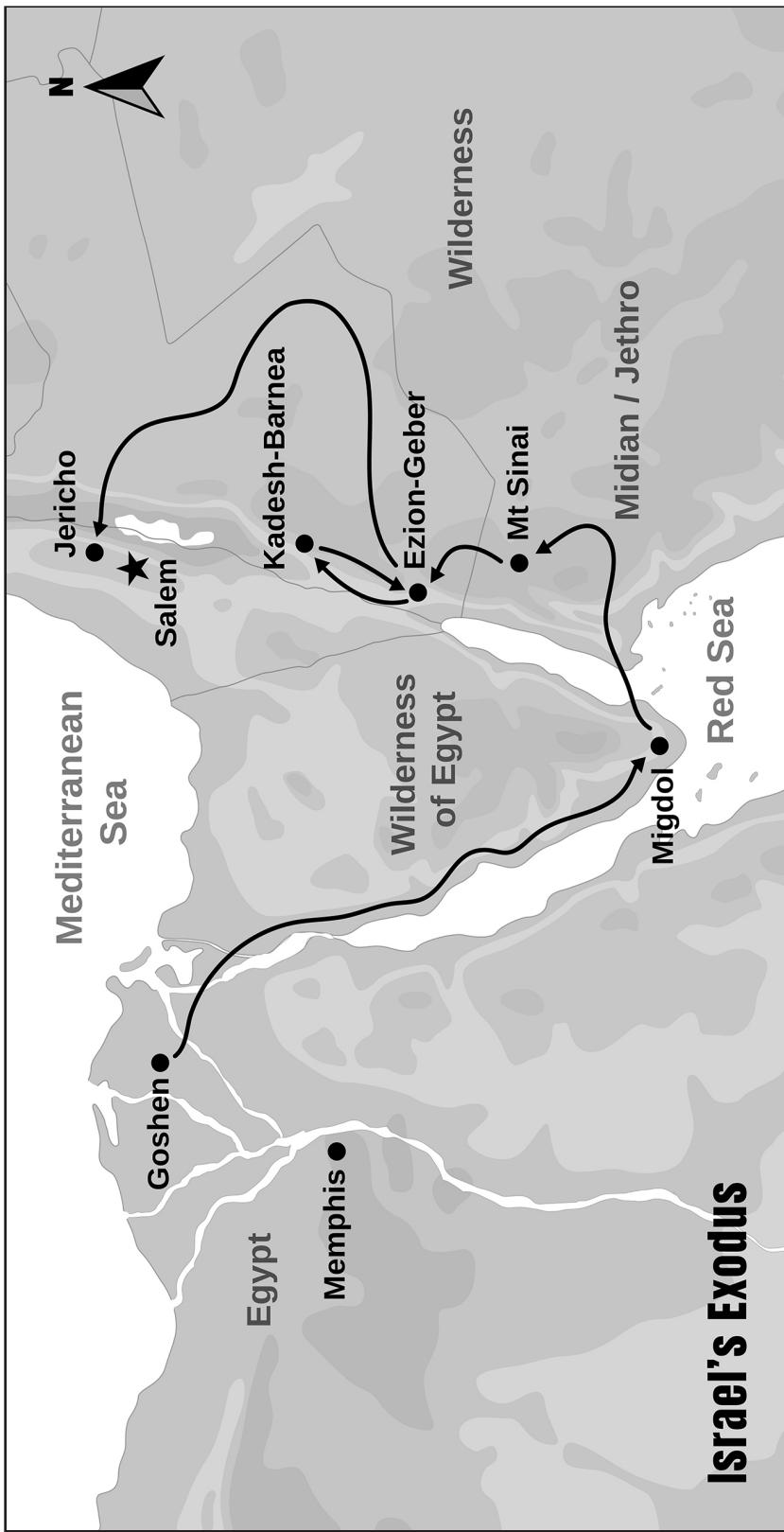
Questioned

2 Koningen 3:12

Abraham's Journey

Door tyhelooue heeft hy die Abraham ghenoemt wort, onderdanich gheweest om wt te gaen ter plaatzen die hy ontfanghen soude tot een effenisse,
ende hy is wrghegaen, niet wetende waer henen dat hy ginc. - Hebreëën 11:8

Israel's Exodus

Hierom als Pharaos volk hadde laten gaen, soe en heefste die Heere net gheleyt oer den wech vander Philistinen lant, welc daer by es, Denckende dat by aontuuren hen berouden mocht, hadden sij eenighe oorloghen teghen hen sien opstaen, ende dat sij dan souden wedergekeert hebben nae Egipten. - Exodus 13:17

Mediterranean Sea

Sidon
Tyre
Caesarea-Philippi

Galilee
Capernaum
Bethsaida

Cana
Nazareth

Sychar

Samaria

Ephraim

Jerusalem ★

Bethany

Bethlehem

Judea

► Egypt

Decapolis

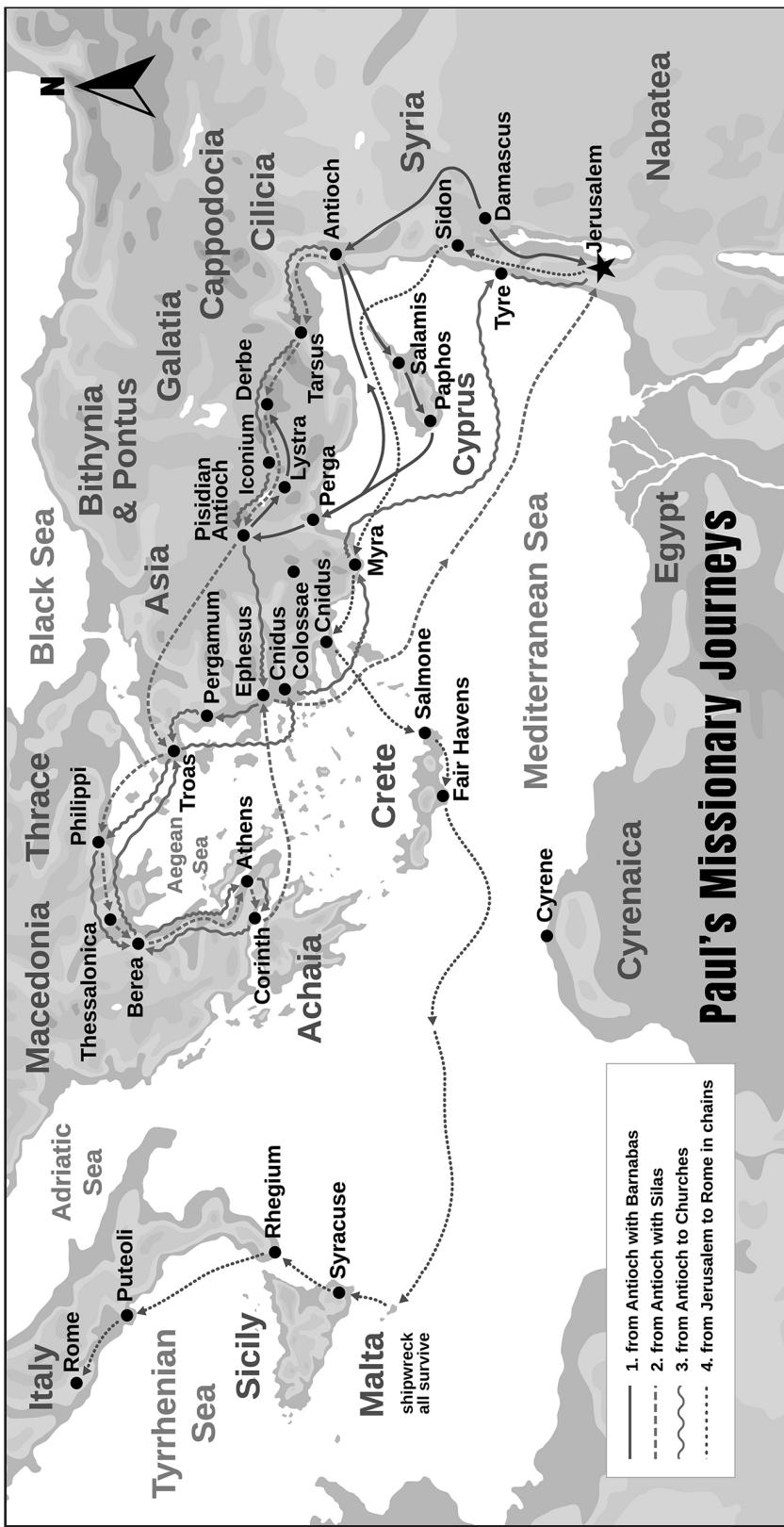
Peraea

Jericho

Jesus' Journeys

Want oock die sonne des menschen en is niet ghecomen om datmen hem dienen soude, maer om dat hy dienen soude,
ende gheuen zijn ziele tot een verlossinge voor veel menschen. - Markus 10:45

Paul's Missionary Journeys

PAVLVS een dienaer Iesu Christi een gheroepen apostel wtgheseyden tot deutangelle Godts. - Romeinen 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
► Who are we?	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy		
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory				
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth				
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3				
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City				
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers						
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth								
Luke 16:22 Blessed in Paradise								
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				Matthew 25:41 Revelation 20:10				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command								
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus								
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Revelation 20:13 Thalaasa				
				Revelation 19:20 Lake of Fire				
				Revelation 20:2 Abyss				

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Bestemming

Nederlandse at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Daerom gaende leert alle tvoick doopende die inden naem des vaders, ende des soons, ende des heylcls gheest,
leerende hen bewaren alle die dinghen die ick v lieuen beulen hebbe. - Mattheis 28:19

